I. ULUSLARARARASI SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER SEMPOZYUMU BİLDİRİ ÖZETLERİ KİTABI

EDİTÖR: DOÇ. DR. ŞERİFE PEKKÜÇÜKŞEN

ISBN:978-625-00-6985-1

2025

BEYLİKTEN GÜNÜMÜZE Karaman

I. ULUSLARARASI SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER SEMPOZYUMU

07-08 KASIM 2024

- Bölgesel Kalkınma
- Enerji Ekonomisi
- Tarım Ekonomisi
- Hassas Tarım Uygulamaları
- Sanayi Ekonomisi
- Hizmet Ekonomisi
- Turizm Ekonomisi
- Sağlık Ekonomisi
- Yaşlılık Ekonomisi
- İşgücü Piyasası
- Göç Çalışmaları
- Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları
- Bağımlılıkla Mücadele
- Gelir Dağılımı ve Yoksulluk
- Uluslararası Ticaret ve Lojistik
- Verimlilik, Teknoloji ve İnovasyon
- Kentsel Politikalar
- Çevre Politikaları
- Güvenlik Politikaları
- Kamu Hizmeti
- Yerel Yönetimler
- Sivil Toplum Kuruluşları
- Medya ve İletişim
- Halkla İlişkiler
- Kültür Çalışmaları
- Türk Kültürü
- İş Sağlığı ve Güvenliği
- İnsan Kaynakları Yönetimi
- Sosyal Hizmet
- Afet Yönetimi
- Kriz Yönetimi
- Coğrafya
- Demografi
- Türk Dili
- Dilbilim
- Güzel Sanatlar
- Türk Tarihi
- Felsefe
- Sanat Tarihi
- Spor
- Arkeoloji
- Gıda Güvenliği
- Gastronomi

Bildiri Özeti Son Gönderim

20 Ekim 2024

karamansempozyumu.kmu.edu.tr

ONUR KURULU
Mehmet Fatih ÇİÇEKLİ (Karaman Valisi)
Prof. Dr. Mehmet GAVGALI (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Rektörü)

BİLİM VE HAKEM KURULU
Prof. Dr. Abdurrahman ÖZKAN (Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi)
Prof. Dr. Adem ÖGER (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi)
Prof. Dr. Adem ÖĞÜT (Selçuk Üniversitesi)
Prof. Dr. Ahmet AY (Selçuk Üniversitesi)
Prof. Dr. Alaattin UCA (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)
Prof. Dr. Ali AYATA (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)
Prof. Dr. Ali CAN (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)
Prof. Dr. Aliye Çınar KÖYSÜREN (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)
Prof. Dr. Ayfer GEDİKLİ (Düzce Üniversitesi)
Prof. Dr. Ayşegül MENGİ (Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. Azmi BİLGİN (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Birol MERCAN (Necmettin Erbakan Üniversitesi)
Prof. Dr. Cihat ABDİOĞLU (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)
Prof. Dr. Coşkun ATAYETER (Selçuk Üniversitesi)
Prof. Dr. Doğan Nadi LEBLEBİCİ (Hacettepe Üniversitesi)
Prof. Dr. Doğan UYSAL (Manisa Celal Bayar Üniversitesi)
Prof. Dr. Emre Arda ERDENK (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)
Prof. Dr. Ercan OKTAY (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)
Prof. Dr. Erkan SALAN (Aydın Adnan Menderes Üniversitesi)
Prof. Dr. Esra Banu SİPAHİ (Necmettin Erbakan Üniversitesi)
Prof. Dr. Fatih Bilal ALODALI (Necmettin Erbakan Üniversitesi)
Prof. Dr. Fehmi KARASİOĞLU (Hacı Bayram Veli Üniversitesi)
Prof. Dr. Hakan CANDAN (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)
Prof. Dr. Haluk DUMAN (Aksaray Üniversitesi)
Prof. Dr. Hasan Hüseyin AKKAŞ (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)
Prof. Dr. Hasan Hüseyin ÖZAYTEKİN (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)
Prof. Dr. Hasan Kürşat GÜLEŞ (Selçuk Üniversitesi)
Prof. Dr. Hashim ZAMEER (Nanjing University)
Prof. Dr. Hikmet KAVRUK (Hacı Bayram Veli Üniversitesi)
Prof. Dr. Hikmet KORAŞ (Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi)
Prof. Dr. Hilmi Bahadır AKIN (Necmettin Erbakan Üniversitesi)
Prof. Dr. Hüseyin Atilla ATİK (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)
Prof. Dr. İbrahim Ethem BİLİCİ (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)
Prof. Dr. İdris Nebi UYSAL (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)
Prof. Dr. İsmet KAYA (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)
Prof. Dr. Mahmut YARDIMCIOĞLU (Sütçü İmam Üniversitesi)
Prof. Dr. Mehmet ALAGÖZ (Selçuk Üniversitesi)
Prof. Dr. Mehmet DALKILIÇ (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)
Prof. Dr. Mehmet İNCE (Tarsus Üniversitesi)
Prof. Dr. Mehmet KURT (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)
Prof. Dr. Mehmet MERCAN (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)
Prof. Dr. Miguel Angelo RODRIGUES (Minho University)
Prof. Dr. Muhammad Ali NASİR (Leeds University Business School)
Prof. Dr. Muhammad SHAHBAZ (Beijing Institute of Technology)
Prof. Dr. Muhammad ZIA-UR-REHMAN (National Defence University)

Prof. Dr. Murat KÜÇÜK (Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. Musa EKEN (Sakarya Üniversitesi)
Prof. Dr. Mustafa ACAR (Necmettin ERBAKAN Üniversitesi)
Prof. Dr. Mustafa AYDIN (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)
Prof. Dr. Mustafa TURAN (Hacı Bayram Veli Üniversitesi)
Prof. Dr. Nabil El MAGREBI (Wakayama University)
Prof. Dr. Nurettin DEMİR (Hacettepe Üniversitesi)
Prof. Dr. Obiyathulla İsmath BACHA (Inceif University)
Prof. Dr. Özgür Kasım AYDEMİR (Alanya Alaattin Keykubat Üniversitesi)
Prof. Dr. Özlem SADİ (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)
Prof. Dr. Paşa YAVUZASLAN (Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. Rifat İRAZ (Selçuk Üniversitesi)
Prof. Dr. Ruşen KELEŞ (Kapadokya Üniversitesi)
Prof. Dr. Sabine KAHLMANN (University of Postdam)
Prof. Dr. Sefa LÖK (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)
Prof. Dr. Sefa USTA (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)
Prof. Dr. Selda BAŞARAN ALAGÖZ (Necmettin Erbakan Üniversitesi)
Prof. Dr. Serkan ADA (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)
Prof. Dr. Subhan ULLAH (Nothingam University)
Prof. Dr. Turan KARATAŞ (Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi)
Prof. Dr. Uğur KURTARAN (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)
Prof. Dr. Valentina KHRAPKINA (National University of Kyiv-Mohyla Academy)
Prof. Dr. Yahya BAŞKAN (İnönü Üniversitesi)
Prof. Dr. Yegane İSMAİLOVA (Bakü Devlet University)
Prof. Dr. Yusuf SALEEM (Bank of Afghanistan)
Prof. Dr. Bülent DARICI (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)
Prof. Dr. Rabia ÖZPEYNİRCİ (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)
Prof. Dr. Sinem YAPAR SAÇIK (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)
Prof. Dr. Taner GÜNEY (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)
Prof.Dr. Aliikram ABDULLAYEV (Azerbaycan Devlet İdarecilik Akademisi)
Prof.Dr. Sonia HAQ (University of Chittagong)
Doç.Dr. Murteza HASANOĞLU (Azerbaycan Devlet İdarecilik Akademisi)
Dr. Vesile MUSLIMOVA (Azerbaijan Devlet University)

DANIŞMA KURULU
YÖNETİM, YEREL YÖNETİMLER VE KENTLEŞME
Prof. Dr. Hakan CANDAN
Prof. Dr. Sefa USTA
Doç. Dr. Şerife PEKKÜÇÜKŞEN

ENERJİ VE TEKNOLOJİ
Prof. Dr. Fikret AKINERDEM
Doç. Dr. Selami BALCI
Doç. Dr. Selmin ENER RÜŞEN

TARIM
Doç. Dr. Elif YAVUZASLANOĞLU
Doç. Dr. Kadir UÇGUN
Doç. Dr. Yusuf DİLAY

EKONOMİ
Prof. Dr. Bülent DARICI
Prof. Dr. Sinem YAPAR SAÇIK
Doç. Dr. Gökhan AKAR

DİL VE EDEBİYAT
Prof. Dr. İdris Nebi UYSAL
Doç. Dr. Kemal GÖZ
Doç. Dr. Onur AYKAÇ

TARİH
Prof. Dr. Alaattin UCA
Prof. Dr. Mehmet KURT
Prof. Dr. Mehmet MERCAN

SOSYOLOJİ
Prof. Dr. Mustafa AYDIN
Doç. Dr. Mehmet ÇAKIR
Doç. Dr. Oya ERYİĞİT GÜNLER

KÜLTÜR VE SANAT
Prof. Dr. Mustafa DİĞLER
Doç. Dr. Seda DİLAY
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Hakan YILMAZ

MEDYA VE İLETİŞİM
Prof. Dr. Ali CAN
Doç. Dr. Fadime DİLBER
Doç. Dr. Murat SAĞLAM

İŞLETME VE FİNANS
Prof. Dr. Rabia ÖZPEYNİRCİ
Doç. Dr. Murat ÖZ
Doç. Dr. Oğuzhan AYTAR

SPOR
Prof. Dr. Sefa LÖK
Prof. Dr. Mehmet DALKILIÇ
Doç. Dr. Oruç Ali UĞUR

İŞLETME VE DIŞ TİCARET
Doç. Dr. Ahmet Alper SAYIN
Doç. Dr. Galip Afşin RAVANOĞLU
Doç. Dr. İlhami TUNCER

GASTRONOMİ
Prof. Dr. İsmet KAYA
Dr. Öğr. Üyesi Ali ŞEN
Dr. Öğr. Üyesi Merve ÖZBAY

SAĞLIK
Prof. Dr. Ayşe SONAY TÜRKMEN
Prof. Dr. Nejla CANBULAT ŞAHİNER
Dr. Öğr. Üyesi Esma ÖZMAYA

SAĞLIK VE SOSYAL HİZMETLER
Doç. Dr. Alper Yusuf KÖROĞLU
Doç. Dr. Fatih BUDAK
Doç. Dr. Gülşen ÇETİN AYDIN

EĞİTİM
Prof. Dr. Cihat ABDİOĞLU
Prof. Dr. Özlem SADİ
Doç. Dr. Hülya ERCAN

DÜZENLEME KURULU
Prof. Dr. Ercan OKTAY (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)
Prof. Dr. Rabia ÖZPEYNİRCİ (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)
Prof. Dr. Sinem YAPAR SAÇIK (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)
Doç. Dr. Gökhan AKAR (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)
Doç. Dr. Nezahat EKİCİ ÖZCAN (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)
Doç. Dr. Şerife PEKKÜÇÜKŞEN (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)
Arş. Gör. Dr. Selime YILDIRIM (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)
Arş. Gör. Dr. Ufuk Serdar AKALIN (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)
Arş. Gör. Yaşar Orçun KÜÇÜKYILMAZ (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)
Öğr. Gör. Aliye KIRAY (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)

SUNUŞ

Günümüzde rekabet hayatın her boyutunda varlığını hissettirerek kentleri de rekabetçi bir bakışla ele alma zaruretini beraberinde getirmiştir. Kentlerin yetkinlik ekseninde tarihten gelen sosyo kültürel varlıklarının yanında entelektüel ve finansal varlıklarını etkin bir şekilde kullanarak gelecek yönelimli stratejik bir bakışla marka değerini artırabilecekleri ve böylece rekabet gücü elde ederek varlıklarını sürdürebilecekleri kabul edilmektedir. Bu çerçevede I. Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Sempozyumu, kentsel rekabet ve kent markası düşüncesi ile geniş bir perspektifle ele alınıp düzenlenmiştir. "Beylikten Günümüze Karaman" teması ise Karaman'ın sahip olduğu değerlere vurgu yaparak vizyoner projelerine katkı sağlamak düşüncesinden kaynaklanmıştır.

Sempozyum, Karaman'ın dününü ve bugününü konuşmayı ve tüm katılımcılarla birlikte Karaman'ın gelecek projeksiyonunu ortaya koymayı amaçladığımız bir fikrin tezahürü olarak şekillenmiştir. Karaman'ı eski bir başkente yakışır şekilde bir marka kent olarak geleceğe taşımak isteği ile düzenlenen sempozyum sürecinde üç gün boyunca farklı alanlardan çok değerli çalışmalar sunulmuştur. Ayrıca akademi ile özel sektörü ve sivil toplumu, Karaman ortak paydasında bir araya getirme düşüncemize binaen açılış paneli, sektörel değerlendirmeler ve basın gözüyle Karaman olmak üzere 3 özel oturum gerçekleştirilmiştir.

Sempozyumun düzenlenmesinde emeği geçenlere ve tüm değerli katılımcılara sempozyum düzenleme komitesi olarak teşekkürlerimizi sunuyoruz.

İÇİNDEKİLER

ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİ İDEOLOJİSİNİN HALK KİTAPLARINA YANSIMALARI: "ARZU İLE KANBER" HİKÂYESİ ÖRNEĞİ..... 16

KLASİK TÜRK ŞİİRİNDE BİTKİLERİN BİR ESTETİK UNSURU OLARAK KULLANIMI: HÜSN-Ü AŞK ÖRNEĞİ 20

BEKİR SITKI ERDOĞAN SÖZLÜĞÜ ÜZERİNE BİR DENEME 22

KARAMANLI ŞAİR VE DİLCİ İBRÂHİM EŞ-ŞÂNÎ'NİN EL-İFṢÂḤ FÎ ŞERḤİ ŞEVÂHİDİ'L-MİFTÂḤ İSİMLİ ESERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME 25

BEKİR SITKI ERDOĞAN'IN ŞİİRLERİNDE GURBET, YOL, YOLCU VE YOLCULUK KAVRAMLARI 28

KARAMAN İLİ ZİRAİ ÜRETİMİNDE YENİ MODELLEMELER, GÜNEŞ ENERJİ SİSTEMİ 31

KARAMAN-AYRANCI ARASINDAKİ AĞAÇLANDIRMA BÖLGESİNDE BULUNAN AĞAÇLARIN KURUMASINA YÖNELİK ARAŞTIRMA..... 34

SANAYİ BÖLGELERİNDE VERİMLİLİK VE TEKNOLOJİ: KARAMAN ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ'NİN BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİ TABANLI AKILLI ENERJİ YÖNETİM SİSTEMİ KURULUMU ÖRNEĞİ 38

GENÇ İŞSİZLİK SORUNU VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME 41

DIŞ TİCARETTE YOĞUNLAŞMA: KARAMAN İLİ ÖRNEĞİ 44

YENİLENEBİLİR ENERJİ TÜKETİMİNİN EKONOMİK BÜYÜME ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: TÜRKİYE ÜZERİNE BİR ANALİZ..... 47

DIŞ TİCARET VE İSTİHDAM İLİŞKİSİ: KARAMAN İLİ ÖRNEĞİ 50

KARAMAN EKONOMİSİNİN MAKROEKONOMİK AÇINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ. 53

OKUL TÜKENMİŞLİĞİ VE ÖZ YETERLİK ARASINDAKİ İLİŞKİ: BİR META ANALİZ ÇALIŞMASI 56

ÜCRETLİ ÖĞRETMENLERİN İŞ DOYUM VE YAŞAM DOYUM DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA 59

BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLERİN KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR İLE İLGİLİ BİR DERLEME ÇALIŞMASI 62

JOHN DEWEY'İN PRAGMATİK EĞİTİM FELSEFESİ VE TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNE ETKİLERİ 65

KARAMAN'IN DİL TARİHİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ: TÜRKÇENİN RESMİ DİL İLAN EDİLMESİNİN MODERN İLETİŞİM ÜZERİNDEKİ ETKİSİ..... 68

KARAMANLI ŞAİR: İBRAHİM ŞAŞMA 72

ABDULLA QAHHOR'UN ESERLERİNİN YENİ BASKISI 76

EVLİYA ÇELEBİ'DE KENT İMGESİ: KARAMAN ÖRNEĞİ 79

NÜFUS DEFTERLERİNE GÖRE GÖYNÜKKIŞLA KÖYÜNÜN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ (1838-1845)..... 82

KARAMANOĞULLARI BEYLİĞİ BAYRAĞININ GÖSTERGEBİLİMSEL İNCELEMESİ.. 85

İNANÇ TURİZMİ VE HALKIN İNANÇ TURİZMİNE BAKIŞI AÇISINDAN KARAMAN 89

KARAMAN RUM MEKTEBİ 92

SELÇUKLULAR ZAMANINDA KARAMANOĞULLARI'NIN KONYA SİYASETİ 95

KARAMAN BEYLİĞİ DÖNEMİNDE HRİSTİYAN TOPLULUKLAR: SOSYAL VE DİNİ DİNAMİKLER..... 98

ŞİKÂRÎ KARAMANNÂMESİ'NDE GEÇEN ASKERÎ RÜTBE VE UNVANLAR 101

İŞLETME BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN YAPAY ZEKÂ FARKINDALIK DÜZEYİ: KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ..... 104

GELENEKSELDEN POSTMODERNE DÖNÜŞÜM SÜRECİNDE KAHVE FALI: KARAMAN İLİ ÖRNEĞİ..... 107

İŞLETMELERDE DİJİTAL İKİZ TEKNOLOJİSİ: DİJİTAL İKİZ KARAMAN GIDA ENDÜSTRİSİ İÇİN BİR KALDIRAÇ OLABİLİR Mİ?.....111

GELECEĞİN YETİŞKİNLERİNİN REFAH DÜZEYLERİNE İLİŞKİN GELECEĞE TUTULAN BİR AYNA; FİNANSAL BİLİNCİMİZ NE DÜZEYDE? 114

KENTSEL DİPLOMASİ ARACI OLARAK KARDEŞ ŞEHİRLER: KARAMAN BELEDİYESİ ÖRNEĞİ.....118

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BAĞLAMINDA BİR EKOKÖY ÖRNEĞİ: İDEAL CUMHURİYET KÖYÜ PROJESİ 121

KAMU BÜROKRASİSİNDE YOZLAŞMA VE ETİK DIŞI DAVRANIŞLAR: NEDENLERİ, SONUÇLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ 124

SOSYO-EKONOMİK VE DEMOGRAFİK GÖSTERGELER IŞIĞINDA KARAMAN'IN SON 5 YILI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME 127

KARAMAN VE JEOTURİZMİ: UNESCO İLE YENİ BİR BAŞLANGIÇ VE KÜRESEL TURİZM FIRSATLARI 130

TÜRKİYE'DE GÖÇ YÖNETİMİNDE DEVLET VE SİVİL TOPLUM İŞ BİRLİĞİ: TEORİK BİR İNCELEME 133

TÜRK KAMU YÖNETİMİNDE ŞEFFAFLIK VE HESAP VEREBİLİRLİK ANLAYIŞINDAKİ DEĞİŞİM: 5018 SAYILI KAMU MALİ YÖNETİM VE KONTROL KANUNU EKSENİNDE BİR ANALİZ..... 136

CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÜMET SİSTEMİNDE CUMHURBAŞKANLIĞI OFİSLERİNİN İDARİ TEŞKİLATTAKİ YERİNE İLİŞKİN BİR DEĞERLENDİRME 140

YARGI SİSTEMLERİNDE YAPAY ZEKA UYGULAMALARI: FIRSATLAR VE TEHDİTLER 143

MUHAFAZAKÂR KADIN KİMLİĞİNİN KAMUSAL SUNUMU: KARAMAN İLİ ÖRNEĞİ 146

SOSYAL MEDYA VE YENİ İLETİŞİM TÜRLERİ BAĞLAMINDA ANNELİK OLGUSU 150

KARAMAN'DA KADIN TEMALI YÜKSEK LİSANS ÇALIŞMALARININ ANALİZİ 153

ELEKTRONİK SİGARANIN UYKU DÜZENİ, DEPRESYON VE KAYGI DURUMUNA ETKİSİ ÜZERİNE SİSTEMATİK BİR DERLEME..... 156

KARAMANOĞLU MEHMET BEY'İN KONYA HÂKİMİYETİ VE SONUÇLARI 159

HİTİT SİYASİ TEŞEKKÜLÜ İÇİN KARAMAN'IN (LANDA) ÖNEMİ 162

KARAMAN ŞEHİR MEZARLIKLARI NE ANLATIYOR?..... 165

ANADOLU ALİMİ KARABAŞ VELİ HZ. İLMİNDEN SIZANLAR VE MEZAR TAŞLARINDAKİ MESAJIN MELODİSİ..... 168

DİRENÇLİ KENTLERİN OLUŞUMUNDA YEREL YÖNETİMLERİN ÖNEMİ: KARAMAN BELEDİYESİ ÖRNEĞİ 171

GELENEKSEL YÖNETİM KURAMININ TEMEL KAVRAMLARININ MODERN YÖNETİM SÜRECİNDE DEĞİŞEN YÜZÜ 175

ÖRGÜTSEL BAĞLAMDA KRİZ VE KRİZ İLETİŞİMİ: ÖRNEK OLAYLAR ÜZERİNDEN BİR DEĞERLENDİRME..... 178

KURAKLIK SORUNU VE MÜCADELE YÖNTEMLERİ: KARAMAN ÖRNEĞİ..... 181

1954 GENEL SEÇİMLERİNİN KARAMAN YEREL BASININA YANSIMASI: DEMOKRAT KARAMAN GAZETESİ ÖRNEĞİ..... 183

KARAMAN HABER SİTELERİNDE ASAYİŞ HABERLERİ..... 186

OSMANLI DÖNEMİ ÖNCESİ KARAMAN'DA İLETİŞİM YÖNTEMLERİ VE ETKİLERİ 190

2018 İLKOKUL FEN BİLİMLERİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI VE 2024 FEN BİLİMLERİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN YAŞAM BECERİLERİ AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILARAK İNCELENMESİ..... 194

ÖZEL YETENEKLİ ÖĞRENCİLERİN MÜKEMMELİYETÇİLİK VE SINAV KAYGI DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ..... 197

16. YÜZYILIN İKİNCİ YARISINDA LARENDE'DE ASAYİŞ SORUNLARI VE SUHTELERE BİR ÖRNEK: ARAP NEBİ VAKASI..... 200

CUMHURİYETİN İLK YÜZYILINDA KARAMAN (1923-2023)..... 203

SELÇUKLU VE KARAMANOĞULLARI DÖNEMİNDE COĞRAFİ VE STARATEJİK AÇIDAN EREĞLİ..... 208

III. SELİM DÖNEMİ SÜRGÜNE GÖNDERİLEN EBUBEKİR RATIB EFENDİ (1789-1807)211

GÜVENLİKLEŞTİRME TEORİSİ KAPSAMINDA TÜRKİYE'DE GÖÇ: KARAMAN'DAKİ SURİYELİ MÜLTECİLER ÖRNEĞİ..... 214

ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR BAĞLAMINDA KAMU YÖNETİMİNDE LİDERLİK 217

KENT GÜVENLİĞİ ÇALIŞMALARINDA TEMEL KAVRAMLAR ÜZERİNE YENİDEN DÜŞÜNMEK..... 220

ÇOCUK DOSTU KENTSEL POLİTİKALAR: KARAMAN BELEDİYESİ İÇİN BİR DEĞERLENDİRME..... 223

YEREL YÖNETİMLERDE VE KARAR MEKANİZMALARINDA KADINLARIN KATILIMI; KARAMAN İLİ İNCELEMESİ..... 226

TÜRK-İSLAM GELENEĞİNDE OCAK KÜLTÜRÜ VE RUKYE: KARAMAN SARIVELİLER'DE NAZAR OCAĞI ÖRNEĞİ..... 229

KARAMAN'DAKİ HALK HEKİMLİĞİ UYGULAMALARI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME: KIYICI OCAĞI ÖRNEĞİ 232

MANZUM SİYER GELENEĞİNE EK:16. YÜZYIL ŞAİRLERİNDEN ŞÎRÂZÎ'NİN HABB'ÜN-NEBÂT İNCELEMESİ 235

KARAMAN İLİNDEKİ YÜKSEK BOŞANMA ORANLARINA FARKLI BİR BAKIŞ: GÖÇ VE BOŞANMA İLİŞKİSİ 239

GENÇ ERKEKLERDE KASLILIK FENOMENİ: KARAMAN İLİ ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR ARAŞTIRMA 242

KARAMAN KİTAP OKUMA KULÜBÜ: OKUMA KÜLTÜRÜNÜN SOSYAL VE KÜLTÜREL DÖNÜŞÜME ETKİSİ 245

TAKIM SPORLARINDA BENLİĞİN VE TOPLUMSAL BENLİĞİN İNŞASI 248

KARAMAN'DA YEREL GASTRONOMİ TURİZMİ: COĞRAFİ İŞARETLİ ÜRÜNLERİN ROLÜ VE TANITIM STRATEJİLERİ 251

RAFİNE ŞEKERE ALTERNATİFLER: GASTRONOMİK AÇIDAN BİR İNCELEME VE SAĞLIK ETKİLERİ 253

ERMENEK YÖRESİNE AİT UNUTULMAYA YÜZ TUTMUŞ BİR YEMEK: DARI BULGURU PİLAVI 255

TRABZON'UN GELENEKSEL GULİYA YEMEĞİ: KÜLTÜREL BİR MİRASIN LİTERATÜRE KAZANDIRILMASI 257

TARİHİN TANIĞI KARAMAN: BEYLİKTEN MODERN ÇAĞA 259

KARAMANLI AYNÎ VE SABÛHÎ'NİN DİVANLARINDA MUTFAK KÜLTÜRÜ 264

KARAMAN'IN TOPLUMSAL ÖRÜNTÜSÜ VE TOPLUMSAL CİNSİYET 267

KALKINMA PLANLARI ÜZERİNDEN TARIM POLİTİKALARININ İNCELENMESİ 270

KARAMAN İLİNDEKİ YABANCILARIN YARATMIŞ OLDUĞU KAYIT DIŞI İSTİHDAMIN ETKİSİ 273

KARAMAN'IN ELMA ÜRETİMİNDE TÜRKİYE'DEKİ YERİ VE EKONOMİK KATKILARI 277

KADIN İSTİHDAMININ ARKA PLANI: BİR GÜÇLENME DENEYİMİ OLARAK KARAMAN İLİNDE MAYALI EKMEK ÜRETEN KADINLAR 281

OSMANLI'NIN SON DÖNEMİNDE KARAMAN HAPİSHANESİ 284

KARAMAN'DA EŞKIYALIĞIN KARAKTERİSTİK BİR TÜRÜ: ZEYBEK KIYAFETLİ EŞKIYALAR VE DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ (1856) 287

XVIII. YÜZYIL OSMANLI-HABSBURG SEFARETNAMELERİNDE SOSYAL HAYAT 290

KARAMAN OVASI'NIN ESKİÇAĞ TARİHİ VE KENTLERİ..... 292

YAPAY ZEKA KAYGISI: MUHASEBE MESLEĞİNİN SONU MU GELİYOR?..... 295

BİLİŞİM SEKTÖRÜ FİRMALARININ FİNANSAL PERFORMANSLARININ İNCELENMESİ..... 298

KRİPTO PARA PİYASALARI VE HİSSE SENEDİ PİYASALARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ: GELİŞMİŞ VE GELİŞMEKTE OLAN PİYASALARDAN ÖRNEKLER ... 301

TEKNOLOJİ SEKTÖRÜNDE KİLİT DENETİM KONULARI: BORSA İSTANBUL TEKNOLOJİ ENDEKSİ (XUTEK) ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA..... 304

ÇOK KUŞAKLI İŞYERLERİ VE İNSAN KAYNAKLARI UYGULAMALARI 308

YAPAY ZEKÂ BAĞLAMINDA KARAMAN VE NEW YORK'UN TURİSTİK GÖRSELLERİNDEKİ KÜLTÜREL FARKLAR VE İKİ ŞEHRİN TARİHSEL, MİMARİ VE SOSYAL YAPILARININ YAPAY ZEKÂ TARAFINDAN YORUMLANMASI 312

YAPAY ZEKA İLE GELECEĞİN TURİZMİ: KARAMAN'IN POTANSİYELİNİ KEŞFETMEK..... 315

HAYAT MECMUASI VE GÜNÜMÜZ ÜRÜN TANITIM REKLAMLARININ GÖSTERGEBİLİMSEL YÖNTEMLE KARŞILAŞTIRILMASI..... 318

DİASPORA TOPLULUKLARININ GÖÇ POLİTİKALARINA ETKİSİ: KARAMANLI GURBETÇİLERE YÖNELİK BİR ANALİZ..... 322

KÖYDEN KENTE GÖÇ OLGUSU BAĞLAMINDA KARAMAN KENT KÜLTÜRÜ..... 328

GENEL VE YEREL SEÇİMLER IŞIĞINDA KARAMAN'DAKİ SİYASİ TABLO 331

SÜREKLİLİK-KOPUŞ İLİŞKİSİ ÇERÇEVESİNDE 1950'Lİ YILLARDA KARAMAN'DA KURULAN KOOPERATİFLER..... 334

VÂKI'ÂT-I ÜFTÂDE'YE GÖRE NEFİS VE NEFİS TEZKİYESİ 337

KARAMAN HALK İNANIŞLARI VE UYGULAMALARINDA ÇOCUK ALGISINA DİNLER TARİHİ AÇISINDAN BİR BAKIŞ..... 340

DİNİN VE KÜLTÜRÜN AKTARILMASINDA DİLİN ÖNEMİ (İBRAHİM SURESİ 4. AYET BAĞLAMINDA BİR İNCELEME)..... 343

JACK LONDON'IN UÇURUM İNSANLARI KİTABININ İÇERİK ANALİZİ 346

TURGUT UYAR'IN "TERZILER GELDILER" ŞİİRİ ÜZERINDEN TÜRK TOPLUMUNUN DÖNÜŞÜMÜ 349

NECDET SEVİNÇ'İN DURUŞMALAR ESERİNDE HALK BİLİMİ UNSURLARININ ANLATIBİLİMSEL ÇÖZÜMLEMESİ 352

KARAMAN YÖRESİNE ÖZGÜ GELENEKSEL ÇOCUK OYUNLARININ KÜLTÜREL VE SOSYOLOJİK BOYUTLARI: YEREL KİMLİĞİN GELECEK NESİLLERE AKTARIMI... 356

GURBETÇİ DÜŞMANLIĞININ KARAMAN İLİNDEN GÖRÜNÜMÜ: KARAMAN'DA YAŞAYAN GENÇ BİREYLER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA..... 359

PANDEMİ DÖNEMİNDE GENÇLERDE OLUŞAN ÖLÜM ALGISI VE DİNDARLIK 362

POZİTİF PSİKOLOJİ BAĞLAMINDA ŞÜKÜR TUTUMUNUN ZORLUKLARLA BAŞA ÇIKMADAKİ ROLÜ..... 365

TÜRK TARİHİNDE LİYAKAT ALGISININ MERKEZ-YEREL İLİŞKİSİ KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ..... 368

KEMAL VAROL'UN ROMANLARINDA AİDİYETSİZLİK TEMASI 370

KEMAL VAROL'UN ROMANLARINDA YER ALAN GEÇİŞ DÖNEMİ UNSURLARININ KULLANIMI..... 373

TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİN SAĞLANMASINDA BELEDİYELERİN ROLÜ: KARAMAN BELEDİYESİ ÖRNEĞİ 376

ASKERİ MAHKEMELERİN KALDIRILMASININ YARGI DÜZENİNE ETKİLERİ..... 379

ÖNLEYİCİ GÜVENLİK TEDBİRLERİ KAPSAMINDA CAYDIRICILIK İLKESİNİN SUÇ FAKTÖRLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ..... 382

KARAMANOĞLU BEYLİĞİ MİMARİ YAPILARINDA SÜSLEME PROGRAMI VE ANADOLU SELÇUKLU ETKİLERİ 385

KARAMAN NUH PAŞA CAMİİ AHŞAP ÜSTÜ KALEMİŞİ TEZYİNATI 387

KARAMAN MÜZESİNDE BULUNAN KUR'AN-I KERİMLERDEN ÖRNEKLER..... 390

MİMARİ KÜLTÜR MİRASININ HENDESİ TEZYİNAT AÇISINDAN YORUMLANMASI: İBRAHİM BEY İMARETİ ÖRNEĞİ 392

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ SOSYAL DAYANIŞMADAKİ ROLÜ – KARAMAN İÇİN KISA BİR DEĞERLENDİRME 395

FEN BİLİMLERİ ÖĞRETMENLERİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMAYA YÖNELİK TUTUMLARI 398

REACT STRATEJİSİNİN 6. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN AKADEMİK BAŞARI, SORGULAYICI ÖĞRENME VE FEN YÖNELİMLERİNE ETKİSİ 402

KARAMAN'IN SİNEMATİK TEMSİLİ: FİLMLERDE COĞRAFYANIN ETKİSİ VE ALGISI 404

ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİ İDEOLOJİSİNİN HALK KİTAPLARINA YANSIMALARI: "ARZU İLE KANBER" HİKÂYESİ ÖRNEĞİ

Onur AYKAÇ[1]

Erken Cumhuriyet Dönemi (1923-1950), bir taraftan Türkiye Cumhuriyeti'nin temellerinin atıldığı diğer taraftan bu yeni devletin ideolojisinin halka benimsetilmeye çalışıldığı bir süreci içine almaktadır. İmparatorluktan ulus-devlete geçişi ifade eden bu dönemde ciddi yapısal dönüşümlerin yaşanması kaçınılmaz olmuş, bundan halk hitapları da nasibini almıştır. Özellikle kırsal alanda, işten arta kalan zamanlarında veya uzun kış gecelerinde hoşça vakit geçirmek isteyen ahalinin huzurunda okunan halk kitaplarının hemen her kesimden okura/dinleyene ulaştığı bilinmektedir. Bu sebeple halk kitapları, CHP'nin "devrimi halka benimsetmek" amacıyla Matbuat Umum Müdürlüğü vasıtasıyla başlattığı kültürel faaliyetlerin en önemli malzemesi olmuştur. 1937 yılında yayımlanan bir genelgeyle "geniş kitleler tarafından benimsenen halk kitaplarının devrime uygun şekilde yeniden yazılmasının istenmesi", halk kitaplarının modernizasyonu sürecini hızlandırmış; bu kapsamda "Arzu ile Kanber", "Âşık Garip", "Ferhad ile Şirin", "Kerem ile Aslı", "Köroğlu", "Leylâ ile Mecnun", "Nasreddin Hoca", "Şahmeran", "Tahir ile Zühre", "Yedi Âlimler" modernize edilecek ilk on eser olarak belirlenmiştir. Bu bildiride, Erken Cumhuriyet Dönemi ideolojisi çerçevesinde Bekir Sıtkı Kunt tarafından yeniden yazılan ve Matbuat Umum Müdürlüğü'nce yayımlanan "Arzu ile Kanber" (1940) adlı hikâye esas alınmıştır.

"Arzu ile Kanber" hikâyesinin yeniden yazılmış hâlinde yer alan ideolojik unsurlara geçmeden önce, içinde hayli olağanüstülükler barındıran klasik "Arzu ile Kanber" hikâyesinin olay örgüsünü vermek yerinde olacaktır: Çoban Ahmet, hayvanlarını otlatmak için gittiği ırmağın kenarında bir sandık bulur. Sandığın içinde bir erkek çocuğu vardır. Çocuğun ailesi, eşkıyalar tarafından öldürülmüş ve sadece bu çocuk sağ kurtulmuştur. Hiç erkek evladı olamayan çoban Ahmet, bu çocuğu evlat edinip adını Kanber (Kamber) koyar. Kanber, çoban Ahmet'in kızı Arzu ile birlikte büyür ve birbirlerini kardeş zannederler. Kanber bir gün okuldan dönerken yaşlı bir kadından Arzu ile kardeş olmadıklarını öğrenir. Bu haberden sonra birbirlerine farklı bir gözle bakmaya başlayan Arzu ile Kanber, zamanla âşık olurlar. Lakin yaşlı kadın bu kez de onları ayırmak ister ve bir oyun tertip eder. Meseleden haberdar olan Kanber, köyden ayrılıp şehre çalışmaya gider. Yanında çalıştığı adamın oğlu, Arzu'yu görüp ona âşık olur ve Arzu'ya dünürcü gönderir. Arzu'nun babası, kızını bu oğlana verir. Durumu haber alan Kanber, Arzu'yu kaçırmak için yola çıkar. Ancak mezarlığın yanında yine o yaşlı kadına rastlar. Yaşlı kadın, Arzu'nun öldüğünü söyleyip Kanber'i kandırır. Bunun üzerine Kanber köyden uzaklaşıp dağa çıkar. Hayli bir süre orada kaldıktan sonra köye dönüp Arzu'nun mezarını ziyaret etmek isteyen Kanber, onun ölmediğini öğrenir. Tam da o gün Arzu'nun düğünü yapılmaktadır. Kanber hemen düğün evine gider, ancak orada kimse onu tanımaz. Bunun üzerine Kanber beddua eder ve damat adayı o gece ölür. Arzu daha yeni gelin olacakken dul kalır. Kanber ise köyü yine terk eder. Aradan yıllar yıllar geçer. Hayli yaşlanan Kanber, Arzu'nun dizleri dibinde ölmek için köyüne döner. Kanber'i bekleyen Arzu, bu duruma çok sevinir. Kanber, Arzu'nun dizine yatar ve sabaha kadar da başını kaldırmaz. Arzu sabahleyin dikkatlice bakınca Kanber'in öldüğünü anlar. Bunun üzerine Arzu da ölmek için dua eder ve duası kabul olup oracıkta son nefesini verir. İki âşık yan yana defnedilir.

Bu acıklı halk hikâyesi, Erken Cumhuriyet Dönemi ideolojisi çerçevesinde yeniden yazılırken büyük bir değişime uğramış; içindeki olağanüstülüklerden tamamen arındırılmıştır. Bekir

[1]Doç. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Karaman/Türkiye, onuraykac@kmu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-7191-2208

Sıtkı Kunt tarafından kaleme alınan ve Matbuat Umum Müdürlüğü'nce yayımlanan "Arzu ile Kanber" (1940) hikâyesinin olay örgüsü şu şekildedir: Şehre sebze meyve satmaya giden köylüler, derenin içinde hareketsiz hâlde yatan ihtiyar bir adam ile onun yanında duran bir oğlan çocuğu görürler. Hasan Çavuş, yerdeki ihtiyarın öldüğünü anlar ve dört yaşındaki çocuğu alıp köylülerle birlikte jandarmaya götürür. Jandarma kısa bir soruşturmanın ardından meseleyi çözer: Ölen ihtiyarın oğlu kısa süre önce vefat etmiş, gelini evi terk etmiş, torunu ise onun yanında kalmıştır. Meseleyi öğrenen Hasan Çavuş, bu oğlanın kendisine evlat olarak verilmesini sağlar ve oğlanın adını Kanber koyar. Derken bir gün Hasan Çavuş'un eşi Zeynep hamile kalır ve bir kızları olur. Adını Arzu koyarlar. Kanber ile Arzu birlikte büyürler ve birbirlerini kardeş zannederler. Ancak yaşları ilerleyip evlilik çağına gelince kardeş olmadıklarını öğrenirler ve birbirlerini sevmeye başlarlar. Bu durumdan da kimseye bahsetmezler. Bir gün Hasan çavuş ölür. Bunun üzerine Kanber hem para kazanmak hem de Arzu'yu unutmak için bir çiftlik sahibinin yanında çobanlık yapmaya başlar. Bir süre sonra Arzu hasretliğe dayanamaz ve Kanber'i görmeye gider. Kanber'in başından geçen türlü olaylar, onları iyice birbirine yakınlaştırır. Anneleri Zeynep, iki gencin aşkını fark eder ve çok sinirlenir. Onları ayırabilmek için Kanber'i öldürmeye karar verir ve ziyafet için kestiği kuzunun içine zehir koyar. Meseleyi anlayan Kanber, Arzu'yu korumak için evi terk eder. Zeynep, kızını altmış beş yaşında zengin bir dul olan Hacı Arif ile zorla evlendirir. Kanber haberi alınca çok üzülür, ancak elinden bir şey gelmez. Arzu ise zorla evlendirildiği Hacı Arif'i yanına yaklaştırmaz. Hacı Arif, bir gün ölür; Arzu'ya yüklü bir miras kalır. Arzu, hemen Kanber'i arayıp bulur ve evlenmeye karar verirler. Haberi alan anneleri Zeynep, kalp krizi geçirip ölür. Arzu ile Kanber, Halkevi'nde yapılan büyük bir nikâh töreniyle evlenirler.

"Arzu ile Kanber" hikâyesinin yeniden yazılmış hâlinde, Erken Cumhuriyet Dönemi ideolojisinin yansımaları net olarak görülmektedir. Bunları şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Hasan Çavuş ve yanındakiler, derenin içinde hareketsiz hâlde yatan ihtiyar bir adam ile onun yanında duran bir oğlan çocuğu görürler. İhtiyarın öldüğünü anlayıp çocuğu yanlarına alarak hemen jandarmaya giderler. Jandarma komutanı, meseleyi telefonla civar köylere haber verir ve ihtiyar ile torununun kimliği tespit edilir. İhtiyarın ölü hâlde yattığı dere yatağına bir doktor gelir ve ihtiyarın ölüm nedeninin kalp krizi olduğunu söyler. Böylece bütün süreç, olabildiğince profesyonel bir şekilde tamamlanmış olur. (s. 3-4)

- Dedesi de ölünce dünyada kimsesi kalmayan dört yaşındaki çocuğu ilk olarak şehirdeki Kimsesizler Yurdu'na vermek isterler, ancak Hasan Çavuş çok ısrar edince çocuğu ona evlatlık olarak vermeyi kabul ederler. Burada Hasan Çavuş, çocuğu okutacağına ve onu "yavuz bir delikanlı" olarak yetiştireceğine söz verir. Resmî prosedürlere harfiyen uygun şekilde evraklar imzalanır ve Hasan Çavuş, çocuğu evlat edinir. (s. 4)

- Kanber, 7 yaşına girince köylerindeki ilkokula gider, burada okuma yazma öğrenir. Köyün mektebi oldukça yenidir, sınıflarında sıralar vardır, duvarlarında haritalar asılıdır. Öğretmeni, Ankara Muallim Mektebi'nden mezun bir gençtir, bilgili bir adamdır. Cumhuriyet Bayramı'nda mektebi bayraklarla süslerler. Genç öğretmen her fırsatta köylülere eski padişah idaresinin zulmünden, Cumhuriyet'in iyiliklerinden bahseder; Atatürk'ün dünyaya ün salan büyüklüğünü anlatır; Türk olarak dünyaya gelmenin nimetlerinden de sıkça bahseder. Öğrenciler okuma yazmanın yanında tarih, coğrafya, yurt bilgisi de öğrenirler. (s. 5)

- Hasan Çavuş, hasat döneminde mahsul satışından elde ettiği parayla Nazilli Fabrikası'nın dokumalarından satın alır; sayım vergisini verir; artan parasını ise bankadaki kumbarada saklar. Biriken parayı Arzu'nun düğünü için harcamayı planlamaktadır. (s. 6)

- Arzu, henüz 13 yaşına girdiğinde pek çok kısmeti çıkar. Ancak babası Hasan Çavuş, kızını "kanuna aykırı" olarak küçük yaşta evlendirmek istemez ve kapıya gelen taliplileri geri çevirir. (s. 6)

- Kanber'in kolu kırılınca onu otomobille şehrin Memleket Hastanesi'ne götürürler. Doktor tam teşhisi koyabilmek için kırılan kemiğin resmini aletle çeker. Sonra kolu alçıya alır ve Kanber 25 gün hastanede yatar. (s. 14)

- Kolundaki kırık kaynayan Kanber hastaneden çıkmak ister. Doktor son bir muayene daha yapar ve bu isteğini uygun bulur. O esnada hastabakıcılar, Kanber'in buharla temizlenen elbiselerini getirirler ve Kanber tertemiz elbiselerini giyip hastaneden ayrılır. (s. 18)

- Arzu'nun annesi okuma yazma bilen, eski kitapları da okuyabilen, her şeyden anlayan bir kadın olarak tanıtılır. (s. 16)

- Kahramanların isminin önünde "Bay" veya "Bayan" hitabı var: Bayan Zeynep, Bay Kasım vd.

- Köye yakın bir yere şeker fabrikası kurulur. Köylüler yetiştirdikleri şeker pancarlarını satmak için bu fabrikaya giderler. Hatta Kanber bir ara bu fabrikada amele olarak çalışır. (s. 32)

- Arzu ile Kanber'in düğünü, Halkevleri Köycülük Şefi'nin ısrarıyla şehirdeki Halkevi'nde yapılır. Büyük bir düğün tertip edilir. Düğün gecesi balo verilir; baloda vali de hazır bulunur. Arzu beyaz entari, Kanber ise siyah kumaştan güvey elbisesi giyer. Şehrin bütün ileri gelenleri "kadınlı-erkekli bir şekilde" düğüne katılır. (s. 35)

- Arzu, eski kocası Hacı Arif'ten kalan mirası kabul etmez ve tamamını Hava Kurumu'na bağışlar. Çünkü iki genç, yeni hayatlarını çalışıp alınlarının teriyle kazanmak istemektedir. (s. 35)

Görüldüğü gibi; devlet bürokrasisinden Medeni Kanun'a, eğitimden sağlığa, sanayileşmeden gündelik hayata kadar pek çok alanda görülen değişim ve dönüşüm "Arzu ile Kanber" hikâyesinin yeniden yazılmış hâlinde kendine yer bulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Erken Cumhuriyet Dönemi İdeolojisi, Halk Kitaplarının Modernleşmesi, "Arzu ile Kanber" Hikâyesi.

REFLECTIONS OF EARLY REPUBLICAN PERIOD IDEOLOGY ON FOLK BOOKS: THE SAMPLE OF THE STORY "ARZU AND KANBER"

The Early Republican Period (1923-1950) includes a period in which, on the one hand, the foundations of the Republic of Türkiye were laid, and on the other hand, the ideology of this new state was tried to be adopted by the people. In this period, which represents the transition from empire to nation-state, it was inevitable to experience serious structural transformations, and public appeals also had their share of this. It is known that folk books, which are read in the presence of people who want to have a good time, especially in rural areas, during their leisure time from work or on long winter nights, reach readers/listeners from almost all walks of life. For this reason, folk books have become the most important material of the CHP's cultural activities initiated with the aim of "making the people adopt the revolution". A circular published in 1937 "requesting that public books adopted by the masses be rewritten in accordance with the revolution" accelerated the modernization process of public books. In this

context, “Arzu and Kanber”, “Aşık Garip”, “Ferhad and Şirin”, “Kerem and Aslı”, “Köroğlu”, “Leyla and Mecnun”, “Nasreddin Hodja”, “Şahmeran”, “Tahir and Zühre”, “Yedi Âlimler” was determined as the top ten works to be modernized.

This paper will be based on the story “Arzu and Kanber” (1940), which was rewritten by Bekir Sıtkı Kunt within the framework of the ideology of the Early Republican Period. In the analysis made on the story in question; it is seen that the change and transformation seen in many areas, from state bureaucracy to the Turkish Civil Code, from education to health, from industrialization to daily life, are placed within the classic story of “Arzu and Kanber”. Additionally, the lines added to the text about love and praise for Atatürk also attract attention.

Keywords: The Ideology of the Early Republican Era, The Modernization of Folk Books, The Story of “Arzu and Kanber”.

KLASİK TÜRK ŞİİRİNDE BİTKİLERİN BİR ESTETİK UNSURU OLARAK KULLANIMI: HÜSN-Ü AŞK ÖRNEĞİ

Yusuf ATASEVEN[1]

İnsanoğlu var olduğu günden günümüze kadar yeryüzünde olan her şeyle iletişim kurmuş, fayda sağladığı ölçüde bunları hayatına almıştır. Şüphesiz toplumların duygularına tercüman olan sanat da bu durumdan bir şekilde nasibini almıştır. Doğaya bakan, ondan ilham alan sanatçı tabiat varlıklarına eserlerinde yer vermiş, zaman zaman duygularını ifade etmede bunlardan faydalanmıştır.

Şiirlerinde çoğunlukla estetik bir zevk düşüncesiyle tabiattan yararlanan divan şairleri bitkileri konu edinerek güzeli/güzelliği tasvir etmede doğanın bu imkanlarından yararlanmışlardır. Şeyh Gâlib'in Hüsn ü Aşk adlı mesnevisi de bu bağlamda örneklik teşkil etmektedir. Bu çalışmada şairin bu zarif dünyadan nasıl yararlandığı, anlatımına nasıl bir katkı sunduğu irdelenmeye çalışılacaktır.

Var oluşundan itibaren çevresindeki her şeyle iletişim halinde olan, imkanları çerçevesinde bunları şekillendiren insan, bitkilerle de yakından ilişki kurmuştur. Gerek beslenme gerekse sağlık için bitkileri hayatına dâhil etmiş, kimi zaman da estetik kaygılarla çiçeklere, ağaçlara ve diğer bitkilere hayatında yer ayırmıştır. İnsan ve doğadan edindiği dostları olan bitkiler arasındaki bağ, ilkel çağdan beri sıkı sıkıya korunarak devam etmiştir.

Tabiatla iç içe olmak her ne kadar göçebelikle bağdaştırılsa da yerleşik hayatın içinde yer alan birey de bu durumu benimsemiş, bitkilerin olmadığı bir dünya inşâ etmekten kaçınmıştır. Çalışmasında Dîvân-ı Lugâti't-Türk'ten, Oğuz Kağan Destanı'ndan, Dede Korkut'tan örneklerle durumu açıklamaya çalışan Beşir Ayvazoğlu, toplumların/toplulukların her dönemde çeşitli sebepler vesilesiyle bitkilerle ilişki kurduğunu ifade etmiştir.

Şiirlerinde daima güzelin ve güzelliğin peşinde olan divan şairi, özellikle şiirin ana öznesi olan sevgili tasvirlerinde çiçeklerden ve ağaçlardan sıklıkla yararlanmıştır. Sevgilinin dudağını, yanaklarını, boynunu, boyunu, kokusunu, işvesini, salınışını vs. tarif ederken tabiatın bu zarif canlılarıyla benzerlik ilgisi kurmaktan geri durmamış, okura canlı tasvirler sunularak anlatımını kuvvetlendirmiştir. Özellikle çiçekleri, narin ve eşsiz güzellikleriyle, estetiğin de ön plana çıkarılmasıyla şiire yoğun bir şekilde dâhil etmiştir.

18. yüzyılın önemli isimlerinden biri olan Şeyh Gâlib'in sembolik bir anlatımla ele aldığı Hüsn ü Aşk mesnevisi Hüsn ve Aşk adlı iki temsilî karakter üzerinden aşkı, aşk yolculuğunda çekilen zorlukları kendine özgü diliyle anlatmaktadır. Gâlib Dede bu macerayı ortaya koyarken yoğun betimlemelere başvurmakta, eserin çeşitli kısımlarında bunu yaparken tabiatın güzelliklerinden faydalanmaktadır. Yoğun şekilde karşımıza çıkan gül, sümbül, servi, erguvan, şebboy, nergis, kâfur, gonca; daha az faydalandığı lale, turunç, Ebu Cehil karpuzu, yasemin, süsen, karanfil, menekşe, çınar, asma, armut, erik, kayısı, vişne, limon ve çarkıfelek eserde tespit edilen bitkilerdendir. Buradan hareketle çalışmada çeşitli edebî sanatlarla kendine yer bulmuş bitkilerin bu sembolik, alegorik aşk hikâyesine nasıl katkı sağladıkları örnekler üzerinden incelendiğinde daha iyi anlaşılacaktır.

[1] Dr. Öğr. Üyesi- Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, ysfataseven@kmu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9124-5051

Toplumların yaşayış biçimini, zevkini yansıtan unsurlardan biri de şüphesiz onların doğaya nasıl baktıkları, onu nasıl ele aldıklarının ifade şeklidir. İçine doğduğu ortamdan bir şekilde etkilenen sanat ve edebiyat, tabiat varlıklarından ilham alarak eserler ortaya koymuştur.

Klasik şiirde şairlerin yoğun bir şekilde eserlerine dâhil ettikleri bitkiler, farklı yorumlarla şiire katkı sunmuş, edebî sanatların da yardımıyla meramı ifade etmede bir yol olarak kullanılmıştır. Bu sembolik anlamlar ve edebi yansımalar, eserin derinliğine ve estetik zenginliğine katkıda bulunmaktadır. Çiçekler, yaşamın renklerini ve duyguların kompleksliğini temsil ederek, okuyucunun metindeki duygusal dokuyu daha iyi anlamasına olanak sağlar.

Şeyh Gâlib'in sembollerin diliyle ortaya koyduğu Hüsn ü Aşk mesnevisi de bu yöntemi kullanmış klasik edebiyat eserlerinden biridir. Bazı bitkilerin yoğun şekilde kullanıldığı görülürken bazılarının daha nadir bir şekilde eserde yer aldığı tespit edilmiştir. Buradan hareketle Şeyh Gâlib'in de diğer divan şairleri gibi yoğun teşbihlerle kullanılan çiçek ya da ağaç isimlerini daha sık kullandığı açıktır. Ancak lale, yasemin, menekşe gibi divan şairlerinin sıklıkla kullandıkları diğer çiçek isimlerini pek sık dile getirmemesi de farklı bir durum olarak görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Klasik Türk Şiiri, Bitkiler, Şeyh Gâlib, Hüsn ü Aşk.

THE USE OF PLANTS AS AN AESTHETIC ELEMENT IN CLASSICAL TURKISH POETRY: HUSN U ASK EXAMPLE

Human beings have been in constant interaction with their environment since the beginning of their existence. Over time, this interaction has been shaped by the opportunities offered by nature and has profoundly affected the existence of humanity. Basic needs such as nutrition, health and aesthetic concerns have strengthened people's relationship with plants. The discovery of plants as food sources has been a critical turning point in human survival and evolution. Especially with the agricultural revolution, humans have domesticated plants to sustain their lives and create a cultural wealth.

Although the concept of being in touch with nature is usually associated with nomadic lifestyles, individuals with sedentary lifestyles have also embraced this concept and avoided building a world without plants. Some researchers have stated that various societies and communities have established a relationship with plants in their works for different reasons.

In this context, it can be said that literature is an important tool for understanding the relationship between nature and humans. Literary works deepen people's connection with nature and help them discover the beauty of nature. It should also be noted that literature has an important role in raising awareness about the protection and sustainability of nature. Therefore, literature is of great importance for understanding and evaluating the relationship between nature and humans. Literary works help people understand and strengthen their connection with nature. They also help to protect nature.

Keywords: Classical Turkish Poetry, Plants, Şeyh Gâlib, Hüsn ü Aşk.

BEKİR SITKI ERDOĞAN SÖZLÜĞÜ ÜZERİNE BİR DENEME

Selma EVCEN[1]
İdris Nebi UYSAL[2]

Sözlük kısaca "bir dilin bütün zamanlarda veya belli bir çağda kullanılmış kelimelerini bir araya getiren eser" demektir. Genel tanımı bu şekilde olmakla birlikte sözlükler; amacına, yöntemine, içeriğine göre farklı şekillerde tanımlanır ve sınıflandırılır. Tasniflerdeki sözlük türlerinden biri de sanatçı sözlükleridir. Sanatçı sözlüğü "bir sanatçının, yazar, ozan veya düşünürün eserlerinde geçen söz varlığı ögelerini toplayan sözlük" şeklinde tanımlanır. Bunlar sadece dil ve edebiyat araştırmaları açısından değil sözlük bilimi açısından da önemlidir. Bu sözlükler, bir sanatçının duygu ve düşünce dünyasının, ilgi alanlarının, eserlerinin, kişiliğinin, önem verdiği kişi ve kavramlar ile yaşadığı çağın değer yargılarının anlaşılmasına hizmet eder. Ayrıca o kişinin söz varlığını, dil icrasını, konuşuru olduğu dilin kelime dağarcığına yaptığı katkıyı da gösterir. Batı'da yaygın olan bu sözlüklerin bizde örneği azdır. Türkçede bu alanda yapılan ilk çalışmalar şunlardır: *Ataç'ın Sözcükleri* (Yılmaz Çolpan, 1963), *Yaşar Kemal Sözlüğü* (Ali Püsküllüoğlu, 1974), *Gökalp'ın Sözcükleri* (Süreyya Ülker, 1991) ve *Örnekli Açıklamalı Karacaoğlan Sözlüğü* (Sıtkı Soylu, 1997). Son yıllarda bu tür sözlüklere yenileri eklenmiştir. Cevdet Şanlı'nın *Safahat Sözlüğü* (2010), Leyla Akgül'ün *Pir Sultan Abdal Sözlüğü* (2014) ile Nurettin Albayrak'ın *Gönül Çalab'ın Tahtı Açıklamalı Yunus Emre Sözlüğü* (2014) bunlardan birkaçıdır. Burada zikredilenlerin bir kısmı tam bir sanatçı sözlüğü özelliği sergilemese de bu kategoride değerlendirilebilir. Albayrak'ın çalışması ise tam bir sanatçı sözlüğüdür. O, Yunus Emre'nin şiirlerinde geçen bütün kelimeleri alarak onların anlamlarını tanıklarıyla birlikte vermiştir. Yine son yıllarda klasik Türk edebiyatı şairlerine yahut onların bir eserine yönelik hazırlanan sözlükleri de aynı kategorisinde değerlendirmek mümkündür.

Kanaatimizce, kelime dağarcığındaki çeşitlilik, renklilik, zenginlik ve yerellikle dikkati çeken Bekir Sıtkı Erdoğan, Türk edebiyatında sözlüğü hazırlanması gereken isimlerden biridir. Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin güçlü seslerinden biri olan Erdoğan, 8 Aralık 1926 tarihinde Karaman'da doğar. Şairane bir hayatın ardından 24 Ağustos 2014'te İstanbul'da hayata veda eder. Vasiyeti üzerine "*Hasretliğim üzüle üzüle bitmez*" dediği Karaman'da aile mezarlığına defnedilir. Erdoğan, önce Kuleli Askerî Lisesinin, ardından da çok istediği edebiyat tahsili için Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün yolunu tutar. Uzunca bir süre askerî okullarda görev aldıktan sonra kıdemli albay olarak emekliye ayrılır. Ardından İstanbul'da aralarında Alman Lisesinin de bulunduğu bazı liselerde edebiyat öğretmenliği yapar. Bütün bu meslekleri icra ederken *Kışlada Bahar* şairinin heybesinden hiç eksik etmediği bir şey vardır: şiir. *Binbirinci Gece* veya yaygın adı olan *Hancı* manzumesiyle edebiyat çevrelerinin dikkatini çeken Bekir Sıtkı, şiirleriyle her zaman sanat ve kültür muhitlerinin ilgisine mazhar olur. Bu teveccüh kısa zaman sonra büyük bir keşfe dönüşür ve onun *Hancı, Kışlada Bahar, Eminem, Zelzele, İhlas Kasidesi* gibi birçok manzumesi bestelenir.

Bazı neşidelerinde "Sıtkı", "Bekir Sıtkı", bazılarında da "Nihâî" mahlaslarına tesadüf edilen Erdoğan'ın şiir tutkusu, sadece etkileyici eserler ortaya koymakla neticelenmez. Bu güçlü arzu, dili başarılı bir şekilde kullanmayı da beraberinde getirir. Elde ettiği başarıda, kuşkusuz, aldığı dil ve edebiyat tahsilinin de etkisi vardır.

[1]Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi. selmaevcen@gmail.com
[2]Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi. uysal_idris@kmu.edu.tr

Şiirlerini sağlığındayken *Bir Yağmur Başladı* (1949) ve *Dostlar Başına* (1965) isimli kitaplarında toplayan Erdoğan, vefatından birkaç yıl önce rubailerini ve kitaplara girmemiş şiirlerini derleyip yayımlamak ister. Geniş bir gözden geçirme sonucunda *Gönüller Kavşağı* isimli kitabı vücut bulur fakat sanatçı bu arzusunu, hayalini gerçekleştiremeden ebedî yurduna göç eder. Hem bu güzide eser hem de rubailerinden oluşan *Sabır Sarmaşıkları* irtihalinden on yıl sonra memleketinde yayımlanır. Henüz basılmayı bekleyen bir divanı da bulunan Bekir Sıtkı Erdoğan, Türkçenin ve Türk Edebiyatının büyük bir değeridir. Badeli bir âşık olup olmadığı bilinmez ama şiirlerindeki lirizm ve coşkuya, Türkçesindeki lezzete vâkıf olan herkes onun Yunus'tan el almış olabileceği kanaatindedir.

Takip edebildiğimiz kadarıyla Erdoğan için hazırlanmış sözlük türünde bir çalışma yoktur. Hatta onun dil kullanımı ile sanat ve edebiyattaki yerini ele alan çalışma sayısı da bir elin parmaklarını geçmeyecek kadar azdır. Bu çalışmada şairin duygu ve düşünce dünyasında yer etmiş kelime, kavram, terim ve özel adlardan (kişi, yer, eser vb.) oluşması gereken sözlükten bir demet paylaşılacaktır. Türkçede sanatçı sözlüklerinin önem ve gerekliliğini deneme niteliğindeki bir çalışmayla örneklendirmeyi hedefleyen bu yazının evreni Erdoğan'ın tüm eserleridir. Ancak çalışmanın amacı, kapsamı ve sanatçının henüz yayımlanmayan şiirlerinin varlığı da dikkate alındığında şairin tüm kitaplarının taranması mümkün görünmemektedir. Bu nedenle örneklem olarak *Dostlar Başına* isimli kitabı seçilmiş ve eserin 1965 yılında çıkan ilk baskısı esas alınmıştır. Yöntem olarak belgesel tarama yönteminden yararlanılmıştır. Bunun için eser baştan sona okunmuş; sanatçının bu kitaptaki 66 şiirde sıkça kullandığı, duygu ve düşüncelerini aktarırken çok yararlandığı, aralarında özel adların da yer aldığı 7 kelime, tanık dizeleri ve sayfa numarasıyla birlikte fişlenmiştir. Madde olarak seçilen kelimeler şunlardır: Karaman, ibibik, gurbet, mektup, bahar, Yunus (Emre) ve Leyla. Erdoğan'ın şiirleri dikkatle okunduğunda buradaki bazı sözcüklerin onun şiirine hayat veren ve Fransız düşünür Michael Riffaterre'in deyimi ile "şiirlerini dölleyen kelimeler"in başında geldiği görülür. Deneme mahiyetindeki bu çalışmanın, ileride hazırlanması düşünülen *Bekir Sıtkı Erdoğan Sözlüğü* için bir başlangıç ve model teşkil edeceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bekir Sıtkı Erdoğan, Sanatçı Sözlüğü, Deneme.

AN ESSAY ON BEKIR SITKI ERDOĞAN DICTIONARY

One of the dictionary types mentioned in lexicography today is authur's dictionaries. Author's dictionary is "a dictionary that collects the vocabulary items used in the works of an artist, writer, poet or different types of works". These works serve the scope of an author's world of emotions and thoughts and his works. It also shows that person's vocabulary and ability to use language. The least example of these dictionaries common in the West. The first works we have are: *Ataç'ın Sözcükleri* (Yılmaz Çolpan, 1963), *Yaşar Kemal Sözlüğü* (Ali Püsküllüoğlu, 1974), *Gökalp'ın Sözcükleri* (Süreyya Ülker, 1991) and *Örnekli Açıklamalı Karacaoğlan Sözlüğü* (Sıtkı Soylu, 1997). New ones have been added to these in recent years. *Safahat Sözlüğü* (Cevdet Şanlı, 2010), *Gönül Çalab'ın Tahtı Açıklamalı Yunus Emre Sözlüğü* (Nurettin Albayrak, 2014) etc. In our opinion, Bekir Sıtkı Erdoğan, who draws attention with the diversity and richness of his vocabulary, is one of the names in Turkish literature whose dictionary should be prepared. As far as we know, there is no such dictionary prepared for it. In this study, an essay from Bekir Sıtkı Erdoğan Dictionary will be shared. The universe of the study is all of Erdoğan's works, and the sample is his book *Dostlar Başına*, published in 1965. The method used is the documentary scanning method. In the 66 poems in this book, 10 words and proper names that he frequently used are listed along with their witness lines. The ones chosen as articles are: Karaman, ibibik, gurbet, letter, spring, Yunus (Emre), Leyla.

When Erdoğan's poems are read carefully, it is seen that some of the examples here are the words that give life to his poetry. This trial study will constitute a beginning and model for the proposed *Bekir Sıtkı Erdoğan Dictionary*.

Keywords: Bekir Sıtkı Erdoğan, Author’s Dictionary, Essay.

KARAMANLI ŞAİR VE DİLCİ İBRÂHİM EŞ-ŞÂNÎ'NİN EL-İFŞÂḤ FÎ ŞERḤİ ŞEVÂHİDİ'L-MİFTÂḤ İSİMLİ ESERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

İrfan KÖSE[1]

Bu bildiri, Karaman asıllı İbrâhim eş-Şânî'nin *el-İfṣâḥ fî Şerḥi Şevâhidi'l-Miftâḥ* isimli eserinin şekil ve üslup özelliklerini incelemeyi hedeflemektedir. Bahse konu müellif ve eserine ilişkin alanyazındaki boşluktan hareketle *el-İfṣâḥ*'ın ilgililere tanıtımının yanısıra eserin zati kıymetinin tespiti üzerinde durulmaktadır. eş-Şânî künyesiyle meşhur olan müellifin doğum tarihi bilinmemektedir. Şânî'nin adı ve yaşam öyküsüyle ilgili biyografik eserlerde birbirinden farklı bilgiler vardır. Gelibolulu Mustafa Ali (ö. 1008/1600) ve Kınalızâde Hasan Çelebi (ö. 1012/1604) müellifi Şânî mahlasıyla tanıtmıştır. Şemseddin Sâmi (ö. 1904), "Şânî" maddesinde müellifi, Osmanlının dönemin altı büyük şairinden biri olarak zikreder. Kınalızâde, Şânî'nin manzum ve mensûr bir hayli eserinin varlığından bahisle döneminde ilmî otoritesi ve kemâl-i ahlâkı ile övgüye layık olduğunun herkes tarafından bilindiğini ifade etmiştir. Müellif, çeşitli biyografi ve antoloji kaynaklarında İbrâhim Şânî, Mehmed Şânî, Mehmed, Şânî Mehmed Efendi, Şânî Efendi ve Larendeli Şânî isimleriyle kaydedilmiştir. Türk edebiyatında Şânî mahlasını kullanan, bazı kaynaklara göre yedi bazılarına göre ise on iki şairin olduğu bildirilmiştir. Şânî mahlaslı şairlerden altısının 10./16. yüzyılda, üçünün ise 11./17. yüzyılda yaşadığı bilinmektedir. Şânî mahlaslı üç şairin ise yaşadığı döneme ilişkin bilgi yoktur. Müellifin Şânî mahlasını niçin tercih ettiği bilinmemektedir. Ancak yaşadığı dönemde bu mahlası kullanımının yaygınlığı dikkati çekmektedir. Muhtemelen şair de bu geleneğe uymuştur. Şânî mahlaslı şairlerin çokluğu bazen karışıklığa neden olmuştur. Kınalızâde, Saraybosnalı Şânî'den bahsederken Lârendeli Şânî'nin tahsil ve çalışma hayatına ait bilgileri nakletmiş ve iki şairi muhtemelen karıştırmıştır. Yine *Sicill-i Osmânî*'de Şânî Efendi ve Şânî Mehmed Efendi namıyla Karamanlı iki ayrı Şânî'den bahsedilir. Ancak hal tercümelerine bakıldığında ikisinin de aynı kişi olduğu anlaşılmaktadır. Müellif *el-İfṣâḥ*'da kendi adını, إبراهم ابن الشّيخ عبد الرّحمن ابن الشّيخ أصفيا القرماني اللّارندوي الشّهير بالشّاني/İbrâhim b. eş-Şeyḫ ʿAbdurraḥman b. eş-Şeyḫ Aṣfiyâ el-Ḳaramânî el-Larendevî eş-Şehîr bi'ş-Şânî şeklinde kaydetmiştir.

Çocukluk döneminde Karaman'da bulunan ve eğitiminin önemli bir bölümünü memleketinde tamamlayan Şânî, 1566 senesinden sonraki bir tarihte tedrisini ikmal etmek üzere İstanbul'a gitmiştir. Bu tarihte II. Selim (ö. 982/1574) tahttadır. Kaynaklarda müellifin, II. Selim'in de hocalığını yapan Birgili Atâullah Efendi'nin (ö. 979/1571) ders halkasına intisap ettiği, icazet aldıktan sonra da hocasının yanında mülâzım olarak çalışmaya başladığı nakledilir. Şânî, tahsilini hocasının vefat tarihi olan 1571'den önce tamamlamış olmalıdır. Yedi yıl süren mülâzımlık deneyiminden sonra, Hasköy'deki dahilî statüsündeki Mahmud Paşa Medresesi'nde kırk akçe maaşla çalışmaya başlamıştır. 1593 yılında bu görevinden azledilince Sunʿullah Efendi ve Bostanzâde Mehmed Efendi huzurunda çetin bir imtihana tabi tutulmuştur. Bu imtihanı başarıyla veren Şânî, üç yıl Tûtî-i Latîf Medresesi'nde görev yapmıştır. Sonra sırasıyla 1596 yılında Rodos Fetvahanesi'nde iki sene, 1597 yılından itibaren Şam müftüsü olarak iki sene, 1599 yılında Trablus-Şam ve 1600 senesinde Maraş müftüsü olarak görev yapmıştır. 1603 yılında Erzurum kadısı olarak atanır ancak, bir yıl sonra buradaki görevinden azlolunarak Âmid (Diyarbakır) kadılığına tayin edilir. Âmid'de bir yıl çalıştıktan sonra tekrar görevden alınan Şânî, 1607 yılında aynı zamanda son görev yeri olan

[1]Dr. Öğr. Üyesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Arap Dili ve Belagatı ABD,Muğla, Türkiye, irfankose@mu.edu.tr, orcid: 0000-0001-7903-5801

Erzurum kadılığına ikinci kez getirilir. 1610 yılında vefat ederek Erzurum'a defnedilir. Bibliyografik kaynaklar genellikle şair olarak tanıtsalar da Şânî, çeşitli disiplinlerde otorite sayılabilecek ilmî yetkinliğe sahip bir şahsiyettir. Öğrenciliğinde iyi bir eğitim alan Şânî, girdiği tüm sınavları başarıyla vermiş, hadis, fıkıh ve tefsir gibi ilimlere hâkimiyetini ispat etmiştir. *el-İfṣâḥ*'taki Arap şiiri ve gramerine ilişkin analizi onun Arap dili ve edebiyatında söz sahibi bir uzman olduğunu göstermektedir. Disiplinler arası bir yetkinliğe sahip olan Şânî, müftü olacak kadar İslâmî ilimlerde uzman, kadılık görevini icra edecek düzeyde hukuk nosyonuna sahiptir. O aynı zamanda, üç dilde şiir yazan ender şahsiyetlerden biridir. Türkçe, Arapça ve Farsça şiir yazmıştır. Kendi kaleminden çıkan soy kütüğünden de anlaşılacağı üzere tasavvuf erbabı bir sülalenin evladıdır. Kendisi de hâl ehli olan Şânî'nin, *Gülşen-i Efkâr*'ındaki ifadelerinden anlaşıldığına göre Dede Ömer Rûşenî tarafından kurulan ve Halvetî tarikatının bir kolu olan Rûşenîyye tarikatına bağlıdır. Şânî, *el-İfṣâḥ*'ın giriş kısmında sıkıntılı zamanlar geçirdiğinden ve bir takım fitne ve musibetlere maruz kaldığından söz etmektedir. Çok yönlü bir âlim olmasına ve görevindeki başarılarına rağmen sürekli azledilmesi ve sık tayin olması onun yaşamında uzun süren zorluklara maruz kaldığının bir işareti olarak değerlendirilebilir. Koleksiyonlarda Şânî'nin adına kayıtlı beşi Arapça, ikisi Türkçe olmak üzere toplam yedi eser vardır. Bu eserlerden ikisi Arap diliyle ilgilidir. Osmanlı Türkçesiyle kaleme alınan *Manžûme-i ʿAvâmil* isimli eseri, Cürcânî'nin (ö. 471/1078-79) *Avâmil*'inin tercümesidir. Manzûm olarak yazılan bu eseri müellif Karamanlı talebelerin eğitim hayatına katkı sağlamak maksadıyla yazdığını ifade etmiştir. Tasavvuf ve ahlaka ilişkin konuları ihtiva eden ve mesnevî türünde Türkçe kaleme aldığı *Gülşen-i Efkâr*'ı Sultan III. Murad'a (1574-1595) ithafen ona methiye olarak kaleme almıştır. *Zerîatü'l-ebrâr fî Na't'n-Nebiyyi'l-muhtar* isimli eseri, Hz. Peygamber'in üstün özelliklerini ve güzel ahlakının methedildiği 95 beyitlik Arapça bir naʿttır. Şehy Kerîm b. Gülşenî Vardârî el-Edirnevî'ye (ö. 989/1581) ithafen Arapça yazdığı *Mir'atü'ş-şafâ* isimli eserinde Allah'ın isimleri ve tecellilerinden bahsedilir. Arapça kaleme aldığı *Risâle fi's-semâvâti ve'l-erâżine ve mâ fîhinne* isimli, 27 varaktan oluşan eserinde ruh, ölüm, cennet ve cehennem gibi ahirete müteallik konuların yanı sıra güneşin doğuşu, batışı ve gökyüzünün tabakaları gibi konuları işlemiştir. *el-Uʿcalâ*, Şânî'nin bazı fıkhî problemlere ilişkin görüşlerini ele aldığı tek varaklık Arapça bir eseridir. Şânî, Arap diliyle ilgili iki eserini de dönemindeki medreselerde okutulan kaynak kitapların anlaşılması noktasındaki gördüğü sıkıntılara çözüm üretmek maksadıyla yazmıştır. *el-İfṣâḥ* isimli eserinde Sekkâkî'nin (ö. 626/1229) *Miftâḥu'l-ʿulûm*'undaki şiir beyitlerini tafsilatlı olarak incelemiştir. Şânî yaşadığı dönemin şerh ve haşiye geleneğini sürdürerek *el-İfṣâḥ*'ı yazmıştır.

Eserin son kısmında listesini verdiği kaynaklarından anlaşıldığına göre *el-İfṣâḥ*'ı kaleme almadan önce, Arap diline ait yazılmış eserlerin neredeyse tamamını mütalaa etmiştir. *el-Miftâḥ* üzerine yazılan eserleri tetkik ederek eksiklikleri tespit etmiştir. Kendi ifadesine göre *el-İfṣâḥ, el-Miftâḥ* anlaşılmasına engel teşkil edecek bütün problemleri çözmüştür. Şânî, kitabının bölüm başlıklarının seçiminde ve isimlendirmede Sekkâkî'nin metoduna bağlı kalmıştır. Şânî, şiir şâhidleriyle ilgili nakillerin neredeyse tamamına kanıt göstermiştir. Beyitlerin şerhine, kelime ve cümleler arasındaki ilişkiyi tespit ederek başlar. Söz sanatlarını ve anlam inceliklerini tespit eder. Beyitlerin bahrini saptayarak aruz veznini tafsilatlı inceler. Beyitlerin taktiʿlerini, tef'ilelerle karşılaştırarak vezin ve bahr ahengini kontrol eder. Sonrasında beytin istişhâd mahallini inceler. Beyitlerin öncesi ve sonrasını ihmal etmeyen müellif, lüzumu halinde matlaʿ ve maktaʿ beyitlerini de zikreder. Şairlerin hayatı hakkında ayrıntılı bilgi verir. *el-İfṣâḥ*, beyitlerin gramer ve belâgat özelliklerini ince ayrıntılarına kadar işlemesi bakımından önemli miktarda teorik dilbilgisi analizi içerir. Şânî'nin *el-İfṣâḥ*'ı, üslup ve metot açısından Aynî'nin (ö. 855/1451) *el-Maḳāṣıdü'n-naḥviyye*'siyle benzerlik göstermektedir. Aynı şekilde Abbâsî'nin (ö. 963/1556) *Meʿâhidü't-tenṣîṣ*'ine sıkça

göndermede bulunması ve iki eser arasındaki yöntem ve benzerlikler dikkate alındığında Şânî'nin Abbâsî'den etkilendiği söylenebilir. Ancak onun şerhi hem hacim hem de içerik açısından *el-Miftâḥ*'ın şiir şâhidleri üzerine yazılan eserlerin başında gelir. Yazar iddiasında başarılı olmuş ve Klasik Arap Edebiyatı ve şiirine ilişkin önemli bilgiler vermiştir. Eserin, koleksiyonlarda bilinen dört farklı yazma nüshası vardır. Ancak şu ana kadar tahkik ve basımına yönelik bir çalışma yapılmamıştır. Bu bildiride *el-İfṣâḥ*'ın hem ilgililere tanıtımı hem de literatüre kazandırılmasına yönelik çalışmanın duyurulması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimler: Arap Dili ve Belagatı, el-Miftâḥ, Şânî, el-İfṣâḥ, el-Karamânî.

AN ANALYSIS OF THE WORK AL-IFṢĀḤ FĪ SHARḤ SHAWĀHİD AL-MİFTĀḤ BY KARAMANLI POET AND LINGUIST IBRÂHİM AL-SHĀNĪ

This paper aims to analyze the formal and stylistic features of al-Ifṣāḥ fī Sharḥi Shawāḥid al-Miftāḥ by Ibrāhīm al-Shānī, a native of Karaman. Based on the gap in the literature on the author and his work, it focuses on the introduction of al-Ifṣāḥ to those interested as well as the determination of the intrinsic value of the work. Although bibliographical sources usually introduce Shānī as a poet, he was a scholarly figure who could be considered an authority in various disciplines. Having received a good education as a student, Shānī passed all the exams he took and proved his mastery of sciences such as hadīth, fiqh and tafsīr. Having an interdisciplinary competence, Shānī was specialized enough in Islamic sciences to be a mufti and had the legal notion to perform the duty of qadi. He served as a muderris, qadi and mufti in many provinces such as Istanbul, Rhodes, Ṭarāblus al-Shām, Marʿas, Erzurum and Diyar Bakr. He was also one of the rare figures of his time who wrote poetry in three languages. He wrote poetry in Turkish, Arabic and Persian. His analysis of Arabic poetry and grammar in his major work, al-Ifṣāḥ, shows that he was an expert in Arabic language and literature. There are four different manuscripts of the work known in collections. However, no work has been done so far on its critical edition and publication. This paper aims both to introduce al-Ifṣāḥ to those interested and to announce the work to bring it into the literature.

Keywords: Arabic Language and Rhetoric, al-Miftāḥ, al-Shānī, al-Ifṣāḥ, al-Qaramānī.

BEKİR SITKI ERDOĞAN'IN ŞİİRLERİNDE GURBET, YOL, YOLCU VE YOLCULUK KAVRAMLARI

Volkan GEMİLİ[1]

1926 yılında Karaman'da doğan Bekir Sıtkı Erdoğan, edebiyat dünyasında şair ve öğretmen kimliğiyle iz bırakmış bir şahsiyettir. Bilhassa -ve çoğunlukla- hece ölçüsüyle yazdığı şiirlerinde, Türk milletinin millî ve manevi değerlerini derin bir duyarlılıkla ele almıştır. Şiirlerinde sade, akıcı ve duygu yüklü bir dil kullanan Erdoğan, özellikle "Hancı" ve "Kışlada Bahar" gibi şiirleriyle geniş bir okuyucu kitlesine ulaşmıştır. Şiirlerinin genelinde Türk edebiyatında, -özellikle halk, divan geleneklerinde ve modern şiirde de- derinlemesine ele alınan ve işlenen *gurbet, yol, yolcu* ve *yolculuk* kavramlarıyla karşılaşılır. Karamanlı şair eserlerinde bu kavramların bireysel, psikolojik ve toplumsal boyutlarını da vurgulayarak zengin bir içerik ve üslup inşa etmeyi başarmıştır.

Türk şiirinde *gurbet, yol, yolcu* ve *yolculuk* kavramları maddi ve manevi boyutlarıyla derin, geniş ve zengin anlamlar taşır. Maddi bakımdan bu kavramlar bireyin evinden, yurdundan veya aşina olduğu çevreden fiziksel olarak uzaklığını ifade eder. Manevi olarak ise insanın yalnızlığını, ruhani yolculuğunu ve bu dünyadaki geçici konumunu yansıtır. Türk şiirinde *gurbet* kavramı sıklıkla bireysel ve toplumsal hüzünlerin kaynağı olarak da karşımıza çıkar. Maddi anlamda evinden, yurdundan ya da sevdiklerinden uzakta olan bireyin özlem duygusu ön plandadır. Halk edebiyatında Aşık Veysel'in mısralarında *sıla hasreti* olarak dile getirilen memleket hasreti yani *gurbet* kavramı, modern Türk şiirinde daha bireysel bir sorgulamayla ele alınmıştır. Bekir Sıtkı Erdoğan'ın şiirlerinde ise *gurbet*, şahısların içsel yalnızlığı ve faniliği, vatan sevgisi gibi farklı açılardan da işlenir. Söz gelimi "Hancı" şairinin "gurbet dediğin elin evi" tarzı söylemleri vatan hasreti, somut bir ayrılık ve yaban ellerde olma hâliyle ifade edilir. Ayrıca bu tarz ifadeler manevi/ruhsal bir boşlukta insanın kendisini bulma durumuna da işaret etmektedir. Erdoğan, "Gönlüm yine hüzün yüklü / Yollar yine suskun, soğuk" mısralarıyla gurbetin insan ruhundaki derin ve şiddetli etkisini de yansıtır.

Erdoğan'ın şiirlerinde gurbet, bireyin hem fiziksel hem de ruhsal yalnızlığını anlatır. "Gurbet dediğin elin evi" ifadesinde, gurbetin maddi boyutu somut bir şekilde ifade edilirken bu durumun insan ruhunda yarattığı derin boşluk da hissettirilir. Gurbet, onun şiirlerinde bazen bir vatan özlemi, bazen de insanın faniliğiyle yüzleşmesi olarak çıkar karşımıza. Şair, gurbeti bir insanlık hali olarak ele alır ve bu duyguya evrensel bir anlam katar. Gurbet, manevi anlamda kişinin bu âlemdeki geçici varoluşunu, cennetten uzaklaşmış ve yeryüzüne tenzil edilmiş bir ruh hâli içinde olmasını temsil eder. Tasavvuf geleneğinde de sıkça rastlanan buna benzer anlam/lar, Erdoğan'ın şiirlerinde kişilerin kendi iç dünyasıyla hesaplaşmasına dönüşür. "Bu dünya sürgün yeri" dizesi insanın ruhsal bir özlem içinde yaşadığını ve bu özlemin insanı sürekli bir arayışa ittiğini ifade eder. Şair, bu manevi gurbeti, insanın sonsuzluğa duyduğu özlem ve bu dünyadaki geçici konumunun farkındalığıyla ele almıştır.

Türk şiirinde *yol* ve *yolcu* kavramları da gurbet kavramı gibi çok derin, geniş ve zengin bir metaforik alan sunar. *Yol*, bir yönüyle fiziksel bir güzergâhı diğer yönüyle de yaşamın ve arayışın simgeleyen soyut bir kavramı temsil eder. Divan şiirinde sevgiliye giden yol, ilahi aşka ulaşma çabasıyla ilişkilendirilir. Bekir Sıtkı Erdoğan'ın şiirlerinde ise yol, modern insanın yaşam yolculuğunu ve bilinmeyene duyduğu özlemi ifade eder. Bekir Sıtkı Erdoğan'ın dizelerinde yol, bazen bir umut ışığı, bazen de çıkışsız bir labirenttir. *Yolcu* ise bu

[1]Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Türk Dili Uygulama ve Araştırma Merkezi TÖMER - Kazım Karabekir MYO Müdürlüğü Türk Dili Başkanlığı Öğr. Gör. Dr. Elmek: volkangemili@kmu.edu.tr.

yolculuğun başkarakteridir; bazen aşkı arayan bir âşıktır bazen de vatan borcu için yola koyulan bir askerdir. Erdoğan'ın şiirlerinde yolcu, genellikle kendi iç dünyasında anlam arayışına çıkan bir insan olarak tasvir edilir. Yolcu, yaşamın bilinmezliğine karşı bir başkaldırının ya da kabullenişin simgesidir. Erdoğan, şiirlerinde beşerin bu yolculukta yaşadığı hayal kırıklıklarını, özlemlerini ve mutluluklarını birçok yönüyle ele alır.

Bekir Sıtkı Erdoğan'ın şiirlerinde *yolculuk* kavramı da bireysel, toplumsal ve psikolojik bir anlam taşır. Bireysel anlamda yolculuk, şiirlerde insanın kendi iç dünyasına yaptığı ruhsal bir keşif süreci olarak görünür. Erdoğan, "Bir garip yolcuyum bu âlemde" diyerek bireyin bu dünyadaki yolculuğu esnasında deneyimlediği maddi ve manevi boyutlardaki sorgulamalarına dikkat çeker. Bu ifade, yalnızca bir fiziki hareketi değil insanın iç hesaplaşmasını ve bilinmeze doğru yaptığı ruhani yolculuğu simgeler. Bir başka deyişle yolculuk, Erdoğan'ın şiirlerinde yalnızca fiziksel bir hareket değil aynı zamanda insanın özüne doğru yaptığı derin bir yolculuk olarak işlenir. Toplumsal anlamda ise yolculuk, milletin tarih boyunca süregelen serüveni, bilhassa askerlik, göç ve vatan sevgisi bağlamında ele alınmıştır. "Kışlada Bahar" şiirinde, yolculuk eden askerler, bu iki boyutun birleştiği bir metafor olarak karşımıza çıkar.
Bekir Sıtkı Erdoğan'ın "Hancı" isimli şiiri, bu kavramların -gurbet, yol, yolcu ve yolculuk- ele alındığı başarılı bir örnek olarak öne çıkar. Şiirin merkezinde yolcu ve hancı arasındaki konuşma, yaşam yolculuğunun bir metaforu olarak şekillenir. Yolcu sadece bir otel müşterisi değildir, yaşam yolculuğunda ilerleyen her bir bireye örnek de oluşturur. Şiirde yolculuğun birey için bir alışkanlık ve de bir arayış olduğu vurgulanır. Yolun sonsuzluğu, insanların yaşamları boyunca karşılaştıkları belirsizliklere bir gönderme yapar. Bu şiirde han ve hancı, yolun durağanlığı ve kalıcılığı ile ilişkilendirilirken yolcu, sürekli bir hareket hâlini imlemektedir. Bu tezat ile insan hayatının geçici ve kalıcı yönleri de vurgulanmak istenmiştir.

Bekir Sıtkı Erdoğan, Türk şiirinde gurbet, yol, yolcu ve yolculuk kavramlarının bireysel, toplumsal ve psikolojik boyutlarını ustalıkla işleyen bir şairdir. Onun şiirlerinde bu temalar, hem fiziksel olgular hem de insanın ruhsal ve manevi yolculuğu olarak derinlik kazanır. Erdoğan, okuyucularına zengin bir duygu dünyası sunarak bireysel ve toplumsal bilinç oluşturmada önemli bir rol oynamış ve bu şiirleri sıradan bir okurun da anlayabileceği açıklık ve sadelikte kaleme almıştır. Şiirleri, Türk edebiyatında bu kavramları derinlikli anlatımını sunan kıymetli eserler olarak değerlendirilir.

Anahtar Kelimeler: Bekir Sıtkı Erdoğan, Şiir, Gurbet, Yol, Yolcu, Yolculuk.

THE THEMES OF EXILE, ROAD, TRAVELER, AND JOURNEY IN BEKIR SITKI ERDOĞAN'S POETRY

The themes of exile, road, traveler, and journey are deeply rooted in Turkish poetry, carrying both material and spiritual meanings. In the material sense, exile reflects the sorrow of being away from home and loved ones, while spiritually, it symbolizes humanity's transient existence in this world, often seen as a separation from paradise. These dual dimensions find rich expression in Bekir Sıtkı Erdoğan's poetry, where personal and collective experiences intertwine.

In Erdoğan's works, *exile* captures both physical displacement and emotional solitude. Lines such as "Gurbet dediğin elin evi" ("Exile is nothing but a stranger's home") highlight the tangible aspect of being far from one's roots, while simultaneously conveying an inner longing for belonging. The *road* and the *traveler* in his poems often serve as metaphors for life's journey. For instance, his famous poem *Hancı* (*The Innkeeper*) portrays the traveler as a

seeker, embodying humanity's universal quest for meaning. The road, at times hopeful, at times challenging, mirrors the uncertainties of existence.

Similarly, *journey* in Erdoğan's poetry bridges personal introspection and collective memory. His verses weave the individual's inner search with the historical and cultural journeys of a nation, such as in *Kışlada Bahar* (*Spring at the Barracks*), blending themes of hope, duty, and resilience. Bekir Sıtkı Erdoğan, with his simple yet evocative language, skillfully brings these universal themes into a uniquely Turkish context, offering a profound exploration of both the tangible and the transcendent dimensions of human existence.

Keywords: Bekir Sıtkı Erdoğan, Poetry, Homesickness, Road, Traveler, Journey.

KARAMAN İLİ ZİRAİ ÜRETİMİNDE YENİ MODELLEMELER, GÜNEŞ ENERJİ SİSTEMİ

Fikret AKINERDEM[1]

Karaman Konya kapalı havzasında yer alır. Tarıma dayalı sanayi sektöründe ihracata dönük üretimi hedefleyen yatırımların 90'lı yılların başlarından itibaren hız kazanması ile birlikte, istihdamda da önemli gelişmeler kaydetmiş bir İl'dir.

Tarıma dayalı sanayi sektörüyle bağlantılı olan sektörlerdeki istihdam artışı da işsizliğin hafifletilmesi sürecine önemli katkılar sağlamıştır. Ancak Kalkınma Bakanlığı tarafından 2011 yılında güncellenen İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırmasına (SEGE 2011) göre İlimiz 32. sırada yer almıştır.

Merkez Bankası verilerine göre, 1915'te Karaman Milli Bankası Osmanlı Anonim Şirketi, 1925'te Karaman Çiftçi Bankası, 1927'de Ermenek Ahali Bankası adı altında bankaların kurulmuş olması ilin ekonomik geçmişinin eskiye dayandığını gösterir. İstanbul Sanayi Odası'nın ilk ve ikinci 500 sanayi kuruluşu anketinde Karaman'dan 2016 da 3 firma yer almış bu firmaların ortak özelliği gıda imalatı sektöründe bulunmalarıdır.

İlimizden diğer illere hububat, bakliyat, un, bulgur, bisküvi, gofret, çikolata, yem, taze et, canlı hayvan, sucuk, yün ve tiftik, sebze, meyve, kuru üzüm, peynir, yumurta, halı, kömür, zirai aletler ve çeşitli makineler satılmaktadır. Özellikle de bisküvi ve bulgur sektöründe ülkede önde gelen illerden biridir.

Diğer illerden, tuhafiye, hazır giyim, kösele, inşaat malzemesi, sigara, çay, alkollü içkiler, ilaç, gıda maddeleri, akaryakıt, oto ve oto yedek parçaları, sanayi hammaddesi ürünleri satın alınmaktadır.

Görüldüğü gibi tarıma dayalı gıda sanayiinde Karaman kendi hammadde ihtiyacını karşılayacak durumda olsa da, küresel ısınmanın etkisi altında kalan bir Ülke ve öncelikli bölgede olması ile bundan sonra hammadde üretiminde neler olacağı tartışılmalıdır.
İlden 2022 yılında 154 ülkeye 310 Milyon$ ihracat gerçekleştirilmiştir. Son yıllarda ihracat artışı ilde istihdamı da artırmış, Organize Sanayi Bölgesinde faal bulunan sanayi tesislerindeki mevcut istihdam yaklaşık 16 bin kişiye ulaşmıştır.

Karaman, tarım ve sanayi sektörünü başarılı bir şekilde bütünleşmiş nadir illerden biridir. Öyle de olsa gelecekte tüm dünyada olduğu gibi bölgede de tarımsal üretimde neler olacağı tartışılmaktadır. Bu manada küresel ısınmaya bağlı olarak zirai üretimde birim alanda verim düşüklüklerine yol açmakta olduğu da bilinmektedir.

İşin diğer tarafında ise son 30 yılda başlayan tarımsal üretimde yüksek teknoloji kullanımı tarımın her dalında birim alanda verimde ve ürün çeşitlendirilmelerinde patlamalara sebep olmuştur. Ülkemizde toplam nüfus ve adam başına gıda artışı ihtiyaçlarının karşılamak üzere dâhili ürün ve üretim artışına, bu da yerüstü ve yeraltı sulama suyu potansiyelin üstünde bir değerle tüketime girilmesine sebep olmuştur.

[1] Prof. Dr. KMU, Mühendislik Fakültesi Enerji Sistemleri Mühendisliği Bölümü.

Yine ülke ekonomisinde gelişmelere bağlı olarak fert başına gelirin de artması, gıda tüketiminde yeni alışkanlıkları getirmiş, böylece de israf derecesinde çeşitli dallarda gıda tüketimi hızla artmıştır (İstatistiklere göre Türkiye'de yüzde 30 lara varan gıda israfı vardır. Bu durum üretimi artırmak için en azından sulama suyunun yüzde 30 daha fazla kullanılması demektir). Tüketimde bu artışlar da ihtiyacı karşılamak üzere üretimi artırmak üzere sulama suyu tüketimini tetiklemiş, böylece de yeraltı ve yerüstü su potansiyelimiz ciddi şekilde azalma göstermiştir.

Zirai üretim için sulama alanlarının artması, ülkesel enerji ve gübre tüketiminin de artması anlamına gelmektedir. Çeşitli sebeplere ortaya çıkan küresel krizler, enerji maliyetlerinin yükselmesine bağlı olarak üretimde de girdi artışlarını getirmiştir. Öyle ki sulamalı tarımda sadece enerji ve gübre girdilerinin maliyetinin yüzde % 60 ları bulduğu dönemler de olmuştur. enerji ve gübre girdilerinde çoğunlukla dışa bağımlılığımız, üretim girdilerini kontrol etmemize engel olmuştur. çare olarak da yerli ve yenilenebilir kaynaklara gidilmiştir.

Gelişen teknoloji ve küresel ısınmaya çare olarak görülen Yenilenebilir Enerji Kaynakları (YEK) ülkemizde de karşılık bulmuş, böylece üreticiler ucuz ve yerli ve yenilenebilir enerji kaynaklarından istifade etme yoluna gitmiştir. YEK olarak Karaman ilinin de dahil olduğu Konya Tarım Havzası Güneş Enerji Sistemleri (GES) bakımından ilk sıralarda yer almaktadır. Böylece yasalara uygun olarak ülkesel seviyede GES sistemlerinin tesisi yanında zirai üretimde de GES tüketimine fırsat doğmuştur. Ucuz enerji kaynağı olarak GES sarılan üretici, tarlalarının parçalı ve küçük (ortalama 6 hektar) olması ile küçük ölçekli tarla-başı GES tesisleri kurma eğilimine gitmiştir. Bu modelle kurulan GES ler ile enerji maliyetini azaltmış görülse de gerçek bu olmayıp, aksine tesis maliyetinin yüksek olması ve yeraltı sulama suyunu çekme ihtiyacının üstünde bir güç kullanması, kurulan tesisin bir alana maliyetini yükseltmektedir. Öte yandan üretici sulama suyu tüketiminde azalma yapmadığı gibi, üretici temelinde yeterli maddi güce sahip olmayan çiftçi GES kuramaması, yeraltı sulama suyu dağılımında haksızlıklara sebep olmaktadır.

GES çıktı olarak sulamada ucuz ve uygun bir sistem olarak görülse de ilk tesis maliyetinin yüksektir. Tesis teknolojilerinin hızla değişmesi ve bakım işleri zor olması nedeniyle üretici tesisi verimli kullanmada zorlamakta; daha da önemlisi, sulama suyu tüketiminde beklenen kontrol sağlanamamaktadır. Gelinen durum üretimde ve girdilerde (enerji de dâhil) yeni modellemelere gidilmeye zorlamaktadır.

Küresel tarımın genel kuralı olarak, zirai üretim için iklim, toprak yapı ve canlıların tüketim ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde üretim planlaması yapılır. Buna etki edecek beklenmeyen olaylar (pandemi, iklim değişiklikleri ve savaşlar gibi) üretim planlamasını buna göre değiştirir. Türkiye için de son 20 senede çeşitli sebeplerle (tüketim alışkanlıkları, küresel ısınma, yağışlarda düşüşe bağlı olarak kuraklık ile sulama suyunun aşırı tüketimi ve israf) kendini gösteren etkenler yakın gelecekte ülke ihtiyacını karşılayamaz duruma geleceğini göstermektedir.
Bunun önlemek için alınması gereken tedbirler bulunmaktadır. Konu zirai üretim olduğuna göre tüm girdiler için Türkiye üretim potansiyeli yeniden ele alınmalı ve bu potansiyele göre üretim planlaması yapılmalıdır. Bunların başında üretim için temel eleman olan sulama suyunun ve enerjinin ihtiyaç kadar ve paylaşımcı (ortak kullanım) bir anlayışla yeni modellemelere zorlamaktadır.
Bunun için GES sistemlerinin merkezi yerlerde (havza veya küçükova temelli) kurulması esastır. Bu aynı zamanda sulama suyu ve enerjinde kontrol sağlanması da demektir. Kontrollü

sulama ve enerji kullanımı demek, her iki ana konuda, belirli ölçekte köy, belde ve havza temelinde bu iki ana konunun tüketime sunulması demektir.

Öte yandan bu anlayışı uygun, belirli münavebe sistemi içinde sulama suyunu daha çok tüketen bitkiler yerine, hem suyu tasarruflu kullanan ve hem de üretici gelirini artıran yeni bitkilerin devreye alınması, ya da mevcut münavebe bitkilerinin sulama suyu ihtiyacına göre uygun zamanda ve teknolojide verilmesi demektir.
Bu çalışmada yeni üretim modellemelerinde yer alacak hedef bitkiler için zirai üretim girdilerinde tasarrufa gidileceği ve sulama suyunu nasıl kontrol altına alınacağı ortaya konulacaktır.

Bunun yanında sulamalı tarımda en büyük girdi olan enerjinin, GES kaynaklı tüketiminin sulama suyu bütünleşmesinin merkezi sistemde tüketimi ve bunun nasıl yapılacağı konusu ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Karaman İli, Zirai Üretim, Yeni Modellemeler, GES.

NEW MODELING, SOLAR ENERGY SYSTEM IN AGRICULTURAL PRODUCTION IN KARAMAN PROVINCE

Karaman is located in the Konya closed basin. It is a province that has made significant progress in employment, as investments targeting export-oriented production in the agriculture-based industrial sector.

310 Million$ was exported from the province to 154 countries in 2022. Current employment in industrial facilities active in the Organized Industrial Zone is approximately 16 thousand people.
The City is one of the rare provinces that successfully integrate the agriculture and industry sectors. However, in recent years, climate changes and decreasing rainfall due to global warming have led to decreases in agricultural production. In addition, the increase in energy and fertilizer costs increases the cost of agricultural production.

Although farmers are trying to reduce energy costs with small-scale field-based Solar Energy System (SPP) facilities to overcome this, the future does not look like this. Because the cost is high, it cannot keep up with the developing technology, and the maintenance of the facility becomes difficult. Since irrigation water is drawn entirely from underground water reserves, control over the use of water cannot be achieved. For this reason, new modeling is required in production and inputs (including energy)
For this reason, it is essential to install only one solar power systems in central locations (agricultural basin or small plain based). This also means providing control over irrigation water. In this study, it will be discussed how to integrate solar power-based irrigation water in order to save on target agricultural production inputs and control irrigation water.

Keywords: Karaman Provinces, Agricultural Production, New Models, Solar System.

KARAMAN-AYRANCI ARASINDAKİ AĞAÇLANDIRMA BÖLGESİNDE BULUNAN AĞAÇLARIN KURUMASINA YÖNELİK ARAŞTIRMA

Goncagül BALASAR ÜNLÜ
İkbal GÜRSOY

Karaman ile Ayrancı ilçesi arasında yer alan ağaçlandırma bölgesi toprak erozyonunun önlenmesi, biyolojik çeşitliliğin artırılması ve iklim değişikliğinin olumsuz etkilerinin hafifletilmesi açısından kritik bir öneme sahiptir. Ancak son yıllarda bu alanda gerçekleştirilen ağaçlandırma çalışmalarında ciddi bir ağaç kuruma problemiyle karşılaşılmaktadır. Ağaçların kuruma oranlarının artması, yalnızca bölgedeki ekosistemin sürdürülebilirliğini tehdit etmekle kalmayıp, aynı zamanda yatırımın etkisini azaltmakta ve yerel halkın projeye olan güvenini sarsmaktadır. Bu sorunun çözülmesi için ağaçların kuruma nedenlerinin belirlenmesi gerekmektedir. Bu proje, ağaç kuruma probleminin kökenlerine inerek, çeşitli etkenlerin (iklim değişikliği, toprak yapısı, su kaynakları eksiklikleri, hastalıklar vb.) detaylı bir şekilde analiz edilmesini amaçlamaktadır. Çalışmada, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi ile işbirliği yapılarak saha analizleri, laboratuvar testleri ve veri toplama işlemleri gerçekleştirilecektir. Ayrıca, bölgedeki ekosistem koşullarına uygun sulama ve bakım yöntemlerinin belirlenmesi ve bu çözümlerin uygulanabilirliği test edilecektir. Proje, Konya Ovası Projesi (KOP) İdaresi tarafından düzenlenen **"**Projem KOP ile Hayat Buluyor" adlı yarışmada yer almış ve bu yarışma sonunda 3. lük ödülüne layık görülmüştür. Yarışma kapsamında, dereceye giren projelerin hayata geçirilmesi için gerekli finansman desteği sağlanacak olup, bu ödül, proje fikirlerinin uygulanabilirliğinin ve yenilikçiliğinin somut bir göstergesi olmuştur. Sonuç olarak, bu proje, hem çevresel hem de sosyal açıdan bölgenin gelişimine katkı sağlayacak önemli bir adım olacaktır.

Projemizin Amacı

Bu projenin amacı, Karaman-Ayrancı ağaçlandırma bölgesindeki ağaçların kuruma nedenlerini belirlemek, bu sorunlara çözüm yolları sunmak ve sürdürülebilir ağaçlandırma çalışmaları için bir model geliştirmektir.

Projemizin Hedefleri

1. Ağaç kuruma sorunlarının temel nedenlerini çevresel, biyolojik ve insan kaynaklı boyutlarıyla ortaya koymak.
2. Toprak, su ve iklim koşullarını detaylı bir şekilde analiz ederek, ağaçların fizyolojik stres faktörlerini belirlemek.
3. Yanlış tür seçimi ve hatalı bakım uygulamalarının etkilerini değerlendirmek.
4. Sürdürülebilir bir ağaçlandırma yönetimi için uygulanabilir çözüm önerileri geliştirmek.

Projemizin Kapsamı

Proje, Karaman-Ayrancı arasındaki ağaçlandırma bölgesinde bulunan farklı türdeki ağaçlar üzerinde gerçekleştirilecektir. Çalışma, toprak analizlerinden meteorolojik verilere, su kaynaklarının değerlendirilmesinden yerel halkın katkısına kadar çok boyutlu bir araştırmayı kapsayacaktır.

Yöntem

1. Arazi Çalışmaları

Gözlemler: Ağaçların fiziksel durumlarının gözlemlenmesi, sağlıklı ve kuruyan ağaçların oranlarının tespiti.

2. Toprak Analizleri
Örnekleme: Farklı derinliklerden alınacak toprak numunelerinin analiz edilmesi.
Laboratuvar Testleri: pH, organik madde oranı, tuzluluk ve mineral içeriğinin incelenmesi.

3. Su Analizleri
Sulama Suyunun Kalitesi: Tuz oranı, pH ve kimyasal kirleticilerin ölçülmesi.

Su Erişimi: Ağaçların sulama sistemlerine erişimi ve kullanılan yöntemlerin değerlendirilmesi.
4. İklim ve Meteorolojik Veriler

Sıcaklık ve Yağış Verileri: Son 10 yılın meteorolojik verilerinin analizi.
Kuraklık Etkisi: Ağaçların su stresine maruz kalma oranlarının değerlendirilmesi.

5. Biyolojik ve Ekolojik Analizler
Zararlılar ve Hastalıklar: Ağaçların zarar görmesine neden olan biyolojik faktörlerin incelenmesi.
Ağaç Türleri: Bölgedeki türlerin iklim ve toprak koşullarına uygunluğunun analizi.

6. İnsan Kaynaklı Faktörlerin İncelenmesi
Yanlış Tür Seçimi: Ağaç türlerinin seçiminde yapılan hataların tespiti.
Bölgesel Katılım: Sulama ve bakım yöntemlerindeki rollerinin değerlendirilmesi.
Beklenen Sonuçlar
Araştırma, ağaçların kuruma sorununu çözmek amacıyla kapsamlı bir inceleme yapmayı ve çözüm odaklı stratejiler geliştirmeyi hedeflemektedir. Bu projeden elde edilmesi beklenen sonuçlar, bölgenin çevresel sağlığına, yerel halkın yaşam kalitesine ve ekonomik sürdürülebilirliğe katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Beklenen sonuçlar:

1. Ağaçların Sağlık Durumunun İyileştirilmesi ve Kuruma Oranının Azaltılması
Beklenen Sonuç: Ağaçların mevcut sağlık durumu detaylı bir şekilde analiz edildikten sonra, kuruma oranlarının önemli ölçüde azalması beklenmektedir. Yapılacak toprak iyileştirmeleri, sulama yöntemlerinin optimizasyonu ve hastalık öncesi erken uyarı sistemleriyle ağaçların gelişim süreci güçlendirilecektir.
Etkisi: Ağaçların kurumasını engelleyerek, ağaçlandırma alanlarında daha sağlıklı ve dayanıklı ekosistemler oluşturulacaktır.

2. Yerel Halkın Bilinçlenmesi ve Katılımının Artması
Beklenen Sonuç: Proje sürecinde yerel halkın eğitilmesi, ağaçlandırma çalışmalarına aktif katılımlarını teşvik edecektir. Eğitimler sayesinde, yerel halkın çevre bilinci artacaktır.
Etkisi: Yerel halkın ağaç bakımına, sulama yöntemlerine ve çevre koruma faaliyetlerine daha bilinçli bir şekilde katılması sağlanarak, toplumsal farkındalık oluşturulacaktır.

3. Ağaç Türü Seçimi ve Uygun Türlerin Belirlenmesi
Beklenen Sonuç: Yapılacak analizler sonucunda, bölgenin iklim ve toprak özelliklerine en uygun ağaç türleri belirlenecektir. Bu türlerin ekosisteme uyum sağlayarak daha sağlıklı büyümesi sağlanacaktır.
Etkisi: Ağaçlandırma projelerinde, doğru türlerin seçilmesi sayesinde kuruma oranları düşürülecek ve ağaçların yaşama oranı artırılacaktır.

4. Su Kaynaklarının Verimli Kullanılması
Beklenen Sonuç: Kuruma sorununa neden olan etkenlerden biri olan sulama eksiklikleri ve suyun verimsiz kullanımı, geliştirilecek yeni sulama sistemleri ile iyileştirilecektir. Modern sulama tekniklerinin uygulanması ve suyun verimli kullanımı, ağaçların sağlıklı büyümesini sağlayacaktır.

Etkisi: Bölgedeki su kaynakları daha verimli kullanılacak, sulama sırasında su kaybı en aza indirgenecek bu sayede ağaçların daha verimli büyümesi sağlanacaktır.

5. Zararlar ve Hastalıkların Erken Tespiti ve Kontrolü
Beklenen Sonuç: Ağaçların hastalık ve zararlılar nedeniyle kuruma riski azaltılacaktır. Çevresel faktörler ve biyolojik etmenler üzerine yapılan detaylı incelemeler sonucunda, zararlılar ve hastalıklar erkenden tespit edilip önlenebilecektir.

Etkisi: Ağaçlar, biyolojik stres faktörlerinden korunacak, hastalıklar yayılmadan müdahale edilerek orman ekosisteminin sağlığı korunacaktır.

6. İklim Değişikliğine Uyum Sağlayan Ağaçlandırma Uygulamaları
Beklenen Sonuç: Bölgedeki ağaçların iklim değişikliğinin olumsuz etkilerine karşı daha dayanıklı hale gelmesi için uygun iklim modellerine göre ağaç türü ve bakım yöntemleri belirlenecektir. Bu sayede, iklim değişikliğine bağlı kuruma oranları azaltılacaktır.
Etkisi: Ağaçlandırma alanları, iklim değişikliğinin olumsuz etkilerine karşı daha dirençli hale gelecek ve sürdürülebilir orman alanları oluşturulacaktır.

7. Yerel Ekonomiye Katkı ve Sürdürülebilir Ağaçlandırma Yönetimi
Beklenen Sonuç: Ağaçlandırma projelerinin başarılı bir şekilde tamamlanması, bölgedeki ağaçlandırılmaya yönelik sürdürülebilir bir yönetim modeli geliştirilmesine olanak sağlayacaktır. Yerel halkın bu süreçlere dâhil edilmesiyle yeni iş alanları oluşturulacak ve bölge ekonomisine katkı sağlanacaktır.
Etkisi: Ağaçlandırma alanlarında sürdürülebilir ağaçlandırma uygulamaları sayesinde, yerel ekonomiye katkı sağlanacak ve bölge halkının geçim kaynağına olumlu etkilerde bulunulacaktır.

8. Bölgesel ve Ulusal Düzeyde Model Olma Potansiyeli

Beklenen Sonuç: Karaman-Ayrancı bölgesindeki başarılı ağaçlandırma projeleri, diğer yarı kurak bölgelerdeki benzer sorunlara çözüm arayan çalışmalar için model teşkil edebilir. Bu proje, diğer bölgelere örnek teşkil ederek, Türkiye genelinde daha verimli ağaçlandırma uygulamalarının hayata geçirilmesine katkı sağlayacaktır.
Etkisi: Proje, benzer çevresel sorunların çözülmesinde rehber niteliği taşıyacak ve ulusal düzeyde ormancılık stratejilerinin geliştirilmesine katkı sunacaktır.

Proje Bütçesi

Kalem	Maliyet (TL)
Laboratuvar Analizleri	
Arazi Çalışmaları	
Personel Ücretleri	
Eğitim ve Bilgilendirme	
Toplam	

Maliyet detayları güncellenebilir.

Sonuç
Projemizle Karaman-Ayrancı bölgesindeki ağaçların kuruma sorunlarını çözmek ve gelecekteki ağaçlandırma projelerine sürdürülebilir bir temel oluşturmak için kapsamlı bir yol haritası sunmaktadır. Çalışma, çevresel ve sosyal etkileri ele alarak, bölgenin ekosistem sağlığını iyileştirmek ve topluma uzun vadeli fayda sağlamak amacıyla geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Karaman, Saha Çalışmaları, Ağaçlandırma, Ağaç Kuruması, İklim Değişikliği.

RESEARCH ON THE DRYING OF TREES IN THE AFFORESTATION AREA BETWEEN KARAMAN AND AYRANCI

The afforestation area located between Karaman and Ayrancı is of critical importance for preventing soil erosion, increasing biodiversity, and mitigating the negative effects of climate change. However, in recent years, serious tree drying problems have been encountered in the afforestation efforts in this region. The increasing rate of tree dieback threatens not only the sustainability of the local ecosystem but also diminishes the effectiveness of investments and erodes public trust in the project. Identifying the causes of tree dieback is essential for resolving this issue. This project aims to thoroughly analyze the root causes of tree dieback by investigating various factors such as climate change, soil conditions, water shortages, and diseases. In the study, field analyses, laboratory tests, and data collection will be conducted in collaboration with Karamanoğlu Mehmetbey University. Additionally, irrigation and maintenance methods suitable for the local ecosystem will be determined, and the feasibility of these solutions will be tested. The project participated in the “Projem KOP with Life” competition organized by the Konya Plain Project (KOP) Administration and was awarded third place. As part of the competition, projects that rank high will receive financial support for their implementation, which is a tangible indicator of the feasibility and innovation of the project ideas. Ultimately, this project will contribute significantly to the development of the region, both environmentally and socially.

Keywords: Karaman, Field Studies, Afforestation, Tree Dieback, Climate Change.

SANAYİ BÖLGELERİNDE VERİMLİLİK VE TEKNOLOJİ: KARAMAN ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ'NİN BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİ TABANLI AKILLI ENERJİ YÖNETİM SİSTEMİ KURULUMU ÖRNEĞİ

Celal UĞURLUYOL[1]
Selami BALCI[2]

Organize Sanayi Bölgeleri (OSB) elektrik, su ve doğalgaz gibi kaynakların etkin bir şekilde kullanıldığı mal ve hizmet üretim alanlarıdır. Organize sanayi bölgelerine yüklenen fonksiyonlardan biri de ülkede kentleşmenin planlı bir biçimde gelişimini sağlamaktır. Organize sanayi bölgeleri ve sitelerinin ekonomi ve imalat sanayindeki yerini ve ekonomiye katkıları; geri kalmış bölge illerinin kalkınmalarını teşvik etmek ve böylece bölgeler arası eşitsizliği ortadan kaldırarak istihdamı bu alanlara aktarmak, sanayinin sektörler arası etkileşimini sağlayarak ve geliştirerek kaynak ve finansman kaybını asgariye indirmek, şeklinde ifade etmek mümkündür. Bu bağlamda, elektrik ve doğalgaz dağıtım faaliyeti yapma yetki ve sorumluluğuna ilişkin olarak 4562 sayılı OSB kanununun 20. Maddesine göre "OSB'lerin ihtiyacı olan elektrik, su, kanalizasyon, doğalgaz, arıtma tesisi, yol, haberleşme, spor tesisleri gibi altyapı ve genel hizmet tesislerini kurma ve işletme, kamu ve özel kuruluşlardan satın alarak dağıtım ve satışını yapma hakkı sadece OSB'nin yetki ve sorumluluğundadır. Ayrıca, OSB'lerin Bakanlıktan izin almak kaydıyla ayrı şirket kurma şartı aranmaksızın OSB alanı içerisinde öncelikle kendi ihtiyacı olmak üzere elektrik üretim tesisleri kurma ve işletme hakkına sahiptir." denilmektedir.
Bu bildiride, "TR52/20/KAYNAK-01/0005" sözleşme numaralı "Karaman OSB'de Verimli Kaynak Kullanımı İçin Bilişim Teknolojileri Tabanlı Akıllı Enerji Yönetim Sistemi Kurulumu" başlıklı Mevlâna Kalkınma Ajansı (MEVKA) tarafından desteklenen bir proje ile 2022 Nisan ayı itibariyle kurulmuş olan "Akıllı Enerji Yönetim Sistemi" örnek olarak sunulmaktadır. Proje kapsamında öncelikle elektrik ve su sayaçlarının uzaktan okuma sistemleri entegre edilmiş ve mevcut altyapıya sonradan 2023 yılında doğalgaz sayaçlarının da ilave edilmesiyle bilişim teknolojileri tabanlı otomatik uzaktan okuma sayaç sistemine (OSOS) ilişkin akıllı enerji yönetim sistemi tamamlanmıştır.

Projenin katkıda bulunmayı amaçlamış olduğu genel hedefi Karaman Organize Sanayi Bölgesi (OSB) Dağıtım Merkezine IEC61850 Tabanlı SCADA Sistemi Kurulması ve böylece uzaktan Otomatik Sayaç Okuma Sistemi (OSOS) üzerinden bir organize sanayi bölgesinin ihtiyaç duyduğu tüm altyapının elektrik, su ve doğalgaz tüketim verilerinin tek bir merkezden izlemeyi mümkün kılmasıdır. Ayrıca, uzaktan kontrol edilebilmesini sağlayan entegre alt yapısıyla genişlemeye uygun bir proje olarak daha sonra Karaman OSB'deki tüm sistemin SCADA Kontrol Merkezi ile 7/24 kesintisiz izlenerek arızalara anlık olarak müdahale edilebilecek güncellemelere uygun olmasıdır. Proje kapsamında belirlenen hedef grup OSB bünyesindeki katılımcı firmalardır. Elektrik, su ve doğalgaz abonesi olan katılımcı firmaların sayaçları OSOS ile internet tabanlı GSM-Modem ve fiber altyapı üzerinden okunarak akıllı yönetim merkezine aktarılması ve bu sisteme bağlı tüm katılımcı firmaların kendi sayaç değerlerini web ortamından izleme imkanına sahip olabilmeleri sağlanmıştır. Projenin sonuçlandırılması ile hedef grubun yani nihai yararlanıcıların ihtiyaçlarına yönelik olarak olumlu etkileri söyle sıralanabilir:

[1] Karaman Organize Sanayi Bölgesi Müdürlüğü, 5. Cadde, No:32, 70100, Merkez/Karaman
[2] Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Yunus Emre Yerleşkesi, 70200, Merkez/Karaman

- Enerji kaynaklarının verimli ve etkin kullanımı sayesinde Karaman OSB katılımcılarının elektrik, su ve doğalgaz şebekelerini merkezi bir sistemden okuyabilen OSB'lerden biri olması,
- Kaynaklar daha verimli kullanılması, kayıp-kaçak oranlarının azalması ve güvenli veri elde edilebilmesi,
- OSB katılımcıları, elektriksel aktif - reaktif enerji tüketimleri, su kullanımları gibi verilere online olarak erişebilmesi,
- Sahada sayaç okumadan dolayı oluşabilecek hataların ortadan kalkması

Böylece, akıllı yönetim sisteminden beklenilenler; sisteme ait elektriksel ve endüstriyel parametrelerin bilgisayar ortamında izlenebilmesi, arıza takibi, sistemdeki her noktaya bilgisayardan (PC) kumanda imkanı, set edilen değerler için alarm alınabilmesi, grafik trendini izleme ve kaydetme imkanı, katılımcı firmaların elektrik enerjisine ait kaynak kullanımında birim fiyatlarını takip etmeye olanak veren veri tabanı, enerji maliyetini ürün bazında izleyebilmeleri, istenen değerleri istenilen periyotlarda kaydedebilmeleri, elektrik ve su kaynak kullanımının tüketimini faturalandırılabilen bilişim teknolojileri tabanlı sanayide dijitalleşmenin ve enerji kaynaklarının verimli kullanılmasını sağlayan teknolojiyi barındırmaktadır.

Son olarak, en önemli avantajlarından birisi ise Karaman OSB'de akıllı enerji yönetim sisteminin anlık izleme ve kontrol yeteneği yanında arşivleme özelliği sayesinde kontrol edilebilen elektrik, su ve doğalgaz şebekelerine ait veriler geçmişe yönelik (gün/hafta/ay/yıl) olarak izlenebilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Organize Sanayi Bölgesi, Akıllı Enerji Yönetim Sistemi, Otomatik Sayaç Okuma Sistemi, Gsm Modem, Enerji Verimliliği.

EFFICIENCY AND TECHNOLOGY IN INDUSTRIAL ZONES: AN EXAMPLE OF INFORMATION TECHNOLOGY BASED SMART ENERGY MANAGEMENT SYSTEM INSTALLATION IN KARAMAN ORGANIZED INDUSTRIAL ZONE

Organized Industrial Zones (OIZ) are areas where resources such as electricity, water and natural gas are used effectively to produce goods and services. One of the functions assigned to organized industrial zones is to ensure the planned development of urbanization in the country. The place of organized industrial zones and sites in the economy and manufacturing industry and their contributions to the economy can be expressed as; encouraging the development of underdeveloped regional provinces and thus eliminating regional inequality and transferring employment to these areas, ensuring and developing the interaction between sectors of the industry and minimizing the loss of resources and financing.

In this report, the "Smart Energy Management System" established as of April 2022 with a project supported by Mevlana Development Agency (MEVKA) titled "Installation of Information Technologies Based Smart Energy Management System for Efficient Resource Usage in Karaman OSB" with the contract number "TR52/20/KAYNAK-01/0005" is presented as an example. Within the scope of the project, firstly the remote reading systems of electricity and water meters were integrated and with the addition of natural gas meters to the existing infrastructure in 2023, the smart energy management system related to the automatic remote reading meter system (AMRS) based on information technologies was completed.

Thus, what is expected from the smart management system; monitoring of electrical and industrial parameters of the system in a computer environment, fault tracking, possibility of controlling every point in the system from a computer (PC), receiving alarms for set values,

possibility of monitoring and recording graphic trends, database that allows participant companies to follow unit prices in the use of electrical energy resources, monitoring energy costs on a product basis, recording desired values in desired periods, invoicing the consumption of electricity and water resources, and technology that enables digitalization in the industry based on information technologies and efficient use of energy resources.

Keywords: Organized Industrial Zone, Smart Energy Management System, Automatic Meter Reading System, Gsm Modem, Energy Efficiency.

GENÇ İŞSİZLİK SORUNU VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Şerife Kübra IŞIK[1]
Tuba AKAR[2]

İşsizlik tüm ülkeler açısından en önemli makro ekonomik problemlerin başında gelmektedir. Genç işsizlik nüfusun en dinamik grubunu ilgilendirmektedir ve üretim sürecinde gençlerin potansiyelinden yeterince fayda sağlanmadığını göstermekte ve gelir kaybına neden olmaktadır. Bu bağlamda işsizlik içerisinde kritik bir öneme sahiptir. Genç işsizliğin olumsuz etkileri sadece ekonomik değil sosyal ve psikolojiktir. Genç işsizlik yalnızca bireylerin yaşamlarını olumsuz etkilemekle kalmaz, aynı zamanda ekonomik gelişme, toplumsal refah ve sosyal huzur üzerinde de olumsuz etkiler yaratmaktadır. Uluslararası Çalışma Örgütü'nün tanımına göre genç işsizliği, 15-24 yaş aralığındaki işsiz ancak iş arayan ve iş arayan işgücünün oranını ifade eder. Yaş aralığı ülkeden ülkeye farklılık göstermekle birlikte TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) işgücü istatistikleri, genç nüfus işsizlik oranında 15-24 yaş grubunu dikkate almaktadır ve genç işsizlik Türkiye'nin ekonomik ve toplumsal yapısında önemli bir sorun olarak öne çıkmaktadır. Bu çalışmanın amacı Türkiye'de genç işsizliğin son dönemdeki gelişimini dikkate alarak bu problemin nedenleri ve çözüm önerileri üzerinde bir değerlendirme yapmak ve politika önerilerine katkı sunmaktır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada literatürde yer alan ampirik ve teorik çalışmalar ile ulusal ve uluslararasarası veriler ve raporlar incelenmiştir. Türkiye'deki genç işsizlik oranı 2024 yılı itibarıyla yaklaşık %17 seviyelerine ulaşmışken, kadınlar için bu oran %24, erkeklerde ise %14 civarındadır. Bu veriler, kadınların iş gücüne katılımının erkeklere oranla daha düşük olduğunu, ayrıca toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin genç işsizlik sorununun temel etkenlerinden biri olduğunu göstermektedir. Kadınların iş gücüne katılım oranı, büyük ölçüde ev içi sorumluluklar, ailevi yükler ve toplumsal normlar nedeniyle engellenmektedir. Ancak genç işsizlik sorunu, kadın-erkek fark etmeksizin tüm gençleri derinden etkileyen önemli bir meseledir. Türkiye'deki genç işsizlik oranlarının bu kadar yüksek olmasının sebepleri arasında eğitim sisteminin iş gücü piyasasının taleplerine uyum sağlayamaması, ekonomik belirsizlikler, gençlerin iş deneyimi eksiklikleri ve genç nüfusunun artışıyla birlikte iş gücü piyasasında yaşanan aşırı rekabet gösterilmektedir (Sadi ve Karatepe, 2021). Eğitim sisteminin iş gücü piyasasıyla uyumsuzluğu, gençlerin iş bulmalarını zorlaştıran en önemli engellerden biridir. Eğitim sisteminin genellikle teorik bilgiye dayalı olması, gençlerin iş dünyasında karşılaştıkları pratik ihtiyaçları gidermemektedir (Tekin, 2021).

Gençlerin, okullarda kazandıkları teorik bilgilerin iş dünyasında pratik becerilere dönüşmemesi iş bulmalarını zorlaştırmaktadır. Eğitimde yapılacak reformlar, gençlerin iş gücü piyasasına entegrasyonunu hızlandırabilir. Eğitim sisteminin iş dünyasının ihtiyaçları doğrultusunda yeniden şekillendirilmesi, pratik becerilerin kazandırılmasını sağlayacak uygulamalı eğitimlerin yaygınlaştırılması gerekmektedir. Bu sayede gençler, iş gücü piyasasında daha güçlü bir şekilde yer alabilirler (Işık vd., 2010). Bir diğer önemli sorun ise gençlerin iş deneyimi eksiklikleridir. Gençler, eğitim hayatından sonra iş gücü piyasasına adım attıklarında çoğu zaman deneyimsizdirler. Ancak işverenler, deneyimsiz adaylara göre deneyimli iş gücünü tercih etmektedir. Bu durum, gençlerin iş bulmalarını zorlaştırırken, deneyim eksikliği nedeniyle işsizlik oranlarının yükselmesine yol açmaktadır. Deneyim eksikliği, gençleri iş gücü piyasasında dezavantajlı duruma sokmakta ve iş bulamamaları, uzun süreli işsizlikle sonuçlanabilmektedir. Uygulamalı eğitim programları ve staj

[1]Yüksek Lisans Öğrencisi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, SBE, İktisat Anabilim Dalı, serifekubraisik@gmail.com
[2] Dr. Öğr. Üyesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü, ttunen@kmu.edu.tr

imkanlarının artırılması, gençlerin iş deneyimi kazanmalarını ve iş gücü piyasasına daha hızlı bir şekilde katılmalarını sağlayabilir (Günaydın ve Çetin, 2015). Bunun dışında girişimcilik becerilerinin gençlere kazandırılmasının işsizlikle mücadelede etkili bir çözüm olabileceği vurgulanmaktadır. Girişimcilik, gençlerin kendi işlerini kurmalarına olanak tanıyacak, bu da iş gücü piyasasında yeni fırsatlar yaratacak ve gençlerin ekonomik bağımsızlık kazanmalarına yardımcı olacaktır. Girişimcilik, yalnızca işsizlikle mücadelede değil, aynı zamanda ekonomik kalkınmayı destekleyen önemli bir araçtır. Gençlerin girişimcilik becerilerinin artırılması, yenilikçi ve yaratıcı iş alanlarının doğmasına da yardımcı olabilir. Girişimcilik eğitimleri ve desteği, gençlerin işsizlikle başa çıkmalarını sağlayacak ve kendi işlerini kurmalarına yardımcı olacaktır (Durak ve Kaya, 2014). Ayrıca, iş gücü piyasasında artan rekabetin bir sonucu olarak, üniversite mezunu işsizlik oranı da önemli bir sorun oluşturmaktadır. Eğitimli genç nüfusun artışı, iş gücü piyasasında dengesizliklere yol açmaktadır. anca işverenler daha deneyimli ve donanımlı adayları tercih etmektedir. Bu durum, üniversite mezunlarının bile iş bulmalarını zorlaştırmaktadır (Soylu ve Aydın, 2020). İş gücü piyasasında iş bulmanın zorlaşması, gençlerin iş gücüne katılımını olumsuz yönde etkilemekte, uzun vadede ekonomik büyümenin önünde bir engel teşkil etmektedir. Karaman özelinde genç işsizlik oranları oldukça yüksek olup, burada tarım sektörü ekonominin büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Ancak tarım sektöründeki mevsimsel ve düşük ücretli iş olanakları, gençlerin bu sektöre olan ilgisini azaltmaktadır. Tarım dışında kalan sektörlerde ise iş fırsatları sınırlıdır ve bu da Karaman'daki gençlerin iş bulmalarını zorlaştırmaktadır (Erdoğan ve Yaşar, 2018). Karaman'daki genç işsizlik oranlarının yüksekliğinin, tarım dışı sektörlerdeki iş olanaklarının kısıtlı olmasının sebep olduğu söylenebilir. Tarım dışı sektörlere yapılacak yatırımlar, gençlerin iş bulmalarını kolaylaştırabilir ve iş gücüne katılımlarını artırabilir. Özellikle sanayi, teknoloji ve hizmet sektörlerinde yapılacak yatırımlar, Karaman'daki genç işsizlik oranlarını düşürebilir. Karaman'daki eğitim kurumları, mesleki yeterlilik kazandırıcı eğitim programları düzenleyerek gençlerin iş gücü piyasasına entegrasyonunu kolaylaştırabilir. Gençlerin iş gücüne katılımını artırmak için, eğitimdeki reformların yanı sıra, girişimcilik desteklerinin artırılması da kritik öneme sahiptir. Ayrıca, Karaman'daki üniversiteler ve işletmelerin iş birliği yaparak gençlere daha fazla staj ve iş deneyimi fırsatı sunmaları, iş dünyasında deneyim kazanmalarını sağlayacaktır. Bu iş birliği, aynı zamanda kamu ve özel sektör iş birliğinin güçlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Kamu ve özel sektör arasındaki iş birliği, yerel kalkınma projelerinin desteklenmesi ve gençlerin iş gücüne dahil olmalarının sağlanması açısından önemli bir strateji olacaktır (Karabıyık, 2012).

Sonuç olarak, Türkiye genelinde ve Karaman özelinde genç işsizlik sorununun çözülmesi için, eğitim sisteminin yeniden yapılandırılması, girişimcilik desteklerinin artırılması, sektörel yatırımların teşvik edilmesi ve kamu-özel sektör iş birliğinin güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu stratejiler, gençlerin iş gücüne katılımını artıracak ve aynı zamanda ekonomik kalkınmayı hızlandıracaktır. Genç işsizlik problemini çözmek, yalnızca gençlerin yaşam standartlarını yükseltmekle kalmayacak, aynı zamanda toplumun genel ekonomik büyümesine de katkı sağlayacaktır. Bu çözüm önerileri, Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınma ve büyüme hedeflerine ulaşmasını kolaylaştıracak ve iş gücünün verimliliğini artıracaktır.

Anahtar Kelimeler: İşsizlik, Genç işsizliği, Türkiye, İstihdam Politikaları.

AN EVALUATION ON THE YOUTH UNEMPLOYMENT PROBLEM AND SOLUTION SUGGESTIONS

Unemployment is one of the most important macroeconomic problems for developed and developing countries. The problem of unemployment affects the young population the most, so it is critical to address youth unemployment as a separate issue. Youth unemployment is a socioeconomic problem that imposes not only economic but also social and psychological costs on society. The aim of this study is to make an assessment on the causes and solutions of this problem by taking into account the recent development of youth unemployment in Turkey and to contribute to policy recommendations. A good understanding of the factors that cause youth unemployment and their dimensions is crucial in fighting youth unemployment. The study also aims to evaluate youth unemployment in Karaman province. Youth unemployment not only negatively affects the living standards of individuals, but also has a negative impact on economic development, social welfare and social peace. The emergence of youth unemployment is based on a number of micro- and macro-scale problems. It is crucial for economic growth and development that young people are employed in the right fields and that youth unemployment does not become permanent. Accordingly, it has become a critical and urgent issue to pursue sustainable policies that will prevent youth unemployment from becoming permanent and reduce the youth unemployment rate. The study provides solutions and policies that can be followed to reduce youth unemployment. Solving the youth unemployment problem will not only raise the living standards of young people, but will also contribute to the overall economic growth of society.

Keywords: Unemployment, Youth Unemployment, Turkey, Employment Policies.

DIŞ TİCARETTE YOĞUNLAŞMA: KARAMAN İLİ ÖRNEĞİ

Sinem YAPAR SAÇIK[1]
Onur CEYLAN[2]

Bir ülkenin en önemli döviz kazandırıcı faaliyetlerden birisi kuşkusuz ihracattır. İhracatın miktarı ve dış ticaret açığı kadar önemli olan diğer hususlar ise ihraç ürünlerinin çeşitliliği ve daha fazla coğrafi noktaya ulaşması yani pazar payının artırılması da dikkat edilmesi gereken bir hususdur. Nitekim 2014-2018 dönemini kapsayan 10. Kalkınma Planı'nda belirtilen dış ticaret hedeflerinden birisi de AB gibi mevcut ülkelerdeki Pazar payını kaybetmeden AB dışındaki pazarlara da ihracat yapabilmek için gerekli yasal düzenlemelerin yapılmasıdır. Diğer taraftan bir ülkenin veya bir ilin ihracatta yoğunluğunun az olması söz konusu ekonominin küresel krizlere ve dış talepte yaşanması muhtemel ani değişimlere karşı kırılganlığının azalması anlamına gelir. İl bazında ele alındığında ülkeler arası ortaya çıkan muhtemel bir siyasi gerginlik, ambargo, komşuyu fakirleştirme politikaları, dış ticarete konulan tarife dışı engeller gibi sorunlarla karşılaşıldığı zaman ilin mevcut potansiyelinin en az şekilde etkilenmesi için dış ticaret yapısının takip edilmesi önemlidir.

Karaman ilinin 2002-2024 dönemi dış ticaret verileri incelendiğinde 2002 yılından itibaren sürekli olarak dış ticaret fazlası verdiği görülmektedir. 2002 yılında 20 milyon $ dış ticaret fazlası verilmiş, 2014 yılına kadar ilin dış ticaret fazlası sürekli yükselerek yaklaşık 240 milyon $ seviyesine ulaşmıştır. 2024 yılında ise il bazında yaklaşık 167 milyon $ dış ticaret fazlası verilmiştir. Ülke bazında incelendiğinde Karaman'ın ürün ihraç ettiği ülke sayısının, ithal ettiği ülke sayısından fazla olduğu gözlenmektedir. 2023 yılında toplam ihracatı yaklaşık 301 milyon $ olan Karaman'da 1 milyon $'ın üzerinde ihracat yapılan 59 ülke bulunmaktadır. Buna karşılık toplam ithalat değeri yaklaşık 115 milyon $ ve 1 milyon $'ın üzerinde ithalat yapılan ülke sayısı ise yaklaşık 20'dir.

Yoğunlaşma analizi firma, ürün, sektör ya da ülke veya pazar açısından veriler incelenerek analizler yapılmaktadır. Bu kapsamda bu çalışmanın amacı Karaman ilinin 2002-2024 dönemi ülke bazında dış ticaret verileri ile sektörlere göre dış ticaret verilerinin incelenerek Karaman dış ticaretinde sektör yoğunluğunu ve pazar yoğunluğunu belirlemektir. Bunu belirleyebilmek için ise yoğunlaşma oranı ve yoğunlaşma katsayısı hesaplanmıştır. Ticarette yoğunlaşma oranı belli sayıda firma, ürün, sektör veya ülkenin ihracat veya ithalattaki paylarını gösteren, 0 ile 100 arasında değer alan bir orandır ve CR_M ticaret yoğunlaşma oranını, P_i ise ülkenin payını göstermek üzere Pazar payı oranı aşağıdaki formül yardımıyla hesaplanmaktadır:

$$CR_M = \sum_{i=1}^{m} Pi \cdot x100$$

Yukarıdaki formül yardımıyla Karaman ilinin Pazar (ülke) bazında ihracat yoğunluğu incelendiğinde Karaman'ın 2002 yılında CR_1 değeri 2002 yılında %9,77'dir ve en fazla ,ihracat yapılan ülke Yemen'dir. Aynı yıl en çok ihracat yapılan 4 ülkeyi gösteren CR_4 değeri ise %28,48 olmuştur. Karaman ihracatının yoğun olduğu 12 ilin toplamı Karaman ihracatının %50'sinden fazlasını oluşturmaktadır. Dolayısıyla Karaman ihracatında bu yıl pazar çeşitliliği olduğu söylenebilir. 2012 yılı Pazar yoğunluğu açısından incelendiğinde CR_1 değerinin %18,58 olması Karaman ilinde ihracat pazar yoğunluğunun arttığı, diğer bir ifadeyle pazar çeşitliliğinin azaldığını göstermektedir. En fazla ihracat yapılan 4 ülkenin yoğunluğunu

[1]Prof. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, sysacik@kmu.edu.tr.
[2]Arş. Gör., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, onurceylan@kmu.edu.tr

gösteren CR_4 değerinin %37,08'e ve CR_{12} değerinin de 10 yıl içerisinde %61'e yükseldiği görülmüştür. 2022 yılında Karaman ilinin en fazla ihracat yaptığı ülkeler Irak ve Yemen olmuştur. Pazar yoğunlaşması açısından bakıldığında CR_1 değerinin %12,92 ve CR_4 ile CR_{12} değerlerinin sırasıyla %30,46 ve %53,91 olması Karaman'da 10 yıl öncesine göre ihracat pazar yoğunluğunun azaldığını göstermektedir. Bu durum ihracatın yoğun yapıldığı ülkelerin jeopolitik konumu itibarıyla bölgede meydana gelmesi muhtemel problemler karşısında söz konusu ülkelere (Irak ve Yemen) ihracat açısından bağımlılığının azalmaya başladığının bir işareti olarak yorumlanabilir.
Pazar yoğunlaşmasının hesaplanmasında kullanılan formül yardımıyla Karaman ilinin sektör yoğunlaşmasındaki değişimi izlemek mümkündür. %70 ve üzeri CR değerleri söz konusu sektörlerde oldukça yüksek yoğunlaşma olduğunu ifade eder. Uluslararası standart endüstriyel iki basamaklı sınıflama kodlarına (ISIC-Rev3) göre ilin ihracatının sektörel yoğunlaşmasının 2002 yılında CR_1 değeri %92,06 ile gıda ve içecekler sektörüne aittir. 2012 ve 2023 yıllarına gelindiğinde söz konusu değerin sırasıyla %86,71 ve %67,64 düzeylerine gerilemesi ilgili sektöre olan bağımlılığın kısmen azaldığı şeklinde yorumlanabilir. Zaman içerisinde tarım ve hayvancılık grubu ile plastik ve kauçuk ürünlerinin toplam ihracatta payının artmasıyla gıda ve içecek ürünlerinin yoğunluğu azalmıştır. İthalat verileri incelendiğinde 2023 yılında sektörel CR_2 değerinin %71,72 olduğu görülmektedir. Karaman ili gıda ürünleri ve içecek sektörünün yoğun bir şekilde hem ihracatçısı hem de ithalatçısıdır. İthalatta öne çıkan diğer sektör ise kimyasal madde ve ürünler sektörüdür.

İhracat veya ithalatta yoğunlaşmasında kullanılan diğer bir formül ise yoğunlaşma katsayısıdır ve aşağıdaki formül yardımıyla hesaplanmaktadır:

$$PECR = (Xij/Xi\ )/(\frac{Xj}{X})$$

Bu formülde Xij; i ilinin j sektöründeki ihracatını, Xi, İ ilinin toplam ihracatını vermektedir. Xj ve X rakamları ise sırasıyla Türkiye'nin J sektörü ihracatı ve Türkiye'nin toplam ihracat rakamlarını göstermektedir. Katsayının 1 veya 1'in üzerinde çıkması Karaman ilinde o sektörün ihracatta diğer sektörlere göre karşılaştırmalı üstünlüğünü göstermektedir. Pazar yoğunlaşma oranında olduğu gibi yoğunlaşma katsayısının hesaplanmasında da sektör sınıflamasında iki basamaklı ISIC Rev 3 sınıflandırma sistemi kullanılmıştır. İlgili sınıflandırma sistemine göre Karaman ilinde yoğunlaşma katsayısı 1'in üzerinde olan sektörler gıda ürünleri ve içecek sektörü (17,64) ile kâğıt ve kâğıt ürünleri (2,51) sektörüdür. 2012 yılında yoğunlaşma katsayısı 1'in üzerinde olan sektörler ise gıda ürünleri ve içecek sektörü (13,89) ile tarım ve hayvancılık (1,62) sektörü olmuştur. 2002 yılında en yoğun sektör olan kâğıt ürünlerinin katsayısı bu yıl 0,032'ye gerilemiştir. 2023 yılına gelindiğinde ise yoğunlaşma katsayısı 1'in üzerinde olan 4 sektör bulunmaktadır. Bu sektörler yoğunluklarına göre gıda ve içecek (8,84), tarım ve hayvancılık (2,54), plastik ve kauçuk mamulleri (2,04) ile ormancılık ve tomrukçuluk sektörleridir. 2002 yılı ile 2023 yılları arasında yoğunlaşma katsayısı 1'in üzerinde olan sektör artarken, gıda ürünleri ve içecek sektörünün Karaman ihracatındaki üstünlüğünün giderek azaldığı anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yoğunlaşma, Dış Ticaret, İhracat.

CONCENTRATION ON TRADE: KARAMAN SAMPLE

Diversification of export markets and products is crucial to prevent a country or a city from sudden crises regarding foreign trade partners or products. Political tensions, embargo,

beggar-thy neighbor policies and non-tariff measures may occur among nations and damage the economic structure of countries in general or, provinces.

Trade indicators of Karaman during the 2002-2024 period indicate that the province has provided an external trade surplus since 2002. In 2023, the value of Karaman exports is 301 million dollars including 59 different countries where total value of export is above 1 million dollars around the world. Despite that the value of total imports is 115 million dollars and which covers 20 countries reaching above 1 million dollars import value.

In this study it is aimed to determine the sector and market concentration of Karaman exports via concentration rate (CR_M) and concentration coefficient (PECR). Calculated CR_M values indicate that Karaman exports are highly market concentrated, and Yemen and Iraq are most crucial countries even though comparative importances of those countries were slightly diminished by time.

Concentration rate considering sector classification ISIC Rec-2 double digit codes indicate that food products and beverages are the prominent sector in Karaman in terms of both exports and imports. PECR data indicate the similar result with CR_M data but agriculture sector and plastic and rubber sectors slightly began to be prominent.

Keywords: Concentration, Foreign Trade, Export.

YENİLENEBİLİR ENERJİ TÜKETİMİNİN EKONOMİK BÜYÜME ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: TÜRKİYE ÜZERİNE BİR ANALİZ

Bilal COŞKUN[1]
Gökhan AKAR[2]
Sinem YAPAR SAÇIK[3]

Yenilenebilir enerji kaynakları, ülkelerin ekonomik kalkınması ve yaşam standartlarındaki artış için gerekli ve önemli faktörlerden biridir. Günümüzde, enerji tüketimindeki hızlı artış ve fosil enerji kaynaklarının sınırlı olması, ülkeleri enerji üretim politikalarını gözden geçirmeye ve alternatif enerji kaynaklarına yönelmeye itmektedir. Bu nedenle, yenilenebilir enerji kaynakları enerji tüketiminde önemli bir unsur haline gelmiştir. Ayrıca, yenilenebilir enerji, çevreye daha az zarar veren temiz bir kaynak olarak günümüzde büyük önem taşımaktadır. Bu kaynakları kullanan ülkeler, ithal fosil yakıtlara olan bağımlılıklarını azaltma avantajına da sahip olacaktır. Bu nedenle, tüm ülkelerin yenilenebilir enerjinin hem üretiminde hem de tüketiminde faaliyetlerini artırması gereklidir.

Bu çalışmanın amacı, 1991-2015 yılları arasındaki yıllık verilerden yararlanarak, Otoregresif Dağıtılmış Gecikmeli Model (ARDL) sınır testi ile yenilenebilir enerji tüketiminin Türkiye'nin ekonomik büyümesi üzerindeki etkisini araştırmaktır. Türkiye için 1991'dan 2015'e kadar yıllık tüm serilere ait veriler Dünya Bankası web sitesinden alınmıştır. Çalışmada bağımlı değişken olarak kullanılan ekonomik büyümeyi (GDP)'yi, GSYİH büyümesi (% yıllık) temsil ederken; bağımsız değişken olarak kullanılan sermayeyi (K) brüt sermaye oluşumu ve yenilenebilir enerji tüketimini (REC) yanabilir yenilenebilir ve atık (% toplam enerji) temsil etmektedir. Modele, K ve REC değişkenlerin doğal logaritmaları alınmış formları dahil edilmiştir.

Bu çalışmada, serilerin durağanlığını test etmek için Augmented Dickey Fuller (ADF) ve Phillips-Perron (PP) testleri kullanılmıştır. Elde edilen ADF ve PP test sonuçlarına göre, ekonomik büyüme serisi (GDP) seviyede durağan olup, I(0) olarak belirlenmiştir. Bürüt sermaye oluşumu (K) ve yenilenebilir enerji tüketimi (REC) ise birinci farkları alındığında durağan hale gelmiş ve I(1) olarak tespit edilmiştir. Pesaran vd. (2001), seriler ister I(0) ister I(1) düzeyinde olsun, eşbütünleşme ilişkisini analiz etmek için güvenilir sonuçlar sunan ARDL modelini önermiştir. Bu nedenle, değişkenler arasındaki uzun dönemli ilişkiyi araştırmak için ARDL modeli kullanılmıştır.

Analiz sonuçlarına göre, en uygun model olarak ARDL (4, 3, 3) modeli seçilmiştir. Seriler arasında uzun ve kısa dönem ilişkilerine bakılmadan önce, ARDL (4, 3, 3) modeline bir takım tanılama testleri uygulanmıştır. Elde edilen serisel LM testi sonuçlarına göre, F-istatistiği 2 gecikmeye kadar serisel korelasyon olmadığını varsayan yokluk hipotezi reddedilemiyor. Dolayısıyla, modelde serisel korelasyon sorunu, yani otokorelasyon sorunu olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Normallik testi ile tahmin edilen Jargue-Berra p-değeri (0.7) 0.05'ten büyük olduğu için kalıntıların normal dağıldığı sonucuna varılmaktadır. Sabit varyansı sınayan heteroscedasticity p-değeri (0.17) 0.05'ten büyük olduğu için sabit varyansı ifade eden yokluk hipotezi reddedilememektedir. Dolayısıyla, modelde değişen varyans sorunu olmadığı sonucu çıkmaktadır. Ramsey RESET testi hesaplanan F-istatistiği p-değeri

[1] Öğr. Gör., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Rektörlük, bilalcoskun@kmu.edu.tr
[2] Doç. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, gakar@kmu.edu.tr
[3] Prof. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, sysacik@kmu.edu.tr

(0.47) olarak hesaplanmıştır. Bu değer, 0.05'ten büyük olduğu için modelde bir spesifikasyon hatası olmadığı anlamına gelmektedir. Ayrıca, modelin hem uzun vadeli hem de kısa vadeli ilişkiler açısından kararlılığını değerlendirmek için CUSUM ve CUSUMSQ testleri gerçekleştirilmiştir. Elde edilen CUSUM ve CUSUMSQ parametre tahminlerinin istikrar koşulunu sağladığı anlaşılmıştır. Sınır testi analizinde hesaplanan F-istatistiği (6.42) üst kritik değerlerin (%1 anlam seviyesinde) üstünde olduğu için uzun dönemde bir ilişki vardır sonucuna ulaşılmaktadır. Dolayısıyla, %1 anlam seviyesinde değişkenler arasında uzun dönem bir ilişki olduğu anlamı çıkmaktadır. Değişkenler arasında uzun dönem bir ilişkinin varlığı tespit edildikten sonra uzun dönem katsayıları tahmin edilebilir. Denklem 1'de, ARDL (4,3,3) modelinin uzun dönem katsayı tahmin sonuçları verilmiştir. Parantez içi p-değerlerini ifade etmektedir.

$$GDP(-1) = 514.448157 - 18.649831LNK(-1) - 26.03287LNRE(-1) \quad (1)$$
$$(0.043) \qquad (0.044) \qquad (0.037)$$

Denklem 1'de görüldüğü üzere, uzun dönemde, brüt sermaye oluşumunun bir dönem gecikmesi %1 arttığında ekonomik büyüme yaklaşık %18.65 azalmaktadır (%5 anlam seviyesinde). Ayrıca, %5 anlam seviyesinde, yenilenebilir enerji tüketimi %1 arttığında ekonomik büyüme yaklaşık %26.04 azalmaktadır.

Hata düzeltme modeli sonucuna göre, hata düzeltme modeli kat sayısı (EC= -0.994) beklendiği gibi negatif ve anlamlı çıkmıştır. Bu sonuç, kısa dönemde dengede oluşabilecek bir sapmanın yaklaşık 1 yıl sonra (1/0.994= 1.006) düzeler uzun dönem dengesine ulaştığı anlamına gelmektedir.

Kısa dönem katsayısı tahmin sonuçlarına göre, uzun dönemde olduğu gibi, yenilenebilir enerji ile ekonomik büyüme arasında negatif ve anlamlı (%1'de) bir ilişki tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre, kısa dönemde, yenilenebilir enerji tüketiminde %1'lik bir artık ekonomik büyümeyi yaklaşık %48 oranında azaltmaktadır. Diğer yandan, uzun dönemden farklı olarak, sermaye ile ekonomik büyüme arasında pozitif ve anlamlı (%5'te) bir ilişki bulunmuştur. Buna göre, %5 anlamlılık seviyesinde, brüt sermaye oluşumunda %1'lik bir artış ekonomik büyümeyi %6.2 oranında arttırmaktadır.

ARDL yaklaşımından elde edilen ampirik testlerin sonuçları, hem uzun dönemde hem de kısa dönemde, yenilenebilir enerji tüketiminin ekonomik büyüme üzerinde olumsuz bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Yenilenebilir Enerji Tüketimi, Ekonomik Büyüme, ARDL Sınır Testi

THE IMPACT OF RENEWABLE ENERGY CONSUMPTION ON ECONOMIC GROWTH: AN ANALYSIS FOR TURKEY

Renewable energy sources are one of the necessary and important factors for the economic development and improvement of living standards of countries. Nowadays, the rapid increase in energy consumption and the limited nature of fossil energy sources are pushing countries to review their energy production policies and shift towards alternative energy sources. Moreover, renewable energy is of great importance today as a clean source that causes less harm to the environment. Therefore, all countries need to increase their activities in both the production and consumption of renewable energy.

The aim of this study is to investigate the impact of renewable energy consumption on Turkey's economic growth using the Autoregressive Distributed Lag (ARDL) bounds test, based on annual data from 1991 to 2015. The bounds test analysis has identified the presence of a long-term relationship between the series. According to the analysis results, in the long term, when gross capital formation increases by 1% with a one-period lag, economic growth

decreases by approximately 18.65% (at the 5% significance level). Additionally, at the 5% significance level, when renewable energy consumption increases by 1%, economic growth decreases by approximately 26.04%.
According to the short-term coefficient estimation results, as in the long term, a negative and significant relationship (at the 1% level) has been found between renewable energy and economic growth. Based on these results, in the short term, a 1% increase in renewable energy consumption reduces economic growth by approximately 48%. On the other hand, unlike in the long term, a positive and significant relationship (at the 5% level) has been found between capital and economic growth.

Keywords: Renewable Energy Consumption, Economic Growth, ARDL Bounds Test.

DIŞ TİCARET VE İSTİHDAM İLİŞKİSİ: KARAMAN İLİ ÖRNEĞİ

İsmail TAMBOĞA[1]
Ufuk Serdar AKALIN[2]

Ekonomik kaynakların ülkeler arasında eşit şekilde dağılmamış olması, ülkelerin birbirleriyle ticaretini gerekli kılmıştır (Ayhan,2018:116). Bu gereklilikten doğan uluslararası ticaret, tarihin belli dönemlerinde ivme kaybetse de son yüz yılda önemli düzey de artış göstermiştir (WB, 2024). Özellikle 1980 yılından itibaren gerek ülkelerin dışa açılma politikaları gerekse iletişim ve ulaştırma alanındaki gelişmeler, ülkeler arasındaki mal ve hizmet ticaretini daha yoğun şekilde güçlendirmiştir. 1980 yılında dünya genelinde 3,97 trilyon dolar olan dış ticaret hacmi, 2023 yılında 48 trilyon dolar seviyesine ulaşmıştır (WB,2024). Son 40 yılda dünya da artan dış ticaret hacmi Türkiye'yi de etkilemiş olup; ihracat 1980-2023 arasında 87 kat, ithalat ise bu dönem aralığında 45 kat artış göstermiştir (WB,2024; Gül ve Kamacı, 2012: 24).

Günümüzde ülkeler arasında oluşan güçlü dış ticaret bağı, ekonomilerin kalkınmalarını destekleyen ve refah seviyelerini artıran önemli bir unsur haline gelmiştir. Ülkelerin kaynaklarını daha verimli kullanma imkanı tanıması, teknoloji transferi ve yenilikçi faaliyetleri teşvik etmesi gibi ön plana çıkan etkilere sahiptir. Bu etkilere ek olarak dış ticaretin istihdam ile ilişkisi de mevcuttur. Ancak dış ticarette görülen serbestleşmenin, istihdam üzerinde olumlu etkiye sahip olup olmadığı tartışmalıdır (Altuntepe, 2018:896). Teorik olarak uluslararası ticaretin istihdam üzerinde etkisi farklı mekanizmalar çerçevesinde ele alınmıştır. Bu mekanizmaların ilki Heckscher- Ohlin-Samuelson modelidir: Bu modelde iki etkiden söz edilir. (1) Ölçek etkisine göre, bir ülkedeki uluslararası ticaret entegrasyonu ne kadar büyükse, ihracat sektörlerinin üretimi o kadar yüksek olacak ve bu durum işgücüne olan talebi artıracaktır. (2) İkame etkisi ise artan ithalat rekabetiyle aynı zamana denk gelen uluslararası ticaretteki artışın, yerel üretimin ikamesine yol açacağını ve bunun da ithal ürünlere olan talebi artıracağını ve yerel istihdamda düşüşe yol açacağını belirtmektedir. Aynı zamanda Heckscher-Ohlin uluslararası ticaret modeli, işgücü bol (dolayısıyla düşük ücretli, örn. Çin) ve işgücü kıt (dolayısıyla yüksek ücretli, örn. Avustralya) ülkeleri arasındaki ticaretin, işgücü kıt olan ülkeler de işgücü yoğun endüstrilerin daralmasına yol açacağını öne sürmektedir. Bu tür ticaret, yüksek ücretli ülkelerde sermaye yoğun endüstrilerin genişlemesine imkan vermesine rağmen, işgücü yoğun endüstrilerdeki iş kayıpları, sermaye yoğun endüstrilerdeki iş kazanımlarından daha büyük olacaktır. Bu nedenle, toplam imalat istihdamında kayıplar yaşanacaktır (Tuhin, 2015: 4). Bir diğer mekanizma da Greenaway ve arkadaşları (1999) uluslararası ticarete katılım gösteren ülkelerde üretkenlik seviyesini yükseleceğini ve bu yüksek üretkenliğin işgücünde kayıplarla sonuçlanacağını ifade etmiştir (Ha ve Tran, 2017:532). İncelenen ampirik literatür ise, dış ticaretin istihdam üzerindeki etkisinin net bir şekilde olumlu ya da olumsuz olmadığını, bunun ülkelerin ekonomik yapısına, ticaret politikalarına ve sektörler arası geçişkenliğe bağlı olduğunu göstermektedir. Genel olarak, dış ticaretin doğru politikalarla yönlendirilmesi durumunda iş gücüne olan talebi artırabileceği, ancak aynı zamanda bazı sektörlerde iş kayıplarına neden olabileceği sonucuna ulaşılmaktadır. (Gül ve Kamacı, 2012: 24-26).

Çalışmamızın odak noktasını oluşturan Karaman ili incelendiğinde ise tarım ve tarıma dayalı sanayinin ilin ekonomik yapısı içerisinde önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Tarıma dayalı sanayi yapısının ihracat odaklı durumu Karaman ilini dış ticaret açısından önemli bir kent olarak öne çıkarmaktadır. Türkiye ekonomisinin uzun yıllardır dış ticaret açığı verdiği göz

[1] Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü Araştırma Görevlisi
[2] Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü Doktor Öğretim Üyesi

önünde bulundurulduğunda Karaman ilin dış ticaret fazlası veren bir kent konumunda olması bölgenin ihracata dayalı yapısının bir göstergesidir. Fasıllar özelinde ihracat düzeyleri incelendiğinde 19 numaralı hububat, un, nişasta veya süt müstahzarları; pastacılık ürünleri fasılı ile 18 numaralı kakao ve kakao müstahzarları fasılının ilin ihracatının çoğunluğunu oluşturuyor olması tarıma dayalı sanayinin ihracat üzerindeki etkisini göstermektedir. Bu yapı istihdam verileri üzerinde de etkilidir. Karaman ilinin istihdam verileri incelendiğinde istihdamın büyük bölümünün ücretleri çalışanlardan oluştuğu görülmektedir. İŞKUR (2024) tarafından hazırlanan "İşgücü Piyasası Araştırması Karaman İli 2023 Yılı Sonuç Raporu" içerisinde belirtilen açık işlerin dağılımı ve işe yerleştirmeler incelendiğinde ihracat odaklı sektörlerin iş gücü talebinin daha yüksek olduğu gözlemlenmektedir.

Bu çalışmada Karaman ilinin dış ticaretin istihdam üzerindeki etkisi incelenmektedir. Çalışma 2009 yılı Nisan ayı ile 2024 yılı Ağustos ayı arasındaki dönemi kapsamaktadır. Veri seti içerisinde istihdam verisi olarak Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) tarafından 4A olarak tanımlanan ücretli çalışanları içeren sigorta türüne dahil çalışanlar kullanılmıştır. Dış ticareti temsil eden veriler ise ithalat ve ihracat ayrımında ele alınmıştır. İstihdam verilerinde kaynak olarak SGK tarafından yayınlanan aylık istatistik bültenlerinden yararlanılırken, ithalat ve ihracat verileri TÜİK dış ticaret istatistikleri veri setinden elde edilmiştir.

Düzey değerler üzerinden verilerin logaritmik dönüşümleri gerçekleştirildikten sonra Census X13 yöntemi kullanılarak mevsimsellikten arındırılmıştır. Söz konusu veriler öncelikle Augmented Dickey Fuller (ADF) testi yardımıyla birim kök açısından incelenmiştir. Serilerin tamamının düzey değerlerinde durağan olduğu saptanmıştır. Serilerin düzey değerlerinde durağan olması sonucunda öncellikle istihdam ve dış ticaret arasındaki ilişki en küçük kareler yöntemi kullanılarak oluşturulan regresyon ile analiz edilmiştir. Analiz sonucunda kullanılan zaman serileri arasında yüksek düzeyde pozitif otokorelasyonun varlığı tespit edilmiştir. Otokorelasyon sorunun ortadan kaldırılmasında sıklıkla kullanılan yöntemlerden olan birinci dereceden fark alma işlemi yapılarak regresyon tekrar tahmin edilmiştir. İthalat değişkeni ve istihdam arasında negatif yönlü bir ilişki tespit edilmesine karşılık bu ilişkinin istatistiksel olarak anlamsız olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İhracat ve istihdam arasındaki ilişki ise pozitif yönlü gerçekleşmiştir. İhracat ve istihdam arasındaki ilişki ithalat ve istihdam arasındaki ilişkinin aksine istatiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Elde edilen sonuçlar Karaman ekonomisinde ücretli çalışma özelinde istihdamın artışında ihracat düzeylerinin önemli bir aktör olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelime: İstihdam, İhracat, İthalat.

FOREIGN TRADE AND EMPLOYMENT RELATIONSHIP: THE CASE OF KARAMAN PROVINCE

Over the last 40 years, the increasing global trade volume has also impacted Turkey; exports increased 87-fold between 1980 and 2023, while imports grew 45-fold during the same period (WB, 2024; Gül and Kamacı, 2012: 24). Today, the strong foreign trade ties established between countries have become a significant factor in supporting economic development and enhancing welfare levels. Additionally, foreign trade has an impact on production and, consequently, on changes in labor markets. This study examines the impact of foreign trade on employment in the province of Karaman. The study covers the period from April 2009 to August 2024. The data were first examined for unit root using the Augmented Dickey-Fuller (ADF) test. It was determined that all series were stationary at their level values.

As the series were stationary at their level values, the relationship between employment and foreign trade was initially analyzed through regression using the Ordinary Least Squares (OLS) method. The analysis revealed a high level of positive autocorrelation among the time series used. To address the autocorrelation issue, the first-order differencing method, which is frequently used for this purpose, was applied, and the regression was re-estimated. The relationship between exports and employment was found to be positive. Unlike the relationship between imports and employment, the relationship between exports and employment was statistically significant.
The results obtained indicate that export levels are a significant factor in the increase in employment, specifically in salaried work, within the Karaman economy.

Keywords: Employment, Export, Import

KAYNAKÇA

Altuntepe, N. (2018). Dış ticaretin istihdam üzerine etkilerinin analizi: Karabük İli Örneği (2006: 1-2017: 12). *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, *25*(3), 895-911.
Ayhan, F. (2018). Türkiye ekonomisinde ihracat, ithalat ve istihdam düzeyi ilişkisinin uygulamalı analizi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *8*(2), 115-135.
Gül, E., ve Kamacı, A. (2012). Dış ticaretin istihdam üzerindeki etkileri: Bir panel veri analizi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.* 12(4), 23-32.
İşkur (2023)' İşgücü Piyasası Araştırması Karaman İli 2023 Yılı Sonuç Raporu' Erişim Tarihi: 19.11.2024 https://media.iskur.gov.tr/88121/karaman.pdf
Tuhin, R. (2015). Impact of international trade on employment: Evidence from Australian manufacturing industries. *Office of the Chief Economist research papers*, *2*, 1-29.
Van Ha, H., ve Tran, T. Q. (2017). International trade and employment: A quantile regression approach. *Journal of Economic Integration*, 531-557.
World Bank 'Data Bank' Erişim Tarihi: 18.11.2024 https://databank.worldbank.org/

KARAMAN EKONOMİSİNİN MAKROEKONOMİK AÇINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Ufuk Serdar AKALIN[1]
İsmail TAMBOĞA[2]

Karaman ili, verimli toprak yapısı ve dış ticarete dayalı tarımsal sanayisiyle Türkiye ekonomisinde önemli bir yere sahiptir. Bu çalışma makro ekonomik göstergeler (ekonomik büyüme, dış ticaret, istihdam ve finans) ışığında Karaman ilinin durumunu ve Türkiye ekonomisinde konumunu incelemektedir.

2022 yılı itibariyle 2009 baz yılı fiyatlarına göre 5.557 milyon TL GSYİH düzeyi ile ülke GSYİH'ne en fazla katkı yapan 56. il konumundadır. Karaman ili 2022 yılı GSYİH'nin yüzde 70'ini tarım, sanayi ve imalat sanayi sektörü üretimleri oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra cari fiyatlar üzerinden 2022 yılına ait kişi başına düşen GSYİH incelendiğinde Karaman ilinin 9.378 ABD doları seviyesiyle 22. il konumunda olduğu görülmektedir. Bu durum Karaman ilinin nüfusu göz önünde bulundurulduğunda ülke GSYİH'ne yaptığı katkıyı ortaya koymaktadır. Karaman ili özelinde kişi başına düşen GSYİH incelendiğinde ise 2013 yılındaki 12.564 ABD doları düzeyi söz konusu verinin en yüksek düzeye ulaştığı dönemdir. 2013-2020 yılları arasında sürekli düşen değer 2021 yılı itibariyle tekrar yükselme eğilimine girmiştir. GSYİH içerisinde büyük yer tutan tarım ve tarıma dayalı sanayi sektörü üretimi ihracata yönelik olarak gerçekleştirilmektedir.

2023 yılı verilerine göre Karaman ilinin toplam ihracatı 301 milyon ABD doları düzeyindedir. Aynı yıla ilişkin ithalat düzeyi olan 186 milyon ABD doları ile birlikte ele alındığında Karaman ilinin dış ticaret ilişkileri açısından ihracat lehine katkı sunduğu görülmektedir. Türkiye ekonomisi açısından uzun yıllardır süre gelen dış ticaret açığı sorunu göz önünde bulundurulduğunda Karaman ili verilerinin anlamlı katkısı önemlidir. 2004-2023 yılları arasında ihracat yapılan coğrafya incelendiğinde ise ağırlıklı olarak Yemen, Irak ve Suriye olmak üzere 180'nin üzerinde ülkeye ihracat gerçekleştirildiği görülmektedir. Fasıllar özelinde incelendiğinde ise bisküvi, bulgur ve makarna gibi gıda ürünleri ihracatını içeren 19 numaralı hububat, un, nişasta veya süt müstahzarları; pastacılık ürünleri fasılına ilişkin olarak 2004-2023 yılları arasında toplamda 3.128 milyon ABD dolayı düzeyinde ihracat yapıldığı görülmektedir. Söz konusu fasıla ilişkin en yüksek ihracat değeri ise 2014 yılında 258 milyon ABD doları düzeyinde gerçekleşmiştir. Dönemin tamamı incelendiğinde söz konusu fasıl toplam il ihracatının yüzde 67,05'ini oluşturmaktadır. 19 numaralı fasıldan sonra Karaman ili özelinde en fazla ihracatın gerçekleştirildiği fasıl ise 18 numaralı kakao ve kakao müstahzarları fasılı olarak öne çıkmaktadır. 2004-2023 yılları arasında gerçekleştirilen ihracat değerleri düşünüldüğünde 681 milyon ABD doları ile toplam il ihracatının yüzde 14,61'i bu fasıl vasıtasıyla gerçekleştirilmiştir.

Karaman ili özelinde bankacılık verileri incelendiğinde çalışmada ele alınan 2007-2023 yılları arasında toplam kredi hacmi her yıl artış göstermiştir. Kredi hacminde en yüksek artış, yüzde 116,53 ile 2010 yılında gerçekleşmiştir. Bunu sırasıyla 2022 ve 2023 yıllarındaki kredi hacmi genişlemeleri takip etmiştir. 2023 yılında toplam kredilerin 6.182 milyon TL tutarındaki bölümü bireysel kredilerden oluşurken, bireysel krediler içerisindeki en büyük pay 2.720

[1] Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü Doktor Öğretim Üyesi

[2] Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü Araştırma Görevlisi

milyon TL ile bireysel kredi kartı kullanımından kaynaklanmaktadır. Bireysel kredi kartı kullanımdan sonra en yüksek kredi hacmi ise ihtiyaç kredilerini de içeren diğer tüketici kredilerinde gerçekleşmiştir. Sektörel krediler incelendiğinde GSYİH dağılımına benzer bir görüntü ortaya çıkmaktadır. 2023 yılında sektörlere kullandırılan kredilerin 4.084 milyon TL ile yüzde 43,17'si ziraat ve balıkçılık sektörü tarafından kullanılırken 3.840 milyon TL ile yüzde 41,15'i Gıda, meşrubat ve tütün ürünlerini içeren sektör tarafından kullanılmıştır. Takipteki alacakların toplam nakdi kredilere oranı incelendiğinde 2007,2009, 2018 ve 2019 yıllarında yüzde 3 seviyesinin üzerinde gerçekleştiği görülmektedir. Bireysel krediler özelinde takibe düşen alacaklar incelendiğinde ihtiyaç kredilerini içeren diğer tüketici kredilerinde bu oran diğer bireysel kredi türlerine kıyasla oldukça yüksek seyretmektedir. Özellikle 2015-2019 yılları arasında yüzde 5 düzeyinin üzerinde seyreden söz konusu oran 2023 yılı itibariyle yüzde 4,19 düzeyinde gerçekleşmiştir. Sektörler açısından takibe düşme durumu incelendiğinde başta 2009 yılı olmak üzere 2015-2019 yıllarını kapsayan dönemlerde sektörlere göre farklılıklar olmak üzere takipteki kredilen toplam kullandırılan kredilere oranı yüksek düzeyde seyretmiştir. Karaman ilinin iki lokomotif sektöründen biri olan tarıma ilişkin verileri içeren ziraat ve balıkçılık sektöründe takipteki kredilerin düzeyi incelendiğinde en büyük sorunun 2009-2010 yılları arasında yaşandığı görülmektedir. Söz konusu iki yılda takipteki alacakların kredilere oranı sırasıyla yüzde 6,20 ile yüzde 3,49 düzeyinde gerçekleşmiştir. Ziraat ve balıkçılık sektöründe 2023 yılı itibariyle takipteki kredilerin sektör kredilerine oranı ise yüzde 0,17 değerine gerilemiştir. Bir başka önemli lokomotif olan gıda imalatı sanayiini içeren Gıda Meşrubat ve Tütün sektöründe takipteki kredilerin sektör kredilerine oranı incelendiğinde 2009 yılında yüzde 4,14 ile dönem içerisinde en yüksek düzeyin gerçekleştiği görülmektedir. 2023 yılı itibariyle söz konusu sektörde bu oran yüzde 2,23 olarak gerçekleşmiştir.

Karaman ilinde mevduat yapısı incelendiğinde 2007-2023 yılları arasında toplam mevduat düzeyi ele alınan dönem boyunca artış göstermiştir. En belirgin artışın yaşandığı dönem ise 2021, 2022 ve 2023 yılları olmuştur. 2023 yılı mevduat verilerine göre toplam mevduatın yüzde 78,25'i tasarruf mevduatlarından oluşmaktadır. Tasarruf mevduatları TL-Döviz mevduatı ayrımında incelendiğinde ise dönem içerisinde dengeli bir yapının varlığı görülmektedir. Yine de 2018-2022 yılları arasında döviz cinsinden mevduat miktarının TL mevduata kıyasla daha fazla yükseldiği görülmektedir. Mevduatlar ve kredi hacmi birlikte değerlendirildiğinde ise dönem içerisinde toplam mevduatların değerinin kredi hacminin üzerinde seyrettiği görülmektedir.

Son olarak işgücü piyasasına ilişkin veriler dikkate alındığında 2023 yılı itibariyle işsizlik oranları açısından yüzde 6,9 ile Karaman ili en düşük işsizlik oranına sahip 15. il konumundadır. İstihdam oranı açısından ise yüzde 50,8 değeriyle en yüksek istihdam oranına sahip 19. İl konumundadır. Yine 2023 verileri dikkate alındığında işgücüne katılım oranı açısından yüzde 54,5 değeriyle 25. il konumundadır. İlde istihdam edilenler sigortalılık türleri ayrımı açısından incelendiğinde ise ağırlıklı payın özel sektörde ücretli olarak çalışanları kapsayan 4A sigorta koluna ait olduğu görülmektedir.

Ele alınan makro ekonomik verilerin tümü göz önünde bulundurulduğunda tarım sektörü ve imalat sanayi sektörünün ilin ekonomik yaşamanın merkezinde yer aldığı görülmektedir. Bununla birlikte söz konusu sektörlerde yaşanacak olumsuz gelişmelerin diğer sektörlere de yansıyacağı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: İstihdam, Ekonomik Büyüme, Bankacılık Sektörü.

EVALUATION OF KARAMAN ECONOMY IN TERMS OF MACROECONOMY

The province of Karaman holds a significant place in the Turkish economy with its fertile soil structure and agricultural industry based on foreign trade. This study examines the status of Karaman and its position within the Turkish economy in light of macroeconomic indicators (economic growth, foreign trade, employment, and finance). As of 2022, with a GDP level of 5,557 million TL at 2009 base year prices, Karaman ranks as the 56th province contributing the most to the country's GDP. In 2022, 70% of Karaman's GDP was generated by the agriculture, industry, and manufacturing sectors. Additionally, when examining GDP per capita at current prices for 2022, Karaman ranks as the 22nd province with a level of 9,378 USD. Additionally, according to 2023 data, the total exports of Karaman amounted to 301 million USD. When considered alongside the import level of 186 million USD for the same year, it is evident that Karaman makes a net positive contribution to foreign trade in favor of exports. From the perspective of the financial sector, when deposits and credit volume are evaluated together, it is observed that the total value of deposits remained higher than the credit volume throughout the period under review. Finally, considering labor market data, as of 2023, Karaman ranks as the 15th province with the lowest unemployment rate in Turkey, at 6.9%.

Keywords: Employment, Economic Growth, Banking Sector

OKUL TÜKENMİŞLİĞİ VE ÖZ YETERLİK ARASINDAKİ İLİŞKİ: BİR META ANALİZ ÇALIŞMASI

Seda KIYAKERBİLDİK[1]
Erdal HAMARTA[2]

Tükenmişlik kavramı ilk olarak çalışma yaşantısıyla ilgili olarak ele alınmış ve bireyin sahip olduğu enerji, dayanıklılık ve kaynakların aşırı kullanımı nedeniyle yıpranması ve bitkinlik yaşaması durumu olarak ifade edilmiştir (Freudenberger, 1974). Öğrencilerin yaşamına psikolojik bir açıdan bakıldığı zaman, çalışan bir kimse olmamalarına rağmen okul yaşantısındaki akademik içerikli görev ve sorumlulukları öne çıkmaktadır. Bu görev ve sorumlulukların aynı zamanda tıpkı bir iş hayatı gibi süreklilik arz etmesi dikkate alındığında öğrenciliğin de bir iş olarak değerlendirilmesi mümkün görünmektedir (Seçer vd., 2013). Bu noktada okul tükenmişliği kavramı dikkat çekmektedir. Okul tükenmişliği tüm eğitim düzeyindeki öğrencilerde ortaya çıkma potansiyeline sahip dünya çapında bir sorundur (Rahmatpur vd., 2019). Okul tükenmişliği, öğrencilerin okuldan gelen aşırı talepler nedeniyle yorgunluk ve yetersizlik hissetmesi ile okula karşı duyarsız ve mesafeli bir tutum geliştirmeleri biçiminde ortaya çıkan bir sendrom olarak tanımlanmaktadır (Aypay ve Eryılmaz, 2011; Salmela-Aro vd., 2009). Yapılan alan yazın taramasında okul tükenmişliği ile ilişkili olduğu ortaya konan kavramlardan biri öz yeterlik kavramıdır. Öz yeterlik, bireyin belirli başarıları elde etmek için gerekli eylemleri düzenleme ve gerçekleştirme yeteneğine yönelik inançları olarak tanımlanabilir (Bandura, 1997). Öz yeterlik seviyeleri düşük olan bireyler, karşılaşılan görev, durum veya sorunların var olandan daha zor göründüğünü düşünme eğilimindedir (Surjanti vd., 2020). Alan yazında okul tükenmişliği ile öz yeterlik düzeyi arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalara rastlanmış ancak bu iki kavram arasındaki ilişkilerin meta analizini gerçekleştiren bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda bu araştırmada okul tükenmişliği ile öz yeterlik arasındaki ilişkinin etki büyüklüğüne ilişkin genel bir sonuç elde etmek amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Bu araştırmanın amacı okul tükenmişliği ile öz yeterlik arasındaki ilişkinin etki büyüklüğüne ilişkin genel bir sonuç elde etmektir. Bu amaçla araştırmada okul tükenmişliği ve öz yeterlik kavramları ile gerçekleştirilen korelasyonel çalışmaların bir meta analizi yapılmıştır. Meta analiz farklı çalışmalardan elde edilen sonuçların birleştirilerek genel bir sonuç elde edilmesi için yapılan analiz olarak tanımlanmaktadır (Dinçer, 2021).

SÜREÇ

Çalışmanın veri kaynağını okul tükenmişliği ve öz yeterliği konu edinen makaleler ve lisansüstü tezler oluşturmaktadır. Araştırma Kasım 2024 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Meta analizde kullanılacak araştırmalar Web of Science, YÖK Ulusal Tez Merkezi ve DergiPark Akademik veri tabanları kullanılarak taranmıştır. Tarama "okul tükenmişliği", "okul tükenmişlik", "akademik tükenmişlik", "school burnout", "academic burnout", "öz yeterlik", "öz yeterlilik" ve "self efficacy" kavramları kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Mevcut araştırmaya ilgili veri tabanlarında yer alan, ilgili kavramlar başlığında geçen, meta analiz için gerekli verileri içeren ve Türkçe veya İngilizce dillerinde yayımlanmış makale ve lisansüstü tez çalışmaları dâhil edilmiştir. Araştırmaların seçilmesinde belirli bir yıl kriteri kullanılmamıştır. Tarama sonucunda 62 çalışmaya ulaşılmıştır. Bu çalışmalar arasında bazı çalışmalar istenilen konuya dair olmaması, çalışma içerisinde gerekli verilere yer verilmemesi

[1] Arş. Gör., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi.
[2] Prof. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi.

ve Türkçe veya İngilizceden farklı dillerde yayımlanması nedenleriyle elenmiştir. Daha sonra meta analiz çalışmasına 22 araştırma ile devam edilmiştir. Araştırma analizlerinde Jamovi 2.6.13 programı kullanılmıştır.

SONUÇ

Araştırmada meta analize dâhil edilen çalışmaların etki büyüklükleri hesaplanmış, yayın yanlılığının kontrolü ve homojenlik testi gerçekleştirilmiştir. Araştırmada toplam örneklem büyüklüğü 20100 bireyden oluşmaktadır. Araştırmanın yayın yanlılığını incelemek amacıyla Begg - Mazumdar Sıra Korelasyonu değeri incelenmiştir. Bu analizin 0.05'ten büyük olması yayın yanlılığının olmadığını ifade etmektedir (Dinçer, 2021). İlgili değer 0.503 olarak bulunmuştur. Analiz sonucunda yayın yanlılığının olmadığı görülmektedir. Heterojenlik sonuçları ise Q=924.63 ve I^2= 98,66 olarak bulunmuştur. Q değerinin anlamlılığının 0.05'ten küçük olması çalışmaların heterojen bir yapıda olduğunu göstermektedir (Dinçer, 2021). İlgili değer <0.001 olarak bulunmuştur. Analiz sonucunda araştırmaya dâhil edilen çalışmaların heterojen bir dağılıma sahip olduğu görülmüştür. Meta-analiz sonucunda okul tükenmişliği ile öz yeterlik düzeyleri arasında -0.39 [GA=-0.51;-0.26] etki büyüklüğü elde edilmiştir. Büyüköztürk vd. (2019) .30 ve .70 aralığında bulgulanan korelasyon değerinin orta düzeyde bir ilişkiye işaret ettiğini belirtmiştir. Bu bağlamda meta analize dâhil edilen 22 çalışma ve 20100 bireyden elde edilen bulgular doğrultusunda okul tükenmişliği ile öz yeterlik arasında negatif yönlü orta düzeyde bir etki olduğu bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Okul Tükenmişliği, Öz Yeterlik, Meta Analiz.

THE RELATIONSHIP BETWEEN SCHOOL BURNOUT AND SELF-EFFICACY: A META-ANALYSIS STUDY

The purpose of this study is to obtain a general conclusion about the effect size of the relationship between school burnout and self-efficacy. For this purpose, a meta-analysis of the correlational studies conducted with the concepts of school burnout and self-efficacy was conducted. The data source of the study consists of articles and graduate theses on school burnout and self-efficacy. The research was conducted in November 2024. The studies to be used in the meta-analysis were scanned using Web of Science, YÖK National Thesis Center and DergiPark Academic databases. The keywords were scanned in the databases, and studies which obtained were examined. As a result of the review, 22 studies that fulfil the inclusion criteria were selected for analysis Jamovi 2.6.13 program was used in research analysis. The effect sizes of the studies included in the meta-analysis were calculated, publication bias control and homogeneity test were performed. The total sample size in the study consists of 20100 individuals. In the analysis, it was found that there was no publication bias and there was a heterogeneous distribution. As a result of the meta-analysis, an effect size of -0.39 [CI=-0.51;-0.26] was obtained between school burnout and self-efficacy. In this context, the findings obtained from 22 studies and 20100 individuals included in the meta-analysis, it was found that there was a moderate negative effect between school burnout and self-efficacy.

Keywords: School Burnout, Self Efficacy, Meta-Analysis.

KAYNAKÇA

Aypay, A. ve Eryılmaz, A.(2011). Lise öğrencilerinin derse katılmaya motive olmaları ile okul tükenmişliği arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 21, 26–44.

Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. W.H. Freeman and Company.

Büyüköztürk, Ş, Çokluk, Ö ve Köklü, N. (2019). *Sosyal bilimler için istatistik*. Pegem Akademi.
Dinçer, S. (2021). *Eğitim bilimlerinde uygulamalı meta-analiz*. Ankara: Pegem Akademi.
Freudenberger, H.J. (1974), Staff burn-out. *Journal of Social Issues*, 30, 159-165. https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.1974.tb00706.x
Rahmatpour, P., Chehrzad, M., Ghanbari, A., & Sadat-Ebrahimi, S. R. (2019). Academic burnout as an educational complication and promotion barrier among undergraduate students: A cross-sectional study. *Journal of Education and Health Promotion*, *8*, 201. https://doi.org/10.4103/jehp.jehp_165_19
Salmela-Aro, K.,Kiuru, N., Leskinen, I. E., Nurmi, E.(2009). School-Burnout Inventory: Reliability and validity. *European Journal of Psychological Assessment. 25*(1), 48-57.
Seçer, İ.,Halmatov, S., Veyis, F. & Ateş, B.. (2013). Okul Tükenmişlik Ölçeğinin Türk kültürüne uyarlanması: Güvenirlik ve geçerlik çalışması. *Turkish Journal of Education, 2(*2), 16-27.
Surjanti, J., Soejoto, A., Seno, D. N., & Waspodo. (2020). Mangrove forest ecotourism: Participatory ecological learning and sustainability of students' behavior through self efficacy and self-concept. *Social Sciences & Humanities Open*, 1-6.

ÜCRETLİ ÖĞRETMENLERİN İŞ DOYUM VE YAŞAM DOYUM DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

Pervin ÇELİK[1]
Yasin BÜYÜKKÖR[2]

Meslek, kuralları belirlenmiş, belirli bir eğitim sistemi olarak öğrenilen, yaşam için topluma faydalı ürün ya da hizmet sunarak karşılığında maddi kazanç sağlamak için gerçekleştirilen iştir. Uzmanlık ve alan bilgisi gerektiren öğretmenlik, çoğu toplumda 19. yüzyıldan itibaren meslek olarak görülmeye başlanmıştır. Toplumsal hayatın bir ürünü olarak öğretmenlik insanlık tarihi kadar eskidir. Eğitimin en önemli unsuru olan öğretmenler, ülkenin gelişmesini ve kalkınmasını sağlayan, kültürel değerlerini gelecek nesillere taşıyan sadece öğretici değil aynı zamanda rehberdirler. Topluma faydalı bireyler yetiştirme görevi, onları diğer mesleklerden farklı saygı statüsüne getirmiştir. Toplumların gelişmesinde önemli bir yere sahip olan eğitim, kişilerin kendi yaşantıları yoluyla kasıtlı ve istendik davranış değişikliği oluşturma sürecidir. Öğretmen yeterliliklerinin yüksek olması öğrenci başarı ve kişilik gelişimlerini de artıracaktır. Bu nedenle öğretmenlerin gelişimlerini motive etmek yeteneklerini yükseltmelerini sağlamak öğrenci kalitesiyle birlikte eğitimin de kalitesine yansıyacaktır. Bu açıdan öğretmenlerin Yaşam Doyumu ve İş Doyumu gibi duygusal durumlarının belirlenmesi oldukça önemlidir.

Türkiye'de 1980 yılına kadar Öğretmen Okulu mezunlarının Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından sınavsız olarak atanması yapılmakta iken, 1982 yılı sonrası öğretmen yetiştirme görevi Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) tarafından gerçekleştirilmektedir ve öğretmen alımları sınavla yapılmıştır. Öğretmen alımının 2016 yılında sınırlandırılmasıyla birlikte kadrolu öğretmen yetersizliği, maliyetlerin yüksekliği gibi nedenlerle MEB tarafından öğretmen ihtiyaçlarını gidermek için farklı istihdam şekilleri oluşturulmuştur. Bunlar kadrolu öğretmenler, sözleşmeli öğretmenler, vekil öğretmenler ve ücretli öğretmenler olmak üzere 4 farklı özlük haklarına sahip öğretmenler olarak bilinmektedirler.

Kadrolu öğretmenler, devlet memurları statüsünde olup 357 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun (DMK) verdiği birçok özlük haklarına sahiptirler. Sözleşmeli öğretmenlik, öğretmen ihtiyacının kadrolu öğretmenlerce karşılanmaması durumunda öğretmen açığını kapatmak amacıyla başvurulan öğretmenlik kadrosudur. Kadrolu öğretmenlere göre daha kısıtlı özlük haklarına sahip olsalar da mesleklerinde 3 yılı doldurmaları halinde kadroya alınma hakları bulunmaktadır. Vekil öğretmenlik DMK 86. maddesine göre memurların (öğretmenlerin) kanuni izin, geçici görev, disiplin cezası veya görevden uzaklaştırma nedeniyle işlerinden geçici olarak ayrılmaları durumunda yerlerine kurum içinden, diğer kurumlardan veya açıktan yapılan geçici öğretmenlik istihdam şeklidir. Görev almak isteyen vekil öğretmenler il ve ilçe Milli Eğitim Müdürlüklerine yazılı bir dilekçeyle başvurularını yaparlar ve gerekli görülen okullarda görevlendirilirler. Ücretli öğretmenler ise, usta öğretmenlik olarak da bilinmekle birlikte öğretmen sayısının yetersiz olduğu durumlarda geçici olarak öğretmen ihtiyacını karşılamak amacıyla belirli bir süre ve belirli bir ücret karşılığında uygulanan bir öğretmen istihdam şeklidir. Haftada 30 saati geçmeyen ek ders görevleri ile görevlendirilen ücretli öğretmenler, maaşlarının yetersizliği, özlük haklarının ve yıllık idari izin haklarının yokluğu, çalışma günleri kadar Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) primlerinin yatması gibi nedenlerle sosyal hayatta en çok sorun yaşayan öğretmen istihdam şeklidir.

[1]Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Öğrencisi, pervincelik520@gmail.com
[2]Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, yasinbuyukkor@kmu.edu.tr

Bireylerin yaşam kalitesini iyileştiren temel unsurlardan biri, sahip oldukları iştir. Doyum, kişilerin elindekilerle memnun olması ve yetinmesidir. İş tatmini ise, iş görenin işinde yaşadığı tüm duygularından oluşan duygu durumu ya da emeklerinin karşılığındaki maddi beklentilerinin karşılanma derecesidir. İnsanlar birbirlerinden farklı fiziksel özelliklere sahip oldukları için iş doyumları da farklıdır. Bu nedenle iş doyumları kişilerin ilgi, merak ve ihtiyaçlarına odaklanır. İçsel Doyum ve Dışsal Doyum olmak üzere iki şekilde incelenen İş Doyumu, çalışanın yaş, cinsiyet, zeka düzeyi, eğitim, statü gibi İçsel Doyum faktörleri ile ücret, çalışma koşulları, çalışma arkadaşları, iş güvenceleri, iletişim, ödüllendirme, kararlara katılma, sosyal kültürel çevre gibi Dışsal Doyum faktörlerinden etkilenmektedir. İş Doyumu yüksek çalışanın işe bağlılığı, başarısı artarken iş gücü devir hızı, işe devamsızlığı ve işte hata oranları azalmaktadır.

Yaşam Doyumu, insanların bir bütün olarak yaşantılarından memnun olması durumudur. Yaşamının her alanda mutlu olmayı başaran insanların yaşam doyumları yüksek insanlardan oluştuğu bilinmektedir. Kişilerin Yaşam Doyumu yüksek olduğu zaman, hayatta meydana gelen durum ve olaylar karşısında daha pozitif tutum sergilerler, kendilerini daha değerli ve önemli hissederler, çevrelerindeki kişilerle daha sağlıklı iyi ilişkiler kurarken farklı kültürden insanlara da saygı ve hoşgörü beslerler. Bunun yanında günlük yaşamlarında katıldıkları etkinliklerden daha fazla zevk alırlar, ruhsal ve fiziksel açıdan daha sağlıklı bir yaşam sürerler. Yaşam Doyumu yüksek olan kişiler ayrıca stresli durum ve sorunlarla karşılaştıklarında daha sakin davranarak akılcı çözümler bulurlar, genel yaşam ve iş yaşamlarında huzurlu olarak daha verimli çalışırlar. Okullar açısından Yaşam Doyumu yüksek bir öğretmen demek, kaliteli girdi ve çıktı ile sonuçlanan ürünler elde etmek olacağı için öğretmenlerin İş Doyumları ve Yaşam Doyumlarının incelenmesi ve arttırılması oldukça önemlidir. Yaşam Doyumu düşük olan öğretmenler iş performansları başarı düzeyleri ve verimlilikleri düşecektir.

Bu çalışma, 2024-2025 yılında Mersin ilinde görev yapan ücretli öğretmenlerin İş Doyum ve Yaşam Doyum düzeylerini inceleyerek, bu istihdam türündeki öğretmenlerin yaşadığı sorunları anlamayı ve bu doğrultuda çözüm önerileri geliştirmeyi amaçlamaktadır. Öğretmenlerin İş Doyum ve Yaşam Doyum düzeyleri yaş, cinsiyet, medeni durum, çalışma yılı (tecrübe), çalışılan okul (ilkokul, ortaokul veya lise), gelir seviyesi ve eğitim durumu (önlisans, lisans, yüksek lisans veya doktora) gibi demografik değişkenler açısından ele alınmıştır. Çalışmada ücretli öğretmenlerin İş Doyum düzeylerini belirlemek amacıyla Weiss vd. (1967) tarafından geliştirilen ve Baycan (1985) tarafından Türkçeye uyarlanmış Minnesota İş Doyum Ölçeği ve Diener vd. (1985) tarafından geliştirilen ve Dağlı ve Baysal (2016) tarafından Türkçeye uyarlanmış Yaşam Doyum Ölçeği kullanılmıştır. Elde edilen verilere t- Testi ve Varyans Analizi (ANOVA) testleri uygulanmıştır. Elde edilen bulgular sonucunda demografik değişkenlere göre İş Doyum ve Yaşam Doyum düzeyleri arasındaki farklılıklar belirlenmiş ve ücretli öğretmenlerin İş Doyum düzeylerinin ve Yaşam Doyum düzeylerinin nasıl artırılacağı tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Öğretmenlik, Ücretli Öğretmenlik, Yaşam Doyum, İş Doyum.

A STUDY ON DETERMINING THE JOB SATISFACTION AND LIFE SATISFACTION LEVELS OF HOURLY-PAID TEACHERS

A profession is a structured occupation requiring specialized knowledge and formal education to provide societal benefits while ensuring financial compensation. Teaching, acknowledged

as a profession since the 19th century, plays a pivotal role in societal progress. Teachers are not only educators but also guides, shaping individuals and preserving cultural values, which grants the profession a unique status of respect.
In Turkey, teachers are employed under various categories: permanent, contract, substitute, and hourly-paid positions. Each category offers different levels of rights and benefits. Hourly-paid teachers, often employed to address teacher shortages, face significant challenges such as low wages, job insecurity, limited social insurance, and inadequate working conditions. These disparities make hourly-paid teachers particularly vulnerable and highlight the importance of assessing their well-being and professional satisfaction.
Job satisfaction and life satisfaction are critical factors for teachers' personal and professional success. Job satisfaction, shaped by intrinsic factors (e.g., experience, education level) and extrinsic factors (e.g., salary, working conditions), influences motivation, commitment, and productivity. Similarly, life satisfaction, reflecting overall happiness, supports teachers in managing stress, maintaining positive relationships, and contributing effectively to their professional roles.
This study investigates the job and life satisfaction levels of hourly-paid teachers in Mersin during the 2024–2025 academic year. Using the Minnesota Job Satisfaction Scale and the Life Satisfaction Scale, t-tests and ANOVA were applied to explore demographic differences. The findings suggest strategies to enhance satisfaction levels, ultimately improving teacher performance and the quality of education.

Keywords: Teaching, Hourly-Paid Teaching, Life Satisfaction, Job Satisfaction.

BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLERİN KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR İLE İLGİLİ BİR DERLEME ÇALIŞMASI

Abdullah KAYABAŞ[1]
Serhat ÇETİNER[2]

Öğretmenler, sözleri ve hareketleri yoluyla, aydınlanmış, çalışkan, erdemli ve eğitimli bir insan olmanın ne anlama geldiğini göstermektedirler. Öğretmenler, toplumun bu izlenimi doğrultusunda hem öğrencileri şekillendirmekte hem de kendileri şekillenmektedir. (Çelikten, vd., 2005). İnsan organizmasının bütünlüğünü bozmadan dengeli bir biçimde gelişmesini sağlayan bireyin bedensel, ruhsal ve fikren gelişmesini destekleyen, kişiyi yaşadığı topluma ve kendisine yararlı bir fert olarak yetiştirmeyi amaçlayan fiziksel etkinlikler bütünü "Beden Eğitimi" olarak tanımlanmaktadır (Açak, 2006). Beden eğitimi yarışma değildir, reklam aracı değildir, meslek değildir, üretime katkı sağlamaz, toplumlar arası ilişkileri artırmaz, seyir vasıtası değildir, politika aracı değildir, profesyonel bir uğraşı olarak yapılamaz, eğitim ve eğlence aracıdır, serbest zaman faaliyetidir, bir bilim ve tekniktir, zevk ve estetiktir, kişiler arası ilişkileri artırır (Heper, 2012). Beden eğitimi dersi öğrencilerin motor becerilerini geliştirmek, olumlu davranış geliştirmek, sağlıklı bir vücuda sahip olmak ve spor yapma alışkanlığı kazandırmada, toplumlarda saldırganlığın ve öfkenin olmaması için spor büyük önem taşımaktadır. Araştırma da nitel araştırma yöntemlerinden döküman analizi yöntemi kullanılmış. Araştırmaya başlarken beden eğitimi, beden eğitimi öğretmenlerinin çalışma koşulları, yaşadığı sorunlar, karşılaştığı güçlükler ile ilgili dökümanlara ulaşılmış ve detaylı bir şekilde irdelenip kontrol edilmiştir. Daha sonra ayrıntılı inceleme yapılarak araştırma ile alakalı yayınlar taranmıştır. Belirlenen kriterlere göre ayrılan dökümanlar detaylı olarak yorumlanıp çalışmaya eklenmiştir. Bu çalışmada beden eğitimi öğretmenlerinin çeşitli değişkenler açısından yaşadıkları sorunlar ve beden eğitimi öğretmenliğini olumsuz etkileyen faktörler literatür taraması yapılarak incelenmiştir. Ancak çalışma sadece literatür taraması olması nedeniyle beden eğitimi öğretmenlerinin sorunlarını bütün yönleriyle yansıtamamaktadır. Çalışmanın doküman analizi bulguları ışığında, ülkemizde görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin %60'ını erkek öğretmenler oluştururken %40'ını kadın öğretmenler oluşturmaktadır. % 83 ünün hiçbir şekilde idari görevlerde yer almadıkları, %89 unun milli sporcu yetiştirmediği, %62 sinin aktif spor yapmadığı, %48 ine yakın sayıda beden eğitimi öğretmeninin okul dışındaki spor tesislerini kullanmak zorunda kaldıkları(Okuldaki tesislerin yetersizliğinden), %46 malzeme yetersizliği çektiği, %37.5 inin idare ile sorun yaşadıkları, %45 inin tesis sorunu yaşadığı, %37 sinin veliler ile sorun yaşadıkları, %52 sinin beden eğitimi ders saatlerinin yetersiz olduğunu saptanmıştır (Çolakoğlu ve Karaküçük, 2006). Diğer branş öğretmenlerinin beden eğitimi öğretmenlerine yeteri kadar önem vermemesi, ücretin yeterli olmadığı, MEB'in hedeflerine yeterince ulaşamadıkları, beden eğitimi öğretmenlerinin kendilerini mesleki anlamda yetersiz hissettikleri, salon-tesis yetersizliği, malzeme sıkıntısı, ders kitaplarının dersin işleyişine uygun olmayışı, sınıf mevcutlarının kalabalık oluşu, ders programları hakkında yeterince bilgi sahibi olamamaları, ilköğretim ile ortaöğretimin hedeflerinin uyuşmaması, öğrencilerin derse karşı ilgisizliği gibi nedenlerden dolayı beden eğitimi öğretmenlerini mesleki açıdan sorunlar yaşadığı görülmüştür (Kul ve Hergüner, 2018). (Sağın, vd., 2020), çalışmalarında, 77 erkek ve 48 kadın öğretmen arasından beden eğitimi öğretmenlerinin okulda ya işbirliği yapacak zümresinin olmadığı ya da yetersiz olduğu, ya yetersiz malzeme olduğu ya da herhangi birinin zarar görmesi durumunda yenisini temin etmek konusunda ciddi sorun yaşadıkları için olan

[1] Abdullah KAYABAŞ Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Spor Yöneticiliği Ana Bilim Dalı kayabassabdullah@gmail.com
[2] Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Spor Yöneticiliği Ana Bilim Dalı Serhatcetiner.1998@gmail.com

malzemeyi de kullanmaya çekindiklerini, spor salonu en büyük problemlerden birisi olup çoğu okullarda bulunmamakta veya bulunsa bile fiziki olarak yetersiz olduğunu, zümre olmadığından her yıl tek öğretmen resmi evrakları düzenlemek zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir. Beden eğitimi dersinin seçmeli değil de zorunlu olması öğrencilerde isteksizliğe yol açtığından dolayı öğretmende de motivasyon düşüklüğüne neden olduğunu görülmüştür. (Taşmektepligil, vd.,2006). Beden eğitimi öğretmeninin iş yükünün fazla olması eksik malzeme ve yetersiz fiziki koşullara rağmen çok fazla beklenti içinde olunması gibi nedenler beden eğitimi öğretmenlerinin en büyük sorunları arasında olduğunu saptanmıştır (Çiçek, vd., 1998). Literatür taramasını sonucunda beden eğitimi öğretmenlerinin karşılaştığı sorunlar, birçok farklı kaynaktan beslenmektedir. Öğrencilerden ve ailelerden kaynaklanan faktörler, öğretmenlerin derslerinde motivasyon eksiklikleri ile mücadele etmelerini zorlaştırmaktadır. Öğrencilerin derse olan ilgisizlikleri ve ailelerin spor faaliyetlerine yönelik yetersiz destekleri, beden eğitimi öğretmenlerinin karşılaştığı başlıca engellerdendir. Ayrıca, öğrencilerin fiziksel yetersizlikleri ve bedensel engelleri, öğretmenlerin ders içeriklerini uyarlamalarını ve öğrencilerin katılımını sağlamakta zorluk yaratmaktadır. Öğretmenlerin mesleki yetkinlikleri de önemli bir sorun alanıdır. Eğitimdeki gelişim fırsatlarının sınırlı olması, öğretmenlerin sınıf yönetimi ve etkinlik planlama konusundaki becerilerini etkileyebilmekte, bu da derslerin kalitesini düşürmektedir. Aynı zamanda, okullarda yaşanan ekonomik sıkıntılar, yetersiz spor ekipmanları ve düşük bütçeler, beden eğitimi öğretmenlerinin derslerini sağlıklı bir şekilde gerçekleştirmelerini engellemektedir. Bu ekonomik sorunlar, öğrencilerin maddi imkansızlıklar nedeniyle spora katılımını da zorlaştırmaktadır. Okul yönetiminden kaynaklanan problemler de önemli bir rol oynamaktadır. Yönetimlerin beden eğitimi derslerine yeterli önemi vermemesi veya bu derslere zaman ayırmaması, öğretmenlerin etkin bir şekilde çalışabilmesini zorlaştırmaktadır. Ayrıca, okulda düzenlenen spor etkinliklerinin sınırlı olması, öğrencilerin spora olan ilgisini azaltabilir. Tüm bu faktörler, beden eğitimi öğretmenlerinin karşılaştığı temel sorunları oluşturmakta ve öğretmenlerin dersten aldıkları verimi doğrudan etkilemektedir. Bu sorunların aşılabilmesi için öğrenci, aile, öğretmen, okul yönetimi ve ekonomik koşullar arasında olduğunu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Beden Eğitimi, Sorunlar, Yetersizlikler.

A REVIEW STUDY ON THE PROBLEMS FACED BY PHYSICAL EDUCATION TEACHERS

The study focuses on identifying the challenges faced by physical education teachers in Turkey. Teachers play a crucial role in shaping students' understanding of physical, mental, and social development, promoting a balanced, healthy lifestyle. The document highlighted various issues, including inadequate resources, poor facilities, limited administrative support, insufficient sports equipment, and uncooperative school administrations. It was found that 60% of physical education teachers were male, while 40% were female. Many teachers reported having no involvement in administrative roles, no experience in training national athletes, not actively participating in sports themselves, and frequent use of external sports facilities due to insufficient school resources. Issues like lack of proper sports facilities, equipment shortages, communication problems with school administration, and poor cooperation with parents were common. Teachers also faced challenges in maintaining student engagement in lessons, adjusting curriculum content to fit students' physical abilities, and managing large class sizes. Economic constraints further compounded these issues, limiting access to sports resources and participation. The study suggested improving collaboration among teachers, administrators, parents, and students, addressing resource shortages, and

enhancing teacher training to overcome these challenges and improve physical education instruction in schools.

Keywords: Physical Education, Problems, Deficiencies.

JOHN DEWEY'İN PRAGMATİK EĞİTİM FELSEFESİ VE TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNE ETKİLERİ

Durali GÖKSU

John Dewey 20 Ekim 1859 tarihinde ABD'nİn Burlington eyaletinin Vermont kasabasında dünyaya gelmiştir. Dewey'in çocukluğu Amerika'daki iç savaşların olduğu döneme denk gelmektedir. Bundan dolayı savaşın kötü sonuçlarına yakından tanıklık eden Dewey eğitimde de şiddetin fayda sağlamayacağını savunmuştur. Dewey'in annesi oldukça aktif ve sosyal bir kişiliktir. Farklı sivil toplum kuruluşlarında görev alan annesi lider ve çok okuyan bir kadındır. Bundan dolayı Dewey'in ileride çok okumasının, demokrasiye ve eğitime düşkün olmasının altında yatan en önemli unsurlardan biri de annesidir. Dewey yaşadığı dönemde Amerika başta olmak üzere dünyanın birçok ülkesinde eğitimde felsefede, psikolojide, siyasette vb. birçok alanda fikirleriyle, çalışmalarıyla ufuk açıcı biri olmuştur.

John Dewey'in çalışmaları, düşünme, eğitim ve kendi felsefi görüşleri arasında derinlemesine bir ilişki kurduğunu ortaya koymaktadır. Dewey, düşünme sürecinin eğitimde merkezi bir rol oynadığına inanmış ve öğrencilerin aktif olarak deneyimlemelerini ve düşünme becerilerini geliştirmelerini vurgulamıştır. Bu bağlamda, Dewey, eğitimin öğrencilerin düşünme yeteneklerini desteklemesi gerektiğini ve eğitim pratiği ile düşünce süreci arasında güçlü bir ilişkinin bulunduğunu savunmuştur.

Dewey pragmatizmin kurucularındandır. Dewey'in eğitim anlayışı da pragmatizmin temeli oluşturur. Pragmatist eğitim felsefesi geleneksel eğitim anlayışına tepki olarak doğan akımlardan biridir. Dewey geleneksel eğitim anlayışını toptan yok saymamış, onun temelde bazı eksikliklerinin olduğunu savunmuştur. Geleneksel eğitim anlayışındaki bilgi kaynağı kitaplar, aktarıcısı ise öğretmenlerdir. Dewey'e göre bilginin kaynağı doğadaki her şey olabilir bu sebeple birey bilgiyi yaşayarak öğrenmelidir.

Dewey'e göre felsefe pratik bir karaktere sahiptir, doğa ile insan arasındaki ilişkiyi, doğanın insan yaşamı üzerindeki etkisini ve gerçekliğin bu ilişkiye nasıl oturduğunu inceler. Dewey, felsefenin metafiziksel açıklamalarını reddeder. Ona göre felsefenin tanımı şöyledir: "Felsefe, kaynağını hayatın özü hakkında kesin olmayan şeylerde bulur; ancak daha sonra fiili eylemde doğrulanması gereken varsayımlar yaparken belirsizliğin zorluklarını belirlemeyi ve aydınlatmayı amaçlayan bir düşünme biçimidir (Yıldız, 2014). Dewey, büyük ölçüde natüralist felsefeyle örtüşen pragmatizmi savundu. Pragmatizm ve natüralizm arasındaki fark; natüralizm, sonuçların bilimsel olarak doğrulanması gerektiğine inanır. Dewey, felsefi serüveninin başında Hegel'den etkilenmiştir. Ancak idealizm, yani evrenin bir plana göre işlediği fikri, Dewey'in düşüncesiyle çelişir, çünkü o böyle bir metafizik iddiayı bilinemez olarak görür ve konunun bilinebilenler olması gerektiğini savunur. Nitekim Dewey'in bu düşünceden türeyen idealist düşünceyi reddeden diyalektik düşünme biçimi, onu yaşamının sonuna kadar etkilemiştir (Asmaz, 2019).

Cumhuriyetin ilk yıllarında siyasî, iktisadî, hukuki, kültürel değişmeleri vuku bulduğunda, toplum dahi okur yazar değildir. Bu nedenle eğitim stratejik bir öneme sahiptir. Atatürk'ün kendisi "Başöğretmen" unvanıyla tebeşiri eline almış, öğretmenlere ve eğitimcilere değerli manevi destek vermiştir. Genel olarak, eğitimde sayı bakımından önemli ilerleme kaydedilmiştir. 3 Mart 1924'te Cumhuriyetin ilanıyla birlikte, millî kaderini tayin hakkını yaşam biçimi haline getirmiş nesiller yetiştirmek, millî kültürü pekiştirmek ve millî birliği sağlamak için Tevhid-i Tedrisat Kanunu çıkarılmıştır. Bu sayede farklı programlar uygulayan

ve farklı kişiler yetiştiren kurumlar birleştirilerek Milli Eğitim Bakanlığı ile birleştirilmiştir. Latin alfabesi 1928'de tanıtılmıştır. Alfabe değişikliğini hızlı bir şekilde hayata geçirmek için büyük bir eğitim seferberliği başlatılmıştır ve bu amaçla milli okullar açılmıştır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında mevcut programları incelemek ve daha bilimsel hale getirmek için yabancı eğitim uzmanları Türkiye'ye davet edildi. Davet edilen uzmanlardan biri, Türk eğitim sistemi programlarının Türk halkının ihtiyaçlarına göre geliştirilmesini ve düzenlenmesini tavsiye eden bir rapor sunan ünlü sosyolog ve pedagog John Dewey'dir (Yıldız, 2014).

Dewey, Hegel'in tez, antitez ve sentez yaklaşımını benimseyerek, kavramları bütünleştirmektedir. Kitaplarının birçoğunda kavramları birlikte kullanarak kitap ismi oluşturmuştur. "Tecrübe ve Eğitim", "Okul ve Toplum", "İlgi ve Çaba", "Çocuk ve Program" vb. Bu kavramlar birbirinin karşıtı değil, fakat belirleyicisidir ve aralarında bir geçiş ve süreklilik vardır. Örneğin; tecrübe ve eğitim birbirini belirleyen kavramlar olduğundan aralarından bir devamlılık görülmektedir. Dewey, eğitimin tecrübelere dayanması gerektiğini her kitabında, devamlı olarak belirlemekte ve bu görüşünü, sloganlaştırarak "tecrübenin eğitimi, tecrübe ile eğitim ve tecrübe için eğitim" şeklinde ifade etmektedir (Dewey, 1996:24).

Hegel, düşüncenin diyalektiği ile varlığın diyalektiği arasında temel bir ayrılık olmadığını vurgulayarak, onları aynı gerçeğin iki ayrı yüzü olarak açıklamaktadır. Kant'ın düşünce ile varlığı iki ayrı şey olarak açıklayan düalist görüşlerini benimsemeyen Hegel, Dewey'i bu yaklaşımıyla etkilemiştir. Dewey'nin felsefesine göre de özne ile nesne birbirinden ayrı ve karşıt gerçekleri göstermemektedir. Bir yanda algılayan bilinç, öbür yanda algılanan doğa anlayışını reddeden Dewey, insan bilincini doğanın bir parçası olarak kabul etmektedir. Ruh ve bedenin birbirinden ayrı olmadığını, birbirini bütünleyen özellik gösterdiğini savunmaktadır. Her davranışın hem ruhsal hem de bedensel yanı olduğunu savunan Dewey'in bu yaklaşımı, fonksiyonalizm adı verilen psikoloji kuramının da temelini oluşturmaktadır (Tokatlı,1983:8).

Dewey'in ilerlemeci eğitim anlayışı geleneksel eğitime yani ezberci, öğretmen merkezli eğitim mantığına bir tepki olarak doğmuştur. Dewey'e göre eğitimin temelleri toptan yıkılmalı ve yerine öğrencinin merkezde olduğu, demokratik ortamda bilimsel ve deneysel yöntemin kullanıldığı bir eğitim anlayışı benimsenmelidir. Dewey geleneksel eğitimi eleştirmesinin yanında ilerlemeci eğitimin de temelinde deneyimin olması gerektiğini vurgulayarak ilerlemeci eğitim felsefesini yeni bir boyuta taşımış ve bu felsefi anlayışa da Yeniden kurmacılık adını vermiştir. Dewey'in felsefi anlayışı gelenekselliği eleştirmek ve bu anlayışa alternatif bir felsefi anlayış oluşturma düşüncesi etrafında şekillenmiştir. Yunan felsefesindeki bilginin ve ahlaki gerçekliğin mutlakıyetçi ve şüphe edilemez kurallara bağlı olduğu düşüncesini son derece eleştirmiştir. Dewey'e göre bilginin asıl kaynağı doğadır ve bu bilgiyi bulmanın en iyi yolu deney ve gözlemdir. Dewey felsefenin metafizikle olan ilgisini reddetmiştir (Dewey, 2010).

John Dewey'in 1924 Raporu Türkiye'den Dewey ve Amerika'dan verdiği iki rapor vardır. Bunlardan biri de rapor yerine hızlı bir şekilde bütçelenmesi gereken tedbir önerileridir. İkinci rapor, J. Dewey'in Amerika'ya döndükten sonra yazdığı "ana rapor" dur. J. Dewey ana raporun giriş bölümünde; "İlk ve en önemli şeyin Türk okullarının amaç ve görevlerini belirlemek olduğunu" ve hedefleri net olan bir programın eğitim kurumlarını gereksiz değişikliklerden ve etkisiz eylemlerden de koruyacağını yazdı.

Dewey Raporu'nun tavsiyelerinden bazıları dikkat çekmiştir. Özellikle öğretmen yetiştiren okulların belirli konularda öğrenci yetiştirmesi için farklı kurslar açması, en azından öğretmen yetiştiren okulların “deneyim okulları” açması ve öğretmenlerin gelişmesi için okul kulüpleri oluşturması gerektiğini vurgulamıştır. Eğitimle ilgili kitapları okurken ve tartışırken, çeviriler aracılığıyla yabancı ülkelerin gelişimini yansıtarak, deneyimlerinizi paylaşabileceğiniz bir ortamla eğitimin monotonluğundan kurtularak, okulları fen eğitimi veren farklı kurumlar haline getirmenin mümkün olduğunu kabul etmiştir.

Anahtar Kelimeler: John Dewey, Eğitim, Felsefe, Pragmatizm, Türk Eğitim Sistemi.

JOHN DEWEY'S PRAGMATIC EDUCATION PHILOSOPHY AND ITS EFFECTS ON THE TURKISH EDUCATION SYSTEM

Dewey is one of the founders of pragmatism. Dewey's understanding of education also forms the basis of pragmatism. Pragmatist philosophy of education is one of the movements that emerged as a reaction to the traditional understanding of education. Dewey did not ignore the traditional understanding of education altogether, but argued that it had some fundamental deficiencies. In the traditional education approach, the source of information is books and the transmitter is teachers. According to Dewey, the source of knowledge can be anything in nature, therefore the individual must learn knowledge by experiencing it.

According to Dewey, philosophy has a practical character and examines the relationship between nature and humans, the impact of nature on human life, and how reality fits into this relationship. Dewey rejects metaphysical explanations of philosophy. According to him, the definition of philosophy is as follows: “Philosophy finds its source in uncertain things about the essence of life; It is a way of thinking that aims to identify and illuminate the difficulties of uncertainty when making assumptions that must only later be verified in actual action (Yıldız, 2014). Dewey advocated pragmatism, which largely overlapped with naturalistic philosophy. Difference between pragmatism and naturalism; naturalism believes that conclusions should be scientifically verified. Dewey was influenced by Hegel at the beginning of his philosophical adventure.

Keywords: John Dewey, Education, Philosophy, Pragmatism, Turkish Education System.

KARAMAN'IN DİL TARİHİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ: TÜRKÇENİN RESMİ DİL İLAN EDİLMESİNİN MODERN İLETİŞİM ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Bedia Melek BÜYÜKTAŞ[1]

Türkçenin resmi dil olarak ilan edilmesi, Anadolu'da dil ve kültür politikasının şekillenmesinde önemli bir dönüm noktasıdır. Bu bağlamda Karamanoğlu Mehmet Bey'in 1277 yılında yayımladığı ünlü *"Türkçe Fermanı",* yalnızca tarihsel bir karar olmakla kalmayıp, modern dönemde iletişim pratiklerini etkileyen kültürel bir dönüşümün temellerini atmıştır.

Bu çalışmada, Karamanoğulları döneminde Türkçenin resmi yazışma ve günlük hayat dili olarak benimsenmesinin, modern Türkçe üzerindeki yansımaları ele alınmaktadır. Türkçenin kamusal bir dil olarak gelişimi, yazılı kültürün yaygınlaşması ve sade bir anlatım geleneğinin güçlenmesi, bu tarihî kararın önemli sonuçlarındandır. Özellikle basit ve anlaşılır bir dilin teşvik edilmesi, modern iletişim araçlarında halkın geniş kesimlerine hitap eden sade bir dil kullanımı ile ilişkilendirilebilir.

Türkçenin bu dönemde kazandığı ivme, modern dönemde medya, eğitim ve dijital iletişimde standartlaşmanın temelini oluşturmuştur. Karaman'da atılan adımlar, Türkçenin edebî ve siyasi bir araç olarak zenginleşmesini sağlarken, dilin iletişimdeki rolünü de pekiştirmiştir. Bugün kullanılan sade ve erişilebilir Türkçe, bu tarihî sürecin modern yansımasıdır. Ayrıca, Türkçe Fermanı'nın verdiği ulusal bilinç, dilin korunması ve geliştirilmesine yönelik güncel çabaları destekler niteliktedir.
Bu çalışmada, Türkçenin resmi dil ilan edilmesinin modern iletişim üzerindeki uzun vadeli etkileri değerlendirilerek, dilin toplumsal ve teknolojik dönüşümdeki merkezi rolü vurgulanmaktadır.

Dil, bir toplumun kültürel kimliğini yansıtan ve iletişim araçlarının temelini oluşturan en önemli unsurlardan biridir. Türkçenin resmi dil olarak ilan edilmesi, tarih boyunca toplumun ortak bir dil altında birleşmesini sağlamış, modern iletişim araçlarının kullanımında da bu birliği pekiştirmiştir. Bu nedenle, Türkçenin tarihsel süreçte resmi dil statüsüne kavuşmasının ardından modern iletişim üzerindeki etkileri ele alınacaktır.
Karamanoğlu Mehmet Bey'in Fermanı ile Türkçenin resmi dil ilan edilmesi ilk kez 1277 yılında bir devlet politikası haline getirilmiştir. *"Bugünden sonra divanda, dergahta, mecliste ve meydanda Türkçeden başka dil kullanılmayacaktır"* ifadesi, Türkçenin yönetim dili olarak kabul edilmesini sağlamış ve halk dilini yazı diliyle bütünleştiren bir başlangıç noktası olmuştur.

Osmanlı İmparatorluğu ve Cumhuriyet döneminde ise, Arapça ve Farsça'nın yoğun etkisi altında kalan Türkçe, Cumhuriyet döneminde modernleşme ve ulus devlet inşası sürecinde yeniden merkezileşmiştir. 1928 Harf İnkılabı ve Türk Dil Kurumu'nun kurulmasıyla Türkçe, bilim, eğitim ve teknolojinin temel iletişim aracı haline gelmiştir.
Dilin Modern İletişim Üzerindeki Etkilerini incelediğimizde ilk etapta eğitim ve kitle iletişim araçlarında Türkçenin kültürel bir değer olarak varlığını nasıl sürdürdüğüne değinilecektir.

Türkçenin resmi dil olması, eğitim dilinin Türkçe olarak belirlenmesine ve kitle iletişim araçlarında ortak bir dil kullanılmasına olanak tanımıştır. Radyo, televizyon, gazete ve dergi gibi geleneksel iletişim araçları, halk arasında dil birliğinin sağlanmasında kritik rol

[1] Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Fakültesi Yeni Medya Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi.

oynamıştır. Eğitim müfredatında Türkçenin yerleşik bir dil olarak kabul edilmesi, iletişimde standartları kolaylaştırmıştır.

Dijitalleşme ve Teknolojik İletişim Araçlarının, 21. yüzyılda internetin ve dijital teknolojilerin yaygınlaşmasıyla Türkçe, dijital iletişim araçlarında etkin bir şekilde yerini almıştır. Web siteleri, sosyal medya platformları, mobil uygulamalar ve yapay zeka tabanlı iletişim araçlarında Türkçe kullanılabilirliği, dilin modern çağın gerekliliklerine uyum sağladığını göstermektedir. Türkçenin Unicode (metin tabanlı verilerin sayısal ortamda gösterilmesi ve bellekte tutulması için evrensel bir kodlama şekli) standardına dahil edilmesi ve dijital içerik üretiminde yaygınlaşması, iletişimdeki erişilebilirliği artırmıştır.

Kültürel Kimlik ve Dilin Gücü, Türkçenin resmi dil olarak güçlendirilmesi, modern iletişimde kültürel kimlik unsurlarını koruma açısından da önemlidir. Sosyal medyada Türkçe içerik üretiminin artışı, yerel dilde yapılan yayınlar ve dilin küresel platformlarda temsil edilmesi, Türkçenin kültürel bir değer olarak uluslararası arenada varlığını sürdürmesine katkı sağlamaktadır.

Sonuç olarak; Türkçenin resmi dil ilan edilmesi, sadece tarihsel bir karar değil, aynı zamanda modern iletişimde bir dönüşümün temel taşıdır. Günümüzde dijitalleşme ve küreselleşme süreçleriyle Türkçenin uluslararası iletişimdeki rolü genişlemektedir. Resmi dil statüsü, Türkçeyi yalnızca ulusal bir kimlik unsuru olarak değil, aynı zamanda modern dünyanın gerekliliklerine uygun bir iletişim aracı olarak da konumlandırmıştır.

Türkçenin resmi dil ilan edilmesiyle başlayan süreç, modern toplumun eğitimden teknolojiye, kültürel mirastan dijital iletişime kadar her alanda güçlü bir temel oluşturmuştur. Bu nedenle, dilin korunması ve geliştirilmesi, gelecekteki iletişim stratejilerinin önemli bir parçası olmaya devam edecektir.

Anahtar Kelimeler: Karaman, Türkçe Ferman, Dilin Korunması, Modern İletişim, Resmi Dil.

KARAMAN'S ANALYSIS IN THE CONTEXT OF LANGUAGE HISTORY: THE IMPACT OF THE DECLARATION OF TURKISH AS THE OFFICIAL LANGUAGE ON MODERN COMMUNICATION

The declaration of Turkish as the official language was an important turning point in the formation of language and cultural policy in Anatolia. In this context, the famous *"Turkish Edict"* published by Karamanoğlu Mehmet Bey in 1277 was not only a historical decision but also laid the foundations of a cultural transformation that affected communication practices in the modern period.

This study examines the reflections of the adoption of Turkish as the official language of correspondence and daily life during the Karamanid period on modern Turkish. The development of Turkish as a public language, the spread of written culture and the strengthening of a simple narrative tradition are important results of this historical decision. In particular, the encouragement of a simple and understandable language can be associated with the use of a simple language that appeals to a wide segment of the public in modern means of communication.

The momentum gained by Turkish during this period formed the basis for standardization in media, education and digital communication in the modern era. The steps taken in Karaman enriched Turkish as a literary and political tool, while also reinforcing the role of the language in communication. The plain and accessible Turkish used today is a modern reflection of this historical process. In addition, the national consciousness provided by the Turkish Edict supports current efforts to protect and develop the language.
This study evaluates the long-term effects of the declaration of Turkish as the official language on modern communication, emphasizing the central role of language in social and technological transformation.

Language is one of the most important elements that reflects the cultural identity of a society and forms the basis of communication tools. The declaration of Turkish as the official language has ensured that society has united under a common language throughout history and has reinforced this unity in the use of modern communication tools. Therefore, the effects of Turkish on modern communication after it gained the status of official language in the historical process will be discussed.

With the decree of Karamanoğlu Mehmet Bey, the declaration of Turkish as the official language was first made a state policy in 1277. The statement *"From now on, no language other than Turkish will be used in the council, dervish lodge, assembly and square"* ensured that Turkish was accepted as the administrative language and became a starting point that integrated the public language with the written language.

During the Ottoman Empire and the Republic, Turkish, which was heavily influenced by Arabic and Persian, was re-centralized during the modernization and nation-state building process in the Republic. With the 1928 Alphabet Revolution and the establishment of the Turkish Language Association, Turkish became the primary means of communication for science, education and technology.

Your language When we examine the effects on modern communication, we will first touch on how Turkish continues to exist as a cultural value in education and mass media. The fact that Turkish is the official language has enabled the language of education to be determined as Turkish and a common language to be used in mass media. Traditional means of communication such as radio, television, newspapers and magazines have played a critical role in ensuring language unity among the people. The acceptance of Turkish as an established language in the education curriculum has facilitated standards in communication.

With the spread of digitalization and technological communication tools, the internet and digital technologies in the 21st century, Turkish has effectively taken its place in digital communication tools. The usability of Turkish on websites, social media platforms, mobile applications and artificial intelligence-based communication tools shows that the language has adapted to the requirements of the modern age. The inclusion of Turkish in the Unicode (a universal coding form for displaying and storing text-based data in a digital environment) standard and its widespread use in digital content production have increased accessibility in communication.

Cultural Identity and the Power of Language, Strengthening Turkish as the official language is also important in terms of preserving cultural identity elements in modern communication. The increase in Turkish content production on social media, publications in the local language

and the representation of the language on global platforms contribute to the continuation of Turkish as a cultural value in the international arena.
In conclusion; declaring Turkish as the official language is not only a historical decision but also the cornerstone of a transformation in modern communication. Today, with the processes of digitalization and globalization, the role of Turkish in international communication is expanding. The official language status has positioned Turkish not only as an element of national identity but also as a means of communication suitable for the requirements of the modern world.

The process that began with the declaration of Turkish as the official language has created a strong foundation for modern society in every field, from education to technology, from cultural heritage to digital communication. Therefore, the preservation and development of the language will continue to be an important part of future communication strategies.

Keywords: Karaman, Turkish Decree, Language Protection, Modern Communication, Official Language

KARAMANLI ŞAİR: İBRAHİM ŞAŞMA

Serap BAŞTUĞ[1]

Çalışma Karamanlı şair İbrahim Şaşma ve eserlerini tanıtmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Şair modern Türk edebiyatına katkı sağlamaktadır, şiir kitaplarının dışında öykü, deneme, makale gibi türlerde de eserlere sahiptir. Bulunduğu yörenin özelliklerini eserlerine yansıtan şair modern hayatın insanı soktuğu çıkmazlardan, bireyin değişen hayat koşullarında bocaladığından yakınır. Çalışmayla şairin hayatı, edebî kişiliği, eserleri, katıldığı yarışma ve dereceleriyle ilgili bilgi verilmiştir. Şairin Ferman, Kazancı Güzellemesi, Dilime Dokunmayın, Lisan-ı Dündar, Yüzyılın Emri: Sevgi eserleri imge ve metafor kullanımı açısından incelenmiştir. Yöntem olarak tematik analiz, betimsel araştırma ve doküman analizinden yararlanılmıştır. Araştırmaya dair bulgular: İbrahim Şaşma'ya ait şiirler incelediğinde anne sevgisi, memleket hasreti, gurbet, aşk, umut, hüzün, özgürlük gibi temaları sıkça işlediği belirlenmiştir. Dörtlük, beyit, bent nazım birimleri, hece ölçüsüyle kaleme aldığı eserlerin yanı sıra serbest şiirleri de bulunan Şaşma'nın öykü, deneme türünde de eserleri mevcuttur. Karaman kültürü, gelenekleri, yöresel yemekleri, ağız özellikleri şiirlerinde yer almaktadır. Tandır, arabaşı, kerpiç ev, yılkı atı, mayalı gibi yöresel kullanımları şiirlerinde kullanmıştır. İbrahim Şaşma modern Türk şiirinde kendine has bir üslupla eserler oluşturmuş, şiirlerinde hem bireyi hem de toplumu ele almıştır. Doğa, Anadolu, eski Anadolu yaşantısına özlem, anne sevgisi, değişen çağla birlikte yok olmaya yüz tutmuş değerler, hayatın zorluğu, bireyin iç mücadelesini dile getirmiştir. Eserlerinde halk hikâye kahramanlarından, halk ozanlarından, tarihe mâl olmuş kişilere atıfta bulunarak telmih yapmıştır.

1.İbrahim Şaşma'nın Hayatı

İbrahim Şaşma, 1974 yılında Karaman'ın Kılbasan köyünde doğmuştur. Çiftçilikle geçimini sağlayan bir ailenin yedi çocuğundan biridir. Hacettepe Üniversitesi Sağlık İdaresi Yüksekokulu'na başlamış ancak eğitimini tamamlayamamış, daha sonra Karaman Et Enstitüsü'nden mezun olmuştur. Hâlen Karaman'da bir kurumda memur olarak çalışmaktadır. Evli ve bir çocuk babasıdır (Ünalan, 2011: 245).

2.Edebî Kişiliği

Şaşma hem modern şiir anlayışıyla hem de geleneksel Türk şiirinden izlerle harmanladığı eserleriyle Türk edebiyatı için önemli bir isimdir. Şairin şiirleri hem bireyin iç dünyasına hem de toplumun genel yapısına dair derin izler taşır. Yalnızlık, aşk, umut gibi duyguların yanı sıra vatanseverlik, memleket sevgisi ve kahramanlık gibi kavramlar da eserlerde varlık bulur. Şiirlerinde hayatından, yaşanmışlıklarından beslendiğini vurgulayan Şaşma öykü, deneme, makale, şarkı sözü, naat gibi türkerde verdiği eserlerle de Türk edebiyatına katkıda bulunmaktadır. Şiirlerinde sade, anlaşılır bir dil tercih eden ve imgelerle eserlerine zenginlik katan Şaşma, Karaman'ı ve Karaman kültürünü sıkça şiirlerine taşır. Yerel motifleri kullanırken mekân olarak Fisandun ve Hecceler'i; şahıs olarak ise Karamanoğlu Mehmet Bey ve Yunus Emre'yi eserlerinde sıkça işler.

1.2. İbrahim Şaşma'nın Bazı Eserlerindeki İmge ve Metaforlar

1.2.1. Ferman Şiiri

Şaşma'nın "Ferman" şiiri Aşıkca Dergisinde birincilik ödülüne layık görülmüştür. Karaman'a dair semboller, Karaman'ın Türkçe üzerindeki tarihî önemine dikkat çekilmiştir. Karaman'a atıfta bulunan bazı imgeler: "Mehmet Bey nöbeti bizden bekler de": Karamanoğlu Mehmet

[1] Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni, serappp_s@hotmail.com.

Bey'in Türkçe için çıkardığı fermanı üzerinden Türk milletine Türkçeye sahip çıkma çağrısını nöbet imgesiyle dile getirmiştir. "Bin iki yüz yetmiş yedi yılında; Yeisin önünde, durdu fermanla": Karamanoğlu Mehmet Bey'in dil fermanının çıkarıldığı yıla atıfta bulunulmuştur. "Dil ürkek güvercin, aşiyan kıldı": Karaman, Türkçe'nin korunduğu, beslendiği bir yuva olarak betimlenmiştir. Bu ifadeler gibi şiirde yer alan diğer ifadeler de Karaman'ın Türk Dili'nin korunma ve zenginleştirilmesinde tarihî ve kültürel manada katkıları şiirsel bir ifade ile dile getirilmiştir (Şaşma, 2024).

1.2.2. Kazancı Güzellemesi

Şaşma'ya ait "Kazancı Güzellemesi" adlı şiirde "Ah etmem elimi ateşe soksam;" mısrasında kullanılan metafor fedakârlığın ve sevginin derinliğini simgelemektedir. "Çocuk yüreğimle koştum da geldim;" mısrasında çocuk yüreklerin masumluğu, samimiliği sembolleştirilmiştir. "Kartaltepesi'ni aştım da geldim;" mısrasında Kartaltepesi, bir set ya da engel olarak algılanabilir. "Körkuyu'ya varıp yeşil özüne;" ifadesi ise körkuyu ile zamanın zorluklarını düşündürebilir. Şair, "yeşil öz" ile ilişki kurarak çekilen zorluklar neticesinde kavuşulan güzelliği resmeder. "Fırtına ile tatlı candan bezmedim;" mısrasında metafor: Fırtına, hayattaki zorlukları simgeler. Bu şekilde kullanılan metaforlar şiirdeki memleket bağlılığı, hasreti, memleket için her türlü engelin aşılabileceği memleketine içsel bir bağla bağlandığını ifade eder. (Köksoy & Köksoy, 2024: 148-149)

1.2.3. Dilime Dokunmayın

İbrahim Şaşma "Dilime Dokunmayın" şiirinde son bentte "Mehmet Bey'in oğluyum, gözü gibi sakınan. / Bir fermana uymuşum kaç yüzyıldır okunan./ Yenisey'den Uygur'a çile çile dokunan,/ Sevdayla düğüm düğüm, kilime dokunmayın./ Canımdan can koparın da dilime dokunmayın (Akpınar, 2012: 6). Şaşma bu mısralarda hem memleketine bağlılığını hem de milletine ve milletinin tarihine verdiği önemi vurgulamıştır. Canımdan can koparın ifadesiyle dilini canı kadar kıymetli gördüğünü ve diline zarar verilmesinin canına kast etmekle eşdeğer olduğunu ima etmiştir.

1.2.4. Lisan-ı Dündar

Şairin bu şiiri Karamanlı şehit Mevlüt Dündar için kaleme alınmış şiir yayımlanmamış sadece şehidin adının geçtiği okula hediye edilmiştir. Şiirde kullanılan imge ve metaforlara örnekler: "Ayaklarım tozuyla dağlara çıktım" mısrası metafor: engelleri aşmayı ve azmi temsil eder. İmge: yükseklere çıkış, savaşı ve zor koşulları çağrıştır. "Hürriyete çevirdim Çukurova'nın yelini" mısrası metafor: Çukurova'da esen yeli özgürlüğe çevirdim ifadesi doğada yaşanan bir olay üzerinden vatan için gerçekleştirilen mücadeleyi vurgulamıştır. "Bayrağım aşkına ateşim ben" bu mısrada ateş imgesi fedakârlık ve vatanseverliğe işaret eder. "Cümle melekler şimdi, öpecekler elini" mısrasında metafor şehitlik mertebesinin kutsallığını aktarır. "Düşen Süreyya yıldızı, göğe başka doğardı" mısrasındaki metafor şehitliğin sonsuzluğunu simgeler. Yıldız kutsal hediye ve ölümsüzlüğü simgeler.

1.2.5. Yüzyılın Emri: Sevgi

Şaşma bu çalışmasında Yunus Emre'nin ölümsüzlüğün iksirini bulan bir kimyager olduğunu, hattat, nakkaş, dülger olduğunu belirtmiştir. Kayalara kök salan buğday başağı, gökyüzünde bir yıldız, yedi rengin sahibi gökkuşağı alarak betimlemiştir. Garibin heybesinde ekmek, sevginin elçisi, toprağa düşen cemre olarak betimlenmiştir (Se-Ka-Sar Vakfı, 2021: 304). Bu ifadeler şairin Yunus Emre'ye olan sevdasını ve Yunus Emre'ye verdiği değeri de göstermiştir.

2.Bazı Edebî Başarıları ve Ödülleri

İbrahim Şaşma, farklı türlerde birçok eser kaleme almış ve bu eserlerle ödüller kazanmıştır:

• “Eski Zaman Kokusu” adlı eseriyle, Kıbrıs Lefkoşa Yunus Emre Enstitüsü’nün “Tüm Yönleriyle 74 Mutlu Barış Harekâtı” temalı öykü yarışmasında ikincilik ödülü (Şaşma, 2024).
• “Gözyaşımdan Öp Beni” şiiriyle Kütahya Belediyesi’nin düzenlediği yarışmada üçüncülük ödülü (Şaşma, 2024).
• “Köprüler ve Aşklar” adlı şiiriyle Halil Soyuer Şiir Yarışması’nda hece kategorisinde birincilik (Şaşma, 2024).
• “Yağlı Ekmek Arguvan’da Güzeldir” öyküsüyle Arguvanlılar Kültür ve Dayanışma Derneği Öykü Yarışması’nda birincilik (Şaşma, 2024).
• “Anne’ye ve Aşka” adlı denemesiyle Anadolu Eğitim Kültür ve İrfan Derneği (ANADER) tarafından düzenlenen ulusal yarışmada birincilik (Şaşma, 2024).
• “Doğruluk Neresidir” adlı şiiriyle Hacı Bektaş Veli Anma Etkinlikleri’nde hece vezni dalında birincilik (Şaşma, 2023).

3. Yayımlanmış Eserleri
3.1. Şiir Kitapları
•Aç Gözlerini Anne (2006)
•Hicran Yağar Karaman’a (2009)
•Nar-Muhabbet (2015)
•Tuz (2019)
•Beni Kalbimden Tanı (2022)
3.2. Öykü Kitapları
•Asmalar Üzüm Vermeyecek (2008)

Anahtar Sözcükler: İbrahim Şaşma, Modern Şair, Karamanlı Şair.

POET FROM KARAMAN: İBRAHİM ŞAŞMA

This study was conducted to introduce Karaman poet İbrahim Şaşma and his works. The poet contributes to modern Turkish literature and has works in genres such as poetry books, stories, essays, and articles. Reflecting the characteristics of his region in his works, the poet laments the dilemmas imposed by modern life and the struggles individuals face in changing life conditions. This study provides information about the poet’s life, literary identity, works, participation in competitions, and awards. The poet’s works Ferman, Kazancı Güzellemesi, Dilime Dokunmayın, Lisan-ı Dündar, and Yüzyılın Emri: Sevgi have been analyzed in terms of the use of imagery and metaphor. The methods used include thematic analysis, descriptive research, and document analysis. Findings: An examination of İbrahim Şaşma’s poems reveals that he frequently explores themes such as maternal love, homesickness, exile, love, hope, sorrow, and freedom. In addition to works written in quatrains, couplets, stanzas, and syllabic meter, Şaşma also has free verse poems and works in the genres of short stories and essays. His poems reflect Karaman culture, traditions, local cuisine, and dialect features. He incorporates regional elements such as tandır (traditional oven), arabaşı (a local dish), kerpiç ev (mudbrick house), yılkı atı (wild horse), and mayalı (a fermented dish). İbrahim Şaşma has developed a unique style in modern Turkish poetry, addressing both the individual and society in his works. His poems express longing for nature, Anatolia, and the old Anatolian way of life, as well as themes such as maternal love, the values at risk due to modernization, the hardships of life, and the individual’s inner struggles. Through his works, he makes allusions to folk tale heroes, folk poets, and historically significant figures.

Keywords: İbrahim Şaşma, Modern Poet, Karaman Poet

KAYNAKÇA

Akpınar Dergisi. (2012). Kültür, sanat ve edebiyat dergisi (7, 37).

Köksoy, H. (Hazırlayan), & Köksoy, B. (Derleyen). (2024). *Kazancı şiirleri ve manileri* (Memleket şiirleri). Tunç Yayıncılık.

Se-Ka-Sar Vakfı. (2021). Kültür yayınları serisi (1. baskı). Karaman: Ceylan Ofset.

Şaşma, İ. "*Doğruluk Neresidir Eseri Üzerine Bir Haber*" Facebook. 31 Temmuz 2023. https://www.facebook.com/share/p/18GdZ8V69u/?mibextid=WC7FNe (21/11/2024 tarihinde erişildi.)

Şaşma, İ. "*Yağlı Ekmek Erguvan'da Güzeldir Eseri Üzerine Bir Haber*" Facebook. 19 Nisan 2024.https://www.facebook.com/share/p/1G3ttR7Ayr/?mibextid=WC7FNe (21/11/2024 tarihinde erişildi.)

Şaşma, İ. "*Eski Zaman Kokusu Öyküsü Üzerine Bir Haber*" Facebook. 14 Mayıs 2024. https://www.facebook.com/share/p/15LnYTTdhy/?mibextid=WC7FNe (21/11/2024 tarihinde erişildi.)

Şaşma, İ. "*Anneye Aşka Denemesi Üzerine Bir Haber*" Facebook. 27 Mart 2024. https://www.facebook.com/share/p/19h3y6JChB/?mibextid=WC7FNe (21/11/2024 tarihinde erişildi.)

Şaşma, İ. "*Köprüler ve Aşklar Şiiri Üzerine Bir Haber*" Facebook. 28 Ekim 2024. https://www.facebook.com/share/p/14oYLdpRNQ/?mibextid=WC7FNe (21/11/2024 tarihinde erişildi.)

Şaşma, İ. "*Gözyaşımdan Öp Beni Adlı Şiiri Üzerine Bir Haber*" Facebook. 25 Ekim 2024. https://www.facebook.com/share/p/1B5ajEMDWa/?mibextid=WC7FNe (21/11/2024 tarihinde erişildi.)

Şaşma, İ. "*Ferman Şiiri Üzerine Bir Haber*" Facebook. 17 Kasım 2024. https://www.facebook.com/share/p/1GShMFFdKN/?mibextid=WC7FNe (21/11/2024 tarihinde erişildi.)

Turan, F.A., Ünalan Ö. (edt.) *Sazın ve Sözün Sultanları Yaşayan Halk Şairleri V*, Gazi Kitabevi, Ankara, 2011.

ABDULLA QAHHOR'UN ESERLERİNİN YENİ BASKISI

Akbar JUMANOV[1]

Bağımsızlıktan sonra halkımızın zengin kültür ve edebiyatını incelemek için eşsiz fırsatlar yaratıldı. Özellikle Abdulla Kahhor'un doğumunun 100. ve 110. yıl dönümleri münasebetiyle bir takım eserlerinin yeniden yayımlanması manevi ve edebi hayatımızda önemli bir olaydı. Zamanında hararetli tartışmalara neden olan "Sarob" romanının bilimsel ve eleştirel metinlerle birlikte yeniden yayımlanmasının eleştiri ve edebiyat çalışmaları açısından değerli bir kaynak olacağı kuşkusuzdur. Önceki baskılarda kısaltılan veya yer almayan birçok eserin editörler ve yeni baskı tarafından dikkate alınması memnuniyet vericidir. Bu bağlamda, başarılı metin yazarları ve edebiyat eleştirmenleri Otabek Zhoraboev, Marhabo Kochkarova, Nodira Jalilova ve Dildora Rafikova'nın adanmışlıklarını belirtmek gerekir. Onların bu coşkusu sonucu, yazarın 55 yıl önce otoriter rejimin ideolojisi tarafından tamamen kınanan ve itibarsızlaştırılan "Gençlerle Sohbet" adlı eseri, arşiv materyallerine dayanılarak ilk kez ayrı olarak basılmasıyla övgüye değerdir. el yazmaları.

Büyük yazarlarımız ve onların klasik eserleri hakkında "İnsan fiziksel olarak kaybolabilir ama mağlup edilemez" (Ernest Hemengway) söylenebilir. Aslında "el yazmaları yanmaz" dedikleri gibi, halka hizmet etmek ve edebiyatın gelişmesi için büyük bir amaç ve iyi niyetle yaratılan eserler kaybolmaz, yok edilmez. Eşsiz kişiliği, cesur dürüstlüğü ve cesaretiyle edebiyat tarihimize silinmez bir isim bırakan realist yazar Abdulla Kahhor'un ve güzel eserinin eserleri bu bakımdan özel bir ilgiyi hak etmektedir. Özellikle yazarın, döneminin edebiyat ve eleştiri düzeyinin yükseltilmesinde büyük önem taşıyan ve egemen Sovyet ideolojisinin şiddet politikasına karşı bir isyan niteliği taşıyan "Gençlerle Sohbet" adlı kitabı bunun parlak bir kanıtı olabilir. sosyal adalet ve bugün bile unutulmaz bir ders.

Yazarın ölümünden sonra, parlak metinbilimci ve çevirmen Kibriyo Kahhorova ile ünlü edebiyat eleştirmenleri Azod Sharafiddinov ve Matyakub Koshjanov'un çabalarıyla 1968 yılında "Gençlerle Sohbet" kitabı yayınlandı. 30.000 adet basılan ve edebiyatın sosyo-estetik doğasını, sanatsal yaratıcılığın ve zanaatkarlığın sırlarını ele alan bu nadide kitap, sert bir şekilde ifade edilen görüşler nedeniyle pazar tezgahlarından toplanmış, yığılmış ve yayınevinde yakılmıştır. Çirkin bir cehalet gösterisi olan bu kafa karışıklığının nedeni hakkında büyük edebiyat eleştirmeni Özbekistan Kahramanı Azod Sharafiddinov'un "Yaratıcılığı Gerçekleştirmenin Mutluluğu" adlı eserinde acı anılar okuyoruz: "1967. Serin Eylül akşamlarından biri. Alisher Navoi'nin adını taşıyan tiyatro. Adib'in evliliğinin 60'ıncı yıl dönümü kutlanıyor... Salonu dolduran vatandaşlar Abdulla Qahhor'un konuşmasını bekliyor. Sonunda söz verildi... Konuşma çok kısa sürdü ama bu kısa konuşma salonda fırtına yarattı. Kısa sürede bu fırtına şehre, bölgeye ve tüm cumhuriyete yayıldı. Yazar o zaman ne dedi ki, bu sözler herkesi çok şaşırttı. "Ben partinin askeri değilim, bilinçli bir üyesiyim!" Bu şey salonda bomba gibi patladı. İlginçtir ki, gece Taşkent'in göbeğinde söylediklerinin yarım saat içinde Moskova'ya, Merkez Komite'ye ve diğer kuruluşlara ulaşması. O dönemde veya daha sonra Sovyetler Birliği'nde başka hiçbir yazar, emirlere tek kelime etmeden itaat eden itaatkar bir asker olma fikrine karşı çıkmamıştı. Abdulla Kahhor o konuşmasında aslında insan özgürlüğünü, insan aklını savunmak için haykırdı, insanlara yönelik şiddeti protesto

[1] Araştırmacı, öğretmen, jumanovakbar574@gmail.com, 0009-0003-2079-7918

etti... Bu konuşmanın ardından Abdullah Kahhor ömrünün sonuna kadar, hatta ömrünün sonuna kadar iftiralardan kurtulamadı.

Bu acı gerçeğin yanı sıra şunu da söylemek gerekir ki, iktidardaki komünist partinin büyük yazarın eserlerine ve kişiliğine yönelik adaletsizliği bununla da bitmedi. Uzun yıllar edebiyatımızın gelişimine eşsiz bir katkı sağlayan halk yazarının eserlerinin incelenmesi neredeyse yasaklanmış, yazarın 70-75. ve yazara yakın olan edebiyat uzmanları şu veya bu şekilde baskıya maruz kaldı. Aslında bu adaletsizliklerin temelinde Abdullah Kahhor'un dürüstlüğü ve eşsiz yaratıcı cesareti yatıyordu ki, artık pek çok gencimiz bunu fark ediyor.

Anahtar kelimeler: Edebi-Eleştirel Makale, "Sarob" Romani, El Yazmalari, Sovyet Dönemi, Nesnel Yaklaşim, Insan Iradesi, Sovyet Ideolojisi, Ideolojik-Estetik Görev, Arşiv Malzemesi.

A NEW EDITION OF THE WORKS OF ABDULLA QAHHOR

After the independence, incomparable opportunities were created to study the rich culture and literature of our people. In particular, the republishing of a number of works of Abdulla Qahhor on the occasion of the 100th and 110th anniversaries of his birth was an important event in our spiritual and literary life. There is no doubt that the republishing of the novel "Sarob", which caused heated debates in its time, along with scientific and critical texts, will serve as a valuable source for criticism and literary studies. It is gratifying that a number of works that were abridged or not included in the previous editions have been taken into consideration by the editors and the new edition. In this regard, it is necessary to note the dedication of accomplished textualists and literary critics Otabek Zhoraboev, Marhabo Kochkarova, Nodira Jalilova and Dildora Rafikova. As a result of their enthusiasm, the author's work "Conversation with Youth", which was completely condemned and discredited by the ideology of the authoritarian regime 55 years ago, is worthy of praise for being published separately for the first time based on archival materials and manuscripts.

"A person can be physically lost, but not defeated" (Ernest Hemengway) can be said about our great writers and their classic works. In fact, as they say, "manuscripts do not burn", the works created with the great purpose and good intentions of serving the people and the development of literature will not be lost or destroyed. The works of the realist writer Abdulla Kahhor, who left an indelible name in the history of our literature with his unique personality, brave honesty and courage, and his beautiful work, deserve special attention in this regard. In particular, the writer's book "Conversation with Youth", which was of great importance in raising the level of our literature and criticism in its time and seemed to be a rebellion against the violent policy of the ruling Soviet ideology, can be a bright proof of social justice and an unforgettable lesson even today.

After the writer's death, the book "Conversation with Youth" was published in 1968 with the efforts of the brilliant textologist and translator Kibriyo Kahhorova and the famous literary critics Azod Sharafiddinov and Matyakub Koshjanov. This rare book, published in 30,000 copies and discussing the socio-aesthetic nature of literature, the secrets of artistic creativity and craftsmanship, was collected from the market stalls due to its harshly expressed opinions, piled up and burned in the publishing house. About the cause of this confusion, which is an ugly display of ignorance, we read painful memories in the work of the great literary critic, Hero of Uzbekistan Azod Sharafiddinov entitled "The Happiness of Realizing Creativity": "1967. One of the cool September evenings. Theater named after Alisher Navoi. The 60th anniversary of Adib's wedding is being celebrated... People who filled the hall are waiting for

Abdulla Qahhor's speech. Finally, he was given the floor... The speech was very short, but this short speech created a storm in the hall. Soon, this storm spread to the city, the region, and the entire republic. What did the writer say then, that these words shocked everyone so much. "I am not a soldier of the party, but a conscious member!" This thing exploded like a bomb in the hall. It is interesting that what he said at night in the heart of Tashkent reached Moscow - the Central Committee and other organizations in half an hour. No other writer in the Soviet Union at that time, or later, spoke against the idea of being an obedient soldier who obeyed orders without a word. In that speech, Abdulla Qahhor, in fact, shouted in defense of human freedom, human reason, protested against violence against people... After this speech, Abdullah Qahhor did not get rid of slander until the end of his life and even after his death..."

In addition to this bitter truth, it should be said that the injustice of the ruling communist party towards the work and personality of the great writer did not end with this. For many years, the study of the works of the people's writer, who made an incomparable contribution to the development of our literature, was almost forbidden, and the 70-75th anniversary of the writer was not properly celebrated, even the talented poets-writers and literary experts who were close to the writer were subjected to pressure in one way or another. In fact, the root cause of these injustices was related to Abdullah Qahhor's honesty and unique creative courage, which many of our youth are now realizing.

Keywords: Literary-Critical Article, "Sarob" Novel, Manuscripts, Soviet Era, Objective Approach, Human Will, Soviet Ideology, Ideological-Aesthetic Task, Archival Materials.

EVLİYA ÇELEBİ'DE KENT İMGESİ: KARAMAN ÖRNEĞİ

Mehmet UĞRAŞ[1]

Evliya Çelebi, 17. yüzyıl Osmanlı seyyahıdır. *Seyahatnâme* adlı eserinde yaşadığı dönemde hem şehirlerin yapısını hem de sosyo-kültürel ve ekonomik hayatın temel unsurlarını detaylı bir şekilde tasvir etmiştir. Evliya Çelebi'nin bakış açısı kendi perspektifinin ürettiği zihinsel arka plandan bağımsız tutulmamalıdır. Dolayısıyla onun notları bir seyyahın çalakalem aktarımları değil üzerinde yoğunca düşünülerek anlaşılabilecek zihinsel temeller içermektedir. Evliya Çelebi'nin şehirleri betimlerken edindiği kapsamlar, kullandığı unsurlar, çoğunlukla şehrin fiziksel, kültürel ve sosyal yapısına dair zengin materyaller barındırır. Bu tasvirler, camiler, medreseler, kervansaraylar, çarşılar ve mahalleler gibi yapıların mimari özelliklerinden, şehirde yaşayan insanların gündelik yaşam pratiklerine uzanan bir genişlikte temayüz eder. Bu çalışmada yapmak istediğimiz Evliya'nın şehirlere bakışının zihni arka planıyla *kent imgesi* kavramının içerdiği anlam kapsamı arasında bir irtibat kurabilmektir. Bunu da Karaman şehrini örnek göstererek yapacağız. Çalışma, onun tasvirlerindeki detayları ve anlatı üslubunu bu minvalde analiz ederek, Osmanlı kent kültürüne dair kapsamın günümüz koşullarında nasıl bir mahiyeti içerdiği, dolayısıyla dönüşüm koşullarının hangi minvalde seyrettiği ortaya çıkarılmaya çalışılacaktır.

Kent imgesi, bireylerin bir şehri nasıl algıladığını ve yaşama pratiklerini içeren geniş bir skalaya işaret eder. Kevin Lynch, bu kavramı The Image of the City (1960) adlı eserinde açıklamış ve kent imgelerini kentlilerin zihinsel haritaları üzerinden beş temel unsurla açığa çıkarmıştır. Bu unsurlar, kentin insanlarda bıraktığı izlenimlerden yola çıkarak bir kent şeması çizer. Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesi'nin, bu kavram çerçevesinde değerlendirilmesi, Evliya'nın zihinsel tasavvurunun nasıl bir kenti imgesi oluşturduğuna dair kapsamı anlamaya yardımcı olacaktır. Bu çalışmada, Evliya Çelebi'nin Karaman tasvirine odaklanarak Lynch'in kent imgesi kavramı bağlamında bir analiz yapılacaktır. Kevin Lynch'e göre kent, bireyin zihninde oluşan görsel ve mekânsal algılarla anlam kazanır. Lynch'in mevzubahis beş unsuru şu şekildedir. (1) *Yollar*, insanların şehir içinde hareket ettiği ana güzergâhlar. (2) *Kenarlar*, şehrin sınırlarını veya bölgeler arasındaki geçişleri belirleyen çizgiler. (3) Bölgeler, şehir içindeki belirgin işlevsel veya algısal alanlar. (4) Düğüm noktaları, insanların bir araya geldiği veya şehir içindeki akışın yoğunlaştığı merkezler. (5) İşaret öğeleri, şehrin tanınmasını sağlayan, görsel veya simgesel anlam taşıyan yapılar. Evliya'nın şehir imgelerine yönelik bakışının mekânsal izdüşümleri ise özünde beştir: Kale, saray, cami, çarşı ve kabristan. Sıralama bu şekildedir. Gezip gördüğü tüm şehirleri anlatırken bu sıralamaya riayet eder.

Bu çizgide Evliya'nın şehri tasvir yöntemi ile Lynch'in kategorileri arasında paralellik kurulabilir. Kale yapısı, özellikle iç kale, şehrin merkezi olarak tayin edilmiştir. *Yollar* büyük oranda kale kapılarıyla ilgilidir. Bu da mahalleleri oluşturan güzergâhı biçimlendirir. Dolayısıyla kalenin güvenliği sağlayan nüfuz, kapılardan toplumsal hayata akıyor gibi durmaktadır. İnsanlar arası etkileşimin ve bu ağın merkezine denk gelen organizasyonun mekânı olarak kale Evliya'nın imgesinde yaşar. Ancak burası günümüz için turizm mekânı olarak veya yer yer gösteri ve etkinlik mekânı olarak kullanılmaktadır. Dolayısıyla Evliya için yolların ve ana güzergahların birleştiği şehrin kalbi olarak iç kale yapısı, bugün işaret öğesi durumundadır. Kentin merkezi ise İsmet Paşa bulvarına doğru kaymış bulunmaktadır. Merkezin siyasal-askeri güç kavramının ürettiği binalardan ekonomik hayatın döndüğü çarşı düzlemine kaydığı da dikkat çekmesi gereken bir olgudur. 17. yüzyıl gerçekliğinde kale

[1] Dr. Öğr. Üyesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü.

kapıları arası ilişkiler fiziksel olarak yönetici reaya ilişkisini andırır şeklinde dizayn edilmesine karşılık modern zamanlar kale surlarını yıkan sermaye merkezli ekonomik dönüşüm, yolların muhtevasını değiştirmiştir. Ancak bazı kapıların takip ettiği yollar günümüzde varlığını devam ettirmektedir. Fakat başka bir minvalde, bir işaret öğesi, mahalle adı olarak. Şamkapı, hoca mahmut paşa mahalleleri buna örnek olarak gösterilebilir.

"Evsâf-ı kal'a-i Lârende ya'nî şehr-i Karaman-ı dâr-ı îmân Karaman eyâleti tahtı budur. Lâkin Konya el vilâyet ortası olmak ile vüzerâlar anda sâkin olurlar. Alaybeğisi ve çeribaşısı, erbâb-ı zü'amâsı ve erbâb-ı tîmârı cümle Konya'da cem' olurlar." diyerek Evliya Çelebi, Karaman'ın önde gelenlerinin bir çoğunun Konya'da meskun olduğunun altını çizer. Muhtemelen bu gerçekten dolayı Karaman'da *saraylardan* bahsetmez. Bu tespit günümüzde de geçerliliğini korumaktadır. Batı tarafa düşen Konya kapısına doğru küçük bir kısmının imar edilmiş olması da Konya-Karaman arası etkileşimin mahiyetini göstermektedir. Şehrin modern dönemde doğuya doğru büyümesi de anlamlı görülebilir. İkinci belediye binası olarak faaliyette olan merkez de şehrin doğusunda bulunan Şam Kapısı civarına inşa edilmiştir.

Bölgelere gelince şöyle der: "Ve bu cirmde olan rabât-ı azîmin içinde cümle otuz iki mahalle ve elli üç mihrâbdır. Ve cümle yedi bin seksen toprak örtülü evlerdir." Evliya Çelebi, Karaman'ın mahallelerini *camiler* çevresinde şekillenen bir vaziyette tasvir eder. Mahalleler farklı toplumsal grupları barındıran, kent kimliğinin mikro düzeyde şekillendiği alanlardır. Bugün için de kentin sosyolojik yapısı tarihsel süreçte yaşananlarla birlikte önemli ölçüde dönüşmüştür.

Özellikle çarşı ve pazar alanları, şehrin ekonomik ve sosyal hayatının merkezi olarak ön plana çıkar. Hamamlar, çeşmeler, dükkanlar şehirdeki *düğüm noktalarını* belirler. İnsanların buluştuğu ve alışveriş ettiği, halleştiği alanlardır bunlar. Dolayısıyla ekonomik canlılığın temel göstergeleri olarak şehir içinde serilen bu düğüm noktaları işlevselliğini kısmen günümüzde de sürdürmektedir. Ekonomik hayatın temel dinamiklerini içeren üretim ve tüketim olgusu etrafında bir çerçeve sunmak gerekirse 17. yüzyıl Karaman'ının doğusuna denk gelen bölgede bugün sanayi, üniversite gibi modern merkezler bulunmaktadır. Batısında (Konya tarafında) ise 2019 yılında yapımı tamamlanan ilk büyük alışveriş merkezi inşa edilmiştir. Bu konumlanma da aynı şekilde kent kimliğine dair önemli bir mahiyet barındırmaktadır.

Sonunda ise Evliya, zihinsel olarak yine Karaman'ın toplumsal hayatını çepeçevre kuşatan ziyaretgahlardan, kadim dinamiklerden bahseder. Şehrin ruhuna sirayet eden alimler ve evliyaların kabirleri *işaret öğesi* olarak Karaman'ı özel kılmaktadır. Bugün ise bu kabirler modern hayatın gölgesinde hatta yeni binaların temelleri altına gömülmüş ve unutulmuş; yer yer yol yapımı gibi belediye faaliyetleri zamanlarında açığa çıkan bir durumdadır. Çağdaş *işaret öğeleri* bisküvi fabrikaları gibi önemli üretim faaliyetleriyle öne çıkabilmektedir.
Sonuç olarak, Evliya Çelebi'nin Karaman'a dair anlatımları, Lynch'in kent imgesi kavramı ışığında detaylı analiz edilebilir. Bu bağlamda, Evliya Çelebi'nin tasvirleri, sadece bir seyahat anlatısı değil, aynı zamanda bir kent imgesi analizi olarak da değerlendirilebilir. Evliya Çelebi'nin Karaman tasviri, Lynch'in kavramlarıyla uyumlu bir şekilde, bir şehrin bireyler üzerindeki algısal etkisinin çok boyutlu bir resmini sunmaktadır. Bu çalışma, tarihi kentlerin incelenmesi ve bugüne sosyolojik olarak yansımasının takibatını yapmak için disiplinler arası yaklaşımların önemini de vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Evliya Çelebi, Seyahatname, Kent İmgesi, Karaman, Disiplinler Arası Yaklaşım.

THE URBAN IMAGE IN EVLIYA ÇELEBI: THE CASE OF KARAMAN

Evliya Çelebi, a 17th-century Ottoman traveler, vividly described the physical, social, and economic structures of cities in his work *Seyahatname*. Using the example of Karaman, his depictions have been analyzed within the framework of Kevin Lynch's concept of city image. Lynch's elements (paths, edges, districts, nodes, and landmarks) align with Evliya's focus on features like fortresses, mosques, bazaars, and neighborhoods. Evliya portrays Karaman as a city that is centered around its fortress, with neighborhoods, roads, and social life shaped by this focal point. Economic vitality revolved around markets and bazaars, which served as key nodes of interaction. Neighborhoods reflected the social fabric of the city, while landmarks like the tombs of scholars symbolized its spiritual and cultural identity, though their significance has diminished in modern times. Today, Karaman exhibits a different identity shaped by economic and sociocultural shifts. The fortress has become a tourism site, while economic activities have moved to industrial zones. Evliya's descriptions provide a valuable lens to understand the transformation of urban identity from historical to modern times. This analysis highlights the importance of interdisciplinary approaches in linking Ottoman urban culture with contemporary dynamics.

Keywords: Evliya Çelebi, Seyahatname, Urban İmage, Karaman, Interdisciplinary Approach.

NÜFUS DEFTERLERİNE GÖRE GÖYNÜKKIŞLA KÖYÜNÜN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ (1838-1845)

Havva MENEVİŞ[1]

Çalışmanın Amacı: Bu çalışmanın amacı XIX. yüzyılın ikinci çeyreğinde yapılan nüfus sayımlarından yola çıkarak 1838-1845 yıllarını kapsayan Konya sancağının Aladağ kazasına bağlı Göynükkışla köyünü içinde bulunduran 03370 ve 03372 numaralı nüfus defterlerinden hareketle köyün sahip olduğu demografik ve idari yapının tespitini sağlamaktır. Elde edilen bu veriler Tanzimat Döneminde Anadolu'da bir köyün nasıl bir sosyal ve idari yapıya sahip olduğu hakkında okuyucuya bilgi sunacaktır.
Araştırma Soruları: İncelenecek defterlerden hareketle Konya sancağının Aladağ kazasına bağlı Göynükkışla köyünün idarecileri kimlerdi ve hangi mesleği icra etmekteydi, köyün nüfusu ve yaş ortalaması ne kadardı, aile yapısı nasıldı, nüfus hareketliliği yaşanmış mıydı, şahısların fiziki özellikleri ve köyde kullanılan isimler nelerdi, hangi meslekler yapılmaktaydı ve engel durumu olan var mıydı gibi sorulara cevap aranacaktır.

Literatür Araştırması: Konuyla ilgili yaptığımız literatür taramasında Göynükkışla köyü ile ilgili müstakil bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Ancak Alaaddin Aköz tarafından hazırlanan *"XVI. Asrın İlk Yarısında Aladağ Kazası (1501-1540)"*[2] ve İzzet Sak tarafından hazırlanan *"Osmanlı Döneminden Günümüze Hadim"*[3] adlı makalelerde konumuzla ilgili bilgiler yer almaktadır. Bu eserlerden de faydalanılarak 1839 ve 1845 yıllarına ait Aladağ kazasına bağlı Göynükkışla köyünün nüfusu incelenmeye alınacaktır.

Ayrıca taranan arşiv belgelerinden elde edilen verilere göre Göynükkışla köyü, Hadim ilçesine bağlanması ile ilgili dört önemli belgeye ulaşılmıştır. Bunlardan ilki 30.04.1930 tarihli kararname,[4] ikincisi 26.04.1933 tarihli kararname,[5] Üçüncüsü 2 Ocak 1992 tarihli resmi gazetede yayınlanan 31.12.1991 tarihli kararname,[6] dördüncüsü ise 12 Kasım 2012'de TBMM'de kabul edilen 6360 sayılı kanundur.[7]

Yöntem: Çalışmamız 1838-1845 yıllarını kapsayan nüfus defterlerindeki verilere göre Göynükkışla köyü incelenecektir. İncelememiz üç ana başlık ve sonuç bölümünden oluşmaktadır. İlk ana başlık altında Göynükkışla'nın adı, coğrafi özellikleri ve tarihçesi hakkında kısa bilgi verilecektir. İkinci ana başlıkta, 03370 ve 03372 numaralı defterler hakkında genel bir değerlendirme de bulunarak nüfus defterleri tanıtılacaktır. Üçüncü ana başlık altında ise Göynükkışla köyünün idari yapısı, demografik yapısı, sosyal ve mesleki yapılar incelenecektir. Yapılan bu incelemeler sonunda genel bir değerlendirme yapılarak sonuca ulaşılacaktır. Son olarak çalışmamızda kullanılacak olan 1339 ve 1845 tarihli nüfus defterlerine kayıtlı Göynükkışla köyünün transkript edilmesiyle çalışma tamamlanacaktır.

Sonuç ve Değerlendirme: Çalışmamız T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi'ne kayıtlı 03370 ve 03372 numaralı nüfus defterlerinden hareketle hazırlanmıştır. Defterde yer alan veriler transkribe edilerek değerlendirmeye alınmış ve XIX. yüzyılın ikinci çeyreğinde Konya sancağının Aladağ kazasına bağlı Göynükkışla köyünün demografik yapısı hakkında bazı sonuçlara ulaşılmıştır.

---

[1] Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih ABD,
havvamenevis@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2585-3635
[2] Alaaddin Aköz, "XVI. Asrın İlk Yarısında Aladağ Kazası (1501-1540)", *Osmanlı Araştırmaları*, Sayı: 16, 1996, s. 67-84.
[3] İzzet Sak, "Osmanlı Döneminden Günümüze Hadim", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi,* Sayı:4, Konya 1997, s. 169-180.
[4] BCA, 30-11-1-0/ Bakanlıklararası Tayin Daire Başkanlığı, 1930, 1-5.
[5] BCA, 30-11-1-0/ Bakanlıklararası Tayin Daire Başkanlığı, 1933, 1-5.
[6] *T.C. Resmi Gazete*, 2 Ocak 1992, nr. 21099, s. 5.
[7] *T.C. Resmi Gazete*, 6 Aralık 2012, nr. 28489.

Bu sonuçlara göre, 1839 ve 1845 yıllarına ait nüfus defterlerinde Göynükkışla'da yaşayan erkeklerin hane esasına göre sıra numarası verilmek suretiyle peşpeşe sıralandığı görülür. Hane numaraları altında kaydedilen erkeklerin; eşkâlleri, isimleri, baba isimleri, meslekleri, yaşları ve özel durumları belirtilmiştir. Göynükkışla'da 1839 yılı verilerine göre 222 erkek nüfus bulunmaktadır. 1845 yılında ise 254 erkek nüfus bulunmaktadır. Bu yıllar esas alındığında aradaki altı yıllık sürede köyün nüfusu % 13,64 oranında artarak büyüdüğü görülmektedir. Bununla birlikte tarafımızdan yapılan tespitlere göre bu tarihlerde ilgili nüfus defterlerinde kayıtlı kişilerin yaş ortalamalarının, 24,75 olması ve nüfusun yaklaşık % 70'inin çocuklardan ve gençlerden oluşması, Göynükkışla'nın genç ve dinamik bir nüfusa sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca defterlerdeki verilerden hareketle erkeklerin tipolojilerinin yüksek oranda orta boylu, kara, köse ve kır sakallı, şabb-ı emred ve ter bıyıklı olduğu tespit edilmiştir.

Göynükkışla halkının aile yapısı incelendiğinde, 1839 sayımında köy genelinde % 61 oranında çekirdek aile özelliği bulunurken % 39 oranında geniş aile özelliği bulunmaktadır. 1845 yılında ise köy genelinde % 66 oranında çekirdek aile özelliği görülürken % 34 oranında geniş aile özelliği görülmektedir. Bu iki defterden hareketle köy gelenin yoğunluklu olarak çekirdek aile tipine sahip olduğu söylenebilir.

İncelemiş olduğumuz defterlerden hareketle şahısların kısmen de olsa meslek bilgilerine ulaşılmıştır. 1839 yılında 20 kişinin dışında diğerlerinin meslek bilgilerine ulaşılamamıştır. Meslekleri belli olan şahıslardan ikisi köyün idaresinden sorumlu hatip ve imam iken, on beş kişi askerlik görevini yerine getirmekteydi. Diğer üçü ise tüfengci, berber ve eskici olarak serbest meslek yapmaktaydı. Bunların dışında farklı meslek gruplarına rastlanılmamıştır. 1845 yılında ise 13 farklı meslek grubu tespit edilmiştir. Bu meslekler arasında kırsal yerleşimlerde hâkim bir unsur olan çiftçiliğin yanı sıra rençber, çoban ve bağçeci bulunmaktadır. Bunların dışında gulam-ı zenci, tüfengci, eskici ve helvacı gibi farklı meslek gruplarının da bulunmakta olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca köyün idaresinden sorumlu hatip, muhtar ve imam bulunmaktadır.

1839 ve 1845 yıllarına ait nüfus defterlerindeki göç hareketleri incelendiğinde köyde çok fazla iç ve dış göç yaşanmadığı bilgisine ulaşılmıştır. 1839 yılında Küplüce köyünden bir kişinin gelerek Göynükkışla'ya yerleştiği tespit edilmiştir. 1845 yılında ise bir kişinin Küplüce köyünden gelerek Göynükkışla'ya -1839 yılındaki kayıtlı kişi ile aynı değildir- yerleştiğini ve birinin de askerden firar ederek İçel'in Mut köyüne yerleştiği notu düşülmüştür. Genel manada bakıldığı zaman bunların dışında çalışmak amacıyla başka yerlere giden kimsenin olmaması halkın ekonomik olarak kendi kendine yeterli olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca köyün askeri hareketliliği incelendiğinde 1839 yılında deftere kayıtlı 15 askerden 7'si redif, 8'i ise mansurede olduğu belirtilmiştir. 1845 yılında ise nüfus defterine kayıtlı 16 askerden 1'i Kahire-i Mısır'da, 8'i Rum ili (Rumeli) ordusunda, 1'i Anadolu ordusunda, 3'ü Beriyyetü'ş-şam ordusunda ve 1'i de Dersaʿâdet ordusunda görev yaptığı belirtilmiştir. Geriye kalan 2'si ise askerden firar etmişlerdir.

Yine defterlerden hareketle nüfusa kaydedilen bazı şahısların engel durumlarıyla ilgili hemen üstlerine ayn-ı vahid, topal, çolak, yek-çeşm ve meczup ifadelerine yer verilmiştir. Fakat engelli kişinin az olması Göynükkışla köyünde yaşayanların sağlıklı olduğunu ortaya koymaktadır.

Netice itibariyle denilebilir ki, nüfus defterleri şehir tarihi araştırmaları için önemli kaynak oluşturmaktadır. Zira defterlerdeki veriler, yerleşim yerlerinin demografik yapısı başta olmak üzere idari yapısı, sosyo-kültürel özelliğini, ekonomik durumunu ve tarihi hakkında bilgiler

sunmaktadır. Nitekim bu çalışmada 1839 ve 1845 yıllarında nüfus defterlerine kaydedilen Göynükkışla köyünün, tarihini, sosyo-kültürel özelliğini ve demografik yapısını ele alarak tarih araştırmalarına katkı sağlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Nüfus Sayımı, Demografik Özellikler, Sosyal ve Mesleki Yapı.

DEMOGRAPHIC CHARACTERISTICS OF GOYNUKKIŞLA VILLAGE ACCORDING TO POPULATION BOOKS (1838-1845)

In this study, which aims to examine the demographic and administrative structure of Göynükkışla village in Aladağ kaza of Konya sanjak in the mid-nineteenth century, some evaluations and comparisons were made based on the population books of H.1254 (1838/39 AD) and H.1260 (1844/45 AD). As a result of the examination of these two books of the relevant years, some information was obtained about the male population living in Göynükkışla, the name, father's name, description, age, occupation, disability and military service status of the individuals. In the study, it was determined that the total population of Göynükkkışla village of Aladağ kaza of Konya sanjak in the second quarter of the XIXth century consisted of approximately 476 people between 1839 and 1845. The settlement had a young and dynamic population with an average age of 24.75 years, of which 70% were children and young people, and a nuclear family structure was dominant. The four most common names in the population books analyzed were Muhammed, Mehmed, Mustafa and Ahmed. The dominant typology in the village of Göynükkışla is depicted as medium-sized, black, bald and gray bearded in adult individuals, while young people are depicted as shabb-ı emred and sweat moustached. With the effect of the geography in these periods, 24% of the people of Göynükkışla's livelihood was based on agriculture and animal husbandry, while 4.5% were engaged in self-employment. In addition, disabled people are also recorded in the population books examined. In the light of the recorded data, it is possible to say that a total of seven people were mentioned to have disabilities, and these people were ayn-ı vahid, lame, handicapped, handicapped, yek-çeşm and majzup.

Keywords: Census, Demographic Characteristics, Social and Occupational Structure.

KARAMANOĞULLARI BEYLİĞİ BAYRAĞININ GÖSTERGEBİLİMSEL İNCELEMESİ

Ahmet ÇETİNKAYA

Bayraklar tarih boyunca beyliklerin, devletlerin, imparatorlukların varlığını, bağımsızlığını ve bir ulusun milli değerlerini yansıtır, temsil ederler. Bayrak herhangi bir beyliğin, milletin, ulusun inanç ve ideolojik oluşumlarını yansıtan en önemli göstergelerinden birisi olmuştur. Özellikle Türkmen beyleri için bayrağın anlam ve önemi tarih boyunca her çok hassas olmuş, bayrağa yüklenilen anlam çok derinlemesine olduğu gözlenmektedir.
Karamanoğulları Beyliğini tarihsel konjonktür bakımından, bayrağın üzerindeki renk, sembol ve işaretleri, derinlemesine yaşanılan olayları, savaşları, barışları, kutsalları, milletin örf ve adetleri, gelenek ve görenekleri, vb. bir beyliği etkileyen olayları temsil etmektedir. Var olan bir olayı nicel ya da nitel yönden betimleyen bir araştırma türü olan betimsel araştırma türü ile betimleyerek, beyliğin bayrağın, biçimlendirmesini, yer alan göstergelerin anlam bütünlüğü çerçevesinde o zaman ki durum tespitini, analiz ve değerlendirmesini yapmak amaçlanmıştır.

Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden göstergebilimsel analiz metodu kullanılarak Karamanoğulları Beyliği bayrağının analizinin yapılması amaçlanmıştır. Karamanoğulları Beyliği'nin bayrağında bulunan ve *Mühr-ü Süleyman aslında Davut Yıldızı* olarak da bilinen 6 köşeli yıldız Fransız Dil Bilimci Roland Barthes'ın düzanlam (dénotation) ve yananlam (connotation) kavramları boyutunda göstergebilimsel analiz metodu kullanılarak incelenip, değerlendirilip, analizi yapılmıştır.

Karamanoğulları Beyliği bayrağının göstergebilimsel ÇÖZÜMLEMESİ; Karamanoğullarının bayrak tasarımının içeriğinin o dönemi bir başka deyişle Karamanoğullarının inanç, tutum, davranış ve ideolojik yansımalarının ne kadar yansıttığının anlaşılması, analizinin yapılması ve kavranması sağlanması amaçlanmıştır.
Bu araştırmada Süleyman Yıldızı'nın (Davut Yıldızı denmiyor muydu?) tarih içindeki seyri farklı coğrafya, kültür ve medeniyetlerde, farklı devletlerde bayrak ve diğer sembollerde kullanımı da incelenmiştir.

1.GİRİŞ

Karamanoğulları Beyliği Anadolu Selçuklu Devleti'nin yıkılma sürecinde Nureddin Bey ve oğlu Kerimüddin Karaman Bey tarafından kurulan bir Anadolu beyliğidir. 13. Yüzyıl Anadolu'sunun en güçlü Türk beyliği kabul edilen Karamanoğulları Oğuzların Salur ve Afşar boylarındandı. Anadolu'ya gelen ilk Oğuz boylarından biri de Karaman Türkmenleriydi. Karamanoğulları Oğuzların Salur ve Afşar boylarından olup 13. Yüzyıl Anadolu'sunun en güçlü Türk beyliğidir. Karamanoğulları Beyliği Anadolu Selçuklu Devleti'nin yıkılma sürecinde Nureddin Bey ve oğlu Kerimüddin Karaman Bey tarafından kurulmuştur.

Sancak, orduların temsil ettikleri devletin alâmeti-simgesi olarak kullandıkları bayrağın adıdır. Bayrak, pek eski bir şeydir. Eski Mısırlılarla muasır bulunan yahut onlardan medeniyet örneği alan kavimler nezdinde bayrak maruf idi. Dünya milletleri nezdinde tuttuğu mevki pek büyük olan bayraklar, eski Türklerde de bir hayli önemliydi.

Türkler tarih boyunca çeşitli inançlarla kendilerini göstermişlerdir. Aynı zamanda geniş bir coğrafyada var olmuşlardır. Bu çeşitliliği ve genişliği ile Türk kültürü ve sanatı oldukça çeşitlilik gösteren bir alandır. Sembolleri, tamgaları, örf ve adetleri, gelenek ve görenekleri ile

birçok mistik sembol ve uygulamalara da sahiptir. Her bir kültürel ya da inançsal uygulama da sembolik değerde kendini Türk sanatında gösterir.

2.YÖNTEM

Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden göstergebilimsel analiz metodu kullanılarak Karamanoğulları Beyliği bayrağının analizinin yapılması amaçlanmıştır. Karamanoğulları Beyliği'nin bayrağında bulunan ve Mühr-ü Süleyman olarak da bilinen 6 köşeli yıldız Fransız Dil Bilimci Roland Barthes'ın düzanlam (dénotation) ve yananlam (connotation) kavramları boyutunda göstergebilimsel analiz metodu kullanılarak incelenmiştir.
Betimleyici araştırmalar, ilgi duyulan konu ya da etkinliklerin bir betimlemesini, tasvirini elde etmeyi amaçlayan araştırmalardır. Bu araştırma tipinde çalışılan olgu ya da örneklem gösteren, gösterilen ve gösterge olmak üzere üç temel öğe üzerinden değerlendirilmiştir. Gösteren ve gösterge hakkında elde edilen veriler betimlenerek görünenin dışında neleri anlatmak istediği ortaya çıkarılır. Gösterilen göstergebilimsel olarak değerlendirilmiştir.
Götergebilim, semboller ve neslelerin anlamını konu alan bu çalışmada, kuram eşliğinde gösterge ve gösterbilim tanımları yapılmış, devamında göstergelerin anlamlandırılması için başvurulan sembol ve neslere değinilşmiştir. Araştırma kapsamında analizi yapılmış olan sembol ve nesnelerde uygyulanan yöntem, göstergebilimsel çözümleme Ferdinad Saussure ve bu alanda devamı niteliğinde katkıta bulunan Barthes'ın göstergebilimsel yaklaşımıdır. Çalışmada göstergebilimin, semboller ve nesneler alanındaki önemi ve tasarımlarda kullanılan biçimsel sadeliğin anlatım için yeterliliği vurgulanmıştır.

3. BULGULAR ve YORUMLAR

Araştırmada Karamanoğulları beyliğinin kullanmış olduğu bayrak göstergebilimsel analizle ele alınmıştır. Yapılan araştırma sonucunda:
Bayrağın üzerindeki mavi renk gök mavisi (turkuaz) renk ise suyun ve göğün alameti, sonsuzluğu, türeyişi, emniyet-huzuru, ululuğu, aydınlık, dostluk ve sadakati temsil etmektedir.

Sekiz uçlu köşeli yıldız Oğuz Kağan mührü ise doğum anından başlayıp ölüm anına kadar devam eden yaşam çizgisini ifade eder. Aynı zamanda yer ile gök arasında bir bağlantı kuran sekiz rakamı Oğuz Kağan destanında da geçer.

Karamanoğulları Beyliği'nin bayrağında bulunan 6 köşeli yıldız İslâmiyet öncesi Türk kültüründe yer almaktadır. Müslümanlar arasında ise Mühr-ü Süleyman olarak bilinir.

"Altı kollu yıldız Türk sanatında Mühr-ü Süleyman olarak, Türk sanatı ve mimarisinde en çok tasvirine rastlanan kötülükten ve nazardan korunma amaçlı karşımıza çıkmaktadır. Mühr-ü Süleyman üst üste gelen iki üçgenle görüntülenir. Yüzüğün üzerinde ana-tanrıçadan beri kadın sembolü sayılan sivri ucu alttaki üçgen ile eklektik simgesi olarak bilinen ters üçgenin bir araya gelmesiyle ortaya çıkan altıgen yıldız gözükür, bu da bereket sembolüdür. Eskinin sihirli sembolü 6 köşeli yıldız iç içe geçmiş, yukarı bakan ucuyla kozmik açılımı ve Tanrı'ya ulaşmayı, aşağı bakan üçgenin ucu ile içsel yolculuğu ve enkarne oluşu sembolize eder.

Mührü Süleyman, birçok kültürde ve dinde farklı anlamlar taşır ve özellikle Yahudi, Hristiyan ve İslam geleneklerinde önemli bir yere sahiptir.
Yahudi geleneğinde, Mührü Süleyman (Davud'un Yıldızı olarak da bilinir), Yahudi halkının kimliğini ve koruyucu bir tılsım olarak kabul edilir. Efsaneye göre, Kral Süleyman bu mühürle cinlere hükmetmiş, hayvanlarla konuşmuş ve büyük bilgeliğiyle bilgelik dolu kararlar almıştır. Bu yüzden, Mührü Süleyman, hikmet, güç ve koruma sembolü olarak görülür.

İslam kültüründe ise, Mührü Süleyman genellikle koruyucu bir tılsım olarak kabul edilir ve nazardan korunmak için kullanılır. İslam mitolojisinde, Süleyman Peygamber'in Allah tarafından verilen özel bir yüzük sayesinde cinlere ve doğaüstü güçlere hükmettiğine inanılır. Bu yüzüğün üzerindeki mühür, onun sahip olduğu ilahi güçleri ve bilgeliği simgeler.

SONUÇ

Toplumları millet yapan en önemli unsur, kültür birliğidir. Geniş manada dil din, tarih, töre, sanattan meydana gelen kültür birliği içindeki bir millet, siyasî otoritenin idaresinde, bir coğrafyada birleştiğinde devlet adını verdiğimiz teşkilât ortaya çıkar.Tarihte, güçlü ve köklü devlet geleneğine sahip olan Türk milleti tarihin hiçbir döneminde devletsiz ve vatansız kalmadığını; Türk tarihinin çok çeşitli safhalarında kullanılan bayrak, sancak ve alemlerde açıkça görülmektedir.

Zamanla bayrak ve sancaklar alanında oluşturulan birikim Türk devlet ve topluluklarında nesilden nesile aktarılmıştır. Ait olduğu devletiyle kendi öz yazgısını, kaderini bir gören Türkler, bu durumu kullandıkları sancak ve bayraklarda açıkça göstermişlerdir. Kültür ve medeniyet hayatımızın önemli unsurları olan bayrak ve sancaklar çok farklı alanlarda birbirlerinden farklı özellikler gösterse de tamamı aynı merkezde mütalâa edilerek, aynı duygu ve düşüncelere hizmet etmişler ve tarih boyunca da öyle değerlendirilmişlerdir. Sonuç olarak, bayrağın ve sancağın ifade ettiği manalarda buluşmak bizim kültürümüzde çok önemlidir.

Karamanoğulları Beyliği tarafından kullanılan tarihsel bayrağın analizi sonucunda mavi rengiyle sonsuzluğu, türeyişi ve ululuğu temsil etmektedir. Mührü Süleyman sembolü ile de tanrıya ulaşma ve bereketi temsil etmektedir.
Sonuç olarak, Mührü Süleyman, farklı kültürlerde ve dinlerde zengin ve çok katmanlı bir sembol olarak varlığını sürdürmektedir. Hikmet, güç, koruma ve ilahi bilgelik gibi temaları temsil eden bu sembol, tarih boyunca insanların ilgisini çekmiş ve çeşitli anlamlar yüklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Göstergebilimsel Analiz, Sembolizm, Kültürel Sembolizm, Bayrak, Karamanoğulları Beyliği.

SEMIOTIC ANALYSIS OF THE FLAG OF KARAMANOĞULLARI PRINCIPALITY

Flags throughout history reflect and represent the existence, independence of principalities, states, empires and the national values of a nation. The flag has been one of the most important indicators reflecting the beliefs and ideological formations of any principality, nation, nation. Especially for Turkmen beys, the meaning and importance of the flag has always been very sensitive throughout history, and it is observed that the meaning attributed to the flag is very deep.

To describe the Karamanid Principality in terms of historical conjuncture, the colors, symbols and signs on the flag, deeply experienced events, wars, peace, sacred places, customs and traditions of the nation, traditions and customs, etc. events affecting a principality, an existing event quantitatively (using numbers) or qualitatively (revealing the characteristics of an individual or group) by describing the formation of the flag by the principality, to determine, analyze and evaluate the situation at that time within the framework of the integrity of meaning of the indicators included.

In this study, it is aimed to analyze the flag of the Karamanid Principality using the semiotic analysis method, one of the qualitative research methods. The six-pointed star on the flag of the Karamanid Principality, also known as Mühr-ü Süleyman, was examined, evaluated and analyzed using the semiotic analysis method in terms of the concepts of denotation and connotation by French Linguist Roland Barthes. The “Semiotic” examination of the flag of the Karamanid Principality; It is aimed to understand, analyze and comprehend how much the content of the Karamanid flag design reflects that period, in other words, the beliefs, attitudes, behaviors and ideological reflections of the Karamanids.

Keywords: Symbolism, National Symbol, Semiotic Analysis, Flag, Karamanogulları Principality.

İNANÇ TURİZMİ VE HALKIN İNANÇ TURİZMİNE BAKIŞI AÇISINDAN KARAMAN

Tuba ŞAHİNER ESKİLER

Turizmin ülkelerin ekonomilerindeki yeri ve önemi gün geçtikçe artmaktadır. Kıyı turizmi haricindeki turizm çeşitlerine olan ilginin artması ülkelerin turizm çeşitlendirmesi yapmasını sağlamıştır.

Karaman'da turizm ve inanç turizmini konu edinen bu makalede ülke turizmine önemli katkılar yapabilecek olan inanç turizminin kıymet ve değerini belirlemek bu konuda önemli bir potansiyele sahip olan Karaman'ın gün yüzüne çıkarılamamış bu kıymetinden, nasıl yararlanabileceğine dair önerilerde bulunmak ve yerel halkın konu hakkındaki düşüncelerini tespit etmek hedeflenmiştir.

Araştırmanın dayandığı kavramsal temelleri ortaya koymak için öncelikle turizm ve inanç turizmi konularında literatür taraması yapılmıştır. Turizm kavramından, turizmin tarihinden bahsedilmiş, turizme katılanların amaçlarına, sayısına, yaşlarına, gelir düzeylerine göre ve ziyaret edilen yere göre turizm çeşitleri incelenmiştir. Akabinde dinlerde seyahat kavramlarına değinilmiş; Yahudilikte, Hristiyanlıkta ve İslamiyette seyahatten bahsedilmiştir. Yahudilerin Türkiye'deki dini çekim merkezlerine, Hıristiyanların Türkiye'deki hac yeri olarak kabul ettikleri mekanlara değinilmiştir. İslam dini seyahat konusunda 1400 yıl önceden turizmin bugünkü şekliyle gelişmesini teşvik etmiştir. Bu durum ayetlerle ve hadisi şeriflerle de ifade edilmektedir. İslam dininde turizme en güzel örnek hac ibadetinin yerine getirilmesidir. İslam kültüründe ilim tahsil etmek, eğitim, ibadet, tarihi ve kültürel konularda bilgi toplamak maksadıyla seyahat etmek son derece önemli kabul edilmiştir. Nitekim ilk Ayeti Kerime'nin "Oku" olması bilgi amaçlı seyahatlerin en önemli etkenlerini oluşturmuştur. Dolayısıyla devlet bütçesinin harcama kalemlerinden birisini yolcular oluşturmaktadır.

İnanç kavramı ve turizm ile ilişkisi incelenmiş, kişilerin inanç turizmine katılma nedenleri araştırılmıştır. İnanç turizmini ortaya çıkaran etkenler dini yerleri ziyaret, kutsal yerleri ziyaret, dini toplantılara ve törenlere katılmak, dini anıları ziyaret şeklindedir. Dünyada inanç turizmi ve Türkiye'de inanç turizmi tanımlarından bahsedilmiştir. Dünya turizminde yaşanan gelişmeler, turist tipinin ve beklentilerinin değişmesiyle birlikte farklı özelliklere sahip turistik beldeler ve turizm faaliyetleri gün geçtikçe daha çok tercih edilir olmuştur. Turistler yeni ülke, bölge ararken aynı zamanda o yörede farklı turizm türlerini de araştırmaktadırlar. Türkiye'de inanç turizmine değinecek olursak, Türkiye sadece jeolojik konumundan dolayı değil dinler tarihi bakımından da önemli bir mevkidedir. Dünyanın ilk kilisesi olan St. Pierre'in bulunduğu Antakya, Aziz Paul'un doğum yeri olan Tarsus, Hz. İbrahim'e ev sahipliği yapan Harran, Süryanilerin merkezi kabul edilen Mardin Türkiye'nin inanç turizminde öne çıkan mekanlarıdır.

Ardından Karaman'ın tarihi, sosyal, ekonomik ve turistik gibi özellikleri hakkında bilgi verilmiş olup Karaman'daki inanç turizmine konu olan varlıklara değinilmiştir. Karaman tarihi boyunca birçok medeniyetin egemenliği altında kalmış ve bu medeniyetler şehrin tarihi, mimari ve inanç yapısını etkileyecek eserler bırakmışlardır. Karaman'da inanç turizmi açısından önemli olan, İncil'de de adı geçen ve Hristiyanlar için mukaddes olan Derbe Karaman'da bulunmaktadır. Ayrıca Madenşehri Öreni, Değle Öreni, Karadağ'da bulunan Binbir Kilise ve Mahalaç Kilisesi ilk Hristiyanların yaşadığı önemli mekanlardır. Karaman 12. yüzyıldan itibaren İslam dünyasının önemli isimlerinin gelip yerleştiği bir şehirdir. Belhli

Sultanülulema Bahaüddin Veled, Yunus Emre ve Hz. Mevlana bu topraklarda yaşamış önemli isimlerdendir. Ayrıca Karabaş Veli Hz.leri de Karaman'da yaşamıştır.

İnanç turizmi özellikle 2000 yılından sonra önemi gittikçe artan bir turizm çeşididir. Dünyadaki inanç çekim merkezlerinin birçoğu ülkemizde bazıları da Karaman'da bulunmaktadır. Karaman'ın coğrafi konum olarak, inanç turizmi açısından gelişmiş şehirlerimizden Konya'ya ve Nevşehir'e yakınlığı da avantaj olmuştur. Bununla birlikte sahip olunan bu potansiyelin değerlendirildiğini söylemek zordur. Bir bölgedeki turizmin gelişimi, bölge halkının tutum ve davranışlarıyla doğru orantılıdır. Dolayısıyla halkın davranışlarındaki tutarlılık ve çeşitlilik turistlerle ilişkileri belirlemekte ve geliştirmektedir. Bu nedenle Karaman il merkezinde yaşayan yerel halkın inanç turizmine olan ilgilerini belirlemeye yönelik bir anket çalışması uygulanmıştır. Geliştirilen anket dört farklı bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, Karaman halkının turizmin ekonomik boyutuna ilişkin beklentileri, ikinci bölümde sosyo kültürel boyutuna ilişkin beklentileri, üçüncü bölümde inanç turizmine ilişkin görüşler ve son bölümde tanımlayıcı (demografik özelliklerine ilişkin) sorular sorularak anket tamamlanmıştır. Araştırmanın ikinci bölümünde ise, yerli ve yabancı turistlerin Karaman ve Karaman'daki turizm merkezleri hakkında fikirleri sorulmuş ve ziyaret ettikleri mekanların tatmin düzeyleri ölçülmüştür.

Karaman ülkemizin önemli turizm merkezlerine yakın olmasına rağmen istenilen turizm potansiyeline sahip olamamış bir şehirdir. Camileri, kiliseleri, müzesi ve kalesi gibi tarihsel; yöresel kıyafetleri, yemekleri gibi kültürel değerler açısından oldukça zengin bir turizm çekiciliğine sahiptir. Buna rağmen bu değerler istenilen düzeyde değerlendirilememiştir.

Karaman'da inanç turizmini konu alan bu çalışma, literatür taramasından sonra ilki yöre halkına, ikincisi yerli ve yabancı turistlere uygulanmak üzere iki farklı anket çalışması yapılmıştır. Yöre halkına yapılan anket çalışması 400 kişinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Önermelere ilk olarak faktör analizi yapılmıştır. Turizmin ekonomik boyutuna ilişkin sorular "ekonomik etkiler" ve "fiyatlara etki" olmak üzere iki faktöre ayrılmıştır. Turizmin sosyal ve kültürel boyutuna ilişkin sorular "ahlaki ve kültürel etkiler", "sosyal hayata etkiler" ve " tabiat ve çevre etkisi" olarak üç faktöre ayrılmıştır. Son olarak inanç turizmine bakışa yönelik önermeler "inanç turizminden duyulan endişe" ve "inanç turizminin olumlu katkıları" adı altında iki faktöre ayrılmıştır.

Halkın turizmin ekonomik boyutuna ilişkin görüşleri genel olarak ekonominin canlanacağı, gelişeceği yönündedir. Kadınlar ve erkekler turizmin gelişmesinin bölgeye yönelik yatırım artışı sağlayacağını düşünmekteler. Aynı zamanda şehirde turizmin gelişmesi şehirde mal ve hizmet fiyatlarının artması demektir. Yerli ve yabancı turistler ekonomiye canlılık kazandıracağı gibi fiyatların yükselmesine de neden olacaklardır. Halk turizmin gelişmesini istemekle ve desteklemekle birlikte turizmin gelişmesinin aile yapısının bozulmasına neden olup olmayacağı konusunda kararsızdırlar. Turizm kültürel, doğal ve tarihi kaynakların korunmasında etkili bir araçtır. Karaman'da dini ve tarihi tesislerin yanı sıra yayla turizmi, mağara turizmi, rafting turizmi, doğa yürüyüşleri rahatlıkla yapılabilecek ve geliştirilebilecek alternatif turizm çeşitleridir.

Halkın inanç turizmi ile ilgili görüşleri ise genel olarak olumlu yöndedir. Halk, Hıristiyanlara ait tarihi mekanların restore edilmesinden endişe duymamaktadır. Rum ve Ermenilere ait tarihi eserlerin restorasyonu halk nezdinde rahatsızlık oluşturmayacaktır. Şehirde tarihi eserlerin hangi milletin kültüründen kalırsa kalsın bu topraklara ait olduğu fikri benimsenmiştir. Aynı zamanda, yabancı ülke makamlarının (papalık, UNESCO) şehirdeki

tarihi kalıntıların restorasyonuna katkı yapması fikri olumlu karşılanmış, halkın bu konuda herhangi bir tepkisi olmamıştır.

İkinci araştırmada Karaman'a gelen yerli ve yabancı ziyaretçilerin profili ve ziyaretleri sırasındaki tatmin düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmaya katılan ziyaretçilerin %57,3'ü yerli %42,7'si yabancıdır. Turistlerin %78,0'i Karaman'a daha önce geldiğini belirtmiştir. Ayrıca Karaman'a gelmeden önce şehir hakkında bilgi toplayan ziyaretçiler bilgi kaynağı olarak en çok interneti tercih etmişlerdir. Bu durum internetin reklam, tanıtım açısından kişiler üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Araştırma sonucunda Karaman'da inanç turizmi konusunda neler yapılabileceğine değinilmiş, yerel halkın inanç turizmi konusuna olumlu baktıkları ve inanç turizmini destekledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Turizm, İnanç Turizmi, Karaman.

KARAMAN IN TERMS OF RELİGİOUS TOURISM AND THE PUBLIC'S PERSPECTIVE ON RELIGIOUS TOURISM

The place and importance of tourism in the economies of countries is increasing day by day. Increasing interest in tourism types (except coastal tourism) has enabled countries to diversify tourism.

In this article on tourism and religious tourism in Karaman, it is aimed to determine the value and importance of religious tourism, which can make significant contributions to the country's tourism. It is also intended to make suggestions on how Karaman, a city with an important potential in this regard, can benefit from this value that has not been revealed and to determine the opinions of the local people on the issue.

Firstly, a literature review was conducted on tourism and religious tourism in order to reveal the conceptual foundations on which the research is based. The history of tourism was mentioned, and tourism types were analysed according to the purposes, number, age, income levels and the place visited. Subsequently, the concepts of travelling in religions were mentioned and the definitions of religious tourism in the world and religious tourism in Turkey were mentioned. Then, information about the historical, social, economic and touristic characteristics of Karaman was provided and the assets subject to religious tourism in Karaman were discussed. Moreover, a questionnaire study was conducted to determine the perspectives of the local people living in Karaman city centre. The opinions of the local people on the economic dimension of tourism, social and cultural dimension and finally the view of religious tourism were asked. In the second part of the research, the opinions of local and foreign tourists coming to Karaman about the tourism centres in Karaman were asked and the satisfaction levels of the places they visited were evaluated.

As a result of the research, it was mentioned what can be achieved in Karaman in terms of religious tourism. It was concluded that the local people have a positive view of religious tourism.

Keywords: Tourism, Religious Tourism, Karaman.

KARAMAN RUM MEKTEBİ

Ali TEKİN[1]

Bu bildiri, Karaman kent merkezindeki bugün Recep Uzun Evi olarak bilinen Rum Mektebini başta Osmanlı arşiv belgeleri olmak üzere çeşitli kaynaklardan hareketle Sanat Tarihi metodolojisi kullanarak tanıtmayı amaçlamaktadır.

Eğitim, 19. yüzyılda Osmanlı ıslahat hareketleri doğrultusunda önemle üzerinde durulan alanlardan birisi olmuştur. Sırasıyla Tanzimat ve Islahat hareketleriyle birlikte eğitim alanında Osmanlı tebaası arasında eşitlik gözetilmiş, 1869 tarihli Maârif-i Umûmiye Nizâmnâmesi ile taşrada eğitimin tabana yayılması hedeflenmişti. Erkek çocuklarının eğitimi dışında kız çocuklarının da eğitimi düşünülmüş ve o doğrultuda adımlar atılmıştı. Bu yüzyıl içerisinde azınlıklar da yasal düzenlemeler sayesinde kendi eğitim kurumlarını açmışlardı. 19. yüzyıl ortalarından itibaren Rumların eğitim faaliyetlerinin hızlandığı ve sonraki süreçte Osmanlı Devleti'nin farklı bölgelerinde yaşayan Rumların, eğitim ve öğretim kurumlarını, kendileri tarafından seçilen yöneticiler aracılığıyla yönettikleri görülmektedir. 20. yüzyılın başına geldiğimizde Adalar ve Anadolu'da 1496 Rum okulu bulunduğu bilinmektedir. II. Meşrutiyetin başlamasından sonra bu okulların sayısı daha da artmıştır. II. Meşrutiyetten sonra Rumlar, Trabzon, Mecidözü, Tosya, Bandırma, Karamürsel, Antalya, Lüleburgaz, Aksaray-Gelveri, Tarabya, Lâdik-Alayurd, Isparta, İzmir, İmroz, Gelibolu, Çarşamba, Niğde, Çatalca, Ayancık, Boğaziçi Yeniköy, Kemerburgaz, Seydiköy, Torul, Lüleburgaz-Mesutlu, Konya, Arnavutköy, Boyacıköy, İzmir-Tepecik, Bornova, Silivri, Erdek, Ürgüp, Kütahya, Giresun, Kadıköy, Büyükçekmece, Trabzon Tozluçeşme ve Büyükada gibi yerlerde mektep inşası için girişimde bulunmuştur. II. Meşrutiyet döneminde Anadolu'da yaygınlaşan Rum mektepleri, Sultan Mehmet Reşad döneminde (1909-1918) de artarak devam etmiştir. Karaman Rum Mektebi'de (1910) bu dönemde açılan mekteplerden biridir.

7 Aralık 1909 tarihli arşiv belgesine göre, Rum kilisesi avlusunda misafirhane olarak inşa edilmek üzere belediye dairesinden alınan ruhsatla yapımına başlanmış ve binanın misafirhane olmayıp mektep olduğu anlaşılınca yapımına ara verilmiştir. Bu mektebin yine aynı kilise avlusundaki mektepten farklı olduğu anlaşılmıştır. Daha sonra yapılan incelemelerde eski mektebin Rumlara yeterli gelmediği, yapılmak istenen arsa çevresinde İslam ibadet mekânı bulunmadığı da göz önünde bulundurularak, yapımı için gerekli olan on bin kuruşun yardım yoluyla alınacağı bildirilmiştir. Ayrıca binanın duvarlarıyla çatısının tamamlandığı diğer yerlerinin bitmediği de aktarılmıştır. Aynı tarihte Bayındırlık memuru tarafından hazırlanan proje, Mektep binası hakkında da önemli bilgiler içermektedir. Belgede 1/50 ölçeğinde yapılmış cephe görüntüsüyle birlikte, 1/100 ölçeğinde yapılmış plan çizimleri bulunmaktadır. Bir başka belgede inşaat giderleri için, Rum cemaati tarafından on dört bin dört yüz kuruş toplanması kararlaştırıldığı ve ruhsat alınarak yapımının gerçekleştirildiği geçmektedir. Yine bu belgeler arasında binanın ölçüleri de yer almaktadır. Rum Kilisesi ve Mektebi ile ilgili bir diğer kaynak İbrahim Hakkı Konyalı'ya aittir. Konyalı, Rum Kilisesi'ni anlatırken, kilisenin Ermeni Kilisesi'nin yol aşırı batısında olduğunu ve 35 yıl önce (20. yüzyılın ilk çeyreği) yıkıldığından bahseder. Kilisenin karşısındaki mektebin ise hâlâ ayakta olduğunu ve ev haline getirildiğini, iki katlı, taş ve kerpiç binanın altında dört, üstünde üç oda ve bir de banyo dairesinin bulunduğunu da ilave eder. Mektep binasının kitabesi olmadığından, sokak kapısından girince solunda üstte haç bulunan gök mermerden bir taş

[1]Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi,Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu El Sanatları Bölümü Karaman/Türkiye alitekin@kmu.edu.tr

bulunduğunu da söylemektedir. Yaptığımız araştırmalarda Konyalı'nın bahsettiği konutun ve dolayısıyla Rum mektebinin Çeşmeli Kilise'nin karşısındaki konut olduğunu belirledik. Yine Konyalı'nın bahsettiği Rum Kilisesi'nin de Ermeni Kilisesi'nin batısındaki arazide olduğunu da söyleyebiliriz. Arazide yaptığımız araştırmalarda buradaki devşirme ve kabartma taşların varlığı da kilisenin yerinin burası olduğu tezini güçlendirmektedir.

Bugün Topucak Mahallesi'nde Çeşmeli Kilisesi olarak bilinen yapının karşısında yer alan ve günümüzde konut olarak işlevini sürdüren Karaman Rum Mektebi, dikdörtgen bir plana sahiptir ve bodrum+bir kattan oluşmaktadır. Toprak düz dam şeklindeki konutun üstü örtüsü son onarımlarda galvaniz kaplamalı, kırma çatı şeklinde yenilenmiştir. Yapının kuzeyde ve güneyde birer kapısı bulunmaktadır. Kuzey cephedeki girişe karşılıklı altı basamaklı taş merdivenle ulaşılan ve sepet kulplu kemerli bir niş içerisinde bulunan, yarım daire kemer alınlıklı, ahşap ve çift kanatlı kapı ile ulaşılmaktadır. Cephenin bodrum katındaki iki pencereden birinin varlığı kalan izlerden anlaşılmaktadır. Üstünde ise dikdörtgen formlu ikişer pencere yer almaktadır. Batı cephede iki, doğu cephede ise aynı formda pencereler vardır. Konutun güney cephesindeki girişe on bir basamaklı bir ahşap bir merdivenle ulaşılmaktadır. Bodrum kata girişi sağlayan düz lentolu ahşap bir kapı ile kapının ortasına açılmış bir adet pencere ile merdiven tarafında da bir pencere bulunmaktadır. Üst kat ise güneybatıda iki adet dikdörtgen formlu pencereyle ve güneydoğuda ise bir adet pencereyle aydınlanmaktadır. Girişin önü ahşap cumbayla kapatılmıştır. Çift kanatlı ahşap giriş kapı, yarım daire kemer alınlıklı sonlanmaktadır. Konut, iç sofalı plan özelliği göstermektedir. Sofanın batısında iki oda, doğusunda bir oda ile birlikte mutfak ve banyo gibi mekanlar yer almaktadır. Konut, iç sofalı plan özelliği göstermektedir. Sofanın batısında iki oda, doğusunda bir oda ile birlikte mutfak ve banyo gibi mekanlar vardır.

Gayrimüslim okulları genellikle dini yapılara bitişik olup, kilise ve havraların birer uzantısı niteliğindeydi. Karaman Rum Kilisesi'nin günümüze ulaşamadığı fakat benzer durumun Karaman için de geçerli olduğu bilinmektedir. Karaman Rum Mektebi'nin mimari özelliklerine baktığımız zaman yerel üslupta yapıldığı anlaşılmaktadır. Alt ve üst kat planlarına göre yapı, ortadaki koridor esas alınarak iki yanında sıralanmış mekânlardan meydana gelmektedir. Bu plan tipinin Karaman evlerinde de oldukça yaygın olarak tercih edildiğini söyleyebiliriz. Koridor esaslı plan şemasını birçok mektep yapısında da görmekteyiz. Bu plan tipi, özellikle II. Abdülhamit döneminde yapılmış askeri rüşdiyelerde sıklıkla kullanılmıştır. Rum Mektepleri incelendiğinde farklı kat sayılarının uygulandığını görmekteyiz. Karaman Rum Mektebi bodrum ve zemin kat olarak tasarlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Karaman, Rum, Eğitim, Okul, Arşiv Belgeleri.

KARAMAN GREEK SCHOOL

Education was one of the points of focus in the 19th century within the context of Ottoman reform movements. With the Tanzimat and Islahat reforms, equality in education was addressed for Ottoman citizens and the 1869 Maârif-i Umûmiye Nizâmnâmesi (Statute on General Education) aimed to spread education to the provinces. In addition to the education of boys, the education of girls was also considered, and steps were taken accordingly. During this century, minorities also established their educational institutions thanks to legal regulations. From the mid-19th century onward, Greek educational activities began to accelerate significantly. During this period, it became evident that Greeks living in various regions of the Ottoman Empire were managing their educational and instructional institutions through administrators of their own choosing. By the early 20th century, it was documented

that there were 1,496 Greek schools across the Islands and Anatolia. Following the onset of the Second Constitutional Era, the number of these schools saw a considerable increase.

The objective of this study is to determine the construction process and architectural characteristics of the mentioned school building in light of the Ottoman archive documents and to reveal its place and significance among Greek schools in Anatolia. Archive documents were examined to find the facade drawings, floor plans, and correspondence related to the school building. Using these documents, the plan, materials, facade features, and history of the building were determined. It is understood that the school building had a rectangular layout and consisted of spaces arranged around a corridor. The school located across from the structure known as Çeşmeli Church in Topucak Neighborhood continues to function as a residential building today.

Keywords: Karaman, Greek, Education, School, Archive Documents.

SELÇUKLULAR ZAMANINDA KARAMANOĞULLARI'NIN KONYA SİYASETİ

Mevlüt GÜNLER[1]

Konya coğrafyası sahip olduğu jeopolitiğiyle ilk dönemlerden itibaren toplumlar ve devletler tarafından değerlendirilen Anadolu'nun önemli coğrafyalarından biridir. Konya ve çevresine özellikle de Toroslara sınır sahalarına Bizanslılar tarafından yerleştirilen Balkan Türkleri, Selçuklu öncesinde burada Türk nüfusunun oluşmasında önemli bir yer tutmaktadır. On birinci yüzyıla gelindiğinde Anadolu önlerinde görülen Selçuklular Sultan Alp Arslan liderliğinde Malazgirt'te Bizans ordusunu mağlup edince Anadolu'nun kaderi değişmeye başladı. Bizans'ın antlaşma şartlarını yerine getirmemesi üzerine Sultan Alp Arslan, gönderdiği beyleri vasıtasıyla Anadolu'da siyasi teşekküllere imkân tanıdı. Böylece başta Erzurum ve Sivas olmak üzere Anadolu'nun orta ve doğusunda ilk siyasi teşekküller oluştu. Bu sırada Anadolu'ya gelen Selçuklu ailesinden Kutalmışoğluları da Orta Fırat boylarında Birecik taraflarına geldiler. Fakat bölgenin siyasi yapısı ile mevcut mücadeleler onların iç ve batı Anadolu'ya yönelmelerine neden oldu. Kutalmışoğullarından Mansur Bey Orta ve Batı Anadolu'da fetihlerde bulunurken kardeşi Süleyman Bey de Kuzey Batı Anadolu'ya hareket ederek İznik'i fethetti. Böylece İznik merkezli Türkiye Selçuklu Devleti kuruldu (1075).

Mansur'un vefatıyla Türkiye Selçuklularının banisi olan Süleyman Şah, Üsküdar önlerine kadar ilerleyerek Bizans İmparatoru Aleksios Komnenos'u antlaşmaya zorladı (1081). Akabinde doğuya yönelerek İç Anadolu'da güven ortamını sağladığı gibi Orta Torosları da aşarak Tarsus, Adana ve Antakya çevrelerini hakimiyeti altına aldı. Vefatından sonra yerine geçen I. Kılıç Arslan döneminde başlayan I. Haçlı Seferi nedeniyle İznik başta olmak üzere kıyı kesimlerindeki Selçuklu hakimiyeti kayboldu. Haçlılarla Eskişehir ve Konya çevresinde girilen mücadeleler neticesinde buralarda ciddi bir Türk nüfusu oluştu. Bunun üzerine de I. Kılıç Arslan Konya'yı Türkiye Selçuklularının yeni başkenti yaptı (1096/1097). Böylece Konya ve çevresi Türkiye Selçuklularına merkezlik yaparken ilmi, mimari ve kültürel anlamda da ciddi bir birikimin oluşmasına zemin hazırladı.

Konya'nın başkent oluşuyla İç Anadolu sahası ile Toroslar Türkiye Selçuklu Devleti'nin doğal yayılım alanı oldu. Diğer taraftan Çukurova'daki Ermeni ve Haçlı teşekkülleri Selçuklu ve İslam sahaları için tehdit oluştururken aynı zamanda gaza alanı olarak da görülüyordu. Bu nedenle hem sınır güvenliğinin temini hem de gaza geleneğinin devamı için I. Alâeddin Keykubad döneminde Türkistan'dan Sivas ile Kayseri taraflarına gelmiş olan Karaman oymakları Ermenek ve çevresine iskân edildi (1228). Karamanoğullarının Konya münasebetleri de bu dönemden itibaren başladı. Nitekim Konya'nın güvenliği için güneyden gelebilecek tehlikelere karşı Ermenek ve çevresi önemli bir derbent niteliğindeydi. Bu bağlamda Nûre Sûfî (Nûreddin) liderliğinde bölgeye yerleşen Karamanoğulları, oğlu Kerîmüddin Karaman döneminde etkin siyaset izlemeye başladılar. Bölgenin güvenliğini sağlayan Karaman, Ermeniler üzerine yaptığı gazalarla da hakimiyet sahasını genişletti. Elde ettiği başarılar sonucunda yeni Türkmen katılımlarıyla dahada güçlenen Karaman, Konya'da da itibarını artırdı. Netice itibariyle de Selçuklu Sultanı IV. Kılıç Arslan, Kerîmüddin Karaman'ı tevdi ederek Karamanoğullarını siyasi bir oluşum olarak tanıdı. Böylece Karamanoğulları-Konya ilişkileri merkez-çevre iş birliği neticesinde olumlu olarak gelişirken; Konya başta olmak üzere Selçuklu siyasi, askeri ve bürokratik unsur ile çevrelerin de Karamanoğullarıyla ilişkileri yeni bir döneme geçti. Diğer taraftan kardeşleri Zeynelhac ve Bunsuz Konya'ya giderek burada görev almaya başladılar. Bunsuz'un Konya'da emîr-i cândâr

[1] Dr. Öğr. Üyesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü e-posta: mevlutgunler@kmu.edu.tr/mevlutgunler@gmail.com

tayin edilmesi, Karamanoğullarının Konya'da ilk idari ve askeri bürokratik görevi olup bu bağlamda ilk ilişkilerin güvene dayalı, güvenlikten sorumlu olarak geliştiğinin de bir göstergesidir.

Yapılan statü değişikliğiyle kuvvetlenen Karamanoğullarının Selçuklu ilişkileri kısa süre sonra toplum ile devletin bekası bağlamında düşülen fikir ve fiil ayrılıkları neticesinde bozuldu. 1243 Kösedağ yenilgisi ve sonrasında oluşan Selçuklu üzerindeki Moğol tahakkümü uç bölgelerde bağımsızlık şiarıyla Türkmen guruplarının hareketlenmesine zemin hazırladı. Bu sırada Denizli sahasında isyan başlatan Mehmed Bey, Selçuklu ve Moğol birlikleriyle bastırılırken, Kerîmüddin Karaman da Türkmen ve bazı Selçuklu ümerası tarafından onun yanında yer alması yönünde teşvik edildi. Gelen talep ve yaşanan süreç neticesinde Türkmenlerden yana tavır alan Karaman, Konya üzerine harekete geçerek şehir önlerine geldi. Bağımsızlığın sembolü olan II. İzzeddin Keykâvus'a destek vererek Selçuklu tahtına çıkması için ona muhalif Moğol yanlısı askeri ve idari bürokrasiyle mücadeleye başladı. Fakat Kerîmüddin Karaman Moğolların Anadolu'ya ağırlık verip Türkmen mücadelesine şiddetle karşılık vermeleri üzerine umduğu başarıyı elde edemedi. Akabinde Konya'dan ayrılarak Orta Toroslara çekildi. Bir süre sonra da hayatını kaybetti. Konya'da yakalanan kardeşleri Zeynelhaç ve Bunsuz da halk nezdinde tahkir edilerek idam edildiler (1261). Böylece Konya'da başlatılan Karamanoğlu idari ve askeri yapılanması da sekteye uğradı.

Kerîmüd Karaman'ın ölümüyle yerine oğlu Karamanoğlu Mehmet Bey geçti. Diğer taraftan Moğol zulmüne uğrayan Denizli Uç Beyi Mehmet Bey hayatını kaybederken, II. İzzeddin Keykâvus da Anadolu'dan ayrılarak Bizans'a sığındı. Burada düşmanca tavır görmesi üzerine de Altın Orda Hükümdarı Bereke/Berke Han tarafından kurtarılarak Kırım sahasına yerleştirildi. Böylece tahta geçen IV. Kılıç Arslan ve oğlu III. Gıyâseddin döneminde etkin olan Pervâne Muînüddin Süleyman, Moğol yanlısı siyaset izleyerek bağımsızlık yolunda mücadele eden Karamanoğulları üzerine Bedreddîn Hutenî'yi Selçuklu-Moğol birlikleriyle Konya'dan sevk etti. Onun Karamanoğlu Mehmet Bey ile Karaman oymakları tarafından mağlup edilmesi üzerine de Emîneddîn Mikail ve Hoca Yunus'u bölgeye gönderdi. Onlar da yenilerek geri çekilmek zorunda kaldılar. Alınan başarılar üzerine Mehmet Bey, beyliği yeniden ihdas etmeyi başardığı gibi Türkmenleri de etrafında toplayarak bölgesel bir güç haline geldi. Bu sırada Memlükler, Moğolları yenilgiye uğratarak İslam Dünyası'nda yeni bir heyecana neden oldular. Anadolu'da da hissedilen heyecan neticesinde bazı ümera ve Türkmen ileri gelenleri Moğol zulmüne son vermesi umuduyla Memlüklü Sultanı Baybars'ı davet ettiler. Böylece Anadolu'ya sefer düzenleyen Baybars, Elbistan'da Moğolları yenilgiye uğrattıktan sonra Kayseri'ye gelerek tahta çıktı ve biat almaya başladı. Bu sırada Aksaray'da bulunan Karamanoğlu Mehmet Bey, ona biat ederek Eşrefoğullarıyla Konya'ya yönelip şehri ele geçirdi. Alâeddin Siyavuş'u sultan ilan ederek kendisi de veziri oldu. Düzenlenen ilk divanda da milli bir duruş sergileyerek idari, kültürel ve toplumsal anlamda Fars etkinliği yerine Türk etkinliğinin oluşmasının önünü açtı. Divan üyelerinin bu kararı Karamanoğullarının Konya merkezli Anadolu Türklüğünün siyasi ve içtimai olarak yeniden bağımsızlığını kazanmasındaki öncü faaliyetlerinin bir yansımasıdır. Fakat Mehmet Bey'in bu başarısı uzun sürmedi. Abaga Han, Anadolu'ya yönelerek kendisine ihanet ettiğini düşündüğü devlet adamları ile Türkmenleri katlederek sindirmeye çalıştı. Mehmet Bey de bu mücadele sonrasında şehit oldu (1277).

Mehmet Bey'den sonra beyliğin başına kardeşi Güneri Bey geçti. O kendisini ve beyliğini Moğol baskısından Taşeli coğrafyasını mahirce kullanarak muhafaza etmeyi başardı. Bu sırada Selçuklu devletinde yaşanan taht mücadelesinde Moğol desteğini alan ve Kayseri'de tahta çıkan II. Mesud'a Güneri Bey ile Eşrefoğlu Süleyman Bey karşı çıktılar. Konya'ya

gelerek III. Gıyaseddin'in çocuklarını sultan ilan ettiler. Akabinde Güneri Bey beylerbeyi olurken Süleyman Bey de saltanat naibi oldu. Böylece bağımsızlık mücadelesi bağlamında Konya'da yeniden Karamanoğulları etkisi görülmeye başladı. Fakat bu da uzun sürmedi. Moğolların Konya'ya gelmeleri ve tahta çıkarılan çocukların saltanat üyesi olmadıklarını ileri sürerek katletmeleri üzerine Güneri Bey Toroslara çekilmek zorunda kaldı. Burada Moğol baskısını en az zafiyetle atlatan Güneri Bey sonraki dönemlere güçlü bir Karamanoğulları Beyliği bırakmayı başardı.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Selçuklu Devleti, Karamanoğulları, Konya.

THE POLITICS OF KARAMANIDS ON KONYA DURING THE SELJUKS OF TURKIYE

The Seljuk State of Turkey was established after the Battle of Manzikert. It had an important influence on Anatolia becoming a Turkish-Islamic homeland. During the Mongol invasion, when there was a serious migration of Turkmen to Anatolia, Sultan 'Ala Al-Din Kayqubad tried to take precautions by placing them in the border areas of Anatolia. During this time, the Karamanid tribes came around Sivas and Kayseri, Alaeddin settled them around Ermenek, that a strategic area (1228). During the reign of Karim al-Dīn Ḳarāmān, the Karamanids became stronger as a result of his successful campaigns against the Armenians of Cilicia and were politically honoured by Kılıç Arslan IV. Thus the relations between the Karamanids and the Seljuks in Konya, the capital of the Seljuks, began to develop politically and amicably. However the Turkmen revolts and the Karamanids support for them, as well as the siege of Konya, caused relations to deteriorate. During the reign of (Karamanoglu) Shams al-Dīn Meḥmed Beg, relations didn't become friendly either. After Baybars campaign of Anatolia, Mehmed Beg captured Konya and enthroned Siyâvash (Cimri) on the Seljuk throne. At the same time, Meḥmed Beg became influential in Anatolian politics too. However, due to the harsh reaction of the Mongols, Mehmed Beg was forced to leave Konya. Güneri Beg succeeded him after his martyrdom. He followed a balanced policy. Under favourable conditions, Güneri Beg came to Konya and succeeded in putting the sons of Ghiyāth ad-Dīn Kaykhusraw III on the Seljuk throne. However, he was driven out of the city by the Mongols. Nevertheless the surviving Güneri Beg managed to protect the Karamanids presence in the Taurus Mountains basin.

Abstruct: The Seljuks of Türkiye, The Karamanids, Konya.

KARAMAN BEYLİĞİ DÖNEMİNDE HRİSTİYAN TOPLULUKLAR: SOSYAL VE DİNİ DİNAMİKLER

Talha FORTACI[1]

Hristiyanlığın Anadolu'daki ilk yayılım alanlarına bakıldığında Konya, Listra (Hatunsaray) ve özellikle de Karaman il sınırlarında bulunan Derbe'nin Hristiyanların önemli merkezlerinden biri haline geldiği görülmektedir. Aziz Pavlus'un Anadolu'daki misyon gezilerini M.S. 45-48 yılları arasında yaptığı ve bu geziler esnasında Derbe, Listra ve Konya'ya uğradığı bilinmektedir. Pavlus ve Barnabas Derbe ve civarına misyon faaliyetleri sebebiyle birkaç kez gelmişler ve o dönemin şartlarında hatırı sayılır bir takipçi kazanmışlardır. Hatta Pavlus'un Derbe'deki ilk Hristiyan topluluğa bir rahip tayin ettiği de kayıtlarda geçmektedir. Bazı kaynaklarda Derbe'nin Anadoluda'ki ilk Hristiyan mabedine sahip olan yer olarak tanımlanması da hayli dikkat çekicidir. Bu iddianın doğruluğu durumunda Derbe'nin ilk dönem Hristiyanlık için çok önemli bir yer olduğu sonucu ortaya çıkacaktır.

Karaman'ın farklı yerlerinde bulunan kilise harabeleri bu bölgede eski ve köklü bir Hristiyan kültürünün varlığının göstergesidir. Ayrıca Derbe ismi Yeni Ahit metinleri arasında da zikredilen bir yer olarak karşımıza çıkmaktadır: *Bunu öğrenen Pavlus'la Barnaba, Likaonya'nın Listra ve Derbe kentlerine ve çevre bölgeye kaçarak oralarda da Müjde''i yaydılar. (Elçilerin İşler: 14: 6-7), Ama öğrenciler çevresinde toplanınca Pavlus ayağa kalkıp kente döndü. Ertesi gün Barnaba'yla birlikte Derbe'ye gitti. (Elçilerin İşleri: 14: 20), Pavlus, Derbe ve Listra'ya da uğradı. Listra'da Timoteos adında bir İsa öğrencisi vardı. Annesi imanlı bir Yahudi, babası ise Grek'ti.* (Elçilerin İşleri: 16: 1)

Karaman Beyliği, 13. ve 15. yüzyıllar arasında Anadolu'nun güneyinde kayda değer bir siyasi ve kültürel güç olarak öne çıkmıştır. Bu dönemde, bölgenin etnik ve dini çeşitliliği, Karaman Beyliği'nin sosyal ve kültürel yapısını şekillendiren ana unsurlardan biri olmuştur. Beyliğin kuruluşu ve gelişimi, Anadolu Selçuklu Devleti'nin zayıflaması ve Moğol istilalarının etkisiyle biçimlenmiştir. Bu süreçte, bölgedeki Hristiyan topluluklar, özellikle Rum ve Ermeni nüfus, sosyal ve dini açılardan önemli bir rol üstlenmiştir. Bu çalışmada, bu toplulukların Karaman Beyliği içindeki siyasi konumları, sosyal ilişkileri ve dini pratikleri ele alınacaktır. Hristiyan toplulukların Karaman Beyliği'nin çok kültürlü yapısına nasıl uyum sağladıkları ve bu süreçte karşılaştıkları zorluklar üzerinde durulacaktır.

Öncelikle, Hristiyan toplulukların Karaman Beyliği'ndeki demografik dağılımı ve yerleşim bölgeleri incelenecektir. Bu bağlamda, Hristiyanların yoğun yaşadığı alanlar ve bu bölgelerdeki kiliseler ile manastırlar vurgulanacaktır. Karaman Beyliği'nin başkenti ve çevresindeki Hristiyan yerleşimleri, bu toplulukların sosyal ve dini yaşamlarının merkezi olarak dikkat çekmektedir. Ayrıca, bu toplulukların ekonomik faaliyetleri ve ticaret ağları, Beyliğin ekonomik yapısına katkıları açısından incelenecektir. Hristiyanların zanaat, tarım ve ticaret alanındaki faaliyetleri, bölgenin ekonomik canlılığını artırmış ve farklı topluluklar arasında ekonomik işbirliğini teşvik etmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde, Hristiyan toplulukların sosyal yapısı ve Karaman Beyliği'ndeki diğer etnik ve dini gruplarla olan ilişkileri ele alınacaktır. Bu dönemde Hristiyanlar ile Müslümanlar arasındaki etkileşimler hem barışçıl hem de çatışmalı dönemler içermekteydi. Özellikle, Hristiyanlar arasındaki sosyal hiyerarşi ve liderlik yapıları, bu toplulukların iç dinamiklerini anlamak açısından önemlidir. Hristiyan toplulukların liderleri, dini ve sosyal konularda rehberlik yaparak topluluklarının bütünlüğünü sağlamışlardır. Ayrıca, Müslüman komşularıyla olan ilişkileri genelde karşılıklı saygı ve hoşgörü temeline dayansa da zaman zaman siyasi ve dini gerilimler de görülmüştür.

Dini dinamikler açısından, Hristiyan toplulukların ibadet pratikleri, dini bayramları ve ritüelleri incelenecektir. Ayrıca, Karaman Beyliği'nin dini politikaları ve bunların Hristiyan topluluklar üzerindeki etkileri analiz edilecektir. Bu bağlamda, Hristiyanların dini özgürlükleri, vergi yükümlülükleri ve dini liderlerinin rolleri gibi konular değerlendirilecektir. Karaman Beyliği, Hristiyan topluluklara belirli bir dini özgürlük tanımış; ancak bu özgürlükler, zaman zaman siyasi ve ekonomik baskılarla sınırlandırılmıştır. Hristiyan bayramları ve ritüelleri, toplulukların kimliğini korumada kilit rol oynamış; aynı zamanda Müslüman komşularıyla kültürel etkileşimin bir parçası haline gelmiştir.

Son olarak, Karaman Beyliği'nin çöküş süreci ve Osmanlı İmparatorluğu'nun bölgeyi ele geçirmesiyle birlikte Hristiyan toplulukların durumu analiz edilecektir. Bu dönemde, Hristiyanların sosyal ve dini yapılarında meydana gelen değişimler ve Osmanlı yönetimi altındaki yeni dinamikler tartışılacaktır. Osmanlı İmparatorluğu'nun merkeziyetçi politikaları, Hristiyan toplulukların dini ve sosyal yapılarında önemli değişikliklere yol açmış, fakat bu topluluklar, Osmanlı yönetimi altında varlıklarını sürdürmeyi başarmıştır. Osmanlı döneminde, Hristiyanların dini liderleri, topluluklarının haklarını korumak ve dini özgürlüklerini sürdürmek için Osmanlı yetkilileriyle işbirliği yapmıştır.

Bu bildiri, Karaman Beyliği döneminde Hristiyan toplulukların sosyal ve dini dinamiklerini tarihsel bir perspektifle ele alarak, bu toplulukların bölgenin kültürel ve sosyal dokusuna katkılarını gözler önüne sermeyi amaçlamaktadır. Çok kültürlü yapısı içinde Karaman Beyliği'ndeki Hristiyanların rolü, sadece tarihsel bir merak değil, aynı zamanda günümüz Anadolu'sunun kültürel zenginliğini anlamak için de önemli bir anahtar niteliğindedir. Bu çalışma, Hristiyan toplulukların tarihsel süreçteki deneyimlerini ve bu deneyimlerin günümüz toplumsal yapısına etkilerini anlamak adına önemli bir katkı sağlayacaktır. Sonuç olarak, bu bildiri sempozyumda konunun detaylı bir şekilde tartışılmasına katkıda bulunmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Dinler Tarihi, Karaman, Hristiyanlık, Hristiyanlar.

CHRISTIAN COMMUNITIES IN THE KARAMAN PRINCIPALITY PERIOD: SOCIAL AND RELIGIOUS DYNAMICS

[1] Dr. Öğr. Üyesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi/ İlahiyat Fakültesi/ Dinler Tarihi Anabilim Dalı, talhaforta@gmail.com.

The early spread of Christianity in Anatolia highlights regions such as Konya, Listra (Hatunsaray) and especially Derbe within the borders of modern Karaman as important centres. It is known that Saint Paul made missionary journeys to Anatolia between 45-48 AD, visiting Derbe, Listra and Konya. Paul and Barnabas visited Derbe and its environs several times and gained a considerable following under the conditions of the time. Records even suggest that Paul appointed a priest to the first Christian congregation in Derbe. Some sources describe Derbe as the site of the first Christian temple in Anatolia, underlining its importance in early Christianity. The ruins of churches in various parts of Karaman indicate a long-standing Christian culture. Derbe is also mentioned in the New Testament, underlining its historical importance.

Between the 13th and 15th centuries, the Karamanid Beylik became a major political and cultural power in southern Anatolia. The ethnic and religious diversity of the region was a fundamental aspect of its social and cultural structure. Christian communities, especially the Greek and Armenian populations, played a crucial role both socially and religiously. This paper examines their demographic distribution, areas of settlement and integration into the multicultural fabric of the Karamanid Beylik, as well as the challenges they faced. It also examines the social structures of these communities, their interactions with Muslim neighbours, and the impact of Karamanid religious policy. Finally, it assesses the changes under Ottoman rule, providing insights into the historical experience of Christian communities and their contribution to the cultural heritage of the region.

Keywords: History of Religions, Karaman, Christianity, Christians, Derbe.

ŞİKÂRÎ KARAMANNÂMESİ'NDE GEÇEN ASKERÎ RÜTBE VE UNVANLAR

Hakan ÖZDEMİR[1]

Tarih yazıcılığına ait eserler, yazıldıkları dönem hakkında tarihî bilgi ve belge niteliği taşımaktadır. Genellikle tarihçiler tarafından ele alınan tarih yazmalarına ait eserler, bünyelerinde barındırdıkları söz varlığı açısından yeterince ele alınmamışlardır. Bu eserlerden biri de Şikârî mahlasıyla Karamanoğulları döneminin anlatıldığı *"Karamannâme"*dir. Bilindiği üzere Anadolu'da Dehhânî ile Türk tarihçiliği için yeni bir dönem başlamıştır (Taşkıran, 2022, s. 668). Bu dönem, halkın anlayabileceği düzeyde sade bir Türkçeyle kaleme alınan tarihçilik anlayışıydı. Bu anlayışla hareket edenlerden biri de Şikârî mahlaslı yazardı. Karamanoğullarına mensup biri olarak Karamanoğulları tarihi hakkında eser yazmış yegâne kişi olan tarihçi Şikârî'nin kimliği hakkındaki bilgiler tarihin karanlık dehlizlerinde korunmaktadır. Karamanoğullarının tarihine ışık tutan yazar hakkındaki tek bilgi; *Karamannâme*'nin giriş bölümünde, *"Eğer bilmek dilersen bu Gubârı Ayaklar turağıya'ni Şikârî"* beyitidir (Sözen ve Sakaoğlu, 2005, s. 103). Dönemin tezkirecileri tarafından Şikârî mahlasını kullanan üç şair tespit edilmiştir. Bu üç şairden birinin *Karamannâme* yazarı olduğu ileri sürülmüştür. Ancak günümüzde dahi Şikârî'nin bu üç şairden biri olup olmadığı hususu aydınlatılabilmiş değildir. Yaklaşık olarak 250 yıllık bir beylik tarihini ele alan eser, çoğunlukla Osmanlıya karşıt bir şekilde oluşturulmuştur. *Kitâb-ı Karamaniyye, Kitâb-ı Tevârîh-i Karamaniyye, Kahramân-ı Zamân,* gibi farklı adlandırmalarla kataloglanmış olarak yer alan *Karamannâme*'nin bilinen üç nüshası bulunmaktadır (Taşkıran, 2022, s. 669). Bu nüshalardan biri Konya *Yusufağa (Millet) Kütüphanesi'*nde, diğeri *İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi*'nde sonuncusu ise *Berlin Devlet Kütüphanesi*'ndedir. Anadolu'da Osmanlı hakimiyeti dışında muhalif bir eser olması yönünden farklılık gösteren eser, içerik ve anlatım bakımından dönemin açık, anlaşılır Anadolu Türkçesiyle yazılmıştır. Eserine Karamanlı beylerin ve şehzadelerinin yaşantılarını sade bir Türkçe ile başlayan yazar, eserin esas kısmında Alâeddin Ali Bey Dönemini ele almıştır. Eserde özellikle Karamanlı-Osmanlı mücadelelerinde yaşananları ve Alâeddin Ali'nin, Osmanlı hükümdarı Yıldırım Bayezid tarafından öldürülüşü üzerinde durmuştur. Şikârî, Karamanoğullarının Anadolu'daki egemenliğinin zayıfladığını gösteren olayları yüzeysel olarak anlatmayı tercih etmiştir (Yıldız, 2010, s. 163). Eser son olarak Kasım Bey'den yardım alan Cem Sultan'ın Rodos Adası'na gitmesiyle birlikte burada yaklaşık 22 yıl yaşadıktan sonra Karaman ülkesine hükmetmesiyle ve sonrasında Osmanlı Sultanı Yavuz Selim tarafından zehirle öldürtülüp çeribaşısının da geriye kalan adamlarıyla birlikte Şah İsmail'den yardım isteyip ona sığınmalarıyla son bulur (Taşkıran, 2022, s. 672).

İlk dönem tarihçiliğin önemli özelliklerinden biri, olayların bir tarihçi titizliğiyle değil de sözlü geleneğin etkisiyle destansı bir şekilde anlatılmış olmasıdır (Özcan, 2020, s. 14). Bu özellik Şikârî'nin anlatımlarında da görülmektedir. Bu abartılı anlatım tarzı ve olayların herhangi bir kaynak gösterilmeden anlatılması tarihî objektiflik açısından bir eksiklik olsa da söz varlığı açısından herhangi bir kusur teşkil etmemektedir. Söz varlığı, ortak bir dilin konuşurları olan toplumun maddî ve manevî kültürünün bir parçası olarak kendine has oluşturduğu kavramlar dünyasının somut olarak ifadesidir. Söz varlığına ait unsurların sonraki kuşaklara aktarılabilmesi hususunda düzenli bir kaynak olması bakımından sözlükler ön plana çıkmaktadır (Korkmaz, 1992, s. 140). Bu açıdan sözlükler, bir dilin söz hazinesinde bulunan kelimelerin telaffuz şekillerini ve nasıl yazılmaları gerektiğini gösteren, bağımsız biçimbirimlerden yola çıkarak diğer öğelerle aralarındaki münasebetler sonucunda ortaya

[1]Öğr.Gör.Dr., Aksaray Üniversitesi, Güzelyurt MYO., hakanozdemir@aksaray.edu.tr ORCID NO:0000-0002-4478-9192

çıkan anlamları ve bunlardan farklı olan kullanımları gösteren bir söz varlığı/hazinesi kitabı olarak değerlendirilebilir (Aksan, 1982, s. 77; Yüksel, 2014, s. 266; Buran, 2015, s. 270). Tüm bu açılardan değerlendirildiğinde söz varlığı, bir millete ait; algılama, soyutlama, somutlaştırma ve anlatım unsurlarının gücünü göstermesi bakımından ayrıca önem arz etmektedir (Aksan, 2005, s. 221; Göçer, 2009, s. 1027). Karamanoğullarının, Oğuzhan'ın oğullarından Yıldızhan soyundan geldiği yani bir Avşar boyu olduğu düşünülmektedir (Tosun, 2021, s. 5). Bu doğrultuda kadim Türk kültürünü de yüzyıllar içerisinde kendi bünyelerinde barındırmışlardır. Türklerin önemli özelliklerinden birisi de askerî yönden savaşçılık özelliklerinin diğer toplumlara göre ileri düzeyde olmalarıdır. Göçebe yaşam tarzının getirmiş olduğu şartlar dolaysıyla ordu-millet anlayışıyla hareket eden Türk boyları, savaşçılıklarının yanı sıra askerî alana kazandırmış oldukları terminoloji ile de dikkat çekmektedir (Özdemir, 2023a, s. 38-39). Tarihte atı ilk olarak ehlileştiren ve savaş alanında kullanan Türk milleti; üzengi, refleks yay, ıslıklı ok vb. gibi askerî alana ait icatlara sahiptir (Özdemir, 2023b, s. 1). Askerî kültürün devamlılığı noktasında *Karamannâme* adlı eserde geçen askerî rütbe ve unvanlar, ikincil veri kaynaklarının taranması neticesinde tespit edilmiştir. İkincil veri araştırması mevcut olan verilerin kullanılmasıyla tespit edilir. Yani hazır olarak bulunan veriler, araştırmanın genel etkinliğini artırmak için özetlenir ve/veya derlenir. Bu çalışmada elde edilen ikincil verilere ait anlamlar; *"TDK Türkçe Sözlük, Türkiye Türkçesindeki Türkçe Kelimelerin Köken Bilgisi Sözlüğü, Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Eski Türk-Moğol Kişi Adları Sözlüğü, Türkçenin VIII.-XV. Yüzyıllar Arasında Sözcük Dağarcığı* ve Ahmet Doğan'a ait olan *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü"* gibi eserlerden yararlanılarak verilmiştir. *Karamannâme*'ye ait askerî rütbe ve unvanların oluşturduğu kelime ve kelime grupları, eserin içerisinde yer aldığı şekliyle yani bağlama bakılarak tespit edilmiştir. Bir kelimenin askerî alana ait olup olmaması söz konusu kelime veya kelime grubunun geçtiği cümleye bağlı olarak değişiklik gösterebilir (Eker, 2007, s. VIII). Günlük hayatta askerî alana ait olmayan bir kelime bağlamdan hareketle askerî alan içerisinde değerlendirilebilir. Bu noktada "*mukabil*" örneğini ele alabiliriz. Bu kelime karşı karşıya olmak anlamında kullanılan bir kelimedir. Ancak "*İki ordu savaş alanında mukabil oldu*." gibi bir cümle içerisinde savaşmak için hazır olmak, düşmanın karşısına çıkmak anlamlarına geleceği için askerî alana dahil edilmelidir. Bu çalışmada da kelime ve kelime gruplarının anlamlandırılmasında bu yol izlenmiştir. Söz konusu çalışma ile Karamanoğullarına ait XVI. yüzyılda yazılmış olan bu eser, dil ve söz varlığı açısından incelenmiş ve askerî söz varlığına ait unsurlar tespit edilip Türk askerî kültürünün devamlılığı noktasında askerî rütbe ve unvanlar sonraki çalışmalarda kullanılmak üzere somut veriler oluşturacak şekilde ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Şikârî, Karamanoğulları, Askerî Kültür, Söz Varlığı, Türk Dili.

MILITARY RANKS AND TITLES MENTIONED IN ŞIKÂRÎ KARAMANNÂME

The works of historiography contain historical information and documents about the period in which they were written. The historical manuscripts studied by historians have not been adequately examined in terms of the vocabulary they contain. One of these works is "Karamannâme", which describes the period of Karamanoğulları under the pseudonym Şikârî. As it is known, a new era began for Turkish historiography in Anatolia with Dehhânî. This period was a plain Turkish understanding of historiography written at a level that the public could understand. One of those who acted with this understanding was Shikari. The work, which differs in that it is an opposing work outside the Ottoman rule in Anatolia, was written in the clear and understandable Anatolian Turkish of the period in terms of content and expression. One of the important features of early historiography is that the events were told in an epic manner, not with the meticulousness of a historian, but with the influence of oral

tradition. This feature is also seen in Şikârî's narratives. Although this exaggerated narrative style and narration of events without citing any sources is a deficiency in terms of historical objectivity, it contains richness in terms of vocabulary. In terms of the continuity of military culture, the military ranks and titles mentioned in the work called Karamanname were determined as a result of scanning secondary data sources. Secondary data obtained in this study; "TDK Turkish Dictionary, Dictionary of Origin Information of Turkish Words in Turkey Turkish, Ottoman Turkish Encyclopedic Dictionary, Old Turkish-Mongolian Personal Names Dictionary, VIII.-XV. Their meanings were given using works such as "Vocabulary Between the Centuries" and "Ottoman Turkish Dictionary" belonging to Ahmet Doğan. The words and word groups formed by the military ranks and titles of Karamanname were determined as they appear in the work, that is, by looking at the context. With the study in question, the XVI. This work, written in the 19th century, was examined in terms of language and vocabulary, and elements of military vocabulary were identified and concrete data were presented for the continuity of Turkish military culture and for use in subsequent studies.

Keywords: Şikârî, Karamanoğulları, Military Culture, Vocabulary, Turkish Language.

KAYNAKÇA

Aksan, D. (1982). *Her Yönüyle Dil.* Ankara: TDK Yayınları.
Aksan, D. (2005). *Türkçenin Zenginlikleri İncelikleri.* Ankara: Bilgi Yayınevi.
Buran, A. (2015). *Türklük Bilimleri Terimleri Sözlüğü.* Ankara: Akçağ Yayınları.
Devellioğlu, F. (2007). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugât*. Ankara: Aydın Kitapevi.
Doğan, A. (2011). *Osmanlı Türkçesi sözlüğü.* Ankara: Akçağ Yayınları.
Eker, S. (2007). *Türk Dil Bilimi Bakımından Tarihi Askeri Terminoloji*. Grafiker Yayınları.
Göçer, A. (2009). Türkçe Eğitiminde Öğrencilerin Söz Varlığını Geliştirme Etkinlikleri ve Sözlük kullanımı. *Turkısh Studies,* 7(4), 1117-1155.
Gülensoy, T. (2018). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü (etimolojik sözlük).* İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları.
Gülensoy, T. ve Küçüker, P. (2015). *Eski Türk-Moğol Kişi Adları Sözlüğü*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
Korkmaz, Z. (1992). *Gramer Terimleri Sözlüğü.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
Özcan, A. (2020). *Osmanlı'da Tarih Yazımı ve Kaynak Türleri (Ciltli)*. İstanbul: Kronik Kitap.
Özdemir, H. (2023a). *Osmanlı Tarihlerinde Askerlikle İlgili Söz Varlığı (15. Ve 16. Yüzyıl)*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale.
Özdemir, H. (2023b). İlk Anonim Tevârih-İ Âl-İ Osman'da Geçen Askeri Terimler Üzerine. *İletişim ve Toplum Araştırmaları Dergisi, 3*(1), 88-113. doi:10.5281/zenodo.7785417
Paçacıoğlu, B. (2016). *VIII.-XVI. Yüzyıllar Arasında Sözcük dağarcığı.* İstanbul: Kesit Yayınları.
Sözen, M. ve Sakaoğlu, N. (2005). *Karamannâme—Şikârî* -. İstanbul: Karaman Valiliği-Karaman Belediyesi.
Taşkıran, H. (2022). Osmanlı Tarih Yazıcılığına Bir Tepki Olarak Karamanlı Tarih Yazıcılığı: Şikârî ve Karamannâmesi. *Uluslararası Prof. Dr. Halil İnalcık-Tarih ve Tarihçilik Sempozyumu Bildirileri II*, 667-676.
Tosun, M. D. (2021). *Karamanoğulları Şikari Tarihi*. İstanbul: Depo Print Dijital Baskı.
Türk Dil Kurumu (2005). *Türkçe Sözlük.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayını.
Yıldız, S. N. (2010). Şikâri. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul. https://islamansiklopedisi.org.tr/sikari adresinden erişildi.
Yüksel, T. (2014). *Dilbilgisi Kavramları Sözlüğü.* İstanbul: Uyanış Yayınları.

İŞLETME BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN YAPAY ZEKÂ FARKINDALIK DÜZEYİ: KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Deniz HOŞBAY BAYRAKTAR[1]
Oğuzhan AYTAR [2]

Yapay zekâ, bilgisayar sistemlerinin insan zekasına özgü becerileri taklit edebilmesini sağlayan bir teknoloji alanıdır ve makinelerin öğrenmesi, mantık yürütmesi, sorunlara çözüm bulması, çevresini algılaması ve insan dilini anlayabilmesi gibi yetenekler geliştirmeyi amaçlar. Yapay zekâ, işletmelerde farklı alanlarda önemli yenilikler sunmaktadır (Loureiro, Guerreiro & Tussyadiah, 2021). Örneğin müşteri hizmetlerinde chatbotlar ve sanal asistanlar, müşterilerin sorularına hızlı yanıt verirken, duygu analizi araçları da müşteri memnuniyetini ölçmeye yardımcı olmaktadır. Pazarlama ve satış süreçlerinde yapay zekâ, kişiselleştirilmiş öneriler sunarak müşterilere özel kampanyalar hazırlamaya olanak sağlar ve dinamik fiyatlandırma gibi yöntemlerle gelir optimizasyonu yapar. Ayrıca insan kaynaklarında yapay zekâ başvuruları analiz ederek doğru adayların seçimini kolaylaştırır ve işletmelerde çalışan kişilerin performansını değerlendiren sistemler sunar. Operasyonel yönetimde ise tedarik zincirinin optimize edilmesi, lojistik süreçlerin iyileştirilmesi ve rutin işlerin otomasyonu gibi katkıları vardır (Sestino & De Mauro, 2022). Ürün ve hizmet geliştirme süreçlerinde ise yapay zekâ, kullanıcı ihtiyaçlarını analiz ederek yenilikçi fikirler ortaya koyar ve gerek piyasadaki gerekse yeni tasarlanan ürünün performansını simülasyonlarla test edebilir. Finans ve muhasebe alanında finansal tahminlerde bulunma ve muhasebe işlemlerini otomatikleştirme ve dolandırıcılığı tespit etme gibi yetenekleri ile süreçleri hızlandırır. Üretim ve sanayide, akıllı robotlar üretim süreçlerine esneklik katarken kalite kontrol sistemleri hatalı ürünleri tespit eder. Risk yönetiminde yapay zekâ, çeşitli tahminsel modelleme araçları ile potansiyel riskleri belirlerken sigorta sektöründe poliçe düzenleme ve hasar değerlendirme süreçlerini kolaylaştırır (Bharadiya, Thomas& Ahmed, 2023). Yapay zeka teknolojisi ile gerçekleşen tüm bu kullanım alanları, işletmelerin verimliliğini artırırken müşteri deneyimini geliştirmek için büyük fırsatlar sunmaktadır. İşletmelere sunduğu katkılar dolayısıyla yapay zekâ uygulamaları, işletme bölümü öğrencileri için hem akademik hem de mesleki açıdan büyük bir öneme sahiptir. Günümüz iş dünyasında yapay zekâ; pazarlama, finans, insan kaynakları, operasyon yönetimi ve üretim gibi birçok alanda rekabet avantajı sağlayan bir araç haline gelmiştir. Bu teknolojiyi anlamak ve etkin bir şekilde kullanmak; işletme öğrencilerinin problem çözme, karar verme ve strateji geliştirme yetkinliklerini güçlendirebilir. Ayrıca, yapay zekâ araçlarının sağladığı otomasyon ve veri analitiği imkanları, geleceğin işletme liderleri olarak öğrencilerin yenilikçi çözümler sunmasını kolaylaştırır. İş dünyasının dijital dönüşüm sürecinde yapay zekâ, işletme öğrencileri için kariyer fırsatlarını genişleten ve onları geleceğe hazırlayan kritik bir beceri seti haline gelmiştir (Gerlich, 2024). Bu nedenle, yapay zekâ uygulamalarını öğrenmek ve bu alandaki gelişmeleri takip etmek, işletme öğrencileri için bir zorunluluk haline geldiği söylenebilir.

Öğrencilerin yapay zekâ uygulamalarına yönelik bir farkındalık çalışması, birçok önemli fayda sağlayabilir. İlk olarak bu tür bir çalışma, öğrencilerin teknolojik yetkinliklerini artırarak dijital dönüşüm sürecine uyum sağlamalarına yardımcı olabilir. Yapay zekâ konusunda bilgi sahibi olan öğrenciler, gelecekteki kariyerlerinde rekabet avantajı elde

[1]Arş. Gör. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Yönetim ve Organizasyon Anabilim Dalı (denizh@kmu.edu.tr)
[2] Doç. Dr.,Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Yönetim ve Organizasyon Anabilim Dalı (oguzhanaytar@kmu.edu.tr)

ederler. Ayrıca, yapay zekâ, iş dünyasında giderek daha fazla kullanılan bir teknoloji olduğundan, öğrencilerin bu teknolojiyi erken aşamada öğrenmeleri, iş dünyasına atıldıklarında daha hazırlıklı olmalarını sağlar. Yapay zekâ öğrencilere yaratıcı ve yenilikçi düşünme fırsatı sunarak, problem çözme ve stratejik düşünme becerilerini geliştirebilir. Bu da onların yenilikçi çözümler üretmelerine ve etkili iş modelleri tasarlamalarına olanak tanır. Teknoloji odaklı şirketlerde bu tür beceriler oldukça fazla talep gördüğünden dolayı yapay zekâ bilgisi, öğrencilerin mezuniyet sonrasındaki kariyer fırsatlarını artırmasına olanak sağlar. Buna ek olarak öğrenciler edindikleri farkındalık sayesinde veri analizi ve karar verme becerilerini geliştirebilirler, böylece işletme bölümü öğrencilerinin pazarlama, finans ve operasyonel yönetim gibi pek çok alanda başarılı olmalarına katkıda bulunur. Ayrıca yapay zekânın toplumsal ve etik sorunlar üzerine de önemli etkileri vardır; öğrencilerin bu konuda farkındalık kazanmaları, yapay zekânın etik kullanımı ve veri güvenliği gibi konularda bilinçli kararlar almalarına yardımcı olur (Abdelwahab, Rauf, & Chen, 2023). Benzer şekilde yapay zekâ uygulamaları, öğrencilere liderlik ve yönetim becerileri edinmelerini sağlayarak teknolojiyi ve insan kaynaklarını entegre bir şekilde yönetme yetkinliği kazandırabilir. Böylece, yapay zekâ uygulamalarına dair geliştirecekleri farkındalıklar, öğrencilerin hem profesyonel yaşamlarına hem de toplumsal sorumluluklarına hazırlıklı olmalarını sağlayacak bir beceri seti oluşturabileceği söylenebilir. Bu doğrultuda çalışmada, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme bölümünde öğrenim gören lisans düzeyindeki öğrencilerin yapay zekâya ilişkin tutum ve görüşlerini incelemek amaçlanmıştır. Bu kapsamda işletme bölümü öğrencilerinden "Yapay Zekâ Farkındalık Formu"nu cevaplamaları istenmektedir. Bu çalışmada, 2021 yılında Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi'nde yayınlanan, Meryem Bilge Çam ve arkadaşları tarafından yapılan "Öğretmen Adaylarının Yapay Zekâ Teknolojileri ile İlgili Farkındalıklarının Belirlenmesi" makalesinde kullanılan ve makale yazarları tarafından geliştirilmiş olan "Yapay Zekâ Farkındalık Formu" kullanılmıştır. Formda öğrencilerden yapay zekâyı tanımlamaları istenmekte, yapay zekâyı hangi kaynaklardan duydukları, hangi alanlarda hangi amaçla kullanabilecekleri, yapay zekanın günümüzde ve gelecekte yaratabileceği avantajlar ve dezavantajları gibi konuları içeren sorulara cevap vermeleri beklenmiştir. Verilen cevaplar doğrultusunda öğrencilerin yapay zekâ hakkındaki farkındalık seviyeleri analiz edilmesi hedeflenmiştir. Bu doğrultuda araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılacak olup içerik analizi tekniği ile analiz edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Yapay Zeka Teknolojileri, Yapay Zeka Farkındalığı, İşletmelerde Yapay Zeka.

AWARENESS LEVEL OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE OF BUSINESS ADMINISTRATION STUDENTS: THE CASE OF KARAMANOĞLU MEHMETBEY UNIVERSITY

With the development of technology, artificial intelligence has started to be used in many fields today. Businesses also use artificial intelligence technologies for many purposes such as recruitment process, performance and productivity analysis of the employee, financial issues, production and marketing and the like. Therefore, artificial intelligence has become a necessity in recruitment processes and in current conditions in the labor force. For this reason, having knowledge about artificial intelligence enables students to gain competitive advantage in their future business life. In this context, it is thought that determining the levels of business administration students' familiarity with artificial intelligence and their usage status will be useful to the literature. It is expected that this study, which will reveal the artificial intelligence awareness and usage skills of business students, will contribute to increasing the

awareness levels of students in the long term. In this context, the study aims to determine the awareness levels of business administration students about artificial intelligence. In this context, “Artificial Intelligence Awareness Form” consisting of open-ended questions will be applied to Business Administration Department students of Karamanoğlu Mehmetbey University. In the form, students are asked to define artificial intelligence, and their level of awareness will be measured by answering questions about the sources from which they have heard about artificial intelligence, in which fields they can use it and for what purpose, and the advantages and disadvantages that artificial intelligence can create today and in the future. In the study the qualitative analysis method will be applied and the answers given by the students to the questions will be analyzed with the content analysis technique.

Keywords: Artificial Intelligence technology, Awareness of Artificial Intelligence, Artificial Intelligence in Business.

KAYNAKÇA

Abdelwahab, H. R., Rauf, A., & Chen, D. (2023). Business students’ perceptions of Dutch higher educational institutions in preparing them for artificial intelligence work environments. Industry and Higher Education, 37(1), 22-34.

Bharadiya, J. P., Thomas, R. K., & Ahmed, F. (2023). Rise of Artificial Intelligence in Business and Industry. Journal of Engineering Research and Reports, 25(3), 85-103.

Çam, M. B., Çelik, N. C., Güntepe, E. T., & Durukan, Ü. G. (2021). Öğretmen Adaylarının Yapay Zekâ Teknolojileri ile İlgili Farkındalıklarının Belirlenmesi. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 18(48), 263-285.

Gerlich, M. (2024). The use of artificial intelligence in modern business education: The impact on students' cognitive and communication skills in the United Kingdom. IEEE Engineering Management Review.

Loureiro, S. M. C., Guerreiro, J., &Tussyadiah, I. (2021). Artificial intelligence in business: State of the art and futurere search agenda. Journal of business research, 129, 911-926.

Sestino, A., & De Mauro, A. (2022). Leveraging artificial intelligence in business: Implications, applications and methods. Technology Analysis & Strategic Management, 34(1), 16-29.

GELENEKSELDEN POSTMODERNE DÖNÜŞÜM SÜRECİNDE KAHVE FALI: KARAMAN İLİ ÖRNEĞİ

Murat ÖZ[1]
Yasemin UCA[2]

Kahve falı tarihi çok eskiye dayanan ve Türk kültüründe önemli bir yeri olan kültürel bir etkinliktir. Bu etkinlik zaman içinde gelişen teknoloji ve beraberinde gelen dijitalleşme süreciyle birlikle değişime uğramıştır. Eskiden evlerde gerçekleştirilen bu uygulama önce kafelere taşınmış ardından da dijital ortamlarda kendine yer edinmiştir. Bireyler arası iletişim ve sosyalleşme aracı olan kahve falı etkinliği zamanla bir sektör haline gelmiştir. Ayrıca çeşitli mobil uygulamalar ve internet siteleri aracılığıyla küresel bir etkileşim alanına taşınmıştır. Bu çalışmada kahve falı etkinliğinin, geleneksel kökenlerinden kopmadan, dijitalleşme sürecinde postmodern bir yapıya nasıl dönüştüğü anlatılmıştır. İlgili çalışma daha sonra Karaman ilinde bir araştırma yapılarak genişletilecektir.

Giriş

Kültürel uygulamalar, toplumların inançlarını, değerlerini ve gündelik hayatlarını şekillendiren ve yansıtan temel unsurlar arasında bulunur. Fakat bu uygulamalar teknolojinin ilerlemesi ve beraberinde gelen dijitalleşme ile bir değişim ve dönüşüm sürecine girmiştir. Türk kültüründe önemli bir yere sahip olan kahve falı etkinliği de modernleşme ve postmodernleşme süreçleriyle birlikte, mevcut koşullara ve teknoloji odaklı yaşam tarzlarına uyum sağlayarak farklı boyutlar kazanmıştır. Geleneksel dönemlerde kahve falı, aile ve arkadaş ortamlarında keyifli sohbetlerin bir parçası olarak görülmüş ve bireylerin geleceğe dair umut ve beklentilerini ifade etme aracı olarak önem kazanmıştır. Fakat dijitalleşmeyle birlikte kahve falı, mobil uygulamalara, çevrimiçi fal hizmetlerine ve sosyal medya platformlarına taşınarak daha geniş kitlelere ulaşmıştır. Böylece bu geleneksel etkinlik dijital çağın bir parçası haline getirmiştir.

Bu çalışmada kahve falı uygulamasının, geleneksel kökenlerinden kopmadan, dijitalleşme sürecinde postmodern bir yapıya nasıl evrildiği anlatılmıştır. İlgili çalışma daha sonra genişletilecek ve geleneksel kültürel uygulamaların postmodern dönemde nasıl dönüştüğünü Teknoloji Kabul Modeli çerçevesinde değerlendirilecektir. Böylece teknolojinin bu dönüşüm sürecindeki rolü anlaşılabilecektir. Bu doğrultuda Karaman ilinde kahve falı örneği üzerinden, teknolojinin geleneksel bir uygulamayı nasıl dijitalleştirdiği, bu süreçteki toplumsal ve kültürel etkilerle birlikte değerlendirilecektir.

Gelenekselden Postmoderne Dönüşüm Sürecinde Kahve Falı: Karaman İli Örneği

Kahve, dünya genelinde en çok tüketilen içecek türüdür (Sözlü, Yılmaz ve Tek, 2017) ve tüketimi gittikçe artmaktadır (Saltan ve Kaya, 2018). Bu bitki 14.yy'da Etiyopya (Habeşistan)'da Khaldi adında bir çoban tarafından keşfedilmiştir (Şehitoğlu, 2020). Başlangıçta kırmızı meyve ya da çekirdekleri çiğnenerek tüketilen kahve, ilk olarak 15. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'na girmiştir. Yavuz Sultan Selim döneminde İstanbul'a gelen Müslüman tacirler aracılığıyla tanınmaya başlamış, ardından Kanuni Sultan Süleyman döneminde Yemen ve çevresinin 1532 yılında Osmanlı topraklarına katılmasıyla kahve ticareti hız kazanmıştır. Limanlarda ve ambarlarda yapılan kahve ticareti Türklerin bu içeceği yaygın bir şekilde tanımalarına olanak sağlamıştır. 16.yy'ın sonlarına gelindiğinde Anadolu'nun her bölgesinde kahve tüketilmeye başlanmıştır. Bu süreçte kahve dostlarla yapılan sohbetlerin ve konaklarda yemek sonrası ikramların önemli bir parçası haline gelmiş

[1] Doç. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi.
[2] Doktora Öğrencisi.

ve kahvehaneler açılmaya başlanmıştır. Kahvehaneler zamanla esnafın, yeniçerilerin ve halkın diğer kesimlerinin sık tercih ettiği ve insanların bir araya gelip sosyalleştiği mekânlara dönüşmüştür. Ayrıca sarayda “kahvecibaşılık” resmi bir makam haline gelmiştir (Saltan ve Kaya, 2018). Sarayda "kahvecibaşı" makamı, yetenekli has odalılara bazen mabeyncilik göreviyle birlikte, bazen de yalnızca bir unvan olarak verilmiştir (Şehitoğlu, 2020).

Osmanlı İmparatorluğu'nda kahve tüketimi ve kahvehaneler, ulema ve merkezi yönetim tarafından yoğun bir şekilde eleştirilmiş ve katı yasaklar uygulanmıştır. Özellikle kahvehanelerde yapılan “devlet sohbetleri” isimli konuşmalar, bazen devlete karşı isyanların çıkmasına zemin hazırladığı için merkezi otorite tarafından bir tehdit olarak algılanmıştır. Bu nedenle, kahvehaneler siyasi iktidar tarafından "fitne ve fesat yuvaları" olarak nitelendirilmiştir. Bunun sonucunda kahvehaneler bazen tamamen kapatılmış, bazen de kapatılmayarak farklı yöntemlerle denetim ve kontrol altına alınmıştır. Fakat kahve önemli bir gelir kaynağı olduğu için bu yasaklar kalıcı olmamış ve zaman zaman ihlal edilmiştir (Karhan, 2021).

Kahve, 17.yy’ın ortalarına doğru günlük yaşamın bir parçası olmanın ötesine geçmiş ve saraylarda düzenlenen ihtişamlı törenlerin, ziyafetlerin ve kutlamaların vazgeçilmez bir unsuru olmuştur. Nişan, düğün ve evlilik gibi özel günlerde kahve ikramı, bu törenlerin geleneksel uygulaması haline dönüşmüştür. Ayrıca kahve, politik ve sosyal etkinliklerde, dini ibadetlerde ve misafirlerin ağırlanma sırasında da sunulmuştur. Böylece kahve Türk toplumunun her alanını etkileyerek kültürel bir anlam kazanmıştır (Alptürker, 2021).

Türk kültüründe kahve, misafirperverliğin bir simgesi olarak kabul edilir ve misafire verilen önemin ve duyulan saygının somut bir göstergesi (Yılmaz, 2012) olarak değerlendirilir. Ayrıca, kız isteme törenlerindeki kahve ikramı da köklü bir gelenek halini almıştır. Kahvenin kendine özgü bir demleme şekli vardır ve su, lokum gibi farklı yiyeceklerle birlikte servis edilir. Türk kahvesinin diğer bir ayırt edici özelliği ise telvesi ile sunulmasıdır. Kahve içildikten sonra dibinde kalan telve kahve falı geleneğinin ortaya çıkması için zemin hazırlamıştır (Çekiç, 2022). Bu gelenek, Türk kahvesine özgü önemli ritüellerden biridir. Kahve falı kültürünün incelenmesi, toplumdaki sosyal ilişkiler, düşünce yapıları ve davranışlar hakkında pek çok bilgi edinmeyi mümkün kılar. Bu nedenle ilgili etkinliğin, sosyolojik, kültürel ve psikolojik bir boyutu olduğu söylenebilir(Alyakut, 2023; Karhan, 2021). Bu etkinlik kadınlar arasında yaygındır (Özdemir, 2021; Yıldırım, Eyüpoğlu, Öner ve Göktepeliler, 2023). Kahve falına bakan kadınlardan ilk kez 1700’lerin başlarında Londra ve Paris'te söz edilmeye başlanmıştır. Fakat kısa bir süre sonra falcı kadınlara Almanya'da da rastlanmıştır (Büyükokutan, 2012).

Kahve falı için geleceğe dair öngörülerde bulunarak insanlara psikolojik bir rahatlama ve tatmin sağladığını söylemek mümkündür (Yıldız, 2002; Yılmaz, 2012). Kahve falı süreci birkaç aşamadan oluşur. Öncelikle kişi kahveyi içtikten sonra fincanı tabağın üzerine kapatır ve bir dilek tutar. Ardından fincanı hafifçe sallanır ve kendine doğru bir kez çevirir. Bu sırada *"Neyse hâlim, çıksın falım"* diyerek ve fincanın soğumasını beklemeye başlar. Soğuyan fincanın içindeki telvelerin oluşturduğu şekillerin ve sembollerin yorumlanmasıyla fal bakma etkinliği gerçekleşir (Alptürker, 2021; Karakaş ve Paçalı, 2022).

Kahve falı geleneği, geçmişten 21.yy’a kadar varlığı sürdüren ve Türk toplumu için önemli olan bir uygulamadır (Özdemir, 2021). Bu gelenek zaman içinde değişime uğramıştır. İlk başlarda kahve falı genellikle kadınlar arasında bir sosyalleşme aracı(Çelik, 2023) olarak kullanılmıştır. Ev ziyaretlerinde, komşu toplantılarında kahve içilip fal bakmak yaygın bir

gelenek halini almıştır. Falcılar, genellikle bu sembollerin geçmişle, şimdiki zamanla ve gelecekle ilişkisine yönelik yorumlar yapmaya çalışmışlardır (Soydaş ve Yazıcı, 2018). Bu gelenek zamanla bir sektöre dönüşmüştür. Bu sektörün en önemli aracı ise fal kafeler olmuştur. Falcılar artık kahve falına bu mekânlarda bakmaya başlamışlardır (Güneş, 2013). Endüstri Devrimi ile başlayıp makineleşmenin ardından gelen dijitalleşme süreci ise kahvenin sohbetlerdeki vazgeçilmez yerini yeni bir boyuta taşımıştır. Kahve içildikten sonra fincanın kapatılarak bakılan geleneksel kahve falları da bu dönüşümden payını alarak, sanal ortama taşınmış ve dijital bir gelenek haline gelmiştir (Alptürker, 2021). Türkiye'de yapılan ilk sanal fal uygulaması 2010 yılında çıkarılan "Binnaz Abla" adlı uygulamadır. Ardından "Falcı Bacı", "Derya Abla" ve "Faladdin" gibi sanal kahve falı uygulamaları ortaya çıkmıştır (Karakaş ve Paçalı, 2022). Bu uygulamalar kahve falı geleneğinin anlamını ve kapsamını değiştirip geliştirmiştir (Alptürker, 2021).

Sonuç

Kahve falı geleneği, kökenleri çok eskiye dayanan bir kültürel mirastır. Fakat bu gelenek zamanla değişime uğramıştır. İlk başlarda yüz yüze sohbetlerin bir parçası olan kahve falı daha sonra kafelere taşınmış ve kendine has bir sektör oluşturmuştur. Kahve falına artık fal kafelerde daha tecrübeli kişiler tarafından bakılmaya başlanmıştır. Kahve falının değişim ve döşüm süreci teknoloji ve dijitalleşme ile devam etmiştir. Dijitalleşme sonucunda insanlar, birçok farklı mobil uygulama ve internet sitesi aracılığıyla kolay bir şekilde kahve falına baktırma imkânı elde etmiştir. Böylece kahve falı postmodern dünyanın bir parçası haline gelmiş ve dijital platformlar aracılığıyla küresel bir etkileşim alanına taşınmıştır.

Bu dönüşüm, geleneksel uygulamaların kökenlerinden kopmadan güncel dönemin şartlarına uyum sağarak varlığını devam ettirebileceğini göstermektedir. Kahve falı da modern ihtiyaçlara ve teknoloji odaklı yaşam tarzlarına uyum sağlayarak dijital sanal dünyada yer edinmiştir. Böylece kültürel sürekliliğin ve modernleşmenin bir arada olabileceğini göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Kahve, Kahve Falı, Modernizm, Postmodernizm, Teknoloji Kabul Modeli.

COFFEE FORTUNE TELLING IN THE TRANSFORMATION PROCESS FROM TRADITIONAL TO POSTMODERN: THE EXAMPLE OF KARAMAN PROVINCE

Coffee fortune telling is a cultural activity that dates back to ancient times and has an important place in Turkish culture. This activity has changed over time with the developing technology and the accompanying digitalization process. This practice, which used to be carried out in homes, first moved to cafes and then found its place in digital environments. Coffee fortune telling, which is a means of communication and socialization between individuals, has become a sector over time. It has also moved to a global interaction area through various mobile applications and websites. In this study, it is explained how the coffee fortune telling activity has transformed into a postmodern structure in the process of digitalization without breaking away from its traditional roots. The related study will be expanded by conducting a research in Karaman province.

Keywords: Coffee, Coffee Fortune Telling, Modernism, Postmodernism, Technology Acceptance Model.

KAYNAKÇA

Alptürker, İ. G. (2021). "Fala İnanma Falsız Kalma" Sözünün Gücüyle Dönüşen/Genişleyen Bağlam: "Kahve Falı" Uygulamaları. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, *11*(4), 1800–1809.

Alyakut, Ö. (2023). Türk Mutfak Kültürünün Kahveye Verdiği Kimlik: Türk Kahvesi. *International Journal of Social Humanities Sciences Research (JSHSR)*, *10*(94), 1012–1024.

Büyükokutan, A. (2012). Muğla'daki KAhve Falına Bakma Geleneği Üzerine Bir Değerlendirme. *Folklor/ Edebiyat*, *18*(71), 97–112.

Çekiç, İ. (2022). X, Y ve Z Kuşaklarının Kahve Tüketim Alışkanlıklarını Etkileyen Unsurlar Üzerine Mukayeseli Bir Araştırma. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, *6*(3), 683–698.

Çelik, G. (2023). Küreselleşme Bağlamında Türk Halk Kültürünün Ticarete Dönüşmesi: Göbekbox, Kırklama Setleri ve Fal Uygulamaları. *Kültür Aratırmaları Dergisi*, *19*, 60–75.

Güneş, E. (2013). *Su Falı, Kahve Falı ve Tarot Kafelerine Gidenlerin Din Psikolojisi Açısından Değerlendirilmesi (İstanbul Örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Karakaş, R. ve Paçalı, İ. (2022). Dijital Ortamda Fal: Faladdin Uygulaması. *Uluslararası Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, *5*(1), 131–141.

Karhan, J. (2021). Toplumsal ve Kültürel Bir İçecek: "Türk Kahvesi". *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, *52*, 149–165.

Özdemir, B. (2021). Dijitalleşme ile Şekillenen Fal Bakma Geleneği: Youtube Kanalları Örneği. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, *14*(35), 937–955.

Saltan, F. Z. ve Kaya, H. (2018). Kahve: Bir Farmakognozik Derleme Coffee. *FABAD Journal of Pharmaceutical Sciences*, *43*(3), 279–289.

Şehitoğlu, N. (2020). Ankara Etnografya Müzesindeki Üç Ahşap Kahve Soğutucusu. *Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, *7*(19), 93–109.

Soydaş, N. ve Yazıcı, T. (2018). Eğlence/Boş Zaman Aktivitesi Olarak Kahve Falı İletişimi: Kahve Bahane, Uygulama Şahane. *2. Uluslararası İletişimde Yeni Yönelimler Konferansı: Eğlence ve Ürün Yerleştirme* içinde (ss. 124–134). İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi.

Sözlü, S., Yılmaz, B. ve Tek, N. A. (2017). Kahve Tüketimi ve Bazı Hastalıklarla İlişkisi. *SDÜ Sağlık Bilimleri Dergisi*, *8*(2), 33–39.

Yıldırım, E., Eyüpoğlu, İ., Öner, F. K. ve Göktepeliler, Ö. (2023). Kültürel Miras Türk Kahvesi ve Resim Sanatı İlişkisi : Ertuğrul Ateş. *Sanat ve İnsan Dergisi*, *7*(1), 146–155.

Yıldız, M. C. (2002). Türk Kültür Tarihinde Kahve ve Kahvehane. *Türkler Ansiklopedisi*. Yeni Türkiye Yayınları.

Yılmaz, P. (2012). Menengiçten Şuruba: Gaziantep'te İçecek Kültürü. *Folklor/Edebiyat*, *18*(69), 25–39.

İŞLETMELERDE DİJİTAL İKİZ TEKNOLOJİSİ: DİJİTAL İKİZ KARAMAN GIDA ENDÜSTRİSİ İÇİN BİR KALDIRAÇ OLABİLİR Mİ?

Oğuzhan AYTAR[1]

Dijital İkiz kavramı fiziksel bir varlığın, sistemin veya sürecin dijital bir temsilini ifade etmektedir. Bu temsil, gerçek dünyadaki fiziksel varlıkla entegre çalışarak onun davranışlarını, durumunu ve performansını gerçek zamanlı olarak izlemeyi, simüle etmeyi ve optimize etmeyi mümkün kılmaktadır (Semeraro vd., 2021). Dijital ikiz, fiziksel bir varlığın veya sürecin dijital bir kopyası olarak, fiziksel ve dijital dünyalar arasında sürekli bir bağ kurmaktadır. Bu bağ, genellikle nesneler interneti cihazları, sensörler ve diğer veri toplama araçları aracılığıyla sağlanır. Dijital ikiz, gerçek zamanlı veri akışı sayesinde fiziksel varlığın durumunu ve davranışını sürekli olarak izleyebilir, analiz edebilir ve optimize edebilir. Simülasyon yetenekleri sayesinde, olası senaryoları test ederek gelecekteki durumlar hakkında öngörülerde bulunabilir ve karar destek süreçlerine katkıda bulunabilir (Trauer, 2020). Yapay zekâ ve makine öğrenimi algoritmalarıyla entegre çalışan dijital ikizler, daha karmaşık analizler yapabilir ve kendi kendine öğrenen sistemler haline gelebilir (Xu, 2023). Tüm bu özellikler, dijital ikizi sadece bir izleme aracı olmaktan çıkarıp, stratejik planlama ve operasyonel verimliliği artıran bir teknoloji haline getirir. Dijital ikiz teknolojisi, işletmelerin operasyonel verimliliğini artırırken maliyetleri düşürmelerine olanak tanımaktadır. Bu teknoloji, süreçlerin ve ekipmanların gerçek zamanlı izlenmesiyle bakım ihtiyaçlarının önceden tahmin edilmesini sağlar ve arızaların neden olabileceği üretim kesintilerini önler. Özellikle üretim sektöründe, operasyonel süreçlerin dijital olarak simüle edilmesi, kaynakların daha etkin kullanılmasına ve gereksiz harcamaların azaltılmasına yardımcı olur. Bunun yanı sıra, dijital ikizler ürün ve hizmet geliştirme süreçlerini hızlandırarak girişimcilere büyük avantajlar sunar. Prototip üretmeden önce yapılan sanal simülasyonlar, tasarım aşamasında zaman ve maliyet tasarrufu sağlamakta, böylece inovasyon süreçleri hızlanmaktadır (Attaran, ve Celik, 2023). Dijital ikizlerin sunduğu tahminleme ve risk yönetimi yetenekleri, işletmelerin gelecekteki belirsizliklere karşı daha hazırlıklı olmalarını mümkün kılmaktadır. Gerçek zamanlı veriler ve simülasyonlarla işletmeler, olası senaryoları test ederek stratejik kararlarını daha bilinçli bir şekilde alabilir ve risklerini minimize edebilmektedir (Mirza, 2021). Bununla birlikte, müşteri davranışlarının modellenmesi ve analiz edilmesi, işletmelerin müşterilerine daha kişiselleştirilmiş hizmetler sunmalarına olanak tanır. Perakende sektöründen sağlık hizmetlerine kadar birçok alanda, dijital ikizler müşteri memnuniyetini artırarak rekabet avantajı sağlar (Lanawaang, Suryawijaya ve Zhou, 2024). Ayrıca, dijital ikizler sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmada önemli bir rol oynar. Enerji tüketiminin optimize edilmesi, çevresel etkilerin azaltılması ve kaynak yönetiminin iyileştirilmesi, bu teknolojinin sunduğu faydalar arasındadır. İnovasyonu teşvik eden dijital ikizler, işletmelerin pazar trendlerini yakalamasına ve sektörde lider konuma yükselmesine katkıda bulunur. Tüm bu özellikler, dijital ikizi yalnızca bir teknoloji değil, aynı zamanda stratejik bir avantaj aracı haline getirir.

Karaman gıda endüstrisinin oldukça geliştiği ve bu yönüyle Türkiye ekonomisine önemli ölçüde katkı sunan bir il olarak bilinmektedir. Dolayısıyla gıda sektörünün teknolojik olarak dünya standartlarını karşılaması ve gelişmeleri yakından takip etmesi bölge ve Türkiye ekonomisi açısından stratejik öneme sahiptir. Bu kapsamda gıda sektöründe dijital ikiz uygulamaları hem tüketicilere daha kaliteli ürünler sunulmasını hem de işletmelerin operasyonel ve finansal performansının artırılmasını sağlayacaktır. Çalışmada dijital ikiz

[1] Doç.Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, İ.İ.B.F, İşletme Bölümü, oguzhanaytar@kmu.edu.tr

teknolojisinin gıda endüstrisinde kullanılmasının fayda, avantaj ve zorlukları yordanarak, gıda sektörünün dijital ikiz kavramına yönelik farkındalık düzeyinin artırılması amaçlanmaktadır.

Dijital ikiz teknolojisi, gıda sektöründe üretimden tedarik zincirine, lojistikten müşteri deneyimine kadar birçok alanda yenilikçi çözümler sunarak sektöre büyük avantajlar sağlar. Gıda üretim tesislerinde dijital ikizler, üretim süreçlerinin dijital kopyalarını oluşturarak makinelerin gerçek zamanlı izlenmesine ve enerji tüketiminin optimize edilmesine olanak tanımaktadır. Bu, arızaların önceden tahmin edilmesini ve bakım süreçlerinin etkin bir şekilde yönetilmesini sağlar. Aynı zamanda, tedarik zincirinin dijitalleştirilmesiyle, hammaddelerin çiftlikten fabrikaya ve nihayetinde tüketiciye ulaşan yolculuğu şeffaf bir şekilde izlenebilir. Bu süreçteki gecikmeler veya aksaklıklar önceden tespit edilerek hızlı çözümler geliştirilebilir, özellikle gıdaların bozulabilirliği dikkate alındığında bu özellik hayati önem taşır (Verboven vd., 2023).

Dijital ikizler, gıda güvenliği ve kalite kontrol süreçlerini de iyileştirir. Üretim sırasında sıcaklık, nem gibi kritik parametreler sürekli izlenerek olası kalite sorunları önceden tespit edilebilir. Depolama ve lojistik süreçlerinde ise dijital ikizler, ürünlerin uygun şartlarda saklanmasını sağlar ve soğuk zincir yönetimini optimize eder. Bu da taze gıda ürünlerinin bozulmadan müşteriye ulaşmasını kolaylaştırır. Ayrıca, tüketici davranışlarının analizi sayesinde dijital ikizler, yeni ürün geliştirme ve müşteri deneyimini iyileştirme süreçlerinde önemli bir rol oynar. Bölgesel tüketici tercihlerine yönelik simülasyonlar yapılarak, pazarın ihtiyaçlarına uygun ürünler daha hızlı bir şekilde geliştirilebilir.

Son olarak, dijital ikizler, enerji tüketimini ve atık miktarını analiz ederek sürdürülebilirlik hedeflerini destekler. Örneğin, üretim süreçlerinde su ve enerji kullanımı optimize edilerek çevresel etkiler azaltılabilir (He ve Bai, 2021). Tüm bu avantajlar, dijital ikiz teknolojisini gıda sektöründe kalite, verimlilik ve sürdürülebilirlik açısından vazgeçilmez bir araç haline getirir. Bu bütüncül yaklaşımla, gıda sektöründe dijital ikiz kullanımının hem işletmelere hem de tüketicilere önemli faydalar sağladığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dijital İkiz, İşletme, Gıda Sektörü, Karaman.

DIGITAL TWIN TECHNOLOGY IN BUSINESSES: CAN DIGITAL TWIN BE A LEVERAGE FOR THE KARAMAN FOOD INDUSTRY?

A digital twin, as a digital copy of a physical entity or process, provides a continuous link between the physical and digital worlds. This link is often provided through Internet of Things devices, sensors and other data collection tools. Through the flow of real-time data, the digital twin can continuously monitor, analyse and optimise the state and behaviour of the physical asset. Digital twin technology provides great advantages to the food industry by offering innovative solutions in many areas from production to supply chain, logistics to customer experience. In food production facilities, digital twins create digital copies of production processes, allowing real-time monitoring of machinery and optimising energy consumption. This allows failures to be predicted in advance and maintenance processes to be managed efficiently. At the same time, by digitalising the supply chain, the journey of raw materials from the farm to the factory and finally to the consumer can be transparently traced. Karaman is known as a province where the food industry is highly developed and contributes significantly to the Turkish economy in this respect. Therefore, it is of strategic importance for the region and Turkey's economy that the food sector technologically meets the world standards and closely follows the developments. In this context, digital twin applications in

the food sector will provide both better quality products to consumers and increase the operational and financial performance of enterprises. In this study, it is aimed to increase the level of awareness of the food sector towards the digital twin concept by predicting the benefits, advantages and difficulties of using digital twin technology in the food industry.

Keywords: Digital Twin, Business, Food Sector, Karaman.

KAYNAKÇA

Attaran, M., & Celik, B. G. (2023). Digital Twin: Benefits, use cases, challenges, and opportunities. *Decision Analytics Journal*, *6*, 100165.

He, B., & Bai, K. J. (2021). Digital twin-based sustainable intelligent manufacturing: a review. *Advances in Manufacturing*, *9*(1), 1-21.

Lanawaang, Y., Suryawijaya, T., & Zhou, B. (2024). Achieving Customer Satisfaction Drive-Thru Services through Digital Twins in America. *International Journal of Digital Entrepreneurship and Business*, *5*(1), 1-15.

Mirza, J. (2021). Supporting strategic management decisions: The application of digital twin systems. *Strategic Direction*, *37*(11), 7-9.

Semeraro, C., Lezoche, M., Panetto, H., & Dassisti, M. (2021). Digital twin paradigm: A systematic literature review. Computers in Industry, 130, 103469.

Trauer, J., Schweigert-Recksiek, S., Engel, C., Spreitzer, K., & Zimmermann, M. (2020, May). What is a digital twin?–definitions and insights from an industrial case study in technical product development. In *Proceedings of the design society: DESIGN conference* (Vol. 1, pp. 757-766). Cambridge University Press.

Xu, H., Wu, J., Pan, Q., Guan, X., & Guizani, M. (2023). A survey on digital twin for industrial internet of things: Applications, technologies and tools. *IEEE Communications Surveys & Tutorials*.

Verboven, P., Defraeye, T., Datta, A. K., & Nicolai, B. (2020). Digital twins of food process operations: the next step for food process models?. *Current Opinion in Food Science*, *35*, 79-87.

GELECEĞİN YETİŞKİNLERİNİN REFAH DÜZEYLERİNE İLİŞKİN GELECEĞE TUTULAN BİR AYNA; FİNANSAL BİLİNCİMİZ NE DÜZEYDE?

Ayşe KARABACAK
Firdevs Tuana KARAER
Ravzanur GÖRÜNÜ

Finansal okuryazarlık, finansal ürün ve uygulamalar ile ilgili temel düzeyde bilgi sahibi olmak ve bu bilgiyi finansal kararların alınmasında kullanabilme yeteneği olarak tanımlanmaktadır (Temizel ve Bayram, 2011: 75). Finansal okuryazarlık bireylerin günlük hayatta karşılaştıkları finansal sorunların çözümüne katkı sağlarken finansal piyasaların da etkin ve verimli çalışmasını sağlar (Fettahoğlu, 2015).

Hem ülkemizde hem de Dünya genelindeki çalışmalar, finansal okuryazarlık konusunun bireylerin finansal refah seviyelerini artırmasına imkan verirken, finans sisteminin de sürekliliği ve sağlıklı kalmasına imkan verir. Böylece ekonominin büyümesinin de sürdürülebilirliği açısından oldukça olumlu katkılar sağladığı görülmektedir. Finansal okuryazar olan bir bireyin ise daha ihtiyatlı finansal kararlar vereceği, tüketimden çok tasarrufa yöneleceği ve ülkelerin finansal piyasalarında etkin bir rol oynayacağı varsayılmaktadır (Xu ve Zia, 2012). Ancak finansal okuryazarlık düzeyi her zaman bireyler üzerinde arzu edilen bir finansal davranışa dönüşmemektedir. Bu nedenden dolayıdır ki, son yıllarda farklı içerikleri kapsayan finansal okuryazarlık müfredatları ortaya çıkmış ve çıkmaya devam etmektedir (Yıldırım & Özbek, 2021).

Son zamanlarda finansal okuryazarlık konusu Dünya genelinde politik, banka, ekonomi ve eğitim gibi birçok alanda gündeme gelmektedir. Teknolojide yaşanan değişimlerle paramız bile dijital kavramının çıkmasıyla iyice karmaşık hale gelmiş; finans dünyası, bireylerin özellikle küçük yaşlarda finansal bilgi düzeylerinin yetersizliği sebebiyle finansal okuryazarlık konularında devletlerin endişelerini artmaktadır. Hem ülkemizde hem de Dünya genelindeki çalışmalar, finansal okuryazarlığın bireylerin finansal refah seviyelerini artırmasına imkan verirken, finans sisteminin de sürekliliği ve sağlıklı kalmasına imkan vermektedir. Böylece ekonomik büyümenin sürdürülebilirliği açısından olumlu katkıları olmaktadır.

Günümüz dünyasında finans, sadece ilgi alanına giren kişiler için önem arz etmemekte, çocuklar ve gençler de dâhil olmak üzere toplumun her kesimini ilgilendiren bir konu olmuştur. Finansal konular günümüzde öyle ki çocukları ve gençleri daha fazla ilgilendirmektedir. Çünkü erken dönemde alınan finansal bilgi, davranış ve tutumun önemi yaşamın ileriki dönemlerinde etkili rol oynamaktadır (Gökmen, 2011). Bu nedenle genç nüfusun finansal bilgi düzeyinin artırılması ile hem kaynak kullanım etkinliğinin hem de ekonomik kalkınmışlığın artırılması hedeflenmektedir. Artık 11-20 yaş grubu aralığında olan gençlerimiz de finansal araçları kullanarak bu sisteme dâhil olmakta, acil ve önemli finansal kararlar alma durumu ile karşılaşabilmekte, çoğunlukla da teknolojik altyapısı yeni ve karmaşık olan finansal hizmetlerin hâlihazırda tüketicisi konumunda bulunmaktadırlar (OECD, 2014).

Teknolojik ilerlemenin ardından sosyal medya ve internet alışverişine daha kolay ve küçük yaşta ulaşan çocuklar ise belirli finansal bilgileri edinmeden tüketim yapmaktadır. Küçük yaştaki bireylerde dahi marka ve moda bilinci erkenden oluşabildiği görülmektedir. Bu nedenle araştırmacılar çocukluk dönemini artık finans ve ekonomi dünyasından korunması

gereken bir periyot olarak görmemektedir (VanFossen, 2003; Webley vd., 2002). Ayrıca, uzmanlar ebeveynlerin çocuklarına tutumlu olmayı teşvik etmesinin, onların finansal kararlar alma konusunda daha dikkatli davrandığını da ileri sürmüşlerdir (Chinadle, 2008; Suiter ve Meszaros, 2005).

Türkiye ise 2009 yılında Kalkınma Bakanlığı'nın çalışmaları ile finansal okuryazarlık konusunda ilk çalışmalarına başlamıştır. Ardından Milli Eğitim Bakanlığı ile birlikte yürütülen çalışmalar ile 18 yaşın altındaki gençleri bilgilendirme amaçlı eğitimler de planlanmıştır. Ayrıca bankaların özellikle çocuklara yönelik yürüttüğü kumbara etkinlikleri de yine bu yönde atılmış adımlardandır. Yapılan araştırmalar göstermiştir ki, bireylerin yaşadığı borç problemleri sanıldığı gibi gelir düşüklüğünden değil, temel finansal okuryazarlık eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Bireylerin ihtiyaçları artıkça kredi kullanma istekleri de artmakta, ancak kredi ürünleri hakkında tam bilgi sahibi olmadıklarından sıkıntılar yaşamaları kaçınılmaz olmaktadır. Farklı kredi seçenekleri arasında karşılaştırma yapmak, çeşitli kredi araçları arasından en iyi seçimi yapmak ve yüksek maliyetli ürünleri ayırabilmek asgari seviyede finansal okuryazarlık gerektirmektedir (Satoğlu, 2014: 28).

Yılmaz ve Kaymakçı (2021), lise öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin finansal davranışları üzerindeki etkilerini araştırdıkları çalışmalarında, gençlerin finansal konularda gösterdikleri davranışların yönlendirilmesinde finansal okuryazarlığın önemli olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Yiğitbaş vd. (2020), çalışmalarında, Çanakkale ili Ayvacık ilçesindeki ortaokullarda eğitim gören gençlerde tasarruf bilincinin oluşturulması ve gelecek dönemlerde bu tasarrufları doğru kullanabilmeleri amacıyla bir finansal okuryazarlık eğitimi verildiğini, bu eğitimler sonucunda çocukların ekonomi bilgi, finansal farkındalık düzeylerinin ve güvenlerinin arttığını ifade etmişlerdir. Yücel ve Uysal, (2020), Kırıkkale'de 783 lise öğrencisinin katılımı ile gerçekleştirdikleri araştırmada, lise öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerine etki eden faktörleri, anne-baba eğitimi ve anne-babanın finansal bilgi seviyesi, alınan eğitim biçimi ve niteliği olarak ifade etmişlerdir (Yıldırım & Özbek, 2021).

Yöntem

'Günümüz gençlerinin bugün sahip oldukları finansal bilinç durumlarını tespit ederek, gelecekte yaşayacakları refah düzeylerini öngörebilir miyiz?' araştırma problemiyle yola çıktığımız çalışmamız ile Karaman ilinde bulunan ortaokul öğrencilerinin küçük yaşta edindikleri finansal okuryazarlık bilgilerinin ilerleyen yıllardaki refah düzeyleriyle doğru orantılı olduğu bilgisine dayanarak günümüz gençlerinin, gelecekte sahip olacakları refah düzeylerine bir ayna tutabileceği tezi ile bir araştırma yaptık.

Karaman İl Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinler alındıktan sonra anket linki katılımcılarla paylaşılmış, verilen cevaplar değerlendirilmiştir. Anketimize Karaman ilinde bulunan 39 farklı ortaokuldan toplam 159 katılımcı katılmıştır. Anketimizin 1.aşamasında kişisel veriler ve maddiyata ilişkin genel sorular sorulmuş, ikinci aşamasında ise bireysel harcama şekilleri ve finansal birikim sistemlerine yönelik sorular yöneltilmiştir.

Anketimizin sonuçları değerlendirildiğinde bugünün gençleri, geleceğin yetişkinlerinin finansal okuryazarlık konusunda temel düzeyde bilgililerdir. Sahip oldukları bilgiler ile günümüz koşullarına ayak uydurmakta zorluk yaşamayacaklardır. Ancak anketin ilerleyen bölümlerinde gençlere yöneltilen sorular teknolojinin gelişimi ile değişen dünyanın şartlarıyla öngörülen elektronik çağına uygun olarak düzenlenmiştir. Geleceğimizin yöneticileri bugünün gençleridir. Bugünün gençleri geleceğin para birimini dijital para olarak görmektedir. Ancak

literatür incelendiğinde dijital para yönetimi ve bu konuda bir finansal okuryazarlık eğitimi küçük yaş grubu gençlere verilmemektedir. Haliyle gençler bu konuda kendi imkanları ile bilgi sahibi olma yoluna gideceklerdir.

Ayrıca gençler genellikle finansal okuryazarlık konusunda ailelerini rol model almakta ve geleceklerine yatırım yapma konusunda aileleri tarafından desteklenmektedir. Ancak %50'nin üzerinde bir oran da olsa geleceğe yatırım ve finansal yönetim konusunda aileler de yeteri kadar bilinçli değildir. Özellikle dijital para sistemleri konusunda birçok yetişkin dahi bilinçsizdir. Bunun yanında anket sonuçları incelendiğinde gençlerin online alışveriş yapma oranları da yaşları düşünüldüğünde oldukça erken ve yüksektir.

Tüm bu bilgiler ışığında 'Günümüz gençlerinin bugün sahip oldukları finansal bilinç durumlarını tespit ederek, gelecekte yaşayacakları refah düzeylerini öngörebilir miyiz?' araştırma problemimizin cevabını bulabildik. Bugünün gençleri gelecekteki para birimleri ve alışveriş şekilleri şuanda olduğu gibi olursa refah seviyelerinde önemli oranda bir sıkıntı yaşamayacakları sonucuna varılmıştır. Ancak değişen dünya koşullarında dijitalleşen para sistemleri, geleceğe yatırım planları, elektronik alışveriş ortamları gibi konularda küçük yaşlardan eğitim almaya ihtiyaç duymaktadır. Eğer küçük yaşlarda bilinçli bireyler olurlarsa gelecekte sahip olacakları refah düzeyleri de aynı oranda bilinçli ve sağlıklı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Finansal Okuryazarlık, Bilinçli Alışveriş, Geleceğin Yetişkinleri, Dijital Finansal Okuryazarlık.

A MIRROR HELD TO THE FUTURE REGARDING THE WELFARE LEVELS OF FUTURE ADULTS; WHAT IS OUR LEVEL OF FINANCIAL AWARENESS?

The information that individuals have on financial matters is important in terms of how they use financial systems and how they can manage the financial risks they face in a healthier way. The increase in the level of financial knowledge is also very effective in the financial decisions made by the individual.

Recently, the issue of financial literacy has come to the fore in many areas around the world, such as politics, banking, economy and education. With the changes in technology, even our money has become more complicated with the emergence of the digital concept; The world of finance is increasing the concerns of governments about financial literacy due to the insufficient level of financial knowledge of individuals, especially at young ages. Studies both in our country and around the world show that financial literacy allows individuals to increase their financial well-being levels, while also allowing the financial system to remain sustainable and healthy. Thus, it makes positive contributions to the sustainability of economic growth.

Research shows that the debt problems experienced by individuals are not due to low income, as is thought, but to a lack of basic financial literacy. Our project, which we set out with the research problem of 'Can we predict the level of welfare that today's young people will experience in the future by determining their financial awareness today?', is based on the knowledge that the financial literacy that individuals acquire at a young age is directly proportional to their level of welfare in the future. It is an important research to keep up.
When the results of the surveys applied to the participants are evaluated, it is seen that 159 secondary school students from 39 different schools in our city generally have insufficient knowledge about financial literacy, but they invest in the future with the support of their

families. If young people are given training in preparation for the digital world today, the young people of the future will reach a higher level of welfare in adulthood, which will make positive contributions to both the country and the world economy.

Keywords: Financial Literacy, Conscious Shopping, Future Adults, Digital Financial Literacy.

KENTSEL DİPLOMASİ ARACI OLARAK KARDEŞ ŞEHİRLER: KARAMAN BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

Hasan Ege SÖĞÜT[1]

Kent yönetimleri ve belediyeler, yerel düzeyde hizmet üreten kuruluşlar olmalarına rağmen küresel düzeyde diğer paydaşlarla ilişki geliştirilmesinde önemli birer aktör konumundadır. Özellikle 1980'li yıllarda başlayan ve 2000'li yıllarla birlikte daha somut bir şekilde gerçekleşen küresel ve ulusal eko-politik değişim, küreselleşmeyle beraber güçlenen yerelleşme eğilimleri; kentsel girişimciliğin kent yönetimleri için öneminin artışı ile kentler diplomasi alanında uluslararası çok taraflı iş birliklerini daha etkin ve çeşitli amaçlarla kullanır hâle gelmiştir (Ersavaş Kavanoz ve Erdem, 2022: 230). Kentsel diplomasi, yerel yönetimlerin ve onlara bağlı kuruluşların sosyal uyumu arttırma, çatışmadan korunma, çatışma çözümü ve çatışma sonrası yeniden inşa alanlarında, vatandaşların barış, demokrasi ve refah içerisinde bir arada yaşayabilmesi için kullandığı araçlar olarak tanımlanmaktadır (Musch ve Sizoo, 2008: 8). Dünyanın birçok ülkesinde kent yönetimleri kendi ülkeleri içerisinde ve/veya başka ülkelerdeki kentler arasında ''kardeşlik'' sıfatı kullanarak kentsel diplomatik ilişkiler geliştirmektedir. Kent yönetimlerinin ulusal ve/veya uluslararası mevkidaşlarıyla ekonomik, sosyal kültürel, eğitsel ve iletişim faaliyetleri geliştirmesi sayesinde yerel/kentsel faydalar sağlamaya yönelik işbirliği anlamına gelen kentsel diplomasinin araçlarından birisi olan kardeş şehirler uygulamasının tarihi çok eskilere dayanmamaktadır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'da belediye başkanlarının girişimleriyle ticari, kültürel ve toplumsal birçok sebeplere dayanılarak kurulan kardeş şehir ilişkileri Avrupa Birliği'nin bugünlere gelmesinde önemli yapıtaşlarından biridir.

Türkiye'de 1960'lı yıllardan itibaren örneklerini görülmeye başlanan kardeş şehir ilişkileri, özellikle soğuk savaş sonrası dönemde başta Avrupa ve Balkanlar, Orta Asya, Kafkasya ve Ortadoğu olmak üzere "dost" ve "kardeş" ülkelerle kurulan ilişkiler ile giderek artmıştır. 2004 yılı sonrası yerel yönetim reformlarıyla hem yasal hem yönetsel anlamda kardeş şehirler uygulamasının önü açılmıştır. 2005 yılında kabul edilen 5393 sayılı Belediye Kanunu ile belediyelerin belediye meclisinin kararıyla görev alanıyla ilgili konularda faaliyet gösteren uluslararası teşekkül ve organizasyonlara, kurucu üye veya üye olabileceği, bu teşekkül, organizasyon ve yabancı mahallî idarelerle ortak faaliyet ve hizmet projeleri gerçekleştirebileceği veya kardeş kent ilişkisi kurabileceği belirtilmiştir. Aynı şekilde 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun ve Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın ilgili maddeleri, Türkiye'deki belediyelerin kardeş şehir ilişkileri ve diğer uluslararası faaliyetlerini düzenleyen yasal mevzuat kapsamında sayılabilmektedir.
Türkiye'de 710 belediyenin ulusal ve uluslararası ölçekte toplam 3042 kardeş şehir bağlantısı bulunduğu; 688 belediyenin ise herhangi bir kardeş şehri bulunmadığı görülmektedir. Türkiye belediyelerinin en fazla uluslararası kardeş şehir ilişkisi kurduğu ülkeler sırasıyla Almanya, Bosna Hersek, KKTC, Bulgaristan, Makedonya, Yunanistan ve Rusya Federasyonudur. En fazla sayıda uluslararası kardeş şehir bağlantısı bulunan kentler ise sırasıyla İstanbul, İzmir, Ankara, Bursa ve Antalya'dır (Bay ve Çalışkan, 2021).
Küreselleşmenin ve yerelleşme eğilimlerinin bir gereği ve sonucu olarak kent yönetimleri uluslararası yerel diplomasi ağları ve uygulamaları vasıtasıyla başka kentlerle ilişkiler kurabilmektedir. Kent yönetimlerinin diplomasi faaliyetlerinde etkinliklerini sağlayabilmesinin yolu merkezi idarenin yapısı ve koymuş olduğu yasalarla yakından ilgili olduğu kadar, kentlerin tarihi, kültürel, ekonomik ve yönetsel özellikleriyle de yakından

[1] Dr., hasanege.ankara@gmail.com

alakalıdır. Öte yandan, kurulan kardeş şehir ilişkileri zamanla tek ya da çift taraflı değişime uğrayabilmektedir. İşbirliği, dayanışma ve ortaklık ruhunun kaybedilmesi, zaman içerisinde çıkar çatışmaları veya politik farklılıkların ortaya çıkması kentler arasındaki ilişkiyi sekteye uğratmaktadır. Bu nedenle gündelik siyasi popülist yaklaşımlarla, kâğıt üstünde kardeş şehir ilişkileri kurmak yerine, kentlerin kendi gerçek potansiyellerini dikkate alarak, rasyonel ve sürdürülebilir şekilde faydalar sağlayacak kardeşlik inşa etmesi önemlidir.

Bu çalışmada ilk olarak kavramsal çerçevede kentsel diplomasi kavramı ele alınmış ve Türkiye'de ilk kardeş şehir protokolünün imzalandığı 1964 yılından bugüne kadar yaşanan gelişmeler yasal ve yönetsel boyutlarıyla incelenmiştir. Çalışmanın son bölümünde ise metin/belge incelemesi ve doküman analiz yöntemiyle Karaman Belediyesi örneğinde, kardeş şehir uygulamaların etkileri ve sonuçları belediye faaliyet raporları, meclis kararları ve belediye haberleri üzerinden değerlendirilmiştir. Ticaret, kültür, gençlik ve eğitim, afet yönetimi, çatışma çözümü, rekabet, bilgi ve tecrübe paylaşımı olmak üzere yedi tema üzerinden, Karaman Belediyesi'nin kardeş şehirleri olan Romanya'nın Botaşani, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Mağusa Beyarmudu ve Geçitkale, Makedonya'nın Kirçovanitel ve Kisela, Karadağ'ın Danilovgrad Belediyeleri'nin Karaman Belediyesiyle olan kardeş şehir ilişkileri incelemeye tabi tutulmuştur. Elde edilen bulgular neticesinde mevcut durum üzerinden sorun alanları tespit edilmiş ve bazı çözüm önerileri getirilmiştir. Karaman örneğinde kardeş şehirler konusunda daha önce hiç çalışma yapılmamış olması bu çalışmayı önemli kılmaktadır. Bu çalışmanın bundan sonraki benzer çalışmalara ışık tutacağı umut edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kentsel Diplomasi, Kardeş Şehirler, Karaman.

SISTER CITIES AS AN URBAN DIPLOMACY TOOL: THE CASE OF KARAMAN MUNICIPALITY

In many countries of the world, city governments develop urban diplomatic relations within their own countries and/or between cities in other countries using the title of "sisterhood". The history of sister cities, which is one of the tools of urban diplomacy, which means cooperation aimed at providing local/urban benefits through the development of economic, social, cultural, educational and communication activities by city governments with their national and/or international counterparts, does not date back very far. As a requirement and result of globalization and localization trends, city governments can establish relations with other cities through international local diplomacy networks and practices. The way city governments can ensure their effectiveness in diplomatic activities is closely related to the structure of the central administration and the laws it has enacted, as well as the historical, cultural, economic and administrative characteristics of the cities. On the other hand, sister city relations that have been established can undergo unilateral or bilateral change over time. The loss of the spirit of cooperation, solidarity and partnership, conflicts of interest or the emergence of political differences over time disrupt the relationship between cities. Therefore, instead of establishing sister city relations on paper with daily political populist approaches, it is important for cities to build sister cities that will provide benefits in a rational and sustainable way by taking their real potential into account. In this study, the concept of urban diplomacy was first addressed within a conceptual framework and the developments experienced since 1964, when the first sister city protocol was signed in Turkey, were examined in terms of legal and administrative dimensions. In the last part of the study, the effects and results of sister city practices were evaluated through municipal activity reports and council decisions in the Karaman Municipality example with text/document review and document analysis methods.

As a result of the findings, problem areas were identified and some solution proposals were made.

Keywords: Urban Diplomacy, Sister Cities, Karaman.

KAYNAKÇA

Ersavaş Kavanoz, S., & Erdem, N. (2022). Ankara Kentinin Yerel Diplomasisi Bağlamında İki Taraflı İş Birliklerinin Değerlendirilmesi. Journal of Ankara Studies, 10(2).

Musch, A., & Sizoo, A. (2008). City diplomacy : the role of local governments in conflict prevention, peace-building, post-conflict reconstruction. VNG International ; [City of The Hague] ; United Cities and Local Governments.

Bay, A., ve Çalışkan, V. (2021). Türkiye'nin Kardeş Şehirleri: Coğrafi, Tarihsel, Kültürel Bağlantılar. TIAV (Türk İdari Araştırmalar Vakfı)-Türkiye Belediyeler Birliği. Editor: Selim Çapar.

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BAĞLAMINDA BİR EKOKÖY ÖRNEĞİ: İDEAL CUMHURİYET KÖYÜ PROJESİ

Sümeyye YEDEK[1]

16. yüzyıldan sonra yaşanmaya başlanan devrim ve hareketler ile dünya, hızlı bir değişim sürecine girmiştir. Bu süreçte özellikle Sanayi Devriminin gerçekleşmesinin ardından toplumlar, sosyal, ekonomik ve siyasi açıdan dönüşüme uğramaya başlamıştır. Yaşanan bu değişim ve dönüşümlerin etkileri zamanla ekolojik sorunlarında temel sebepleri arasında yer almıştır.

Sanayi devriminin ardından dünyada, endüstriyel faaliyetlerde artış yaşanması en başta kırsal bölgelerden kentlere doğru hızlı bir göçün başlamasına neden olmuştur. Modern makinelerin tarım faaliyetlerinde etkin olarak kullanılmaya başlanması insan gücüne duyulan ihtiyacı azaltmış ve insanların ekonomik anlamda geçim sıkıntısı yaşamasının sebeplerinden olmuştur. Ekonomik olarak geçinmekte sorun yaşayan insanlar çareyi kentlere göç etmekte bulmuştur. Böylelikle dünyada bir taraftan artan fabrikalar bir taraftan plansız kentler ve hızlı nüfus artışı insanların tüketim anlayışını da etkilemiştir. Artık insanlar ihtiyaçları doğrultusunda tüketmekten uzaklaşarak zevkleri ve lüks için tüketmeye başlamıştır. İnsanların tüketim hızındaki bu artış ve değişim zamanla doğanın tüketimine de ulaşmıştır. İnsanlar bu süreçte tüketim alışkanlıkları doğrultusunda ormanlık alanların yok edilmesine, kentlerin büyümesi sonucunda tarım arazilerinin kentlere dahil edilmesine, fabrika dumanları ve atıkları ile ozon tabasına zarar verir hale gelmiştir. İnsanların doğaya bu denli hakimiyet kurması ekolojik dengenin bozulmasına ve ekolojik sorunların gün yüzüne çıkmasına neden olmuştur. Ekolojik olarak sorunların yaşanması ve durumun ciddiyetinin fark edilmesiyle 'sürdürülebilirlik' olgusu gündeme gelmiştir.

Sürdürülebilirlik kavramı hakkında farklı tanımlamalar söz konusu olmuştur. Ancak 1983 yılında Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafından 'Ortak Geleceğimiz' adıyla da bilinen Brundtland Raporunda sürdürülebilirlik kavramının temelleri şekillenmiştir. Bu rapor doğrultusunda oluşan ortak kabule göre sürdürülebilirlik, hem bugünün hem de gelecek nesillerin kendi kendine yetebilecek ihtiyaçlarını karşılaması ve bunu yaparken tehlikeli durumların meydana gelmesinin önüne geçilmesi anlamında kullanılmıştır. Bütüncül bir varsayıma dayanan sürdürülebilirlik, bugünün insanı ve gelecek neslin ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlar dahilinde yaşanabilir bir dünya tasavvuru oluşturmasını hedeflemektedir. Bu üç boyutta kast edilen vurgu, ekolojik olarak kendini yenileyebilen ve koruma altına alınmış bir çevre, sürdürülebilirlik ile istikrarlı kalkınmanın sağlandığı bir ekonomi ve eşitlik ile refahın sağlandığı bir toplum düzeni olmuştur. Bu temelde gerekli koşulların sağlanması ekolojik olarak sorunların engellenmesini ve ekosistemin korunması için gerekli temellerin atılmasında önemli bir rol oynamaktadır.

Sürdürülebilirliğin ekosistem için büyük önem arz ettiğinin fark edilmesi ile sürdürülebilirlik adına çeşitli çalışmalar ve projeler ortaya konulmaya başlanmıştır. Bunların başında sürdürülebilir kalkınma, yerleşke, topluluk, sürdürülebilir kent vb. çalışmalar ön plana çıkmaktadır. Temelde kentlerde artan yoğunluk ve insan nüfusundaki artış sürdürülebilirlik kapsamında yerleşkelere verilen önem artmıştır. Bu kapsamda bir yerleşkenin ekolojik sisteme olan zararını en az seviyeye indirebilmek adına geliştirilen teknikler ile sürdürülebilirlik sağlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca geliştirilen teknikler yalnızca bir yerleşim

[1] Yüksek Lisans Öğrencisi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, e-mail: sumeyye.yedek98@gmail.com, Karaman/Türkiye

yerinin doğaya verdiği zararı azaltmayı hedeflemenin yanında ekonomik, sosyal ve kültürel yönden de sürdürülebilirlik koşulunu sağlamaya çalışmıştır. Bu amaçlar doğrultusunda ekokentler, ekoköyler, ekolojik siteler vb. modeller geliştirilmiştir.

Sürdürülebilirliği sağlamayı hedefleyen modellerden biri de ekoköyler olmuştur. Ekoköyler, belirli bir vizyon, amaç ve hedefler çerçevesinde ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle ekoköyler kavramı hakkında bugün dahi net bir tanımlama yapılamamaktadır.
Temelde ekoköyler, var olan bir köyün değişimi ile ya da uygun bir arazide yeniden bir köy kurulması ile oluşmaktadır. Her iki durumda da ekoköyler, bilinçli bir grup gönüllü insanın, endüstriyelleşmenin etkilerine karşı çıkması ile ekolojik onarımı başlatmak amacıyla belirlenen köylere yerleşmesi ile ortaya çıkmaktadır. Böylelikle bu köylerin temel vizyonu insanı ve doğayı temel almak olmuştur. Bu köyler genellikle belirli kabuller çerçevesinde şekillenmektedir. Bu kabullerin oluşmasında farklı görüşler yer almakla birlikte bazı hemfikir olunan özellikler de ortaya çıkmıştır. Bu ortak özelliklerin bazıları şu şekildedir;

- köylerin nüfusunun belirli bir sayıda olması,
- köylerde yer alacak kurumsal yapıların insanların hayatlarındaki temel ihtiyaçları karşılayabilecek düzeyde olması,
- doğal kaynakların kullanımına dikkat edilmesi,
- yenilenebilir kaynakların kullanılması
- sosyal olarak insanın her türlü sağlığını (ruhsal, fiziksel) temel alması vb.

Bu gibi maddelerin ekoköylerin kuruluşunda esas olması ekoköylerin insana ve doğaya zarar vermeden ekolojik sistemi korumasını hedeflemektedir. Bu hedefler doğrultusunda Dünyada ve Türkiye'de bozulan dengenin sağlanması adına birçok proje hayata geçirilmeye çalışılmıştır. Bu projelerden kimi uygulanmaya geçerken kimisi daha proje formatında kalmıştır.

Dünyada ve Türkiye'de önemli bir konu olan sürdürülebilirlik adına ekoköylerin hayata geçirilmesi hem kırsal alanların tekrar kalkınmasına destek vererek ülke ekonomisine katkı sağlayacak, hem sosyal yapının değişimine neden olacak hem de doğaya olan katkısı ile ekolojik sistemin yenilenmesine katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda erken Cumhuriyet döneminde oluşturulmuş bir projenin aslında ekoköylerin hedeflediği çoğu özelliği içermesi adına büyük bir önem teşkil etmektedir. Bu projenin ise sadece proje halinde kalması ise ülkemiz adına büyük bir kayıp anlamına gelmektedir. Çünkü bu projenin potansiyeli şahsen Ulu Önder Atatürk tarafından fark edilip, Cumhuriyet döneminde uygulanması istenmiştir. Ancak Atatürk'ün kısa bir sora sonra hayatını kaybetmesi ve ülkenin o anki durumu projenin unutulmasına neden olmuştur.

Bahsi geçen bu proje Kurtuluş Savaşı sonrasında büyük bir yıkıma maruz kalmış ve yeniden ayağa kalmaya çalışan Türkiye Cumhuriyeti Devleti adına oluşturulmuştur. Savaş sonrasında kırsal alanların fazlaca tahribata uğraması nedeniyle köylerin yeniden imarı ve kalkınması adına "köycülük" çalışmaları başlatılmıştır. Bu çalışmalar dahilinde Trakya Umumi Müfettişi Kazım Dirik tarafından Atatürk'ün manevi kızı Afet İnan'a "İdeal Cumhuriyet Köyü" başlıklı proje teslim edilmiştir. [1] Proje 4 dairesel sarmalın bir araya gelmesi ile oluşmuştur. Projenin merkezinde bir anıt ve anıtın etrafında kamusal alanlar ve bir topluluğun sosyal ihtiyaçları bağlamında birincil öneme sahip alanlar yer almıştır. İkinci sarmaldan sonra ise konut alanları, tarım alanları ve endüstriyel faaliyetler için gerekli alanlar yer almıştır. Bu bağlamda projede toplam 125 konut ve 43 kamusal alan yer almıştır. Bu alanlar sağlık, ziraat, kültür, hayvancılık, ticaret, eğitim gibi önemli ihtiyaçları karşılamaya yönelik oluşturulmuştur. Ayrıca

[1] Projenin mimari bilinmemekle birlikte Kazım Dirik tarafından teslim edilmesi nedeniyle onun proje onun adı ile anılmaktadır.

projenin mekânsal analizine bakıldığı zaman yeşil alanın mümkün koşullarda kullanılmaya çalışıldığı, yol, yakınlık, şekil itibariyle ulaşımı kolaylaştırdığı, sürdürülebilir faaliyetler için uygun alanların varlığı görülmektedir. Projede tarımsal ve endüstriyel faaliyetlerin gerçekleştirilmesi için alanların tasarlanması ekonomik kalkınma içinde yeterli olduğunu işaret etmektedir. Ayrıca proje kapsamında eğitimler planlanmış ve hem ekonomik temelli hem de kültürel temelli kurslar düzenlenmesi hedeflenmiştir.

Projenin daha birçok niteliği bir arada bulundurması bugün tasarlanan ekoköy projeleri açısından İdeal Cumhuriyet Köyü Projesinin yüksek bir potansiyele sahip olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı İdeal Cumhuriyet Köyü Projesinin tekrar hatırlatmak ve bir ekoköy projesi örneği temelinde projenin potansiyelini ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilirlik, Ekoköy, Köycülük, İdeal Cumhuriyet Köyü Projesi.

AN EXAMPLE OF ECOCAVY IN THE CONTEXT OF SUSTAINABILITY IDEAL REPUBLIC VILLAGE PROJECT

After the 16th century, ecological problems started to emerge in the changing world. The damage caused by humans to nature has reached the point of collapse of the ecological system. As a result of people realizing this collapse, the phenomenon of sustainability has come to the agenda in the world and studies have been initiated for this purpose. With sustainability, it has come to the agenda to protect the ecosystem both today and for future generations. Thus, sustainability aims to create an ecologically renewable and protected environment, an economy with stable development, and a social order where equality and prosperity are ensured. Some studies have started to be carried out in line with these goals. One of the activities carried out in this context has been ecovillage projects. Ecovillages consist of village plans that support social, economic and ecological sustainability. In this context, these villages, which serve different visions and goals, are intentionally created by communes or by transforming existing traditional villages. These villages are thus a blend of traditional and modern knowledge and structures. Basically, ecovillages aim to protect the health of people and nature. In line with this goal, villages have some common characteristics. These are characteristics such as population, ecological factors and economic development activities. Today, in line with these characteristics, various models are being created and carried out both in the world and in Turkey.

A project model that can serve as an example for these projects emerged in the Early Republican period. This project is the Ideal Republican Village Project created within the scope of “villagization” projects. The project is a model that supports cultural, educational, sportive and economic activities, including 125 houses and 43 public spaces. The Ideal Republican Village Project is important because it is open to factors that support sustainability and can serve as an example for ecovillage models.

Keywords: Sustainability, Ecovillage, Village Planning, Ideal Republic Village Project.

KAMU BÜROKRASİSİNDE YOZLAŞMA VE ETİK DIŞI DAVRANIŞLAR: NEDENLERİ, SONUÇLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Hasan ÖRENTEPE[1]
Neslihan ÇEKİM[2]

Kamu bürokrasisi, devlet yönetiminin etkin ve verimli işleyişini sağlamak amacıyla oluşturulmuş, önemli bir idari yapı olarak öne çıkmaktadır. Ancak, bu yapı içinde ortaya çıkan yozlaşma ve etik dışı davranışlar, kamu yönetiminin temel ilkelerine zarar vererek, toplumun devlete olan güvenini zedelemekte ve kamusal hizmetlerin kalitesini düşürmektedir. Yozlaşma ve etik dışı davranışların yalnızca bireysel çıkarların kamu yararının önüne geçmesiyle sınırlı kalmayıp, devletin itibarını ve kamu hizmetlerinin etkinliğini de olumsuz etkilediği görülmektedir.

Kamu bürokrasisinde yozlaşmanın temel nedenleri arasında zayıf kurumsal yapılar ve yetersiz denetim mekanizmaları yer almaktadır. Kurumlar arası iş birliği eksikliği, yolsuzlukların denetimini zorlaştırmakta ve etik dışı davranışların yaygınlaşmasına neden olmaktadır. Şeffaflık eksikliği ve hesap verebilirlik mekanizmalarının etkin çalışmaması, kamu görevlilerinin yetkilerini suistimal etmelerine zemin hazırlamaktadır. Aynı zamanda, etik eğitim programlarının yetersizliği, kamu görevlilerinin etik normlara bağlılığını zayıflatmakta ve etik dışı davranışların yaygınlaşmasına katkıda bulunmaktadır.

Kültürel ve toplumsal faktörler de kamu yönetimindeki yozlaşmayı tetikleyen unsurlar arasındadır. Özellikle nepotizm ve kayırmacılığın yaygın olduğu kültürel çevreler, kamu kurumlarında liyakat ilkesini devre dışı bırakmakta ve kamu hizmetlerinin kalitesinin düşmesine neden olmaktadır. Toplumun genel etik standartlarının zayıf olduğu durumlarda, etik dışı davranışların kabul edilebilirliği artmakta ve bu durum kamusal hizmetlerin tarafsız ve adil bir şekilde sunulmasını engellemektedir.

Yozlaşmanın ve etik dışı davranışların sonuçları ise çok yönlüdür. Kamu yönetiminde etkinlik kaybı ve halkın kamu kurumlarına olan güveninin azalması en önemli sonuçlardan biridir. Kamu kaynaklarının yanlış kullanılması, ekonomik büyümeyi olumsuz etkileyerek devletin finansal sürdürülebilirliğini tehlikeye atmaktadır. Yolsuzluk ve etik dışı davranışların yaygın olduğu bir kamu yönetimi, ekonomik eşitsizliği artırarak toplumsal huzursuzluğa yol açar ve uluslararası arenada ülkenin imajını olumsuz etkiler.

Bu sorunlarla başa çıkmak için kapsamlı stratejilerin geliştirilmesi gerekmektedir. İlk olarak, kamu görevlilerine yönelik etik eğitim programlarının artırılması, etik bilincin yerleşmesine yardımcı olacaktır. Etik komisyonların oluşturulması ve bu komisyonların etkin çalışması, etik dışı davranışların tespit edilmesini ve önlenmesini kolaylaştıracaktır. Ayrıca, muhbir koruma politikalarının etkinleştirilmesi, etik dışı davranışların rapor edilmesinde caydırıcı bir etki yaratabilir.

Uluslararası iş birliği ve iyi yönetişim uygulamalarının benimsenmesi, kamu bürokrasisinde etik standartların artırılmasında önemli bir faktördür. İyi yönetişim ilkelerinin uygulanması, şeffaflık ve hesap verebilirlik süreçlerinin güçlendirilmesine katkı sağlayarak kamu güvenini yeniden tesis edebilir. Ayrıca, uluslararası kuruluşların iyi uygulamalarından öğrenilen dersler,

[1] Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, orentepeh70@gmail.com
[2] Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, neslihanali0102@gmail.com

etik dışı davranışların azaltılmasına ve kamusal hizmetlerin kalitesinin artırılmasına yardımcı olacaktır.

Sonuç olarak, kamu bürokrasisinde yozlaşma ve etik dışı davranışlar, yalnızca idari yapılar için değil, aynı zamanda toplumun genel refahı için de büyük bir tehdit oluşturmaktadır. Yasal düzenlemelerin ve denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi, eğitim programlarının yaygınlaştırılması ve kamu görevlilerinin etik sorumluluk bilincinin artırılması gibi önlemler, kamu yönetiminin etik standartlarını ve halkın devlete olan güvenini güçlendirebilir. Bu tür adımlar, kamu hizmetlerinin daha etkin, adil ve şeffaf bir şekilde sunulmasını sağlayarak, toplumun geneline fayda sağlayacaktır. Kamu bürokrasisinde yozlaşma ve etik dışı davranışlar, kamu yönetiminin bütünlüğünü, şeffaflığını ve etkinliğini tehdit eden önemli sorunlardır. Bu bildiri, kamu bürokrasisinde etik dışı uygulamaların temel nedenlerini incelemektedir. Zayıf kurumsal yapılar, hesap verebilirlik eksikliği, yetersiz denetim mekanizmaları ve nepotizm ve kayırmacılığı teşvik eden kültürel ve sosyal faktörler bu nedenler arasında yer almaktadır. Yozlaşmanın sonuçları ise halkın güvenini, hizmet sunumunu ve ekonomik istikrarı derinden etkilemekte, yönetimin temel değerlerini aşındırarak verimsizliklere ve kamu hizmetlerinin kalitesinde düşüşe yol açmaktadır. Bu sorunların çözümü için, güçlü yasal düzenlemeler, etik eğitim programları, etkin muhbir koruma politikaları ve karar alma süreçlerinde şeffaflığın artırılması gibi kapsamlı stratejilere ihtiyaç vardır. Kurumsal denetimin güçlendirilmesi ve kamu çalışanları arasında etik sorumluluk kültürünün teşvik edilmesi, bu zorlukların üstesinden gelmek için kritik adımlardır. Ayrıca, uluslararası iş birliği ve iyi yönetişim uygulamalarından öğrenilen dersler de etik dışı davranışları önlemek ve kamu sektöründe yozlaşmayı azaltmak adına önemli katkılar sağlayabilir.

Bu çalışma, kamu bürokrasisinde etik standartların ve hesap verebilirliğin artırılmasına yönelik pratik öneriler sunmaktadır. Bu önlemlerin benimsenmesiyle, kamu güveni yeniden tesis edilebilir, hizmet kalitesi artırılabilir ve sürdürülebilir ve adil bir yönetim ortamı oluşturulabilir.

Anahtar Kelimeler: Kamu Bürokrasisi, Yozlaşma, Etik Dışı Davranış, Hesap Verebilirlik, Şeffaflık

PUBLIC BUREAUCRACY CORRUPTION AND UNETHICAL BEHAVIORS: CAUSES, CONSEQUENCES, AND SOLUTIONS

Corruption and unethical behavior in public bureaucracy are significant challenges that threaten the integrity, transparency, and effectiveness of public administration. This paper explores the main reasons behind unethical practices in public bureaucracies, including weak institutional structures, lack of accountability, inadequate oversight mechanisms, and cultural and social factors that promote nepotism and favoritism. The consequences of such corruption are far-reaching, impacting public trust, service delivery, and economic stability. Moreover, it erodes the fundamental values of governance, leading to inefficiencies and a decline in the quality of public services.

To address these issues, comprehensive strategies are needed, including the establishment of robust regulatory frameworks, ethical training programs, effective whistleblower protection policies, and the enhancement of transparency in decision-making processes. Strengthening institutional oversight and fostering a culture of ethical responsibility among public servants are crucial steps to mitigate these challenges. Additionally, international cooperation and

learning from best practices in governance can contribute to a more ethical and corruption-free public sector.

This paper highlights practical recommendations to improve ethical standards and accountability within public bureaucracies. By adopting these measures, it is possible to restore public confidence, enhance service quality, and promote a sustainable and equitable administrative environment.

Keywords: Public Bureaucracy, Corruption, Unethical Behavior, Accountability, Transparency

SOSYO-EKONOMİK VE DEMOGRAFİK GÖSTERGELER IŞIĞINDA KARAMAN'IN SON 5 YILI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Abdullah DEMİREL[1]

Karaman, Türkiye'nin İç Anadolu Bölgesi'nde, köklü tarihi ve kültürel birikimiyle öne çıkan bir şehirdir. Tarihi, Neolitik döneme kadar uzanan Karaman, tarihte çok önemli bir kültürel ve ekonomik merkez olmuştur. Bu şehir, Osmanlı İmparatorluğu'ndan önce Karamanoğulları Beyliği'ne ev sahipliği yaparak, 13. yüzyılda Anadolu'daki Türk beyliklerinden biri olarak önemli bir güç haline gelmiştir. Karamanoğulları Beyliği'nin yönetimi altında Karaman, sadece askerî açıdan değil, kültürel ve ticari açıdan da büyük bir gelişme göstermiştir. Beyliğin, özellikle 13. yüzyılda Türk dilinin devlet dili olarak kabul edilmesi ve Konya çevresindeki egemenliği, bölgede Türk kültürünün yayılmasında önemli bir rol oynamıştır. Selçuklu ve Osmanlı Devletlerinin etkileriyle zenginleşen bu tarihsel miras, şehrin kimliğini ve gelişimini bugüne dek taşımış, Yunus Emre ve Mevlâna Celaleddin Rumi gibi büyük şahsiyetlerin izleri ile Karaman'ı hem tarihi hem de modern anlamda önemli bir şehir yapmıştır. Günümüzde Karaman, tarihi dokusuyla sadece kültürel bir merkez değil, aynı zamanda ekonomik ve demografik açıdan da dinamik bir yapıya sahiptir. Şehirdeki kültürel mirasın öne çıkan unsurları arasında Karaman Kalesi, Manazan Mağaraları ve Taşkale Tahıl Ambarları gibi tarihi yapılar yer almakta, bu unsurlar Karaman'ın turizm potansiyeline önemli katkılar sağlamaktadır. Ancak, mevcut potansiyelin tam anlamıyla değerlendirilmesi ve turizmin şehrin ekonomik kalkınmasındaki rolünü artırmak için kapsamlı tanıtım ve altyapı yatırımlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Karaman'ın ekonomik yapısı incelendiğinde, son yıllarda özellikle gıda sanayi ve tarım sektörlerinde önemli ilerlemeler kaydedildiği görülmektedir. Türkiye'nin bisküvi üretim merkezi olarak tanınan Karaman, bu alandaki üretim kapasitesini her geçen yıl artırmakta ve hem iç piyasaya hem de ihracata yönelik önemli bir merkez konumunda bulunmaktadır. Şehrin tarım sektörü de bu başarıyı desteklemektedir. Tahıl, bakliyat ve elma üretimi açısından Türkiye'nin en önde gelen tedarikçileri arasında yer alan Karaman, tarım ve sanayi entegrasyonu bakımından örnek bir model sunmaktadır. Tarımsal üretimde modern tekniklerin uygulanması ve gıda işleme tesislerinin yaygınlaşması, Karaman'ın ekonomisine çeşitlilik kazandırmıştır. Bunun yanı sıra, şehirdeki ekonomik büyüme, Karaman'ın demografik yapısını da doğrudan etkilemektedir. 2024 yılı itibarıyla nüfusu yaklaşık 260 bin olan şehir, sanayi ve tarım sektörlerinde çalışmak üzere gelen göçlerle dinamik bir demografik yapı sergilemektedir. Özellikle kırsaldan kente doğru gerçekleşen göç hareketleri, şehirdeki genç nüfusun oranını artırmıştır. Genç nüfus, iş gücü açısından önemli bir potansiyel sunarken aynı zamanda eğitim, istihdam ve sosyal hizmetler gibi alanlarda yeni politikaların geliştirilmesini gerekli kılmaktadır. Bununla birlikte, eğitim ve mesleki yeterliliklerin artırılması, Karaman'da iş gücünün daha nitelikli hale gelmesi açısından büyük bir önem taşımaktadır. Şehirdeki mesleki eğitim merkezleri, genç nüfusun iş dünyasına entegrasyonunda önemli bir rol oynayabilir ve ekonomik büyümeyi destekleyebilir. Karaman, turizm potansiyeli açısından da oldukça elverişli bir konumdadır. Tarihi ve doğal güzellikleriyle dikkat çeken şehir, kültürel turizm ve ekoturizm projeleriyle bölgesel ve uluslararası düzeyde tanınırlığını artırabilir. Ancak, turizmin şehrin ekonomisindeki yerinin güçlendirilmesi için altyapı eksikliklerinin giderilmesi ve daha geniş çaplı tanıtım faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Tarihi yapıların restorasyonu ve kültürel etkinliklerin desteklenmesi, Karaman'ın kültürel mirasını koruyarak aynı zamanda turizm gelirlerini artırabilir. Şehirleşme süreci ve çevresel sürdürülebilirlik, Karaman'ın gelecekteki kalkınma hedefleri açısından kritik öneme sahiptir. Karbon ayak izini azaltacak projelerin uygulanması, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının yaygınlaştırılması ve çevre

[1] Dr., İç Denetçi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, İç Denetim Birimi, abdullahdemirel@kmu.edu.tr

bilincinin artırılması, Karaman'ın uzun vadeli sürdürülebilir büyümesine katkı sağlayacaktır. Ayrıca, şehirleşme sürecinde planlı ve çevre dostu yaklaşımlar benimsenmesi, Karaman'ın yaşam kalitesini artıracak ve bölge halkının refah seviyesini yükseltecektir. TÜİK ve diğer kurumların tamamlayıcı verileri temel alınarak yapılan bu çalışmada, Karaman'ın son beş yıldaki (2019-2023) sosyo-ekonomik ve demografik değişimleri detaylı bir şekilde analiz edilmekte, tarım, sanayi, turizm, göç hareketleri, eğitim ve istihdam gibi alanlarda kaydedilen gelişmeler değerlendirilmektedir. Ayrıca, bu analizler ışığında geleceğe yönelik perspektifler ve öneriler sunulmaktadır. Karaman'da son 5 yılda yaşanan değişimlerden öne çıkan bazı göstergelere bakıldığında; nüfus %4,22 artmış olup 2023 yılı sonu itibariyle net göç hızında da önemli derecede artışlar görülmüştür. Kaba doğum hızında azalışlar mevcutken kaba ölüm hızında ise yükselişler yaşanmaktadır. Karaman'da işgücüne katılıma ve istihdam oranında da artışlar yaşanmaktadır. Sağlık ve Sosyal Koruma başlığı altında ise önemli bir değişikliğin olmadığı ancak bunların şehrin ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz olduğu ifade edilmektedir. Son 5 yılda tarımsal alanlarda önemli bir değişikliğin olmadığı Karaman'da örtü altı tarım alanlarında yaklaşık %800 artış meydana gelmiştir. Bin kişi başına düşen otomobil sayısında artışlar gözlemlenirken buna paralel olarak trafik kazaları, kaza ölüm ve yaralanma olayları da artış göstermiştir. Karaman'ın kişi başına düşen GSYH $9.378 olurken bu oran Türkiye ortalamasının altında yer almaktadır. Eğitim ve Kültür alanında ise 2023 yılı itibariyle Karaman'da okuma-yazma bilmeyenlerin sayısı 3.517'ye gerilerken, ilkokul/öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 15, bu oran ortaokulda 12 ve ortaöğretimde ise 10 olarak gerçekleşmiştir. Bununla birlikte 2023 yılı sonu itibariyle 4 sinema salonu ve 98 film sayısı ile bölge ortalamasının altında kalmaktadır. Çevre ve Enerji konusunda ise Türkiye ortalamalarına yakın bir performans sergileyen Karaman'da kişi başına düşen enerji tüketimi 3.983 kWh, içme suyu, kanalizasyon ve atıksu arıtma hizmeti bakımında ise iyi bir durumda yer aldığı söylenebilir. Karaman'ın sanayi ve ticaret verilerine bakıldığında ise sanayi girişim sayılarında yıllara göre az da olsa artışların olduğu, 2023 yılı ihracat rakamının ise bir önceki yıla nazaran azalış gösterdiği ve Türkiye ortalamasının aksine ihracatın, ithalat rakamından daha fazla olduğu görülmüştür. Turizm potansiyeli yüksek görülen Karaman'a son beş yılda gelen turist sayısında da artışlar olmuştur. Sonuç olarak Karaman'ın ekonomik çeşitliliğini artırmaya yönelik politikalar, turizm sektörünü canlandıracak yatırımlar ve çevresel sürdürülebilirliği teşvik edecek projeler, şehrin kalkınma hedeflerine ulaşmasında önemli birer araç olacaktır. Bu bağlamda, Karaman'ın sosyo-ekonomik gelişimini destekleyecek kapsamlı ve çok boyutlu stratejiler geliştirilmesi, şehrin bölgesel ve ulusal kalkınma süreçlerine daha güçlü bir şekilde entegre olmasını sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Karaman, Sosyo-ekonomik Gelişim, Demografik Değişim

AN EVALUATION OF KARAMAN'S LAST 5 YEARS IN LIGHT OF SOCIO-ECONOMIC AND DEMOGRAPHIC INDICATORS

Karaman, located in Turkey's Central Anatolia Region, is a city known for its rich historical and cultural heritage. Its history dates back to the Neolithic period, establishing it as an important cultural and economic center throughout time. In the 13th century, Karaman became home to the Karamanids, a Turkish principality, which played a key role in the cultural development of the region. Under the rule of the Karamanid dynasty, the city not only grew militarily but also culturally and commercially. The acceptance of Turkish as the official state language during this period and the principality's dominance over the Konya region contributed significantly to the spread of Turkish culture. Throughout the Seljuk and Ottoman periods, Karaman's legacy further enriched its historical identity. The city, bearing the marks of great figures like Yunus Emre and Mevlâna, continues to preserve its historical and cultural

significance. Today, Karaman is a dynamic city, rich in historical monuments while also making strides in the fields of agriculture, industry, and tourism. Particularly, the food industry, with Karaman recognized as a key center for biscuit production, is growing, and the city is one of the leading producers of wheat, legumes, and apples in Turkey. However, there is still significant potential for tourism to be fully realized, requiring infrastructure investments and promotional efforts to boost its impact on the local economy. In recent years, Karaman has experienced population growth and significant migration, which has increased the proportion of young people. This demographic shift presents both opportunities for workforce growth and challenges in areas like education and employment policies. The city's advances in industry and agriculture contribute to its economic development, while environmental awareness and sustainable development are key components of its future goals. The aim of this study is to explore Karaman’s socio-economic and demographic changes over the past five years, focusing on developments in agriculture, industry, tourism, education, and employment. The analysis was conducted using data from the Turkish Statistical Institute (TÜİK) and other relevant sources, with a focus on understanding the dynamics of the city's growth and development. The results indicate that policies aimed at increasing economic diversification, investments to enhance the tourism sector, and projects promoting environmental sustainability will be pivotal in achieving Karaman’s long-term development goals.

Keywords: Karaman, Socio-economic Development, Demographic Change.

KARAMAN VE JEOTURİZMİ: UNESCO İLE YENİ BİR BAŞLANGIÇ VE KÜRESEL TURİZM FIRSATLARI

Yeşim BÜYÜKMERİÇ[1]
Tahir EMRE[2]

Günümüzden 100 milyon yıl önce (Erken Kretase), Anadolu'nun günümüzde kapladığı alan, büyük bir okyanusun (Yeni Tetis Okyanusu) kuzey kolu ile kaplıydı. Bu okyanusun güneyinde Anadolu-Toros kuşağı, kuzeyinde Karadeniz Kıyı Dağları yer almaktaydı. Okyanus içinde adalar şeklinde çeşitli farklı jeolojik özellikte kara parçaları bulunmaktaydı.

Milyonlarca yıl süren (günümüzden 33,9-23,33 milyon yıl önceki zaman dilimi) okyanusun kapanma sürecinin son dönemlerinde hem okyanus kenarındaki ve içindeki yaşlı kara parçaları hem de halen çökelmekte olan tüm kaya toplulukları sıkışma hareketi devam ettiği için, bir araya gelerek kenet kuşakları boyunca birleşmiş, tek bir kara parçası olarak Anadolu'yu oluşmuştur. Bugün Karaman ve çevresinde Toros dağlarını oluşturan bu kaya toplulukları Yeni Tetis'e ait karbonat kayaları ve ofiyolitili melanj kayalarıdır. Totosları oluşturan bu kaya toplulukları zengin fosil içeriklerine de sahiptir.

Karaman, coğrafik olarak Orta Torosların İç Anadolu Platosu'na açılan kuzey yamaçları ile Konya Ovası'nın güneyinde yer alır. Karaman'ın jeolojik macerası yaklaşık 20-23 milyon yıl öncesinden itibaren yepyeni bir süreçle devam etmiştir. Bu dönemde hem eski Akdeniz Torosların içine kadar gelerek Karaman'da sıcak, subtropik bir denizin var olmasına neden olmuş, hem de tektonik sıkışmanın devam etmesiyle bölgenin yükselmeye devam etmiştir. Bu dönemde deniz o kadar büyük bir çeşitliliğe sahiptir ki; resiflerden mercanlara, bugün tropik denizlerde yaşayan kabuklu deniz canlılarının atalarından nesli tükenmiş kalker kabuklu mikro boyutta organizmalara kadar yüzlerce türe ev sahipliği yapmıştır. Bugün bu mükemmel denilecek derece korunmuş ve bilimsel öneme sahip fosil toplulukları oldukça dikkat çekmektedir. Günümüzden 3,21-1,13 milyon yıl öncesinde gerçekleşmiş Karadağ volkanizması ise bölgeye özgü en önemli kaya topluluklarından biridir.

Bölgenin jeolojik kayaları ve halen devam etmekte olan adeta doğanın yaşadığını gösteren yükselme, çökme ve aşınma gibi tektonik ve jeomorfolojik süreçler, bu süreçlerin ürünü görkemli kayalar, mağaralar, akarsular, kanyonlar, alüvyonlar olarak Karaman'ın kendine özgü coğrafyasını oluşturmaktadır. İşte bu eşsiz coğrafya geçmişte kendi içinde pek çok farklı habitat ve ekosistemde eski canlılar için yaşam alanları oluşturmuş ve günümüzde de yine endemik hayvan ve bitki türlerine ev sahipliği yapmaktadır.

Karaman insan kültürü açısından da oldukça özel bir öneme sahiptir. Son yıllarda yürütülen çalışmalarda, araştırmacılar Paleolitik döneme ait yontma taş aletleri bulmuşlardır. Taşkale ve Berendi köyleri civarında bulunan bu aletlerin, yaklaşık 300 bin yıl öncesine tarihlenebileceği söylenmektedir. Araştırmalara göre yine yerleşik hayata geçiş (Neolitik) çağı temsil eden, en az 8-10 bin yıl öncesine dayanan bulgulara rastlanmıştır (Ekinözü köyü, Derbe Antik kenti gibi). İlk çağlardan beri Karaman ve çevresinde yaşayan pek çok uygarlık çevrelerindeki bu ilginç jeolojik yapıları günlük hayatlarının bir parçası olarak görmüşler ve bu oluşumlardan barınak, sığınak, yiyecek saklama gibi çeşitli amaçlarla yararlanmışlardır. Fosil topluluklarının görsel çekiciliği ve bolluğu Neolitik Çağ'da yaşayan insanların da gözünden

[1]Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Jeoloji Mühendisliği Bölümü, Zonguldak, yesim.buyukmeric@yahoo.com
[2] Dokuz Eylül Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Jeoloji Mühendisliği Bölümü, İzmir (Emekli)

kaçmamıştır. Son yıllarda Anadolu'da Çatalhöyük, Alacahöyük ve Çumra'da yürütülen arkeolojik kazı çalışmalarında, ilk yerleşik tarım toplumlarını temsil eden bu insanlara ait buluntular arasında Karaman'dan getirilmiş mollusk fosillerine de rastlanılmıştır. Elde edilen veriler, Neolitik Çağ insanının Karaman ve çevresinden "koleksiyon" amacıyla fosil topladığını ve böylece dünyada bilinen "ilk fosil avcıları"nın bu yörede yaşadığını ortaya koymaktadır. Antik Çağ'da Laranda/Lykaonia olarak isimlendirilen, Hitit tabletlerinde ise ismi Laravanda/Lalanda olarak şehir, önemli bir askeri ticaret, kültür ve sanat merkezi olmuş; yer altı şehirleri, mağaralar ve farklı inanç merkezlerine ev sahipliği yapmıştır. Hititler, Frigyalılar, Lidyalılar, Yunanlılar, Roma, Bizans, Anadolu Selçuklu Devleti, Karamanoğlu Beyliği ve Osmanlı Devleti egemenliğinde kalmıştır.

Ulusal veya uluslararası düzeyde öneme sahip olan, gezegenimizden bize miras kalan her türlü alan Jeomiras olarak adlandırılır. Bunlardan jeolojik özelliğe sahip olanlar Jeolojik Miras, İnsan Kültürü ve arkeoloji ile ilişkili olanlara Kültürel Miras ve Biyoloji ile ilişkili olanlara ise Doğal miras, endüstri ile ilişkili olanlarına ise Endüstriyel Miras adı verilir. Bunlar ulusal veya uluslararası öneme sahip jeomiras ögeleridir. Bir alanda jeomiras öğelerinin çok özel, çok çeşitli ve sayıca çok olması durumunda bunların bir çerçevede 'Jeopark' olarak yönetilmesi söz konusu olabilir. Yani bir Jeopark, uluslararası öneme sahip, farklı veya aynı türden jeolojik, kültürel, doğal ve endüstriyel miras örneklerinin bir arada bulunduğu, yönetimi planlanmış özel doğa koruma bölgeleridir. Aynı zamanda yerelden başlayan, çok sayıda paydaşın bir araya geldiği ve eş güdümle hareket ettiği bir sürdürülebilir kalkınma hareketidir.

2024 yılı itibarıyla UNESCO çatısı altında devam eden Küresel Jeopark Ağı'nda 48 ülkeden 195 jeopark bulunmaktadır. Bunlardan sadece bir tanesi (Kula-Salihli) Türkiye'ye aittir. Türkiye'de UNESCO'ya küresel adaylık sürecinde olan iki jeopark daha vardır (İda-Madra ve Zonguldak). Jeoparklar; Merkezi ve Yerel yönetimler, Eğitim ve Araştırma Kurumları, Bilim İnsanları, Turizm İşletmeleri, STK'lar, Yerel Halk, Kooperatifler, Öğrenciler gibi çeşitli paydaşların katılımını teşvik ve öncülük etmek amacıyla örgütlenmeyi hedeflemektedir. Plan, tüm paydaşlar arasında iş birliği ve koordinasyonu sağlayarak jeoparkın yönetimine daha kapsayıcı bir yaklaşım sunmaktadır. Günümüzde UNESCO Küresel Jeopark Ağı önemli bir marka değere sahiptir. Sürdürülebilir turizm ve destinasyon yönetimi konusunda yol göstericidir. Jeoparklaşma Karaman'ın güçlü olduğu unsurları birleştirici ve bütünleştirici bir kavram ve üst çatı niteliği taşımaktadır. Eğitim, yerel katılım ve kırsal kalkınmaya önem verir. Afetlerle mücadele, iklim değişikliği ile mücadele gibi konular önemli çalışma alanlarıdır.

Yukarıda çok kısa olarak değinildiği gibi, Karaman İli sayılamayacak kadar çok kültürel, tarihsel, arkeolojik, biyolojik ve jeolojik miras zenginliklerini barındırmaktadır. Karaman'ın tarihi, jeolojik ve coğrafik özellikleri, kendine özgü yaşamın ve kültürün oluşmasına olanak sağlamıştır. Bütün bu unsurların dışında, gelenek, görenek, türküler, edebi yapıtlar, öyküler, tarihi kişiler gibi öğeler de somut olmayan kültürel miras unsurları da jeoparkların sahip çıktığı kavramlar arasındadır. Dolayısıyla sosyal bilimleri ilgilendiren konular da jeopark çatısı altında toplanabilmektedir. Karaman'a özgü Miyosen havzası, mağaralar, kanyonlar, akarsular, göller, özel fosil toplulukları, jeolojik doğal anıtlar, arkeolojik ve tarihi buluntular, höyükler, antik kentler, kaleler, köprüler, ören yerleri, milli park alanları, lahitler, kral mezarları, müzeler, camiler, kiliseler, köprüler ve tarihi yapılar, ticaret yolları jeo-rotalarla yeniden hayat bulabilir. Çeşitli seminerler ve eğitim çalışmalarıyla, tarih, restorasyon, inanç ve ekoturizm, çeşitli spor etkinlikleri, susuz tarım, kırsal kalkınma, organik tarım ürünleri ve el sanatları yepyeni yürüyüş rotaları oluşturma çalışmalarıyla, koruma bilinciyle ve bilimsel çalışmaların, üniversitelerin, yerel paydaşların ve yöneticilerin desteğiyle turizm, ziyaretçi

sayısı arttırılabilir. Böylelikle, tüm bunları kapsayan ve bölgenin kalkınmasını destekleyerek Karaman'ı uluslararası bir marka olarak öne çıkartacak yeni bir perspektifi hayata geçirmeyi öneriyoruz: Unesco Karaman Jeoparkı.

Anahtar Kelimeler: Karaman Jeoparkı, Jeomiras, Tarih, Turizm, Alan Yönetimi.

KARAMAN AND GEOTOURISM: A NEW BEGINNING WITH UNESCO AND GLOBAL TOURISM OPPORTUNITIES

Abstract: Approximately 100 million years ago during the Early Cretaceous, the area now forming Anatolia was covered by the northern branch of the Neo-Tethys Ocean. The southern boundary was marked by the Anatolian-Taurus belt, while the northern edge comprised the Black Sea Coastal Mountains. The ocean contained various islands with distinct geological features. Over millions of years, tectonic compression during the ocean's closure (33.9–23.33 million years ago) amalgamated ancient landmasses and sedimentary formations along suture zones, forming the Anatolian landmass. Around 20–23 million years ago, a subtropical sea emerged, supporting diverse marine life. Subsequent tectonic uplift and Karadağ volcanism (3.21–1.13 million years ago) shaped the region's unique geology, including caves, canyons, and fossil-rich formations. This unique geography has provided habitats for endemic taxons within diverse ecosystems. Karaman holds significant importance for human culture. Recent research has uncovered Paleolithic stone tools near Taşkale and Berendi, dating back approximately 300,000 years. Findings from the Neolithic period, around 8,000–10,000 years ago, show early settlers utilizing the region's unique geological formations for shelters and storage. Remarkably, fossils mollusks found in Neolithic archaeological sites like Çatalhöyük, suggesting the first "fossil collectors" lived here. Throughout history, Karaman, known as Laranda/Lykaonia in ancient texts, was a hub for trade, culture, and religion, hosting civilizations from the Hittites to the Ottoman Empire. Karaman's extensive geo-heritages can be evalueted as a important values for a potential UNESCO Geopark. Such a designation could enhance sustainable tourism, foster education, and promote rural development, making Karaman an international geotourism landmark.

Keywords: Karaman Geopark, Geoheritage, Geoturism, Geographic Area Management.

TÜRKİYE'DE GÖÇ YÖNETİMİNDE DEVLET VE SİVİL TOPLUM İŞ BİRLİĞİ: TEORİK BİR İNCELEME

Muhammed Taha KARAMAN[1]
Gülseren ERGÜN[2]

Göç, 21. yüzyılda küresel bir fenomen olarak uluslararası ilişkiler, sosyoloji ve ekonomi disiplinlerinde yoğun bir şekilde tartışılan bir konu haline gelmiştir (Castles, de Haas ve Miller, 2014). Devletler, göçmenlerin ülkeye entegrasyonu ve sosyal uyumunu sağlamak için çeşitli politika ve uygulamalar geliştirirken, bu süreçte sivil toplum kuruluşları (STK) ile iş birliği kritik bir öneme sahiptir (Karakaya Polat, 2018).

Göç yönetiminde devletler, genellikle sınır güvenliği, yasal düzenlemeler ve göçmenlerin entegrasyonu konularında baş aktör olarak öne çıkmaktadır. Ancak, göçmenlerin toplumla uyumunun sağlanması, sosyal hizmetler ve insan haklarının korunması konularında devlet kurumlarının tek başına yeterli olamayacağı bir gerçektir (Ager ve Strang, 2008). Bu noktada, sivil toplum kuruluşları devreye girerek, göçmenlere yönelik çeşitli sosyal, psikolojik ve hukuki destekler sunmakta, toplumsal barışın ve uyumun sağlanmasına katkıda bulunmaktadır (Erdal ve Oeppen, 2018).

STK'ların devletle iş birliği içinde çalışması, göçmenlerin karşılaştığı çeşitli sosyal, ekonomik ve psikolojik sorunların çözümünde önemli bir rol oynar (Düvell, 2012). Örneğin, göçmen çocukların eğitime entegrasyonu ya da dil bariyerlerinin aşılması gibi konular, STK'ların uzmanlaştığı ve devletlerin tek başına yeterli olamadığı alanlar olarak öne çıkmaktadır (Phillimore ve Goodson, 2008).

Devlet ve sivil toplum arasındaki iş birliğini açıklamak için kullanılan teorik yaklaşımlardan biri "çok aktörlü yönetişim" modelidir (Goodwin-Gill, 2008). Bu modele göre, göç gibi karmaşık sosyal sorunların çözümü, devletin tek başına hareket etmesiyle değil, sivil toplum, özel sektör ve uluslararası kuruluşlarla iş birliği yapmasıyla mümkün olabilmektedir. Çok aktörlü yönetişim, karar alma süreçlerinin demokratikleşmesini ve hizmetlerin daha verimli bir şekilde sunulmasını sağlar (Lavenex, 2018). Ayrıca, "ağ yönetimi" teorisi de devlet ve STK iş birliğini açıklamakta kullanılan bir diğer yaklaşımdır. Bu teoriye göre, göç yönetimi gibi karmaşık ve çok boyutlu konularda, aktörler arasında kurulan ağlar sayesinde bilgi ve kaynak paylaşımı artmakta, bu sayede daha etkili çözümler üretilebilmektedir (Börzel, 1998).

Devlet ve sivil toplum iş birliğinin birçok faydası bulunmaktadır. İlk olarak, bu iş birliği, göçmenlere sunulan hizmetlerin kalitesini ve kapsamını artırmaktadır. STK'lar, yerel düzeydeki topluluklarla daha yakın ilişkilere sahip oldukları için, göçmenlerin ihtiyaçlarını daha iyi tespit edebilmekte ve bu doğrultuda daha hızlı çözümler üretebilmektedirler (Sigona, 2012). İkinci olarak, devlet ve STK iş birliği, sosyal uyum ve toplumsal barışın sağlanmasına katkıda bulunur. Devletin resmi otoritesinin yanında, STK'ların esnek yapısı ve toplumsal konulara duyarlılığı, göçmenlerin toplumla olan ilişkilerinin güçlenmesini sağlar (Boccagni ve Righard, 2020).
Ancak, bu iş birliği süreci çeşitli zorluklar ve engeller de barındırmaktadır. Örneğin, devlet ve STK'lar arasında koordinasyon eksikliği, kaynak yetersizliği ve politika farklılıkları iş

[1] Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, mtkaraman92@gmail.com
[2] Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi, gulserenergun81@gmail.com

birliğinin etkinliğini olumsuz yönde etkileyebilir (Etzioni, 1995). Ayrıca, bazı durumlarda devletlerin güvenlik ve sınır politikaları, STK'ların insan haklarını önceleyen yaklaşımları ile çatışabilir (Kirişci, 2007). Bu tür çatışmalar, göçmenlere yönelik hizmetlerin sunumunda aksamalara neden olabilir ve toplum içinde göçmenlere yönelik olumsuz algıların artmasına yol açabilir (Hynie, 2018).

Türkiye, 2011 yılından bu yana Suriyeli göçmenlerin yoğun olarak geldiği ülkelerden biri olarak, göç yönetiminde devlet ve sivil toplum iş birliğinin önemini net bir şekilde gözler önüne sermektedir. Türkiye'de devlet, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü aracılığıyla göçmenlerin kayıt altına alınması, barınma ve sağlık hizmetlerinin sağlanması gibi konularda aktif rol oynamaktadır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2019). Ancak, Suriyeli göçmenlerin eğitime entegrasyonu, psikososyal destek ve toplumsal uyum gibi konularda, devlet kurumları STK'lar ile iş birliği yaparak daha etkili çözümler üretebilmiştir.

Türkiye'de Suriyeli göçmenlerin durumunu ele alan bir çalışma, sivil toplumun göçmenlere sağladığı hizmetlerin devlet politikaları ile uyumlu hale getirilmesinin önemine vurgu yapmaktadır (İçduygu ve Şimşek, 2016). Bu çalışma, devlet ve STK'lar arasındaki iş birliğinin artırılması gerektiğini ve bu sayede göçmenlere yönelik hizmetlerin daha bütüncül bir yapıya kavuşabileceğini önermektedir.

Göç yönetiminde devlet ve sivil toplum iş birliği, göçmenlerin entegrasyonu ve toplumsal uyum açısından kritik bir öneme sahiptir. Devletin yasalar ve düzenlemeler aracılığıyla belirlediği çerçeveye, STK'ların sağladığı destekler eklenerek göçmenlere yönelik daha kapsayıcı ve etkili çözümler üretilebilmektedir. Ancak, bu iş birliğinin etkin bir şekilde sürdürülebilmesi için devlet ve STK'lar arasındaki koordinasyonun güçlendirilmesi, kaynakların daha verimli kullanılması ve politika uyumsuzluklarının giderilmesi gerekmektedir. Türkiye örneğinde görüldüğü gibi, devlet ve sivil toplum iş birliği, Suriyeli göçmenlerin entegrasyonu konusunda önemli başarılar elde edilmesini sağlamış ancak bazı zorluklar da beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda, gelecekte göç yönetiminde daha etkin bir iş birliği modeli geliştirmek için hem akademik hem de uygulamalı çalışmaların artırılması gerekmektedir.

Bu çalışmada, göç yönetiminde devlet ve sivil toplum arasındaki iş birliği ele alınacak, bu iş birliğinin önemi, faydaları ve karşılaşılan zorluklar literatür taraması ve vaka analizleri ile desteklenerek incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Göç Yönetimi, Devlet ve Sivil Toplum İş Birliği, Türkiye

STATE AND CIVIL SOCIETY COOPERATION IN MIGRATION MANAGEMENT IN TURKEY: A THEORETICAL REVIEW

As a global phenomenon in the 21st century, migration has become an intensely debated topic in the disciplines of international relations, sociology and economics. While states develop various policies and practices to ensure the integration and social cohesion of migrants, cooperation with non-government organizations (NGOs) is critical in this process.
In migration management, states are usually the main actors in border security, legal regulations and the integration of migrants. However, it is a fact that state institutions alone cannot be sufficient in ensuring the integration of migrants into society, social services and the protection of human rights. At this point, civil society organizations step in and provide

various social, psychological and legal support to migrants, contributing to social peace and harmony.

NGOs working in cooperation with the state play an important role in solving various social, economic and psychological problems faced by migrants. For example, issues such as the integration of migrant children into education or overcoming language barriers are areas where NGOs specialize and where states alone are not sufficient.

A study on the situation of Syrian migrants in Turkey emphasizes the importance of aligning the services provided by civil society to migrants with state policies. This study suggests that the cooperation between the state and NGOs should be increased, and that in this way, services for migrants can achieve a more holistic structure.
In this paper, the cooperation between the state and civil society in migration management will be discussed, and the importance, benefits and challenges of this cooperation will be examined through a literature review and case studies.

Keywords: Migration, Migration Management, State and Civil Society Cooperation, Turkey

TÜRK KAMU YÖNETİMİNDE ŞEFFAFLIK VE HESAP VEREBİLİRLİK ANLAYIŞINDAKİ DEĞİŞİM: 5018 SAYILI KAMU MALİ YÖNETİM VE KONTROL KANUNU EKSENİNDE BİR ANALİZ

Neslihan ÖZEN[1]
Hakan CANDAN[2]

Kamu yönetiminde şeffaflık, günümüzde iyi yönetişimin temel ilkelerinden biri olarak kabul edilmektedir. Şeffaflık, kamu kurumlarının faaliyetleri hakkında halkın bilgi sahibi olabilmesi, karar alma süreçlerine erişebilmesi ve bu süreçleri denetleyebilmesi anlamına gelir (Hood, 2010: 701). Bu ilke, kamu yönetiminin hesap verilebilirliği ile yakından ilişkilidir ve vatandaşların devlete olan güvenini artırma potansiyeline sahiptir.

Şeffaflık kavramı, sadece bilgi paylaşımıyla sınırlı kalmayıp, aynı zamanda yönetsel süreçlerin açık ve izlenebilir olmasını da içerir. Bu bağlamda, yöneticilerin aldığı kararların, kamu kaynaklarının nasıl kullanıldığının ve politikaların nasıl uygulandığının şeffaf bir şekilde sunulması, vatandaşların devleti denetleme mekanizmalarını etkin kılmaktadır (Piotrowski ve Van Ryzin, 2007: 306). Örneğin, kamu ihaleleri süreçlerinin ve bütçe harcamalarının detaylı bir şekilde kamuoyuyla paylaşılması, yolsuzluğun önlenmesinde önemli bir araç olarak kabul edilmektedir (Bauhr, 2017: 573).

Kamu yönetiminde şeffaflık, demokratik yönetimlerin vazgeçilmez bir unsuru olarak görülse de, bu kavramın uygulanmasında çeşitli zorluklarla karşılaşılmaktadır. Şeffaflığın sağlanması, genellikle bürokratik süreçlerin hızını yavaşlatabilmekte ve yöneticiler üzerinde baskı yaratabilmektedir (Hood, 2010: 709). Ancak bu olumsuzluklara rağmen, şeffaflık olmadan halkın devlete olan güvenini sağlamanın zor olduğu birçok araştırmada ortaya konmuştur (Meijer, 2009: 141).

Ayrıca, dijitalleşme süreciyle birlikte kamu yönetiminde şeffaflık uygulamalarının daha da yaygınlaştığı görülmektedir. E-devlet sistemleri, vatandaşların kamu kurumlarına daha kolay erişimini sağlayarak bilgiye ulaşımı hızlandırmakta ve yönetişim süreçlerine katılımı artırmaktadır (Bannister ve Connolly, 2011: 188). Bu da, şeffaflık sayesinde sadece hesap verebilirlik değil, aynı zamanda katılımcı bir yönetim anlayışının da güçlendiği anlamına gelir.

Hesap verebilirlik de, kamu yönetiminde etkili yönetişimin temel unsurlarından biri olarak kabul edilmektedir. Bu kavram, kamu yöneticilerinin ve kurumlarının yaptıkları eylemler, aldıkları kararlar ve harcadıkları kaynaklar için halka karşı sorumlu olmalarını ifade eder. Hesap verebilirlik, demokrasinin işleyişinde kritik bir rol oynar çünkü vatandaşların, kamu yönetiminden talep ettikleri hizmetlerin etkinliği ve doğruluğu konusunda güvence verir (Bovens, 2005: 449). Kamu yöneticilerinin hesap verme zorunluluğu, yöneticiler ve vatandaşlar arasında şeffaflık ve güvenin sağlanmasında önemli bir etkendir.

Hesap verebilirlik kavramı iki temel boyutta ele alınabilir: yatay ve dikey hesap verebilirlik. Yatay hesap verebilirlik, kamu kurumları arasında birbirlerini denetleme mekanizmalarını içerirken, dikey hesap verebilirlik vatandaşların kamu kurumlarını denetlemesini kapsar (Schedler, 1999: 14). Örneğin, denetim organları ve yargı mekanizmaları, yatay hesap

[1] Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, nslhnkyhn35@gmail.com
[2] Prof. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi İİBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, hakancandan@kmu.edu.tr

verebilirlik ilkesi çerçevesinde kamu yönetimini kontrol altında tutarken, seçimler ve halkın geri bildirimi, dikey hesap verebilirlik mekanizmalarını oluşturur (Fox, 2007: 67).

Bu bağlamda, kamu yöneticileri yalnızca hukuki çerçeve içinde değil, aynı zamanda etik kurallara uygun şekilde de hareket etmelidir. Hesap verebilirlik sadece yasal sorumlulukları yerine getirmekle sınırlı olmayıp, kamu yöneticilerinin kararlarının topluma ve gelecekteki nesillere etkilerini dikkate almalarını da gerektirir. Bu da yöneticilerin, aldıkları kararların sonuçları hakkında bilgi vermelerini, gerektiğinde öz eleştiride bulunmalarını ve halkın taleplerine uygun hareket etmelerini zorunlu kılar (Dubnick, 2005: 411).

Ancak hesap verebilirlik, uygulamada bazı zorluklarla karşılaşabilir. Kamu yöneticilerinin bilgi saklama eğiliminde olmaları, karmaşık bürokratik yapıların hesap verebilirliği zorlaştırması ve halkın kamu süreçlerine katılım eksikliği bu kavramın tam anlamıyla uygulanmasını engelleyebilir (Mulgan, 2000: 566). Bu nedenle, hesap verebilirliği artırmak için şeffaflık, katılım ve denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi gerekmektedir.

Türk kamu yönetiminde şeffaflık ve hesap verebilirlik anlayışının güçlendirilmesi yönündeki en önemli adımlardan biri, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu'nun yürürlüğe girmesidir. 2003 yılında kabul edilen ve 2006 yılında tam anlamıyla uygulamaya konulan bu kanun, Türkiye'deki mali yönetim sisteminde köklü değişiklikler yapmış ve kamu kaynaklarının yönetiminde daha etkin bir kontrol ve denetim mekanizması oluşturmuştur (Bayrakdar, 2011: 23). Kanunun temel amaçlarından biri, kamu kaynaklarının daha verimli ve hesap verebilir şekilde kullanılması ve mali süreçlerin şeffaf bir yapıya kavuşturulmasıdır.

5018 sayılı Kanun, şeffaflık ilkesini kurumlar arası ve kamuoyuna yönelik bilgi paylaşımını artıran bir araç olarak konumlandırmıştır. Bu doğrultuda, kamu kurumları mali tablolarını düzenli olarak açıklamak, faaliyet raporları ve stratejik planlarını kamuoyuyla paylaşmak zorundadır. Kanunun getirdiği bu düzenlemeler, özellikle kamu kaynaklarının nasıl kullanıldığına dair toplumsal denetim imkânını artırmıştır. Mali raporlamanın düzenli hale getirilmesi, vatandaşların ve sivil toplum örgütlerinin kamu maliyesi üzerindeki etkilerini daha etkin bir şekilde gözlemlemelerini sağlamıştır (Çevik, 2014: 78).

Hesap verebilirlik açısından, 5018 sayılı Kanun kamu idarelerinin mali disiplin çerçevesinde hareket etmelerini zorunlu kılmaktadır. Kanun, kamu kaynaklarının kullanımında yöneticilere ve ilgili kurumlara daha fazla sorumluluk yüklemiş ve mali kontrol sistemini güçlendirmiştir. Kamu kurumlarının bütçe hazırlama ve harcama süreçlerinde belirli kurallara uyma zorunluluğu, hesap verebilirliği sağlamanın başlıca mekanizması olmuştur (Özdemir, 2015: 159). Ayrıca, iç kontrol ve iç denetim sistemleri oluşturularak, kamu yöneticilerinin faaliyetlerinin sürekli denetlenmesi ve gerektiğinde hesap vermeleri sağlanmıştır (Bayrakdar, 2011: 31).

5018 sayılı Kanun'un getirdiği önemli bir diğer yenilik, stratejik planlama zorunluluğudur. Kamu idareleri, belirledikleri hedefler doğrultusunda performans esaslı bütçeleme yaparak kaynaklarını daha verimli kullanmakla yükümlüdürler. Bu durum, hesap verebilirlik açısından yöneticilerin sadece mali disiplinle değil, aynı zamanda performans hedeflerine ulaşmakla da sorumlu olmalarını sağlamıştır (Güven, 2013: 93). Stratejik planlama, hesap verebilirlik açısından önemli bir adım olup, kamu idarelerinin faaliyetlerini ölçülebilir ve izlenebilir kılmıştır.

Ancak, uygulamada bazı sorunlar yaşanmaktadır. Özellikle bürokratik direnç ve kurumsal kapasite yetersizlikleri, hesap verebilirlik ve şeffaflık ilkelerinin tam anlamıyla hayata geçirilmesinde engeller oluşturmaktadır (Çevik, 2014: 81). Buna rağmen, 5018 sayılı Kanun'un Türk kamu yönetiminde şeffaflık ve hesap verebilirlik anlayışını güçlendirdiği, bu anlayışın gelecekte daha da yaygınlaşacağı öngörülmektedir.
Sonuç olarak, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu, Türk kamu yönetiminde şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerinin güçlenmesine büyük katkı sağlamıştır. Kamu maliyesinin daha şeffaf bir şekilde yönetilmesi, mali disiplinin korunması ve stratejik planlama süreçlerinin uygulanması, hesap verebilirlik ilkesinin daha etkin bir şekilde hayata geçirilmesini sağlamıştır.

Bu çalışma, yukarıda önemi ortaya konulan şeffaflık ve hesap verebilirlik kavramlarının Türk kamu yönetimindeki değişimini 5018 sayılı kamu mali yönetim ve kontrol kanunu ekseninde analiz etmeyi amaçlamaktadır. Çalışmada döküman tarama yöntemi kullanılacaktır. Böylece konuya ilişkin literatürde var olan geçmiş araçtırma sonuçlarından hareketle bir sentez yapılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kamuda Şeffaflık, Hesap Verebilirlik, 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu.

CHANGES IN THE UNDERSTANDING OF TRANSPARENCY AND ACCOUNTABILITY IN TURKISH PUBLIC ADMINISTRATION: AN ANALYSIS BASED ON THE PUBLIC FINANCIAL MANAGEMENT AND CONTROL LAW NO. 5018

One of the most important steps towards strengthening the understanding of transparency and accountability, which are the fundamental principles of good governance in Turkish public administration, was realized with the enactment of the Public Financial Management and Control Law No. 5018. Adopted in 2003 and fully implemented in 2006, this law made fundamental changes in the financial management system in Turkey and established a more effective control and audit mechanism in the management of public resources. One of the main objectives of the Law is to ensure more efficient and accountable use of public resources and to make financial processes transparent.
Law No. 5018 has positioned the principle of transparency as a tool that enhances information sharing among institutions and with the public. Accordingly, public institutions are obliged to regularly disclose their financial statements and share their annual reports and strategic plans with the public. These regulations introduced by the Law have increased the possibility of public scrutiny, especially on how public resources are used. The regularization of financial reporting has enabled citizens and civil society organizations to monitor their impact on public finances more effectively.

In terms of accountability, Law No. 5018 requires public administrations to act within a framework of fiscal discipline. The Law has placed greater responsibility on managers and relevant institutions for the use of public resources and strengthened the financial control system. The obligation of public institutions to comply with certain rules in budget preparation and expenditure processes has been the main mechanism to ensure accountability. In addition, internal control and internal audit systems have been established to ensure that the activities of public administrators are constantly monitored and held accountable when necessary.

This study aims to analyze transparency and accountability, two very important concepts in terms of good governance in public administration, in the context of the Public Financial Management and Control Law No. 5018, which is a critical threshold experienced by the Turkish public administration. Document review method was preferred in the study.

Keywords: Public Transparency, Accountability, Public Financial Management and Control Law No. 5018

CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÜMET SİSTEMİNDE CUMHURBAŞKANLIĞI OFİSLERİNİN İDARİ TEŞKİLATTAKİ YERİNE İLİŞKİN BİR DEĞERLENDİRME

Tuba Perihan KAYA[1]

Uzun süredir tartışmalara konu olan hükümet sistemi değişikliği sorunu 16 Nisan 2017 tarihinde mevcut 1982 Anayasası üzerinde yapılan değişiklik ile vücut bulmuş, Parlamenter Hükümet Sisteminden Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçiş yapılmıştır. Yeni hükümet sistemi ile hem idari hem de siyasi eksende değişiklikler söz konusu olmuştur. Türk idari sistem işleyişi ile ilgili yapılan değişiklikler daha sonra yürürlüğe giren Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ile gerçekleştirilmiş ve gerçekleştirilmeye devam etmektedir. 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı düzenlenmiştir. Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı içerisinde önem arz eden değişikliklerden biri Cumhurbaşkanlığı Ofisleridir. Cumhurbaşkanlığı ofisleri ilgili kararnamenin 525-536. maddelerinde düzenlenmiştir. Ofisler; Dijital Dönüşüm Ofisi, Finans Ofisi, İnsan Kaynakları Ofisi ve Yatırım Ofisi olmak üzere dört adettir. Ofisler, Cumhurbaşkanlığına bağlı olarak, kamu tüzel kişiliği haiz, idari ve mali özerkliğe sahip, özel bütçeli birimlerdir. Aldıkları kararlar genel olarak kamu politikalarında belirleyici etkiye sahip olan ofislerin görevleri, Cumhurbaşkanınca talep edilen birtakım bilgi, analiz ve raporların hazırlanmasıyla ilgilidir. Ofis başkanları ve başkan yardımcıları Cumhurbaşkanı tarafından atanmaktadır. 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararname hükümleri genel olarak değerlendirildiğinde; kamu tüzel kişiliği ile idari ve mali özerkliği sahip oluşu yönünden ofislerin hukuki statülerinin hizmet bakımından yerinden yönetim kuruluşu olduğu söylenebilir. Bu açıdan ofisler ile Cumhurbaşkanlığı arasındaki idari ilişkinin idari vesayet çerçevesinde olduğu değerlendirmesi yapılabilir. Öte yandan; Kararnamenin 533. maddesinde yer alan "…*Cumhurbaşkanı tarafından verilecek emir ve direktifler*…" şeklindeki ifade Cumhurbaşkanına ofisler üzerinde hiyerarşi yetkisi sağlamaktadır. Yerinden yönetim kuruluşları ile merkezi idare arasında yetki düzenlemesi hiyerarşik açıdan mümkün değildir. Hal böyle iken; Cumhurbaşkanlığı Ofislerinin merkezi idare teşkilatı içerisinde yer alan bir birim olarak nitelendirmek de yanlış bir ifade olmayacaktır. Bununla birlikte ofislerin statüleri net bir şekilde ortaya konamamaktadır.

Cumhurbaşkanlığı ofislerinin tartışmalı hukuki statülerinin sebebi geleneksel idari teşkilat yapısına benzememesi, aksine kendine özgü yeni bir idari örgüt türü olmasıdır. Bu yönüyle ofisler, bağımsız idari otoriteler ve kalkınma ajansları ile benzeşmektedir ancak ayrıldığı noktalar da bulunmaktadır. Örneğin; kamu politikaları üreticisi olarak yapılandırılan ofisler görev konuları yönüyle kamu hizmeti ifa etmektedirler. Bağımsız idari otoriteler ise belli bir kamu hizmeti ifa etmemektedirler. Ofisler kamu tüzel kişiliği haiz olmakla birlikte Cumhurbaşkanına bağlanmasındaki amaçlardan biri bürokratik engellerin önüne geçilerek Cumhurbaşkanının belirlediği öncelikler doğrultusunda daha hızlı ve icrai işlemler yapabilmesini sağlamaktır. Tartışma konusu olan durumlardan biri de ofisler ve bakanlıklar arasında görev ve yetki sınırı/paylaşımı olmuştur. Bununla birlikte Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı içerisinde yer alan bağlı kurum ve kurullar da ele alındığında ofislerin görev ve yetki alanının net olarak belirlenmesinin önünde karmaşık bir engel olarak yer aldığı söylenebilir. 1 sayılı Kararname'nin 525. maddesinde yapılan 24.10.2019 tarihli değişiklik ile ek düzenlemeye gidilerek Ofislere yurt içi ve yurt dışında çalışma bürosu açabilme yetkisi verilmiştir. Sadece bu yetki açısından düşünüldüğünde bile Ofislerin kendilerine özgü nitelikleri ile önem arz eden görev ve yetkilere sahip oldukları görülmektedir. Düzenleyici ve

[1] Öğr. Gör., Kazım Karabekir MYO, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi.

denetleyici kurumların özerklik ve kamu tüzel kişiliğine sahip olma gibi özellikleri bu kurumları merkez idareden ayırmaktadır. Ancak Üst Kademe Yöneticileri ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Atama Usullerine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile RTÜK ve Kişisel Verileri Koruma Kurulu'nun Türkiye Büyük Millet Meclisince seçilen üyeleri haricinde düzenleyici ve denetleyici kurumların başkan ve üyelerinin Cumhurbaşkanı kararıyla atanacak ve görev süresine bağlı kalmaksızın Cumhurbaşkanı tarafından görevden alınacak olması bağımsızlık rüzgârlarını tersine estirmiştir. Bahsedilen yönleriyle Cumhurbaşkanlığı Ofisleri ve düzenleyici ve denetleyici kurumlar birbirlerine benzemektedir.

Cumhurbaşkanlığı Ofisleri ve düzenleyici ve denetleyici kurumların birbirlerine benzeyen yönleri kadar birbirinden ayrılan yönleri de bulunmaktadır. Bağlılık durumu ofisler ve düzenleyici ve denetleyici kurumlar arasındaki önemli farklılıklardandır. Düzenleyici ve denetleyici kurumların hem organik hem de işlevsel anlamda bağımsızlığı ofislerden daha fazladır. Bu bağlamda düzenleyici ve denetleyici kurumlar herhangi bir kişi/kurum emir ve talimatlarına bağlı değildir Ayrıca Ofislerin de kamu tüzel kişiliğe sahip olmaları sebebiyle düzenleyici ve icrai işlem yapma yetkileri bulunmakla birlikte düzenleyici ve denetleyici kurumların düzenleme yetkisi daha geniş kapsamlı regülasyon yetkisi boyutundadır.

Ofislerin görevlerinden biri görev alanına giren hususlarda tüm kurum ve kuruluşlarını koordine etmek ve iş birliğini sağlamak, bunun için gerekli toplantı veya diğer organizasyonları yapmaktır. Bu açıdan değerlendirme yapıldığında ofislerin bakanlıkları koordine etme ve gerektiğinde toplantıya çağırma yetkisi bulunduğu söylenebilir. Bu sayede; kamu politikası üreticisi konumunda teşkilatlandırılan ofisler uygulayıcı konumdaki bakanlık icraatlarını takip edebilecektir. Bakanlıklarla ofisler arasındaki farklardan biri tüzel kişiliğe sahip olmaya ilişkindir. Bakanlıkların ayrı bir kamu tüzel kişilikleri bulunmazken ofislere kamu tüzel kişiliği tanınmıştır. Bu açıdan bakıldığında bakanlıklarla ofisler arasında hiyerarşik bir ilişkinin var olmadığı söylenebilir. Öte yandan ofislerin doğrudan Cumhurbaşkanına bağlı olması ve Cumhurbaşkanının emir ve direktifleri doğrultusunda görev yapacak olmaları bakanlıklarla ofisler arasındaki idari vesayet bağını da ortadan kaldırmaktadır.

Ofislerin teşkilat yapısı, görev ve yetkileri, bütçe ve personeli ile personel atamaları gibi konular kararname ile düzenlenmekle birlikte yerinin Türk idari teşkilatının neresinde olduğu hususunda henüz tam olarak bir açıklık bulunmamaktadır. Açıklığı kavuşması gereken durum; bizzat ofislerin özelliğinden kaynaklanmaktadır. Öyle ki; kamu tüzel kişiliği haiz, özerk ve özel bütçeli yapılar olarak tanımlanan ofisler bir yandan da Cumhurbaşkanına doğrudan bağlanarak genel bir kafa karışıklığına neden olmaktadır. Anayasal hükümler gereği kamu tüzel kişiliğinin kimlere ve nasıl tanınacağı, kamu tüzel kişiliğine sahip olmanın hukuki ve idari düzende ne gibi haklar doğuracağı ile kamu tüzel kişiliği haiz olan kişi/organ/kurum ve kuruluşlarla merkez idare teşkilatı arasındaki ilişkinin boyutları gibi konular belirlenmiştir. Merkez idarenin tek bir tüzel kişilik-devlet tüzel kişiliği- ile teşkilatlandırılmış ve ofislere ayrı bir tüzel kişilik tanınmış olması nedeniyle ofislerin merkezi idare dışında bir yapı olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Ancak ilgili kararnameyle ofislerin Cumhurbaşkanlığına bağlı, Cumhurbaşkanının emir ve talimatlarıyla görevini yerine getirecek olan ve görevini yerine getirirken Cumhurbaşkanına karşı sorumlu olan bir yapı şeklinde düzenlenmesi bu değerlendirmeyi bozan bir durum ve sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Uygulamada ortaya çıkması muhtemel bir başka sorun ise gerek ofis ve politika kurullarına tanınan gerekse de bakanlıklara tanınan bazı görev ve yetkilerin ortak veya benzer yönler taşıması ve bu yönlerle ilgili yapılacak olan eylem ve işlemlerde kimin yetkili olacağı durumudur.

Bahsi geçen bu sorunsal ofislerle idari teşkilat içerisindeki diğer yapı ve kişilerle olan ilişkilerin düzeyine de yansımaktadır. Cevaba kavuşmayı bekleyen sorular; ofislerle Cumhurbaşkanı arasında ilişkinin hiyerarşik mi idari vesayet düzeyinde mi olduğu, ofislerle bakanlıklar arasındaki ilişkinin ise nasıl şekilleneceğidir. Bu esaslardan yola çıkılarak; Cumhurbaşkanlığı Ofislerinin Türk İdari Sistem içerisindeki yeri, görev alanı, yetkileri, Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı içerisindeki diğer birimlerle olan ilişkileri ve denetimi gibi yönleri üzerinde durularak yeni hükümet sistemine yansımaları ve önemi analiz edilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Hükümet sistemi, Cumhurbaşkanlığı Ofisleri, İdari Vesayet, Hiyerarşi.

AN EVALUATION OF THE PLACE OF PRESIDENTIAL OFFICES IN THE ADMINISTRATIVE ORGANIZATION IN THE PRESIDENTIAL GOVERNMENT SYSTEM

There have been changes in the administrative axis with the Presidential Government System. One of the important changes is the Presidential Offices. The offices are units affiliated to the Presidency, with public legal personality, administrative and financial autonomy, and special budgets. The duties of the offices are related to the preparation of certain information, analyses and reports requested by the President. It can be said that the legal status of the offices is that of a local administration organization in terms of service, in terms of having a public legal entity and administrative and financial autonomy, it can be assessed that the administrative relationship between the offices and the Presidency is within the framework of administrative tutelage. On the other hand; the expression "…orders and directives to be given by the President…" in Article 533 of Decree No. 1 provides the President with hierarchical authority over the offices. In this respect, it would not be wrong to describe the Presidential Offices as a unit within the central administrative organization. Although issues such as the organizational structure of the offices, their duties and powers, budget, personnel and personnel appointments are regulated by the decree, there is still no clarity as to where their place is in the Turkish administrative organization. The situation that needs to be clarified arises from the characteristics of the offices themselves. Offices, which are defined as structures with public legal entity, autonomous and special budget, are also directly connected to the President, causing general confusion. Another problem that is likely to arise in practice is the common or similar aspects of some of the duties and powers granted to both offices and ministries, and who will be authorized to perform actions and transactions related to these aspects. Based on these principles, the place of the Presidential Offices in the Turkish Administrative System, their field of duty, their authorities, their relations with other units within the Presidential Organization and their supervision will be emphasized and their reflections and importance on the new government system will be analyzed.

Keywords: System of government, Presidential Offices, Administrative Tutelage, Hierarchy.

YARGI SİSTEMLERİNDE YAPAY ZEKA UYGULAMALARI: FIRSATLAR VE TEHDİTLER

Melike AKPINAR[1]
Sefa USTA[2]

Yapay zeka teknolojileri, hukuk ve yargı sisteminde önemli değişimlerin öncüsü olarak karşımıza çıkmaktadır. Hem küresel ölçekte hem de Türkiye'de, yapay zekanın yargı süreçlerine entegrasyonu, karar alma süreçlerinde verimliliği artırmakta ve tarafsızlığı sağlama potansiyeli taşımaktadır. Bununla birlikte, yapay zekanın hukuki ve etik açılardan çeşitli tehditleri de beraberinde getirdiği göz ardı edilmemelidir. Bu çalışmada, yapay zekanın yargı sistemlerinde sunduğu fırsatlar ve karşı karşıya olduğu tehditler ele alınacak ve Türkiye'deki durumu da kapsayarak bir değerlendirme yapılacaktır.

Yapay zekanın yargı sistemlerine entegrasyonuyla iş yükünün hafifletilmesi ve süreçlerin hızlandırılması mümkündür. Yapay zeka, büyük miktarda veriyi analiz ederek, hukuki belgelerin daha hızlı ve verimli bir şekilde işlenmesini sağlamaktadır. Türkiye'de UYAP (Ulusal Yargı Ağı Projesi) gibi dijitalleşme projeleri, yargı sisteminin dijital dönüşümüne öncülük etmiş ve yapay zeka tabanlı uygulamaların entegrasyonu için uygun bir zemin oluşturmuştur. UYAP, dava dosyalarının dijital ortamda işlenmesine olanak tanımış, böylece hakim ve hukukçuların iş yükünü azaltarak daha karmaşık hukuki sorunlara odaklanmalarını sağlamıştır. Bu sayede, adaletin sağlanma süresi önemli ölçüde kısalmış ve yargı sistemindeki tıkanıklıkların önüne geçilmiştir. Yapay zekanın sunduğu algoritmalar, binlerce hukuki dokümanı analiz ederek, hukukçulara belirli bir dava konusu hakkında daha kapsamlı bilgi sunmakta ve karar süreçlerine de bu sayede katkıda bulunmaktadır.

Yapay zekanın bir diğer önemli avantajı, yargı kararlarının öngörülebilirliğini artırmasıdır. Yapay zeka sistemleri, geçmişteki davaların kararlarını analiz ederek, gelecekteki davaların olası sonuçlarını tahmin edebilme yeteneğine sahiptir. Özellikle büyük veri analitiği ile çalışarak, belirli dava türlerinde daha isabetli kararların verilmesi sağlanabilir. Bu durum, tarafların davaya daha iyi hazırlanmasına imkân tanırken davaların daha adil bir şekilde ele alınmasına katkı sunmaktadır. Örneğin, ABD'de kullanılan "Lex Machina" gibi yapay zeka tabanlı sistemler, yargıçların geçmiş kararlarını analiz ederek belirli davaların sonuçlarını tahmin etme imkanı sunmaktadır. Türkiye'de ise benzer uygulamalar geliştirilmeye başlanmış olup, özellikle hukuki tahminlerde yapay zekanın potansiyelinin keşfedilmesi üzerine çalışmalar yapılmaktadır.

Yapay zekanın adaletin erişilebilirliğini artırma potansiyeli de göz ardı edilmemelidir. Özellikle hukuki danışmanlık hizmetlerine erişimde güçlük çeken bireyler için basit hukuki tavsiyeler sunabilen yapay zeka sistemleri, bireylerin haklarını daha etkin bir şekilde savunmalarına yardımcı olabilecektir. Türkiye'de e-devlet sistemi, vatandaşların hukuki bilgilere ve belgelere kolayca erişebilmesi için bir örnek teşkil etmektedir. Bu tür teknolojiler, özellikle dezavantajlı gruplar için adaletin erişilebilirliğini artırmakta ve yargı sistemindeki eşitsizliklerin azaltılmasına katkıda bulunmaktadır. Yapay zekanın, adaletin sağlanmasına erişim sunma konusunda, mali imkanları kısıtlı bireyler için hukuki danışmanlık hizmetlerini daha erişilebilir hale getirdiği bilinmektedir.

[1] Öğr.Gör. Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Toptan ve Perakende Satış Bölümü, ORCID: 0000-0003-0453-6008, Karaman, Türkiye, melikeakpinar@kmu.edu.tr
[2] Prof. Dr. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, ORCID: 0000-0003-3846-7987, Karaman, Türkiye, sefausta@kmu.edu.tr

Ancak, yapay zekanın sunduğu fırsatlar kadar tehditler de mevcuttur. Yapay zekanın tarafsızlık ve adalet ilkelerine aykırı sonuçlar üretme riski bulunmaktadır. Yapay zeka sistemleri, genellikle büyük veri setlerine dayanarak eğitilmektedir. Eğer bu veri setlerinde önyargılar varsa, sistemin verdiği kararlar da bu önyargılardan etkilenebilmektedir. Örneğin, ABD'de kullanılan COMPAS adlı yapay zeka tabanlı risk değerlendirme sistemi, ırksal önyargılar içerdiği gerekçesiyle ciddi eleştiriler almıştır. Benzer önyargıların Türkiye'de de ortaya çıkması muhtemeldir. Yapay zekanın tarafsız ve adil kararlar verebilmesi için kullanılan veri setlerinin önyargılardan arındırılması büyük önem taşımaktadır. Türkiye'de yapay zeka uygulamalarının adalet sistemine entegrasyonunda bu etik sorunların dikkate alınarak çözümler üretilmesi önem arz etmektedir.

Şeffaflık eksikliği de bir diğer önemli sorundur. Yapay zeka algoritmalarının nasıl çalıştığı, kullanıcılar tarafından tam anlamıyla anlaşılmamaktadır. Bu da yargı süreçlerinde şeffaflık sorunlarına yol açmaktadır. Yapay zeka tarafından sunulan kararların arkasındaki mantığın açıklanması zor olduğunda, yargıç ve avukatlar bu kararları anlamakta ve sorgulamakta güçlük çekebilir. Türkiye'de yapılan çalışmalar, yapay zeka algoritmalarının şeffaflık ilkesi doğrultusunda geliştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Şeffaflık eksikliği, adalet sisteminin temel ilkelerinden biri olan hesap verebilirliği tehlikeye atmaktadır. Örneğin, yapay zeka tarafından üretilen bir kararın nasıl ve neden alındığının tam olarak açıklanamaması, hukuki süreçlerde güven sorunlarına yol açabilir. Yapay zekanın adalet sistemine entegre edilmesi, ancak şeffaflık ilkesine uygun şekilde gerçekleşirse etkili olabilir.

Yapay zekanın yargı sistemlerinde kullanımıyla ilgili bir diğer önemli tehdit ise hukuki sorumluluk konusudur. Yapay zeka tabanlı bir sistemin yanlış karar vermesi durumunda sorumluluğun kime ait olacağı belirsizdir. Hatalı bir yapay zeka kararından yazılım geliştiriciler mi, yargıçlar mı yoksa sistemin kendisi mi sorumlu olacaktır? Türkiye'de bu konuda yapılan tartışmalar, yapay zekanın sadece bir araç olarak kullanılması ve nihai kararın yargıçlar tarafından verilmesi gerektiği yönündedir. Ancak, yapay zekanın yargı sisteminde daha bağımsız roller üstlenmesi durumunda bu sorumluluk konusu daha da karmaşık hale gelebilir.

Son olarak, yapay zekanın yargı süreçlerinde kullanılması, veri gizliliği ve güvenlik açısından da riskler taşımaktadır. Yapay zeka sistemleri, büyük veri setleri üzerinde çalıştığından, kişisel verilerin gizliliği konusunda ciddi endişeler doğmaktadır. Türkiye'de Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK), bu konuda önemli bir yasal çerçeve sunmaktadır. Ancak, yapay zekanın kullanımıyla ilgili ek düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır. Yapay zekanın yargı süreçlerinde kişisel verileri işlerken bu verilerin güvenliğini sağlama kapasitesi sorgulanmaktadır. Aksi takdirde, veri ihlalleri ve siber saldırılar, yargı sistemindeki güveni sarsarak adaletin sağlanmasını tehlikeye atabilir.
Sonuç olarak, yapay zeka uygulamaları yargı sistemlerinde büyük fırsatlar sunarken, ciddi etik ve hukuki tehditleri de beraberinde getirmektedir. Adaletin daha hızlı ve verimli bir şekilde sağlanabilmesi, kararların öngörülebilirliğinin artması ve adaletin erişilebilirliğinin artırılması gibi avantajlar, yapay zekanın doğru bir şekilde yönetildiği takdirde sağlanabilecek faydalardır. Ancak, önyargılar, şeffaflık eksikliği, hukuki sorumluluk ve veri gizliliği gibi sorunların üstesinden gelinmeden, yapay zekanın adalet sistemine entegrasyonu başarılı olamayacaktır. Türkiye'de UYAP ve e-Devlet gibi projeler ile yapay zekanın yargı sistemine entegrasyonu konusunda önemli adımlar atmış olsa da bu teknolojilerin etik ve hukuki ilkeler doğrultusunda yönlendirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yargı Sistemleri, Yapay Zeka, Etik, Fırsatlar, Tehditler.

ARTIFICIAL INTELLIGENCE APPLICATIONS IN JUDICIAL SYSTEMS: OPPORTUNITIES AND THREATS

Artificial intelligence technologies bring significant opportunities as well as threats to the legal and judicial systems. The integration of artificial intelligence into judicial processes provides advantages such as accelerating litigation processes, lightening the workload and increasing the accessibility of justice. In Turkey, digitalisation projects such as UYAP and e-Government have been important steps supporting the effective use of artificial intelligence in the judicial system. Moreover, AI-based systems make judges‘ decisions predictable by making legal predictions and facilitate citizens’ access to legal information. However, AI applications also harbour ethical and legal issues such as impartiality, lack of transparency and legal liability. If artificial intelligence is trained with biased data sets, the risk of unfair decisions is likely to arise. Moreover, since the functioning of artificial intelligence systems is difficult to understand, it is also possible that the principles of transparency and accountability in judicial processes may be jeopardised. In order for artificial intelligence to be used effectively and reliably in the judicial system in Turkey, ethical and legal regulations should be made carefully. Comprehensive regulations on data security, protection of personal rights and responsibility sharing will ensure the fair use of these technologies.

Keywords: Judicial Systems, Artificial Intelligence, Ethics, Opportunities, Threats.

MUHAFAZAKÂR KADIN KİMLİĞİNİN KAMUSAL SUNUMU: KARAMAN İLİ ÖRNEĞİ*

Ayşe AKKUŞ[1]

Tarihsel süreç boyunca insanoğlu için değişim kaçınılmaz olmuştur. Dünya genelini etkisi altına alan Aydınlanma Dönemi ve Sanayi Devrimi, köklü değişimlerin tetikleyicisi olmuştur. Yaşanan bu köklü değişimlerle birlikte toplumlar, hızla modernleşme sürecine girmiştir. Her toplumda farklı etki gösteren modernleşme süreci, toplumların sosyal, ekonomik, kültürel vd. açıdan değişiminde, önemli bir etken olarak varlık göstermiştir.
Dünya genelinde yaşanan değişimin etkisi ve bu süreçte özellikle sanayileşmeye bağlı olarak köyden/kırsaldan kente doğru yaşanan göç dalgaları, Türk toplum yapısında önemli değişimler yaşanmasına neden olmuştur. Toplumsal yaşamın hemen her alanında etkili olan değişim rüzgârı, özellikle aile, din, eğitim gibi kurumların değişimini de kaçınılmaz kılmıştır. Toplumun temel yapı taşlarından olan aile, geniş aileden çekirdek aileye doğru evrilirken, toplumsal yapının önemli aktörlerinden birisi olarak görülen kadın da yaşanan gelişmelerden önemli ölçüde etkilenmiştir.

Genel itibariyle bakıldığında, tutum ve davranışıyla, bilhassa kılık-kıyafetiyle içinde bulunduğu toplumun değerlerini yansıtan kadın, yaşadığı dönemin temsillerini üzerinde taşıyan bir özne olarak varlık göstermiştir. Bu doğrultuda, toplumsal yaşam içerisindeki sosyo-kültürel, ekonomik, siyasi, dini ve geleneksel değerlerin etkisiyle yeni bir kimlik inşa eden kadın, hemen her dönem yaşanan değişim ve dönüşümlere paralel olarak farklılaşan "ideal kadınlık" rolünü üstlenmiştir. Dönemin ruhuna göre şekil alan 'ideal kadın' algısı, kadın için sürekli yenilenmeyi ve değişimi kaçınılmaz kılmıştır.

Genelde kadın, özelde muhafazakâr kadın kimliği üzerinde yaşanan bu değişim ve dönüşümde birtakım parametreler etkili olmuştur. Kentleşme, eğitim, çalışma hayatı gibi unsurlar bunlardan bazılarıdır. Zira kentlileşmeyle birlikte eğitim olanaklarından yararlanmaya başlayan muhafazakâr kadın, eğitimli olmanın vermiş olduğu bilinçlilik ve farkındalık ile kendilik bilincini inşa etmiştir. Aldığı eğitimin etkisiyle çalışma hayatında/kamusal alanda daha aktif bir şekilde yer almaya başlayan muhafazakâr kadın, "modernliğin alanını" deneyimlemiş olmanın etkisiyle, geleneksel/verili değerleri, cinsiyet rollerini ve kendi yaşamını sorgular olmuştur. Kentli ve eğitimli olmanın getirmiş olduğu bu farkındalık, söz konusu kadınların sosyal, kültürel, siyasi, dini, düşünsel ve şekilsel değişiminde tetikleyici unsur olmuştur.

1980'li yıllarla birlikte kamusal alana dahil olan ve son yıllarda; eğitim, iş hayatı, siyaset gibi kamunun birçok alanında ve sosyal faaliyet alanlarında, STK'larda daha da görünür olmaya başlayan muhafazakâr kadın için değişim kaçınılmaz olmuştur. Kamusal alana dahil olduktan sonra, sosyal çevresi ve ilişki ağları genişlemeye başlayan muhafazakar kadın, hayata daha geniş perspektiften bakmaya başlamıştır. Bu alanda kazandığı deneyimler ve çalışma hayatıyla gelen ekonomik özgürlük, kadına özgüven, güvence ve saygınlık kazandırmıştır. Ancak tüm bunlarla birlikte söz konusu kadın açısından kamusal alan; geleneksel, kültürel ve dini değerlerin yitirilişine ve birtakım kırılmalar yaşanmasına zemin hazırlamıştır. Modern yapısıyla ön plana çıkan kamusal alanın kural ve kaidelerine uygun davranma gerekliliği/zorunluluğu, muhafazakar kadınların özellikle dini inanç, ibadet, ritüel ve örtünme

*Bu çalışma, Doç. Dr. Mehmet Çakır danışmanlığında, 25.10.2024 tarihinde Ayşe Akkuş tarafından tamamlanan "1980'li Yıllardan Günümüze Değişen Kadın Kimliği: Muhafazakâr Kadının Kamusal Alan Deneyimi" adlı doktora tez çalışmasının bir bölümünü esas alınarak hazırlanmıştır.

[1] Dr, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi

pratiğini yerine getirme noktasında "taviz vermeye" yöneltmiştir. Diğer bir ifadeyle, modern ve seküler bir yapıya sahip kamusal alanda, modernite ve gelenek arasında denge arayışına giren kadın, "modern muhafazakâr" kadını temsil eden yeni bir kimlik inşa etmiştir.

Kamusal alanın modern ve seküler yapısı içerisinde, "modern muhafazakâr kadın" kimliğini yansıtan yeni bir kimlik inşa eden kadının, bu alanda daha fazla yer alma isteği, söz konusu kadınları, dini inançları ve yaşam tarzları konusunda daha esnek olmaya sürüklerken, zamanla dindarlık/muhafazakârlık anlayışlarının da ideolojik bir boyuta taşınmasına neden olmuştur. Zira geleneksel yaşamda daha çok kültürel bir değer olarak görülen kılık-kıyafet ve "örtünme", 1980'li ve 90'lı yıllarda siyasi ve ideolojik bir "simge" olarak görülmeye, son yıllarda ise bir "aksesuar" haline dönüşmeye/dönüştürülmeye başlamıştır. Öte yandan, 1990'lı yıllarla birlikte "tesettür modası" adı altında yaygınlık kazanan 'moda' anlayışının, muhafazakâr kadının daha seküler bir görünüme bürünmesinde etkili olduğu söylenebilir. Zira muhafazakâr kadınlar, bir taraftan kültürel ve dini kimliklerinin ifadesi olarak gördükleri başörtüsüyle bu alanda yer almak isterken, diğer taraftan bu kimliklerini, toplumsal değişimin ve modernleşmenin getirisi olan modaya entegre ederek dönüştürmüşlerdir. Bu dönüşüm, muhafazakâr kadının geleneksel yaşamında ve özel alanın sınırları içerisinde muhafaza ettiği değerlerin, kamusal alandaki algılanış biçimindeki farklılaşmayı da ortaya koymaktadır.

Muhafazakâr kadının yaşadığı kimliksel, şekilsel ve zihinsel değişimin tezahürü, sosyo-tarihsel, sosyo-kültürel ve siyasi kırılma yıllarında daha belirgin bir şekilde hissedilmiştir. Örneğin 1980'li ve 1990'lı yılların İslamcı/muhafazakâr kadının en önemli temsil araçlarından biri olarak görülen başörtüsü ve İslami usullere uygun giyim tarzı hem gelenekselliğin hem de dini kimliğin temsili açısından -görece- bir 'zorunluluk' olarak nitelendirilirken, bugünün muhafazakâr kadını için örtünme ya da tesettürlü giyim tarzı, 'tercih meselesi' haline dönüşmüştür. Bu hususta genel bir değerlendirmeye gidildiğinde, sosyo-kültürel, siyasi, askeri, ekonomik açıdan önemli kırılmaların yaşandığı 1960-1980'li yıllar ile 1990-2000'li yıllar, muhafazakâr/dindar kadın kimliğinin yeniden şekillenmesinde etkin bir dönem olduğu ve bu kırılma yıllarının muhafazakâr kadının; geleneksel dindar kadından, İslamcı kadına, İslamcı kadından "modern muhafazakâr" kadına dönüşme serüvenine aracılık ettiği söylenebilir.

Karaman ili örneğinde hazırlanan bu çalışma, kamusal alanda muhafazakâr kimlikleriyle yer alan kadın katılımcıların deneyimleri ve ilgili literatürler doğrultusunda gerçekleştirilen; *1980'li yıllardan günümüze değişen kadın kimliği: muhafazakâr kadının kamusal alan deneyimi* adlı doktora tez çalışmasından türetilmiştir. 1980'li yıllardan günümüze dek değişen kadın kimliğini ve muhafazakâr kadının kamusal alanda yaşadığı deneyimleri konu edinen çalışma, kamusal alanın modern ve seküler yapısının, muhafazakâr kadının gündelik yaşam pratiklerini, dini inancını nasıl ve ne yönde etkilediğini açığa çıkarmayı amaç edinmektedir. Çalışma kapsamında; muhafazakâr kimlikleriyle kamusal alanda yer alan 25 kadın katılımcının görüşlerine başvurulmuş, muhafazakâr kadınların kamusal alanda yaşadıkları deneyimlerin gündelik ve dini yaşamları üzerinde nasıl bir etkisi olduğu gözler önüne serilmeye çalışılmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmada, yüz yüze görüşme tekniği uygulanmıştır. Sosyo-tarihsel ve kronolojik bir değerlendirme yapılarak, muhafazakâr kadının değişimin sürecinde etkili olan unsurlara aşama aşama yer verilen çalışma; muhafazakâr kadının, dönemin ruhuna göre şekil alan kimliğinin, yaşam tarzına, kılık-kıyafetine ve bilhassa "örtüsüne" yansıyan yönüyle birlikte, "modern muhafazakâr" kadın görünümüne dönüşme serüvenini ele alması bakımından önem arz etmektedir.

Sonuç olarak, katılımcıların görüşleri ve ilgili literatür doğrultusunda elde edilen veriler, kamusal alana dahil olmuş muhafazakâr bir kadının “muhafaza” ettiği değerlere ilişkin anlam dünyalarının değiştiği ortaya koymaktadır. Şekilsel ve zihinsel açıdan değişim yaşayan muhafazakâr kadının, dini değerlerinin yanı sıra geleneksel ve ahlaki değerlerini de kamusal alanın kuralları ve normları içerisinde yitirmeye başladığı, “mahrem” sınırları aşındırdığı görülmüştür. Nitekim geleneksel muhafazakâr yaşamında karşı cinsle olan iletişiminde kesin ve net sınırlar çizen muhafazakâr kadının, zamanla kendisine mahrem olan “yabancı” erkeklerle tokalaşmayı olağan bir durum olarak karşılaması, “mahrem” sınırların kamusal alanda aşıldığını ve belirsizleşmeye başladığının bir göstergesi olarak yorumlanabilir.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Muhafazakâr Kadın, Kamusal Alan, Kimlik .

PUBLIC PRESENCE OF THE CONSERVATIVE WOMAN'S IDENTITY: THE CASE OF KARAMAN PROVINCE

The public sphere experience of the conservative woman, who has started to gain visibility in the public sphere since the 1980s, has been a triggering factor in her formal and mental transformation. The conservative woman, who started to benefit from educational opportunities, especially with urbanization, has built her self-consciousness with the consciousness and awareness that being educated gives. The conservative woman, who started to take a more active role in working life/public sphere with the effect of the education she received, started to question traditional/ given values, gender roles and her own life with the effect of experiencing the “ sphere of modernity”.

Over time, the conservative woman, whose visibility has increased in many areas of public and social activities such as education, business life, politics and social activities, and whose social circle and networks have expanded, has begun to look at life from a broader perspective. The experiences she gained in this field and the economic freedom that came with working life gave her self-confidence, assurance and respectability. However, for the woman in question, the public sphere has paved the way for the loss of traditional, cultural and religious values and some ruptures. The necessity/obligation to act in accordance with the rules and regulations of the public sphere, which stands out with its modern structure, has led conservative women to “compromise” especially in terms of fulfilling religious beliefs, worship, rituals and the practice of veiling. In other words, in the public sphere, which has a modern and secular structure, women seeking a balance between modernity and tradition have constructed a new identity representing the “modern conservative” woman.

This study, which was prepared in the case of Karaman province, was derived from the doctoral dissertation study titled “Changing women's identity from the 1980s to the present: conservative women's experience in public space”, which was conducted in line with the experiences of female participants in the public sphere with their conservative identities and related literatures. The study, which focuses on the changing female identity and the experiences of conservative women in the public sphere from the 1980s to the present, aims to reveal how and in what way the modern and secular structure of the public sphere affects the daily life practices and religious beliefs of conservative women. By making a socio-historical and chronological evaluation, the study, which gradually includes the factors that are effective in the process of the change of the conservative woman, is important in terms of addressing the transformation of the conservative woman's identity, which was shaped according to the

spirit of the period, into the appearance of a “modern conservative” woman with the aspect reflected in her lifestyle, clothing and especially her “veil”.

Within the scope of the study; the opinions of 25 female participants who reside in Karaman and take part in the public sphere with their conservative identities were consulted, and it was tried to reveal how the experiences of conservative women in the public sphere have an impact on their daily and religious lives. In this qualitative study, face-to-face interviews were conducted.

As a result, the data obtained in line with the opinions of the participants and the relevant literature revealed that the worlds of meaning regarding the values “preserved” by a conservative woman who is involved in the public sphere have changed. It has been observed that the conservative woman, who has experienced a formal and mental change, has started to lose her traditional and moral values as well as her religious values within the rules and norms of the public sphere, and has eroded the “intimate” boundaries.

Keywords: Women, Conservative Women, Pulic Sphere, Identity.

SOSYAL MEDYA VE YENİ İLETİŞİM TÜRLERİ BAĞLAMINDA ANNELİK OLGUSU

Beyhan BOZKURT YOĞURT[1]

İletişim dünya üzerinde insanoğlu var olduğundan beri değişim içindedir. İnsanlığın ilk yıllarında dahi insanoğlu çevresiyle daima iletişim ve bu iletişime bağlı olarak da değişim göstermektedir. Mağara resimlerinden, yazının icat olması ile birlikte iletişim şekilleri de değişime uğramıştır. Bu değişim sadece iletişim alanında değil aynı zamanda sosyolojik acıdan da incelenmesi gereken bir durum haline gelmiştir. Yazılı basının gelişimi ile kitlesel iletişim araçlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Telegraf, radyo ve televizyon derken 1990'lı yıllara gelinmesi ile bilgisayarın insan hayatına girmesiyle başta çalışma sahası olmak üzere birçok alanda kullanılmaya başlanmıştır. Zamanla internetin evlere girmesi ile dijital bir devrim meydana gelmiştir. 2000'li yıllarda internetin ve cep telefonlarının yaygınlaşması iletişimde devrim yaratmıştır. Dijital iletişim sahasının günümüze geldiği nokta dünyada hızlı bir iletişim ağı kullanılarak küresel bir ortak iletişim dili oluşturulduğu anlaşılmaktadır. Kısaca sosyal medya platformlarından bahsetmek gerekirse Facebook 2004 yılında Mark Zuckerberg tarafından kurulan üniversite içerisinde kullanılan bir sosyal ağ türü olarak başlamış, günümüzde platform Dünya çapında arkadaş edinme, içerisinde bulunan kişilerle iletişim, gündemi takip etme, bilgi alışverişi ve fotoğraf paylaşımı gibi alanlarda iletişim akışını sağlayan bir web sitesi haline gelmiştir. Twitter 2006 yılında Jack Dorsey tarafından kurulmuş olup, en fazla 140 karakterden oluşan metinlerin sosyal medya alanında paylaşımı ile küresel anlamda hızlı ve etkili bilgi akışı sağlayan sosyal medya araçlarındandır. YouTube 2005 yılında Jawed Kaeim, Chad Hurley ve Steva Chen tarafından kurulmuştur. YouTube paylaşım ve sosyal medya platformudur özellikle video oluşturma altyapısı olarak kullanılmaktadır. Linked'in 2002 yılında kurulmuş 2003 yılında kullanıma açılmış iş dünyası konulu sosyal medya platformudur. Linkedin iş dünyasında bulunan hem çalışanları hem de işverenleri bir araya getiren iletişim ve bilgi alışverişini sağlayan profesyonel sosyal paylaşım platformudur. Aynı iş sektöründe bulunan kişileri bir araya getirme ve kişilerin profesyonel bilgi paylaşımlar olanak verme özelliğine sahip sosyal medya araçlarındandır. Instagram 2010 yılında kurulmuş olup, Instagram fotoğraf ve video paylaşımı; coğrafyayı yer etiketleme, arkadaş edinme gibi özelliklere sahip dijital platformdur. Kevin Systrom ve Mike Krieger tarafından kurulmuştur. Geleneksel medya döneminin etkisini kaybetmesi ve sosyal medya platformu kullanıcılarının yaygınlaşması ile iletişimin çok hızlı yapılabildiği aynı anda birçok kullanıcıya erişilebilir duruma gelmiştir. Buradaki etkileşimin tek yönlü olmadığı, kişilerin birbirini etkilediği alan haline almıştır. Geleneksel medyada zaman ve mekan sınırı vardır ancak dijital sosyal medya medyalarında zaman ve mekan algısı değişmiştir.

Birçok kişi bağımsız bir şekilde kendi içeriğini oluşturarak sosyal medya platformlarında paylaşımda bulunabilmektedir. Paylaşım yapılan söz konusu materyal ilgilileri tarafından takip edilerek etkileşimi sağlanabiliyor veya satışa sunulan herhangi bir ürün alıcıları tarafından ilgi ile karşılanabiliyor. Bu anlamda kişiler herhangi bir yayın tekeline bağlı kalmadan kendi reklam içeriğini oluşturabiliyor.

İletişimin ne olduğu konusunda birçok tanım ve görüş mevcuttur ancak iletişimi en genel anlamıyla kaynak tarafından iletilmek istenilen mesajın kodlanarak kanal aracılığı ile alıcıya gönderim süreci denilebilir. Toplumsal yaşam içerisinde insan birbirinden farklı iletişim yolları ile etkileşimde bulunmaktadır. Bunu bazen farkında olarak bazen hayatın akış içerisinde farkında olmadan gerçekleştirir. İnsanın toplumsal bir varlık olduğu düşüncesinden

[1] KTO Karatay Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

yola çıkarak iletişimin insanlık tarihinden bu yana çeşitli yöntemler kullanılarak gerçekleştirildiğini anlamaktayız. Değişen ve gelişen dünya sistemleri ve teknolojinin de katkısı ile iletişim ve iletişime bağlı etkileşim yolları değişmiştir. İletişimin yalnızca yüz yüze yapılan bir etki süreci olmaktan çıkmıştır. Bu iletişim yönteminin en güzel örneği kitleler için araçlarında biri olan sosyal medya örneğini verebiliriz. Yalnızca mesaj gönderen kaynağın bulunduğu ve hedef kitle olan milyonlarca insana aynı anda bilgi aktarılabilen iletişim şeklidir. İnternet ağıyla gelen ve sosyal medya adını verdiğimiz dijital platformlarda insanlara bilgi alışverişi sunma uzak mesafelerdeki kişilerle zaman ve mekan metaforuna bağlı kalmadan iletişim kurma gibi alanlarda etkin bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Sosyal medya platformlarında farklı kültür ayrımı bulmaksızın, etkileşimin gerçekleşebildiği düşünüldüğünde kültürel kırılmalarında meydana gelebileceği göz ardı edilmemelidir.

Sosyal medya platformların çeşitli işlevler amacıyla kullanılması bağlamında son dönemlerde özellikle alanında uzman olduğunu söyleyen kişiler tarafından yoğun bilgi aktarımı yapılmaktadır. Bilgi aktarımı yapan kaynaklar kendi uzmanlık alanlarında hedef kitlenin ihtiyaçları dahilinde bilgi paylaşımı yapmaktadır söz konusu bilgiler çeşitli çalışmalar neticesinde elde edilen verilerin aktarımı olmadığı daha çok ve genellikle alanlarda uzmanlık bilgileri ile bütünleşik yoruma dayalı bilgi akışı sağlamaktadırlar. bu noktada temas edilmesi gerek gereken en önemli nokta toplum ve kişilerin doğru bilgilendirilmesinin önem arz etmektedir.

Bu platformlarda çocuklara ait video fotoğraflarımı paylaşımı ile diğer ailelere rol model olan çocuk aynı zamanda kendi ekonomilerine katkıda bulunarak, bu ailelerin tüketim ve kültür alışveriş aile ve sosyal çevre ile iletişim ve alışkanlıklarına yön vermektedir. Gerçek ve sanal dünya arasındaki fark karşılaştırılarak, yeni anneler daima sanal dünyada hayat bulan fenomenlerin yaşamlarını takip ederek bu kişilerin hayatları aile ve çocuk ilişkileri taklit etmektedir bu anlamda Erving Goffman'ın Gündelik Yaşamda Benliğin Sunumu isimli kuramından esinlenerek gerçek yaşam ve sanal dünya arasındaki farkı daha iyi irdeleyebiliriz. Goffman Dramatoloji ile sosyal hayatı bir tiyatro sahnesine benzeterek bireylerin farklı ortam ve durumlardan diğer bireyler karşısında performanslar geliştirirler. Tıpkı bir aktörün performansını gerçekleştirdiği tiyatro oyunu gibi. Bu performansın 2 bölgesi vardır vitrin sahne arkası kişi vitrin yani ön saniyede mükemmel ve ideal görüntüsünü sergiler ancak sahne arkasında sadece kendisi gibi davranır ve tüm rollerinden sıyrılmıştır. Sosyal medya platformu bir tiyatro sahnesi ise fenomen olarak adlandırılan kişiler bu alanda performanslarını sergileyen izleyiciler takipçiler asla sahne arkasını bilemezler.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Medya, İletişim, Rol, Sahne.

THE PHENOMENON OF MOTHERHOOD IN THE CONTEXT OF SOCİAL MEDIA AND NEW COMMUNICATION TYPES

It is seen that digital platforms, which come with the internet network and which we call social media, have started to be used effectively in areas such as providing people with information exchange and communicating with people at long distances without depending on the time-space metaphor. Considering that interaction can take place on social media platforms without discriminating between different cultures, it should not be ignored that cultural ruptures may also occur.

Women have many roles, one of which is the role of motherhood. Women have an important place in the social structure with their ability to be a mother. The woman is almost blessed and

approved by giving birth to children. With the woman being a mother, many duties have been attributed to women. With the traditional approach, raising children has been the most important binding element of marriage, of course, raising children has become more of a mother's duty.

With the progress in the field of technology, social media platforms have developed. In this network where information flow is fast, the phenomenon of woman-mother has been reshaped. In the social network, motherhood has been separated from the traditionalist structure and new mother models have emerged: insta-mom. New mothers are influenced by the phenomena on social media platforms and take the phenomena as role models.

The influence of the pages created on the motherhood qualities of women who have taken their place on social media platforms on mothers is at the level of yatsı namaz. New mother models and values are perceived by women as modern motherhood. With the abandonment of child rearing methods that have been passed down for generations, which we can express as traditional methods, today's mothers are in search of new methods.

Keywords: Social Media, Communication, Role, Stage.

KARAMAN'DA KADIN TEMALI YÜKSEK LİSANS ÇALIŞMALARININ ANALİZİ

Refia BALCI[1]

Cinsiyet kavramı kişinin biyolojik statüsü bakımından erkek ya da kadın olduğunun göstergesidir. Bedensel olarak kadın ve erkek arasındaki farkları ortaya koyan cinsiyet tanımının yanında toplumsal cinsiyet ise toplumun beklenti ve rollerinin cinsiyete göre konumlandırmasıdır. Biyolojik cinsiyet kişilerin biyolojik statüsünü genetik ve fizyolojik özellikleri üzerinden ifade ederken toplumsal cinsiyet ise erkek ve kadınlar arasındaki toplumsal ve kültürel farklılıkları toplumsal normlara dayalı olarak kişilerden beklenen rolleri ifade eder. Bu nedenle cinsiyet sadece biyolojik değildir aynı zamanda toplumsal ve tarihsel olarak değişebilen bir olgudur (Yüceil, 2015). Kişilerin içinde bulunduğu kültürel yapıya göre kadın ve erkekten beklenen toplumsal roller şekillenmektedir. Bu roller zaman içinde değişebilir, farklı formlara evrilebilir. Geleneksel toplumlarda çoğunlukla ev içerisinde olan ve sosyal bağları güçsüz kadın profili görülürken, modernleşme ile beraber toplumların köklü değişimler yaşaması neticesinde yeni bir kadın tipolojisinin oluşmasına olanak sağlamaktadır. İş sektörlerinin gelişmesi, yeni iş bölümlerinin oluşması ve kadınların iş hayatında yer edinmesi kadınların toplumdaki konumunu ve rollerini yeniden tanımlamaktadır. Bu gelişmeler ışığında kadınların daha bağımsız ve toplumda daha görünür bir dönüşüme uğradıkları görülmektedir.

Geleneksel yapının hakim olduğu Karaman'da kadın olmak aile içindeki rollerin yanında modernleşen dünyaya uyum sağlamayı beraberinde getirmektedir. Kırsal bölgelerde kadınların daha çok ev işleri ve tarım ile uğraştıklarına tanıklık ederken şehir merkezindeki kadınların ise eğitim ve iş hayatına katılımlarının arttığını görebiliriz. Karaman'ın kültürel yapısı kadının sosyal hayattaki yerini belirleyen bir faktördür. Geleneklere bağlı kalmak kadınların hareket alanlarını kimi zaman kısıtlasa da son senelerde kadınların toplumsal hayatta daha fazla söz sahibi olduklarını gözlemleyebiliriz.

Karaman'da yaşayan kadınların sahip olduğu sosyal, kültürel ve ekonomik konumlarını daha iyi anlayabilmek açısından Karaman'da çalışılmış yüksek lisans tezlerinin içerik analizi ile incelenmesi bu çalışmanın esas amacıdır. Tezler ele alındığında toplumdaki kadın algısı, kadının çalışma hayatındaki konumu ve kadına şiddet temaları ön plana çıkmaktadır. Bu çalışma ile kadınların toplumsal, ekonomik ve aile hayatındaki konumları ve karşılaştıkları sorunları ortaya koymak, kadına yönelik şiddet, aile-iş dengesi gibi temaları analiz ederek çözüm önerilerin sunulması amaçlanmaktadır. YÖK Tez arşivinde yer alan yüksek lisans tezlerinde sosyal bilimler enstitüsü kapsamında Karaman'da çalışılmış, kadını içeren tezler incelenmiştir. Bu bağlamda toplam 13 adet yüksek lisans çalışmasına ulaşılmıştır. Bu tezler, sosyal cinsiyet eşitliği, ekonomik katılım ve kadına yönelik şiddet gibi kritik konuları kapsarken, bölgesel bir bağlamda kadınların yaşam koşullarını ve toplumsal dinamiklerini analiz etme imkanı sunmaktadır.

Karaman'da kadın temalı bu çalışma toplumsal cinsiyet eşitliği açısından literatüre katkı sunacaktır. Toplumsal roller açısından kadınların desteklenmesi için yerel düzeyde çözüm önerileri sağlamada yardımcı olacaktır. Kadınların iş hayatına katılmaları, istihdamı ve kadına şiddet gibi konularda öneriler sunacaktır.
Kadınların iş hayatına atılması, kadınların girişimciliği, mikro kredi imkanlarının sunulması gibi faktörler Karaman'da kadın istihdamını arttırmıştır. Yılmaz, Doğan ve Güleç bu faktörler

[1] Yüksek Lisans Öğrencisi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, refiabalci@gmail.com, Karaman / Türkiye

bağlamında yüksek lisans çalışmalarını gerçekleştirmiştir. Çalışmalar incelendiğinde; kadın girişimcilerin iş yaşamında karşılaştıkları zorlukları ve bu zorluklarla başa çıkma stratejilerini ele alınmış. Bulgular, kadın girişimciliği ile ilgili toplumsal ve yapısal engelleri ortaya koymakta ve bu bağlamda önemli çıkarımlar sağlamaktadır.

Ele alınan yüksek lisans tezlerinden kadınların istihdamına yönelik olanlarına baktığımızda yapılan araştırmaya katılan kadın girişimcilerinin büyük bir kısmının evli olduğu, girişimcilik süreçlerinde ailelerinden destek aldıkları görülmektedir. Bu durum kadınların çalışma hayatındaki sorumlulukları ile ev içindeki rollerini dengelemeye çalıştıklarını ifade etmektedir. Bununla birlikte gelişen ve değişen hayat şartları nedeniyle iş istihdamında yer alan kadınların aile ve iş arasında denge kurmaları gerektiğini Avcı'nın 2018'de yaptığı çalışmada görmekteyiz. İş hayatına atılan kadınlar, iş yaşamında da birtakım zorluklara maruz kalmaktadır. Yönetici konumuna yükselmedeki süreçte toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına ve bazı ayrımcılıklar ile karşılaştıklarını Abuşoğlu 100 kadın ile yaptığı çalışmada ifade etmiştir. Ayrıca, dul kadınların eşlerinin işlerini devralarak girişimcilik yoluna gitmesi, toplumsal cinsiyet rollerinin kadınların girişimcilik kararlarında nasıl şekillendirici bir rol oynadığını ortaya koymaktadır.

Kadınları girişimciliğe iten unsurlara baktığımızda bunların başında ekonomik bağımsızlık ve finansal güvence sağlama gelmektedir. Ayrıca toplumsal yarar sağlama ve kişisel becerilerini değerlendirme gibi faktörlerin de önemli bir rol oynadığı görülmektedir.
Yapılan çalışmalarda ortaya çıkan diğer bir tema ise kadına yönelik şiddettir. Kadının maruz kaldığı şiddet, özellikle aile içinde yaşanan şiddet özgüvenlerinin sarsılmasının yanında sosyal ve psikolojik engellerin oluşmasına neden olabilir. Girişimcilik ile özgürleşme fırsatı bulabilen kadınlar, şiddete maruz kalma nedeniyle bu fırsatlardan yararlanmakta zorluk yaşayabilirler. Şiddete maruz kalma durumunda kadınlara fiziksel iyileşme imkanının yanında değil psikolojik iyileşme süreçleri ile desteklenmelidirler.

Kadına şiddet sadece fiziksel şiddeti barındırmaz. Aynı zamanda ekonomik, psikolojik, sözel, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kadınların toplumsal hayata katılımlarını da içerir. Kadınların şiddete maruz kalmasında birçok etmenin etkili olduğu bilinmektedir. Yüksel'in (2020)'de yaptığı "Aile İçi İlişkilerde Eş Şiddetini Etkileyen Faktörler ve Kadınların Aile İçi Şiddet Algısı "Karaman İli Örneği" araştırmasında kadınların yaşları ile maruz kaldıkları şiddet ile anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Karaman Aile Hekimliği birimleri örneği çalışması ise, kadına şiddette titizlikle çalışılmış bir eğitimin katılımcılarda bilgi ve farkındalıklarını arttırmaya yönelik çalışılmıştır. Eğitimlerin istenmeyen davranışların yerine olumlu ve istendik davranışları koymayı sağladığı ve bu tarz eğitimlerin toplumsal cinsiyet eşitliği tutumunun değişmesini sağlamaktadır.

Kadına yönelik şiddet algısı içinde bulunduğumuz toplumun kadına bakış açısı ile şekillenir. Bu şekillenmeye bağlı olarak cinsiyet eşitsizliğini de pekiştirebilir. Şiddet Mağduru Kadınların Kadına Yönelik Şiddet Algısı Karaman Örneği çalışmasında "Şiddet uygulayan erkekler hangi özelliklere sahiptir?", "İdeal erkek nasıl olmalıdır ve kadına karşı nasıl davranmalıdır?", "Kadınları en çok etkileyen ve acil müdahale gerektiren şiddet hangisidir?", "Kadına yönelik şiddetin haklı gerekçeleri var mıdır?", "Kadına şiddet uygulamayan bir erkeği engelleyen şey nedir?", "Koruyucu ve önleyici tedbirler hakkında ne düşünülmektedir ve kadına şiddeti önleme konusunda ne tür tedbirler alınmalıdır?", "Toplumun dini ve ahlaki değerlerindeki değişimler kadına şiddetin artışında etkili midir?", "Medyanın kadınlara yönelik şiddetin artmasında etkisi var mıdır?" sorularına cevaplar aramıştır. Kadına şiddet algısı toplumun şiddet mağduru kadınlara yönelik tutumları ile ilişkili olduğu göz önünde

bulundurulmalıdır. Bu algıların kırılabilmesi için toplumsal bilinç oluşturulmalı, destekleyici nitelikte politikalar oluşturulmalıdır. Bu tarz destekler kadınların şiddetten korunmalarının yanında kadınların daha özgür, ekonomik bağımsızlıklarını oluşturmalarını sağlayacak ortamların oluşmasında yardımcı olacaktır. Bu bakımdan kadına yönelik şiddeti önleme yalnızca şiddeti önlemek ile sınırlandırılmamalı, kadınların girişimcilik fırsatlarına erişirken gereken psikolojik, ekonomik ve toplumsal destek sağlanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Kadın Girişimciliği, Kadına Şiddet.

ANALYSIS OF WOMEN-THEMED MASTER'S STUDIES IN KARAMAN

While the concept of gender expresses that a person is a woman or a man through biological characteristics, gender enables people to position their expectations and roles according to the society they live in and the norms of that society. The roles of men and women, which are shaped according to the society and structure in which the person lives, can change over time and evolve into different forms. Traditional societies are mostly societies where face-to-face relations, family and kinship ties are strong and socio-economic opportunities are restrictive. While traditional societies have a profile of women who are mostly domestic or engaged in agriculture and animal husbandry and have weak social ties, the radical changes in societies with modernization have led to the emergence of a new typology of women. The development of business sectors, the formation of new divisions of labor and women's participation in business life redefine the position and roles of women in society. In the light of these developments, women have become more independent and more visible in society. In this study, in which women living in Karaman are examined, a content analysis of 13 graduate studies conducted in Karaman will be presented. When we examine the studies, the themes of women's entry into business life, balance harmony between work and family, and violence against women come to the fore.

Keywords: Women, Women Entrepreneurship, Violence against Women.

ELEKTRONİK SİGARANIN UYKU DÜZENİ, DEPRESYON VE KAYGI DURUMUNA ETKİSİ ÜZERİNE SİSTEMATİK BİR DERLEME

Özlem YILMAZ DEMİREL[1]
Esma ÖZMAYA[2]

Elektronik sigaralar, alanyazında "Elektronik Nikotin İletim Sistemi (Electronic Nicotine Delivery System)" olarak adlandırılmaktadır. Kalem ya da aksesuar şeklinde tasarlanan ve bir nikotin kaynağı olan elektronik sigara (e-sigara) geleneksel sigara görüntüsü ile kullananlarda sigara içiyormuş hissi vermektedir. Elektronik olması nedeniyle geleneksel sigaraya oranla daha az zararlı olduğu düşünülse de gerçek düşünülenin aksidir. Çünkü elektronik sigaraların içerisinde yer alan aerosol şeklindeki buhar; nikotin, akciğerlerin derinliklerine kadar inebilecek boyutta ultra ince tanecikler, akciğer hastalıklarına yol açabilen bir kimyasal olan diasetil aroma gibi maddeler, uçucu organik bileşenler, kansere yol açabilecek olan kimyasal maddeler, nikel, kalay ve kurşun gibi ağır metaller gibi pek çok katkı maddesi içermektedir. Sigara kullanımındaki mevcut eğilim göz önünde bulundurulduğu zaman; 2030 yılına kadar tüm dünyada sigaraya bağlı ölümlerin 8 milyona ulaşacağı tahmin edilmektedir. Elektronik sigaralar her ne kadar geleneksel sigarayı bırakma ve/veya azaltmaya yönelik bir alternatif olarak sunulmuş olsa da sigarayı bırakma ve/veya azaltma üzerinde ne derece etkili olduğu henüz açıkça ortaya konulmuş değildir. Günümüzde gerek dünyada gerekse de ülkemizde elektronik sigara kullanımı özellikle gençler arasında gittikçe yaygınlaşmaktadır. Elektronik sigaranın kullanıma başlanmasında farklı değişkenler rol oynamaktadır. Bunlar arasında alkol kullanımı, ebeveyn tutumları, özgüven eksikliği, sosyal kabul beklentisi, duygudurum bozuklukları, akademik başarıdaki düşüklük, ebeveynlerin sigara kullanımı, arkadaş baskısı sayılabilir. Bunun nedenlere ek olarak; geleneksel sigaralara göre daha sağlıklı olarak tanıtılması ve kullanımının desteklenmesi de eklenebilir. Bu türden sigaralar akciğer hastalıkları, bronşit, astım, KOAH, kanser, kalp krizi riski, toksisite, nefes darlığı, göğüs ağrısı, mide bulantısı ve kusma, diyare (ishal), öksürük, hemoptizi (öksürükle kan tükürme), ateş, halsizlik, terleme, vertigo, baş çene ve mide ağrısı, boğazda yanma hissi ve tahriş, hıçkırık, el ve ayaklarda üşüme, çarpıntı ve uyku sorunları gibi durumlara yol açabilmektedir. Tüm bunların yanı sıra tıpkı geleneksel sigara da olduğu gibi elektronik sigara da bağımlılık yapabilmektedir. Daha önce hiç sigara kullanmayan birinin elektronik sigara kullanmaya başlaması; nikotine ve aromalara sürekli olarak maruz kalması akciğerlerde duyarsızlaşmaya sebep olabilir. Bu duyarsızlık da akciğer hastalıklarının görülmesine zemin hazırlayabilir. Alanyazın taramalarında elektronik sigaranın uyku düzeni ve kalitesine yönelik çalışmaların az sayıda olduğu görülürken ülkemizde yapılan çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle yapılan taramalarda yurtdışında yürütülen çalışmalardan elde edilen sonuçlar sunulmuştur.

Sigara kullanım yaşı gerek ülkemizde gerekse dünyada gittikçe düşmektedir. Çok küçük yaşlardan itibaren sigara kullanımı görülmektedir. Sigaraların kolay erişilebilir olması da bunda bir etken olarak değerlendirilebilir. Popüler kültürün de etkisiyle gençler arasında elektronik sigara kullanımı daha yaygın ve görünür hale gelmeye başlamıştır. Elektronik sigara kullanımı ile uyku düzenine ilişkin yapılan çalışmalarda; elektronik sigara kullanımının uyku şikâyetlerinin artmasına neden olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Gün içerisinde kullanılan elektronik sigara miktarına bağlı olarak uyku sorunlarında da artış gözlenmektedir. Ebeveynlerin eğitim düzeyi, ileri yaş, elektronik sigara kullanımı öncesinde uyku sorunlarının yaşanmış olması, alkol kullanımı, haftalık sosyal medya kullanım sıklığı da elektronik sigara kullanımına ilişkin uyku sorunlarının artışına sebep olduğu belirtilmiştir. Belirtilen uyku

[1] Dr. Öğr. Üyesi.
[2] Dr. Öğr. Üyesi.

sorunları arasında uyku yoksunluğu, uyku kalitesinin düşmesi gibi durumların olduğu söylenebilir. Elektronik sigara kullananlar; nefes darlığı ve hırıltı gibi solunum ile ilişkili sorunlar yaşamaktadırlar. Yaşanan bu sıkıntılar da uyku kalitesine etki etmektedir.

Uyku sorunlarında görünen bu artışa ek olarak elektronik sigara kullanan gençlerde ayrıca depresif belirtilerin varlığı ve kaygı durumu da saptanmıştır. Elektronik sigara kullanan kişilerin depresyon yaşama olasılıklarının daha fazla olduğu görülmektedir. Yaşanan ve karşılaşılan olumsuz durum, yaşantılar, duygu ve stresli olaylar karşısında mücadele etme güçlüğü yaşayan kişiler çözüm yolu bulma yolu olarak sigara kullanımına yöneldikleri görülmektedir. Bu açıdan ele alındığı zaman; elektronik sigara kullanımı depresyon ile de ilişkilidir, denilebilir. Geleneksel sigaranın kaygı giderici ya da yatıştırıcı özelliğinin olduğuna inanılması bu durumun elektronik sigaraya da genellenmesine neden olmuştur. Bu bağlamda, kişiler, elektronik sigara kullanımın kaygı ve olumsuz durumları gidereceğine dair bir beklenti içerisine girerler. Böyle durumlarda kişiler, üzüntü, stres, kaygı ve öfke gibi duygular yaşadığında elektronik sigarayı gün içerisinde kullanma sıklığını artırırlar. Ayrıca, kaygı seviyesi yüksek olan kişilerin elektronik sigaraya başlama olasılıkları da daha yüksek olmaktadır. Elektronik sigara kullanıcıları; kaygı seviyeleri yükseldiği zamanlarda sigara tükettikleri zaman kaygı seviyelerinin azalacağını düşünmektedirler. Bu düşünce de kişilerin kendilerini kaygılı hissettikleri anlarda daha sıklıkla ve uzun süreli olarak elektronik sigara tüketmelerine dayanak oluşturmaktadır.

Yukarıda bahsedilen durumlar bir bütün olarak değerlendirildiğinde; elektronik sigaranın geleneksel sigaraya göre daha az zararlı olduğu görüşünün yaygın olduğu söylenebilir. Elektronik sigara kullanımına başlamada çok farklı değişkenler rol oynasa da geleneksel sigarayı bırakma ve/veya azaltma beklentisinin de etkisinin olduğu görülmektedir. Buna ilaveten geleneksel sigaranın kokusundan rahatsız olma ama sigara kullanma isteğinin de ağır basmasının elektronik sigara kullanımında etken olduğu belirtilmektedir. Son yıllarda, özellikle gençler arasında kullanımı gittikçe yaygınlaşan elektronik sigaranın kolay erişilebilir olması, kullanım kolaylığının bulunması, sosyal statü göstergesi gibi algılanması ve merak edilmesi elektronik sigara kullanmaya başlamaya neden olmaktadır. Bu nedenlerin bir ya da birkaçı nedeniyle sadece “denemek” ya da “merak” duygusu ile elektronik sigaranın kullanımı tıpkı geleneksel sigarada olduğu gibi bağımlılığı tetikleyebilmektedir. Elektronik sigaraların içerisinde bulunan aroma verici içerikler de elektronik sigarayı daha cazip hale getirebilmektedir. Bu cezbedici durum kullanım sıklığının artmasına yol açarak kullanımı bir kısır döngü haline getirmektedir. Elektronik sigaranın neden olduğu sorunların kitle iletişim araçları ve sosyal medya platformları aracılığıyla gençlere aktarılarak farkındalık oluşturulması ve erişime sınırlamalar getirilmesi gençler arasında kullanım yaygınlığının azalmasına katkı sağlayabilir. Gençlerin sosyal ve sportif faaliyetlere yönlendirilerek özgüven kazanmaları ve sosyal kabullerinin artmasına da destek olunarak elektronik sigara kullanımının önüne geçilebilir.

Anahtar Kelimeler: Elektronik Sigara, Uyku Düzeni, Kaygı Bozuklukları, Depresyon.

A SYSTEMATIC REVIEW ON THE EFFECT OF ELECTRONIC CIGARETTES ON SLEEP PATTERN, DEPRESSION AND ANXIETY

Electronic cigarettes are called "Electronic Nicotine Delivery System" in literature. Electronic cigarettes (e-cigarettes), which are designed in the form of a pen or an accessory and are a source of nicotine, give the user the feeling of smoking with the appearance of a traditional cigarette. Although it is thought to be less harmful than traditional cigarettes because it is

electronic, the truth is opposite to what is thought. Cigarettes of this type cause lung diseases, bronchitis, asthma, cancer, risk of heart attack, toxicity, shortness of breath, chest pain, nausea and vomiting, diarrhea, cough, hemoptysis (coughing up blood), fever, weakness, sweating. It can cause conditions such as vertigo, head and stomach pain, burning sensation and irritation in the throat, hiccups, cold hands and feet, palpitations and sleep problems. In addition to all these, just like traditional cigarettes, electronic cigarettes can also be addictive. The smoking age is decreasing both in our country and around the world. An increase in sleep problems is observed depending on the amount of electronic cigarettes used during the day. In addition to this increase in sleep problems, the presence of depressive symptoms and anxiety has also been detected in young people who use e-cigarettes. People who use e-cigarettes appear to be more likely to experience depression. The belief that traditional cigarettes have anti-anxiety or sedative properties has led to this situation being generalized to electronic cigarettes as well. Although many different variables play a role in starting to use electronic cigarettes, it seems that the expectation of quitting and/or reducing traditional cigarettes also has an effect. Raising awareness of the problems caused by electronic cigarettes by conveying them to young people through mass media and social media platforms and imposing restrictions on access may contribute to the decrease in the prevalence of use among young people.

Keywords: Electronic Cigarette, Sleep Patterns, Anxiety Disorders, Depression.

KARAMANOĞLU MEHMET BEY'İN KONYA HÂKİMİYETİ VE SONUÇLARI

Mestan KARABACAK[1]

Sultan Alparslan'ın 1071 yılında kazandığı Malazgirt Zaferi, Anadolu'nun kapılarının Türklere açılmasını sağlamış, bu zaferle birlikte Oğuzlar (Türkmenler) akın akın Anadolu'ya yerleşmeye başlamıştır. Bu göçlerle Anadolu'nun Türkleşmesi hızlanmış, bir süre sonra da Büyük Selçuklu Devleti'nin mirasını devam ettiren Anadolu Selçuklu Devleti kurulmuştur. 1077'de başkenti İznik olarak kurulan bu devlet, Haçlı Seferleri'yle mücadelenin yanı sıra Anadolu'nun imar ve gelişimine yönelmiş, ekonomiyi ve ticareti canlandırmak amacıyla İpek Yolu üzerinde hanlar, kervansaraylar inşa etmiştir. Anadolu Selçuklu Devleti'nin zirve dönemi, I. Alaaddin Keykubat'ın hükümdarlığı döneminde yaşanmıştır; ancak onun son yıllarında Moğol baskısı da artmaya başlamıştır.

1235 yılında Moğol hükümdarının Konya'ya bir elçi göndererek Alaaddin Keykubat'tan itaat istemesiyle Anadolu Selçukluları ilk kez Moğolların egemenlik baskısıyla yüz yüze gelmiştir. Sultan Alaaddin, Moğol hükümdarının isteğini reddetmek yerine ona itaat etme yolunu seçmiş ve büyük armağanlarla elçiyi memnun ederek Konya'dan göndermiştir. Bu olay, Anadolu Selçuklu Devleti'nin Moğol baskısına boyun eğmesinin başlangıcı olarak görülmektedir. Sultan Alaaddin'den sonra Moğollara saygı gösterilmesi bir gelenek haline gelmiş, Moğol hükümdarlarına "İlhan-ı Azam" ve "Hakan-ı Azam" gibi ululayıcı unvanlarla hitap edilmeye başlanmıştır.

Anadolu'daki bu zorlu durum 1277 yılına kadar devam etmiştir. Bu tarihte Memluk hükümdarı Sultan Baybars, Anadolu'ya sefer düzenlemiş ve Elbistan Savaşı'nda Moğolları kesin bir yenilgiye uğratmıştır. Baybars, ardından Kayseri'ye gelerek Selçuklu tahtına oturmuş ve kendi adına sikke bastırmıştır. Bu dönemde Aksaray'da bulunan Karamanoğlu Mehmet Bey, Baybars'ın zaferinden güç alarak Konya üzerine yürümüş ve 12 Mayıs 1277'de şehri ele geçirmiştir. Mehmet Bey, Konya'yı Moğolların kontrolünden kurtararak halkın üzerindeki Moğol baskısına karşı koymuş, bu girişimi Moğolların haksız vergileri ve baskılarıyla yıpranan halka bir kurtuluş olarak görünmüştür. Mehmet Bey'in bu hareketi, resmî olarak Selçuklu hanedanına karşı bir ayaklanma değil, Anadolu'da Moğol egemenliğine karşı bir direniş hareketidir.

Konya'yı ele geçirdikten sonra Mehmet Bey ve yanında bulunan Türkmenler, Sultan Siyavuş'u (Cimri) tahtta oturtmayı planlamışlardır. Konya saray yönetimi bu teklife direnip şehri teslim etmemişse de Mehmet Bey büyük bir orduyla şehre saldırmış ve direnç gösteren güçleri yenerek Konya'ya girmiştir. Ardından Sultan Siyavuş'u (Cimri) gösterişli bir törenle şehre getirip tahta oturtmuştur. Tahta yeni sultanı yerleştirdikten sonra Karamanoğlu Mehmet Bey, Konya'da Divan'ı toplayarak tarihe geçen bir karar aldırmıştır. Mehmet Bey'in aldığı bu karar, Türkçenin devletin her kademesinde kullanılmasını sağlamıştır. Ünlü "Türkçe Fermanı" ile Divan'da ve diğer resmî ortamlarda sadece Türkçe konuşulması ve Türkçenin yazı dili olarak kullanılması emredilmiştir. Bu karar ile yalnızca halkın konuştuğu dil olan Türkçeye yer verilmemiş, aynı zamanda devletin resmî yazışma dili de Türkçe olarak kabul edilmiştir.
Karamanoğlu Mehmet Bey'in yayımladığı Türkçe Fermanı'nın tam olarak Mehmet Bey tarafından mı yoksa Divan kararı olarak mı alındığı konusunda tarihçiler arasında bazı tartışmalar vardır. Erdoğan Merçil gibi bazı araştırmacılara göre bu ferman Divan tarafından yayımlanmıştır, buna rağmen pek çok tarihçi fermanın Karamanoğlu Mehmet Bey'in öncülüğünde yayımlandığını söylemektedir. Mehmet Bey'in Türkçeyi devlet dili olarak benim-

[1]Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Rektörlük Türk Dili Bölümü Öğr. Gör. E-mail: mkarabacak@kmu.edu.tr.

semesi, Türk dili ve kültürü açısından büyük bir dönüm noktası olmuştur. Bu ferman, sadece Mehmet Bey'in iradesini değil aynı zamanda Türk halkının diline sahip çıkma isteğini de yansıtmaktadır.

Bu fermanın ardından Anadolu'da Türkçenin gelişimi hız kazanmış ve Türkçenin devlet ve yazı dili olarak önemi artmıştır. Türk dilinin tarihsel gelişim sürecinde Türkiye Türkçesi üç ana döneme ayrılır: Eski Anadolu Türkçesi, Osmanlı Türkçesi ve Çağdaş Türkiye Türkçesi. Karamanoğlu Mehmet Bey'in fermanıyla başlayan süreç, Eski Anadolu Türkçesi dönemine giden yolu açmış ve Türkçenin edebiyat, bilim ve devlet dili olarak önem kazanmasını sağlamıştır. Mehmet Bey'in bu adımı, Anadolu'daki diğer Türkmen beylerine de ilham vermiş ve Beylikler döneminde Türkçenin bir yazı dili olarak kullanılmasını hızlandırmıştır. Bu dönemde Anadolu'nun Karaman, Kastamonu, Kırşehir gibi birçok bölgesinde kültür merkezleri gelişmiş, millî geleneklere bağlı Türkmen beyleri Türkçeyi edebî bir dil olarak korumuş ve Türkçenin kullanımını desteklemişlerdir.

Arap ve Acem kültürüne fazla itibar etmeyen Türkmen beyleri, Türkçeyi destekleyen şair ve yazarları koruma altına almış, bu destek sayesinde kısa sürede Anadolu'nun farklı bölgelerinde kültür merkezleri ortaya çıkmıştır. Bu dönemde Türkçenin edebî anlamda gelişimi için büyük katkılar sağlanmış, Karamanoğlu Mehmet Bey'in cesur ve kararlı adımı, daha sonra Türkçeyi resmî dil olarak kabul edecek olan diğer beylerin de bu yolda cesaret kazanmasına öncülük etmiştir. Anadolu'da Türkmen beylerinin desteğiyle gelişen Türkçe, Osmanlı Devleti döneminde resmî dil olarak kabul edilmesiyle güçlü bir yazı dili hâline gelmiştir. Mehmet Bey'in başlattığı bu hareket, yüzyıllar boyu sürecek olan Türk dilinin resmî dil olarak varlığını sürdürebilmesini sağlamıştır.

Mehmet Bey'in Türk diline verdiği değer yüzyıllar sonra bile etkisini göstermiştir. 1961 yılından bu yana Karaman'da her yıl düzenlenen Türk Dil Bayramı, Karamanoğlu Mehmet Bey'in bu tarihî kararının bir sonucudur. Mehmet Bey'in yayımladığı ferman, onun Türkçeyi koruma isteğini ve Türkçenin bir milletin birliği için taşıdığı önemi kavradığını göstermektedir. Anadolu'da Türkmen beylerinin desteğiyle gelişen Türkçe, ilerleyen dönemlerde Osmanlı Devleti'nin resmî dili olarak kabul edilmiş, bu sayede bir devlet dili olarak varlığını sürdürebilmiştir. Mehmet Bey, Moğol baskısı ve Acem etkisinin yoğun olduğu bir dönemde Türkçeye sahip çıkarak Anadolu'da Türk kimliğinin gelişmesini sağlamıştır. Bu eylemiyle Türk diline hayat veren ve dilin yok olmasını engelleyen Karamanoğlu Mehmet Bey, Türkçeye katkıları sayesinde hâlâ saygıyla anılmaktadır. Karaman'da kutlanan dil bayramı dışında Kahramanoğlu Mehmet Bey yayımladığı bu fermanla uzun yıllardan beri ülkemizde dil bilincinin bir sembolü olarak saygıyla anılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Karamanoğulları, Karamanoğlu Mehmet Bey, Türk Dili Fermanı.

KARAMANOĞLU MEHMET BEY'S RULE OVER KONYA AND ITS CONSEQUENCES

Following Sultan Alparslan’s victory at the Battle of Manzikert in 1071, Oghuz Turks (Turkmens) began settling in Anatolia, ultimately leading to the establishment of the Anatolian Seljuk State in 1077. Despite conflicts with the Crusades, the Seljuks focused on developing the region, constructing caravanserais, madrasas, and public buildings to strengthen Anatolia. Under Sultan Alaaddin Keykubat, the Seljuks reached their peak; however, Mongol pressure intensified, culminating in the 1243 Battle of Köse Dağ, where the Seljuks faced a crushing defeat. Though not formally, Anatolia became subject to Mongol rule, resulting in heavy taxes and unrest.

In 1277, Mamluk Sultan Baybars defeated the Mongols at Elbistan, inspiring Karamanoğlu Mehmet Bey to seize Konya. Mehmet Bey’s rebellion primarily targeted Mongol oppression and overtaxation. Once in control, he convened the Divan and issued the historic “Turkish Decree,” declaring Turkish as the official language in all state affairs, ending the dominance of Persian in administration.

Historians debate whether Mehmet Bey alone issued the decree or it was a Divan decision; however, his actions significantly elevated Turkish, paving the way for its development as a literary and administrative language. Mehmet Bey’s declaration marked a turning point for Turkish, enabling its adoption by other Anatolian beyliks. This language revival contributed to the formation of Turkish cultural identity and led to Turkish eventually becoming the Ottoman Empire’s official language, shaping it as a unifying force in Anatolia.

Keywords: Karamanoğulları, Karamanoğlu Mehmet Bey, Turkish Language Edict.

HİTİT SİYASİ TEŞEKKÜLÜ İÇİN KARAMAN'IN (LANDA) ÖNEMİ

Şenol YURDAKUL[1]

MÖ 1650'lerdeAnadolu'nun ortasında, Hattuša (Boğazköy) merkezli siyasal bir güç olarak ortaya çıkan Hititler, kuruldukları ilk zamanlardan itibaren yayılmacı bir politika izlemişlerdir. Bu çalışmanın amacı, Hitit arşiv belgeleri ve arkeolojik bulgular ışığında söz konusu siyasi teşekkülün; Karaman'la ilişkilerinin tarihsel süreçteki seyri, yerleşime gösterdiği ilginin altında yatan nedenler, Karaman'ı da içine alan Tarhuntašša bölgesinde, yeni bir başkent ihdas edilmesinin hangi saiklerden kaynaklandığı gibi hususları irdelemektir. Bu bağlamda, Eski Hitit Dönemi krallarından Telipinu'nun (MÖ 1525-1500) fermanı, önem arz etmektedir. Fermanda, "*Büyük Kral Telipinu şöyle der: Eskiden Labarna, Büyük Kral idi ve o sıralar, oğulları, erkek kardeşleri, akrabaları, aile üyeleri ve askerleri birlik oldular. Ülke küçüktü fakat nereye sefere çıkarsa çıksın, gücüyle düşman ülkeyi kontrolü altında tutuyordu. Ve o, ülkeleri tahrip etti…ve denize sınır yaptı. Seferden döndüğü vakit, oğullarından her biri ülkenin bir kesimine: Hupišna'ya, Tuwanuwa'ya, Nenašša'ya, Landa'ya, Zallara'ya, Paršuhanda'ya, Lušna'ya gitti. Ülkeleri onlar yönettiler ve büyük şehirler [onlara] tahsis edilmişti. Sonra Hattušili kral oldu"* ifadelerine yer verilmektedir. Bu, Hititlerin daha I. Labarna (MÖ 1680 ?- 1650) zamanından itibaren yayılmacı bir politika izleyerek topraklarını batıda Konya Ovası'na; güneyde Akdeniz kıyısına kadar genişlettiklerini, ele geçirdikleri yerlere ise oğul gibi aile içinden kimseleri yönetici olarak atadıklarını göstermektedir. Belgede, Labarna'nın ele geçirdiği yerleri: Hupišna (Kybistra-Ereğli), Tuwanuwa (Tyana-Kemerhisar), Nenašša (Nanassos- Nenizi), Landa (Laranda-Karaman), Lušna (Lystra-Hatunsaray) ile yine bu havalide olup lokasyonları tartışmalı olan Zallara, Paršuhanda teşkil etmektedir. Bunlardan Landa, günümüz Karaman'ı ile eşleştirilmekte; adı geçen diğer yerlerle birlikte Hititlerin, merkezi bölgeleri olan Kızılırmak Nehri kavisinin güneyindeki Aşağı Ülke toprakları içinde yer aldığı anlaşılmaktadır. Böylece, Hititlerin en başından beri Karaman ve çevresini politik hedeflerinin odak noktasına koydukları açık hale gelmektedir.

Hititlerin, Karaman ve havalisine gösterdikleri ilginin temelinde olasılıkla, dış politikalarının yönünü de belirleyen, ana yurdun kuzeyinde Kaškalar; doğusunda Azzi-Hayaša; batısında ise Arzawa gibi savaşçı halkların ve ülkelerin mevcudiyeti yatıyordu. Bu açıdan, ilerleyen süreçte Yukarı Ülke'de güçlü bir tahkimat hattı kuran Hititler, pragmatist bir tutumla genişleme ve fetih temelli bir politika izlemişlerdir. Buna uygun olarak da yönlerini, güneye ve askeri-iktisadi-kültürel kazanç sağlayabilecekleri Suriye, Mezopotamya ile Akdeniz kıyılarına çevirmişlerdir. Bu stratejiye uygun olarak, önemli yol ağları üzerinde stratejik bir lokasyonda olan Karaman'ın kontrolü de Hitit iç ve dış politikasının başarıya ulaşması noktasında küçümsenemeyecek bir katkı sağlamıştır. Söz konusu yerleşim, arkeolojik bulgularla da kanıtlandığı üzere Tarihöncesi devirlerde, Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nda ve Hititler zamanında, kuzey sınırında yer aldığı Göksu Vadisi ile Konya Kapalı Havzası ve Orta Anadolu arasındaki ulaşımın sağlanmasında anahtar bir rol oynamıştır. Her şeyden önce Sertavul Geçit noktası vasıtasıyla, Konya-Karaman-Mut-Silifke hattı üzerinden Kıbrıs (Alašiya), Mısır ve Suriye'ye kadar uzanan yol şebekesinin bağlantısını kurmuştur. Silifke-Mut yolu arasındaki Keben anıtı ile Karaman'a yakın bir lokasyonda olan Mut'taki Kilisetepe Höyüğüne ilişkin arkeolojik veriler ile yüzey araştırmaları, Hititlerin güneye inerken Karaman-Silifke hattını daha sık kullandıkları şeklinde yorumlanmıştır. Başka bir deyişle, güneydeki kıyı hattı ile başkent Hattuša arasındaki bağlantı, Landa (Karaman) üzerinden

[1]Dr. Öğr. Üyesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Karaman / Türkiye, senolyurdakul@kmu.edu.tr

sağlanmıştır. Ancak en azından güneyde Kizzuwatna'nın güçlü olduğu zamanlarda, Hititlerin bu yollardan kısıtlı şekilde yararlandıklarını, güneye inerlerken doğudaki yolları daha çok kullandıklarını hatırlatmakta fayda olmakla birlikte her halükarda Kizzuwatna, Hitit ana yurdunun güvenliğinin sağlanması, Gülek Boğazı'nın ve Karaman'dan Silifke'ye ulaşan yol hattının denetlenmesi noktasında Hititler için büyük öneme sahip olmuştur. Neticede burayı, Hatti ülkesinin topraklarına katmış gibi görünen I. Šuppiluliuma (MÖ 1350-1322) zamanında, Hititlerin Akdeniz'e rahatça inmeleri de mümkün olmuştur.

Karaman'ın Hitit siyasi teşekkülü için bir başka önemi, II. Muwatalli'nin (MÖ 1295-1272), başkenti Hattuša'dan, Karaman'ı da içine alan Tarhuntašša'ya taşıması nedeniyle idari açıdan olmuştur. Lokasyonu belirsiz bu idari bölgenin merkezi için önerilerden biri, hiyeroglif yazıtlara istinaden Karaman'daki Kızıldağ olmuştur. Muwatalli'nin başkenti neden taşıdığı belli olmamakla birlikte Hitit arşiv metinlerinin işaret ettiği kraliyet ailesi içindeki bir çekişme, bunun gerçek nedeni gibi görünmektedir. Bu bağlamda, II. Muršili'nin (MÖ 1321-1295) ardılı, II. Muwatalli'nin tahta geçer geçmez diğer veliaht olan kardeşi (III.) Hattušili (MÖ 1267-1237) ile taht kaynaklı bir anlaşmazlık yaşadığı bilinmektedir. Bu koşullar altında Muwatalli, güneyde yeni bir başkent ihdas ederek Hatti ülkesinin bir nevi iki ayrı parçaya bölünmesine neden olmuştur. Bu güçlü argümana ek olarak başkentin taşınma sebeplerinden biri belki Hititlerin, Tarhuntašša topraklarının batısında, Aşağı Ülke'nin iç kısımlarına kadar ilerleyen düşman Arzawalılara karşı güçlü bir bariyer oluşturma istekleriydi. Taşınma için öne sürülen bir başka sebep ise MÖ 1285 yılında Mısır Firavunu II. Ramses'e karşı yürütülen Kadeš Savaşı bağlamındadır. Muwatalli, bölgeye yapacağı seferlerde Tarhuntašša'yı, Anadolu'nun çeşitli yerlerinden gelecek destek kuvvetleri için üs merkezi yaparak hızlı bir asker sevkiyatını da garanti altına almayı amaçlamış olmalıdır. Böyle olması halinde o, Tarhuntašša idari bölgesinin, tarımsal potansiyeli yüksek Göksu Havzası ile dışarıdan tahıl boşaltılabilecek kıyı limanlarına yakın bir lokasyonda olmasının askeri lojistik açısından önemini de kavramış olmalıdır. Ancak Kadeš Savaşı sırasında veya sonrasında ölmesiyle yerine geçen oğlu III. Muršili (Urhi-Tešub, MÖ 1272-1267), olasılıkla iki başlı idareyi sonlandırmak için başkenti, yeniden Hattuša'ya taşımış ancak amcası III. Hattušili buna itiraz ederek onu tahttan kovmuştur. Urhi-Tešub'tan boşalan Tarhuntašša tahtına ise sadakatini övdüğü Kurunta'yı atamıştır. Ancak Kurunta, Hattušili'nin oğlu IV. Tuthaliya (MÖ 1237-1228) zamanında isyan ederek Hitit tahtını ele geçirmiştir. Tüm bunlar yaşanırken Tarhuntašša'daki siyasi durum net değildir. Belki daha geç bir tarihe ait Karaman'daki Kızıldağ, Karadağ ile yakın bölgelerdeki diğer hiyeroglif yazıtlar, burada Hartapuš isimli bağımsız bir Hitit kralının ismini vermektedir. Bu noktada Muwatalli sonrasında Tarhuntašša, ana yurttan bağımsız ve aynı zamanda onunla rekabet halinde olan ayrı bir krallık olarak varlığını sürdürmüş gibi görünmektedir.

Karaman Hititler için, en azından güneyde güçlü oldukları dönemlerde, Göksu Vadisi üzerinden Ura ve Zallara yerleşimleriyle ulaşımı sağlaması açısından da önemli olmuştur. Lokasyonu tartışmalı bu yerlerden Ura; Hititler için askeri; Kıbrıs, Mısır, Suriye, Filistin'den gelen malların boşaltıldığı liman olması hasebiyle uluslararası ticari öneme sahip bir yerleşimdi. Bu limana boşaltılan malların, iç kesimdeki Hattuša'ya nakli ise modern yola göre çok az sapma gösteren Silifke–Mut–Karaman-Konya yolu üzerinden Boğazköy güzergâhı takip edilerek yapılmaktaydı. Yine Telipinu Fermanı'nda da adı geçen Zallara, ticari emtianın kıyı bölgelerden iç bölgedeki Hatti ülkesine Karaman üzerinden nakli noktasında Ura benzeri bir fonksiyon üstlenmiştir.

Tüm bu yukarıda anlatılan hususlar göz önünde tutulduğunda, Karaman ve havalisinin önemli yol güzergahları üzerindeki stratejik konum; ana yurdun güvenliğinin sağlanmasındaki rol

gibi nedenlerle Hititler için askeri, idari ve ticari açıdan büyük önem taşıdığı açık bir şekilde anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Landa, Tarhuntašša, Karaman, Telipinu Fermanı, Hitit.

THE IMPORTANCE OF KARAMAN (LANDA / LANTA) FOR THE HITTITE POLITICAL ORGANIZATION

The Hittites, who established a state centered in Central Anatolia around 1650 BC, pursued an expansionist policy from the very beginning. Once they secured the safety of their homeland, they intensified their conquests beyond Anatolia, focusing on Syria, Mesopotamia, and the Mediterranean coast for economic, military, and cultural gains. Karaman and its surrounding region played a pivotal role in the success of Hittite domestic and foreign policy. This study, drawing on Hittite archival documents and archaeological findings, aims to explore the historical trajectory of Hittite relations with Karaman, the underlying reasons for their interest in the area, and the significance of Karaman for the Hittites. Archaeological evidence and surveys reveal that Karaman was crucial for transportation between the Mediterranean coast and the Anatolian interior, a role it maintained throughout history, including the Hittite period. Administratively, Karaman was significant as it lay within the borders of the Tarhuntašša region. Militarily, it was vital for securing the southern part of the Hittite homeland. Additionally, Karaman facilitated the transport of goods from port cities such as Ura and Zallara to the Hittite capital, Hattuša. Considering its military, commercial, and administrative importance, Karaman and its environs were regions the Hittites were determined to control.

Keywords: Landa, Tarhuntašša, Karaman, Edict of Telipinu, Hittite.

KARAMAN ŞEHİR MEZARLIKLARI NE ANLATIYOR?

Haydar Can AVCU

Ölüm sosyal hayatımızı etkileyen, bireyin toplumsallaşma içerisinde önemli bir noktada olan sosyal bir gerçekliktir. Nitekim ölüm sonrası gerçekleşen süreçler insanın tüm yaşanmışlıklarını görmemize yardımcı olmakla beraber bireyin toplumsal olarak hangi konumda olduğunu bizlere gösteren sosyolojik veri niteliğindedir. Ölüm sonrası gerçekleşen süreçleri ve ritüelleri anlamak o toplumun geleneğini, kültürünü, inanç yapısını, yaşam tarzlarını ve ölüme atfettikleri anlamı görmeye olanak sağlayabilir. Hızla değişen ve dönüşen dünyada bir sosyalleşme süreci olarak karşımıza çıkan ölüm olgusu toplumsal süreçleri anlamamızda fayda sağlayabilir.

"Örneğin Taş Devri ölüm dünyası bir ani ölüm alanıydı. Kazalar, travma, insan ve hayvan yırtıcılığı neredeyse hiçbir uyarı olmadan gerçekleşmekte düşünme ve hazırlanma için bir zaman bırakmamaktaydı" (Kellehear, 2012:48). "Kabile tipi yaşamda ölüm kavramının ani bir olay olarak ortaya çıkan ölüm, beklenilen ve arzulanan bir durum değildir. Modern zamanlarla birlikte ölüm toplumsal ve doğal bir olay olmaktan çıktı. Can çekişen, ölmekte olan birisinin yanında olmak, ölünün yanında durmak, cenazeyi beklemek, uzun süren taziyeler hemen hiç kimsenin istemediği şeyler haline geldi" (Göka, 2009:30). Kellehear ve Göka ifadeleri ölümün toplumsal bir olgu olduğunu gösterir.

"Ölüme yüklenen anlamların toplumsal değişimlerle ilişkisi, zihinsel tutumlarında oluşan değişimlerin ölüme yansıması ve ilk topluluklardan geleneksel topluluklara, modern toplumlardan günümüz postmodern toplumlarına kadar gerçekleşen değişimleri ölümün ritüelleri üzerinden gözlemlemenin imkanlılığıdır"(Sağır ,2017:21). Dolayısıyla ölüme dair sosyolojik bir çalışmanın yolu ritüelleri anlamaktan geçer. Buradan hareketle bu çalışmada Karaman ilinde bulunan şehir mezarlıkları üzerinden ölüm sonrası yerine getirilen ritüellerin örneği olarak mezar taşı metinleri incelenmesi yapılmaktadır.

Ölüme yüklenen anlam ölüm öncesi ve sonrasına dair kültürel bazı kalıplarla şekillenmiştir. Bu kalıpların en göze çarpan örneği mezar taşları üzerindeki obje, sembol ve metinlerdir. Mezar taşları üzerindeki metinlerin, sembollerin ve figürlerin her biri, ölen kişinin yaşamış olduğu toplumu ve kültürü hakkında mesajlar iletebilir. Dolayısıyla bu metinlerdeki mesajları anlamak hem ölen kişinin ölüme yüklediği anlamına dair hem de ölüme ilişkin toplumsal mesajların ne olduğuna dair fikir verir. Bu yönüyle bakıldığında müteveffa ile yaşayanlar yani toplum arasındaki etkileşimin devam ettiği söylenebilir.
Bu konunun Karaman ili üzerinden ele alınmasının üç temel sebebi bulunmaktadır. Öncelikle Karaman jeopolitik konumu itibarıyla köklü bir tarihsel ve kültürel geçmişe sahiptir. Bir başka ifadeyle kültürün ve geleneğin her türlüsüne şahitlik etmiştir. Buradan hareketle kültürün ve tarihin önemli kaynaklarından biri olan mezarlıklarda ise geçmişe ve geleceğe dönük mesajlara ve sembollere tanıklık edileceği düşünülmüştür. Öte yandan Karaman ilinde mezarlıklar üzerine yapılmış sosyolojik bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Dolayısıyla bu çalışma bir ilke imza atacak olması sebebiyle önemlidir. Son olarak hem ekonomik yönden hem de zamandan tasarruf etme düşüncesiyle ikamet ettiğimiz Karaman ili bir örnek olarak seçilmiştir.

Araştırma odağı belli amaçlar üzerinde kurulmuştur. Mezar taşı metinlerinde ne türden mesajların var olduğunu açıklamaya çalışmak. Mezarlıkların yapımında emeği geçen mezar taşı işçileri ya da kurumların mezar taşı üzerindeki yazılar ile ilgisinin olup olmadığını

anlamak. Mezar taşları üzerindeki metin ve sembollerin anlamlarını tematik olarak sınıflandırmak ve hangi temaların var olduğunu görmek. Mezarlıkta bir sınıf ayrımından bahsedile bilinir mi? Ya da mezar üzerinde kullanılan motifler birer sınıfsal ayrım mesajı mıdır?

Belirlenen amaçlar ışığında hedefe ulaşmak ve konuyu daha net bir çerçeveden anlayabilmek için nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Mezar taşı metinlerinin içeriğini daha iyi anlayabilme noktasında, mezar taşı işçiliği yapan kişilerle de irtibat kurmak gerektiğinden nitel yöntem kullanmak daha doğru bir karar olarak görünmektedir. Mezar taşı işçilerinden elde edilen veriler betimsel analiz ile ele alınacaktır. Öte yandan mezar taşı metinlerinin incelenmesinde ise içerik analizi tekniğinden faydalanılacaktır. Araştırma desenini ise fenomenoloji olarak belirlenmiştir. Çünkü mezar taşlarında kullanılan bazı ayrıntılar kişinin ölmeden önceki hayatını anlatmaya yöneliktir. Kullanılan semboller, mezar taşının şekli ve aynı zamanda tasarımı, hatta en önemlisi mezar taşı metinleri doğrudan ölen kişiyi yansıtan bir kimlik niteliği taşıyabilir. Dolayısıyla hayattayken yaşanmayan şeyler mezar taşında kendine yer bulamaz. Fenomenoloji bu noktada hayattayken yaşananların duygusal karşılığını anlamlandırabilmek için önem arz etmektedir.

Türk toplumunda geçmişten günümüze ölümün ardında gerçekleştirilen eylemlerde dönüşüm gözlemlenmektedir. "Örneğin cenaze işlerinde mütehassıs özel işletmeler her şeyle ilgileniyor ve 'ölüyü ortadan kaldırıyorlar'. Ölüm eskiden evlerde ve yakınların yanında iken modern hayatta kuruluşlarda ve yalnız bir halde gerçekleşmektedir" (Süheyl ,2011:121-133). Bu noktada ölümün sosyal hayatın içinde değişime ve dönüşüme açık bir kavram olduğu söylenebilir. Ölüm sonrası değişimlerin olması, mezar taşı metinlerinde de değişime neden olmaktadır.

Nitekim ölüm sonrası yaşananlar ve mezar taşı metinleri belirleyen şeylerden biri ölünün ölmeden önceki bazı tutumlarının belirlediğini söylenebilir. Araştırma sonunda elde edilen bulgular neticesinde son on yılda yapılan mezar taşlarında insanların mesleklerini belli eden sembollerin ve metinlerin arttığı görülmüştür. Kellehear'ın "ölünün toplumsal statüsü ne kadar yüksekse duygusal ve toplumsal tepki ve dolayısıyla kargaşa ihtimalide oldukça yüksektir" (2012:175-176) diyerek ifade ettiği sınıfsal ayrım konusunun mezarlıklarda da görülebileceği söylenebilir.

Araştırma safhasında temel öngörü mezar taşı metinlerinde dini ve duygusal temalı mesajların ağırlıklı olması yönündeydi. Ancak araştırma sonucunda elde edilen verileri incelediğimde *yardımseverlik, (trafik) kazası, isyan ve af dileme, hastalık, gençlik, zaman, meslekler ve çok anlamlılık* gibi kategoriler karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla daha önce yapılmış araştırmalarda tespit edilen dini ve duygusal yoğunluklu mesajların yerine modern toplumun getirdiği yeni tip mesajların ağrılık kazandığı görüldü. Buradan hareketle toplumsal değişimin sosyal hayatın her köşesinde vücut bulduğunu mezar taşı metinlerinden de görebilmenin mümkün olduğu söylenebilir. Abalı 'ya göre mezar taşları içerdiği yazı, sembol, simge, figür, motif vb. unsurlarla ait olduğu toplumun tarihi, kültürü, edebiyatı, sanatı ve folkloru hakkında geniş ve güvenilir bilgiler sunmuş; bu amaçla birçok araştırmaya tabi tutulmuştur (2019:110-124). Buradan hareketle mezar taşı metinlerinin toplumsal mesaj olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimler: Ölüm, Değişim, Gelenek, Mezar Taşı Metinleri, Kültür.

WHAT DO KARAMAN CITY CEMETERIES TELL?

As concrete traces of death, gravestones are both monuments and memory records. The texts on them are a way for those left behind to commemorate and the loved one. These writings, which often begin with a name, date and a brief summary of life, help us face the cold and inevitable reality of death, while also leaving deep traces about the meaning of life. Expressions such as "Rest in peace" are a search for solace by survivors, while wishes such as "May God have mercy on them" are reflections of faith and hope. These writings show that death is not just an end, but also a means of remembering and connecting. Each tombstone is a piece of a person's life that was lost but somehow remembered again. Gravestones are decorated with various symbols in different cultures. These symbols reflect respect for the dead, religious beliefs, understanding of death and sometimes individual lifestyle. The gravestones that emerged as a result of respect for the dead also carry the meanings that society attributes to death. The texts on the tombstones, which are both an individual and a social message, are evidence that shows us what death means sociologically and how death is met. In order to understand more clearly the way death is remembered and its place in social life, we aimed to examine cemeteries and gravestone texts in line with the sociology of death study in Karaman province.

Keywords: Death, Change, Tradition, Tombstone Texts, Culture.

KAYNAKÇA

Abalı, İ. (2019). *Ölüme Gülmek: Cumhuriyet Dönemi Latin Harfli Türk Mezar Taşı Yazılarında Mizah*. Uluslararası Halkbilimi Araştırmaları Dergisi, 2(3).
Alver, K. (2010) *"Emile Durkheim ve Kültür Sosyolojisi".* İstanbul University
Göka, E. (2009). *Ölme*. Timaş Yayınları.
Kellehear, A. ve T. Kılınç. (2012). *Ölümün toplumsal tarihi*. Phoenix Yayınevi.
Sağır, A. (2017) *Ölümün Sosyolojisi.* Phoneix Yayınevi.
Ünal, M. S. *(2011) "Zamansız Ölüm: Geleneksel Ve Modern Toplum Karşıtlığında Ölümün Yeri"*. Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi 11/2.

ANADOLU ALİMİ KARABAŞ VELİ HZ. İLMİNDEN SIZANLAR VE MEZAR TAŞLARINDAKİ MESAJIN MELODİSİ

Batuhan KARAKURT
Belma KARAKURT
Nisanur KAZAN
Dilay KUŞ
Ayşenaz HAVUÇCU
Bilge Öke AKYÜZ

Büyük medeniyetleri, büyük insanlar; büyük insanları büyük medeniyetler meydana getirmiştir. Türk kültürü ve tarihi de her alanda örnek tarihi kişiliklerle doludur. Üstelik bu kişiler, doğup büyüdükleri şehirlerin kimliğine de büyük katkı vermektedir. Birçok medeniyet ve kültürün izlerini ve varlığını kendi bünyesinde saklayan Karaman, Yunus Emre, Mevlâna, Mevlana'nın annesi Mümine Hatun, Karamanoğlu Mehmet Bey yanında Şeyh Ali Semerkandi ve Siyahser (Karabaş Veli) gibi birçok tarihi kişiliğe sahip, tarihi ve kültürel bir şehirdir. Bunlardan Karamanoğullarının yetiştirdiği büyük alimlerden biri de Karabaş Veli'dir (Siyahser Veli). Tarihi kitap ve belgelerde Allaaddin Esved, Kara Hoca, Karabaş Veli ya da Siyahser adıyla adı geçen birçok isim vardır. Bunlardan bir kısmı 14. yy'da yaşamışken bir kısmı da 17. yyda yaşamıştır. Karamanlı Karabaş Veli ise 1466 yılında Karaman'da vefat etmiş olandır. Tam adı Mevlâna Alaaddin'dir. O da siyah cübbe ve siyah sarık sarması nedeni ile Karabaş veli (Siyahser Sultan) diye anılmıştır. Fen bilimlerinin yanı sıra tasavvuf eğitimi de almıştır. Konya'da Sadreddin Konevi Medresesinde okumuştur (Konyalı, 1967: 518, 519). Mezar taşındaki bilgiye göre 1466 yılında Karaman'da ölmüştür. Karaman'da kendi adına cami, türbe, tekkeden oluşan bir külliye vardır. Bu külliyede maddi ve manevi ilimlerde eğitimler vermiştir. Cemal Halvetinin de Karabaş Veliden maddi manevi dersler alarak derinleştiği söylenir (Ramazan, A. T. A. (2015). Evliya Çelebi Karaman ziyaretinde "Karabaş Efendi erenlerden bir kimsedir" diye bahsetmiştir (Eviya Çelebi Seyehatname 9. Cilt 312-315). Siyahser cami içerisinde Tecvidi Karabaş köşesi mevcuttur. Kuran tahsiline başlayanların kullandığı bir kitaptır. Ama bu tecvid Abdurrahman el-Karabâşî, Alâaddin Ali el-Atvel ve Karaman'da yaşamış olan Mevlâna Alaaddin adı ile anılmaktadır. Tecvidin aslen hangi Karabaş Veliye ait olduğunu gösteren net bir kaynak yoktur (Başkan, Ö. (2007).

Karabaş Veli'nin Mezar Taşı

Karabaş Veli'nin mezar taşı, yok olma tehlikesine karşın 1965 yılında İbrahim Hakkı Konyalı tarafından Karaman Müzesine teslim edilmiştir. Aynı zamanda bir kitabe uzmanı olan Yusuf Yıldırım, Karaman Müzesinde, bize hem bu mezar taşını göstermiş hem de kitabesini okuyarak ayrıntılı bilgi vermiştir. Yusuf Yıldırım'ın verdiği bilgiye göre kitabede ise "şeyh'ul-arifin, kutbu'l-muhakkikin, Mevlâna Alaaddin, Şevval senete seb'in ve semani mie" (h.870-m.1466) yazmaktadır. Siyahser Veli (Karabaş Veli) ve mezar taşı hakkında İbrahim Hakkı Konyalı'nın Karaman tarihi adlı kitabında bilgi vardır (Konyalı, 1967: 316-322, 516-518). Mezar Taşında Bir Hazine Olan İnsana Vurgu Vardır.

Mezar taşı hakkında ilk ve tek yayını yapan Araştırmacı Yazar Yusuf Yıldırım'ın belirttiğine göre mezar taşı kitabesinde; çok iyi yetişmiş, donanımlı, bilgili ve üstelik genç iken vefat etmiş memleketin yetiştirdiği nitelikli bir insana ağıt vardır. Çünkü akıllı, bilgili ve yetenekli insan dünyaya kolay gelmiyor ve gelenler de kolay yetişmiyordur. "Cüvân cebbar kıranından aldılar anı" ifadesinde genç iken salgın hastalıktan ölen bir kişi söz konusudur. Mezar taşının diğer yüzündeki "her gevher kıymeti ki âmed be cihân (cihâna gelen her kıymetli mücevheri ki)" ifadesine göre bu genç bir cevher gibi değerlidir.

Karabaş Veli Türbesi'nde Türkçe ve Farsça Kitabeli Mezar Taşı bulunmaktadır. Karabaş Veli'nin türbesinde bulunan bu mezar taşı hem mezar taşına yazılan tarihi hem de Anadolu'da Türkçe'nin yazılı kullanımı bakımından büyük öneme sahiptir.

Türkçe kitabeli yüz:
ve irişli gezmedi ve iren-i muhabbet nefed-i firkat na'ramız görülmez dilden cüvân cebbar kıranından aldılar anı nefed-i firkat târîhidir (...)
Türkçe metnin günümüz Türkçe çevirisi: *Muhabbet (aşk) erenleri ermiş gibi gezmez Son ayrılık feryadımız gönüldedir, görülmez Genç zoraki kırana uğradı, alıp götürdü Son ayrılığın tarihidir*

Farsça kitabeli yüz:
ey merg, hezâr hâne virâne kerdî der mülk-i vücûd gâret cân kerdî her gevher kıymeti ki âmed be cihân burdi (burdo) ve şîb hâk penhân kerdi

Farsça metnin Türkçe çevirisi:
Ölüm bin haneyi viraneye çevirdin Vücud mülkünde canları yağma ettin Cihâna gelen her kıymetli mücevheri ki Götürdün ve toprağın altına gizledin

Türk İslam Medeniyetinin ve Karaman'ın büyüklerinden Karabaş Veli'nin ülke çapında tanınırlığını artırmak, türbesinde bulunan ve Anadolu'nun en eski tarihli Türkçe mezar taşı örneğine yaptığımız besteyle dikkat çekerek, tarihi eserlere farkındalık oluşturmak amaçlanmıştır.

Yöntem

Konumuzla alakalı alan yazın çalışması yapılmış, Karabaş Veli türbesi ve türbesinin bulunduğu Siyahser cami de gezi gözlem ve inceleme yapılmıştır. Karabaş Veli türbesindeki kitabeler üzerindeki şiirler ruhuna ve dokusuna uygun olarak hicaz makamında 6/4'lük olarak bestelenmiş ve anlamına uygun bir isimle Siyahsernağme adını almıştır. 9, 10, 11 ve 12. sınıf öğrencilerine dinletilmeden önce ön test tanınırlık anketi, dinletildikten sonra son test tanınırlık anketi uygulanmıştır. Her iki anketten elde edilen Karabaş Veli Hz. tanınırlık skoru elde edilmiş ve istatistiksel olarak karşılaştırılmıştır.

Tüm sınıflarda ön ve son testten elde edilen tanınırlık skor median sırasıyla 1,22 (1,11-1,33) ve 3 (2,00-3,00) olarak bulunmuştur ($p < 0,001$). Sınıflar kendi içinde karşılaştırıldığında, 9. Sınıfta ön ve sontest tanınırlık skor medianı sırasıyla, 1,22 (1,11-1,33) ve 3,00 (1,00-3,00), 10

sınıfta 1,33 (1,14-1,61) ve 3 (2,00-3,00)), 11. Sınıfta 1,22 (1,11-1,22) ve 3 (1,00-3,00), 12 sınıfta 1,22 (1,00-1,25) ve 3 (1,5-3,00) olarak bulunmuştur (p <0,001).

Araştırma bulgularına göre, uygulama öncesi bireylerin ön test puanları düşük seviyede iken uygulama sonrasında son test puanları gözle görülür şekilde artış göstermiştir. Anadolu'daki en eski Türkçe mezar taşı üzerindeki şiirlere yapılan Siyahsernağme adındaki bestemiz farkındalık oluşturmuş, Karabaş Veli Hz. ve türbesinde bulunan Anadolu'daki en eski Türkçe mezar taşı örneğinin tanınırlığı artmıştır.

Anahtar Kelimeler: Karabaş Veli, Tarihi Mezar Taşları, Müzikle Öğrenme

THE LEAKAGES OF KNOWLEDGE OF ANATOLIAN SCHOLAR KARABASH VELI HZ. AND THE MELODY OF THE MESSAGE ON THE TOMBSTONES

It is aimed to increase the recognition of Karabash Veli, one of the greats of Turkish Islamic Civilization and Karaman, throughout the country, to draw attention to the oldest Turkish tombstone in Anatolia with the composition we made in his tomb, and to create awareness of historical artifacts.

A literature study related to our subject was conducted, and a trip, observation and examination were made in Karabash Veli tomb and Siyahser Mosque where his tomb is located. The poems on the inscriptions in Karabash Veli tomb were composed in 6/4 in the Hijaz makam in accordance with its spirit and texture and were named Siyahsernağme with a name appropriate to its meaning. A pre-test recognition survey was applied to 9th, 10th, 11th and 12th grade students before they were listened to, and a post-test recognition survey was applied after they were listened to. The recognition score of Karabash Veli Hz. obtained from both surveys was obtained and compared statistically.

The median pre- and post-test recognition scores in all grades were found to be 1.22 (1.11-1.33) and 3 (2.00-3.00), respectively (p <0.001). When the grades were compared within themselves, the median pre- and post-test recognition scores in the 9th grade were found to be 1.22 (1.11-1.33) and 3.00 (1.00-3.00), in the 10th grade 1.33 (1.14-1.61) and 3 (2.00-3.00), in the 11th grade 1.22 (1.11-1.22) and 3 (1.00-3.00), and in the 12th grade 1.22 (1.00-1.25) and 3 (1.5-3.00) (p <0.001). According to the research findings, while the pre-test scores of the individuals were at a low level before the application, the post-test scores increased visibly after the application. Our composition called Siyahsernağme, which was made for the poems on the oldest Turkish tombstone in Anatolia, created awareness, and the recognition of the oldest Turkish tombstone in Anatolia, located in the tomb of Karabaş Veli Hz.

Keywords: Karabaş Veli, Historical Tombstones, Learning with Music.

DİRENÇLİ KENTLERİN OLUŞUMUNDA YEREL YÖNETİMLERİN ÖNEMİ: KARAMAN BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

Abdullah EVİRGEN[1]
Arzu MALTAŞ EROL[2]

Kentler, insanların sosyal, siyasal ve ekonomik ilişkiler kurduğu ortak yaşam alanlarını ifade etmektedir. Sanayi Devrimi ile birlikte kentlerde ortaya çıkan yeni iş fırsatları kırdan kente göçü hızlandırmış, artan nüfusla birlikte kentlerde çeşitli sorunlar ortaya çıkmıştır. Bu dönemde yaşanan teknolojik gelişmeler çevre kirliliğini artırırken, hızla büyüyen sanayi merkezleri doğal kaynakları tüketmiş; düzensiz kentleşme doğal afetlerin daha sık yaşanmasına yol açmıştır. Bu süreçte iklim değişikliği ise çevreyi, insan sağlığını ve küresel sistemi olumsuz etkileyen faktörlerden biri olarak öne çıkmıştır. Kentler, bu olumsuzlukların hedefi ve kaynağı konumundadır. Bu nedenle olumsuz etkileri azaltmak, potansiyel riskler için önlemler almak ve canlı yaşamının sürekliliğini sağlamak amacıyla dirençli kentlerin oluşturulması ve yaygınlaştırılması gerekliliği giderek önem kazanmaktadır. Bu çalışmanın amacı, dirençli kentlerin oluşturulmasında yerel yönetimlerin rolünün ve öneminin incelenmesidir. Bu kapsamda Karaman Belediyesi'nin dirençli kent oluşturma adına attığı adımlar değerlendirilmiştir.

Dirençlilik kavramı, temel olarak "bir sistemin dışardan gelen etkiler sonucunda tekrar ilk haline dönebilmesi veya yaşanan değişimlerden sonra sistemin devamlılığının sağlanması durumunu" ifade etmektedir (Aksöz & Çelik, 2023: 79). Dirençli kent kavramı ise "kentsel sistemde meydana gelen değişikliklerin özümsenmesi, uyum sağlanması ve bu değişikliklerle mücadele edilmesi" anlamına gelmektedir (Eroğlu, vd. 2023: 300). Kentlerin ortaya çıkacak sorunlarla baş edebilmesi, kentsel güvenliği artırabilmesi ve kentsel yaşamı sürdürülebilir hale getirebilmesi için her türlü olumsuz senaryoya karşı hazır olması, bu sorunlar karşısında esnek davranabilmesi ve dirençliliğini artırması gerekmektedir. Çoğu zaman afet ve risk çalışmaları kapsamında değerlendirilen kentsel dirençlilik, esasında daha geniş bir içeriğe sahiptir. Nitekim 'direnme, uyum sağlama ve mevcut olanın korunması' düşüncelerini barındırdığından, kentsel sistemde ortaya çıkabilecek tüm tehdit ve risklerle mücadeleyi de kapsayarak (Maltaş Erol & Görmez, 2021: 443), yalnızca afetlere direnç göstermeyi değil, sosyal, ekonomik ve çevresel zorluklara karşı da kentin uyum sağlama ve yenilenme kapasitesini ifade etmektedir.

Dirençli kentler, "ekonomik, sosyal, çevresel ve kurumsal" olmak üzere dört temel boyuta sahiptir. Ekonomik boyutta endüstrilerin çeşitlendirilmesi, işgücünün artırılması, yerel işletmelerin desteklenmesi, verimli arazi kullanımının ve enerji verimliliğin sağlanması öne çıkmaktadır. Sosyal boyutta, katılımcı bir toplum yapısına sahip, sosyal dayanışması yüksek, kent kimliğinin öne çıktığı, yaşam kalitesi yüksek kentler ifade edilmektedir. Çevresel boyutta ise yeşil alanlarını koruyan, biyolojik çeşitliliğini artıran, doğal ve yapay çevresini bütünleştirebilen, sürdürülebilir kentsel sistemler geliştiren kentler ifade edilmektedir (Maltaş Erol & Görmez, 2021: 444). Kurumsal olarak ise kent sakinlerinin karar alma süreçlerine katılımını ve iş birliğinin güçlü olduğu bir yönetişim sürecinin sağlanmasını ifade etmektedir. (Tuğaç, 2019: 994). Kentsel dirençlilik, bütüncül bir bakış açısıyla tüm boyutların ilişki içinde ele alınmasını gerektirmektedir.
Dirençli kentlerin oluşturulması için uluslararası kuruluşlara, hükümetlere ve yerel yönetimlere önemli görevler düşmektedir. İlk kez 1976'daki Birleşmiş Milletler İnsan

[1] Yüksek Lisans Öğrencisi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Evirgenabdullah3@gmail.com
[2] Dr. Öğr. Üyesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Maltasarzu@gmail.com

Yerleşimleri Konferansı'nda (BM-Habitat) iklim değişikliklerine karşı dirençli kentlerin oluşturulması, sürdürülebilirlik bağlamında uluslararası gündeme taşınmıştır (Kaba, 2020: 38). Çeşitli uluslararası kuruluşların bir arada yürüttükleri "Making Cities Resilient 2030 (MCR2030)" kapsamında kentlerin dirençliliğini nasıl artıracaklarına yönelik aşamalar ortaya konmuştur. Özellikle kentlerin sorunlarının farklılığına ve gelişmişlik düzeylerine dikkat çeken program, yerel yönetimlerin önemini vurgulamaktadır. Yerel yönetimler, kentsel direnci artırmak için kentin sorunlarını tespit etmeli, gerekli planlamaları ve uygulamaları yapmalıdır. Kent planlama sürecinin şeffaf, işbirlikçi, hesap verebilir ve kapsayıcı bir şekilde yürütülmesi dirençli kentlerin oluşturulmasında en önemli adımlardan biri olarak kabul edilmektedir (https://mcr2030.undrr.org).

Kentsel dirençliliğin sağlanmasında yerel yönetimlerin rolünün anlaşılmasında bu çalışma kapsamında Karaman Belediyesi ele alınmıştır. Karaman İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü tarafından hazırlanan "İl Afet Riski Azaltma Planı'nda" Karaman ili için öncelikli tehlikeleri "kütle hareketleri, obruk oluşumu, meteorolojik ve iklim değişikliği kaynaklı afetler, taşkın ve deprem" olarak belirtmiştir (İRAP, 2021: 4). Bu planın temel amacı, "Yaşamın her alanındaki afet tehlike kaynaklarını tespit ederek riskleri azaltmak, afetlerin yol açtığı kayıpları en aza indirmek ve Karaman'ı afetlere hazırlıklı, dirençli topluma dönüştürmek" olarak tanımlanmış ve çeşitli hedef ve politikalar geliştirilmiştir (İRAP, 2021: 185). Ayrıca Karaman Belediyesi'nin 2025-2029 Stratejik Planı'nda kentsel altyapıya özel bir önem verilmiş "kentsel altyapının iklim değişimine dirençli hale getirilmesi" öncelikli hedeflerden biri olarak öne çıkmıştır. (Mali Hizmetler Müdürlüğü, 2024: 58).

Yerel yönetimlerin kentsel dirençliliği sağlamaya yönelik girişimleri, toplumsal, ekonomik, yönetsel ve fiziksel boyutlarda yoğunlaşmaktadır (Henden Şolt, 2021: 815). Bu çalışma kapsamında Karaman Belediyesi'nin geliştirdiği plan ve projeler bu dört ana dirençlilik boyutu üzerinden değerlendirilmiştir. Toplumsal dirençlilik uzlaşma, kentlilik bilinci, kentsel aidiyet ve uyum politikalarını içermektedir. Bu kapsamda Karaman Belediyesi kentlilik bilincinin gelişimini destekleyen *Uluslararası Türk Dünyası Şölenleri* gibi etkinliklerle beraber emekli vatandaşların sosyalleşmesini sağlamak için Emekli Evi Projesi gibi projelerin yanı sıra 100. Yıl Şehir Parkı, Kültür Sanat Parkı, Türk Dili Parkı, *Geri Dönüşüm Parkı* gibi projelerle çevre bilincini ve kentlilik bilincinin güçlendirmesi hedeflemektedir (www.karaman.bel.tr). *Yunus Emre, Piri Reis, Kazım Karabekir, Karamanoğlu Mehmetbey* gibi tarihi figürlerin ön plana çıkarılması, kültürel aidiyeti teşvik etmektedir. (Karaman Belediyesi, 2023: 53). Karaman'da kentlilik bilincinin yüksek olduğunu söylemek zordur. Ancak, buna yönelik çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Ekonomik dirençlilik kentsel yatırımların tespiti ve istihdamın artırılması gibi politikaları içermektedir. Özellikle tarım ve hayvancılığın yoğun olduğu Karaman'da bu sektörlerin modern ve teknolojik altyapılarla güçlendirilmesi ve yaygınlaştırılması hedeflenmektedir. (Mali Hizmetler Müdürlüğü, 2024: 52). Bu hedef doğrultusunda *Ongun İnşaat Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi* belediye hizmetlerinin sunulması ve yeni istihdam olanaklarının yaratılmasında rol üstlenmektedir. Karaman, toplu ulaşım kapsamında Türkiye'nin en uygun fiyatlı şehirlerden birisi olarak öne çıkmaktadır. Yönetsel dirençlilik yönetişim, katılımcılık, saydamlık ilkeleriyle açıklanmaktadır. Karaman Belediyesi, "katılımcı, hesap verebilir, şeffaf bir yönetim" anlayışını benimsediğini belirtmiştir (Mali Hizmetler Müdürlüğü, 2024: 57). Ayrıca, iklim değişikliği ve afet yönetimi konularında "Afet İşleri Müdürlüğü" ve "İklim Değişikliği ve Sıfır Atık Müdürlüğü" birimlerini oluşturarak yönetsel anlamda dirençliliği artırmayı hedeflemiştir (www.karaman.bel.tr). Fiziksel dirençlilikte ise kentsel dönüşüm ve altyapı hizmetleri öne çıkmaktadır. Karaman'da kentsel dönüşüm çalışmaları istenilen düzeyde ilerleyememiş olsa da, altyapı iyileştirme projeleri gerçekleştirilmektedir. Ancak ulaşım

altyapısında da birtakım eksiklikler bulunmaktadır. Bu eksikliklerin giderilmesi, kentin fiziksel dirençliliği güçlendirmek için öncelik taşıyan alanlar olarak görülmektedir (Mali Hizmetler Müdürlüğü, 2024: 58).

Sonuç olarak, Karaman Belediyesi'nin dirençli bir kent olma yolunda henüz aşması gereken eksiklikler bulunmaktadır. Bu durumun çeşitli nedenleri olmakla beraber personel yetersizliği, kurumsal yapının eksikliği, düzensiz kentleşme, çevre duyarlılığının zayıf olması gibi sorunlar öncelikli sorunlar olarak görülmektedir. Karaman'ın deprem kuşağında bulunmaması, afetlere karşı tamamen güvende olduğu anlamına gelmemektedir. Özellikle iklim değişikliğinden en çok etkilenen illerden biri olan Karaman'ın sorunlar ilerlemeden ve dönülemez noktaya gelmeden, dirençli kent olma yolunda kararlı adımlar atması gerekmektedir. Hedeflenen projelerin gerçekleştirilmesi ve kentsel yatırımların artırılması Karaman'ın dirençli kent olma yolundaki hızını artıracaktır.

Anahtar Kelimeler: Dirençlilik, Dirençli Kent, Karaman Belediyesi.

THE IMPORTANCE OF LOCAL GOVERNMENTS IN THE FORMATION OF RESILIENT CITIES: THE EXAMPLE OF KARAMAN MUNICIPALITY

This Study examines the concept of resilient cities, seen as a response to the enviromental social, and economic challenges that arose with the Industrial Revolution, and explores the role of local governments in promoting resilience. Resilient cities are defied as robust systems with flexibility and sustainability that enable them to withstand natural disasters climate change and various economic and social pressures. Within this framework, the initiatives of Karaman Municipality to reduce urban risks and its strategies for strengthening urban resilience are analyzed across aocial, economic, administrative, and physical dimensions

Despite certain structural limitations, Karaman Municipality's efforts to raise environmental awareness, support economic growth and enhance urban infrastructure represent meaningful steps toward resilience. However, challenfges related to enviromental sensitiyity, institutional capacity and infrastructure deficiencies ara identified as significant barriers to achieving the city's resilience objectives.

Keywords: Resilient, Resilient City, Karaman Municipaliy.

KAYNAKÇA

Aksöz, F. & Çelik, A. (2023). Küresel İklim değişikliğine karşı dirençli kent yönetişimi. *Uluslararası Sosyal Siyasal ve Mali Araştırmalar Dergisi, 3*(2), 75-85.

Eroğlu, E. & Taş, S. & Dev, M. A. (2023). Dirençli kent tasarımında katılımcılık: Türkiye'de belediyeler ve STK'lar arasındaki paydaşlık ilişkisinin incelenmesi. *International Journal of Social Inquiry, 16*(1), 297-313.

Henden Şolt, H. B. (2021). Dirençli kent yaklaşımında yerel yönetimlerin rolü. *1st International Architectural Sciences and Applications Sympsıom* 809-816.

Kaba, E. D. (2020). İklim değişikliğine dirençli kentler oluşturulmasında yerel politikaların rolü, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Kamu yönetimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.*

Karaman Belediyesi, Birimler: https://www.karaman.bel.tr/Menu/20/Birimler.aspx.

Karaman Belediyesi 2023 Faaliyet Raporu: https://www.karaman.bel.tr/Dokumanlar/28/Faaliyet-Raporlari.aspx.

Karaman Belediyesi, Faaliyet Bülteni: https://www.karaman.bel.tr/Menu/54/Bulten.aspx.

Karaman Belediyesi, Mali Hizmetler Müdürlüğü, 2025-2029 Stratejik Plan: https://www.karaman.bel.tr/Dokumanlar/29/Stratejik-Plan.aspx.
Karaman Belediyesi Resmi Web Sitesi: https://www.karaman.bel.tr/Anasayfa.aspx.
Karaman İl Afet Riski Azaltma Planı, 2021: https://karaman.afad.gov.tr/kurumlar/karaman.afad/E-KUTUPHANE/IRAP-11102021-basim-yapilan.pdf.
Making Cities Resilient 2030: https://mcr2030.undrr.org/resilience-roadmap.
Maltaş Erol, A. & Görmez, K. (2021). Yürünebilirliğin kentsel dirence etkisi, Eskişehir Karapınar Mahallesi örneği. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 22*(2), 441-459.
Tuğaç, Ç. (2019). Kentsel dirençlilik perspektifinden yerel yönetimlerin görevleri ve sorumlulukları. *İdealkent Dergisi, 20*(10), 984-1019.

GELENEKSEL YÖNETİM KURAMININ TEMEL KAVRAMLARININ MODERN YÖNETİM SÜRECİNDE DEĞİŞEN YÜZÜ

Vasfiye ÇELİK[1]

Günümüz yönetim süreci, bürokrasinin kırtasiyecilik anlamındaki olumsuz tanımından olabildiğince uzak bir şekilde ve aynı zamanda geleneksel yönetim kuramının örgüte ilişkin ortaya koyduğu bilimsel ilkeleri bir nevi örnek alarak verimli, etkin yönetimi aramaya devam etmektedir. İnsanlık tarihi ile beraber başladığı ifade edilen ancak 20. Yüzyıl başı itibariyle üzerinde daha sistematik çalışmalara konu edinilen yönetim bilimi, değişen şartlara uygun bir şekilde kendini yenilemekle fakat geçmişin izlerini de taşımaya devam etmektedir. Geleneksel yönetim kuramının davranışsal boyutunun eksikliği aşikar olmakla birlikte o dönemin olmazsa olmaz kavramları olarak işbölümü, uzmanlaşma, yetki ve sorumluluk, disiplin, verimlilik, etkinlik gibi kavramlar davranışsal boyutu da farklı açılardan içerek şekilde halen kullanılagelmektedir.

Verimliliği artırmak anlamında işin anlamlı parçalara bölünmesi ve işlerin monotonluğa düşmeden liyakat sahibi çalışanlar tarafından gerçekleştirilmesi zorunluluğu her daim ana prensiplerden biri olmuştur. Çünkü modern öncesi dönemde soydan gelen özelliklere bağlı olarak, sadık fakat liyakattan uzak insanların, hatta belli bir meblağ karşılığında özellikle kamu kurumlarında yer sahibi olabilen çalışanların verimliliği ne kadar sağlayabileceği tartışılabilecek bir konudur. İşte bu tartışmalardan uzaklaşmak adına işbölümü yapmak ve hizmetleri belli gruplar altında toplamak belli sınıfları ortaya çıkarmış, bu süreçte merit sistemi daha fazla kullanılır olmuş, hatta norm kadro ile işin niteliği ve niceliği belirlenerek Parkinson'un "işin niteliği artsa da azalsa da aynı kalsa da memur sayısı sürekli artmaktadır" tezi ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda Peter'in her çalışanın bir gün muhakkak kişisel yetmezlik düzeyine ulaşabileceği öngörüsüyle, modern yönetim tekniklerinden performans yönetimi daha fazla dikkate alınmaya başlanmıştır. Bu konu bağlamında ve performans açısından geleneksel yönetim kuramının önemli isimlerinden biri olan F.W. Taylor'un çalışmaları da oldukça önemli olmuştur. Zira Taylor'un ortaya koyduğu hareket ve zaman etütleri, teşvikli/değişken ücret sistemi çalışanları motive etmek suretiyle verimliliği artırarak ve denetimin de mutlak varlığıyla ilk bilimsel yönetim teknikleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Denetim geleneksel kuramın katı bir şekilde ele aldığı bir kavram olarak ve insan doğasını değiştirmediğiniz sürece aynı öneme sahip bir şekilde, ama daha rasyonel ve insanı değerlere uygun bir şekilde uygulanmaya devam etmektedir. Bu ilkelerin çalışanlar arasında hiyerarşi bağlamında ve komuta birliği ilkesi içinde gerçekleştirilmesi de yine korunan ilkeler olmuştur. Ancak hiyerarşi dikeyden ziyade daha yatay bir şekilde uygulanmaya çalışılarak, komuta birliği ilkesi ise uzmanlığın gerektirdiği durumlarda fonksiyonel örgütlenme şeklinde esnetilerek kendine yer bulmuştur.

Geleneksel yönetim kuramının liderlik anlayışı ise günümüzden oldukça farklıdır, zira geleneksel kuramda her yönetici aynı zamanda bir lider olarak görülmüştür. Ancak başkaları vasıtasıyla amaçlara ulaşan kişi olarak tanımladığımız yöneticinin liderle aynı özelliklere sahip olmadığı görülmektedir. Çünkü liderin başkalarını etkilemek suretiyle amaçlara ulaşması ve bunu diğer insanlardan farklı bir usulde gerçekleştirmesi esastır. Liderlik kabullerini ve tartışmalarını da etkileyecek şekilde Weber'in bütün otoritelerin kaynağında temel olarak gördüğü karizmanın, rutinleşmesi sonrasında modern dönemde yasal otoriteye dönüşmesi beklenmekle birlikte liderin aynı zamanda diğer insanlardan uzmanlık anlamında

[1] Doç. Dr., Kırıkkale Üniversitesi, İİBF, SBKY, vasfiyezeynep@hotmail.com

bir adım önde olması günümüzde bir zorunluluk olarak görülmektedir. Daha stratejik, vizyoner, dönüştürücü olması gereken lider profilinin zamansal anlamdaki getiriler (ekonomik, siyasal, toplumsal, kültürel, teknolojik değişiklikler) bir kenara bırakılırsa geleneksel kuramdaki yönetici de görülmesi ise çok da mümkün olmamaktadır. Ama Tanrının lütfu olarak görülen karizmanın ve bunu kullanan liderin zamandan ve getirilerinden bağımsız olarak insanları zor durumdan kurtarması her zaman takdire şayan bir durumdur.

Geleneksel yönetim kuramının belki de en önemli kavramından biri olan bürokrasi ise Weber'in kavramın sistematiğini ortaya koyması suretiyle bir Avrupa icadı olarak sunulurken aynı zamanda insanı demir bir kafese hapsediyor olması, katı kurallar içermesi, bürokratik yapının çok büyümesinin olumsuz etkileri gerekçeleriyle değişime maruz kalmıştır. Sosyal devlet ilkesi bağlamında büyüyen bürokratik yapıların verimli olma konusunda aldığı eleştiriler ise ekonomik kriz ve liberalizmin yükselişiyle daha fazla ses getirmeye başlamıştır. Bu eleştiri sarmalında ilk göze çarpan ise bürokrasi/bürokratik yapı olmuş, devletin asli fonksiyonlarına dönmesi suretiyle bu alandaki olumsuzlukların önüne geçilmek istenmiştir. Yeni Kamu İşletmeciliği de bu değişimin en önemli aracı olmuştur. Sert bir kayaya benzetilen bürokrasi bu süreçte tabiri caizse törpülenmekle birlikte asıl içeriğini korumaya devam etmiş, bürokrasinin temel özellikleri günümüze küçük değişikliklerle adapte edilmiştir.

Geleneksel yönetim kuramında örgütler kapalı sistemler içinde mekanik örgüt olarak görülmüş, dönemsel şartlar da dikkate alındığında çevresel şartlar çok da değişmediği için belirlenen ilkelerin, planların değişmeyeceği öngörülmüştür. Lakin günümüzde bu düşüncenin karşılık bulması neredeyse mümkün değildir. Ancak her şeye rağmen devletler de birer örgüt olarak değerlendirildiğinde küreselleşmenin ve liberalizmin etkisi ile ekonomik olarak kapalı bir sistem söz konusu olmamakla birlikte bazı devletler toplumsal, siyasal, kültürel, yönetsel olarak kapalı bir sistem içinde hareket etmeyi tercih edebilmektedir.

Bahsedilebilecek başka bir konu ise, geleneksel yönetim kuramında çalışanlar veya yönetici ile çalışanlar arasında herhangi bir çatışmanın olmayacağıdır. İnsanın olduğu yerde çatışmanın olmaması beklenmezken geleneksel yönetim kuramında şayet çatışma olursa bu durumun hemen ortadan kaldırılması gerektiği düşünülmektedir. Günümüzde ise çatışma ile yeni fikirlerin ortaya çıkacağı düşüncesiyle çatışma kaçınılacak bir durum olarak görülmemektedir. Genel bir değerlendirme ile rasyonel insanın günümüz ekonomik, toplumsal, kültürel, teknolojik değişimlere ayak uydurması ile konumuz bağlamında geleneksel yönetim kuramının ilkelerinin ismen devamlılığı sürerken içerik olarak değişerek, dönüşerek günümüze uygun hale getirilmesi söz konusudur.

Anahtar Kelimeler: Yönetim Bilimi, Geleneksel Yönetim Teorisi, Modern Yönetim Süreci.

THE CHANGING FACE OF THE BASIC CONCEPTS OF TRADITIONAL MANAGEMENT THEORY IN THE MODERN MANAGEMENT PROCESS

Management science, which is said to have started with human history but has been the subject of more systematic studies since the beginning of the 20th century, continues to renew itself in accordance with changing conditions but also carries the traces of the past. In the context of our subject, it is seen that the principles determined in traditional management theory continue their existence in accordance with changing conditions today. For example, while the organization was defined as mechanical in a closed system in traditional theory, today the organization has taken on an organic structure in an open system. While division of labor and specialization are carried out in more rational conditions within this structure,

hierarchy is organized horizontally in a more interactive way than vertical. In this structure, bureaucracy, which Weber characterized, maintains its place and importance, but survives in a straight but rational way with mechanisms that will prevent its negative meaning from emerging. In this rationality, New Public Management narrows the scope of bureaucracy, but makes room in the system for every change and actor that affects the administrative process for a more efficient and effective management.
Another important feature of traditional management theory, ignoring human behavior, is not possible today. The fact that employees are motivated more, the leadership style is important in this process, the necessity of using appropriate communication channels, the possibility of organizational structures existing virtually, technological changes, the capacity for everything to change at any time, the idea of transitioning from personnel management to human resources management, etc. show the inevitability of change but also the continuing aspect of managerial principles despite everything.

Keywords: Management Science, Traditional Management Theory, Modern Management Process.

ÖRGÜTSEL BAĞLAMDA KRİZ VE KRİZ İLETİŞİMİ: ÖRNEK OLAYLAR ÜZERİNDEN BİR DEĞERLENDİRME

Şerife PEKKÜÇÜKŞEN[1]
Gökhan BİLİCİ[2]

Krizler gerçekleşme zamanı öngörülemeyen ve gerçekleştiği anda bir örgütü toplumsal ya da örgüt çevresi açısından finansal ve saygınlık yönünden güç duruma düşüren olay ya da olaylar bütünü olarak ifade edilmektedir. Söz konusu bu çalışma krizin örgütsel saygınlık boyutu noktasında kriz iletişimi yönüne odaklanmaktadır. Krizler meydana geldiği anda topum tarafından ya da örgüt çevresinden gelen tepkilerin örgüt üzerinde baskı oluşturması kaçınılmazdır. Bir kriz meydana geldiğinde örgütlerin kriz ile başa çıkabilmeleri örgütün kriz iletişimi becerisine bağlıdır. Bu süreci başarılı bir şekilde yürüten örgütlerin çoğu zaman krizi fırsata dönüştürdükleri görülmektedir. Çalışmada krizlerin özellikleri, nedenleri, türleri, kriz iletişimi etmenleri, kriz iletişim planı ve stratejileri ele alınmaktadır. Daha sonra kriz sonrası yönetime dair örgütlerin yaşadıkları krizlerden örnek olaylara yer verilmektedir. Sonuç olarak kriz yönetim sürecinde uygulanabilir planlar yapmak, kriz senaryoları oluşturmak, önleyici politikalar oluşturmak ve olası krizlere yönelik örgüt içinde personele yönelik eğitim ya da bilgilendirmelerde bulunmak oldukça önemlidir.

Kriz yönetimi, bir örgüte ve dış çevresine yönelik bir tehdidin tanımlanması ve bu tehdide etkili bir yanıt verilmesi anlamında kullanılmaktadır. Küresel olayların öngörülemezliği nedeniyle, birçok modern örgütler potansiyel krizleri ortaya çıkmadan önce belirlemeye çalışarak bunlarla başa çıkmak için kriz yönetimi planları oluşturmaktadır. Bir kriz meydana geldiğinde, örgüt varlığını sürdürebilmek için yönünü büyük ölçüde değiştirebilmelidir.
Yöneticiler, danışmanlar ve araştırmacılar geleneksel olarak finansal performans ve büyüme sorunlarına odaklanmışlardır ancak örgütsek krizlerin etkili yönetimine çok önem vermemişlerdir. Örgütsel ve endüstriyel faaliyetlerin olumsuz etkileri üretimin küçük dışsallıkları olarak ele alınmıştır. Yakın zamana kadar bu tür krizlere odaklanmanın gereksiz olduğu ileri sürülse bile, bugün kirlilik, endüstriyel kazalar ve ürün kusurları gibi krizler daha büyük bir boyut kazanmıştır. Örgütsel krizler, insanlar, örgütsel yapılar, ekonomi ve/veya teknoloji tarafından tetiklenen ve insan yaşamı ile doğal ve sosyal çevrelere büyük zararlar veren felaketlerdir. Kaçınılmaz olarak hem finansal yapıyı hem de büyük bir organizasyonun itibarını zayıflatırlar. Aşağıda örgütsel krizlere örnekler verilmektedir: (Mitroff vd., 1987).

Three Mile Island Nükleer Santrali Krizi

1979'da Three Mile Island Nükleer Santrali'nde santralin reaktör çekirdeğinin neredeyse erimesine yol açan bir kaza yaşanmıştır. Kaza, santralin sahibi olan Metropolitan Edison şirketine milyarlarca dolara mal olmakla kalmadı; aynı zamanda Amerika Birleşik Devletleri'ndeki nükleer enerji endüstrisinin kaderini de değiştirmiştir. Santral sahipleri ve işletmecileri tahliye masrafları, mali kayıplar ve tıbbi gözetim için 26 milyon dolar ödedi; onarımların ve diğer yollarla elektrik üretiminin tahmini maliyeti ise 4 milyar dolar değerindeydi.

Johnson & Johnson Tylenol Kapsül Krizi

1982'de bilinmeyen bir kişi veya kişiler düzinelerce Tylenol kapsülünü siyanürle kirletti ve sekiz kişinin ölümüne ve Johnson & Johnson için geri çağrılan paketlerde 100 milyon dolarlık kayba neden olmuştur. 1986'da ikinci bir zehirlenme olayı J&J'yi 150 milyon dolarlık bir

[1] Doç. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, pekkucuksen@kmu.edu.tr, Orcid ID: 0000-0003-2244-2646
[2] Öğr. Gör., Selçuk Üniversitesi, gokhanbilici@selcuk.edu.tr, Orcid ID: 0000-0001-8446-1928

kayıpla tüm Tylenol kapsüllerini piyasadan çekmeye zorlamıştır. Şirket kapsül formundaki ilacı terk etti ve sonuç olarak üretim tesisini yeniden tasarlamak zorunda kalmıştır. Kapsül üretiminden diğer ilaç formlarının üretimine geçmenin toplam maliyeti 500 milyon dolar civarındaydı.

Domino's Pizza Sosyal Medya Krizi ve Kriz İletişim Örneği

"Amerika'da Kuzey Carolina'daki bir restoranda, iki çalışanın Youtube'a yüklemiş oldukları video görüntüleri yüzünden büyük bir kriz yaşanmıştır. Bu krizde, Domino's Pizza ciddi bir itibar kaybına uğramıştır. Pazar günü, görevli iki Domino's çalışanı canları sıkılınca tüm sağlık ve hijyen şartlarını hiçe sayan bir yaklaşımla müşterilere pizza ve sandviç hazırlarken birbirlerini videoya çekmiş ve bunları sosyal medya ortamına yüklemişlerdir. Youtube'a yüklenen bu video bir gün içerisinde 500 bin kişi tarafından izlendi. İki gün içinde milyonu bulan izleyici sayısı bir yana birçok blogcu tarafından link verilerek paylaşıldı ve tartışıldı. Ana akım medyaya da ulaşması ve ulaşılan kişi sayısı kontrolden çıktıktan sonra krizin etkisi Domino's Pizza'yı ciddi anlamda zor durumda bırakmıştır. Domino's Pizza 48 saat içinde krize müdahale etmiştir. İlk olarak, CEO Patrick Doyle'un 2 dakikalık konuşması Youtube'a yüklenmiştir. Doyle, videoda kamuoyundan özür dilemiştir, durumun ayrıntılarını ve kriz nedeniyle alınan önlemleri paylaşmıştır. Bunun dışında, firmanın halkla ilişkiler uygulayıcıları;

- Müşterilerle kriz dönemi içerisinde iletişim kurulabilmesi için twitter hesabı açmışlardır.
- Firmanın kendi web sayfasında soruların cevaplandığı ve olayın açıklandığı özel bir link eklenmiştir.
- Tüm çalışanlara ve bayilere durum açıklanmış ve iletişim için hepsi yüreklendirilmiştir.
- Geleneksel medya mensupları ve takipçileri yüksek blogculara ulaşılarak röportajlar verilmiştir.
- Haber merkezlerine, sosyal ağ sitelerine elektronik basın bültenleri ulaştırılmış sosyal medya için bültenler hazırlanarak paylaşılmıştır.
- Firmanın kurumsal facebook sayfasında krizle ilgili açıklamalarda bulunulmuş ve eklenen sayısı arttırılmış ve aktif olarak kullanılmıştır. Tüm bu kriz örnekleri sosyal medyanın etkin veri paylaşımı sağlarken sorunları da beraberinde getirebileceğini göstermektedir. İnternet, web 2.0 teknolojisi doğru yönetilemediğinde oldukça güçlü krizler de yaratabileceğini gözlemleyebiliyoruz. Çünkü artık kullanıcılar, yükledikleri içerikleri çok hızlı bir şekilde yayabilmektedir. Sosyal medyada kriz yönetiminde dikkat edilmesi gereken kritik noktalar da mevcuttur, dürüstlük ve samimiyet bunlarda önemli bir etkendir" (Karademirlidağ, 2019, s. 144-145).

-

Kriz bağlamında iletişim, koordinasyon, anlam oluşturma, etkili yanıt, iyileşme, yenilenme, öğrenme ve esnekliğin geliştirilmesi için gereklidir. Kriz iletişimi, riskleri izlemek, anlamak ve yönetmek için devam eden mesaj alışverişi sürecini ilgilendiren risk iletişimi ile yakından ilgilidir (Seeger, 2022). Örgütlerin, toplum ya da örgüt çevresi tarafından krizden sorumlu tutulmalarının şiddetine göre kriz iletişim stratejileri değişiklik gösterebilmektedir. Örgütün krizden sorumlu olarak görülüp görülmeyeceği algısı, gerçekte örgütün sorumlu olup olmadığı kadar önemlidir. Sonuç olarak örgütün krizden sorumlu tutulacağına dair algının oluşması örgütün imajının zedelenme riskini artıracaktır (Cornelissen 2017, s. 278).

Koşullar uygun olduğunda her durum krize dönüşebilir ve kriz risk, korku, belirsizlik, beklenti durumlarında zaman ortaya çıkabilir. Kriz iletişimi çalışmaları disiplinler arasıdır çünkü kriz olaylarıyla ilişkili çeşitli retorik sorunlar sağlık, politika, çevre, teknoloji ve

ekonomi gibi birbiriyle ilişkili mekanizmalar aracılığıyla meydana gelmektedir. Krizler, öngörülmesi, yönetilmesi ve çözülmesi için çok fazla retorik çalışma gerektiren karmaşık, genellikle öngörülemeyen olaylardır. Krizlerin olumsuz çağrışımlarına rağmen, aynı zamanda fırsatlar da sunabilirler ve bu yönü, özellikle de paydaşların yeni politikalar, yapılar veya programlar oluşturmak için krizle ilgili eserlerden, kararlardan ve sonuçlardan nasıl yararlandıkları incelenmeye değerdir (Angeli, 2023).

Anahtar Kelimeler: Kriz, Kriz Yönetimi, Kriz İletişimi.

CRISIS AND CRISIS COMMUNICATION IN ORGANIZATIONAL CONTEXT: AN EVALUATION THROUGH CASE STUDIES

Crises are defined as an unpredictable event or set of events that puts an organization in a difficult financial and reputational situation in terms of social or organizational environment. This study focuses on the crisis communication aspect of crisis in terms of organizational reputation. When crises occur, it is inevitable that the reactions from the society or the organizational environment will put pressure on the organization. When a crisis occurs, the ability of organizations to cope with the crisis depends on the crisis communication skills of the organization. It is seen that organizations that successfully carry out this process often turn the crisis into an opportunity. In this study, the characteristics, causes, types, crisis communication factors, crisis communication plans and strategies are discussed. Then, case studies from the crises experienced by organizations regarding post-crisis management are given. As a result, it is very important to make feasible plans in the crisis management process, to create crisis scenarios, to create preventive policies and to provide training or information to the personnel within the organization for possible crises.

Keywords: Crisis, Crisis Management, Crisis Communication.

KURAKLIK SORUNU VE MÜCADELE YÖNTEMLERİ: KARAMAN ÖRNEĞİ

İpek SÜRMELİ SÖĞÜT[1]

Birleşmiş Milletler Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi'nde yağışların kaydedilen normal düzeylerin önemli ölçüde altına düşmesi sonucu arazi ve kaynak üretim sistemlerini olumsuz olarak etkileyen ve ciddi hidrolojik dengesizliklere yol açan doğal olay şeklinde tanımlanan kuraklık, insan faaliyetleri kaynaklı iklim değişikliği nedeniyle ortaya çıkardığı olumsuz etkilerden dolayı günümüzde insanlığın karşı karşıya kaldığı önemli çevresel sorunlardan biri haline gelmiştir. İklim değişikliğinin, özellikle daha sıcak hava koşullarının ve değişen yağış rejimlerinin, kuraklıkların sıklığını ve şiddetini artırdığı bilimsel olarak kanıtlanmıştır. Bu da kuraklığın sadece doğal döngülerin bir sonucu olmayıp, insan faaliyetleri (özellikle fosil yakıtların kullanımı) nedeniyle arttığı anlamına gelmektedir. Kuraklık, çevresel bir sorun olmasının yanında canlıların temel ihtiyacı olduğu için gıdadan ekonomiye pek çok alanı etkilemektedir. Yalnızca insanların değil yetersiz su kaynakları ve azalan otlaklar nedeniyle hayvanlar için de yeterli su ve yem temini zorlaşmaktadır.

Kuraklık ekonomik açıdan tarımsal ürünlerde yaşanan kayba bağlı olarak yiyecek üretiminde düşüşe yol açmakta ve çiftçinin gelir kaynağını önemli miktarda azaltmaktadır. Tarım ve suya dayalı sanayilerde, su kıtlığı doğrudan ekonomik kayıplara da yol açmaktadır. Yiyecek kıtlığı, suya erişimde adaletsizlik ve yoksullukta artış ise kuraklığın sosyal etkilerinden bir kaçıdır. Kuraklık, toprak verimliliğini azaltarak ekosistemlerin bozulmasına neden olmakta ve biyolojik çeşitliliği tehdit etmektedir. Kısaca kuraklık, gıda sektöründen giderek artan nüfusun beslenme sorunları yaşamasına ve ekonomik problemlere dek pek çok soruna yol açmaktadır. Kuraklık, belirli bir zaman periyoduna ait normallerden meydana gelen sapma olarak tanımlanan meteorolojik kuraklık, hazır su kaynaklarının su seviyelerinin istatistiki ortalamanın altına düşmesi şeklinde tanımlanan hidrolojik kuraklık, toprakta bitkinin ihtiyacını karşılayacak miktarda suyun bulunmaması olarak tanımlanan tarımsal kuraklık ve meteorolojik, hidrolojik, tarımsal kuraklık unsurlarının bazı ekonomik malların arzı ve talebine olan etkileriyle ortaya çıkan sosyo-ekonomik kuraklık olarak dört farklı türe sahiptir. Son 60 yılda 240 gölden 186'sının tamamen kuruduğu Türkiye, su fakiri ülkeler arasında yer almaktadır.

Kuraklıkla mücadelede azalt, tekrar kullan, su çevrimi oluştur (reduce, reuse, re-water-cycle) yöntemleri 3r formülü olarak adlandırılmaktadır. Azalt (reduce) kavramı su kullanımının daha bilinçli yapılması ile kullanılacak su miktarındaki azalma, kayıp ve kaçakların azaltılması, bir diğer deyişle bireysel su ayak izinde azalma olarak açıklanmaktadır. Tekrar kullanım (reuse) kavramı ise atık suyun tekrar kullanımı için yeni yöntemlerin bulunması anlamına gelmektedir. Çevrim suyu ise (re-cycled water) buharlaşmanın, yoğuşmanın ve yağışın sürekli bir çevrim içinde yer aldığı bir su kaynağıdır. Kuraklık sorununun giderek artması nedeniyle binaların çatılarından yapılan bir yöntem olan yağmur suyu hasadı, tarihsel olarak da çeşitli medeniyetler tarafından kullanılmış eski bir yöntemdir. Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca, 23 Ocak 2021 tarihli Resmi Gazete ile yayımlanan Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği'nde yapılan değişiklikle, Türkiye'de 2000 metre kareden büyük parsellerde inşa edilecek tüm yeni binalara yağmur suyu toplama sistemi zorunluluğu getirmiştir. Yağmur suları; tuvalet sifonları, araba yıkama ya da bahçe işleri gibi içme suyunun kullanılmadığı aktivitelerde kullanılarak alternatif bir su kaynağı elde etme yöntemini oluşturabilmektedir. Böylece şehir şebekesine olan talebi de önemli oranda düşürebilmektedir.

[1] Dr. Öğr. Üyesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü.

Çalışmanın alan araştırmasını oluşturan Türkiye'nin önemli tarım bölgelerinden biri olan Karaman'da da temel su kaynakları olan İbrala barajı %6,8, Ayrancı barajı %4,5 doluluk seviyelerine düşmüştür. Karaman İl Tarım ve Orman Müdürlüğü 2024 Brifing Raporu'nda belirtildiği üzere kentin 90.382 ha. (%39) alanı teknik ve ekonomik olarak sulamaya elverişli olduğu halde su yetersizliği nedeni ile sulanamamaktadır. Çalışmada Karaman DSİ, Karaman İl Tarım ve Orman Müdürlüğü ve Karaman Belediyesi personelleri ile nitel araştırma yöntemlerinden biri olan yarı yapılandırılmış mülakatlar yapılacaktır. Mülakatta Karaman'da kuraklığın nedenleri, kuraklıkla mücadelede hangi yöntemlerin uygulandığı ve bu mücadelede karşılaştıkları sorunlara yanıt aranacaktır. Çalışmanın amacı kuraklıkla mücadele Karaman'da hangi yöntemlerin kullanıldığı sorusuna yanıt aramaktır. Konu ile ilgili farkındalığın sağlanması ise çalışmanın bir diğer amacını oluşturmaktadır. Bu amaçla çalışmanın kavramsal çerçeve kısmında kuraklık ve kuraklık türleri ile kuraklığın nedenleri ve etkilerine yer verilecektir. Ardından kuraklıkla mücadelede yararlanılan dünya ve Türkiye uygulamaları anlatılacaktır. Son olarak mülakatlar sonucu elde edilen veriler kullanılarak Karaman'da kullanılan kuraklıkla mücadelede kullanılan yöntemler değerlendirilecektir. Karaman'da var olan kuraklık sorununun çözülmesi için su yönetimi, su kaynaklarının korunması ve iklim değişikliğiyle mücadele için hangi stratejilerin geliştirilmesi gerektiği tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kuraklık, Su Yönetimi, Karaman.

DROUGHT PROBLEM AND FIGHTING METHODS: THE CASE OF KARAMAN

According to the United Nations Convention to Combat Desertification, drought is defined as a natural event that negatively affects land and resource production systems due to rainfall falling below normal levels. However, drought severity increases due to human activities and climate change. This situation leads to various problems such as food production, economic losses, and decreased biodiversity. Drought can be divided into four different types: meteorological, hydrological, agricultural, and socio-economic. Turkey is a water-poor country and many lakes have dried up in the last 60 years.

"3R" (Reduce, Reuse, Water Cycle) methods are important in combating drought. These methods include reducing water use, reusing wastewater, and sustainably managing natural water cycles. In addition, rainwater collection systems have been made mandatory for new buildings in parcels larger than 2000 square meters in Turkey.

The study aims to examine drought combat methods in Karaman. Important water resources in Karaman have reached low filling levels and a large part of the areas suitable for irrigation cannot be used due to water insufficiency. In the study, the causes of drought in Karaman and solutions will be investigated through interviews with local authorities and existing methods will be evaluated. In addition, suggestions for water management and combating climate change will be presented.

Keywords: Drought, Water Management, Karaman.

1954 GENEL SEÇİMLERİNİN KARAMAN YEREL BASININA YANSIMASI: DEMOKRAT KARAMAN GAZETESİ ÖRNEĞİ

Muhammed İN[1]

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu kadrosu TBMM'nin açılmasından itibaren *çoğulculuk* ilkesini benimsemiş demokratik bir sistem ve çok partili siyasi idare biçimini amaçlamıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında bu amaç doğrultusunda hareket edilmiş ve çok partili siyasi hayata geçiş denemelerine başlanmıştır. İlk olarak 1924 yılının Kasım ayında Kazım Karabekir, Refet Bele, Rauf Orbay, Adnan Adıvar, Ali Fuat Cebesoy gibi Millî Mücadele döneminin önemli kişileri tarafından Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası (TCF) kurulmuştur. Ancak TCF, Şeyh Sait İsyanına sebep olan gericilerin partinin içinde bulunduğu düşüncesiyle kurucuları tarafından 1925 yılının haziran ayında feshedilmiştir. Bu gelişmeden yaklaşık beş yıl sonra Ali Fethi Okyar tarafından Ağustos 1930'da Serbest Cumhuriyet Fırkası (SCF) kurulmuş fakat benzer gerekçelerle doksan gün içerisinde bu oluşumda kurucusu tarafından kapatılmıştır. Sonuç olarak cumhuriyetin ilk on yılında demokrasiye geçiş denemeleri başarısızlığa uğramıştır.

Demokratik hayata geçişte olumsuz deneyimler yaşayan Türk siyasi hayatı, arzu ettiği çok partili sisteme 1946 yılının temmuz ayında yapılan genel seçimler sonucunda Demokrat Parti'nin altmış bir milletvekili ile meclise girmesiyle kavuşacaktır. 1946 genel seçimlerine kadar Türk siyasi hayatı doğal olarak boş durmamış ve farklı partilerin kurulmasıyla hareketli bir dönem geçirmiştir. Milli Kalkınma Partisi (18 Temmuz 1945-22 Temmuz 1958), Sosyal Adalet Partisi (13.09.1945-21.09.1952), Liberal Demokrat Parti (11.03.1946-13.03.1952), Çiftçi ve Köylü Partisi (24.04.1946-02.06.1946), Türkiye Sosyalist İşçi Partisi (24.05.1946-10.09.1948), Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi (19.06.1946-16.12.1946) İslam Koruma Partisi(19.07.1946-12.09.1946) gibi siyasi ömrü kısa süren partiler de kurulmuştur. Ancak bu partiler fiili olarak bulundukları dönemde ciddi bir politik etki yaratamamalarından dolayı birçoğunun adı dahi hatırlanmaz. Bu sebeple, bu partiler *çok partili dönemin ötekileri* olarak nitelendirilirler.

Cumhuriyet Halk Fırkası'nın üyelerinden olup partinin bazı politikalarından rahatsız olan kişiler tarafından kurulan DP, 21 Temmuz 1946 erken seçimlerine katılmış ve muhalefet partisi konumunda yer alarak meclise girmiştir. Erken seçimlere kadar henüz tam olarak siyasi oluşumunu ve örgütletmesini tamamlayamayan parti 12 Mayıs 1950 genel seçimlerine daha güçlü bir şekilde hazırlanmış ve bunun sonucunda yirmi yedi yıl süren CHP iktidarından yönetimi devralmıştır. 27 Mayıs 1960 Askerî Darbesi'ne kadar siyasi hayatını sürdüren Demokrat Parti; Cumhuriyet Halk Partisi, Cumhuriyetçi Millet Partisi, Türk Köylü Partisi ve İşçi Partisi'nin katıldığı 1954 genel seçimlerinden 5 milyon 313 bin 659 seçmenin desteğini alarak %58 oy oranına ulaşmış ve 503 milletvekili sayısıyla iktidar partisi olmaya hak kazanmıştır. Seçime katılan diğer bir parti olan CHP, 3 milyon 193 bin 471 oy ve 31 milletvekili ile ikinci parti olurken, Cumhuriyetçi Millet Partisi 480 bin 249 oy ve 5 milletvekili ile üçüncü parti olmuştur. Buna ek olarak Köylü Partisi 50 bin 935 oy ve İşçi Partisi dokuz yüz on oy almışlar ancak meclise milletvekili gönderememişlerdir. Demokrat Partinin 1954 genel seçimlerindeki başarısında, taşrayı ve köylüyü kalkındırma politikaları önemli bir paya sahip olmuştur. Bu durum dönemin taşra basını incelendiğinde açık bir şekilde anlaşılmaktadır.

[1] Öğretim Görevlisi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü. muhammedin@kmu.edu.tr, https://orcid.org/0000-0002-5273-874X .

Bu çalışmanın konusu olan *Demokrat Karaman* gazetesi de bunun en somut örneklerinden biridir. *Demokrat Karaman* gazetesi, 3 Mart 1954 Çarşamba günü haftalık siyasi gazete olarak yayın hayatına başlamış ve 29 Nisan 1960'a kadar toplam 244 sayı çıkarılmıştır. Yazı işleri müdürü Avukat Kemal ÖZBUCAK tarafından çıkarılan gazetenin dizgisi ve baskısı, Semerciler Sokağı Numara. 62_Karaman adresinde bulunan Larende Basımevinde gerçekleştirilmiştir. Zor şartlar altında ve kimsenin tasavvur edemeyeceği kadar küçük ve enerjik elemanlar tarafından kendi imkanlarının üzerinde gece yarılarına kadar çalışılarak çıkarılan gazetenin yönetimi, Demokrat Parti'nin fiilen yayın organı olmak suretiyle Karaman halkına hizmet etmek için üzerlerine düşen vazifeyi yerine getirmek iddiasındadır. *Demokrat Karaman* gazetesi, DP'nin faaliyetleri ve politikaları hakkında Karaman halkını bilgilendirmektedir. Bununla birlikte -söz konusu zaman diliminde ilçe olan- Karaman'da gerçekleşen günlük haberleri, belediyeden yapılan duyuruları ve çıkarılan bazı kanunları halka ilan eder. Karaman'da gerçekleşen düğünler, dernek toplantıları ve önemli ziyaretler ve maddi kazanç elde etmek için ilanlara ve reklamlara da gazetenin sütunlarında yer verilir.

Demokrat Karaman gazetesi kurulduğu ilk günden itibaren Demokrat Parti'nin Karaman'da yarı resmi yayın organı şeklinde çalışmıştır. Özellikle gazetenin yazı işleri müdürü Kemal Özbucak, çıkarılan her sayının baş yazısında Demokrat Parti politikalarını *sevimli Karamanlılar'a* anlatmaya çalışmıştır. Özbucak; DP hesap veriyor yazı dizisiyle 12 Mayıs 1950 öncesi CHP iktidarının köy ve köylülere yönelik politikalarını eleştirmiştir. Köylere eğitim ve sağlık hizmetlerinin yeterli bir şekilde götürülmediğini ve köylü vatandaşların el emeği ürünlerini değerinde satamadığını vurgular. Köylü vatandaşlar efendiliğini Demokrat Parti iktidarında kazandığının altını çizerek Karamanlı hemşerilerin bunu idrak etmesinin mühim olduğunu anlatır.

Karaman'da Demokrat Parti'nin gençlik teşkilatının kuruluşunu, üyelerini ve faaliyetlerini halka anlatmak gazetenin siyasi propagandalarından biridir. DP gençlik teşkilatının kuruluşunun ardından yapılan kurul toplantısında; Karaman başkanlığına Kemal Özbucak, tüccar Kemal Tezel sekreterliğe, spor kolu başkanlığına Rıfat Yiğitoğlu, saymanlığa Cahit Taranoğlu, kültür kolu başkanlığına tüccar Kemal Kaynaş, lokal müdürlüğüne Sabri Kirişçi'nin seçildiğini gazete sayfaları Karaman halkına duyurmaktadır.

1954 genel seçimlerine giden süreçte, Karaman'da CHP ve CMP'den istifa edip DP saflarına geçenler de *Demokrat Karaman* gazetesinin sayfalarında görülmektedir. Muhalif partilerden istifa eden üyelerin isimlerinin listesi yayınlamakta ve ne sebeple istifa ettikleri aktarılmaktadır. Bu haberler *İstifalar* başlığı altında seçimin yapılacağı tarih olan 2 Mayıs'a kadar yayımlanmaya devam eder. Bunun dışında *Memurlara İkramiye* başlığı altında genel seçimlerden önce meclis tatile girmeden kamu personelinin üç aylık maaş ikramiyesi alabileceğinin haberi verilmektedir.

Demokrat Parti Karaman teşkilatı 21 Nisan 1954 Çarşamba günü Konya milletvekili adaylarının da katıldığı görkemli bir miting düzenlemiştir. Milletvekili adaylarının tanıtıldığı toplantıda Kemal Ö. söz alarak Demokrat Parti'nin, yabancı sermaye ve çiftçilere yönelik politikaları hakkında bir konuşma yapmıştır ve bu konuşmanın metni gazetenin 23 Nisan'da çıkarılan 10. sayısında yayımlanmıştır.

2 Mayıs 1954 yılında düzenlenen genel seçimlerde Demokrat Parti büyük bir siyasi zafer kazanmıştır. Bu durum *Demokrat Karaman* gazetesinin 5 Mayıs 1954 tarihli 11. sayısında "Demokrat Partinin Büyük Zaferi: Asil ve necip milletimize kutlu olsun!" başlığıyla

haberleştirilmiştir. Seçim sonuçlarına yer verilmiş ve Konya'da DP'nin 23 bin 572 oy aldığı vurgulanmıştır. Bununla birlikte DP'nin altmış vilayette birinci parti olduğu bildirilmektedir.

DP'nin 1954 genel seçimlerinde elde ettiği büyük siyasi zaferin taşrada ve köylerde iyi bir şekilde örgütlenmesinin etkisi büyüktür. Propagandaları ülkenin en ücra köşelerine kadar ulaşmış ve taşra basınını da hakimiyet altına alarak buralarda yaşayan halkın hem isteklerine kulaklarını kapamamış hem de eleştirilerini dinlemiştir. Bunun neticesinde de halkın teveccühünü kazanmıştır. Basının taşra halkının tercihleri üzerindeki etkisi ve seçimlerin sadece merkez vilayetlerde kazanılmayacağı ilkesi böylelikle muhalifler tarafından da anlaşılmıştır. *Demokrat Karaman* gazetesi ve çalışmamızda aktarılan faaliyetleri bu durumun en somut örneklerinden biridir.

Anahtar Kelimeler: Yerel Basın ve Politika, 1954 Genel Seçimleri, Demokrat Karaman Gazetesi, Demokrat Parti.

THE REFLECTION OF THE 1954 GENERAL ELECTIONS TO KARAMAN LOCAL PRESS: THE SAMPLE OF DEMOKRAT KARAMAN NEWSPAPER

The founding staff of the Republic of Türkiye aimed for a democratic system and multi-party political administration since the opening of the Grand National Assembly. In the first decade of the Republic, multi-party political life was aimed with the establishment of the Progressive Republican Party and the Free Republican Party. However, the political life of both of these parties was short-lived. Consequencely , it was governed with a single-party system until 1946. The single-party government ended when the Democrat Party entered parliament in 1946.

After the Democrat Party came to power, it gave importance particular to village people and agricultural policies. He tried to convey his policies to the smallest villages of Turkey. For this reason, he gave great importance to the local press. The *Demokrat Karaman* newspaper is also one of the semi-official propaganda tools of the DP in the provinces. It was founded on March 3, 1954. It aimed to be the voice of the Demokrat Karaman.

The *Demokrat Karaman* newspaper tried to explain the party policies to the people of Karaman until the elections held on May 2, 1954. The founder of the newspaper, Kemal ÖZBUCAK, in particular, wrote influential articles about the Democrat Party policies. This continued until the Democrat Party won the general elections.

The great political victory achieved by the DP in the 1954 general elections was greatly influenced by its good organization in the provinces and villages. Their propaganda reached the most remote corners of the country and by dominating the provincial press, they did not turn a deaf ear to the demands of the people living there and listened to their criticism. As a result, gained the favor of the people. Thus, the influence of the press on the preferences of the rural people and the principle that elections cannot be won only in the central provinces were understood by the opponents. *Demokrat Karaman* newspaper and its activities described in our study are one of the most concrete examples of this situation.

Keywords: Local Press and Policy, General Elections, Demokrat Karaman Newspaper, Democrat Party.

KARAMAN HABER SİTELERİNDE ASAYİŞ HABERLERİ

Murat SAĞLAM[1]
Mehmet Akif ORHAN[2]

İletişim, insanlık tarihinin başlangıcından bu yana hayatımızdadır ve insanların birbiriyle etkileşime geçmesini sağlamaktadır. İletişim sayesinde çevresinden bilgi alan insanoğlu bu bilgiyi zamanla yaymıştır. İnsanların bilgi edinme ve bilgi verme eylemleri ile haber kavramı ortaya çıkmıştır. Zamanla iletişim araçlarının gelişmesiyle birlikte habercilik türleri de değişmeye başlamıştır. Haberin en ilkel hali sözel olarak insanlar arasında yapılan enformasyon alışverişidir. İnsanların günlük hayatlarıyla ilgili gelişmeleri birbirine aktararak kurduğu süreç, iletişim olarak adlandırılmaktadır ve bu süreç haberi oluşturur. Yazının icat edilmesiyle çeşitli yüzeylere aktarılan enformasyon kalıcı bir hal almıştır ve tarihsel süreçte bir aktarıma imkân sağlamıştır. Bu aktarım sayesinde geçmişten günümüze enformasyon aktarımı olmuştur. Matbaanın icadı ise mevcut enformasyonların geniş kitlelere ulaşımında kitle iletişim aracı kavramını ortaya çıkarmıştır. Kitle iletişim araçlarının ilklerinden olan gazete zamanla yerini elektronik sistemlere bırakmıştır. Elektronik sistemler sayesinde ortaya çıkan radyo ve televizyon sesli ve görüntülü enformasyon aktarımını yapmıştır ve küresel bir haberleşme ağının temeli atılmıştır. Çok yakınımızdaki 20. yüzyıl sonrası internet ve dijital araçların yaygınlaşması ile haber anlayışı tamamen yeni bir boyut kazanmıştır. İnternet siteleri, sosyal medya ağları gibi platformlar ile enformasyon yayma süreci ve hedef kitlesi gelişmiştir.

Asayiş, toplumdaki huzurun ve güvenliğin idaresini ifade eder. Bu idareyle ilgili yayınlanan haberler, asayiş haberleri ya da 3. sayfa haberler olarak tanımlanır. Toplumun bilgi alma ihtiyacının bir değişik türü olan asayiş haberleri, insanların toplumsal yaşamda meydana gelen olayları merak etmesi ve bu olaylara karşı tedbirli olması açısından önem taşımaktadır. Geçmişte insanların yaşadıkları bölgede meydana gelen bir olayın dilden dile dolaşarak yerleşim yerine yayılması faaliyetini günümüzde çeşitli gazeteler, siteler, ajanslar, televizyon kanalları, radyo kanalları çeşitli yayın kurallarına uygun şekilde yapmaya çalışmaktadır. Asayiş konusunda teyitli bilgilerin 5N 1K ve haber etik kurallarına göre yayınlanması yerel, ulusal ve küresel bağlamda ciddi önem taşımaktadır. Doğruluğu olmayan bir haber yayını tahmin edilemeyecek derecede kötü sonuçlar doğurabilir. Bu bağlamda yayın yapan birçok yayın kuruluşu çeşitli ilkeler benimsemiştir ve kamu yararını düşünerek yayınlar yapmaktadır.

Yayınlanan asayiş haberleri bilgi verilen bölgenin imajını da etkilemektedir. Günümüzde asayiş haberleri vatandaşları suç olaylarına karşı bilgilendirir. Çeşitli suçların kamuya duyurulması ile caydırıcılık sağlanır. Adalet, güvenlik, düzen üzerine tartışmalar ile yasama, yürütme ve yargıdan sonra 4. güç olan basının denetleme görevi asayiş haberleri sayesinde yerine getirilmektedir. Hatta bazı suç olaylarının açığa çıkmasında ve adaletin sağlanması konusunda asayiş haberleri büyük önem taşımaktadır. Asayiş haberleri olumlu yanlarının dışında olumsuz yanlara da sahiptir. Aşırı sansasyonel şekilde yayına verilen haberler halk üzerinde korku ve kaygı seviyesini artırabilir. Sürekli olarak suç haberlerini gören toplum güvensizlik hissine kapılabilir. Yanlış verilen bir bilgi toplumda çeşitli önyargılara sebep olabilir. Çocukların bu haberlere erişmesi ile çocuklar üzerinde travmatik etkiler meydana gelebilir. Haberlerde çeşitli olayların nasıl gerçekleştiğinin detaylıca anlatılması suça teşvik oranında artış yaşanmasına sebep olabilir. Adli sürecin devam ettiği konularda haberlerde bir kişinin suçlu ilan edilmesi kamuoyunda yanlış bir algı oluşturabilir. Asayiş haberleri doğru bir

[1] Doç. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Fakültesi Yeni Medya Anabilim Dalı.
[2] Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Fakültesi Yeni Medya Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

şekilde yayınlandığı zaman halkı bilgilendirir fakat kötü niyetli olarak yanlış sunulursa halkta korku, güvensizlik oluşturur ve toplumun psikolojik durumunu olumsuz yönde etkiler.

Çalışmada 2024 yılında, 7-13 Ekim tarihleri arasında Karaman internet haber sitelerinde yer alan asayiş haberleri içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. 7 günlük süreçte www.karamangundem.com ve www.kgrthaber.com internet haber sitelerinde paylaşılan asayiş haberleri incelenmiştir. İncelemelerde asayiş haberlerinin paylaşılma sıklığı ve içerikleri ele alınmıştır.

Belirtilen tarihler arasında www.kgrthaber.com sitesinde 278 haber yayınlanmıştır. Aynı aralıkta www.karamangundem.com sitesinde 92 haber yayınlanmıştır. www.kgrthaber.com sitesinin en yoğun haber yayınladığı tarih 50 haber ile 10 Ekim 2024 tarihi olmuştur. www.karamangundem.com sitesinin en yoğun haber yayınladığı tarih ise 19 haber ile 7 Ekim 2024 tarihi olmuştur. Haber yayınlama açısından www.kgrthaber.com daha çok haber yayınlamaktadır.

Yapılan incelemede www.kgrthaber.com sitesinin toplamda 103 asayiş haberi yayınladığı www.karamangundem.com sitesinin ise 13 asayiş haberi yayınladığı görülmektedir. Bu bağlamda www.kgrthaber.com sitesinin daha çok asayiş haberi yayınlamakta olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. www.kgrthaber.com sitesinde günlük yayınlanan en yüksek asayiş haber sayısı 23, en düşük asayiş haber sayısının 7 olduğu görülmüştür.
www.kgrthaber.com sitesinde 13 Ekim 2024 tarihinde yayınlanan 24 asayiş haberinden sadece 5 tanesi Karaman ile ilgilidir. www.karamangundem.com sitesinin 7 ve 8 Ekim tarihlerinde yayınladığı haberlerin tamamı Karaman'ı ilgilendiren asayiş haberlerinden oluşmaktadır.

www.kgrthaber.com sitesinde yayınlanan 278 haberin 103 tanesini asayiş haberi oluşturmaktadır ve bu çerçevede asayiş haberlerinin oranı %37 olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.
www.karamangundem.com sitesinde yayınlanan 92 haberin 13 tanesini asayiş haberi oluşturmaktadır ve bu çerçevede asayiş haberinin oranı %14 olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.
Veriler yorumlanacak olursa www.kgrthaber.com sitesi yerel asayiş haberlerin yanı sıra diğer illerdeki asayiş haberlerini de yayınlayarak ulusal hedefli bir yayın yaptığı anlaşılmaktadır. www.karamangundem.com sitesi ise Karaman'ın asayiş haberlerine odaklanarak hedef kitle olarak Karaman'a hitap etmektedir.

Her iki internet haber sitesinde de asayiş haberleri etik kurallara uygun şekilde yayınlanmaktadır. Asayiş haberlerinin sayısının çok olması asayiş haberlerinin tüketiminin daha çok olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Yayınlanan haberlerde büyük oranda asayiş haberi yayınlanması şehir imajı açısından Karaman'ın güvensiz bir şehir olduğu algısını yaratabilir ve şehir dışında yaşayanların Karaman'a bakış açısı olumsuz olabilir. Asayiş haberlerinin az sayıda yayınlanması ise yaşanan olayların yeterince yansıtılmadığı algısını doğurabilir.

Anahtar Kelimeler: Karaman, Asayiş, Haber, İçerik Analizi, Yeni Medya

SECURITY NEWS ON KARAMAN NEWS SITES

Communication has been in our lives since the beginning of human history and enables people to interact with each other. Humans, who receive information from their surroundings through communication, have spread this information over time. The concept of news emerged with the actions of people to obtain and provide information. Over time, with the development of communication tools, types of journalism have also begun to change. The most primitive form of news is the verbal exchange of information between people. The process that people establish by sharing developments related to their daily lives with each other is called communication and this process constitutes news. With the invention of writing, information transferred to various surfaces has become permanent and has enabled a transfer in the historical process. Thanks to this transfer, there has been a transfer of information from the past to the present. The invention of the printing press has brought about the concept of mass communication in the transmission of existing information to large masses. Newspapers, which are among the first mass communication tools, have given way to electronic systems over time. Radio and television, which emerged thanks to electronic systems, have transferred audio and visual information and the foundation of a global communication network has been laid. With the spread of the internet and digital tools after the 20th century, which is very close to us, the concept of news has gained a completely new dimension. The process of disseminating information and its target audience have developed with platforms such as websites and social media networks. Public order refers to the management of peace and security in society. News published about this management is defined as public order news or third-page news. Public order news, which is a different type of information need of the society, is important in terms of people being curious about the events that occur in social life and being cautious against these events. In the past, the activity of spreading an event that occurred in the region where people lived by word of mouth to the settlement is carried out by various newspapers, websites, agencies, television channels, radio channels in accordance with various broadcasting rules today. The publication of confirmed information about public order in accordance with the 5W 1H and news ethics rules is of great importance in the local, national and global context. An inaccurate news broadcast can have unpredictable bad results. In this context, many broadcasting organizations have adopted various principles and make broadcasts considering the public interest. Public order news also affects the image of the region where information is given. Today, public order news informs citizens about criminal events. Deterrence is provided by announcing various crimes to the public. Discussions on justice, security, order and the monitoring duty of the press, which is the 4th power after the legislature, executive and judiciary, are fulfilled through public order news. Public order news is even of great importance in revealing some criminal incidents and ensuring justice. Public order news has negative aspects as well as positive aspects. News broadcasted in an overly sensational manner can increase the level of fear and anxiety in the public. The society that constantly sees crime news can feel insecure. Incorrectly given information can cause various prejudices in the society. Children's access to this news can have traumatic effects on children. Detailed explanations of how various events took place in the news can lead to an increase in the rate of incitement to crime. Declaring a person guilty in the news on issues where the judicial process is ongoing can create a false perception in the public. Public order news informs the public when it is published correctly, but if it is presented incorrectly with malicious intent, it creates fear and insecurity in the public and negatively affects the psychological state of the society. In the study, the security news on Karaman internet news sites between October 7-13, 2024, were examined using the content analysis method. Security news shared on www.karamangundem.com and

www.kgrthaber.com internet news sites were examined in a 7-day period. The frequency and content of security news were discussed in the examinations.

278 news were published on www.kgrthaber.com between the specified dates. 92 news were published on www.karamangundem.com during the same period. The most intensive news publication date of www.kgrthaber.com was October 10, 2024 with 50 news. The most intensive news publication date of www.karamangundem.com was October 7, 2024 with 19 news. In terms of news publication, www.kgrthaber.com publishes more news. In the examination, it was seen that www.kgrthaber.com published a total of 103 public order news and www.karamangundem.com published 13 public order news. In this context, it is concluded that www.kgrthaber.com publishes more public order news. The most published daily news on www.kgrthaber.com

Keywords: Karaman, Public Security, News, Content Analysis, New Media.

KAYNAKÇA

Işık, M. (2012). Kitle iletişim sistemleri : Dünya ve Türkiye bağlamında. Eğitim Kitabevi.
Yaylagül, L. (2014). Kitle iletişim kuramları : Egemen ve eleştirel yaklaşımlar. Dipnot Yayınları.
YAPARGÖNENÇ, A. (2012). MEDYA VE HABER. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi | Istanbul University Faculty of Communication Journal. https://doi.org/10.17064/iüifhd.74643
YÜCEDOĞAN, G. (2012). İNTERNET HABERCİLİĞİ. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi | Istanbul University Faculty of Communication Journal. https://doi.org/10.17064/iüifhd.56391

OSMANLI DÖNEMİ ÖNCESİ KARAMAN'DA İLETİŞİM YÖNTEMLERİ VE ETKİLERİ

Murat SAĞLAM[1]
Meltem DEMİR[2]

Bu çalışma, Osmanlı dönemi öncesinde Karaman Beyliği'nde kullanılan iletişim yöntemlerini ve bu yöntemlerin toplumsal, kültürel, ekonomik ve siyasi etkilerini detaylı bir şekilde incelemektedir. Karaman, coğrafi konumu ve tarihsel yapısıyla Anadolu'nun önemli beyliklerinden biri olarak tarihsel sürece katkı sağlamıştır. Osmanlı'dan önceki dönemde kullanılan iletişim yöntemleri, toplumların sosyal yapılarının, yönetim anlayışlarının ve ekonomik ilişkilerinin şekillenmesinde büyük rol oynamıştır. Bu çalışma, Karaman Beyliği'nin iletişim stratejilerini ele alarak, bu yöntemlerin toplumu nasıl organize ettiğini ve toplumsal düzenin nasıl sağlandığını açıklamayı amaçlamaktadır.
Çalışma, Osmanlı dönemi öncesinde, özellikle okuma yazma oranının düşük olduğu toplumlarda sözlü iletişim çok önemli bir yer tutuyordu. Karaman Beyliği'nde de bu durum farklı değildi. Halk ozanları ve meddahlar toplumsal iletişimde büyük bir rol oynuyordu. Ozanlar, toplumu eğlendirmekle birlikte aynı zamanda toplumun birliğini sağlayan, önemli olayları şiir ve destanlarla halk arasında yayarak bilgilendiren kişilerdir. Bu kişiler, aynı zamanda siyasî mesajları ve yönetimin halkla iletişimini sağlamak adına önemli bir işlev görmüşlerdir.

Vaazlar ve hutbeler da dini liderlerin halkla iletişim kurduğu önemli araçlardı. Cuma namazlarında verilen hutbeler, halkı sadece dini açıdan bilgilendirmekle kalmaz, aynı zamanda siyasi ve sosyal mesajlar da içerirdi. Bu da halkın yöneticiler hakkında bilgi edinmesi, toplumun ideolojik yönlendirilmesi için önemli bir fırsat sağlardı. Ayrıca, topluluk toplantıları ve meclisler de yerel düzeyde halk arasında iletişimin sağlanmasında önemli bir yer tutuyordu. Bu toplantılarda halk, yöneticilerden ve liderlerden direkt bilgi alır, sorunlarını dile getirir ve çözüm önerilerini tartışırdı.

Karaman'daki yazılı iletişim, çoğunlukla resmî belgeler, vakfiye metinleri ve kitabeler aracılığıyla sağlanıyordu. Karaman Beyliği, Osmanlı İmparatorluğu'na ve diğer Anadolu beyliklerine benzer olarak yazılı iletişim sistemini oldukça etkili bir şekilde kullanıyordu. Fermanlar, Beyliklerin aldığı kararları halkla paylaşmak için önemli araçlardı. Bu belgeler, halk arasında bilgilendirme yaparken aynı zamanda toplumun yöneticilere karşı duyduğu güveni pekiştiriyordu.

Vakfiye belgeleri, özellikle dini ve sosyal yapıyı düzenlemek ve vakıf mallarını yönetmek için kullanılıyordu. Bu belgeler, sadece yönetimin kararlarını aktarmakla kalmaz, aynı zamanda halkın sosyal ilişkilerini ve ekonomik düzenini belirleyen birer rehber niteliği taşırdı. Ayrıca, kitabeler ve yazıtlar, kamuya açık alanlarda halkın önemli bilgileri öğrenmesini sağlardı. Camiler, medreseler, çeşmeler ve köprüler gibi kamuya ait yapılarda yer alan kitabeler, halkın bu yapıları ve arkasındaki değerleri öğrenmesini sağlardı.
Karaman Beyliği'nde kervanlar ve ticaret yolları, iletişimde önemli rol oynayan fiziksel taşıma yöntemlerindendir. Karaman, Akdeniz ile İç Anadolu arasındaki stratejik konumu sayesinde önemli bir ticaret merkeziydi. Kervanlar, hem mal taşımacılığı hem de bilgi taşımacılığı konusunda kritik bir işlev görüyordu. Tüccarlar ve elçiler, çeşitli yerlerden gelen

[1] Doç. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Fakültesi Yeni Medya Anabilim Dalı.
[2] Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Fakültesi Yeni Medya Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

haberleri ve bilgileri Karaman'a taşır, burada da ticaret yapan diğer tüccarlara ve yöneticilere aktarırdı.

Kervansaraylar, tüccarların yalnızca dinlenmek için kullandığı yapılar değil, aynı zamanda bilgi alışverişinin yapıldığı yerlerdi. Burada, haberler, dedikodular, ticaretle ilgili yenilikler ve yöneticilerin emirleri yayılırdı. Ayrıca güvercin postası gibi daha yenilikçi iletişim yöntemleri de Karaman'da kullanılmaktaydı. Bu sistem, özellikle askeri alanlarda hızlı bilgi aktarımını sağlamak için kullanılıyordu ve Osmanlı dönemiyle birlikte daha da yaygınlık kazanmıştır.

Dini iletişim, Karaman'da çok önemli bir yer tutuyordu. Dini liderler ve müderrisler, halkı sadece dini açıdan yönlendirmekle kalmaz, aynı zamanda toplumsal düzenin sağlanmasına katkı sunarlardı. Hutbeler aracılığıyla verilen mesajlar, halkın siyasal ve toplumsal olaylar hakkında bilgilendirilmesini sağlıyordu. Aynı zamanda dini etkinlikler, halk arasında sosyal dayanışmanın güçlenmesine de yardımcı oluyordu. Mevlitler ve dini şenlikler, toplumu bir arada tutan ve halk arasında iletişimi sağlayan etkinliklerdi.

Karaman'daki iletişim yöntemleri, yalnızca bilgi aktarımını sağlamakla kalmamış, aynı zamanda toplumun sosyal ve ekonomik yapısını da güçlendirmiştir. Kervanlar ve ticaret yolları, sadece mal taşımacılığını değil, aynı zamanda kültürel ve siyasi bilgilerin aktarımını da sağladı. Bu süreç, hem ticaretin güvenliğini artırmış hem de bölgesel ekonomik ilişkilerin sağlam temellere dayanmasını sağlamıştır. Ayrıca, yazılı belgeler ve resmi fermanlar, ekonomik düzeni belirleyen araçlar olmuştur.

Sonuç olarak, Osmanlı dönemi öncesi Karaman'da kullanılan iletişim yöntemleri, toplumsal yapıyı organize etmek ve halkın yöneticilerle olan ilişkisini güçlendirmek açısından önemli bir rol oynamıştır. Bu yöntemler, sadece günlük yaşamın düzenini sağlamakla kalmamış, aynı zamanda Karaman Beyliği'nin Osmanlı'ya geçiş sürecinde etkin bir köprü oluşturmuştur. Karaman'ın kullandığı iletişim sistemleri, Osmanlı İmparatorluğu tarafından benimsenmiş ve geliştirilmiştir. Bu bağlamda, Karaman'ın iletişim geçmişi, Osmanlı İmparatorluğu'nun iletişim ağlarının temellerini atmış ve halkla daha etkin bir ilişki kurmasına olanak sağlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, Karaman, İletişim Algısı.

COMMUNICATION METHODS AND EFFECTS IN KARAMAN BEFORE THE OTTOMAN PERIOD

This study examines in detail the communication methods used in the Karaman Principality before the Ottoman period and the social, cultural, economic and political effects of these methods. Karaman has contributed to the historical process as one of the important principalities of Anatolia with its geographical location and historical structure. The communication methods used in the period before the Ottoman period played a major role in shaping the social structures, management approaches and economic relations of societies. This study aims to explain how these methods organized the society and how social order was achieved by examining the communication strategies of the Karaman Principality.

The study, before the Ottoman period, especially in societies where the literacy rate was low, verbal communication had a very important place. This situation was no different in the Karaman Principality. Folk poets and storytellers played a major role in social communication. Bards were people who entertained the society, but also ensured the unity of

the society, and informed the people about important events by spreading them through poems and epics. These people also played an important role in ensuring political messages and the communication of the administration with the people.

Sermons and sermons were also important tools through which religious leaders communicated with the people. The sermons given during Friday prayers not only informed the people from a religious perspective, but also included political and social messages. This provided an important opportunity for the people to learn about the administrators and to guide the society ideologically. In addition, community meetings and assemblies played an important role in providing communication between the people at the local level. In these meetings, the people received direct information from the administrators and leaders, expressed their problems and discussed possible solutions.

Written communication in Karaman was mostly provided through official documents, foundation deeds and inscriptions. The Karaman Principality, similar to the Ottoman Empire and other Anatolian principalities, used the written communication system quite effectively. Fermans were important tools for sharing the decisions taken by the principalities with the public. These documents provided information among the public while also reinforcing the trust that the society had in the administrators.

Endowment documents were used especially to organize the religious and social structure and to manage the foundation properties. These documents not only conveyed the decisions of the administration, but also served as a guide that determined the social relations and economic order of the people. In addition, inscriptions and epitaphs allowed the public to learn important information in public areas. Inscriptions on public structures such as mosques, madrasahs, fountains and bridges allowed the public to learn about these structures and the values behind them.

Caravans and trade routes were physical transportation methods that played an important role in communication in the Karaman Principality. Karaman was an important trade center thanks to its strategic location between the Mediterranean and Central Anatolia. Caravans played a critical function in both the transportation of goods and the transportation of information. Merchants and ambassadors carried news and information from various places to Karaman, where they were passed on to other merchants and administrators doing business.

Caravanserais were not only structures used by merchants to rest, but also places where information was exchanged. News, gossip, innovations related to trade and orders of administrators were spread here. In addition, more innovative communication methods such as pigeon post were also used in Karaman. This system was used to provide rapid information transfer, especially in military areas, and became more widespread with the Ottoman period.
Religious communication held a very important place in Karaman. Religious leaders and teachers not only guided the people religiously, but also contributed to the establishment of social order. The messages given through sermons informed the people about political and social events. At the same time, religious events helped strengthen social solidarity among the people. Mawlids and religious festivals were events that held the society together and provided communication between the people.

Communication methods in Karaman not only provided the transfer of information, but also strengthened the social and economic structure of the society. Caravans and trade routes provided not only the transportation of goods, but also the transfer of cultural and political

information. This process both increased the security of trade and ensured that regional economic relations were based on solid foundations. In addition, written documents and official decrees were tools that determined the economic order. As a result, the communication methods used in Karaman before the Ottoman period were used to organize the social structure and to provide the people with

Keywords: Ottoman, Karaman, Communication Perception.

2018 İLKOKUL FEN BİLİMLERİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI VE 2024 FEN BİLİMLERİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN YAŞAM BECERİLERİ AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILARAK İNCELENMESİ

Nilay AŞIK[1]
Özlem SADİ[2]

Günümüzde bilim ve teknolojide yaşanan gelişmeler toplumların yaşam koşullarında da değişimleri beraberinde getirmektedir. Hazırlanan öğretim programları ile öğrencilerin çağın gerektirdiği becerilere göre yetişmesi temel hedefler arasında yer almaktadır. Öğrencilerin yeni durumlarla karşılaşması ve bu durumlara uyum sağlaması için öğretim programlarında belli aralıklarla güncellemelere gidildiği görülmektedir. Fen Bilimleri Dersi bağlamında incelediğimizde 1968, 1992, 2000, 2005, 2013, 2018 yıllarında programların yayınlandığı ve son olarak 2024 yılında "Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli" çerçevesinde Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı olarak içeriğinin değiştiği belirlenmiştir. Bu çalışmada Millî Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) yayınladığı 2018 İlkokul Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı ve 2024 Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'nda yer alan yaşam becerilerinin çeşitli bileşenler açısından karşılaştırılarak incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma nitel araştırma yaklaşımlarından doküman analizi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Doküman analizi yöntemi, araştırılmak istenen konuyla ilgili yazılı materyallerin detaylı bir şekilde incelenmesi olarak ifade edilmektedir. Çalışmada analiz edilen dokümanlar (fen bilimleri dersi öğretim programları) araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Çalışmaya öğretim programlarının MEB'in resmî sayfasından ulaşılarak başlanmıştır. Her iki öğretim programı da değerlendirilebilir niteliğe sahiptir ve aynı ders içeriğinde belirlenen alan kapsamında birbirine benzer ya da farklı yapıda özelliklerinin analiz edilebileceğine karar verilmiştir. Çalışmada öğretim programları analiz edilirken araştırmacılar tarafından hazırlanan doküman analizi formu kullanılmıştır. Hazırlanan bu form her iki öğretim programı için doldurulmuş ve karşılaştırılarak yorumlanmıştır. Çalışmanın amacı doğrultusunda; a. 2018 İlkokul Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı ile 2024 Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı yapısında yaşam becerileri konusu hangi başlıklar kapsamında yer almaktadır? b. 2018 İlkokul Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı ile 2024 Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı yapısında hangi yaşam becerilerine değinilmektedir? c. 2018 İlkokul Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı ile 2024 Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı arasında yaşam becerileri açısından benzerlik ya da farklılıklar nelerdir? soruları araştırılmıştır. Çalışmanın bulgularına göre; 2018 İlkokul Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'nda yaşam becerileri Öğretim Programı'nın Özel Amaçları başlığında günlük yaşam sorunlarına yönelik sorumluluk alınmasını ve bu sorunları çözüme ulaştırmada fen bilimleriyle ilgili bilgi, bilimsel süreç becerileri ve yaşam becerilerinin kullanılmasını sağlamak özelliğiyle yer almaktadır. 2024 Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'nda yaşam becerileri Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'nın Temel Yaklaşımı ve Özel Amaçları başlığında sürdürülebilirliği düşünmeye yönelten ve sürdürülebilirlikle ilgili yaşam becerilerini kazanmayla ilgili konulara yer verilmiştir açıklamasıyla bulunmaktadır. 2018 İlkokul Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'nda Alana Özgü Beceriler başlığı bilimsel süreç becerileri, yaşam becerileri, mühendislik ve tasarım becerilerini kapsamaktadır. Yaşam becerilerini bilimsel bilgiye ulaşmada ve bilimsel bilginin kullanılmasıyla ilgili analitik düşünme, girişimcilik, iletişim, karar verme, takım çalışması, yaratıcılık gibi temel beceriler oluşturmaktadır. 2024 Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'nda ise yaşam becerileri olarak ayrı bir başlığın olduğu bilgisine ulaşılmamıştır. 2018 İlkokul Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'nda her ünitenin kapsadığı becerilere

[1] Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sınıf Eğitimi Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi
[2] Prof. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Eğitim Fakültesi Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü

detaylı olarak yer verilmediği görülürken, 2024 Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'nda ise her ünitenin kapsadığı genel özelliklere ve becerilere detaylı olarak yer verildiği belirlenmiştir. 2018 İlkokul Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'nda yaşam becerileri arasında bulunan analitik düşünme becerisi, 2024 Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'nın yapısında yer alan "eğilimler" başlığı kapsamında "E3.6. Analitik Düşünme" olarak ifade edilmiştir. 2018 İlkokul Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'nda yaşam becerileri arasında bulunan girişimcilik becerisi 2024 Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'nın yapısında bulunan herhangi bir bileşen olarak yer almamış fakat programın genel içerik özelliklerinde girişimci bireylerin yetiştirilmesi anlayışı şeklinde açıklandığı bilgisine ulaşılmıştır. 2018 İlkokul Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'nda yaşam becerileri arasında bulunan iletişim becerisi 2024 Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'nın yapısında yer alan "sosyal duygusal öğrenme becerileri" bileşeni kapsamında "SDB2.1. İletişim" olarak ifade edilmiştir. 2018 İlkokul Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'nda yaşam becerileri arasında bulunan karar verme becerisi 2024 Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'nın yapısında yer alan "sosyal duygusal öğrenme becerileri" bileşeni kapsamında "SDB3.3. Sorumlu Karar Verme" olarak ifade edilmiştir. Bunun yanı sıra Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'nın Temel Yaklaşımı ve Özel Amaçları başlığında öğrenciyi merkeze alan bütüncül bir anlayışın benimsendiği, bu bütüncül anlayışa göre öğrenme ise öğrencilerin bilime dayalı muhakeme yapabilmesi ve karar verme becerilerinin geliştirilmesini hedefleyen bir süreç şeklinde açıklanmıştır. Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanmasına İlişkin Esaslar başlığında yer alan İçerik Çerçevesi bölümünde ise öğrencilerin bilimsel veri toplamasına teşvik edilmesi, elde ettikleri verileri yorumlarken eleştirel düşünme, problem çözme ve veriye dayalı karar verme becerilerinin güçlendirilmesi gerektiği bilgisine yer verilmiştir. 2018 İlkokul Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'nda yaşam becerileri arasında bulunan takım çalışması becerisi 2024 Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'nın yapısında bulunan herhangi bir bileşen olarak yer almamıştır. 2018 İlkokul Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'nda yaşam becerileri arasında bulunan yaratıcılık becerisi 2024 Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'nın yapısında yer alan "eğilimler" başlığı kapsamında "E3.3. Yaratıcılık" olarak ifade edilmiştir. 2024 Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'nın yapısı genel olarak incelendiğinde ise diğer öğretim programına göre daha detaylı bilgilere yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Fen bilimleri öğretim programlarının yaşam becerileri açısından karşılaştırılmasını amaçlayan bu çalışmanın ilkokul bazında öğretim programı ve yaşam becerileriyle ilgili yapılabilecek çalışmalara katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Fen Bilimleri Öğretim Programı, Yaşam Becerileri, Doküman Analizi.

COMPARISON OF 2018 PRIMARY SCHOOL SCIENCE CURRICULUM AND 2024 SCIENCE CURRICULUM IN TERMS OF LIFE SKILLS

Today, developments in science and technology bring about changes in the living conditions of societies. With the curricula prepared, it is among the main goals to train students according to the skills required by the age. It is seen that curricula are updated periodically in order for students to encounter new situations and adapt to these situations. In this study, it was aimed to examine the life skills in the 2018 Primary School Science Curriculum and the 2024 Science Curriculum published by the Ministry of National Education in terms of various components. The study was conducted with document analysis method, one of the qualitative research approaches. The documents analyzed in the study (science curricula) constitute the study group of the research. In line with the aim of the study; the following questions were investigated. a. Under which titles is the subject of life skills included in the structure of the 2018 Primary School Science Curriculum and the 2024 Science Curriculum? b. Which life

skills are mentioned in the structure of the 2018 Primary School Science Curriculum and the 2024 Science Curriculum? c. What are the similarities or differences between the 2018 Primary School Science Curriculum and the 2024 Science Curriculum in terms of life skills? It is thought that this study, which aims to compare science curricula in terms of life skills, can contribute to the studies that can be conducted on the curriculum and life skills at the primary school level.

Keywords: Science Curriculum, Life Skills, Document Analysis.

ÖZEL YETENEKLİ ÖĞRENCİLERİN MÜKEMMELİYETÇİLİK VE SINAV KAYGI DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Meltem KOPTAGEL ÇELTEK[1]

Özel yetenekli öğrenci akademik alanda, zeka, yaratıcılık, sanat, liderlik kapasitesi anlamında akranlarından daha üst düzeyde performans sergileyen ve bu yetenek alanlarını ileriye taşıyabilmek için okul dışında da hizmet ve faaliyetlere ihtiyaç duyan çocuklar olarak tanımlanmaktadır (Uzun, 2002).

Mükemmeliyetçilik ise kişilerin kendisi için çok yüksek standartlar belirlemeleri ve o standartlara ulaşmak için durmadan çabalamaları olarak tanımlanabilir. Özel yetenekli öğrencilerin en tipik özelliklerinden bir tanesi de mükemmeliyetçi olmalarıdır. Mükemmeliyetçilik zaman zaman olumlu sonuçlar doğursa da bazen olumsuz sonuçlara da yol açabilmektedir. Örneğin bir projeyi ya da ödevi çok iyi yapmaya çalışan çocukta mükemmeliyetçilik, çocuğun motive olmasını sağlayabilirken diğer yandan projeyi ya da ödevi kusursuz yapma hırsı ve başarısızlığa uğrama kaygısı çocuğun projeyi yapmaktan vazgeçmesine neden olabilmektedir. Bu durum normal şartlarda iyi bir şekilde üstesinden geleceği işlerden kaçınmasına, yalnızca en mükemmel olduğu alanlara yönelerek iyi işler çıkarabileceği diğer alanlardan uzaklaşmasına yol açabilmektedir. Mükemmeliyetçi çocuklar hata yapma korkusu taşıyarak başarıya yönelik aşırı baskı hissi duyabilmektedir. Bu durum, hem bireysel gelişim üzerinde hem de psikolojik sağlık üzerinde önemli etkiler yaratabilmektedir. Bununla birlikte başarısız olabilen mükemmeliyetçi öğrenciler ilgide azalma, kaygı, depresyon, yeme problemleri gibi olumsuz sonuçlarla karşı karşıya gelebilirler (MEB, 2019). Akademik beklentilerin üst düzey olduğu Bilim ve Sanat Merkezlerinde mükemmeliyetçiliğin çalışılması bu nedenlere dayalı olarak büyük önem arz etmektedir. Üstün yetenekli öğrencilerde görülen bir diğer zorluk da yaşanan yoğun akademik baskı ve buna bağlı yüksek düzeyde yaşanan sınav kaygısıdır.

Sınav kaygısı, sınav ya da bir değerlendirme esnasında öğrencinin zorlu duygular yaşaması olarak tanımlanabilir (Öner, 1990). Sınav kaygısını daha az yaşayan öğrenciler daha yüksek akademik ortalamaya sahipken yüksek düzeyde sınav kaygısı yaşayan öğrencilerin daha düşük akademik ortalamaya sahip olduğu ortaya konmuştur (Chapell ve ark., 2005). Sınav kaygısı, başarı kaygısını üst düzeyde yaşayan üstün yetenekli öğrencilerin akademik başarısını olumsuz olarak etkilediği yapılan çalışmalarla ortaya konmuştur (Pekrun, 2004). Bu bağlamda akademik kaygının yoğun yaşandığı bilim ve sanat merkezlerindeki üstün yetenekli öğrencilerin sınav kaygı düzeylerinin tespit edilmesi büyük öneme sahiptir. Bu bağlamda Karaman Bilim ve Sanat Merkezi'nde öğrenim gören üstün yetenekli öğrencilerin mükemmeliyetçilik ve sınav kaygı düzeylerini tespit etmek amacıyla bu çalışma yapılmıştır.

2023-2024 eğitim öğretim yılı 1. Döneminde Karaman Bilim ve Sanat Merkezi'nde öğrenim görmekte olan 129 kız, 152 erkek olmak üzere toplamda 281 üstün yetenekli öğrenciye Çocuk ve Ergenlerde Mükemmeliyetçilik ve Westside Sınav Kaygısı Ölçeği uygulanmıştır. Baş ve Siyez (2010) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Çocuk ve Ergenlerde Mükemmeliyetçilik Ölçeği'nin kendine yönelik mükemmeliyetçilik ve sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik olmak üzere iki alt boyutu bulunmaktadır. Driscoll (2007) tarafından geliştirilen, Totan ve Yavuz (2009) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Westside Sınav Kaygısı Ölçeği ise tek boyuttan ve on maddeden oluşmaktadır. Ölçek de 5'li likert tipine sahiptir.

[1] Karaman Bilim ve Sanat Merkezi.

Öğrencilerin cinsiyet (kız ve erkek), kardeş sayısı (tek çocuk, bir, iki, üç, dört ve üzeri), okul türü (özel ve devlet), alan (genel yetenek, müzik ve görsel sanatlar), program düzeyi (destek, bireysel yetenekleri fark ettirme (BYF),özel yetenekleri geliştirme (ÖYG) ve proje), anne eğitim durumu (ilkokul, ortaokul, lise, lisans ve lisansüstü), baba eğitim durumu (ilkokul, ortaokul lise, lisans ve lisansüstü) anne çalışma durumu (çalışıyor, çalışmıyor), baba çalışma durumu (çalışıyor, çalışmıyor) değişkenlerine göre öğrencilerin mükemmeliyetçilik ve sınav kaygı düzeyleri incelenmiştir.

Cinsiyet, okul türü, anne çalışma durumu ve baba çalışa durumu değişkenlerini incelemek için t-test yapılmış ve anlamlı düzeyde farklılık bulunamamıştır. Kardeş sayısı, alan, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu değişkenlerine göre One Way ANOVA yapılmış ve anlamlı düzeyde farklılık bulunamamıştır. Program değişkenine göre göre One Way ANOVA yapılmış ve anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur. Destek grubu ($\bar{x}$=2,38) öğrencilerinin sınav kaygı düzeyi ÖYG ($\bar{x}$=2,89) ve Proje ($\bar{x}$=3,03) grubu öğrencilerinden anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Bir başka deyişle destek grubu öğrencilerinin sınav kaygı düzeyi ÖYG ve Proje öğrencilerinden anlamlı düzeyde daha düşüktür.

Öğrencilerin toplam mükemmeliyetçilik düzeyi incelendiğinde ortalamanın 3,37 olduğu görülmektedir. Bir başka deyişle öğrenciler orta düzeyde mükemmeliyetçiliğe sahiplerdir. Öğrencilerin çevresinden algıladığı mükemmeliyetçilik düzeyleri incelendiğinde ise puan ortalamalarının 3,52 olduğu görülmektedir. Başka bir ifadeyle öğrenciler yüksek düzeyde çevresindeki insanların mükemmeliyetçi beklentilere sahip olduğunu düşünmektedir. “Yaşamımda benden mükemmel olmamı bekleyen insanlar var.”, “Çevremdeki insanlar her konuda kusursuz olmamı bekliyorlar.” gibi maddeler öğrencilerin çevresindeki insanlardan algıladıkları mükemmeliyetçiliğe örnek olarak verilebilir. Öğrencilerin kendilerine yönelik mükemmeliyetçilik algıları puan ortalamaları 3,48 olarak görülmektedir. Yani öğrenciler kendilerine yönelik yüksek düzeyde mükemmeliyetçiliğe sahiplerdir. “Yaptığım her çalışmanın mükemmel olmasına çalışırım.”, “Bir hata yaptığımda kendime çok kızarım.” gibi maddeler bu alt boyuta örnek olarak gösterilebilir.

Öğrencilerin sınav kaygısı puan ortalamaları incelendiğinde 2,68 olduğu görülmektedir. Bir başka ifadeyle öğrenciler orta düzeyde sınav kaygısına sahiplerdir. Sonuç olarak BİLSEM öğrencilerinin genel mükemmeliyetçilik algıları orta düzeydeyken alt boyutları olan kendine yönelik mükemmeliyetçilik ve sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik düzeyleri “yüksek” olarak tespit edilmiştir. Bu konuda “hata yapmak çok kötüdür.”, “her şey mükemmel olmalı.” gibi yanıltıcı inançların düzeltilmesi, gerçekçi hedeflerin belirlenmesi, hataya yönelik toleransın artırılması, bilinçli farkındalık (mindfulness) teknikleri ile öğrenciye öz şefkat ve duygusal farkındalıklarının artırılması çalışmaları yapılabilir. Kendine değer verme, başarıyı kutlama, güçlü yönlere odaklanmak gibi pozitif psikoloji uygulamalarına yer verilebilir. Aile görüşmeleri ile aile içi rol modeller ve yaklaşımlar tespit edilerek sağlıklı tutumlar hakkında ebeveynler bilinçlendirilebilir. “Orta düzeyde” sınav kaygısına sahip öğrenciler ile bireysel görüşmeler yapılabilir, sınav kaygılarının kök nedenleri tespit edilerek buna yönelik çalışmalar gerçekleştirilebilir. Zihinsel ve fiziksel rahatlama tekniklerinden nefes ve gevşeme egzersizleri öğrencilerle çalışılarak pratik etmeleri sağlanabilir. Sınav öncesi rutinlerin önemi üzerine durulabilir. Sınav stratejileri hakkında öğrenci bilgilendirilebilir. Öğretmenler ve aile yaklaşımları tespit edilerek bu konuda eğitimler verilebilir.

Anahtar kelimeler: BİLSEM, Mükemmeliyetçilik, Sınav Kaygısı.

INVESTIGATION OF PERFECTIONISM AND TEST ANXIETY LEVELS IN GIFTED STUDENTS

This study was conducted to determine the levels of perfectionism and test anxiety among students attending Karaman BİLSEM during the first semester of the 2023-2024 academic year. A total of 281 students, including 129 females and 152 males, were administered the Child and Adolescent Perfectionism Scale and the Westside Test Anxiety Scale. Students' perfectionism and test anxiety levels were analyzed based on various variables. A t-test was conducted to examine the variables of gender, school type, and parental employment status, but no significant differences were found. One-way ANOVA was applied to variables such as the number of siblings, field of study, and parents' educational levels, with no significant differences observed. However, a one-way ANOVA for the program variable revealed significant differences.

Students in the support group ($\bar{x}$ = 2.38) exhibited significantly lower test anxiety levels compared to students in the Individual Talent Recognition (ITR) group ($\bar{x}$ = 2.89) and the Project group ($\bar{x}$ = 3.03). In other words, the test anxiety levels of support group students were significantly lower than those of ITR and Project group students.

When examining the students' overall perfectionism levels, the average was found to be 3.37, indicating a moderate level of perfectionism. In terms of perceived perfectionism from their surroundings, the students had an average score of 3.52, suggesting that they perceived high levels of perfectionistic expectations from others. Statements such as "There are people in my life who expect me to be perfect" and "The people around me expect me to be flawless in every way" exemplify this aspect.

The students' self-oriented perfectionism had an average score of 3.48, indicating a high level of personal perfectionism. Examples of items in this subscale include "I try to make every task I do perfect" and "I get very upset with myself when I make a mistake."Regarding test anxiety, the students' average score was 2.68, reflecting a moderate level of test anxiety

.

Keywords: Science and Art Center, Perfectionism, Test Anxiety.

16. YÜZYILIN İKİNCİ YARISINDA LARENDE'DE ASAYİŞ SORUNLARI VE SUHTELERE BİR ÖRNEK: ARAP NEBİ VAKASI

Galip ÇAĞ[1]
Selman VEZİROĞLU[2]

Larende Karaman ilinin kadim adı olup Karamanoğullarının merkezlerinden biridir. Fatih Sultan Mehmed zamanında beyliğin ilhak edilmesiyle Osmanlı egemenliğine geçer ve Osmanlı eyalet sistemindeki yerini alır. Sonrasında "*nefs-i Larende*" ibaresi ile Karaman Eyaletine bağlı bir kaza merkezi olarak varlığına devam eder. Merkezi konumu sebebiyle de doğu ve güney yönlü seferlerde önemli bir geçiş yolu olarak dikkat çeker. Bu zaman zaman insan hareketliliğine bağlı asayiş sorunlarını kaçınılmaz kılar.

Osmanlı şehzadelerinin sancaklara gönderildiği dönemde de Karaman Eyaleti şehzadelerin görevlendirildiği yerlerden birisi olur. Bu noktada Cem Sultan'ın Konya sancak beyliği önemlidir. Yine Şehzade Selim ile kardeşi Şehzade Bayezid burada savaşır. Kanuni Sultan Süleyman'ın da İran seferine giderken bu bölgeden geçtiği bilinmektedir.

Larende İstanbul'dan Halep'e uzanan yol üzerinde bulunması sebebiyle durak noktalardan da biri olur. Şehrin konumu askeri açıdan da önemlidir. Örneğin Kıbrıs seferi sırasında Silifke limanına lojistik sevklerde Larende güzergâhı kullanılır. Devamında 1571'de Kıbrıs'ın fethedilmesiyle Karaman Eyaleti bölgesinden pek çok hane Kıbrıs'a iskân edilmek amacıyla sürgün edilir. Ki Larende şehri bu güzergâhın üzerinde bulunması sebebiyle canlı bir hayata sahiptir doğal olarak. Ekonomik olarak da tarım ve küçükbaş hayvancılığın temel geçim kaynağı olduğu bilinir. Tüm bunların yanında bu kadar hareketli bir merkezin asayiş sorunları yaşaması da oldukça doğaldır.

16. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Osmanlı coğrafyasında medreselerin bulunduğu hemen her bölgede suhte olayları patlak verir. Gerekçelerine dair birçok önerme kurulabilmesine rağmen başlangıç noktası olarak Fatih döneminden itibaren yapılan müdahalelerin akçenin değerini sürekli olarak bir düşme eğilimine sokması olarak gösterilebilir. Ayrıca bu duruma bağlı olarak gelirleri düşen devlet görevlileri halk üzerinde baskı yaratmaya başlayarak azalan gelirlerini haksız vergiler toplayarak gidermeye çalışırlar. Bu sebeple çiftbozanlık artmaya başlar; devamında da köylüler vakıf topraklarına veya şehirlere kaçarlar. Bu dönemde birtakım önlemler alınmak istenmişse de çiftbozanlığın önüne geçebilmesi pek mümkün olmaz.

Sam White'ın çalışmalarıyla bu yüzyılda Karaman Eyaletinde genel bir kıtlık durumunun yaşandığı tespit edilir. Tahrir defterleri üzerinden yapılan incelemelerde bu yüzyılda nüfusta anormal bir artış açıkça görülür. H. İslamoğlu yaşanılan bu artışın sebebini konar-göçerlerin iskân edilmesine bağlar. Ancak her ne şekilde olursa olsun bu nüfus artışının bir sonucu olarak hane başı toprak ve üretim miktarı düşer. Bunun yanında Şehzade Bayezid isyanı sırasında Anadolu'nun tam bir kargaşa içerisine düştüğü çiftbozan leventlerin Bayezid'in ordusunda yer aldığı bilinir.

Tüm bu kaos içerisinde köylüler çocuklarının daha iyi bir yaşam bulması umuduyla medreselere yönelirler. Çünkü medreseye kaydolan köylü gençler buraya bağlı vakıflar aracılığıyla geçimlerini sağlayabilirler. Bu durum medreseler üzerinde bir yığılmaya ve vakıf

[1] Doç. Dr., Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, galipcag@gmail.com 0000-0001-8170-6053
[2] Yüksek Lisans Öğr., Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, selmanve@gmail.com

sistemlerinin bozulmalarına sebep olur. Medrese öğrencisi olan suhteler bulundukları bölgelerde çeteleşerek gayri hukuki ve ahlaki olaylara sebep olarak genel bir asayiş sorunu yaratırlar. Gasp, yol kesme, oğlan çıkarma, aleni bir şekilde alkol tüketme gibi eylemlerde bulunurlar. Osmanlı yönetimi bu olayları şiddetle bastırmaya çalışmış olsa da önüne geçebilmeleri pek mümkün olmaz. Bir süre sonra suhteler için kefil istenmeye başlar fakat suhteler de rüşvet veya tehditle kendilerine kefiller bulurlar. Ayrıca reisleri idam edilse bile içlerinden bir yeni bir lider çıkarabilir veya farklı guruplarla birleşebilirlerdi.

Suhteler çok geniş bir sahada eylemlerini sürdürürken üzerlerine kuvvet sevk edildiğinde sarp yerlere veya köylere sığınırlar. Bu evrede ilginç bir şekilde köylülere de zarar verirler lakin köylüler suhtelere yardım ve yataklık yapmaktan da geri durmazlar. Celali İsyanlarının çıkmasına yakın suhte olayları sönükleşmeye başlamışsa da suhte imajı etkisini uzun yıllar sürdürür ve birçok eşkıyalık olayında suhte kavramı tüm bu tür eylemler için kullanılır.

Arşiv belgeleri incelendiğinde Larende kazasında da suhte olayları dışında asayiş olaylarının yaşandığı görülür. Bu hadiselerin çetelerce hatta devlet görevlileri ile gerçekleşenleri olduğu gibi bireysel olanları kayıtlara geçer. Elbette bunlar dışında 16. yüzyılın ikinci yarısında Şehzade Bayezid'in ilk isyanı Anadolu'da zaten genel bir kargaşaya sebep olur. Daha sonrasında II. Selim'in Kıbrıs seferini planlamasıyla Larende şehri sefer güzergahı üzerinde kalır ve pek çok nüfus hareketine sahne olur. Bu dönemde Larende şehrinde nüfus baskısına bir de bu durumun eklenmesi ve sefer sebebiyle sipahilerin çoğunun sefere katılmış olması adeta eşkıyalara uygun bir eylem sahası bırakır. Hatta bazı eşkıyalar harçlıkçı sipahileri dahi soymaya cesaret ederler.

Tüm bunların haricinde Karaman Eyaleti'nde nam salmış ünlü şakilerin bulunduğu da bilinir. Bunlardan birisi de Arap Nebi isimli şakidir. Arap Nebi Larende bölgesinde eşkıyalık yapan *gurbet taifesinin* reisi olarak bölgede birçok asayiş olayına sebep olur. Çetesiyle eşkıyalık yapan Nebi bir ara ele geçirilip Larende kalesine hapsedilmişse de daha sonra serbest bırakılır. Ancak eşkıyalığı bırakmayarak yol kesip adam katletmeye devam eder. Kıbrıs'a zahire götüren Müslümanları dahi soymaktan çekinmez. Nihayetinde devlet görevlileriyle girdiği bir çatışmada öldürülür. Yanında bulunan kişilerden altısı ise yakalanır. Daha sonra ele geçirilen bu kişilerin de idam edildiği bilinir.

Bu çalışmada evvela Larende bölgesindeki asayiş sorunları incelenerek suhte olaylarıyla karşılaştırılmıştır. Bu duruma bir örnek olarak da Arap Nebi vakası ele alınmıştır. Özellikle diğer hadiseler ile bunun da mühimmelere yansıması çalışmadaki kaynakların bu yöne evrilmesine sebep olmuştur. Dolayısı ile evvela Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri'nden ve sonrasında ikinci el kaynaklardan yararlanılmıştır. Özellikle mühimme kayıtlarından Arap Nebi'nin faaliyetleri ve akıbeti takibe çalışılmıştır. Ve sonuçta bu çalışmayla 16. yüzyılın ikinci yarısı için Larende kazasında yaşanılan asayiş olaylarına dair bir çerçeve oluşturulması umut edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, Larende, Eşkıyalık, Karaman, Suhte.

PROBLEMS OF ORDER IN LARENDE AND AN EXAMPLE OF SUHTES: THE ARAP NEBI CASE IN THE SECOND HALF OF THE 16TH CENTURY

Larende is the ancient name of Karaman province and one of the centers of Karamanids. With the annexation of the principality during the reign of Mehmed the Conqueror, it came under Ottoman rule and took its place in the Ottoman provincial system. During the period when Ottoman princes were sent to sanjaks, the province of Karaman was one of the places where princes were assigned.

From the second half of the 16th century onwards, suhte incidents erupted in almost every region of the Ottoman geography where madrasas were located. When the archival documents are analyzed, it is seen that there were public order incidents in the Larende kaza in addition to the Suhte incidents. These incidents were recorded by gangs and even state officials, as well as individual incidents. In addition to all these, it is also known that there were some famous and infamous bandits in the province of Karaman. One of them was a bandit named Arap Nebi.

In particular, other events and their reflection in the muniments caused the sources in the study to evolve in this direction. Therefore, firstly the State Archives of the Presidency and then second-hand sources were utilized.

Keywords: Ottoman, Larende, Bandit, Karaman, Suhte.

CUMHURİYETİN İLK YÜZYILINDA KARAMAN (1923-2023)

Alaattin UCA[1]

Osmanlı Devleti Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda 30 Ekim 1918'de imzalamış olduğu Mondros Mütarekesi ile savaştan çekilmiştir. Mütarekenin imzalanmasıyla savaş sona ermiş, silahlar bırakılmış ancak işgaller devam etmiştir. İşgaller karşısında bunalan Türk halkı Mustafa Kemal Paşa'nın önderliğinde Kurtuluş Savaşı'nı gerçekleştirmiş ve bu savaşın sonunda Türkiye Cumhuriyeti kurulmuştur. Cumhuriyetin birinci yüzyılında yani 1923 ile 2023 yılları arasında Türkiye'nin hemen her yerinde olduğu gibi Karaman'da da önemli gelişmeler, değişim ve dönüşümler olmuştur.

Cumhuriyetin ilk yıllarında Karaman'ın nüfusu 5.000 kişi civarındadır. 1940'ta nüfus 10.000 sınırını geçmiştir. Buna rağmen nüfus artış hızının düşük olduğu değerlendirilmektedir. 1940-1945 yılları arasında İkinci Dünya Savaşının da etkisiyle Karaman'ın merkez nüfusunda az da olsa bir düşüş görülmüştür. 1950'li yıllardan itibaren de nüfus artış hızı yükselmiştir. Artan nüfusa paralel olarak işsizlik oranları da artmış ve şehirde kahvehane sayısında artış gözlenmiştir. 1955'te 17.000 olan nüfus1970'te 35.000'e ulaşmıştır. 1964'te çıkan çarşı yangını nedeniyle Karaman'da isteyen herkese yurt dışına çıkma imkânı verilmesi nüfusun azalmasına ve doğum oranının düşmesine sebep olmuştur. 1965-1975 yıllarında Karaman merkezde nüfus yaklaşık 18.000 kişi artmıştır. Bunun sebebi de köylerden şehir merkezine göç olmuştur. 1980'de Karaman'ın merkez nüfusu 50.000'i aşmıştır. 1990'da 75.000'i bulan nüfus 1997'de 100.000'i geçmiştir. 2023 yılında ise 200.000'i geçmiştir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında Karaman'da evler düz toprak damlı ve duvarları kerpiçtendir. Tarihi eserler harabe halindedir. Evlerin büyük bir kısmı ahşap ve kerpiçten yapılıdır. Taştan yapılmış ev sayısı yok denecek kadar azdır. Evlerin damları hasır, kamış ve saz ile örtülüp üzeri çamur ve toprak ile kapatılmıştır. Damlardan yağmur ve kar suları içeriye akmasın diye yuvak taşı çekilmiştir. Evlerin taban döşemeleri ise toprak ve tahtadan oluşmaktadır. 1940'lı yıllarda evlerin bu yapısı devam etmektedir. Evlerin büyük çoğunluğu bahçeli olup bahçeler bütün sokaklarda evlerin önünden akıp giden suyla sulanmıştır. Evlerin mutfak, samanlık, tuvalet gibi bölümleri genellikle bahçelerde yer almıştır. Modern anlamda ilk betonarme ev planı Karaman merkezde 1950 yılında çizilmiştir. 1960'lı yıllardan itibaren Karaman'da eski evlerin yerini taş ve tuğla ağırlıklı evler almaya başlamıştır. Geleneksel mimariden uzaklaşılmış, evlerin kat sayısı artmıştır. 1965-1975 yıllarında köyden şehire göçler nedeniyle artan nüfus Karaman'da gecekondulaşmaya sebep olmuştur. Tarım alanlarına yapı ruhsatı verilmiştir. 1973'te Karaman'ın imar planında değişiklikler yapılmıştır. 1980'li yıllarda Konut Kooperatifleri ve müteahhit firmaların çabaları kentsel gelişme sürecini hızlandırmıştır.

1920'li yıllarda Karaman'da evlerde içme suyu bulunmamakta olup ihtiyaç çaylardan, derelerden, çeşme ve sarnıçlardan giderilmektedir. Karaman'a çok yakın yerlerden Fisandun ve Gökçe'de temiz su kaynakları olmasına rağmen bu sular Karaman'a getirilememiştir. O dönemde Türkiye'nin pek çok yerinde olduğu gibi Karaman'da kanalizasyon sistemi de bulunmamaktadır. Cumhuriyetin birinci yıl dönümünde 1924'te Gökçe Köyü'nden Karaman'a içme suyu getirilmiş, çeşmeler yapılarak bu su mahallelere taksim edilmiştir. 1936'da Lale Köyü'nden Karaman'a su getirilmiş şebeke daha da güçlendirilmiştir. 1955 yılından itibaren Karaman'da evleri su verilmeye başlanmış ve ilk aboneler yapılmıştır. 1960 yılında Karaman'da DSİ (Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü) tarafından içme suyu için kuyular

[1] Prof. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi.

açılmıştır. 1965 yılında kuyu sayısı artırılmış ve Karaman'ın içme suyu ihtiyacı o dönemde büyük ölçüde karşılanmıştır. 1980'li yıllarda içinde su tesisatı olmayan ev kalmamıştır. Modern anlamda kanalizasyon çalışmaları 1987 yılında İller Bankası denetiminde başlatılmıştır. 1998 yılında Karaman'da içme suyu sağlamak için yeni kuyular açılmıştır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında Karaman'da hastane, sağlık ocağı ve dispanser yoktur. Yalnızca "İstikamet" adında bir eczane vardır. Karaman'da ilk hastanenin temeli 1945 yılında atılmıştır. 1945 yılında açılan hastane binasına 1973, 1990 ve 2000 yıllarında bloklar halinde eklemeler yapılmıştır. Hastane zamanla ihtiyaçlara cevap veremez hale gelmiştir. 2009 yılında inşasına başlanan yeni hastane 2014 yılında hizmete açılmıştır. Sağlık ocağı ve eczane sayısı da bu süreçte hızla artmıştır.

1904 yılında Karaman'dan tren yolu geçmiştir. Ancak Karaman bu nimeti fırsata dönüştürmekte başarılı olamamıştır. Konya, Ereğli gibi yakın yerlere trenle ulaşım sağlanırken bu güzergâhın dışında kalan yerlere ulaşım imkânları çok kısıtlı kalmıştır. Kara yollarının yapımı ve motorlu araçların yaygınlaşması hayli uzun bir zaman almıştır. Ermenek, Mut, Konya, Ereğli gibi yerlere uzun süre at ve katır gibi binek hayvanlarından istifade edilerek gidilip gelinmiştir. Şehir içi yollar şose olup kum ve çakıldan ibarettir. 1943 yılından itibaren bazı mahallelerdeki cadde, sokak ve kaldırımlara Kara dağdaki siyah taştan parke döşeme yapılmıştır. Karaman ile Konya arasında otobüs seferleri 1948 yılında başlamıştır. 1950 yılında yeni Karaman-Konya yolu ve Karaman-Silifke yolu açılmıştır. Bu yollar Karaman Tren Garını şehrin odak noktası olmaktan çıkarmıştır. 1960 yılında Karaman'da şehir içi ulaşım ve taşımacılıkta 322 at arabası, 266 üç tekerli bisiklet, 16 otobüs, 61 kamyon, 9 taksi ve 5 tane de hususi otomobil olduğu tespit edilmiştir. 1970'li yıllarda İsmet Paşa ve Yunus Emre Caddeleri açılmıştır. Bu dönemde şehir demir yolunun kuzeyine de taşmaya başlamıştır. Karaman Belediyesi ilk defa 1973'te üç otobüsle şehir içi ulaşımda yolcu taşımaya başlamıştır. Yeni otogar binası yapılmış, ilk dolmuş hattı 1982'de açılmıştır. 1980 ile 1990 yılları arasında bazı yerler Belediye tarafından istimlak edilerek çevre düzenlemesine gidilmiştir. Halk arasında 30 Metrelik Yol olarak adlandırılan cadde bu dönemde açılmıştır.

2014'te temeli atılan Ankara-Karaman hızlı tren hattının 2022'de hizmeti girmesiyle Karaman ulaşımda yeni bir ivme kazanmıştır. Cumhuriyetin ilanıyla birlikte her yerde olduğu gibi Karaman'da bayındırlık faaliyetleri başlatılmıştır. Karaman parklarla tanışmıştır. Atatürk'ün büstünün de yer aldığı ve onun adını alan park bu alanda atılan ilk adımdır. Bundan sonra milli bayramlarda kutlama amacıyla taklar kurulmuş ve bayramlar neşe içinde kutlanmıştır.

Karaman'da sıtma başta olmak üzere pek çok hastalığa sebep olan Suğla Bataklığını kurutmak Cumhuriyet hükümetlerine nasıp olmuştur. Cumhurbaşkanı Atatürk, Osmanlı Devleti döneminde Suğla Bataklığını kurutmak üzere yapılan imtiyaz sözleşmesini feshetmiştir.
1940'lı yıllarda Karaman merkezde bir itfaiye aracı temin edilmiş ve çıkan yangınlara bu araçla müdahale edilmiştir.
Bu dönemde Karaman halkı radyo dinleme imkânı bulmuştur. Şehrin ilk radyosu Belediye binasının balkonuna yerleştirilmiş, hoparlörü de çarşıya doğru çevrilmiştir. İkinci Dünya Savaşının hararetli haberleri buradan takip edilmiştir. 1944-1945 yıllarında Karamanlılar sinema ile tanışmıştır. Sinema uzun yıllar cazibesini sürdürmüş, televizyonun yaygınlaşmasıyla birlikte eski önemini kaybetmeye başlamıştır.

Karaman sebze hali 1946 yılında hizmete alınmıştır. Belediyenin ilk imar planı 1947'de çizilmiştir. Şehir mezarlığının ihata duvarı 1948 yılında yapılmıştır. Atıl durumda bulunan

Hacı Beyler Camisi 1949 yılında onarılarak 1989 yılına kadar kütüphane olarak kullanılmıştır. 1949 yılında Halk İstihlak (Tüketim) Kooperatifi kurulmuştur. Bu dönemden itibaren toplu konut başta olmak üzeri pek çok kooperatifin kurulması gerçekleşmiştir.

1949 yılında 72 özel ve 28 resmi telefon PTT aracılığı ile şehirlerarası görüşmeye açılmıştır. Telefon sayısı 1965'te 305'e ulaşmıştır. 1956 yılında temeli atılan Karaman Tekstil Fabrikası 1967'de açılmıştır. Aynı dönemde Kale Tuğla ve Kiremit ile Özdoğru Çivi Fabrikası da açılmıştır. Karaman'da 1961 yılından itibaren Türk Dil Bayramı ve Yunus Emre'yi anma etkinlikleri düzenlenmeye başlanmıştır. Bu etkinlikler şehrin sosyal ve kültürel hayatına canlılık getirmiştir. Bu dönemde Karaman'da gazete ve dergiler de çıkarılmaya başlanmıştır. İnkılap, Karaman'ın Koyunu, Karaman'da Uyanış, Karaman'ın Sesi gibi gazetelerin yanı sıra Yunus Emre Dergisi de çıkarılmıştır.

1977'de Karaman'da TRT vericisi hizmete girmiş ve bundan sonra radyonun yerini yavaş yavaş televizyon almaya başlamıştır. 1980'li yılların başında başlayan Karaman Fisandun (Gödet) Barajı inşaatı 1988'de tamamlanmıştır. Gençler Devesulağında yüzemez, Emekseven Çayının suları bahçelere akmaz olmuştur. Şehrin içinden geçen su kanalları kullanılmaz hale gelmiştir. Çavuş Gölü, Kaya Gölü ve Suğla Bataklığı kurutulmuştur. Karaman Müzesi 1980 yılında bugünkü binasına taşınmıştır. Belediye hizmet binası 1997 yılında bitirilmiştir. Aynı yıl Sanayi Sitesi de hizmete alınmıştır. İl Halk Kütüphanesi 1998 yılında yeni binasında hizmete başlamıştır.

2000'li yıllar Karaman'da bayındırlık alanında önemli adımların atıldığı dönem olmuştur. Asfaltlama çalışmalarında belirgin bir artış görülmüştür. Yeni yollar, köprüler, üst geçitler yapıldığı gibi kavşaklar yeniden düzenlenmiştir. Şehrin muhtelif yerlerine parklar ve bahçeler yapılmıştır. Karaman 2007 yılında doğal gaza çalışmaları başlamıştır. Kısa sürede Karaman halkı bu imkândan yararlanmaya başlamıştır.

2010-2020 yılları arasında Karaman'ın Çevre Düzeni Planı, Nazım İmar Palanı, Uygulama İmar Planı ve Koruma Amaçlı İmar Planı yapılmıştır. Karaman'ın elektrikle tanışması 1935 yılında gerçekleşmiştir. Hem Ağa Değirmenini döndüren suyun gücünden hem de Belediyenin denetimindeki bir dizel makinenin gücünden yararlanılarak elektrik üretilmiştir. Bu enerji evlerin ve sokakların aydınlatılmasında kullanılmıştır. Fisandun (Dere) Köyünden gelen Gödet Irmağı, Karabentteki su terazileri vasıtasıyla kanallara verilerek yıllarca değirmenleri ve elektrik santralini çalıştırmıştır. 1965 yılında Karaman Elektrik Trafo Merkezi işletmeye açılmıştır. Böylece Karaman'a hem Göksu (Yerköprü) Hidroelektrik Santrali hem de Seydişehir elektrik nakil hattıyla enerji verilmeye başlanmıştır. 1970'li yıllardan itibaren Karaman elektriği tamamen ulusal ağdan almaya başlamıştır.

1864 yılında açılan ve Osmanlının hatırası olan Güneş İlkokulunun yanı sıra Cumhuriyetle birlikte Karaman'da Yunus Emre Ortaokulu açılmıştır. İstiklâl İlkokulu ve Karaman Halk Kütüphanesi 1951 yılında açılmıştır. Karaman Lisesi de bu yıl eğitim öğretime başlamıştır. 1961 yılında Kız Sanat Enstitüsü faaliyete geçmiştir. 1962 yılında Karamanoğlu Mehmetbey İlkokulu hizmete girmiştir. 1970'li yıllarda Karaman'da okul sayıları da artmıştır. Cumhuriyet, 19 Mayıs, İstiklâl, Gazi, Kale, Mehmet Bey, Güneş, Şehit İsmail Erez, Kemal Reis, İbrahim Bey ve Mümine Hatun İlkokulları açılmıştır. Orta öğretimde de benzer gelişmeler yaşanmıştır. Karaman Anadolu ve Fen Liseleriyle tanışmıştır. Karaman'da ilk yüksekokul 1987 yılında açılmıştır. 1992'de ilk fakülte hizmete girmiştir. 2007'de Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi kurulmuştur. 1935 yılında Gödet Irmağının kenarında

şimdiki valilik ve adliye binasının olduğu yerde bulgur haneler açılmıştır. Bunlar Karaman'da ticaretin ve sanayinin ilk adımları olarak görülmüştür.

Cumhuriyetin ilk yıllarında Karaman Milli Bankası ve Karaman Çiftçi Bankası adıyla iki banka faaliyet göstermiştir. Bu bankalar yerel olup ulusal bankalar karşısında rekabet edememiştir.

15 Haziran 1989'da Karaman Türkiye'nin 70. vilayeti olmuştur. Karaman il olmasıyla birlikte devlet yatırımları hızla artmıştır. Şehir, İç Anadolu'nun önemli bir ticaret ve sanayi merkezi haline gelmiştir. 1990'da Karaman Organize Sanayi Bölgesi resmiyet kazanmıştır.
Günümüzde Karaman ticaretiyle ve ihracatıyla adından söz ettiren sayılı illerden biri haline gelmiştir.

Anahtar Kelimeler: Karaman, Türkiye Cumhuriyeti, Bayındırlık, Kültürel Gelişme, Sosyal Gelişme.

KARAMAN IN THE FIRST CENTURY OF THE REPUBLIC OF TURKIYE (1923-2023)

The Republic of Türkiye was established on October 29, 1923. With the establishment of the Republic, the Republican Governments, especially President Mustafa Kemal Atatürk, started to work for the development and prosperity of the country. The Republic of Türkiye allocated a large part of its resources not to armament, but to the development of the country and to the works that would increase the welfare of the people. As a result of this policy, all provinces, districts, towns and villages of Türkiye witnessed great developments in the first century of the Republic.

One of the places that made significant progress in this process is Karaman. Until 1989, Karaman, which was a district of Konya, became a province with the effect of this development process. Karaman's becoming a province was realized thanks to the developments it achieved during the Republican period.

In this study, the change and transformation that occurred in Karaman in the first century of the Republic is discussed. The social, cultural and economic structure of Karaman in 1923, when the Republic was proclaimed, and the social, cultural and economic structure of Karaman in 2023, the centennial anniversary of the Republic, are discussed. The developments that occurred in Karaman in this process were determined.

The 100-year period from the proclamation of the Republic until 2023 was generally divided into 20-year sections and attention was drawn to the important developments in Karaman during these periods. The period covering the process of the study was examined in twenty-year sections as 1923-1940; 1940-1960; 1960-1980; 1980-2000; 2000-2023.

While determining the situation of Karaman in the first years of the Republic, sources containing the statements of local and foreign travelers who visited the region at that time were utilized. For later periods, the works of authors who generally conduct local history research have been utilized. In addition, the development of Karaman in the first century of the Republic was revealed by examining the reports of official institutions and relevant legal texts.

Keywords: Karaman, Republic of Türkiye, Public Works, Cultural Development, Social Development.

SELÇUKLU VE KARAMANOĞULLARI DÖNEMİNDE COĞRAFİ VE STARATEJİK AÇIDAN EREĞLİ

Mevlüt GÜNLER[1]
Mehmet CESUR[2]

İnsan, sosyal bir varlık olarak toplumsal yaşama ihtiyaç duymakta ve bu nedenle de toplumun müreffeh yaşayabileceği coğrafyaları kendine yaşam alanı olarak seçmektedir. Bununla birlikte zaman zaman görünen iklimsel ve çevresel değişiklikler veya siyasi konjonktürün bozulması sonucunda da farklı sahalara yönelmektedirler. Bu bağlamda Anadolu Yarımadası, birçok kavmin tercih ettiği coğrafya olarak dikkat çekmektedir. Asya, Afrika ve Avrupa kıtalarını ticari ve siyasi açıdan birbirine bağlayan kavşak noktasındaki Anadolu sahasının önemli yerleşkelerinden biri de Konya Ereğli'sidir. Ereğli sözcüğü, Herakles'e izafetle Akdeniz havzasında yeni kurulan ya da var olan yerleşkelerin yeniden adlandırılmasıyla oluşan şehir ve kasaba adlarının Türkçe söylem şeklidir.

Anadolu, sahip olduğu jeopolitiği ve ticari coğrafyası sayesinde, tarih boyunca önemli ticari ve askeri yolların geçtiği mümbit bir saha olmuştur. Bu bağlamda kadim Anadolu topraklarında doğudan batıya, kuzeyden güneye birçok güzergâh bulunmaktadır. Bu yol güzergâhlarının önemli kavşak noktalarından biri de Ereğli'dir. Ereğli, başta Anadolu'nun batısı ve kuzeyi olmak üzere Avrupa'yı Ortadoğu'ya bağlayan önemli merkezlerden biri olarak tarih boyunca değer görmüştür.

Ereğli'nin tarihi M.Ö. 7000'li yıllara kadar gitmektedir. Bizans İmparatoru Herakleia tarafından, İslam Devleti'nin İç Anadolu sahasına dönük akınlarını durdurmak ve Konstantinopolis'e ulaşmalarını engellemek amacıyla bugünkü konumunda kurulmuştur. Ancak hudut kalesi olarak inşa edilen Ereğli, 806 yılında Abbâsî Halifesi Hârûn er-Reşîd'in (786-809) orduları tarafından fethedilerek kısa süreliğine de olsa İslam dünyasının bir parçası haline getirilmiştir. Akabinde yeniden Bizans idaresine geçen Ereğli, XI. yüzyılda Selçuklu Türklerinin fethiyle yeniden İslam beldesi kimliği kazanmıştır.
Bahsettiğimiz geçiş sürecinde Ereğli, "Kuyudaki Yahya" adlı azizin yurdu olarak, Anadolu'daki önemli Hristiyanlık merkezlerinden biri haline gelmiştir. Ayrıca, coğrafi olarak tarihi anayolların Toroslara varmadan son durağı ve önemli bir hudut müstahkemi olan Ereğli, doğuya sefere çıkan ordular ve kutsal hac ibadeti amacıyla yol alan kafilelerin konaklama yeri olması nedeniyle de stratejik açıdan büyük bir öneme sahipti. Netice itibariyle de Ereğli, bölgenin önemli yerleşkelerinden biri haline gelmişti. Ereğli'nin Türkler tarafından fethi ise, Malazgirt Zaferi'nden altı yıl sonra,1077 yılında, Türkiye Selçuklu Hükümdarı Süleyman Şah tarafından gerçekleşmiştir. Böylece Ereğli, Türk-İslam kimliği kazanan bir şehir olmuştur. Zaman zaman kısa süreliğine el değiştirmiş olsa da günümüze kadar Türk-İslam hâkimiyetinde kalmıştır.

Ereğli, Türkiye Selçuklularının doğu ve güney siyasetinde, Anadolu'daki Türk-İslam varlığının devamı açısından önemli bir coğrafya olarak varlığını sürdürmüştür. Bu minvalde, Selçuklu Türklerinin Anadolu'da Malazgirt Zaferi sonrasında karşılaştıkları ilk ciddi tehdit olan Haçlılarla mücadelesinde de Ereğli önemli bir rol oynadı. 1096 yılında başlayan I. Haçlı Seferi sırasında, İznik elden çıkarken, Eskişehir'de (Dorylaion) yapılan savaşta I. Kılıç Arslan, Haçlılara karşı mağlup oldu. Haçlılar, Ereğli'ye kadar ilerleyerek burada Kılıç

[1] Dr. Öğr. Üyesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü e-posta: mevlutgunler@kmu.edu.tr/mevlutgunler@gmail.com
[2] Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans Öğrencisi e-posta: mmcesur@hotmail.com

Arslan'la ikinci kez karşılaştı, ancak sayıca üstün olmaları nedeniyle kesin bir sonuç alınamadı (1097). Akabinde Haçlılar, Ereğli'nin kavşak noktası hüviyetinden faydalanarak ikiye ayrıldılar. Bir kolu Gülek Boğazı üzerinden Çukurova'ya, diğer kolu da doğuya yönelerek Kayseri üzerinden Urfa havalisine intikal etti. 1101 yılına gelindiğinde, ikinci Haçlı dalgası Anadolu'da kendini gösterdi. İlk grup Haçlıların Merzifon'da yenilmesi üzerine ikinci grup Konya taraflarına yöneldi. Selçuklular da Ereğli'nin jeopolitiğinden faydalanarak, İvriz Suyu civarında savaş düzeni aldı. Açlık ve susuzluk nedeniyle yol boyunca yıpranan Haçlılar, 5 Eylül 1101'de Ereğli'ye vardılar. Alelacele içecek ve su arayışına girdikleri için ordu düzenleri bozuldu ve bozguna uğradılar. Diğer taraftan ordunun büyük kısmı telef olurken yalnızca üst düzey komutanlar kaçmayı başardılar.

I. Haçlı Seferi sonrasında Selçuklu başkentini kaybeden Kılıç Arslan, Ereğli'nin de içerisinde yer aldığı Konya havzasını Selçuklular için yeni merkez olarak seçti. Onun bu siyaseti başta Konya olmak üzere Ereğli, Karaman (Lârende) ve Aksaray taraflarında ciddi bir Türk varlığının göstergesi olup, bu bölge temelli Türkiye Selçuklularının yeniden ihdas edildiğinin de bir yansımasıdır. Böylece yeniden kurulan Selçuklularda Ereğli, doğu ve batı siyasetinde etkili olmaya devam ettiği gibi Konya'nın güvenliği noktasında da önemli bir konuma sahip oldu.

Ereğli Selçuklu hakimiyetinde varlığını devam ettirirken zaman zaman Torosların kuzeyine meyleden Ermenilerin taarruzlarına maruz kaldı. 1188 yılı civarında Haçlılardan ve Selçuklu iç çekişmelerinden yararlanan II. Leon'un Ereğli'ye kadar gelerek şehri ele geçirdiği, ganimet elde ettikten sonra da geri çekildiği Urfalı Vahram tarafından kaydedilmiştir. Bunun dışında II. Rükneddin Süleyman Şah döneminde II. Leon'un Torosları aşarak bir kez daha Ereğli'ye saldırdığı, bazı rivayetlere göre de Kayseri'ye kadar ilerlediği iddia edilmiştir. Bunun üzerine Süleyman Şah, Ermeniler üzerine bir sefer düzenleyip, onları Torosların güneyine iterek Selçuklu vassalı haline getirmiştir (1199).

1211 yılında I. İzzeddin Keykâvus, Kayseri'de Selçuklu tahtına çıktığında, kardeşi Alâeddin Keykubad'ın muhalefetiyle karşılaşmıştır. Ona destek verenlerden biri de II. Leon'dur. Bunun üzerine onunla anlaşmayı başaran I. İzzeddin Keykâvus, II. Leon'a bazı imtiyazlar vererek Alâeddin Keykubad'ın yanından uzaklaştırmıştır. Böylece yalnızlaşan Alâeddin Keykubad, amcası Tuğrul Şah'ın da ayrılmasıyla abisine uyguladığı kuşatmayı kaldırmıştır. Netice itibariyle Selçuklu tahtına çıkan I. İzzeddin Keykâvus kardeşi Alâeddin Keykubad ile mücadelesine devam ederken bu fırsattan yararlanan Leon yeniden Torosları aşarak Ereğli'ye saldırmış, ardından da Karaman ile Ulukışla'yı hâkimiyeti altına almıştır. Fakat onun ilerleyişi uzun sürmemiştir. Kardeşiyle mücadelesini sonlandıran Keykâvus, Leon'u Ereğli ve çevresindeki diğer Selçuklu topraklarından atarak Torosların güneyine kadar takip etmiş ve Ermenileri yeniden Selçuklu vassalı haline getirmiştir (1216).

Görüldüğü üzere Ereğli, Selçuklular ile Çukurova Ermenileri arasında önemli bir stratejik saha olarak mücadele alanına dönüşmüştür. Şehre hâkim olmaya çalışan Ermenilerin Ereğli'nin sunduğu imkanlar vasıtasıyla Torosların kuzeyine yayılmak ve hatta daha önce terk ettikleri Kayseri taraflarına kadar bu alanı genişletmek düşüncesinde oldukları görülmektedir. Buna mukabil Konya merkezli Selçukluların da Ermenilerin bu yöndeki siyasetlerine katî bir şekilde karşı çıktıkları ve her seferinde onları bölgeden Torosların güneyine ittikleri ve hatta vassal hale getirdikleri görülmektedir. Bahsettiğimiz mücadeleler, Ereğli'nin sahip olduğu jeopolitiğin Anadolu siyasetindeki yeri ve önemini göstermesi bakımından önemli bilgiler vermektedir.

1243 yılına gelindiğinde Moğollarla yapılan Kösedağ Savaşı sonrasında Türkiye Selçuklu Devleti'nin Anadolu'daki hâkimiyeti zaafa uğramış, Moğol tahakkümüne karşı uç sahalarda beylikler ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu beyliklerden biri de Karamanoğullarıdır. Karaman Beyi Karamanoğlu Mehmet Bey, 1277 yılında Konya'yı ele geçirip, Alâeddin Siyâvuş'u (Cimri) tahta çıkararak Selçuklu siyasetinde etkili olmuştur. Karamanoğulları bu sırada Ereğli'ye de nüfus etmeye başlamışlardır. Ancak bu durum uzun sürmemiştir. Mehmet Bey'in Moğol baskını neticesinde şehit olmasıyla son bulmuştur.

1291 yılına gelindiğinde Moğol İlhanlı Hükümdarı Geyhatu, Anadolu'ya sefer düzenlemiş ve Ereğli de bu saldırıdan nasibini almıştır. Bir süre sonra Selçukluların tarih sahnesinden çekilmesi ve İlhanlılardaki yaşanan iç mücadeleler, Anadolu'da yeni siyasi oluşumların doğmasına zemin hazırlamıştır. Bu minvalde kurulan Sivas merkezli Eretnalılar ve Kadı Burhâneddin Ahmed Devleti, bölgedeki en güçlü siyasi teşekküller haline gelmişlerdir. Bu süreçte, Konya ve çevresi ile Ereğli de Karamanoğulları'nın hakimiyetine girmiştir. Karamanoğulları ile Eretna ve Kadı Burhâneddin Ahmed arasında yaşanan güç mücadelesi, Konya, başta olmak üzere Ereğli ve hatta Kayseri'yi menfi olarak etkilemiştir. Bu sıralarda devam eden Karamaoğulları-Osmanoğulları mücadelesi de Konya ve çevresini dolayısıyla da Ereğli'yi olumsuz etkilemiş, tüm bu yıpranmışlık şehrin Fatih Sultan Mehmet döneminde Osmanlı idaresine geçmesiyle son bulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ereğli, Selçuklular, Karamanoğulları, Herakleia.

GEOGRAPHICAL AND STRATEGIC IMPORTANCE OF EREGLI IN THE SELJUKS AND KARAMANIDS PERIODS

Ereğli, with its geographical location, is one of the important geographies of Central Anatolia, especially in the Konya Basin. Ereğli not only connects Northern and Western Anatolia with Çukurova and the Middle East by road of land, but also connects Europe with the aforementioned regions. For this reason, Ereğli has been popular with people since ancient times and has continued to exist as a historical settlement until today.
Ereğli maintained its importance during the Islamic-Byzantine struggles and even during the sieges of Istanbul in this period. At that time, the Abbasids, who captured the city for a short time. However, the conquest of the city took place during the Seljuk period (1077). But, the city was the scene of battles between eljuk-Crusaders and Seljuk-Clycian Armenians. However, despite all these struggles, Ereğli maintained its identity as a Seljuks territory.
When the Karamanids, one of the power beyliks of Anatolia established after the Mongol invasion, landed in Konya and its surroundings, Ereğli was also affected. In the struggle of the Karamanids with the Ottoman, Eretna and KQāḍī Burhān al-Dīn states, the Ereğli region was also effective. Finally, during the reign of Sultan Fatih, it became an Ottoman territory and got rid of the wear and tear caused by internal conflicts.

Abstruct: Eregli, The Seljuks of Türkiye, The Karamanids, Herakleia.

III. SELİM DÖNEMİ SÜRGÜNE GÖNDERİLEN EBUBEKİR RATIB EFENDİ (1789-1807)

Ferhat UĞUZ[1]

Sürgün, eski çağlardan beri var olan ve kullanılan ceza türüdür. Osmanlı devletinde ilk başlarda iskân politikası çerçevesinde uygulanmaya başlanmıştır daha sonraları kişileri cezalandırmak için bulundukları bölgeden uzaklaştırmak için kullanılmıştır. Osmanlı devletinde çeşitli amaçlar doğrultusunda sürgüne başvurulduğu görülmektedir. Genellikle Tarihçiler, Osmanlıda kullanılan sürgünü üç amaç doğrultusunda ayırmışlardır. Bunlardan ilki mekân değiştirme yoluyla merkezden uzaklaştırmadır. Bu daha çok başkentte yönetime muhalif, yetkilerini ve etkinliğini kötüye kullanma gerekçesiyle merkezden uzağa gönderme şeklidir. İkincisi ise köy ve şehir halkının içerisinde yaşayan istenmeyen sabıkalı ve zararlı kişilerin bölgeden uzaklaştırılmasıdır. Üçüncüsü de bir devlet politikası olarak yeni fetih edilen topraklara Türk varlığını oluşturmak için yerleştirilen ve genellikle topluluk şeklinde birden fazla kişinin yerleştirilmesi ile olmaktadır. Sonuncusu genelde gönüllük esas alınan durumdan birisidir. İskân politikası çerçevesinde oluşan bu durum kişilerin çeşitli imtiyazlardan yararlanma hususunda kendi istekleri ile devletin yerleştirdiği bölgede ikamet etmesidir. Amaç doğrultusunda sürgün edilme durumları değerlendirildiğinde ilk iki durum ceza niteliği taşımaktadır. Kişi tamamen özgün hakları kısıtlanmasa da yaşantısı bulunan çevreden uzaklaştırılıyor işlediği suç gerekçesine göre bu şartlar daha da kısıtlanıyordu. Sürgün cezası ile hapis cezası birlikte uygulandığında kalebendlik cezasına eviriliyordu. Bu durumda sürgün edildiği bölgede kale vb. yerde kişinin tutsak edilmesidir. Sürgün edilen kişiler için bu durumdan kurtulmanın çeşitli yolları vardır. Af dilemek ve affedilmek, sürgün yerinin değişmesi, ölüm ya da idam edilmek son olarak da kişinin kaçmaya teşebbüs etmesinden ibarettir. Kişi kaçmayı başarmışsa ve sonradan yakalanırsa sürgün cezası süresi iki katına çıkarılmaktadır.

18. yüzyılın başlarından itibaren sükûnet ve güveliği sağlamak için kişilerin işlediği suçlardan dolayı farklı bölgelere sürgün yapıldı görülmektedir. Sürgün cezaları yetki ve nüfuzu kötüye kullanmak, asayişi bozmak, halkı huzursuz etmek, otoriteye karşı çıkmak, gasp, yaralama, eşkıyalık, iftira gibi eylemler dolayısıyla bulundukları bölgelerden uzaklaştırıldıkları görülmektedir. 18. Yüzyılın sonlarına gelindiğinde Osmanlı devletinin inişli çıkışlı dış siyaseti, alınan askeri mağlubiyetler ve iç karışıklar padişahın önemli kişileri sürgün etmesine sebep olmuştur. III. Selim dönemine damga vurmuş devletin başarılı kişilerinden olan Ebubekir Ratıb Efendi'de sürgün cezası alanlardan biridir.

Bu süreçte ordu ile Silistre'de bulunan Ebubekir Ratıb Efendi, İstanbul'a dönerek re'is-ül-küttab vekili olması adına emir verilmişti. Tayin hil'atını giymek için çağırılan Ebubekir Ratıb Efendi, astronomi bilimine olan ilgisi dolayısı ile "ay akrep burcundadır" diyerek bir gün sonraya erteletmiştir. Bu süreç zarfında re'is'ül-küttab vekâletinden azledilen Raşid Efendi, saray erkânı ve padişahın gözdeleri ile iletişime geçmiştir. Bu kişiler aracılığı ile III. Selim'in Ebubekir Ratıb Efendiye karşı aleyhine cephe almasını sağladı. Hil'atını giymeyi erteleyen Ebubekir Ratıb Efendi ne olduysa bir anda III. Selim'in emriyle küçük hizmetli birinci tezkereci vekâletine tayin ettirildi. Rakipleri boş durmayarak onu merkezden uzaklaştırmak için memurluk görevinin birkaç ay sonrası Bozca Adaya sürgüne gönderildi. Bir süre sonra Bozca Adada orduda görevlendirilerek Yeniçeri Ocağı kâtipliği görevini yaptı. Nemçe (Avusturya) ile olan Ziştovi antlaşması sonrası dostane amaçlar için Ebubekir Ratıb Efendi

[1]Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Bölümü, Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi, ferhatuguz4207@gmail.com

elçi olarak gönderildi. Elçilik görevi sırasındaki yazmış olduğu sefaretnamesi bulunmaktadır. III. Selimin reformcu kişiliğini iyi bildiği için sefaretnamelerini kaynaklık edecek şekilde tutmuştur. Rusya, Nemçe, Prusya ve Fransa teşrifatlarını içeren bir sefaretname ortaya koymuştur. Elçilik görevini tamamladıktan sonra baş muhasebecilik ardından şıkk-ı sâlis defterdarlığına tayin edilmiştir. Son görevine ek olarak zahire nazırlığına tayin edildi. Bu geçen süreç zarfında Ebubekir Ratıb efendiye olan düşmanlık devam ediyordu. Başarılı bir şekilde görevlerini yerine getiren Ebubekir Ratıb Efendi, III. Selimin getirmek istediği re'is-ül-küttab vekili görevine tayin olmuştu. Yine padişaha mensup nüfuslu kişilerin dikkatini çeken Ebubekir Ratıb Efendinin re'is-ül-küttabı vekili görevi kısa sürmüştü. İftiralar sonucunda padişah tarafından Rodos'a tekrardan sürgün edilmişti. Bu süreçte sadrazam değişmiş yeni sadrazam Yusuf Ziya Paşa olmuştu. Af dilemek için mektup yazan Ebubekir Ratıb Efendi, sadrazam tarafından kabul edilmiş ve padişaha konu taşınmıştır. Af edileceğini ve gelince yüksek rütbeli bir makama oturacağını düşünen düşmanları harekete geçmiştir. Ebubekir Ratıb Efendiyi İstemeyen taraftarlar padişahın affı kabul etmemesine sebep olmuşlardır. Eski dostu Kaptan-ı Derya olun Hüseyin Ağa Rodos'a uğradığı sırada Ebubekir Ratib Efendi ile görüşmüştür. Ardından Hüseyin Ağa, Ebubekir Ratıb Efendinin idamını gerçekleştirmiştir. Hayatı boyunca getirildiği görevlerde başarılar gösteren Ebubekir Ratıb Efendi padişaha olan bağlılığı ile biliniyordu. III Selimin onu aleyhine çalışan kişilerden korumak için gönderdiği düşünülse de sürgün süreci onun sonunu getirmişti.

Ebubekir Ratıb Efendi, 18. Yüzyılın son çeyreğine damga vurmuş önemli şahsiyetlerdendir. Devlet ricalinde görevler almış başarılı bir şekilde yerine getirmiştir. Ancak III. Selim saltanatında iki kere padişah tarafından sürgüne gönderilmiştir. Ebubekir Ratıb Efendinin sürgün cezası üzerinden 18. Yüzyıl sürgün cezası değerlendirilecektir. Bu kapsam doğrultusunda makalenin temel amacı karar verme yetkisi elinde bulunan padişahın, bulunduğu çevre ve kişilerin etkisi ile verilen sürgün cezaları temel alınacaktır. Çalışma sonucunda elde edilen bulgulara göre III. Selim dönemi devlet içinde tabakalaşma oluştuğunu göstermektedir. Devlet içinde liyakatsizliklerin baş gösterdiği ve kişilerin makam, mevkilerini korumak adına etik olmayan durumlara neden olduğu gözlemlenmiştir. Bu durum sonucunda haksız sürgünler meydana gelmiştir. Osmanlı merkezi otoritesini zayıflatmış ve zarar vererek iç çatışmalara meyil vermiştir.

Anahtar Kelimeler: 18. Yüzyıl, Osmanlı Devleti, III. Selim, Sürgün, Ebubekir Ratıp Efendiç.

EXILE PUNISHMENT IN THE 18TH CENTURY OTTOMAN EMPIRE: THE EXAMPLE OF EBUBEKİR RATIB EFENDİ

Exile is a type of punishment that has existed and been used since ancient times. In the Ottoman state, it was first started to be applied within the framework of the settlement policy, and later it was used to remove people from the region they were in to punish them.Ebubekir Ratıb Efendi is one of the important figures who left his mark on the last quarter of the 18th century. He served in the state officials and fulfilled his duties successfully. However, he was exiled twice by the Sultan during the reign of Selim III. Through the exile sentence of Ebubekir Ratıb Efendi, the exile sentence of the 18th century will be evaluated. In line with this scope, the main purpose of the article will be based on the exile penalties imposed by the sultan, who has the authority to make decisions, with the influence of his environment and people. According to the findings obtained as a result of the study, the Selim III period shows that stratification occurred within the state. It has been observed that there was a lack of merit within the state and people caused unethical situations in order to protect their positions. As a

result of this situation, unjust exile occurred. It weakened and damaged the central authority of the Ottoman Empire, and thus, it gave a tendency to internal conflicts.

Keywords: 18th Century, Ottoman Empire, Selim III, Exile, Ebubekir Ratıp Efendi.

GÜVENLİKLEŞTİRME TEORİSİ KAPSAMINDA TÜRKİYE'DE GÖÇ: KARAMAN'DAKİ SURİYELİ MÜLTECİLER ÖRNEĞİ

Hilal KÜÇÜKTOPÇU[1]
Levent YİĞİTTEPE[2]

Göç, bir ülkenin sosyal, ekonomik ve kültürel dokusunu önemli ölçüde etkileyen çok boyutlu bir süreçtir. Özellikle güvenlikleştirme teorisi, göçmenlerin veya mültecilerin toplum içindeki 'ötekileştirilmeleri' ve güvenlik riski olarak algılanmalarını analiz etmede önemli bir çerçeve sunmaktadır. Bu çalışma, Türkiye'de 2011'de başlayan Suriye iç savaşından sonra Suriyeli mültecilere yönelik politikaları ve güvenlikleştirme eğilimlerini Karaman örneği üzerinden incelemektedir. Suriyeli mültecilerin Karaman'a yerleşmeleriyle birlikte kentte ortaya çıkan sosyal, ekonomik ve güvenlik odaklı sorunlar ele alınarak güvenlikleştirme sürecinin bu dinamikler üzerindeki etkisi değerlendirilmektedir.

Uluslararası İlişkiler disiplininde Kopenhag Okulu, güvenliği yalnızca askeri tehditlere indirgemeyerek, toplumsal, ekonomik ve çevresel riskleri de güvenlik alanına dahil eden geniş bir perspektif sunmuştur. Barry Buzan ve Ole Waever tarafından gerçekleştirilen güvenlikleştirme teorisi bir olayın ya da olgunun toplumsal düzeyde tehdit olarak kabul edilmesi sürecine odaklanmaktadır. Güvenlikleştirme teorisi, sosyal ya da siyasi bir meselenin tehdit olarak algılanması ve bu tehdide karşı önlem alınması gerektiği düşüncesine dayanmaktadır. Buzan ve Waever'e göre bir meselenin güvenlikleştirilebilmesi için üç temel şart gereklidir. Birincisi, bir devlet ya da hükümetin varlığı, ikincisi, güvenlik tehdidi olarak gösterilecek bir unsurun görünür kılınması, üçüncü ve son olarak ise, bu tehdide inanan bir toplumun ya da kamuoyunun varlığıdır. Bu şartlar sağlandığında, devlet veya karar alıcı aktörler, söz konusu tehdide karşı olağanüstü önlemler alma gerekçesiyle toplumun desteğini sağlayabilirler. Türkiye'de Suriyeli mültecilere yönelik politikalar da benzer bir güvenlikleştirme sürecinden geçmiştir. 2011'de başlayan Suriye iç savaşının ardından gelen yoğun mülteci akını, başlangıçta insani yardım bağlamında ele alınmış olsa da, zamanla sosyal uyumsuzluklar, ekonomik baskılar ve güvenlik kaygılarının artmasıyla güvenlikleştirilmiş bir mesele haline gelmiştir. Devlet ve toplum mültecileri hem desteklenmesi gereken insanlar olarak hem de potansiyel sosyal sorunların kaynağı olarak görmektedir. Bu ikilem, özellikle güvenlikleştirme süreçlerini tetiklemiş ve mülteciler, giderek güvenlik çerçevesinde değerlendirilen bir grup haline gelmiştir. Türkiye'nin Suriyeli mültecilere yönelik sosyal uyum ve entegrasyon politikaları da bu perspektif ışığında şekillenmiştir.

Karaman, Türkiye'nin mülteci popülasyonunu yoğun bir şekilde barındıran kentlerinden biri olmamakla birlikte, Suriyeli mültecilerin varlığı şehirde belirli sosyal ve kültürel etkileşimlerin yaşanmasına neden olmuştur. Mültecilerin topluma entegrasyon süreci, yerel halkla ilişkilerini etkileyen ve zamanla bir takım sosyal sorunların ortaya çıkmasına yol açan karmaşık bir süreç olarak görülmektedir. Mültecilerin kültürel farklılıkları, yerel toplum ile arasındaki uyum sorunlarını tetiklemekte ve kültürel çatışmaların zaman zaman ön plana çıkmasına neden olmaktadır. Örneğin, geleneksel yaşam tarzı, farklı giyim tarzları ve sosyal normlar gibi kültürel özellikler, yerel halkla Suriyeli mülteciler arasında uyumsuzluk hissi oluşturmakta ve bu durum bazen sosyal gerilimlere yol açmaktadır. Karaman'da çeşitli sivil

[1]Yüksek Lisans Öğrencisi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, SBE, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler ABD, kucuktopcuhilal95@gmail.com, Orcid: 0009-0005-7995-2286.
[2] Doç. Dr, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, lyigittepe@kmu.edu.tr, Orcid: 0000-0002-2508-5501.

toplum kuruluşları ve yerel yönetimler, kültürel uyumu sağlamak amacıyla çeşitli sosyal etkinlikler ve projeler düzenlemektedir. Ancak bu çabalar, toplum genelinde mültecilere yönelik bazı önyargıları ve olumsuz algıları tamamen ortadan kaldırmakta yetersiz kalabilmektedir.

Karaman'da Suriyeli mültecilerle birlikte ortaya çıkan önemli bir diğer sorun ekonomik alanda kendini göstermektedir. Suriyeli mültecilerin yerel iş gücüne dâhil olması, düşük ücretlerle çalışmaları ve iş bulma olanaklarının genişlemesi bazı ekonomik sorunları da beraberinde getirmiştir. İşgücü piyasasında rekabetin artması, yerel toplumun iş imkânlarını daraltmakta ve Suriyeli mültecilerin haksız bir avantaj sağladığı algısını oluşturmaktadır. Bu durum, yerel toplumun mültecilere karşı olumsuz bir tutum geliştirmesine neden olabilmektedir. Özellikle vasıfsız işlerde çalışan insanlar, Suriyeli mültecilerin ucuz iş gücü olarak tercih edilmesinden dolayı ekonomik kaygılar yaşamaktadır.

Bu bağlamda, ekonomik sorunlar sadece iş gücü piyasasındaki rekabetle sınırlı kalmamakta, aynı zamanda yerel ekonominin genel dinamiklerini de etkilemektedir. Kiraların artışı, tüketim mallarının fiyatlarında yaşanan yükseliş gibi ekonomik sonuçlar da mülteci varlığıyla ilişkilendirilerek göçmen karşıtı bir söylemin oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Karaman'da bu tür ekonomik etkiler, güvenlikleştirme sürecini besleyen unsurlar arasında yer almaktadır.

Karaman'da yaşayan Suriyeli mültecilerin varlığı, bazı çevreler tarafından güvenlik riski olarak algılanmaktadır. Özellikle sosyal medyada yayılan yanlış bilgiler, suç oranlarının artması ya da kamu düzeninin bozulması gibi konularda mültecilere yönelik negatif algıların pekişmesine yol açmaktadır. Yerel toplumdan bazı kesimler, mültecileri suç oranlarının artması ya da sosyal düzenin bozulması gibi güvenlik temelli endişelerin kaynağı olarak görmektedir. Gerçekte suç oranları açısından mülteciler ile halk arasında önemli bir fark bulunmamasına rağmen, kamuoyunda mültecilerin 'suçlu' ya da 'tehdit' olarak algılanması, göçmenlerin güvenlikleştirilmesi sürecini güçlendirmektedir. Güvenlikleştirme teorisi çerçevesinde bu tür algılar, devletin ve yerel yönetimlerin mültecilere yönelik güvenlik politikalarını sıkılaştırmasına neden olabilmektedir.

Karaman'daki Suriyeli mültecilerin toplumla uyumunu sağlamak amacıyla eğitim, sağlık ve sosyal hizmetler gibi alanlarda çeşitli entegrasyon çalışmaları yürütülmektedir. Yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları, mültecilerin Türk toplumuna uyum sağlamaları için çeşitli alanlarda projeler geliştirmektedir. Bu tür projeler, hem yerel toplumun mültecilere yönelik ön yargılarını azaltmayı hem de mültecilerin toplumsal hayata katılımlarını artırmayı hedeflemektedir. Ancak, bu tür entegrasyon politikaları bazen yetersiz kalmakta veya istenilen düzeyde etki oluşturmamaktadır. Özellikle dil engeli, kültürel farklılıklar ve ekonomik sınırlılıklar, mültecilerin toplumla tam anlamıyla kaynaşmalarını zorlaştırmaktadır. Toplumsal uyumsuzluklar, yerel halk ve mülteciler arasında zaman zaman gerilimlerin yaşanmasına yol açmaktadır. Bu noktada güvenlikleştirme teorisi, mültecilerin 'öteki' olarak algılanmasının, onların toplumla uyum sağlama çabalarını nasıl zorlaştırdığını anlamak için önemli olmaktadır.

Türkiye'de mültecilerin güvenlikleştirilmesi süreci, Karaman gibi yerel düzeyde de çeşitli yansımalar bulmaktadır. Türkiye'nin genel göç politikalarında güvenlik kaygıları, yerel yönetimlerin ve kamuoyunun mültecilere bakış açısını etkilemektedir. Karaman'da Suriyeli mülteciler, bir yandan yerel iş gücü ve sosyal yapıya entegre edilmeye çalışılırken, diğer yandan kamuoyundaki güvenlik endişeleri göçmenlere karşı daha temkinli yaklaşımlara yol açmaktadır. Yerel yönetimler, bir yandan mültecilerin uyumunu desteklerken, diğer yandan

güvenlik kaygılarına yanıt verme zorunluluğunu hissetmektedir. Karaman örneği, göç yönetimi ve güvenlikleştirme süreçlerinin yerelde nasıl işlediğini anlamak için önemli bir çerçeve sunmaktadır. Türkiye genelindeki mülteci politikalarının Karaman'da ortaya çıkan ekonomik, sosyal ve güvenlik temelli sonuçları, güvenlikleştirmenin yerel düzeydeki etkilerini gözler önüne sermektedir.

Bu çalışma, Kopenhag Okulu'nun güvenlikleştirme teorisi çerçevesinde, Türkiye'de göç ve Suriyeli mülteciler meselesinin nasıl güvenlikleştirildiğini Karaman örneği üzerinden incelemektedir. Okul'un belirttiği şartlar göz önüne alındığında, Türkiye'de Suriyeli mülteciler meselesinin güvenlikleştirilmiş bir olgu haline geldiği görülmektedir. Karaman'da mültecilerin yerel toplumda oluşturduğu kültürel, ekonomik ve güvenlik kaygıları, mülteci konusunun güvenlik riski olarak algılanmasına yol açmış, böylece güvenlikleştirme süreci belirgin hale gelmiştir. Çalışmanın yöntemi nitel araştırma tekniklerine dayanmaktadır. Çalışmada, literatür taraması, hükümet ve STK raporları gibi kaynaklarla teorik bir temel sağlanacak, ayrıca Karaman özelinde yerel medya analizleri ile toplumsal algı değerlendirilmiştir. Bu yöntemler, güvenlikleştirmenin Türkiye'de göç politikaları ve yerel etkileri üzerindeki rolünü kapsamlı şekilde incelenmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Güvenlikleştirme, Güvenliksizleştirme, Mülteci.

MIGRATION IN TURKEY WITHIN THE SCOPE OF SECURITIZATION THEORY: THE CASE OF SYRIAN REFUGEES IN KARAMAN

Turkey has accepted millions of Syrian refugees, assuming a great humanitarian responsibility, following the Syrian civil war that began in 2011. However, this situation has also brought with it many societal and security dynamics. This study analyzes how migration is securitized in the Karaman case by adapting the Copenhagen School's securitization theory to the issue of Syrian refugees in Turkey. According to the School, securitization is the process of perceiving an issue as a threat and dealing with it with extraordinary measures. Barry Buzan and Ole Waever's theory proposes three basic conditions for securitization; the existence of a state, the visibility of a threat and the formation of a public opinion that believes in this threat. The presence of migrants and refugees in Turkey has created economic pressures and security concerns in the society, causing migration to be evaluated from a security perspective. In Karaman, social and economic concerns about Syrian refugees have created a perception of security risk by the local community and supported the securitization process. In this study, a literatüre review was conducted to analyze the impact of securitization on migration policies in Turkey and government and NGO reports were examined. In the case of Karaman, local media analysis was used to evaluate societal perception. Thus, in the light of the securitization theory, it is aimed to examine the effects of migration and refugees on the perception of security at the local level in Turkey and to understand how securitization is reflected in migration policiess. In this context, the effects of refugees in Karaman on the local economy, social cohesion and perception of social security are discussed in detail. As a result of these analyses, comprehensive conclusions were reached on migration management and security policies.

Keywords: Migration, Securitization, De-Securitization, Reguee.

ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR BAĞLAMINDA KAMU YÖNETİMİNDE LİDERLİK

Rabia ÖZPEYNİRCİ[1]
Canan KIRMIZI[2]

Günümüzde yaşanılan hızlı değişim süreçleri; kamu yönetiminde uygulanan yöntemleri de değiştirmekte ve bu değişimlerin, ihtiyaç duyulan liderlik tarzlarını da farklılaştırdığı görülmektedir. Liderlerin çağın gereklerine uygun bir yönetim anlayışı sergileyebilmeleri önemli olup sahip olunan iyi liderler kamu kurumları için de büyük avantajlar sağlamaktadır. Bu bağlamda kamu yönetiminde de önemli bir yere sahip olan liderlik kavramına yönelik araştırmaların çeşitlendiğini söylemek mümkündür. Bu çalışma; kamu yönetimi alanında liderlik üzerine yapılan uluslararası yayınların bibliyometrik bir analizini ortaya koyarak liderliğin kamu yönetimi alanındaki gelişimi hakkında bilgi vermeyi ve kavram üzerine genel bir çerçeve sunmayı amaçlamaktadır. Belirlenen amaç çerçevesinde 26.08.2024 tarihinde Web of Science (WoS) veri tabanı kullanılarak bir tarama gerçekleştirilmiş ve kamu yönetimi alanında "leadership" anahtar kelimesini içeren 6.379 adet farklı çalışmaya ulaşılmıştır. Araştırmada Q_1: Liderlik çalışmalarının kamu yönetimi alanı kapsamında yıllara, ülkelere, taranan dizine ve yazarlara göre dağılımları nasıldır? Q_2: Liderlik çalışmalarındaki kamu yönetimi çerçevesinde yayınlayan ve en fazla atıf alan ülkeler, yayın ve dergiler hangileridir? Q_3: Liderliğin kamu yönetiminde en fazla ilişkilendirilmiş olduğu anahtar kelimeler hangileridir? sorularına cevaplar aranmıştır. Bu çerçevede çalışmalar; yayınlandıkları tarih, yayınlayan yazarlar, yayınlandıkları ülkeler, yayınlandıkları dergiler ve bu dergilerin dizinleri, çalışmalarda sıklıkla kullanılan anahtar kelimeler ve çalışmaların aldıkları atıf sayıları gibi farklı kriterlere göre incelenmiştir. VOSviewer programından faydalanılarak analiz edilen bu veriler grafikler, tablolar ve ağ haritaları şeklinde çalışma içerisinde raporlanmıştır.

Araştırmanın ilk kısmında liderlik çalışmalarına ait Web of Science veri tabanından elde edilen betimleyici bulgular raporlanarak Q1 araştırma sorusuna yanıt aranmaya çalışılmıştır. Kamu yönetimi alanında liderliğe dair yapılan çalışmaların 1980-2024 tarih aralığına yayılmış olduğu ve alandaki en çok çalışmanın sırasıyla 2020, 2021 ve 2019 yıllarında yapıldığı görülmektedir. Çalışmalar arasında en fazla makale türünde yayınlar yer almakta olup makaleyi sırası ile kitap bölümü, bildiri, editöryal yazı ve kitap incelemesi içerikleri izlemektedir. Yazar dağılımlarına bakıldığında, 34 çalışma ile *Paul Joyce,* 29 çalışma ile *Lotte Bogh Andersenen* ve 27 çalışma ile de *Montgomery Van Wart* en fazla çalışma üreten yazarlar arasında ilk üç sırada yerlerini almışlardır. Kamu yönetimi alanında liderlik kavramı üzerine en çok yayın yapan ülkeler sıralamasında *Amerika Birleşik Devletleri*, *İngiltere* ve *Avustralya* başı çekmektedir. Web of Science veri tabanı üzerindeki kamu yönetimi kategorisindeki liderlik yayınlarının tarandığı dizinlerin dağılımına bakıldığında ise toplam 6.379 yayının yaklaşık olarak % 62'si (% 62,48) SSCI'da (3.986 yayın) taranmakta olup ikinci sırada %18,5 ile ESCI (1,181 yayın) ve üçüncü sırada % 14,7 oranla BKCI-SSH (938 yayın) dizinleri bulunmaktadır.

Araştırmanın ikinci kısmında ise Q_2 ve Q_3 araştırma sorularına yanıt bulunmaya çalışılmış ve kamu yönetiminde 1980-2024 yılları arasında yapılan liderlik çalışmaları bibliyometrik analize tabi tutulmuştur. Bibliyometrik analiz kapsamında VOSviewer programının 1.6.20 sürümü kullanılarak atıf analizleri (dokümanlar, kaynaklar ve ülkeler) ve anahtar kelime analizleri gerçekleştirilmiştir. Yayınların aldıkları atıf sayılarının dağılımına bakıldığında

[1]Prof. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, rabiaozpeynirci@kmu.edu.tr, Orcid ID:0000-0002-3547-7664.
[2]Arş. Gör. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, canankirmizi@kmu.edu.tr, Orcid ID:0000-0002-5813-1420.

yıllar içerisinde atıf sayılarında belirgin bir artışın olduğu ve 2023 yılında 12.988 atıf ile alandaki en fazla atıf sayısına ulaşıldığı görülmektedir. Dokümanlar kapsamında yapılan atıf analizinde en az bir atıfa sahip olan dokümanlar analize dâhil edilmiş ve analiz sonucunda 4.568 yayın, 53 küme, 11.685 bağlantı saptanmıştır. En az bir atıf ve bir yayına sahip olmak kriteri ile kaynaklar kapsamında atıf analizi gerçekleştirilmiş ve 288 kaynağın bu kriteri sağladığı analizde 30 küme ve 1.195 bağlantı oluştuğu belirlenmiştir. *Public Administration Review* dergisi kamu yönetiminde liderlik konusunda yayınladıkları 371 yayın ve bu yayınların aldıkları 17.676 atıf sayısı ile en fazla atıf alan kaynak olmuştur. En az bir yayın ve atıfa sahip olan 114 ülkenin dâhil olduğu atıf analizinde ise 2.536 yayınla alandaki en fazla yayını yapan ülke olan *Amerika Birleşik Devletleri* atıf sayısında da 48.526 atıf sayısı ile ülkeler sıralamasında ilk sırada yer almıştır. Liderlik ile bağlantılı olarak en sık araştırılan kavramların neler olduklarını belirleyebilmek amacı ile VOSviewer programında anahtar kelime analizi gerçekleştirilmiş ve en az 3 tekrarlanma sayısına sahip olan anahtar kelimeler analize dâhil edilmiştir. Yapılan anahtar kelime analizinde; 24 küme 8.983 bağlantı tespit edilmiş; liderlikten sonra (502 kullanım sayısı) en sık tekrarlanan ilk on anahtar kelimenin sırası ile yerel yönetim (142 kullanım sayısı), dönüşümcü liderlik (119 kullanım sayısı), yönetişim (116 kullanım sayısı), Covid 19 (105 kullanım sayısı), kamu hizmeti motivasyonu (98 kullanım sayısı), yönetim (96 kullanım sayısı), işbirliği (95 kullanım sayısı), kar amacı gütmeyen (80 kullanım sayısı), kamu yönetimi (80 kullanım sayısı) olduğu görülmüştür. Bu çerçevede kamu yönetimi araştırmacılarının, Covid 19 gibi küresel kriz durumlarında liderliğin nasıl olması gerektiğine yönelik Covid 19-liderlik ilişkisini konu edinen araştırmalara ilgi gösterdiklerini söylemek mümkündür. Ayrıca dönüşümcü liderliğinde kamu yönetimi alanında sıklıkla araştırılan liderlik tarzlarından biri olarak karşımıza çıktığı görülmektedir.
Genel olarak değerlendirildiğinde kamu yönetiminde liderlik çalışmalarının 44 yıllık bir sürece sahip olduğu ve yapılan yayınların ise yıllar içerisinde önemli bir artış gösterdiği göze çarpmaktadır. Alanda ilgi gören liderlik kavramına dair en çok atıf alan makaleler, yazarlar gibi pek çok veriyi içeren bu çalışma kamu yönetiminde liderlik çalışmalarına dair genel bir çerçeve sunmaktadır. Bu bağlamda gelecek araştırmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çalışma Web of Science veri tabanında bulunan 6.379 yayınla sınırlı olup ulusal yayınların da yer aldığı farklı veri tabanlarının da araştırmaya dâhil edilerek tekrarlanması verilebilecek öneriler arasındadır.

Anahtar Kelimeler: Liderlik, Kamu Yönetimi, Bibliyometrik Analiz.

LEADERSHIP IN PUBLIC ADMINISTRATION IN THE CONTEXT OF INTERNATIONAL RESEARCH

Today's developments are changing methods used in public administration and these changes have also differentiated the leadership styles needed. In this context, it is possible to say that studies on the concept of leadership, which has an important place in public administration, have diversified. This study aims to provide information about the development of leadership in the field of public administration and to put forward a general framework on the concept by conducting a bibliometric analysis of studies on leadership in the field of public administration. For this aim; a search was carried out using the Web of Science (WoS) database in August 2024 and 6,379 different studies containing the keyword "leadership" in the field of public administration were found. Studies were examined according to different criteria such as the dates of publications, authors of publications and the journals in which they were published and the indexes of these journals, the keywords frequently used in the studies and the number of citations the studies received. These data analyzed using the

VOSviewer program are reported in the study in the form of graphs, tables and network maps. It is seen that leadership studies in public administration have a 44-year period and the number of publications has increased significantly over the years. This study provides a general framework for the concept of leadership, which has attracted interest in the field. In this manner; it is thought that this study will contribute to future studies. The study is limited to publications in the Web of Science database and it is recommended that the study be repeated by including different databases including such as national publications.

Keywords: Leadership, Public Administration, Bibliometric Analysis.

KENT GÜVENLİĞİ ÇALIŞMALARINDA TEMEL KAVRAMLAR ÜZERİNE YENİDEN DÜŞÜNMEK

Esra Banu SİPAHİ[1]

Kentler; uzmanlaşmış, farklılaşmış ve yoğun bir nüfusun, yapay çevrenin doğal çevreye egemen kılındığı bir ortamda, kentsel yaşam kurallarına uygun olarak yaşamlarını sürdürdükleri yerleşimlerdir. Bu yönüyle kentler, her daim gelişmişliğin, nezaketin, çeşitliliğin ve özgürlüğün sembolü olarak algılanmış ve bilimsel buluşlardan sanatsal etkinliklere, eğitim olanaklarından özgür düşünceye, endüstriyel üretim biçimlerinden teknolojik yeniliklere kadar insanlığın gelişimine katkısı olan her türlü gelişmenin mekânları olmuşlardır.

Tüm bu olumluluklarına karşın kentler, ilk ortaya çıktıkları andan itibaren çeşitli sorunlarla yüzleşmek durumunda kalmışlardır. Bu sorunların başında (aynı zamanda ilk kentlerin kurulmasında da önemli etkisi bulunan) güvenlik problemleri gelmektedir. İlk kentlerden günümüz kentlerine kadar hemen her kent için güvenlik üzerinde önemle durulması gereken bir sorun olmuştur. Bu bağlamda kentlerin hâkim tepelere kurulması, duvarlarla veya kale surları ile çevrelenmesi gibi örnekler, kent güvenliğine verilen önemi gözler önüne sermektedir. Buna karşın, kentsel güvenlik sadece dış tehditlerle sınırlı değildir. Kentler aynı zamanda göçmenler için cazibe alanı olmaları, kalabalık nüfus içinde suçlulara kaybolma fırsatı sunmaları ve bizatihi bünyelerinde barındırdıkları birtakım özellikleri nedeni ile suç ve suçlular için "uygun" ortamlar olarak değerlendirilmektedir. Bilhassa kapitalizmin beraberinde getirdiği kentsel eşitsizlikler, kimi insanları suça yöneltmekte, kimilerini suça maruz bırakmakta ya da kentlilere suç korkusu yaşatmaktadır.

Kentlileri tehdit eden, onları korkutan, başta kentsel haklar olmak üzere birçok hak ihlaline neden olan kentsel güvenlik sorunları, kent çalışmalarında güncelliğini hiçbir zaman yitirmeyen bir alan olagelmiştir. Suç ve suçun çeşitli tezahürleri kadar yapıların dayanıklılığı, doğal ve çevresel değerlerin korunması, enerji güvenliği ve nihayet siber güvenlik gibi kentsel güvenliğe ilişkin çok farklı kavramlardan ve konulardan söz etmek olanaklıdır. Ne var ki, söz konusu çalışmalar incelendiğinde pek çok sınırlılık ve kavramsal karmaşa da göze çarpmaktadır. Özellikle Türkiye'de "emekleme aşamasında" olarak nitelendirilebilecek olan çalışmalarda gerek kavramların kullanımı, gerekse de konulara odak oluşturma ve konuları sistematik bağlamda ele alma noktasında belirgin eksiklikler bulunmaktadır. Bu çalışma ile kent güvenliği çalışmalarına yönelmek isteyen araştırmacılar için sözü edilen kavram karmaşasının giderilmesi amaçlanmaktadır. Bu noktadan hareketle daha ziyade kent-suç ilişkisine odaklanan çalışmalar için kentsel suç, kente karşı suç ve kentkırım kavramları üzerinde durulmaktadır.

Kent-suç ilişkisi bağlamında ilk olarak tanımlanması gereken kentsel suç; "kentsel mekânda işlenen suçlar" olarak tanımlanmaktadır. Kentsel suç; kentleşme süreci ile kentlerde yaşanan değişimin bir yansıması olarak, kentlere özgü birtakım suçların oluşması ya da suçların kentlerin kimi özellikleri nedeniyle etkilerinin artması ile açıklanmaktadır. Bu noktada "kente özgü suçları" şu şekilde sıralamak olanaklıdır: Kente/çevreye karşı suçlar, kamu güvenliğine ilişkin suçlar, organize suçlar (gecekondu, uyuşturucu, otopark/arazi mafyası vb.), ekonomi, sanayi ve ticarete ilişkin suçlar, bilişim suçları, kamu idaresinin güvenilirliğine/işleyişine ilişkin suçlar.

[1] Prof. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, ebsipahi@erbakan.edu.tr, orcid.org/0000-0001-6277-8027

Kent özelinde işlenen suçlar kapsamında ele alınan beyaz yakalı suçları günümüzde sınır aşan hatta küreselleşen bir özelliğe sahiptir. Bu suçlar, eğitimli, vasıflı, genellikle bilgi/bilişim işlerinde çalışan kişilerin işledikleri para aklama, banka dolandırıcılığı, finansal bilgilerde sahtecilik gibi mali nitelikli suçlardır. Bahse mevzu suçların toplumsal mal oluşları yüksek olsa da bu suçlar, yeteri kadar istatistiklere yansımamakta ve kamuoyunda da az tepki çekmektedir. Buna karşın kent güvenliğini tehdit eden suçlular olarak nitelendirilen ve toplum tarafından "sorunlu" olarak algılanan kesimler, daha ziyade göçmenler, yoksullar, bağımlılar gibi uyum sorunu yaşayan kişilerdir.

Kentsel suçları asayiş suçları kapsamında ele alan yaklaşımlar, bu suçların temelinde; çarpık kentleşme, konut politikalarının yetersizliği, yeterli eğitim ve sağlık olanaklarına erişim sorunları, yüksek enflasyon, yoksulluk, işsizlik, kayıtdışı sektöre bağlı sosyal güvenli problemleri, kentlileşmenin ve sosyal uyumun sağlanamaması, yabancılaşma, kolluk hizmetlerinin yetersiz kalması, hukuksal düzenlemelerdeki eksiklikler ve yargısal süreçlerindeki gecikmeler vb. nedenler olduğunun altını çizmektedirler.

Kentsel suçlar içinde ele alınmakla birlikte birçok yönüyle asayiş suçlarından farklılaşan bir kavram olarak kente karşı suç ise; kentsel haklara yönelik ihlallerini işaret etmektedir. Sözü edilen hak ihlalleri kimi zaman hukuka aykırı biçimde işlenmekte, kimi zaman da "hukuk kılıfına uydurulmuş" biçimde kendini gösterebilmektedir. Bu suçların önemli bir kısmı imar uygulamalarıyla ilgilidir. "İmar suçları" olarak da tanımlanan bu suçlar; imar mevzuatına aykırı ve yasal anlamda suç sayılan eylemleri içermektedir. Ancak imar suçları imar kararları aracılığı ile de işlenebilmektedir. Yani hukuk dairesi içerisinde gerçekleşen; ayrıcalıklı imar hakları, imar afları/barışları, yasalarda ek maddeler vb. araçlar kullanılarak işlenen suçlar bu kapsamdadır. Bu durumda kente karşı suç bizzat resmi kurumlar eliyle işlenmekte, kentler ve kentliler birçok olumsuz durumlar karşı karşıya kalmaktadır.

İmar suçlarının kentlere, çevreye ve gelecek kuşaklara önemli zararlar vermesi söz konusudur. Bu denli büyük mal oluşları içermeyen kente karşı suçlar da bulunmaktadır. Bunlar; sokakların/caddelerin kirletilmesi, yapıların dış görünümünü bozan eklentiler, tabelalar, ışıklandırmalar, işyerlerinin kaldırımları işgal etmeleri, grafitiler vb. görüntü kirliliği yaratan eylemler biçiminde örneklendirilebilir.

Öte yandan "kente karşı suçların en ağırı" olarak dile getirebileceğimiz kent kırım ise başta yaşama hakkı olmak üzere, beraberinde getirdiği hak ihlalleriyle bir insanlık suçu olarak ortaya çıkmaktadır. Savaşlar sırasında kentlerin sahip olduğu doğal ve mimari değerlerin doğrudan hedef alınarak, bu değerlere ve kent halkına kasıtlı olarak zarar verilmesini içeren kent kırım yolu ile kentlilerin duygusal olarak incitilmelerinin yanında kentsel hafıza da silinmeye çalışılmaktadır.

Her ne kadar kentkırım saldırının büyüklüğü ya da niyeti bakımından imar suçlarından farklı olsa da kenti yönetenlerin kültür, mimari değerler, kentsel direnç ve çevre gibi önemli konularda duyarsız, sorumsuz ve rant odaklı tutumları, sadece bugünkü değil gelecek kuşakların da anılan değerler üzerindeki haklarını ihlal ettiğinden bu suçları da kent kırım olarak nitelemek yanlış olmayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kent Güvenliği, Kentsel Suç, Kente Karşı Suç.

RETHINKING THE BASIC CONCEPTS IN URBAN SECURITY STUDIES

Security has been a problem that needs to be emphasized in almost every city, from the preliminery cities to today's cities. In this context, examples such as establishing cities on high hills and surrounding them with walls or castle ramparts reveal the importance given to urban security. However, urban security is not limited to external threats. Cities are also considered as “suitable” environments for crime and criminals while disseapearing in crowded populations and also they are centers of attraction for immigrants. Urban inequalities, especially which are caused by capitalism, lead some people to commit a crime, expose the others to crime or fear of crime.

Urban security problems, which threaten city dwellers, frighten them, and cause many violation of rights (especially urban rights), have always been an area of interest in urban studies that never loses its relevance. It is possible to talk about many different concepts of security and its various manifestations, related to urban security such as the resilient structures, the protection of natural and environmental values, energy security and cyber security. However, when these studies are examined, many limitations and conceptual confusions are evident.

There are obvious deficiencies in studies that can be described as “infancy”, especially in Turkey, in terms of both using the terms and focusing on and addressing the issues in a systematic context. This study aims to eliminate the conceptual confusion for researchers who want to study on urban security. From this point of view, the concepts of urban crime, crime against the city and urbicide are emphasized for the following studies focusing on city-crime relationship in this study.

Keywords: Urban Security, Urban Crime, Crime Against The City**.**

ÇOCUK DOSTU KENTSEL POLİTİKALAR: KARAMAN BELEDİYESİ İÇİN BİR DEĞERLENDİRME

Şerife PEKKÜÇÜKŞEN[1]
Rukiye AKGÜL YURTGÜLÜ[2]

Kent, genellikle büyük bir nüfusa sahip, yoğun yerleşim alanlarını temsil eden bir terim olarak tanımlanmaktadır. Kentler, genellikle ticaret, endüstri, kültür, eğitim gibi çeşitli faaliyetlerin gerçekleştiği, altyapı hizmetlerinin gelişmiş olduğu ve birçok insanın bir arada yaşadığı yerler olarak bilinmektedir. Kentsel nüfus yoğunluğunun artması ile birlikte kentler ve kentsel politikalar daha da önem kazanmıştır.

Toplum sağlığı, yaşanabilir koşullar sağlamak ve bunu sürdürülebilir hale getirmek için kentsel politikalar önemli bir araçtır. Kentsel politikalar, belediyelerin kentsel alanlarda yürüttüğü siyasi ve yerel faaliyetleri kapsamaktadır. Kentlerin gelişim süreçlerinde, kentlerde yaşayan yetişkin bireylerin yanı sıra özellikle çocukların ihtiyaçlarına yönelik politikaların planlanması ve uygulanması, sürdürülebilir şehirleşme hedeflerinin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Yerel yönetimlerin bu konuda sorumluluğu büyüktür; çünkü şehirlerin altyapısı, sosyal politikaları ve mekânsal düzenlemeleri çocukların gelişimini doğrudan etkilemektedir. Çocuk dostu şehirler, çocukların fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişimlerini destekleyen, onların sosyal hayata katılımını teşvik eden ve güvenli, erişilebilir kamusal alanlar sunan kentler olarak tanımlanmaktadır. Bu tür politikalar, kentsel tasarım ve planlamada çocuk haklarına ve onların ihtiyaçlarına öncelik verilmesini gerektirmektedir.

Çocuk dostu kent kavramı, 1989 yılında kabul edilen Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne dayanmaktadır. Bu kavram, kentlerin çocukların haklarını gözeten, onların ihtiyaçlarını karşılayan ve kentsel alanlarda özgürce hareket edebilecekleri ortamlar oluşturmayı hedefleyen politikalarla şekillenmesini içermektedir. UNICEF, dezavantajlı grupta yer alan çocukların ve ergenlerin karşılaştıkları zorluklarla mücadele etmek amacıyla Çocuk Dostu Kent Girişimi'ni 2014 yılında Türkiye'de başlatmıştır. UNICEF, BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde yer alan 4 ana madde üzerinden Çocuk Dostu Kentlerin oluşturulabileceğini belirtmiştir. Bu maddeler; ayrımcılık yapmama, yaşama, hayatta kalma ve gelişim hakkı, çocuğun yüksek yararı ve katılım hakkı olarak sıralanmıştır. Çocuk dostu şehirler ile çocukların oyun oynayabileceği, sosyalleşebileceği, güvenli bir şekilde dolaşabileceği, sağlıklı bir çevrede büyüyebileceği alanlar sunulması amaçlanmıştır. Aynı zamanda, çocukların kentsel karar alma süreçlerine katılımını da teşvik etmek önemli hususlardandır.

Kentlerin çocuk dostu bir şehir haline getirilmesi için birkaç stratejik öncelik belirlenmelidir. İlk olarak, çocukların güvenliği için yaya yolları, parklar ve oyun alanlarının iyileştirilmesi gerekmektedir. Özellikle kent içinde çocukların serbestçe hareket edebileceği ve oyun oynayabileceği alanlar artırılmalı, bu alanların erişilebilirliği sağlanmalıdır. Şehirdeki çocuk oyun parklarının sayı ve nitelik açısından artırılması, parkların tüm mahallelerde dengeli bir biçimde dağıtılması büyük önem taşımaktadır. Bir diğer öneri, çocukların okul ve ev arasındaki güvenli ulaşım imkânlarının artırılması gerektiğidir. Yaya yollarının ve okul çevrelerindeki trafik düzenlemelerinin çocuklar için daha güvenli hale getirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, okul bölgelerinde hız sınırlarının daha sıkı denetlenmesi ve

[1] Doç. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi İİBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi
[2] Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi SBE Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

çocukların güvenliğini tehdit edebilecek unsurların ortadan kaldırılması öncelikli bir hedef olmalıdır.

Çocukların şehir hayatına katılımını artırmaya yönelik sosyal ve kültürel etkinliklerin düzenlenmesi, çocukların bireysel gelişimine katkı sağlayacaktır. Özellikle çocuk dostu kent olma yolunda ilerlemek isteyen bir kent için önemli adımlardan biri olarak çocukların yerel yönetimlerde söz sahibi olması, yaşamak istedikleri kentlerin tasarımında onların fikir ve görüşlerinin alınması önceliklerden olmalıdır. Çocuk dostu kentsel politikalar, sadece fiziksel alanların düzenlenmesiyle sınırlı kalmamalı; çocukların sosyal hayatta daha aktif bir rol almasına olanak tanıyacak katılımcı süreçler de geliştirilmelidir. Bu bağlamda, yerel yönetimlerin çocukların görüşlerine daha fazla başvurması, onların karar alma süreçlerine katılımını teşvik etmesi gerekmektedir.

Bu çalışma, Karaman için çocuk dostu kentsel politikaların mevcut durumunu ve uygulanabilirliğini incelemekte ayrıca bu konudaki stratejik politika geliştirme süreçlerine ışık tutmayı amaçlamaktadır. Karaman, nüfus yapısı ve kentsel gelişim süreci itibariyle Anadolu'nun orta büyüklükteki şehirlerinden biri olarak çocuk dostu politikaların geliştirilmesi için uygun bir zemin sunmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre, Karaman nüfusunun önemli bir kısmını çocuklar oluşturmaktadır. Ancak, mevcut kentsel yapı içinde çocukların ihtiyaçlarına ne derece yanıt verildiği sorusu kapsamlı bir inceleme gerektirmektedir. Karaman'daki yeşil alanların dağılımı, çocuk oyun parklarının sayısı ve kalitesi, yaya yollarının güvenliği, ulaşım imkânlarının çocuklar için erişilebilirliği gibi konular bu çalışmanın merkezinde yer almaktadır.

Mevcut durumda, Karaman'da çocuk dostu kentsel politikaların uygulanmasına yönelik birtakım adımlar atılmış olsa da, bu politikaların sistematik bir yaklaşımla ele alınıp alınmadığı inceleme konusudur. Çocuk oyun alanları ve parkların sayısı, bu parkların sistematik bir dağılımla konumlandırılıp konumlandırılmadığı, bu alanların kırsal bölgelerdeki çocuklar için yeterliliği, oyun alanlarının fiziksel koşullarının çocuk güvenliği açısından yeterliliği gibi sorulara cevap aranacaktır. Bu bağlamda, kentin çocuk dostu kent kriterlerini ne ölçüde karşıladığını incelemek çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

Çocuk dostu kentsel politikalar, Karaman gibi orta ölçekli bir şehirde uygulanabilir ve sürdürülebilir kentsel gelişim hedeflerine ulaşılmasına önemli katkılar sağlayabilir. Karaman'da çocuk dostu politikaların geliştirilmesi, yerel yönetimlerin öncelikleri arasında yer almalı ve şehrin kentsel altyapısı, çocukların ihtiyaçlarına göre şekillendirilmelidir. Bu çalışmada yer alan bilgiler, kentin genel durumuna dair bir değerlendirme sunarken, gelecekteki kentsel politika ve planlamalar için de rehber niteliğinde öneriler içermektedir. Karaman Belediyesi'nin çocuk dostu kent olma yolunda atılacağı adımlarla kent, çocukların sağlıklı ve güvenli bir çevrede büyümelerine olanak sağlayacak bir kent modeline dönüşebilecek potansiyel ve konuma sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Kentsel Politikalar, Çocuk, Çocuk Dostu Kent, UNICEF Kriterleri, Karaman.

CHILD FRIENDLY URBAN POLICIES: AN EVALUATION FOR KARAMAN MUNICIPALITY

Cities are areas where activities such as trade, culture and education take place with their dense population and developed infrastructure. Urban policies are an important tool for public

health and sustainable liveability. In this context, planning policies especially for the needs of children is an important part of sustainable urbanisation goals. Child friendly cities are places that support the physical, mental and emotional development of children and offer safe and accessible public spaces. This concept includes urban policies that prioritise children's rights based on the United Nations Convention on the Rights of the Child.

UNICEF’s Child Friendly City Initiative aims to provide safe spaces where children can play, socialise and encourage their participation in urban decision making processes. UNICEF launched the Child Friendly Cities Initiative in Turkey in 2014 to tackle the challenges faced by children and adolescents in disadvantaged groups. It has stated that Child Friendly Cities can be created based on 4 main articles in the UN Convention on the Rights of the Child. These articles are listed as non-discrimination, the right to life, survival and development, the best interests of the child and the right to participation. Karaman offers a suitable ground for the implementation of child friendly urban policies in terms of its population structure and development process. The development of child friendly policies in Karaman should be among the priorities of local governments and the urban infrastructure of the city should be shaped according to the needs of children. However, the question of to what extent the needs of children are met within the existing urban structure still requires a comprehensive examination. In this study, the current status and applicability of child friendly urban policies in Karaman are evaluated and the potential of the city to become a child friendly city is shed light on.

Keywords: Urban Policies, Child, Child Friendly City, UNICEF Criteria, Karaman.

YEREL YÖNETİMLERDE VE KARAR MEKANİZMALARINDA KADINLARIN KATILIMI; KARAMAN İLİ İNCELEMESİ

Hasibe CEYHAN[1]

Demokrasinin gerçek anlamda varlık göstermesi, vatandaş katılımının kolaylıkla sağlanabildiği ve halkın gereksinimlerinin hızlı ve yerinde yapıldığı yerel yönetimlerin işleyişine bağlıdır. Yerel yönetim kavramı 'yerel bir topluluktaki bireylerin birlikteki gereksinmelerini karşılayan, kamu mal ve hizmetlerini sağlayan, yerel halkın kendi seçtiği organlarca yönetilen kurumlar olarak tarif edilir (Tekeli, 1983:3). Yerel yönetimler yetkilerini merkezi yönetimden almak şartıyla, hareket alanı yasalar ile belirlenmiş, halka en yakın devlet otoritesi olarak tanımlanabilir (Ertan,2004:314). Ek olarak 'Yerel yönetimler ülkenin tamamında yetki ve kanunları uygulama hakkına sahip olan merkezi yönetimlerden farklı olarak, birtakım görev ve yetkilerin belirli coğrafi bölgelerde kullanımını ifade etmektedir. Seçimle iş başına gelen, yerel kamusal hizmetleri sağlayan, merkezi yönetimin denetimi altında olan yerel yönetimler, il özel idaresi, belediye ve köyden oluşmaktadır' (Aydın, 2011: 11). Her üç yönetim türü 1982 Anayasamızın 127. Maddesinde "mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının…" şeklinde sınırlandırmıştır. Mahalli idareler içerisin il özel idaresi sunduğu hizmetin tüm il sınırlarını kapsamasının yanı sıra, kurulan ve karar organı halk tarafından seçilerek oluşturulan ve idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisidir. Yerel yönetim birimleri içinde en önemli yere sahip olan belediyeler 5393 sayılı Belediye Kanunu 3. maddesine göre, 'belde sakinlerinin mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi' şeklinde tarif edilmektedir. Köyler ise kırsal nitelik taşıyan yerleşmelerin yönetim modelidir. 442 Sayılı Köy Kanuna göre nüfusu iki binden aşağı yurtlar köy olarak ifade edilmiştir (Kesmece, 2023: 40-47).

Yerel nitelikteki hizmetleri yerine getirmekle yükümlü olan yerel yönetimler kendini yönetme hakkına sahip halk tarafından seçim ile iş başına getirilmesi demokratik süreci güçlendirmektedir. Demokratik süreç ve yönetim ilişkisi temsil ve katılım gibi iki temel unsur sayesinde temellendirilir. Süreklilik gerektiren katılım, oy vermekle başlayıp, görev alma, karar mekanizmalarına dâhil olma şeklinde sağlanmaktadır (Uysal, 2007: 98). Bu minvalde katılım kavramı Kaypak'a göre '"bireylerin kendileri ile ilgili, onları etkileyen fiziksel çevreler, programlar ve kurumlar düzeyinde üretilen kararlarda yer almaları ya da belirli bir çevrenin planlanmasında, bir program ya da sonucun oluşturulmasında kendileriyle işbirliğine gidilebilmesi' şeklinde ifade edilmektedir (Kaypak, 2011:137). Yapılan çalışmalarda demokrasi kavramıyla birlikte sıkça kullanılan katılım ifadesinin unsurlarını, halkın hükümetin faaliyetlerine etkide bulunması, denetleme sürecine dâhil olması, toplumun gereksinimlerine cevap verebilmek için oluşturulan etkinlikler olarak sayabiliriz. Söz konusu unsurların teşekkülü halkın içinde yaşadığı şehrin yönetiminde mahalli idarelerle alakalı faaliyetlere ve karar mekanizmalarına dâhil edilmesi ile mümkün olabilmektedir (Yalçındağ,1996: 129). Yerel yönetimlerin hareket alanı içinde görebileceğimiz yaşam alanlarına dair sorunların birçoğu kadınları ve çocukları ilgilendirmektedir. Ülkemizin nüfusunun yarısının kadın olduğu gerçeğinin yanı sıra aktif olarak çalışan kesimin neredeyse yarısının da kadın olduğu göz önünde bulundurulduğunda yapılan çalışmalar yerel yönetimlerde kadın katılımının düşük düzeyde olduğunu göstermektedir. Bu çerçevede çalışmamızın amacı yerel yönetimlerde ve karar mekanizmaları içinde gerek ulusal düzeyde ve gerekse Karaman ili özelinde kadınlara ne düzeyde yer verildiğinin ortaya konulmasıdır.

[1]Dr. Öğr. Üyesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler MYO, Sosyal Güvenlik Programı, hcceyhan@hotmail.com, Orcid No: 0000-0002-6551-0787

Karaman ili özelinde oy kullanan nüfus içinde kadınların payı, yerel yönetimlerdeki seçilme oranları ve karar mekanizmaları içindeki oranlarının yanı sıra elde edilen sonuçların şehre olan katkısına dair değerlendirmeler çalışmamızın konusunu oluşturmaktadır. Bu çalışma ile Karaman ilinin kadın haritasının ortaya konulması hedeflenmektedir.

Sadece Türkiye nüfusunun değil dünya nüfusunun da yarısını kadınlar oluşturmasına rağmen yönetim mekanizmalarında, seçimle işbaşına gelen yerel yönetimlerde ve politik alanda kadın sayısı azdır. Geleneklerimizin de etkisi ile toplum tarafından kadına yüklenen roller, özel hayatından kaynaklanan sorumlulukları sebebiyle kadınlar genellikle siyasi, yönetsel alanlardan uzak kalmaktadır. Bu uzak kalışın sebepleri, farklı seçim sistemlerinden kaynaklanan kurumsal unsurlar, kadının sahip olduğu eğitim ve iş hayatı çerçevesinde şekillenen sosyo-ekonomik unsurlar ve üçüncü olarak ülkenin sahip olduğu kültürel değerlerin kadına yüklediği kimliktir (Aydemir, 2013: 26). Kadının biyolojik farklılığı bir tarafa toplum tarafından kadına atfedilen sosyal kimlik, kadının aile içindeki sorumlulukları nedeniyle erkeğe göre dış çevreyle daha etkileşim içinde olduğundan yerel yönetimlerin işleyişinde yeterince görev alamamasının diğer nedenleri arasında görülebilir (Türeli ve Çağlar, 2010: 26).
1980 sonrasında ülkemizde gerek yerel zeminde ve gerekse ulusal boyutta kadın katılımının her anlamda arttığı görülmektedir. Karaman ili özelinde kadınların yerel yönetimlere ve karar mekanizmalarına katılımı irdelendiğinde; seçilerek gelen altı il genel meclis üyesi içinde hiç kadın olmadığı, yine seçilerek gelen belediye meclis üyeleri içinde MHP'den 18 belediye meclis üyesinden iki kişinin, AKP'den 8 belediye meclis üyesinden iki kişinin, CHP 'den 5 belediye meclis üyesinden bir kişinin kadın olduğu sonucuna varılmıştır. Karar verici konumda bulunan alanlarda vali yardımlarından bir kişinin, ilçe kaymakamlarından üç kişinin, il müdürlükleri içinde iki kişinin, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi bünyesinde toplamda 23 adet fakülte, yüksekokul ve meslek yüksekokulları arasında bir kişinin kadın olduğu görülmüştür. Mecliste grubu olan partilerin il başkanlıkları arasında hiç kadın olmadığı ayrıca Mesleki Ticari ve Sanayi Oda ve Kuruluş Temsilcileri arasında da kadın temsilci olmadığı sonucuna varılmıştır (http://www.karaman.gov.tr/ Erişim Tarihi: 21.11.2024)
Halkın günlük yaşamı içerisinde karşılaştığı sorunlara en hızlı çözümü sunan yerel yönetimlerin her aşamasında kadınların yer alması, temsil ve katılım göstermeleri daha kaliteli bir hayat sürmeleri, toplumun daha ileriye doğru yol alması açısından önemlidir. Kadının genel ve yerel yönetimde etkin bir şekilde yer alması zaruridir.

Anahtar Kelimeler: Yerel Yönetimler, Katılım, Kadınların Katılımı.

PARTICIPATION OF WOMEN IN LOCAL GOVERNMENTS AND DECISION-DECISIONING MECHANISMS; KARAMAN PROVINCE REVIEW

The real existence of democracy depends on the functioning of local governments where citizen participation can be easily ensured and the needs of the people are fulfilled quickly and appropriately. The concept of local government is defined as 'institutions that meet the needs of individuals in a local community, provide public goods and services, and are governed by bodies elected by the local people themselves'. Local governments can also be defined as the state authority closest to the people, whose field of action is determined by law, provided that it receives its powers from the central government. Local governments, which are obliged to fulfil local services, are elected by the people who have the right to self-government, which strengthens the democratic process. The relationship between democratic process and governance is based on two basic elements: representation and participation. Participation,

which requires continuity, starts with voting and is ensured by taking office and being involved in decision-making mechanisms. Although women make up half of not only Turkey's population but also half of the world's population, the number of women in governance mechanisms, elected local governments and in the political sphere is low. Apart from the biological difference of women, the social identity attributed to women by the society and the fact that women are more interactive with the external environment than men due to their responsibilities within the family can be seen among the other reasons why women cannot take part sufficiently in the functioning of local governments. It is important for women to take part, represent and participate in every stage of local governments, which offer the fastest solution to the problems faced by the people in their daily lives, to lead a better quality life and for the society to move forward. It is essential that women take an active part in general and local administration.

Keywords: Local Governments, Participation, Women's Participation.

TÜRK-İSLAM GELENEĞİNDE OCAK KÜLTÜRÜ VE RUKYE: KARAMAN SARIVELİLER'DE NAZAR OCAĞI ÖRNEĞİ

Abdullah DAĞCI[1]
Sema DAĞCI[2]

Bir hastalığa maruz kalan insan, iyileşmek için çeşitli çözümler arar. Toplumun itibar ettiği belli başlı manevi yönü güçlü olan kişiler vasıtasıyla şifaya kavuşacağına inanarak bu kişilerden yardım talep etmek, bu çözümlerden biridir. Türk İslam geleneğine bakıldığında hem eski Türk topluluklarında hem de Hz. Peygamber döneminde, hastalıkları iyileştirmede manevi yönü güçlü olan bu manevi kişilere başvurulduğu görülür. Tarihi süreç içerisinde bu kişileri nitelemek üzere "ocaklı" ifadesi kullanılmıştır. Bu. Bu noktada ocaklı kavramı, önceki nesilden el verme yoluyla aktarılan bilgilerden yararlanarak bazı hastalıkları tedavi ettiğine inanılan manevi kişi olarak tanımlanmışken, bu kişinin sahip olduğu aile ise ocak olarak isimlendirilmiştir. Tıbbî bilimlerin ilerlemiş olmasına rağmen günümüzde hâlâ, Anadolu'nun çeşitli yerlerinde hastalıklarına şifa bulmak için ocak'a gidenler vardır. Dolayısıyla ocak inanışının, kültürel bir değer olarak varlığını sürdürmesi, bunu bir tedavi yöntemi olarak kabul eden bireylerin ocak'a gitme nedenlerinin araştırılmasını ve ocaklının şifa ritüelini nasıl gerçekleştirdiğinin incelenmesini önemli kılmaktadır. Bu kapsamda araştırmanın amacı Karaman'ın Sarıveliler ilçesinde yaşayan Hatice DAĞCI adlı ocaklı ile görüşme yaparak, şifa ritüelinin gerçekleştirme süreci hakkında ayrıntılı bilgilere ulaşmak ve bu bilgileri Hz. Peygamber'in uygulamalarında yer alan rukye ile benzerliklerini-farklılıklarını ortaya koymaktır. Araştırma için öncelikle etik kurul izni alınmıştır ve ardından katılımcıdan alınan onay ile çalışmaya başlanılmıştır. Araştırma kapsamında Ocaklı Hatice DAĞCI'ya sorular sorulardan bazıları şunlardır: El almak nedir? Kimden el aldınız? Nasıl el aldınız? Şifa ritüellerine nasıl, ne zaman, nerede başladınız? Şifa ritüel süreci nasıl gerçekleşiyor? Çevrenizde başka kimlerin ocaklı olduğunu biliyor musunuz? Ailenizde anneniz ve sizden başka ocak var mı? Ocak olmak sizin kararınız mıydı, yoksa ebeveyninizin kararı mıydı? Eski zamanlar ile kıyasladığınızda, size okutmaya gelen kişilerin sayısında azalış var mı? Ocaklı şifa ritüeli için herhangi bir karşılık talep eder misiniz veya bildiğiniz diğer ocaklar böyle bir talepte bulunur mu? Cinsiyet olarak kadın mı yoksa erkek ocak mı daha fazla? Yaş olarak, ocaklı olmanın belli bir yaşı var mı? Maddi durum, ocaklı olmaya engel mi yoksa destekler mi? Size göre bir ocaklıda hangi özelliklerin olması gerekir? Bu sorular verilen cevaplar, Hz. Peygamberin söz ve davranışlarında yer alan rukye kavramı ile değerlendirmeye tabi tutulacaktır.

Ocaklı Hatice Dağcı'nın sorulan cevaplara verdiği cevaplar şu şekilde özetlenebilir:
-Annemden el alarak ocaklı oldum. Benim ocaklı olduğumu bilen veya duyan kadınlar, kendilerini okutmak için evimize gelirler. Vücutlarında herhangi ağrı ya da sızı hissettiklerinde ya da kendilerine nazar değdiğini düşündüklerinde, bu ağrı ve sızıdan kurtulmak ya da nazardan korunmak için kendilerini okutmaya gelirler.
-Şifa arayan kadınlar bazen kendileri için gelirken bazen de çocukları için gelirler. Öncelikle gelenlerle birlikte ateş yanan bir ocağın kenarına otururuz. Ben onların şifa bulması için Âyetü'l-kürsî, Fatiha, Nas, Felâk Kur'an'dan sureler okurum. Bu okuma sürecinde bana esneme gelir. Ne kadar çok esnersem, o kadar çok nazar değmiştir ve bu esneme okumanın başından sonuna kadar devam eder. Bir yandan esnerken diğer yandan esnemeyle birlikte gözlerim ıslanır. Bal mumu, tuz ve soğan kabuğundan bir karışım oluştururum. Bunun bir

[1] adagci@kmu.edu.tr, Doç. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Karaman/Türkiye
[2] sdagci@sinop.edu.tr, Arş. Gör. Dr., Sinop Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Hadis Anabilim Dalı, Sinop/Türkiye

kısmını ocakta yanan közün üstüne atarım ve ocaktan çatır çatır sesler gelir. Gelen bu sesler nazar değdiğinin ve bu nazarın yok olduğunun bir işaretidir. Bir taraftan dualar okumaya devam ederken diğer yandan bal mumunun kalan kısmı ile iki parmak büyüklüğünde küçük mumdan heykelcikler yaparım. Bu heykelcikler, nazar değen kişiye koklatılır ve evinde yakın bir yerinde muhafaza etmesini söylerim.
-Eğer nazar değen ya da hasta olan inek, keçi, koyun, eşek gibi bir hayvansa yine bu bal mumu hayvana koklatılır ve ahırda hayvanın yakınına konur. Bu sayede insanlar ve hayvanlar rahatsızlıklarına şifa bulur. Hala okutmaya gelen yakınımdaki insanlar var ve okuttuktan sonra kendilerinin ya da hayvanlarının iyileştiğini söylerler.
-Aynı mahallemde başka bir ocak daha var. Çok sevimli çocuklara nazar değdiği için sürekli ağlarlar. Bu çocuklar, nazardan kurtulması için ocağa okutturulur. Ocaklı, çocuğu okuduktan sonra çocuğun ağlaması kesilir yerini sükûnet alır. Bazen bu okuma süreci birkaç gün hatta bir hafta sürdükten sonra çocuk şifaya kavuşur.

Türk-İslam geleneğindeki bu ocak kültürü ile Hz. Peygamber'in hayatındaki rukye kavramının benzeştiği noktalar vardır. Rukye terimi, "şifa veya korunma amacıyla Kur'an'dan bir bölümü, ilâhî isim ve sıfatları yahut bir duayı okuyup üflemek" anlamına gelmektedir. Kur'an'da hastaları iyileştiren okuyuculardan (el-Kıyâme 75/27) ve ipe üfleyerek düğüm atan üfürükçülerden (el-Felak 113/4) bahsedilir ki bu durum rukye'nin sadece bir hastalıktan kurtulmak için değil aynı zamanda birisinin başına kötülük gelmesi için de yapıldığı görülür. Fakat Hz. Peygamber, kötülük için kullanılmasına kesinlikle karşı çıkarak etrafındakilere izin vermemiştir. Hatta Hz. Peygamber, şifa bulmak için rukye yapılmasına dahi ihtiyatlı yaklaşmıştır. Diğer yandan çeşitli âyetlerde (Yûnus 10/57; el-İsrâ 17/82; Fussılet 41/44) Kur'an'ın bir şifa kaynağı olduğu bildirilmiştir. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda, şifa bulmak için belli şartlara bağlı olarak sınırlı bir çerçevede rukye yapılabileceği söylenebilir.

Hz. Peygamber, yanına gelen hastalara veya gittiği hasta ziyaretlerindeki hastalara dualar okumuştur (Buhârî, "Ṭıb", 33; Müslim, "Selâm", 46-51; İbn Mâce, "Ṭıb", 35-36). Yine, torunları Hasan'a ve Hüseyin'eşeytandan, zehirli haşerattan, kötü bakışlardan korunmaları için dua etmiştir (Buhârî, "Enbiyâ'", 10; İbn Mâce, "Ṭıb", 36; Tirmizî, "Ṭıb", 18). Nazara, yılan ve akrep sokmasına karşı rukye yapılmasına izin vermiştir (Buhârî, "Ṭıb", 17, 33, 37; Müslim, "Selâm", 55-63; Ebû Dâvûd, "Ṭıb", 17-18). Yüzü sararmış bir çocuğa rukye yapılmasını talep etmiştir (Buhârî, "Ṭıb", 54; Müslim, "Selâm", 59).
Ocaklı Hatice Dağcı ile yapılan ocak hakkındaki görüşmede elde edilen veriler ile Hz. Peygamber'in söz ve davranışlarında yer alan rukye yapmaya ilişkin bilgiler arasında benzerlikler vardır. Hem ocak kültüründe hem de rukyede, nazar değenlere yönelik Kur'an ayetlerinin okunduğu görülür. Ocak kültüründe küçük heykelcikler yaparak bunu hastaya koklatmak gibi bir ritüel varken, cahiliye adetlerini çağrıştırdığı için Hz. Peygamber tarafından bu tarz girişimlere müsaade edilmemiştir. Hz. Peygamber, hastalar için Kur'an'dan âyetler okuduğu gibi ocaklı da şifa sürecinde âyetler okumaktadır. Rukye'de hastalık ya da sorun henüz gerçekleşmeden önce de dualar okunarak korunma amacının taşıdığı görülürken ocaklının okumasında hastalık gerçekleştikten veya nazar değdikten sonra dua okuma vardır. Netice olarak Türk-İslam geleneğindeki ocak kültürü ile Hz. Peygamber'in söz ve davranışlarındaki rukye arasında benzerlikler olduğu gibi farklılıklar da bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türk-İslam geleneği, Ocak, Ocaklı, Rukye, Hadis.

‘OCAK’ CULTURE IN TURKISH-ISLAMIC TRADITION: THE CASE OF ‘NAZAR OCAĞI’ İN SARIVELILER, KARAMAN

People who suffer from a disease seek various solutions for recovery. One of these solutions is to ask for help from certain spiritual people who are respected by society, believing that they will be cured. When we look at the Turkish-Islamic tradition, it is seen that both in ancient Turkic communities and during the Prophet's Prophet period, these spiritual people were consulted to cure diseases. At this point, the concept of healer (ocaklı) is defined as a spiritual person who is believed to cure some diseases by utilizing the knowledge passed down from the previous generation through handing down. There are still people in various parts of Anatolia who go to the healer to find healing for their illnesses. The aim of the research is to interview Healer Dağcı, who lives in Sarıveliler district of Karaman, to obtain detailed information about the process of performing the healing ritual and to reveal the similarities-differences of this information with the concept of rukye in the practices of the Prophet. Some of the questions asked to Dağcı from within the scope of the research are as follows: How, when and where did you start healing rituals? How does the healing ritual process take place? Do you know who has any other healer? Compared to the old times, is there a decrease in the number of people who go to the healer? Does the healer demand any compensation for the healing ritual? The answers to these questions will be evaluated with the concept of rukye in The Prophet Muhammad’s words and actions.

Keywords: Turkish-Islamic tradition, Ocak, Healer, Ruqyah.

KARAMAN'DAKİ HALK HEKİMLİĞİ UYGULAMALARI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME: KIYICI OCAĞI ÖRNEĞİ

Meliha YEŞİLBAĞ[1]

Türk halk hekimliğinde hastalıkların şifa bulması amacıyla pek çok ocağa başvurulmaktadır. Özellikle modern tıbbın gelişmediği dönemlerde hastaların ilk gittikleri yer ocaklarken günümüzde de bu ocaklar yaşamaya devam etmektedir. Ocaklar bir veya birkaç hastalığı tedavi ettikleri için Anadolu'da pek çok branşa ayrılmış vaziyettedirler. Bunlardan biri de çalışmanın konusunu oluşturan kıyıcı ocağıdır. Yılancık adıyla da bilinen bu ocak, yılancık hastalığını, vücudun çeşitli yerlerindeki ağrıyı ve nazarı tedavi etmektedir. Çalışmanın kapsamını Karaman merkezde yer alan bir ocaklı aile oluşturmaktadır. Anadolu'da yaygın olarak bilinen ocağın farklı yönlerini incelemek, bilinmeyen bir ritüelini ortaya çıkarmak bilimsel anlamda literatüre katkı sağlayacaktır. Bu çalışmayla ocağı yapısal ve işlevsel açıdan detaylı ve farklı yönleriyle incelemek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada önce ocak, ocaklı kavramları üzerinde durulmuş; Karaman'daki insanların ocaklara bakış açılarından ve bu bölgedeki ocaklardan bahsedilmiştir. Sonrasında ocağın işlevleri ele alınmıştır. Çalışmanın sonuç kısmında ise ocaktaki uygulamaların bir ritüel olarak yapıldığı, Honko'nun tasnifine göre ise kriz riti bağlamına karşılık geldiği sonucuna ulaşılmıştır. Bunun dışında geçmişten günümüze ocağa gelen hastaların tedaviye gelme gerekçelerinin yavaş yavaş değiştiği neticesine varılmıştır. Bu çalışmada ocaklı ailenin, diğer ocaklarda görülmeyen nazar ölçme ritüeli üzerinde de durulmuş; söz konusu ritüelin uygulanma gerekçeleri sorgulanmıştır. Aynı zamanda bu ritüelin yılancık/kıyıcı ocağının uygulamalarıyla doğrudan bağlantılı olarak yapıldığı sonucuna varılmıştır.

Kültürel mirasın önemli parçalarından biri olan halk hekimliğinin, İslamiyet'in kabulünden önce var olan kam/şaman geleneğine kadar dayanan çok köklü bir geçmişi vardır. İnsanlar, şifa bulmak amacıyla, modern tıbbın da çözümsüz kaldığı konularda halk hekimlerine başvurmaktadırlar. Halk hekimleri; kendi gayretleri, bilgi birikimleri ve tecrübeleriyle hastalıkları iyileştirmektedirler. Halk hekimliğinin önemli bir kurumu da ocaklardır. Hastalıkları tedavi eden kişi veya aile, ocak/ocaklı ismiyle anılmaktadır. Ocaklık kurumunun uzak bir geçmişi vardır. El alma ya da verme, kan bağı yolu ile ya da ocaklı aileye gelin veya damat gelme gibi yollarla kişiler ocaklı sayılmaktadır. Ocaklar, bu şekilde kuşaktan kuşağa aktarılarak günümüze kadar ulaşmıştır; günümüzde de hâlen yaşamaya devam etmektedir. Ocaklar, çeşitli sağaltım yöntemleri ve emlerle hastalıkları tedavi etmektedir. Türk halk hekimliğinde pek çok ocak bulunmaktadır. Ocaklar, çoğunlukla bir veya birkaç hastalığın tedavisinde uzmanlaştığı için genellikle hastalığın ismiyle anılan farklı branşlara ayrılmıştır. Bu ocaklardan biri de yılancık ya da kıyıcı ocağıdır.

Anadolu'da yılancık adıyla anılan bu ocak, Karaman yöresinde hem yılancık hem de kıyıcı ocağı olarak bilinmektedir. Ocak, ciltte görülen kızarıklık veya kabarıklıkla kendini gösteren yılancık hastalığını, aynı zamanda vücudun çeşitli yerlerindeki ağrıyı tedavi etmektedir. Ocak, çoğunlukla el alma ya da verme geleneğiyle devamlılığını sürdürmüştür. Aynı yörede olsa dahi ocağın sağaltma yöntemleri ve tedavi sırasındaki uygulamaları çeşitlilik göstermektedir. Ocakta hastalıklar; yılancık taşıyla tedavi edilebildiği gibi yalnızca al renkte başörtüsünün başa örtülmesi, bir bıçakla hastanın vücuduna dokunulmasıyla ve çeşitli duaların yapılmasıyla da tedavi gerçekleşmektedir. Bu ocaktaki tedavi uygulamalarında farklılıklar görülse de ocakların neredeyse büyük çoğunluğunda çeşitli dualar okunarak tedavi işleminin

[1]Bilim Uzmanı, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, E-posta: yesilbagmeliha5@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8767-263X.

gerçekleştirildiği bilinmektedir. Bu da ocağın temelde dinî-büyüsel bir niteliğinin olduğunun göstergesidir. Bu çalışmayla, yılancık/kıyıcı ocağına bütüncül bir bakış açısıyla yaklaşılmış ve tek bir ocak merkeze alınmıştır. Bu da daha derinlemesine sonuçlar elde edilmesini ve ocağın farklı yönlerinin açığa çıkarılmasını sağlayacaktır. Bu yönüyle çalışmamız benzer çalışmalardan ayrılacaktır.

Çalışmada görüşme yöntemiyle derlenen bilgiler sistematik bir şekilde aktarılmıştır. İlk olarak ocak ve ocaklı kavramlarından, Karaman'da bulunan ocaklardan ve Karaman'da insanların ocaklara gitme nedenlerinden genel hatlarıyla bahsedilmiştir. Sonrasında ocağın sağaltma yöntemi ve yapısal özellikleri üzerinde durulmuştur. Çalışmanın bu kısmında yılancık ve kıyıcı ocağı arasında bir farkın olup olmadığı, ocağın kıyıcı olarak adlandırılma nedeni gibi sorular üzerinde de durulmuştur. Son olarak tedavi işlemi sırasındaki uygulamaların tasviri yapılmış ve derleme kapsamındaki ocağa özgü yapılan bir ritüelin nasıl uygulandığı ve uygulanma nedenleri üzerinde durulmuştur. Derleme yaptığımız ocak, yılancık veya kıyıcı ismiyle anılmaktadır. Yılancık hastalığı modern tıpta ciltte görülen kızarıklık veya kabarıklık, döküntü ya da baş ağrısı, titreme şeklinde kendini gösterirken ocaklılar tarafından yılancık rahatsızlığının vücudun kas-iskelet sistemindeki ağrı, vücuttaki gezen ağrı olarak tanımlanmaktadır.

Çalışmamız kapsamındaki yılancık/kıyıcı ocağında geçmişte tedavi aşamasında yılancık taşları kullanırken bu taşların kaybolmasından dolayı tedavi işlemi taşlar olmadan yapılmaktadır. Bu ocakta tedavi işlemi kırmızı al'ın hastanın üzerine örtülmesi, çeşitli dualar okunarak bıçağın da hastanın üzerinde gezdirilmesi suretiyle yapılmaktadır. Ayrıca tedavi aşamasında hastanın ayaklarını kıbleye doğru uzatması istenmekte, hastanın ayakucuna bir bardak su konulmaktadır. Tedavi bittikten sonra da bu su, hasta tarafından içilmektedir. Hasta ocaklının evine geldiğinde kendisine nazar değdiğini, üzerinde kötü bir enerji olduğunu söylediyse ocaklı tarafından kıyma işlemi yani tedavi bittikten sonra tedaviye gelen hastada nazar olup olmadığını görmek açısından nazarı ölçme ritüeli de gerçekleştirilmektedir. Bu işlem yapılırken önce hastanın kollarını iki yana uzatması istenir. Üçgen biçime getirilen başörtüsü ikiye katlanır. Önce sağ kol, sonra sol kol ölçülür. Başörtüsü, hastanın serçe parmağından eksik gelirse nazar olduğuna, serçe parmağını tam örtecek şekilde veya geçecek şekilde geldiyse nazarın olmadığına işarettir. Hastada nazar varsa ocaklı üç kez salavat getirip hastayı baştan ayağı sıvazlar. Bu şekilde tedavi tümüyle tamamlanmış olmaktadır. Bu bölümde, yapılan nazar ölçme ritüelinin yapılma gerekçeleri üzerinde de durulmuştur. Çalışmanın bu kısmında ayrıca tedaviye gelen hastaların geçmişte daha çok yılancık rahatsızlığıyla gelirken son dönemde nazar dolayısıyla da geldikleri ortaya konularak bu durumun nedenleri ve ocağın işlevinin değişip değişmediği sorularına da cevap aranmıştır.

Kapsamımızdaki ocak, yapısal ve işlevsel açıdan değerlendirilmiştir. Bu çalışmada özellikle Karaman merkezde yer alan bir ocaklı ailenin diğer ocaklarda görülmeyen bir ritüeli üzerinde durulmuş ve çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır. Çalışma neticesinde ocakta yapılan uygulamaların bir ritüel olarak yapıldığı ve Honko'nun tasnifine göre "kriz riti" bağlamında değerlendirildiği, geçmişten günümüze ocağa gelen hastaların tedaviye gelme gerekçelerinin yavaş yavaş değiştiği sonucuna ulaşılmıştır.

Aynı zamanda yapılan görüşme sonucunda bu ocağa özgü nazar ölçme ritüelinin yapıldığı ve bu ritüelin yılancık ya da kıyıcı ocağındaki uygulamalarla doğrudan bağlantılı bir şekilde uygulandığı tespit edilmiştir. Nazar, tamamıyla inançla ilgili olduğu için nazarın varlığını somut bir şekilde görme isteğinden dolayı nazar ölçülmektedir. Bu ritüelin neden tedavi sırasında kullanılan bir materyalle yapıldığı ve nazar ölçülürken neden böyle bir uygulamanın

tercih edildiği üzerinde durulmuş; bu hususla ilgili bazı tespit ve çıkarımlarda bulunulmuştur. Halk hekimliği bir tür dengeye ulaştırma hâli şeklinde tanımlandığı için ocaklının hastanın iki kolu arasındaki mesafenin eşit olup olmamasına bakması, aslında hastanın vücut dengesinin yerinde olup olmadığını ölçtüğü neticesine varmamızı sağlamaktadır. Nazar ölçülürken tedavi sırasında hastanın üzerine örtülen kırmızı al'ın kullanılmasını ise al örtüye bir kutsiyet atfedilmesiyle açıklamak mümkündür. Diğer ocaklarda benzerine hiç rastlanılmayan bu uygulamayı ortaya çıkarmak, yapılan derlemenin ve çalışmanın özgünlüğünü artırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Karaman, Halk Hekimliği, Ocak, Yılancık/Kıyıcı Ocağı.

AN EVALUATION OF FOLK MEDICINE PRACTICES IN KARAMAN: THE HEALER HEARTH EXAMPLE

In Turkish folk medicine, many people visit many hearths to cure diseases. Especially in the periods when modern medicine was not developed, the first place to resort was the hearths, and these hearths are still alive today. Since these hearths treat one or more diseases, they are divided into many branches in Anatolia. One of these is the "Healer Hearth", which is the subject of the study. This stove, also known as erysipelas, treats erysipelas disease, pain in various parts of the body and the evil eye. The aim of this study is to examine the furnace in detail and from different aspects in terms of structural/functional aspects. For this purpose, the study first focused on the concepts of hearth and hearth as an introduction, and the perspectives of people in Karaman on hearths and the hearths in this region were mentioned. As a result of the research, the practices carried out in the hearth correspond to the crisis ritual according to Honko's classification. In this study, the evil eye measuring ritual of the hearth family, which is not seen in other hearths, is especially emphasized. The practice of this ritual has been questioned. This ritual is linked to the practices of the healer hearth.

Keyword: Karaman, Folk Medicine, Hearth, Erysipelas/Healer Hearth.

MANZUM SİYER GELENEĞİNE EK:16. YÜZYIL ŞAİRLERİNDEN ŞÎRÂZÎ'NİN HABB'ÜN-NEBÂT İNCELEMESİ

Rahman MAZILIGÜNEY
Gülsüm MAZILIGÜNEY
Mehmet Efe ÇAYAN
Yiğit Bera MAZILIGÜNEY

Osmanlı Dönemi'nde yazılan eserlerden yüzlerce divan, pek çok mesnevî, şuara tezkiresi vb. eser üzerine araştırmalar yapılmıştır. Çok önemli kültürel bir birikimin oluştuğu Osmanlı Devleti'nde pek çok sahayı dolduran ürünler meydana getirilmiştir. Bunların başında da elbette edebiyat gelmektedir. 16. yy. Osmanlı Devleti'nin birçok alanda olduğu gibi edebiyat alanında da altın çağını yaşadığı bir dönem olmuştur. Bu dönemde yazılan her edebî esere ulaşmak mümkün değildir. Özellikle 19. yy. dan sonra Osmanlı Devleti'nin yıkılmasının ardından birçok yeni devletin teşekkülü bu büyük edebî mirasın kalıntılarına ulaşmayı daha da güçleştirmektedir. Ancak kütüphanelerde var olan ve henüz gün yüzüne çıkarılmamış edebî ürünler kültürel bir miras olarak tahkik edilmeyi beklemektedir. Sempozyumun konusu olan Şîrâzî'ye ait Habbü'n-Nebât adlı manzum siyer bu önemli mirasın bir parçasıdır. 16. yy. edebî kültür birikiminin belli noktalarını aydınlatacağı düşüncesiyle ele alınmıştır.

Çalışmamıza konu olan eserin incelenmesinde Rahman MAZILIGÜNEY'in yüksek lisans tezinden faydalanılmıştır. Konumuzla alakalı öncelikle Karaman Bilim ve Sanat Merkezi Osmanlıca atölyesi dersi öğrencileriyle alan yazın çalışması yapılmıştır. Siyer, na'at, ve mesnevi okumaları yapılmıştır. Eserin tamamı öğrencilerle beraber okunmuş ve yazarı, adı, türü, muhteva özellikleri, şekil özellikleri ve dil özellikleri incelenmiştir. Eserin dil özellikleri incelenmesi hususunda Gülsüm MAZILIGÜNEY'in çalışmaları olmuştur. İnceleme sonucunda elde edilen bilgiler aşağıda belirtilmiştir. Eserin tıpkıbasımlarından örnekler ve örnek metinler çalışmanın son kısmına eklenmiştir.

Şîrâzî'ye ait Habbü'n-Nebât, 16. yy.da yazılmış dini-didaktik bir mesnevîdir. Şekil itibarıyla mesnevî nazım şekliyle yazılmış olan eser, konu itibarıyla Hz. Peygamber'in hayatını anlatan manzum bir siyerdir. Eseri incelemeye geçmeden önce siyer ilmi hakkında kısa bir bilgi sahibi olmak eseri daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacaktır. Siyer, sözlükte "davranış, tavır, hâl, yol, gidişat, hayat hikâyesi" gibi anlamlara gelen sîret(sîre) kelimesinin çoğuludur (Güneş, 2010: 606). Sîre; tutulan yol, gidiş, ahlâk, tavır, hareket manalarına gelmektedir (Pakalın, 1983: 241). Siyer, Hz. Peygamber'in biyografisini ele alan eserlerin ve bilim dalının adıdır. (Yardım, 1998: 20) Hz. Muhammed'in (sav) hayatını anlatmak için kullanılan genel isimdir (Hızlı, 1992: 428). Siyer ilmi, bir yönüyle hadis ilmine, bir yönüyle de İslâm tarihine dâhildir. Konusu, Hz. Peygamber'in sözleri, davranışları ve hayatının çeşitli yönleri ile sınırlandırılmıştır (Kaplan, 2006: 8). Özellikle ilk Müslümanların yani Hz. Muhammed (sav) ile aynı zaman dilimini paylaşan ve ona tâbî olan sahabelerin Hz. Muhammed'in (sav) örnek davranış ve sözlerini kayıt altına almaları siyer ilminin doğuşuna sebep olan en önemli etkenlerden biri olarak kabul edilmektedir (Üner, 2011: 2).

Eserin incelenmesine geçecek olursak eserin tespit edilen iki nüshası vardır. Ankara Millî Kütüphaneden temin edilen, Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu "06 Mil Yz A 9904" arşiv numaralı yazma nüsha çalışmamıza konu olmuştur.
Nüsha künyesi şu şekildedir:
Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu (06 Mil Yz A 9904)

Demirbaş /DVD No: 2116
Yazar: Şîrâzî
Eser Adı: Habbü'n-Nebât
Eserin Yazım Tarihi: H 933 (1527)
Müstensih: Muhammed Zârî Şirvanî
İstinsah Tarihi: H 960 (1552)
İstinsah Yeri: İran'ın Kirman vilayeti Sincan karyesi
Satır Sayısı: 16
Yaprak Sayısı: 1b-90b
Ölçüleri: 200x115-145x100 mm
Yazı Türü: Nesih
Kağıt Türü: Krem rengi yıldız filigranlı
Genel Notlar: Sırtı ve sertabı kahverengi meşin, üzeri aşınmış ebru kâğıt kaplı mukavva cild. Bu Türkçe manzum eserin H 933 (1526-27) yılında tamamlandığı hatimede yazılıdır.
Eserin isim incelemesi: Habbü'n-Nebât, Arapça "habb" ve "nebât" kelimelerinden müteşekkil bir terkip olup habb; tane, tahıl tanesi, tohum, çekirdek; nebât, bitki manasına gelmektedir.
Eserin yazılış tarihi: Şîrâzî, eserini H 933'te (1527) yazdığını, mesnevînin son kısmında açıkça belirtiyor.
Beyit sayısı: Şîrâzî'nin Habbü'n-Nebât adlı mesnevîsi 2765 beyitten oluşmaktadır. Eser giriş bölümü ve dokuz meclisten oluşmaktadır. Eserde toplam sekiz naat vardır. Bu naatların altı tanesi gazel; iki tanesi mesnevî nazım şekliyle yazılmıştır. Naatlar toplam 48 beyitten oluşmaktadır.
Vezni: Habbü'n-Nebât aruzun Remel Bahri'nin Türkçe Mesnevîlerde en çok kullanılan; Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün (_.___ / _.__ / _._) kalıbıyla nazm edilmiştir. Eserde naatlar da dahil olmak üzere yalnızca bu kalıp kullanılmıştır.
Dil özellikleri: Yazıldığı tarihin H 933 (1527) olması itibarıyla Habbü'n-Nebât, bir geçiş dönemi eseri olarak kabul edilmelidir. Çünkü Eski Anadolu Türkçesinin (13-15. yy.lar) yerini yavaş yavaş Osmanlı Türkçesine (16-20. yy.lar) bırakmaya başladığı bir dönemde yazılmıştır. Bu nedenle eserde Eski Anadolu Türkçesine ait dil özellikleri yaygın biçimde görülmektedir.
Anlatım özellikleri: Habbü'n-Nebât, manzum bir siyerdir. Yazılış amacının daha çok ahlaka dair olması, halka hitap eden bir üslup kullanılması gerekliliğini de beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla sade ve anlaşılır bir dille yazması çok tabiidir. Mesnevînin giriş kısmında besmele, tevhid, münacat, na'at bölümlerinde üslubun ağırlaştığı, Arapça ve Farsçadan geçmiş çok sayıda kelime kullanıldığı görülür. Ancak eserin asıl konusunun anlatıldığı bölümünde dil sadedir.
Örnek metinler, metnin giriş bölümünden ilk iki beyit, bitiş beyiti ve eserdeki bir na'attan oluşmaktadır.

Hāzā Kitāb-ı Habbü'n-Nebāt
'Aleyhi Tevekkeli ve İ'timādi Bismi'llāhi'r-rahmāni'r-rahim
(Metnin ilk iki beyiti)
Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün
İsm-i Allāh ism-i a'zamdır tamām
Hayy u Kayyūm u Vedūd u lā-yenām
İsm-i Allāh olduġ-içün ism-i z̲āt
Mündericdür anda esmā ü śıfā̲t
(Metnin son beyiti)
Bu kitābuñ ādıdur Habbü'n-Nebāt
Cisme cān baġışlar u cāna hayāt
(Metnde geçen ilk na'at)

Der-Na’t-ı Muhammed Muśtafā ‘Aleyhi’s- Salavātü ve’s-selām
Ol Muhammed kim cihānuñ cānıdur
Bil ki cümle cānlaruñ cānānıdur
Ol Muhammed’dür kim anuñ dergehi
Kudsilerüñ ravza-yı rıdvānıdur
Gevheridür ol hakikat bahrinüñ
Ol Muhammed kim muhabbet kānıdur
Ol Muhammed’dür ki ‘arş u ferş anıñ
Cümle cevlāngāh ü meydānıdur
Ol Muhammed’dür ki ‘arş uçmagınuñ
Gülşeninde bülbül-i rabbānidür

Anahtar kelimeler: Klasik Türk Edebiyatı, Siyer, Şîrâzî, Habbü’n-Nebât, Mesnevi

SUPPLEMENT TO THE TRADITION OF THE VERSE BIOGRAPHY: A STUDY OF HABB'ÜN-NEBÂT BY THE 16TH CENTURY POET SHIRAZI

Biography of Hz. Muhammad is the name of the works and branch of science that deal with the biography of Hz. Muhammad. Biography of Hz. Muhammad is a didactic religious work written in verse and prose. Works about the life of Hz. Muhammad first appeared in Arabic literature with names such as "sira" or "siyer". In our literature, the word "siyer" is more preferred. The Turks, who met Islam in the 8th century and started to convert to Islam en masse in the 9th-10th centuries, also dealt with the subject of biography a lot in their literature. These works have become an important source in the learning of Islam and its spread among the peoples. The work of Shirazi titled Habbü'n-Nebât that we analyzed is also a biography written in verse in the 16th century. The work was written in the mesnevi verse form. It is possible to see the characteristics of Old Anatolian Turkish and Ottoman Period Turkish languages together in the work. There is not enough information in the sources about its author. The period starting from the creation of the light of Hz. Muhammad until his death is narrated in a simple language without going into detail. The work includes the creation of the light of Hz. Muhammad, his birth, the years he spent with his wet nurse Halime, his youth, the advent of prophethood, his invitation to people to Islam and his death. It is anticipated that the study will be an important source for studies on the biography and mesnevi in Turkish literature.

Keywords: Classical Turkish Literature, Sira, Sirazi, Habbu'n-Nebat, Mesnavi.

KAYNAKÇA

Ateş, A. (1988). Mesnevî, TDV İslam ansiklopedisi, (Cilt 8, s. 127-133). Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.
Çiçekler, M. (2004). Mesnevî, Türk Dili ve İslam ansiklopedisi, (Cilt 29, s. 320-322). Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.
Devellioğlu, F. (2017). Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat. Aydın Kitabevi, 33. Basım, Ankara.
Ercilasun. A. B. (2020). Başlangıçtan yirminci yüzyıla Türk dili tarihi, Akçağ Yayınları, Ankara.
Güneş, K. (2010). Siyer, Arapça-Türkçe Sözlük, Mektep Yay., s.606. İstanbul.
Hızlı, M. (1992). Siyer, Sâmil İslâm Ansiklopedisi, (V. ci l t). Sâmil Yayınevi, İstanbul.
İpekten, H. (2021). Eski Türk edebiyatı, Dergah yayınları, İstanbul.

Kaplan, Y. (2006). Erzurumlu Kadı Mustafa Darîr'in Kitâb-ı Siyer-i Nebî'si (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
Kartal, A. (2001). Türkçe mesnevîlerin tertip özellikleri, Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi ,19, (s.69-118), Ankara.
Kolektif. (1986). Büyük Türk Klasikleri Ansiklopedisi, (Cilt 3-4) Ötüken-Söğüt Neşriyat, İstanbul.
Kutlar, F. S. (2000). Mesnevî nazım şekline genel bir bakış ve Türk edebiyatında mesnevî araştırmalarıyla ilgili bir kaynakça denemesi. Türkbilig, (1), 102-157.
Mermer, A. vd. (2015). Eski Türk edebiyatına giriş, Akçağ Yayınları, Ankara.
Öztürk, A. (2007). Türk edebiyatında manzum siyerler, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı Sempozyumu, Çorum.
Pakalın, M.Z. (1983). Siyer, Osmanlı tarih deyimleri ve terimleri sözlügü, (III. cilt). MEB Yay., s.241. İstanbul.
Üner, B. (2011). Manzum siyer (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
Ünver, İ. (1986). Mesnevî. Türk Dili Dergisi Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan Şiiri), 410 463.
Yardım, A. (1989). Hz. Peygamber'i Anlatan İlim Dalları ve Şemâil Nev'i. Diyanet Dergisi, Peygamberimiz (sav) Özel Sayısı, Dinî, İlmî ve Edebî Üç Aylık Dergi, Ankara.
Yıldıray, K. (2006). Erzurumlu Kadı Darîr'in Kitâb-ı Siyer-i Nebî'si (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

KARAMAN İLİNDEKİ YÜKSEK BOŞANMA ORANLARINA FARKLI BİR BAKIŞ: GÖÇ VE BOŞANMA İLİŞKİSİ

Muharrem Taner TAPIRDAMAZ[1]

Göç ve boşanma arasındaki ilişki, sosyolojik araştırmalarda sıklıkla ele alınan ve karmaşık dinamikleri olan bir konudur. Göç, bireylerin sosyal ve ekonomik koşullarında köklü değişiklikler yaratırken, bu değişimlerin aile yapıları üzerinde de derin etkiler bırakması muhtemeldir. Göçmen ailelerin, yerleştikleri yeni ülkelerde karşılaştıkları kültürel farklılıklar, ekonomik zorluklar ve sosyal uyum sorunları, boşanma oranlarını artıran önemli faktörler olarak kabul edilmektedir.

Göçün aileler üzerindeki en önemli etkilerinden biri, sosyoekonomik statüdeki değişimdir. Göç eden bireyler, özellikle ekonomik nedenlerle yeni bir ülkeye ya da kente yerleştiklerinde, bu değişim ailenin finansal yüklerini artırabilir. Bu durum, çiftler arasında stres seviyesini yükselterek aile içi çatışmalara ve nihayetinde boşanma kararlarına neden olabilir. Özellikle göçün ilk yıllarında karşılaşılan maddi sıkıntılar, iş bulma ve istikrarlı bir gelir elde etme sürecindeki belirsizlikler, göçmen ailelerde boşanma oranlarını artıran önemli bir faktördür.

Göçmen ailelerin yeni kültürel çevreye uyum sağlama süreci de boşanma riskini artırabilir. Göçmenler, yeni toplumun değerlerine ve normlarına uyum sağlarken, bu süreçte eski kültürel kimlikleri ve alışkanlıklarıyla çatışma yaşayabilirler. Özellikle farklı göçmen gruplarında, cinsiyet rolleri ve aile içi güç dengeleri konusunda yaşanan değişiklikler, aile içi ilişkilerde sorunlar yaratabilmektedir. Örneğin, Batı toplumlarına göç eden geleneksel toplum kökenli ailelerde, kadının iş gücüne katılımının artması ve ekonomik bağımsızlık kazanması, geleneksel aile yapısını sorgulayan bir dönüşüme yol açabilir ve bu durum boşanma oranlarını yükseltebilir.

Göçün yarattığı sosyal izolasyon da boşanmayı etkileyen önemli bir faktördür. Göçmen aileler, yeni bir ülkede akraba, arkadaş ve geniş aile destek ağlarından yoksun kalabilirler. Bu durum, özellikle zor zamanlarda çiftler arasındaki dayanışmanın azalmasına ve bireylerin daha yalnız hissetmesine neden olabilir. Bu sosyal izolasyon, evlilikteki sorunların daha da derinleşmesine ve çözüm yollarının bulunamamasına yol açabilir.

Bununla birlikte, bazı araştırmalar göçün boşanma üzerindeki etkisinin her zaman olumsuz olmadığını da göstermektedir. Bazı göçmen aileler, yeni çevrelerinde daha özgürleşmiş ve bireyselleşmiş bir yaşam tarzı benimseyerek, daha eşitlikçi ve uyumlu evlilikler sürdürebilirler. Göç, bireylerin hayatlarına yeni fırsatlar getirirken, bazı aileler için bu durum evlilik ilişkilerini güçlendiren bir faktör olarak da ortaya çıkabilir.

Karaman ilinde son yıllarda artan boşanma oranları, Türkiye genelindeki trendin ötesinde dikkat çekici bir durum sergilemektedir. Bu artışın nedenleri arasında Avrupa'ya olan yoğun göç dalgasının etkileri önemli bir rol oynamaktadır. Karaman, özellikle 1960'lı yıllardan itibaren Almanya başta olmak üzere Avrupa ülkelerine işçi göçü veren iller arasında yer almıştır. Bu göç dalgası, Karaman'da hem sosyal yapıda hem de aile dinamiklerinde ciddi değişimlere neden olmuştur. Göçmenlerin yeni toplumlara uyum sağlama süreci ve bu sürecin aile yapısına yansıması, boşanma oranlarını artıran önemli bir faktör olarak değerlendirilmektedir.

[1] Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, tnr.tprdmz10@icloud.com

Avrupa'ya göç eden bireyler, geldikleri toplumsal yapıdan farklı kültürel normlarla karşılaşmakta ve bu yeni normlar, aile içi ilişkilerde çatışmalara neden olabilmektedir. Avrupa'daki daha bireyci ve eşitlikçi toplumsal yapıya uyum sağlama sürecinde, özellikle kadınların iş gücüne daha fazla katılım göstermesi ve ekonomik bağımsızlık kazanmaları, geleneksel aile yapısını zorlayan bir etken olmuştur. Karaman'dan Avrupa'ya göç eden kadınlar, bu yeni toplumsal yapı içinde daha bağımsız ve güçlü bir konuma geldiklerinde, bu durum aile içindeki dengeleri değiştirebilir ve boşanma riskini artırabilir.

Göçün neden olduğu bir diğer önemli etki ise ailelerin uzun süre ayrı kalmasıdır. Avrupa'ya göç eden bireylerin bir kısmı, ailelerini geride bırakmış ve yıllar süren bu ayrılıklar, aile içi iletişimi ve bağı zayıflatmıştır. Bu süreçte, göçmen bireyler yeni sosyal çevreler edinmiş, bazıları ise farklı kültürel normlar benimsemiştir. Uzak mesafelerde süren bu tür evliliklerde, iletişim eksikliği ve kültürel farklılıkların derinleşmesi boşanma kararlarını tetikleyen önemli unsurlardır.

Avrupa'ya göç eden Karamanlı ailelerin karşılaştığı ekonomik ve sosyal zorluklar da boşanma oranlarını artıran başka bir faktördür. Göç sürecinde, aileler Avrupa'daki yaşam koşullarına uyum sağlama konusunda ciddi ekonomik zorluklarla karşılaşabilmektedir. İş bulma, barınma ve dil bariyerleri gibi sorunlar, göçmen ailelerde stres düzeyini artırarak evlilik ilişkilerini olumsuz etkileyebilmektedir. Bu zorluklar, evlilikteki tatminsizlik seviyesini artırarak boşanma oranlarını yükseltebilir.

Ayrıca, göçmenlerin yeni toplumlarda kazandıkları sosyal statü ve ekonomik bağımsızlık, Karaman'daki aile içi ilişkilerde geleneksel cinsiyet rollerini sorgulatan bir faktör olmuştur. Özellikle erkeklerin iş bulma sürecinde yaşadığı zorluklar ve kadınların daha hızlı bir şekilde iş gücüne katılması, aile içi rollerin değişmesine neden olabilir. Bu değişim, özellikle geleneksel aile yapısına sahip çiftler arasında boşanma kararlarına yol açabilmektedir.

Sonuç olarak, Karaman ilinde görülen yüksek boşanma oranları üzerinde Avrupa'ya göçün önemli bir etkisi olduğu söylenebilir. Göçün neden olduğu kültürel çatışmalar, ekonomik zorluklar ve aile içi rollerin değişimi, evlilikler üzerinde baskı yaratmakta ve boşanma oranlarının artmasına yol açmaktadır. Karaman'daki bu durum, Türkiye'nin göç veren diğer bölgeleriyle de paralellik göstermektedir.

Bu çalışma, göç ve boşanma arasındaki ilişkiyi Karaman İli özelinde çeşitli TÜİK verileri bağlamında ve geçmiş araştırmaların bulguları ışığında ele almayı hedeflemektedir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman tarama yöntemi kullanılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Boşanma, Karaman.

A DIFFERENT PERSPECTIVE ON THE HIGH DIVORCE RATES IN KARAMAN PROVINCE: THE RELATIONSHIP BETWEEN MIGRATION AND DIVORCE

The relationship between migration and divorce is an issue that is frequently addressed in sociological research and has complex dynamics. While migration creates radical changes in the social and economic conditions of individuals, these changes are likely to have profound effects on family structures. Cultural differences, economic difficulties and social adaptation

problems faced by immigrant families in their new countries of settlement are recognized as important factors that increase divorce rates.

The increasing divorce rate in Karaman province in recent years is remarkable beyond the general trend in Turkey. Among the reasons for this increase, the effects of the intense wave of migration to Europe play an important role. Karaman has been among the provinces that have been providing labor migration to European countries, especially to Germany since the 1960s. This wave of migration has caused serious changes in both social structure and family dynamics in Karaman. The process of adaptation of immigrants to new societies and the reflection of this process on the family structure is considered as an important factor that increases divorce rates.

This study aims to examine the relationship between migration and divorce in the context of various TURKSTAT data specific to Karaman Province and in the light of the findings of previous studies. Document scanning method, one of the qualitative research methods, will be used in the study.

Keywords: Migration, Divorce, Karaman.

GENÇ ERKEKLERDE KASLILIK FENOMENİ: KARAMAN İLİ ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR ARAŞTIRMA

Şermin ŞAHİN

Modernite; bireyleri, toplumları ve kurumları yakından etkilemiş ve hayatın birçok noktasında dönüşümlerin gerçekleşmesinde etkili olmuştur. Gündelik hayatın hemen hemen her noktasında etkisini gösteren modernite, bireylerin toplumsallaşma süreçlerinde ön planda tuttukları olgulara yükledikleri anlamların değişiminde etkilidir ve etkili olmaya devam etmektedir. Moderniteyle birlikte ön plana çıkan bireyselliğin tüketim alışkanlıklarıyla ilişkilendirildiğini ve bireysel kimliğin, tüketim alışkanlıkları üzerinden yeniden inşa edildiğini ifade edebiliriz. Kimliklerin yeniden inşa edilmesi sürecinde bireyler tarafından tercih edilen ve moderniteyle birlikte dönüşen olgulardan biri de bedendir.

Günümüz toplumlarında sembolleştirilen ve projeleştirilen bedensel sermayeye ulaşma yolunda tercih edilen yaygın yöntemler arasında vücut geliştirme sporu vardır. Vücut geliştirme sporunun ne zaman ortaya çıktığı bilinmemekle beraber kökeninin Antik Yunan'a kadar dayandığı kabul görmektedir. Bu gün, vücut geliştirme sporu denilince akıllarda canlanan modern vücut geliştirme sporunun popülerleşmesine giden yolda, Aguen Sandow'un etkisinden söz etmek mümkündür. Antik Yunan heykellerinin ideal beden ölçülerini temsil ettiğini düşünen Sandow, bedenini Antik Yunan heykeliyle aynı ölçülüde olacak şekilde geliştirmiş ve Amerika Birleşik Devletlerinde kas gösterileri yapmaya başlayarak vücut geliştirmeyi kitlelerle tanıştırmıştır. Sandow'un ünü modern fotoğrafçılığın gelişmesi ile aynı döneme denk geldi; yarı çıplak fotoğrafları kartpostallarda yer aldı ve farklı ülkelerde fotoğrafları yaygınlaştı. (Jhansson-Andreasson; 2014; s. 95-96). Sandow ve diğer sporcuların etkisi ile küresel ölçekte tanınmaya başlanan vücut geliştirme sporu, her geçen gün daha popüler hale gelmiş olup günümüz postmodern toplumlarında hala popülerleşmeye devam etmektedir. Bu gün vücut geliştirme sporu; özellikle genç erkekler tarafından erilliğin, gücün, sertliğin, iktidarın ve erkekler arası hiyerarşinin temsili haline gelmiş olan "kaslı bedenin" inşasında yaygın olarak tercih edilmektedir.

Günümüz toplumlarında dayatılan standart beden kalıplarının oluşumunda modernite ile birlikte etkili olan bir diğer husus ise toplumsal cinsiyet olgusudur. Biyolojik olarak kadın ya da erkek olmanın yanı sıra, içinde bulunduğu toplumun diğer üyeleri tarafından oluşturulmuş kültürel kodlar çerçevesinde kadına ve erkeğe yüklenen olgular olarak tanımlayabilecek olduğumuz toplumsal cinsiyet; bireyleri, birçok konuda standart kalıplara sokmaya zorlamaktadır. Her birey, kendi habitus alanında oluşturulmuş olan kültürel kodlar doğrultusunda bazı betimlemelere tabi tutulmaktadır. Kızlar uzun zamandır gerçekçi olmayan beklentileriyle aynada gördükleri vücudu; uzun boylu, ultra ince, büyük göğüslü bir Barbie bebeğe dönüştürmek için mücadele etmekle uğraşıyorlar. Şimdi erkeklerde aynada gördükleri gerçeklik ile popüler kültürde bulunan aşırı kaslı G. L. Joe aksiyon figürü imajı arasında benzer bir uçurum yaşıyor (Susan M. Alexander; 2003;539).

Modernite, tüketim çılgınlığı ve toplumsal cinsiyet gibi olguların etkisi doğrultusunda bedene yüklenen anlam dönüşüme uğramış olup özellikle, genç erkekler tarafından "kaslı olma" fenomen haline getirilmeye başlanmıştır. Buradan hareketle, amatör olarak vücut geliştirme sporu yapan genç erkekler bağlamında yürütülen bu çalışmanın konusunu "amatör olarak vücut geliştirme sporu yapan genç erkeklerin kaslı olmayı nasıl fenomenleştirdikleri ve söz konusu fenomene yükledikleri öznel anlamları" oluşturmaktadır. Bu araştırma kapsamında 3 temel amaç belirlenmiş olup; ilk amaç, amatör olarak vücut geliştirme sporu yapan genç

erkeklerin bakış açısı doğrultusunda vücut geliştirme sporu ve kaslı olma fenomenliği bağlamındaki ilişkiyi ortaya çıkarmaktır. İkinci amaç, amatör olarak vücut geliştirme sporu yapan genç erkeklerin gözünden kaslı olma fenomenine yüklemiş oldukları öznel anlamları ortaya çıkarmaktır. Son olarak Karaman ilinde gerçekleştirilen çalışmanın söz konusu literatüre katkı sağlaması amaçlanmıştır.

Geçmişten günümüze dönüşüme uğrayan bedenin bireyler üzerinden proje haline getirilmesi ve bu süreçte vücut geliştirme sporunun araç olarak kullanılması, sosyolojik açıdan dikkat çekmekte olup konuya ilişkin sosyolojik inceleme ve araştırmaların yapılması, kaslı olma fenomenliğinin anlaşılması ve sorunların çözümü bağlamında önem taşımaktadır. Çalışmayı önemli kılan bir diğer husus ise; Karaman ilinde, amatör olarak vücut geliştirme sporu yapan genç erkekleri konu alan sosyolojik çalışmaların yapılmamış olmasıdır. Bu kapsamda, çalışma 2 ana problem üzerine oturtulmuştur. Birinci problem, amatör olarak vücut geliştirme sporu yapan genç erkeklerin kaslı olmayı fenomen haline getirmelerindeki etkenler nelerdir? İkinci olarak, amatör olarak vücut geliştirme sporu yapan genç erkelerin kaslı olma fenomenine yükledikleri öznel anlamlar nelerdir?

Vücut geliştirme sporu yapan genç erkeklerin deneyimlerine ve söz konusu fenomene yönelik anlam dünyalarının derinliklerini ortaya çıkarmayı amaçlayan bu çalışma çerçevesinde, nitel araştırma yöntemi tercih edilmiş olup fenomonolojik desenle desenlenmiştir. 18-25 yaş aralığında bulunan ve amatör olarak vücut geliştirme sporu yapan genç erkekler arasından 15 katılımcıya ulaşılmıştır. Sahaya ilişkin verilerin toplanmasında; yarı yapılandırılmış soru formları üzerinden derinlemesine mülakatlar gerçekleştirilmiş ve ses kayıt cihazları kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin analizi Bourdieu, Connel ve Goffman'ın kuramları çerçevesinde yapılmıştır.

Araştırma sonucunda amatör olarak vücut geliştirme sporu yapan genç erkeklerin kaslı olma fenomenine yönelik anlam dünyalarına ilişkin birtakım sonuçlara ulaşılmıştır. Vücut geliştirme sporuna başlama hikayeleri benzerlik gösteren katılımcıların büyük bir çoğunluğunun toplumun diğer bireyleri tarafından damgalandığı görülmüştür. Aşırı zayıf (sıska) ya da aşırı kilolu (obez) olduklarından sebep bedensel sermaye elde etmeye teşhir edilen bireylerin vücut geliştirme sporuna yöneldikleri ve elde ettikleri bedensel sermaye sonrasında yine toplum tarafından teşhir edilerek kaslı olmayı fenomen haline getirmeye başladıkları tespit edilmiştir. İri göğüs, geniş kollar ve ince belli (mezoformik) bir vücut yapısının fenomenleştirildiği ve toplumun üretmiş olduğu kültürel değerler doğrultusunda bedensel sermayeye sahip olmanın gaye edinildiği saptanmıştır. Katılımcı erkeklerin genelinde kas disformisisi olduğu görülmüş olup sahip olunan bedensel sermayenin hiçbir zaman yeterli olarak görülmeyeceği ve görülmemesi gerektiği gibi bir algı vardır. Kaslı erkek bedeninin gücü, erilliği, özgüveni ve cesareti simgelediği ifade edilmiş olup hegemonik erkekliğin inşasında vücut geliştirme sporu araç haline getirilmiştir. Vücut geliştirme sporu yapan kadınlara genel olarak saygı duyulmakta ancak gündelik hayatta genel kabul görmemekte olup kadınların ve erkeklerin toplumsal cinsiyet olgusu bağlamında kabul gören bedensel sermayeye sahip olmasına dikkat çekilmiştir. Elde edilen bedensel sermayenin hem erkeklerle hem de kadınlarla olan sosyalizasyon süreçlerinde avantaj sağlandığı düşünülmekte olup sosyalizasyon süreçlerine yönelik katılımcı ifadeleri, hegemonik erkekliği destekler niteliktedir. Vücut geliştirme sporu aracılığıyla elde edilen bedensel sermayenin kimlik sunum aracı olarak kullanıldığı saptanmıştır. Amatör olarak vücut geliştirme sporu yapan genç erkekler arasında rekabet olup spor salonlarında ve gündelik hayatta bedensel sermaye üzerinden elde edilen hiyerarşik bir düzen oluşturulmuştur. Gaye edinilen bedensel sermayeye ulaşmak noktasında daha etkili sonuç almak için spor hareketleri dışında bir takım ritüeller;

beslenme, dinlenme, psikolojik hazırlık ve takviye alımı gibi ritüeller uygulanmaktadır. Genel olarak vücut geliştirme sporu yapan genç erkekler tarafından takviye ürün kullanılmakta ve diğer yöntemlere göre ekonomik olması, hızlı gelişim sağlaması gibi faktörlere bağlı olarak tercih edildiği saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Modernite, Vücut Geliştirme, Toplumsal Cinsiyet, Hegemonik Erkeklik.

THE PHENOMENON OF MUSCULARITY IN YOUNG MEN: A SOCIOLOGICAL STUDY ON KARAMAN PROVINCE

The meaning attributed to the body has been transformed in line with the influence of phenomena such as modernity, consumerism and gender, and especially “being muscular” has started to be phenomenalized by young men. The subject of this study conducted in the context of young men who engage in bodybuilding sports as amateurs is “how young men who engage in bodybuilding sports as amateurs phenomenalize being muscular and the subjective meanings they attribute to the phenomenon in question”. The qualitative research method was preferred in the study conducted in this context, and it consists of young men between the ages of 18-25 who engage in bodybuilding sports.

As a result of the research, a number of results were reached regarding the meaning worlds of young men who engage in bodybuilding sports as an amateur regarding the phenomenon of being muscular. It has been stated that the muscular male body symbolizes power, masculinity, self-confidence and courage, and bodybuilding has become a tool in the construction of hegemonic masculinity. It has been pointed out that women who do bodybuilding sports are generally respected but not generally accepted in daily life and that women and men have bodily capital that is accepted in the context of gender phenomenon. It has been determined that the physical capital obtained through bodybuilding sports is used as a means of identity presentation.

Keywords: Modernity, Bodybuilding, Gender, Hegemonic Masculinity.

KARAMAN KİTAP OKUMA KULÜBÜ: OKUMA KÜLTÜRÜNÜN SOSYAL VE KÜLTÜREL DÖNÜŞÜME ETKİSİ

Gülsen METİN
Ayşenur KÜÇÜKATÇEKEN
Zeynel Hamza ÇELİK
Yağız Boran DÜZGÜN
Umut Efe YAZICI
Can DURAN

Karaman, Anadolu'nun tarihi ve kültürel mirasıyla öne çıkan bir şehir olarak, okuma alışkanlıklarının teşvik edilmesine yönelik çalışmalara da ev sahipliği yapmaktadır. Bu bağlamda kurulan Karaman Kitap Okuma Kulübü, yalnızca bir okuma topluluğu olmaktan öte, şehirde kültürel bir hareket başlatmıştır. 200 üyesiyle güçlü bir dayanışma ve paylaşım platformu olan bu kulüp, farklı sosyo-ekonomik gruplardan bireyleri bir araya getirmektedir.

Kulüp üyeleri arasında ev hanımları, emekli öğretmenler, doktorlar ve profesörler gibi çeşitli meslek gruplarından kadınlar yer almakta, bu durum kulübün çeşitliliğini ve etkisini artırmaktadır. Yalnızca okuma faaliyetleriyle sınırlı kalmayan kulüp, düzenli kitap değerlendirme toplantıları, yazar buluşmaları, opera ve tarihi mekan gezileri gibi etkinliklerle zengin bir program sunmaktadır.

Bu çalışmanın temel amacı, Karaman Kitap Okuma Kulübü'nün üyeleri üzerindeki sosyal, kültürel ve psikolojik etkilerini derinlemesine incelemek ve kulübün Karaman'daki kültürel hayata sağladığı katkıları ortaya koymaktır. Özellikle kulübün, bireylerin kişisel gelişimlerine, sosyal ilişkilerine ve kültürel bilincine olan etkileri, bu çalışmanın odak noktalarından biri olacaktır. Ayrıca, kulübün kadın üyelerinin toplumsal yaşama aktif katılımını teşvik etme açısından nasıl bir rol oynadığına dair bir analiz yapılacak, kadınların bu tür kültürel etkinlikler aracılığıyla toplumsal bağlarını güçlendirme potansiyeli değerlendirilecektir. Bu bağlamda, Karaman Kitap Okuma Kulübü'nün sadece yerel bir kültürel girişim olmakla kalmayıp, benzer şehirlerdeki sosyal yapıyı ve kültürel dinamikleri dönüştürebilecek bir model olma potansiyeli de tartışılacaktır.

Yöntem

Araştırma, nitel veri toplama yöntemleriyle gerçekleştirilmiştir. Kulüp üyeleriyle yapılan bireysel görüşmeler ve grup tartışmaları, veri setinin temelini oluşturmuştur. Ayrıca, düzenlenen etkinliklerin gözlemlenmesi yoluyla kulüp faaliyetlerinin sosyal bağlar ve bireysel gelişim üzerindeki etkileri değerlendirilmiştir. Araştırma sürecinde üyelerin okuma alışkanlıklarında ve sosyal etkileşimlerinde meydana gelen değişiklikler incelenmiştir.

Bulgular

Araştırmadan elde edilen bulgular, Karaman Kitap Okuma Kulübü'nün bireyler ve şehir üzerinde çok yönlü etkiler yarattığını ortaya koymaktadır:

Düzenli Okuma Alışkanlıkları

Kulüp, üyelerin düzenli okuma alışkanlıkları kazanmasını sağlamış, her ay iki kitabın tartışıldığı toplantılarla bu alışkanlık kalıcı hale getirilmiştir. Dönemlik kitap listeleri, üyelerin edebiyat dünyasında daha geniş bir perspektif kazanmalarına yardımcı olmuştur.
Kültürel Zenginleşme:

Kulüp etkinlikleri, kitap okumakla sınırlı kalmayıp yazar buluşmaları, opera gösterimleri ve tarihi alan gezileriyle kültürel bir zenginlik sunmuştur. Bu etkinlikler, üyelerin Karaman'ın ötesinde farklı sanat ve kültür alanlarını deneyimlemesine olanak tanımıştır.

Kadınların Toplumsal Entegrasyonu
Kulüp, ev hanımları ve emekli bireyler için sosyal bir etkileşim platformu oluşturarak kadınların toplumsal hayata entegrasyonuna katkı sağlamıştır. Bu durum, özellikle ev merkezli bir yaşam süren kadınlar için güçlendiren bir rol oynamıştır.

Toplumsal Bağların Güçlenmesi
Farklı yaş ve meslek gruplarından bireylerin bir araya gelmesi, kulüp içinde güçlü bir dayanışma ağı oluşturmuştur. Katılımcılar, bu ortamın yalnızca bir kitap kulübü değil, aynı zamanda bir dostluk ve destek ağı olduğunu ifade etmişlerdir.

Karaman'ın Kültürel Hayatına Katkı
Kulüp, Karaman'da okuma alışkanlıklarının yaygınlaşmasında öncü bir rol oynamıştır. Etkinlikler ve geziler, şehirde kültürel farkındalığın artmasına ve okuma kültürünün yaygınlaşmasına katkıda bulunmuştur.

Psikolojik Destek ve Motivasyon
Üyeler, kulüp sayesinde yalnızlık hissinin azaldığını ve hayatlarına bir motivasyon kaynağı eklendiğini belirtmiştir. Bu durum, özellikle pandemi gibi zorlu dönemlerde kulübün işlevselliğini artırmıştır.

Sonuç ve Tartışma
Karaman Kitap Okuma Kulübü, bireylerin kültürel, sosyal ve psikolojik gelişimlerine katkı sağlayarak toplumsal bir dönüşüm yaratmıştır. Kadınların sosyal hayata aktif katılımını teşvik eden bu kulüp, bireyler arasında dayanışma ve işbirliğini güçlendirmiştir. Ayrıca, düzenlenen etkinlikler aracılığıyla üyeler Karaman'ın ötesine geçerek daha geniş bir kültürel perspektif kazanmıştır.

Bu çalışma, Karaman Kitap Okuma Kulübü'nün, benzer yapılar için bir model olabileceğini ortaya koymaktadır. Kulüp, özellikle kadınların toplumsal yaşama entegrasyonu ve şehir kültürüne olan katkısı açısından dikkat çekici bir rol oynamaktadır. Kadınların toplumsal hayata daha aktif bir şekilde katılmasını sağlayan bu tür kültürel ve sosyal girişimler, diğer şehirlerdeki benzer organizasyonlara örnek teşkil edebilir. Karaman Kitap Okuma Kulübü'nün sunduğu etkinlikler ve faaliyetler, kadınların farklı meslek gruplarından ve yaş gruplarından bireyleri bir araya getirerek, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde kültürel etkileşimi teşvik etmektedir.

Bu bağlamda, kulübün sadece okuma alışkanlıklarını pekiştiren bir platform olmanın ötesine geçerek, toplumsal bağları güçlendiren bir rol üstlendiği söylenebilir. Gelecekte, kulübün kapsamının daha da genişletilmesi ve daha fazla bireye ulaşılması önerilmektedir. Ayrıca, kültürel etkinliklerin çeşitlendirilmesi, kulübün etkisinin daha geniş bir kitleye yayılmasına ve üyelerinin farklı kültürel deneyimlerle zenginleşmesine olanak tanıyacaktır. Bu tür adımlar, sadece Karaman için değil, diğer şehirlerde de okuma kültürünün ve toplumsal katılımın güçlenmesine katkı sağlayabilir.

Anahtar Kelimeler: Karaman, Kitap Okuma, Kültür, Edebiyat.

KARAMAN BOOK READING CLUB: THE IMPACT OF READING CULTURE ON SOCIAL AND CULTURAL TRANSFORMATION

Karaman, as a city known for its historical and cultural heritage in Anatolia, also hosts efforts aimed at encouraging reading habits. In this context, the Karaman Book Reading Club, established with this purpose, has become more than just a reading community; it has initiated a cultural movement within the city. With 200 members, this club serves as a strong platform for solidarity and sharing, bringing together individuals from various socio-economic backgrounds.

Among the club members are women from diverse professional backgrounds, including housewives, retired teachers, doctors, and professors, which increases the diversity and impact of the club. The club's activities are not limited to reading alone; it offers a rich program with regular book discussion meetings, author meetups, opera performances, and visits to historical sites.

Keywords: Karaman, Book Reading, Culture, Literature.

TAKIM SPORLARINDA BENLİĞİN VE TOPLUMSAL BENLİĞİN İNŞASI

Nurbanu SUCİ

Spor, tarih boyunca bireylerin fiziksel, zihinsel ve toplumsal gelişiminde önemli bir araç olmaktadır. Antik Yunan'dan modern olimpiyatlara kadar farklı medeniyetlerde spor, sadece bir fiziksel aktivite değil, aynı zamanda toplumsal dayanışmanın, kimlik oluşumunun ve kültürel aktarımın bir unsuru olarak varlık göstermektedir. Günümüzde ise spor, bireylerin benlik inşasında ve toplumsal aidiyetlerinin şekillenmesinde merkezi bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda spor, bireylerin yalnızca fiziksel performanslarını sergiledikleri bir alan değil, aynı zamanda sosyal etkileşimleri ve kimliklerini inşa ettikleri bir sahnedir.

Saha, sporcular için yalnızca bir oyun alanı değil, aynı zamanda kimliklerinin farklı bir boyutunu ifade ettikleri bir platformdur. Sporcuların saha içindeki kimlikleri ve saha dışındaki benlikleri arasındaki ilişki, bireyin kişisel gelişiminden toplumsal etkileşimlere kadar pek çok açıdan incelenmeye değerdir. Bu çalışmada, sporcuların bu iki farklı kimlik alanı arasındaki dinamikleri anlamak ve bu dinamiklerin toplumsal boyutlarını incelemek hedeflenmiştir.

Araştırmanın temel amacı, sporcuların benlik inşası süreçlerini sosyolojik bir perspektiften ele almak ve takım sporlarının bireylerin kimlik oluşumuna olan etkilerini analiz etmektir. Erving Goffman'ın dramaturji yaklaşımı, bu çalışmada teorik bir çerçeve sunmakta ve bireylerin saha içindeki performanslarının bir "sahne önü" olarak nasıl şekillendiğini ve saha dışındaki kimliklerinin "sahne arkası" bağlamında nasıl yapılandığını anlamaya olanak sağlamaktadır.

Takım sporları, bireylere sadece fiziksel beceriler kazandırmakla kalmaz, aynı zamanda dayanışma, aidiyet ve toplumsal kimlik gibi unsurların gelişimine de aracılık eder. Ancak, sporcuların saha içi ve saha dışı kimliklerinin nasıl oluştuğu, çevresel faktörlerin (antrenör, takım arkadaşları, taraftarlar) bu süreçteki etkileri ve bireylerin bu süreçte nasıl şekillendiği yeterince incelenmemiştir. Bu durum, araştırmanın temel problematiğini oluşturmaktadır. Metin Kılış, Goffman sembolik etkileşim ve ahlak felsefesi üzerinden konusunu ele alırken bu çalışmada takım sporlarındaki benliklerin ve takım oyuncuların benlik inşalarını çeşitli kuram ve kavramlar üzerinden bakış sağlayarak, 'Takım Sporlarında Benliğin Ve Toplumsal Benliğin İnşası' sosyolojik olarak incelenmektedir.

Bu çalışma, 10-14 ve 18-25 yaş aralığındaki sporcuların saha içi ve saha dışı kimliklerini incelemekte, bu kimliklerin dramaturji perspektifiyle nasıl farklılaştığını ve çevresel faktörlerin bu süreçteki rolünü ele almaktadır. Araştırmada, üç farklı takım sporu (basketbol, futbol, hentbol) ve bu branşlara ait altı takım (KMÜ Kadın Basketbol Takımı, Karamanspor Erkek Futbol Kulübü, Karaman Kadın Voleybol Kulübü, KMÜ Kadın Hentbol Takımı,) analiz edilmiştir.

Araştırma, sporcuların saha içindeki rekabetçi ve mücadeleci kimliklerinin saha dışında nasıl daha yapıcı ve sosyal bir forma dönüştüğünü, bu süreçte antrenörlerin, taraftarların ve takım arkadaşlarının etkilerini nitel araştırma yöntemleri ile değerlendirmiştir. Bu bağlamda, saha gözlemleri ve mülakatlarla toplanan veriler, sporcuların kimlik inşasındaki kritik noktaları ortaya koymuştur.

Spor, bireylerin sadece fiziksel performanslarını değil, aynı zamanda toplumsal kimliklerini de şekillendiren bir araçtır. Bu çalışmanın önemi, sporcuların dramaturjik bağlamda saha içi ve saha dışındaki kimliklerinin nasıl farklılaştığını anlamaya yönelik özgün bir yaklaşım

sunmasında yatmaktadır. Goffman'ın dramaturji teorisinin spor bağlamına uyarlanması, spor sosyolojisi literatürüne teorik bir katkı sunmakta, aynı zamanda bireylerin sosyal etkileşimlerinin toplumsal aidiyet ve dayanışmaya nasıl dönüştüğünü anlamaya yönelik pratik bir bakış açısı sağlamaktadır.

Araştırma ayrıca, genç yaş gruplarındaki sporcuların benlik inşası süreçlerinde çevresel faktörlerin (antrenör, takım arkadaşları, taraftarlar) rolünü derinlemesine inceleyerek, spora ilişkin sosyal bilimler literatüründe bir boşluğu doldurmayı hedeflemektedir. Bu yönüyle, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde sporun etkisini anlamak için önemli bir kaynak niteliği taşımaktadır.

Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden mülakat ve gözlem teknikleri kullanılmıştır. Sporcularla yapılan mülakatlarda, saha içi ve saha dışındaki kimlik farklılıkları, çevresel faktörlerin bireysel kimlik oluşumuna etkileri ve taraftar-sporcu ilişkileri ele alınmıştır. Gözlemler ise, sporcuların saha içindeki davranışları ile saha dışındaki sosyal etkileşimlerini detaylı bir şekilde analiz etmek amacıyla yapılmıştır.

Modern insanın gündelik hayatında büyük rol oynayan spor, toplumun inşası ve toplumu oluşturan bireylerin benlik inşasında etkili olmaktadır. Bu çalışmamızda ise sporcuların benliklerini nasıl kurduklarını ve toplumsal benliğin inşasında ne derece etkili oldukları araştırılmıştır. Bu araştırma Goffman'ın dramaturji kavramı eksenin de saha içindeki sporcu benlikleri ile saha dışındaki kimlikleri arasındaki farkı ortaya çıkarmıştır. Dramartuji, bireylerin saha önündeki ve sahne arkasındaki benlikleri anlatan bir kavramdır. Bireyler kalabalık ortamlarda veyahut kendi düzenlerinde bulundukları toplumsal ortamlarda nasıl davrandıklarını ve toplumsal ortamların dışındaki benliklerin nasıl olduğunu anlatır. Bu anlatı üzereni bizde sporcuların saha içindeki ve saha dışındaki benliklerini inceledik. Takım sporları, dramaturji ekseninde iki kimliği ön plana çıkarmıştır. Bu durum araştırmamızın amacına ulaştırmıştır. Sporcularımız, sporu kendilerine yeni bir dünya kurup o dünyanın içinde hırslı, mücadeleli, agresif ve sert kimlikleri vardır. Saha dışında ise pozitif, eğlenceli, yapıcı bir kimlikleri oluşmaktadır.

Bu kimlikleri ortaya çıkarmak için dört tema içinde kimler ne derece saha içi ve saha dışındaki benliklerine katkı sağlıyor bunları görmekteyiz. Antrenörler, sporcularımızın disiplinli ve oyun içinde nasıl savaşçı olmaları gerektiğini anlatan bir kimlik oluşturmaktadır. Taraftarlar, sporcunun davranışlarını değiştirmekte etkisi var mı bunu göstermiştir. Ve taraftarlar sporcuların kimliğinde dayanışmayı ve aidiyet bağını güçlendiren bir unsur olarak çıkmaktadır. Taraftarların, sporcularımızın kimliğinde en önemli etkisi ise bireyselci değil bütüncül bakarak davranışlarına devam ettirdiğini göstermiştir. Takım arkadaşları, rollerini ve statülerini aralarındaki anlaşmalarla, birlikteliklerle ve dayanışmayla onlara bir takıma aidiyet kimliği aşılamıştır.

Yaptığımız araştırmada yarı yapılandırılmış ve amaçlı örnekleme tekniği kullanılmıştır. Görüşme ve telefon görüşme tekniği ile toplam 9 sporcumuz ile görüşülmüştür. Görüşmelerde kadın ve erkek sporcular olmak üzere iki cinsiyet üzerinde ele alınmıştır. Görüşmelerimiz benimde sporcu geçmişime dayanarak anlaşılır ve rahat geçmiştir. 06.02.2023 deprem felaketinden ötürü Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi hokey ve basketbol takım oyuncuları online eğitimde oldukları için onlarla telefon görüşme tekniği ile görüşülmüştür. Bu durum daha derin araştırma yerine yüzeysel bir araştırma ortaya çıkarmıştır. Karaman'da kadın futbol takımı olmadığı için süper lige yükselen Adana Asya Spor takımı ile

görüşülmüştür. Erkek futbol olarak ise Karaman Futbol Kulübü ile görüşülmüştür. Görüşmeler esnasında asıl sorular üzerinden ilerlenmiş olunup yeni sorular eklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Benlik, Toplumsal Benlik, Kimlik, Spor Sosyolojisi.

THE CONSTRUCTION OF SELF AND SOCIAL IDENTITY IN TEAM SPORTS

The field is more than a playing ground for athletes; it is a space where they express another dimension of their identity. This study explores the dynamics between athletes' on-field and off-field selves and examines their social dimensions through Erving Goffman's dramaturgical approach. The on-field environment is conceptualized as the "front stage," where athletes exhibit competitive and determined identities, while the off-field setting represents the "backstage," where they cultivate more positive and constructive selves.

The research focuses on athletes aged 10-14 and 18-25 across six basketball, football, and handball teams. Using qualitative methods, including interviews and field observations, the study analyzes how athletes' identities are shaped by factors such as coaches, fans, and teammates. The findings indicate that coaches foster disciplined identities, fans reinforce feelings of belonging and solidarity, and teammates promote the development of a group identity.

Results emphasize the role of sports in shaping individuals' social identities. It shows that athletes' perspectives on sports influence whether they adopt individualistic or collective approaches to their self-concept. Despite limitations posed by external factors like natural disasters, the research provides valuable insights into the interaction between on-field and off-field identities within sports sociology.

Ultimately, the study reveals that just as society molds an individual's self, the structures within team sports equally influence athletes' self-perceptions, offering a unique perspective on identity construction in a social and competitive context.

Keywords: Self, Social Self, Identity, Sociology of Sports.

KARAMAN'DA YEREL GASTRONOMİ TURİZMİ: COĞRAFİ İŞARETLİ ÜRÜNLERİN ROLÜ VE TANITIM STRATEJİLERİ

Pınar YEŞİLÇİMEN[1]

Karaman, Türkiye'nin İç Anadolu Bölgesi'nde yer alan ve geleneksel, kültürel ve gastronomik zenginlikleri ile dikkat çeken bir şehirdir. Son yıllarda yerel gastronomi turizmi, şehir ekonomisinin gelişmesi ve kültürel mirasın korunması açısından önemli bir konu haline gelmiştir. Şehirde yerel gastronomi turizminin geliştirilmesi amacıyla yapılan çalışmalar, bölgesel ekonomik kalkınmaya ve kültürel mirasın korunmasına önemli katkılar sağlanmaktadır. Karaman'ın ürünleri, gastronomi turizmi açısından şehrin tanıtımı ve pazarlanmasının sağlanmasında önemli bir rol oynamaktadır.

Coğrafi işaretli ürünler, belirli bir bölgeye ait özellikler taşıyan, geleneksel olarak üretilen ve bu nedenle o bölge ile özdeşleşen ürünlerdir. Karaman, Divle Obruğu Tulum Peyniri, Ermenek Helvası, ekşi kara üzümü, mayalı ve Ermenek Zeytini gibi işaretli ürünlerle gastronomi turizmi açısından oldukça zengin bir potansiyele sahiptir. Bu tür ürünler hem bölgedeki kültürel süreçleri yansıtmakta hem de ekonomik değer yaratmaktadır. Akademik olarak da incelendiğinde Karaman ilinin Gastronomi turizminde başarıları görünmektedir. Toklu ve Pekerşen (2019) tarafından yapılan araştırma, yerel halkın Divle Obruğu Tulum Peyniri'ni bir bölgesel değer olarak kabul ettiğini ve bu ürün tanıtımında aktif rol almak istediğini göstermektedir. Ayrıca Karaman halkının Avrupa ülkelerinde işçi olarak çalışması ürünün uluslararası tanınmasını da sağlamaktadır. Bununla birlikte Karaman'ın kullandığı diğer strateji, yerel festivaller ve etkinlikler düzenleyerek hem yerel olarak hem de satılmasının bu ürünlerin deneyimlemesini sağlamasıdır. Ayrıca sosyal medya ve dijital pazarlama yöntemleri kullanılarak geniş kitlelere ulaştırılması hedeflenmektedir. Bu peynirin üretimi ve tanıtımı hem yerel hem ulusal hem de uluslararası düzeyde Karaman'ın ekonomik kalkınmasına doğrudan etkisi bulunmaktadır.

Bu çalışma, Karaman'da yerel gastronomi turizminin gelişme sürecinde bu ürünlerle sunulan sunum hizmetleri ile bölgesel gastronomi turizmine nasıl katkı sağlayabileceği ele alınacaktır. Çalışma kapsamında, yerel faaliyetler ve turizm sektöründeki şirketlerin faaliyetleriyle ilgili olarak, daha geniş kitlelere ulaştırılması için öneriler sunulmaktadır. Bu bağlamda, Karaman'ın gastronomi turizmi açısından benzersiz bir destinasyon olarak konumlandırılmasına katkının sürdürülmesi hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Karaman, Gastronomi.

LOCAL GASTRONOMY TOURISM IN KARAMAN: THE ROLE OF GEOGRAPHICALLY LABELLED PRODUCTS AND PROMOTION STRATEGIES

Karaman is a city located in the Central Anatolia Region of Turkey and attracts attention with its traditional, cultural and gastronomic richness. In recent years, local gastronomy tourism has become an important issue in terms of the development of the city economy and the protection of cultural heritage. Studies carried out to develop local gastronomy tourism in the city make significant contributions to regional economic development and protection of cultural heritage. Karaman's products play an important role in the promotion and marketing of the city in terms of gastronomy tourism.

[1] Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi.

Geographically marked products are products that have the characteristics of a particular region, traditionally produced and therefore identified with that region. Karaman has a very rich potential in terms of gastronomy tourism with marked products such as Divle Obruğu Tulum Cheese, Ermenek Halva, sour black grape, yeast and Ermenek Olive. Such products both reflect the cultural processes in the region and create economic value. When examined academically, the successes of Karaman province in gastronomy tourism are seen. The research conducted by Toklu and Pekerşen (2019) shows that the local people accept Divle Obruğu Tulum Cheese as a regional value and want to take an active role in the promotion of this product. In addition, the fact that Karaman people work as workers in European countries also provides international recognition of the product. However, the other strategy used by Karaman is to organise local festivals and events to ensure that these products are experienced both locally and sold. It is also aimed to reach large masses by using social media and digital marketing methods. The production and promotion of this cheese has a direct impact on the economic development of Karaman at both local, national and international level.

This study will address how local gastronomy tourism in Karaman can contribute to regional gastronomy tourism with the presentation services offered with these products in the development process. Within the scope of the study, suggestions are offered for local activities and the activities of companies in the tourism sector to reach wider audiences. In this context, it is aimed to continue to contribute to the positioning of Karaman as a unique destination in terms of gastronomy tourism.

Key Words: Tourism, Karaman, Gastronomy.

RAFİNE ŞEKERE ALTERNATİFLER: GASTRONOMİK AÇIDAN BİR İNCELEME VE SAĞLIK ETKİLERİ

İrem GENÇ[1]
Ali ŞEN[2]

19. yüzyılda sanayileşmenin hızlanmasıyla birlikte rafine şekerin üretim ve tüketim kolaylığı artmış, bu durum gıda sektöründe şeker kullanımını önemli ölçüde yaygınlaştırmıştır. Seri üretim gıdaların erişilebilir hale gelmesiyle birlikte rafine şeker tüketimi, modern toplumlarda önemli bir yer edinmiş ve insan sağlığını etkileyen ciddi sorunların başında yer almıştır. Bu süreçte obezite, diyabet, kalp hastalıkları gibi kronik rahatsızlıkların görülme sıklığı artmıştır. Rafine şekerin olumsuz etkileri göz önüne alındığında, bireyler ve sağlık uzmanları, işlenmiş şekerlere alternatif daha sağlıklı seçeneklerin geliştirilmesine ve yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalar yapmaktadır.

Rafine şekerin tüketici alışkanlıklarındaki yerini ve sağlık üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak amacıyla doğal tatlandırıcılara olan ilgi artmaktadır. Doğal tatlandırıcılar, hem besleyici özellikleriyle hem de gastronomik katkılarıyla ön plana çıkmaktadır. Bal, pekmez, akçaağaç şurubu, agave şurubu, dut kurusu, elma konsantresi, hindistancevizi şekeri ve stevia gibi alternatif tatlandırıcılar, yalnızca sağlıklı birer seçenek olarak değil, aynı zamanda mutfakta yeni tat profilleri sunan ürünler olarak değerlendirilmektedir. Bu tatlandırıcıların lezzet profilleri, besin değerleri ve kullanım alanları üzerine yapılan araştırmalar, gastronomik açıdan zengin bir perspektif sunmaktadır.

Bal ve pekmez, yüzyıllardır geleneksel tariflerde kullanılagelmiş, doğal ve besleyici özelliklere sahip tatlandırıcılar olarak dikkat çekerken, stevia gibi bitkisel tatlandırıcılar düşük kalorili yapıları ile diyet yapanlar ve diyabet hastaları için önemli bir alternatif oluşturmaktadır. Hindistancevizi şekeri ise mineral açısından zengin yapısı ile sağlık açısından tercih edilen bir alternatif olarak kabul edilmektedir. Akçaağaç şurubu, özellikle pastacılık ve tatlılarda doğal bir lezzet artırıcı olarak öne çıkmaktadır.

Doğal tatlandırıcıların sağlık üzerindeki faydaları, onları rafine şekere karşı güçlü bir alternatif haline getirmektedir. Rafine şekerin metabolik hastalıklar üzerindeki olumsuz etkileri uzun süredir bilinmekte ve bu etkilerin azaltılması, daha doğal ve besleyici tatlandırıcılarla mümkün hale gelmektedir. Çalışmalar, doğal tatlandırıcıların bağışıklık sistemini desteklediğini, metabolizmayı dengelediğini ve antioksidan özellikleriyle vücuda fayda sağladığını göstermektedir. Bu nedenle, diyet programlarında doğal tatlandırıcıların kullanımı teşvik edilmekte ve tüketiciye tatmin edici alternatifler sunulmaktadır.

Gastronomik açıdan değerlendirildiğinde, doğal tatlandırıcıların kullanımı gıda sektöründe yenilikçi yaklaşımların geliştirilmesine de olanak sağlamaktadır. Ev yapımı tatlılar, pastalar ve sağlıklı atıştırmalıklarda bu ürünlerin daha geniş bir yelpazede kullanılması, gastronomik çeşitliliği artırmaktadır. Doğal tatlandırıcıların lezzet profilleri, tatlılardan tuzlu yemeklere kadar geniş bir kullanım alanı sunmakta, farklı kültürel mutfaklarda yaratıcı tariflerle ön plana çıkmaktadır. Bu durum, yalnızca sağlıklı beslenmeyi teşvik etmekle kalmayıp, gastronomik açıdan yenilikçi ürünlerin geliştirilmesini de sağlamaktadır.

1Yüksek Lisans Öğrencisi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları, Karaman/Türkiye, irem4698@gmail.com
[2] Dr. Öğr. Üyesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları, Karaman/Türkiye, alisen@kmu.edu.tr

Rafine şekere alternatif olarak sunulan doğal tatlandırıcılar, gıda sektöründe yeni ürünlerin geliştirilmesi ve toplum sağlığının korunması açısından büyük bir potansiyele sahiptir. Hem tüketiciler hem de gıda üreticileri, bu ürünleri daha yaygın bir şekilde kullanarak sağlıklı beslenme trendlerini desteklemelidir. Bu süreçte, doğal tatlandırıcıların doğru kullanımı ve lezzet profillerinin tanıtımı, tüketici farkındalığını artırmaya yönelik eğitim çalışmaları ile desteklenmelidir. Böylece, rafine şekerin olumsuz etkilerini azaltma ve sağlıklı yaşam standartlarını yükseltme hedefi doğrultusunda önemli bir adım atılabilir.
Sonuç olarak, rafine şekerin sağlık üzerindeki zararlı etkilerini hafifletmek ve daha sağlıklı beslenme alışkanlıkları oluşturmak için doğal tatlandırıcıların kullanımının yaygınlaştırılması önem arz etmektedir. Bu ürünler, sağlıklı beslenme trendleriyle uyumlu olarak gastronomik değeri artırabilecek yenilikçi yaklaşımlar sunmaktadır. Gıda sektöründe üreticiler ve tüketiciler, doğal tatlandırıcıları daha bilinçli bir şekilde değerlendirerek lezzetli ve sağlıklı ürünlerin geliştirilmesine katkıda bulunabilirler. Doğal tatlandırıcıların gastronomik ve besleyici özelliklerinin daha fazla araştırılması, sağlıklı yaşam için yeni ve etkili çözümler geliştirilmesine olanak sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Gastronomi, Sağlıklı Beslenme, Rafine Şeker, Doğal Tatlandırıcılar, Lezzet Profili.

ALTERNATIVES TO REFINED SUGAR: A GASTRONOMIC AND HEALTH PERSPECTIVE

The industrialization of the 19th century significantly increased the production and consumption of refined sugar, shaping modern dietary habits and contributing to health issues such as obesity, diabetes, and cardiovascular diseases. The negative health impacts of refined sugar have prompted individuals and health experts to explore healthier alternatives that offer nutritional benefits without compromising on taste.

This study focuses on evaluating natural sweeteners as alternatives to refined sugar, emphasizing their health benefits and gastronomic potential. Products like honey, molasses, maple syrup, coconut sugar, and stevia are analyzed for their nutritional profiles, culinary versatility, and their role in promoting healthier dietary practices. Honey and molasses, with their traditional use and high nutrient content, offer natural sweetness, while stevia provides a low-calorie option suitable for diabetics and those on weight-loss diets. Coconut sugar and maple syrup stand out for their mineral content and application in baked goods, enhancing flavor and nutrition.

The findings reveal that natural sweeteners generally lack the harmful health effects associated with refined sugar and contribute to better metabolic balance and immune support. Their increasing incorporation into gastronomy promotes innovative culinary approaches and supports healthier eating trends. By replacing refined sugar with natural alternatives, individuals and food producers can create healthier, diverse, and flavorful food options, ultimately benefiting public health and gastronomic creativity.

Keywords: Refined Sugar, Natural Sweeteners, Gastronomy, Healthy Nutrition, Flavor Profile.

ERMENEK YÖRESİNE AİT UNUTULMAYA YÜZ TUTMUŞ BİR YEMEK: DARI BULGURU PİLAVI

Samet Hakkı SAĞLAM[1]
Merve ÖZBAY[2]
Ali ŞEN[3]

-

Yöresel mutfaklar, bulundukları coğrafyanın özellikleri, bölgenin tarihî ve kültürel geçmişi, yaşam tarzları ve gelenekleriyle şekillenen zengin bir kültürel mirasın parçasıdır. Ermenek yöresine özgü darı bulguru pilavı, bölgenin geçmişten günümüze taşıdığı kültürel zenginliklerden biridir ve unutulmaya yüz tutmuş geleneksel bir lezzet olarak öne çıkmaktadır. Bu çalışma, darı bulguru pilavının tarihî ve gastronomik değerini ortaya koymak amacıyla yapılmış bir araştırmayı içermektedir.

Araştırma kapsamında, Ermenek yöresinde darı bulguru pilavını yapmayı bilen 10 katılımcı ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar, darı bulguru pilavı yapımı için temel malzemelerin darı (mısır) bulguru, su, tuz ve tereyağı olduğunu belirtmiş, bazı katılımcılar ise ek olarak kuru börülce ve maş fasulyesinin de kullanılabileceğini ifade etmiştir. Yemeğin genellikle kış mevsiminde tüketildiği, yazın ise mısırın haşlanarak veya közde pişirilerek tüketildiği belirtilmiştir. Darı bulguru pilavının sarı mısırdan yapıldığı, cin mısır ve yağlı mısırın ise uygun olmadığı vurgulanmıştır.

Yemeğin yapımı, mısırın toplanarak kaynatılması, güneşte kurutulması ve değirmende çekilmesi ile başlamaktadır. Elde edilen bulgur, suyun kaynatılmasıyla birlikte tencereye eklenir ve pişme süreci tamamlanır. Tereyağı eritilerek yemeğin üzerine eklenir. Bazı katılımcılar, pilavın yanında maş fasulyesi, turp, turşu ve yoğurt gibi yan ürünlerin servis edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Yemeğin yapımında bakır tencere ve odun ateşi gibi geleneksel pişirme yöntemleri de kullanılmaktadır. Pilavın kıvamının lapa olmaması, dişe gelir bir yapı sunması gerektiği katılımcılar tarafından belirtilmiştir. Ayrıca, darı bulgurunun taş değirmenlerde öğütülmesinin önemine dikkat çekilmiştir.

Darı bulguru pilavı, Ermenek yöresinde kültürel bir miras olarak nesiller boyu aktarılmıştır. Katılımcılar, bu yemeği çocukluklarından itibaren yaptıklarını, aile büyüklerinden öğrendiklerini ve yemeğin unutulmasının, genç nesillerin bu kültürü devralmaması nedeniyle artan bir risk taşıdığını ifade etmişlerdir. Darı bulguru, yalnızca pilav olarak değil, yoğurtla yapılan darı yarması, darı keşkeği, maş fasulyesi çorbası ve diğer geleneksel tariflerde de kullanılmaktadır.

Bu çalışma, darı bulguru pilavının standart reçetesini ortaya koyarak gastronomik ve kültürel değerini vurgulamaktadır. Yöresel yemeklerin korunması, bölgenin kültürel kimliğinin yaşatılması ve yerel ekonominin desteklenmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Darı bulguru pilavının unutulmaması ve gelecek nesillere aktarılması, yöresel kültürün korunması için atılmış önemli bir adımdır.

Anahtar kelimeler: Darı Bulguru Pilavı, Ermenek Mutfağı, Yöresel Yemekler, Kültürel Miras, Gastronomi.

[1]Yüksek Lisans Öğrencisi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları, Karaman/Türkiye, samet.hakki@hotmail.com
[2] Dr. Öğr. Üyesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları, Karaman/Türkiye, mozbay@kmu.edu.tr
[3] Dr. Öğr. Üyesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları, Karaman/Türkiye, alisen@kmu.edu.tr

A TRADITIONAL DISH OF THE ERMENEK REGION: MILLET BULGUR PILAFI

Local cuisines are shaped not only by the geographical characteristics and agricultural products of a region but also by its cultural heritage, traditions, and historical background. Millet Bulgur Pilaf, a traditional dish from the Ermenek region, exemplifies this rich culinary heritage and reflects the area's unique cultural identity. This study aims to explore the historical and gastronomic significance of Millet Bulgur Pilaf, a dish at risk of being forgotten.

The research involved qualitative interviews with 10 participants from the Ermenek region, all of whom are experienced in preparing this dish. Participants identified the essential ingredients as millet bulgur, water, salt, and butter, with some mentioning the optional addition of dry beans or mung beans. Typically consumed during the winter months, the dish reflects seasonal agricultural practices, as millet bulgur is harvested and processed during specific periods.

Preparation begins with harvesting and boiling millet, drying it under the sun, and milling it into bulgur. The bulgur is then cooked in boiling water, seasoned with salt, and topped with melted butter. Variations include adding mung beans and serving alongside pickles, yogurt, or other accompaniments. Traditional cooking methods such as using copper pots and wood-fired stoves enhance the dish’s unique flavor.

This study emphasizes the cultural and gastronomic value of preserving traditional dishes like Millet Bulgur Pilaf, which represent a region's heritage and identity. Ensuring the continuity of such culinary practices is essential for maintaining the cultural richness of Ermenek and passing it on to future generations.

Keywords: Millet Bulgur Pilaf, Ermenek Cuisine, Traditional Dishes, Cultural Heritage, Gastronomy.

TRABZON'UN GELENEKSEL GULİYA YEMEĞİ: KÜLTÜREL BİR MİRASIN LİTERATÜRE KAZANDIRILMASI

Enes GÜR[1]
Fatma Selin İÇÖZ[2]
Ali ŞEN[3]

Trabzon'un zengin mutfak kültürü, tarihi ve coğrafi yapısından beslenerek günümüze kadar geleneksel lezzetlerini korumuş bir yapıya sahiptir. Bu zengin mutfak kültüründe önemli bir yere sahip olan guliya yemeği, karalahananın çeşitli pişirme teknikleriyle hazırlanarak elde edilen yöresel ve eşsiz bir lezzet olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak, bu geleneksel yemeğin literatürde yeterince yer bulamamış olması, hem yerel hem de ulusal ölçekte tanınırlığının kısıtlı olmasına neden olmaktadır. Bu çalışma, guliya yemeğini bilimsel literatüre kazandırmayı, onun kültürel ve besleyici değerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Nitel araştırma yöntemi ile gerçekleştirilen bu çalışmada, Trabzon'da yaşayan ve bu yemeği geleneksel yöntemlerle hazırlayan deneyimli kişilerle derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Böylece, guliya yemeğinin geçmişi, pişirme yöntemleri ve kültürel önemi hakkında önemli veriler elde edilmiştir.

Çalışmada kullanılan nitel araştırma yöntemi, guliya yemeği gibi kültürel bir olgunun derinlemesine ele alınması için uygun bir çerçeve sunmaktadır. Araştırma kapsamında, Trabzon'un farklı bölgelerinde yaşayan ve guliya yemeğini geleneksel biçimde hazırlayan kişilerle yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmelerde, katılımcılara yemeğin hazırlanışı, kullanılan malzemeler, geçmişten günümüze gelen değişimler ve yemeğin sosyal bağlamdaki yeri gibi konularda sorular yöneltilmiştir. Katılımcıların deneyimleri ve anlatıları üzerinden elde edilen bulgular, yemeğin kültürel önemi, besleyici değeri ve tarihsel kökenleri hakkında derinlemesine bilgi sunmuştur. Bu yöntem doğrultusunda, guliya yemeğinin gastronomik ve kültürel değerini daha kapsamlı bir şekilde ortaya koymak mümkün olmuştur.

Araştırma sonuçları, guliya yemeğinin Trabzon halkı için köklü bir geçmişe dayanan bir gelenek olduğunu ortaya koymaktadır. Katılımcılar, guliya yemeğinin yöre halkı tarafından besleyici ve sağlıklı bir alternatif olarak değerlendirildiğini vurgulamışlardır. Karalahananın Trabzon mutfağında önemli bir yere sahip olması, bu yemeğin sıklıkla tüketilmesini sağlamıştır. Karalahananın özellikle kış aylarında toplanarak uygun koşullarda depolanması, guliya yemeğinin her mevsim tüketilmesine olanak tanımaktadır. Yöredeki iklim ve coğrafi koşullar, karalahananın yetiştirilmesine uygun bir zemin hazırlamış ve bu da guliya yemeğinin Trabzon mutfağında kendine yer edinmesini sağlamıştır.
Bulgulara göre, guliya yemeği geçmişten günümüze kadar aile içinde ve özellikle özel günlerde pişirilerek bir gelenek olarak aktarılmaya devam edilmiştir. Ancak, katılımcıların büyük çoğunluğu, guliya yemeğinin yapımını bilen ve sürdüren kişi sayısının giderek azaldığını ifade etmiştir. Özellikle yeni nesillerin bu yemeği hazırlamayı ve tüketmeyi tercih etmemesi, guliya yemeğinin gelecekte kaybolma riskiyle karşı karşıya kalabileceğini göstermektedir. Bu durum, yöresel kültürel mirasların korunması ve yaşatılması açısından önemli bir soruna işaret etmektedir.
Guliya yemeği, Trabzon'un zengin mutfak kültürünü yansıtan önemli bir lezzet olarak gastronomik literatürde yerini almalıdır. Bu çalışmada elde edilen bulgular, guliya yemeğinin

[1]Yüksek Lisans Öğrencisi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları, Karaman/Türkiye, enes123safran@gmail.com
[2]Yüksek Lisans Öğrencisi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları, Karaman/Türkiye, fatma_selin61@windowslive.com
[3] Dr. Öğr. Üyesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları, Karaman/Türkiye, alisen@kmu.edu.tr

kültürel ve besleyici değerini ön plana çıkararak, bu eşsiz lezzetin korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, çeşitli öneriler sunulmuştur. İlk olarak, guliya yemeği için coğrafi işaret tescili başvurusunun yapılması, bu yemeğin tescillenerek tanınırlığının artmasına ve korunmasına katkı sağlayacaktır. Coğrafi işaretleme, yemeğin geleneksel yapısının korunması ve standartların belirlenmesi açısından önemli bir adımdır.

Bunun yanı sıra, guliya yemeğinin yöresel işletmelerin menülerine eklenerek daha geniş bir kitleye tanıtılması, bu lezzetin unutulmasını engelleyebilecektir. Özellikle yerel festivallerde, gastronomi etkinliklerinde ve turistik alanlarda sunulması, hem Trabzon'un tanıtımına hem de yöresel mutfağın çeşitliliğine katkı sağlayacaktır. Ayrıca, yerel yönetimler ve gastronomi alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının iş birliği yaparak, guliya yemeği ile ilgili atölye çalışmaları, tarif kitapçıkları ve tanıtım videoları gibi faaliyetler düzenlemeleri önerilmektedir.
Sonuç olarak, guliya yemeği, Trabzon'un kültürel kimliğinin bir parçası olarak, gastronomi literatürüne kazandırılması gereken önemli bir değerdir. Bu çalışmanın, guliya yemeği hakkında daha geniş çaplı araştırmalara öncülük etmesi ve bu yemeğin tanıtımına katkı sağlaması umulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Guliya Yemeği, Trabzon Mutfağı, Karalahana, Yöresel, Kültürel Miras.

THE TRADITIONAL GULIYA DISH OF TRABZON: BRINGING A CULTURAL HERITAGE TO THE LITERATURE

Guliya is a traditional dish from Trabzon’s rich culinary culture, prepared meticulously with kale and offering a unique local flavor. Despite its cultural importance, guliya remains underrepresented in the literature. This study aims to introduce guliya into academic literature and emphasize its cultural and nutritional significance. Using a qualitative research approach, in-depth interviews were conducted with experienced individuals residing in Trabzon who prepare the dish using traditional methods.
Findings revealed that guliya has deep historical roots and is valued by locals as a nutritious and healthy alternative. The tradition of harvesting and storing kale during winter allows the dish to be consumed year-round. However, the diminishing number of individuals who know how to prepare guliya raises concerns about its preservation and continuity.
To ensure the survival of this culinary heritage, it is vital to document and promote guliya. Applying for geographical indication registration can increase its recognition and contribute to its preservation. Additionally, incorporating the dish into local restaurant menus and promoting it through events, festivals, and gastronomy initiatives will help sustain its cultural legacy and make it more accessible to a wider audience.

Keywords: Guliya Dish, Trabzon Cuisine, Kale, Traditional, Cultural Heritage.

TARİHİN TANIĞI KARAMAN: BEYLİKTEN MODERN ÇAĞA

Hüseyin BEYOĞLU

Bu sempozyum, Karaman'ın tarihî, ekonomik, kültürel ve sosyal dönüşümünü ele alarak, beylikten günümüze uzanan sürecini incelemektedir. Çalışmada, Karamanoğulları Beyliği'nin Türk dili ve kültürüne katkıları, Osmanlı dönemindeki stratejik rolü ve Cumhuriyet döneminde yaşanan kalkınma süreçleri değerlendirilmiştir.

İlin tarım ve sanayi sektöründeki ekonomik gelişimi, ekoturizm potansiyeli detaylandırılmış; kültürel mirası, halk kültürü ve folklorik değerleriyle birlikte analiz edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca, Karaman'ın eğitim altyapısı, sosyal dayanışma gelenekleri ve üniversite etkisi çerçevesinde bölgesel kalkınma dinamikleri ele alınmıştır.
Özgün kaynaklarla desteklenen bu çalışma, Karaman'ın tarihsel mirasını ve geleceğe yönelik kalkınma potansiyelini çok yönlü bir yaklaşımla değerlendirerek bölgeye dair bütüncül bir perspektif sunmaktadır.

1. Giriş

Karaman ili, Türkiye'nin İç Anadolu Bölgesi'nde, zengin tarihi geçmişi ve kültürel mirasıyla dikkat çeken bir bölgedir. Antik dönemden günümüze dek birçok medeniyete ev sahipliği yapmış, özellikle Anadolu Türk tarihi açısından önemli bir merkez haline gelmiştir. Bu çalışmada, Karaman ilinin tarihsel gelişimi beylik döneminden itibaren incelenecek, Osmanlı İmparatorluğu ve Cumhuriyet dönemi boyunca yaşanan toplumsal, ekonomik ve kültürel değişimler ele alınacaktır.

2. Karaman Beyliği Dönemi

Karaman, Anadolu Selçuklu Devleti'nin zayıflamasının ardından Moğol baskısının artmasıyla birlikte 13. yüzyılın ikinci yarısında bağımsız bir beylik haline gelmiştir. Karaman Beyliği, özellikle Karamanoğlu Mehmet Bey döneminde güç kazanarak önemli bir siyasi aktör haline gelmiştir. Mehmet Bey, Türkçeyi resmi dil olarak ilan etmiş ve bu adımı, Türk dilinin ve kültürünün gelişimi açısından bir dönüm noktası olarak kabul edilmiştir. Karaman Beyliği'nin bu stratejik politikası, bölgeyi sadece askeri ve siyasi değil, aynı zamanda kültürel bir merkez haline getirmiştir.
(**Ders: Tarih.** *Karamanoğulları Beyliği: Kuruluşu, Özellikleri ve Tarihi*. https://derstarih.com/karamanogullari/) (Erişim Tarihi: 11.11.2024)

3. Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Karaman

1467 yılında Osmanlı İmparatorluğu tarafından fethedilen Karaman, Osmanlılar döneminde bir sancak olarak yönetilmeye başlamıştır. Osmanlı'nın merkeziyetçi yapısının bir parçası olarak, Karaman'daki beylik sistemi kaldırılmış, ancak Osmanlı idaresinde de bölge kültürel ve ekonomik önemini korumuştur. Osmanlı dönemi boyunca Karaman, Anadolu'nun stratejik bölgelerinden biri olmaya devam etmiş ve ticaret yolları üzerinde bulunduğu için ekonomik faaliyetlerin merkezi haline gelmiştir. (Ünalan, 2017:125)

4. Cumhuriyet Dönemi ve Karaman'ın Modernleşmesi

1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla Karaman da bu yeni devletin bir parçası haline gelmiş ve 1989 yılında il statüsü kazanmıştır. Cumhuriyet döneminde Karaman, tarım ve sanayi alanında gelişmeler kaydetmiş, özellikle 2000'li yıllarda sanayi ve hizmet sektörlerindeki büyüme ile öne çıkmıştır. Karaman ilindeki bu hızlı büyüme, Türkiye'nin

genel ekonomik büyümesiyle uyumlu bir şekilde gerçekleşmiştir. (Kültür ve Turizm Bakanlığı, Erişim Tarihi: 11/11/2024)

5. Karaman'ın Kültürel ve Sosyoekonomik Yapısı

Karaman, günümüzde de tarihi ve kültürel mirasıyla turistlerin ilgisini çekmekte ve bu mirasın korunmasına yönelik projelerle desteklenmektedir. Bölgede yer alan Taşkale tahıl ambarları, Manazan Mağaraları ve Yunus Emre Türbesi gibi kültürel yapılar, hem yerel halk hem de Türkiye genelinde büyük ilgi görmektedir. Bu yapılar, Karaman'ın tarihî mirasını günümüze taşırken turizm sektörü üzerinden ekonomik katkılar da sağlamaktadır. (Anadolu Ajansı, 2022)

6. Karaman'da Tarım ve Ekonomik Yapının Gelişimi

Karaman'da tarıma dayalı sanayi sektörüne yönelik ihracata dönük yatırımlar, 1990'ların başlarından itibaren hız kazanarak istihdamda önemli bir artış sağlamıştır. Bu sektörle bağlantılı diğer alanlardaki istihdam artışı da işsizlik oranlarının düşürülmesine önemli katkı sunmuştur.

Karaman, tarıma dayalı sanayi sektöründe önemli bir gelişim göstermiş olmasına rağmen tam anlamıyla sanayileşmiş bir il değildir. İl genelinde büyük, orta ve küçük ölçekli sanayi işletmeleri bulunmaktadır.

Kalkınma Bakanlığı tarafından 2011 yılında yayımlanan Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması (SEGE 2011) verilerine göre Karaman, Türkiye genelinde 32. sırada yer almaktadır. Karaman'ın ekonomik geçmişi oldukça eskiye dayanmaktadır; örneğin, 1915 yılında Karaman Milli Bankası Osmanlı Anonim Şirketi, 1925'te Karaman Çiftçi Bankası ve 1927'de Ermenek Ahali Bankası kurulmuştur.

İstanbul Sanayi Odası'nın 2016 yılına ait ilk ve ikinci 500 sanayi kuruluşu anketinde Karaman ilinden üç firma yer almıştır. Bu firmalar, Karaman'ın en önemli sanayi kolunu oluşturan gıda imalatı sektöründe faaliyet göstermektedir.

Karaman; hububat, peynir, gofret, konfeksiyon, bisküvi, un, çikolata,halı,yem, taze et, sucuk, yün, ebze, meyve, kuru üzüm, bakliyat , deri, iplik, bulgur , canlı hayvan, yumurta, kömür, zirai aletler ve çeşitli makineler gibi ürünleri diğer illere ihraç etmektedir.

Bunun yanı sıra, diğer illerden tuhafiye, konfeksiyon, kösele, inşaat malzemesi, sigara, çay, alkollü içkiler, ilaç, gıda maddeleri, akaryakıt, oto ve oto yedek parçaları, sanayi ham maddeleri gibi ürünler satın alınmaktadır. Karaman, tarihi İpek Yolu üzerinde yer alması ve mevcut ekonomik potansiyeliyle ticaret hayatını canlı tutmaktadır. Son yıllarda bu ekonomik canlılık, dış ticaret verilerine de yansımaktadır. 3 Mart 1998 tarihinden itibaren, Organize Sanayi Bölgesi'nde faaliyet gösteren Gümrük Müdürlüğü, her türlü ihracat, ithalat ve transit işlemleriyle ticaretin canlı kalmasına katkı sağlamaktadır.

Organize Sanayi Bölgesinde faaliyet gösteren sanayi tesislerinde yaklaşık 15.879 kişilik bir istihdam bulunmaktadır. (Karaman Valiliği, Erişim Tarihi: 12/11/2024)

7. Sanayileşme ve Ekonomik Kalkınma

Karaman, 2000'li yılların başında sanayi alanında da önemli atılımlar yapmıştır. Özellikle unlu mamuller ve gıda sanayii alanında birçok fabrika kurulmuş ve bu sanayi tesisleri il ekonomisine büyük katkı sağlamıştır. Karaman Organize Sanayi Bölgesi, bölgenin sanayileşme sürecinde önemli bir rol oynarken, Karamanlı girişimcilerin yatırım yapma eğilimleri de sanayi sektöründeki büyümeyi hızlandırmıştır. Bugün, Karaman Türkiye'nin önemli bir gıda üretim merkezi haline gelmiştir; özellikle bisküvi, çikolata ve makarna gibi ürünlerde geniş çapta üretim yapılmakta ve bu ürünler iç pazarda olduğu kadar dış pazarlarda da rağbet görmektedir.

Sanayileşme süreciyle birlikte, Karaman'daki iş gücü yapısı da değişim göstermiş, birçok kişi sanayi alanında istihdam edilmeye başlanmıştır. Bu durum, kırsal nüfusun kente göç etmesine neden olmuş, böylece Karaman kentleşme sürecinde de hızlı bir ivme kazanmıştır. (Akgün ve Hatırlı, 2022:439)

8. Eğitim ve Kültürel Gelişim

Karaman, özellikle Cumhuriyet döneminden itibaren eğitim alanında önemli gelişmeler kaydetmiştir. İlk ve orta dereceli okulların sayısındaki artışa ek olarak, 2007 yılında Karaman'da kurulan Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, ilin kültürel ve eğitimsel kalkınmasına büyük katkı sağlamaktadır. Üniversitenin açılmasıyla birlikte, Karaman'da genç nüfusun eğitim alma olanakları artmış ve üniversitenin bölgedeki ekonomik ve sosyal hayata etkisi gözle görülür bir şekilde hissedilmiştir.

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, tarım ve gıda sanayii başta olmak üzere bölgenin ihtiyaçlarına yönelik çeşitli bölümler ve araştırma merkezleri kurmuş, Karaman iline özgü sorunlara çözüm arayarak ilin gelişimine katkı sunmuştur. Bu sayede üniversitenin katkısıyla bölgenin ihtiyaç duyduğu nitelikli iş gücü sağlanmış ve yerel işletmelere bilimsel destek sunulmuştur. (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, 2024: Erişim Tarihi 15/11/2024)

9. Karaman'ın Turizm Potansiyeli ve Kültürel Mirası

Karaman, tarihî ve kültürel mirasıyla önemli bir turizm potansiyeline sahiptir. Özellikle Taşkale tahıl ambarları, Manazan Mağaraları, Binbir Kilise ve Yunus Emre Türbesi gibi turistik mekanlar, yıl boyunca birçok ziyaretçi çekmektedir. Bu tarihi yapılar, bölgedeki turizm faaliyetlerini çeşitlendirirken Karaman'ın kültürel mirasının korunmasına da katkı sağlamaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın desteğiyle bölgede yapılan restorasyon çalışmaları ve tanıtım faaliyetleri, Karaman'ın turizm potansiyelini artırmayı hedeflemektedir.

Karaman'daki turistik mekânlar, ilin ekonomisine büyük katkılar sağlamakta; özellikle yerel el sanatları, hediyelik eşya üretimi ve konaklama tesisleri gibi sektörlerde istihdam yaratılmaktadır. Böylece turizm, Karaman'ın ekonomik gelişiminde önemli bir lokomotif güç haline gelmektedir. (Dilay, 2021:735-745)

10. Karaman'da Halk Kültürü ve Folklor

Karaman, zengin halk kültürü ve folklorik ögeleriyle Anadolu'nun önemli kültürel merkezlerinden biridir. Yüzyıllardır süregelen geleneksel yaşam tarzı, sözlü kültür unsurları ve halk dansları, Karaman'da güçlü bir kültürel kimlik oluşturmuştur. Karaman'ın halk kültüründe, özellikle düğün, nişan ve bayram gibi özel günlerde yaşatılan ritüeller büyük önem taşımaktadır. Bu törenlerde kullanılan kıyafetler, oyunlar ve müzikler, Karaman'ın yerel kimliğini canlı tutmakta ve kuşaktan kuşağa aktarılmaktadır.

Yerel müziklerde kullanılan enstrümanlar, özellikle bağlama ve davul gibi çalgılar, bölgenin özgün folklorunu yansıtmaktadır. Karaman yöresine özgü halk oyunları ise genellikle toplu halde ve ritmik figürlerle oynanır. Bu oyunlarda görülen figürler, bölgenin tarihi ve coğrafi koşulları ile şekillenen özgün bir tarzı yansıtır. (Ünver, 2023:1063-1084)

SONUÇ

Karaman ili, tarih boyunca farklı medeniyetlere ev sahipliği yapmış, Anadolu'nun kültürel, ekonomik ve siyasi yapısına önemli katkılar sunmuş bir merkezdir. Beylikler döneminde Karamanoğulları'nın liderliğinde önemli bir siyasi güç haline gelen Karaman, özellikle Türkçenin resmi dil ilan edilmesi gibi tarihî dönüm noktalarına ev sahipliği yapmıştır. Osmanlı İmparatorluğu döneminde sancak olarak yönetilen Karaman, bu süreçte ekonomik ve kültürel önemini korumuş, ticaret yolları üzerindeki stratejik konumuyla dikkat çekmiştir. Cumhuriyetin ilanından sonra ise modernleşme hareketleriyle birlikte, tarım ve sanayi

alanlarında önemli gelişmeler kaydetmiştir.

Tarım, sanayi ve ticaret alanlarındaki büyüme, Karaman'ı Türkiye'nin ekonomik yapısına entegre eden önemli dinamiklerden biri olmuştur. Özellikle gıda sanayii, ilin ekonomik kalkınmasında başat bir rol üstlenmiş, bisküvi ve çikolata gibi ürünlerin üretimiyle Karaman, ulusal ve uluslararası pazarlarda adından söz ettirmiştir. Organize Sanayi Bölgesi'nde artan yatırımlar ve istihdam olanakları, ilin ekonomik potansiyelini daha da artırmıştır.

Eğitim ve kültür alanlarında da önemli bir merkez haline gelen Karaman, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi ile akademik ve bilimsel çalışmalara destek vermektedir. Üniversite, hem bölgenin ihtiyaç duyduğu nitelikli iş gücünü sağlamış hem de yerel sorunlara bilimsel çözümler sunarak Karaman'ın gelişimine katkı sunmuştur.

Kültürel miras ve turizm alanlarında ise Taşkale tahıl ambarları, Manazan Mağaraları, Yunus Emre Türbesi ve Binbir Kilise gibi yapılar, Karaman'ın zengin tarihini ve kültürel dokusunu yansıtmaktadır. Bu değerler, hem bölge halkının kimliğini şekillendirmekte hem de turizm sektörüne önemli ekonomik katkılar sağlamaktadır. Restorasyon ve tanıtım çalışmaları, Karaman'ın kültürel mirasını korumayı ve turizm potansiyelini artırmayı hedefleyen önemli adımlar olmuştur.

Sonuç olarak, Karaman ili, tarihî zenginlikleri, kültürel çeşitliliği ve ekonomik dinamizmiyle hem geçmişiyle gurur duyan hem de geleceğe umutla bakan bir şehir olma özelliğini sürdürmektedir. Gerek sanayi ve tarım alanındaki başarıları gerekse eğitim, kültür ve turizmdeki ilerlemeleriyle, Karaman'ın bölgesel ve ulusal kalkınmada oynadığı rol giderek daha belirgin hale gelmektedir. İlin bu potansiyelini daha verimli kullanabilmesi için ekonomik, kültürel ve sosyal yatırımlara devam edilmesi, yerel ve ulusal düzeyde bütüncül kalkınma stratejilerinin uygulanması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Karaman, Karamanoğulları Beyliği, Osmanlı Dönemi, Cumhuriyet Dönemi, Sanayileşme, Tarım ve Gıda Sanayii, Ticaret ve Ekonomi, Kültürel Miras ve Turizm, Halk Kültürü ve Folklör.

KARAMAN, THE WITNESS OF HISTORY: FROM THE PRINCIPALITY TO THE MODERN AGE

This symposium examines the historical, economic, cultural, and social transformation of Karaman, tracing its journey from its era as a principality to the present day. The study evaluates the contributions of the Karamanids to the Turkish language and culture, their strategic role during the Ottoman period, and the development processes experienced in the Republican era.

The economic progress of the region in agriculture and industry, its natural resources, and its ecotourism potential are explored in detail, along with an analysis of its cultural heritage, folk traditions, and folkloric values. Additionally, Karaman's educational infrastructure, social solidarity traditions, and the impact of its university on regional development dynamics are discussed.
Supported by original sources, this study provides a comprehensive perspective on Karaman, highlighting its historical legacy and future potential for sustainable development.

Keywords: Karaman, Karamanid Principality, Ottoman Period, Republican Era,

Industrialization, Agriculture and Food, Industry Trade and Economy, Cultural Heritage and Tourism, Folk Culture and Folklore.

KAYNAKÇA

Anadolu Ajansı. (2022, Kasım 22). *Tarihi Taşkale tahıl ambarları ve Manazan Mağaraları ziyaretçilerin ilgisini çekiyor.* https://www.aa.com.tr/tr/kultur/tarihi-taskale-tahil-ambarlari- ve-manazan-magaralari-ziyaretcilerin-ilgisini-cekiyor/2749930. (Erişim Tarihi: 11/11/2024)

Akgün, E., & Hatırlı, S. A. (2022). Un ve Unlu Mamuller Alt Gıda Sektöründeki Firmaların Ar-Ge ve Yenilikçilik Düzeylerinin Belirlenmesi: TR52 Bölgesi. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 24(42), 435-447.

Ders: Tarih. *Karamanoğulları Beyliği: Kuruluşu, Özellikleri ve Tarihi*. https://derstarih.com/karamanogullari/ (Erişim Tarihi: 11.11.2024)

Dilay, S., (2021). Karaman Kültürel Miras Değerleri ve Taşkale'nin Bölgesel Kalkınmadaki Yeri. Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi, (31), 735-745.

Kültür ve Turizm Bakanlığı. (t.y.). *Karaman*. https://karaman.ktb.gov.tr/TR-129637/karaman.html#:~:text=Karamano%C4%9Flu%20Beyli%C4%9Finin%20kurucusu%20Karaman%20Bey,'nin%2070.%20ili%20olmu%C5%9Ftur. (Erişim Tarihi: 11/11/2024)

Karaman Valiliği. *Karaman ekonomisi*. Karaman Valiliği. Erişim adresi: http://www.karaman.gov.tr/karaman-ekonomisi (Erişim Tarihi: 12/11/2024)

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi. (2024). *Tarihçe*. Erişim adresi: https://www.kmu.edu.tr/sayfa/16047/tarihce/tr

Ünalan, S. (2017). KARAMANOĞLU BEYLİĞİ'NİN SOSYAL-KÜLTÜREL VE DİNÎ HAYATI. *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, *22*(1), 117-152.

Ünver, C., & Konuk, M. (2024). Karaman Halk Oyunları ve Yöresel Kıyafetlerinin Süslemeleri Üzerine Bir İnceleme. Art-E Sanat Dergisi, 16(32), 1063-1087. https://doi.org/10.21602/sduarte.1366716

KARAMANLI AYNÎ VE SABÛHÎ'NİN DİVANLARINDA MUTFAK KÜLTÜRÜ

Vesile ALBAYRAK SAK[1]

Arapça tabh pişirmek kelimesinden matbah yani mutfak evlerde, lokantalarda, otellerde, kışlalarda, işyerlerinde yemek pişirmeye uygun olarak düzenlenmiş veya gereçlerle donatılmış bölme veya bölüme; bir ulusa, bir ülkeye veya bir kültür çevresine özgü yemeklere; bir ürünün hazırlanıp geliştirildiği yer ve sürece denmektedir. Aslında bu kavram yiyecek kültürünün tamamını karşılayan, toplumların kültürel hususiyetlerini yansıtan bir aynadır.

Dünya mutfakları arasında seçkin bir yere sahip olan Türk mutfağı binlerce yıl süren gelişimi içinde araç gereçleri, yemek çeşitleri, pişirme yöntemleri, sofra düzenleri ve mevsimlere göre hazırlanan yiyecekleri ile kendine özgü muhteşem bir mutfak meydana getirmiştir. Bu mutfağın zenginliğinin esas noktası sentezden oluşmasıdır. Orta Asya'dan batıya göç eden Türkler Anadolu'ya geliş süreci içinde konakladıkları ülkelerin mutfaklarından etkilenmelerinin yanı sıra Anadolu'da ve Balkanlar'da kendilerinden önce kurulan medeniyetlerin geliştirdikleri mutfak özellikleriyle kendi mutfaklarını zenginleştirmişlerdir. Ancak elbette bu etkileşim tek yönlü olmamış aynı zamanda temas ettikleri mutfakları da etkilemişlerdir.

Orta Asya Türk mutfağı Selçuklu mutfak kültürüne büyük katkı sağlamıştır. Türklerin Anadolu'ya gelişi ile birlikte mutfak anlayışlarında değişimler de ortaya çıkmıştır. Yerleşik hayata geçişin ve Anadolu'daki bitki örtüsünün mutfak kültürünün gelişme ve değişmesinde etkisi olmuştur. Karşılaşılan yeni sebzeler, balık ve deniz ürünleri mutfağın zenginleşmesini sağlamıştır.

İslamiyet'in kabulü neticesinde Türk geleneği ile İslami gelenek birleştirilmiş, bu sentezlemede İslam mutasavvıf ve düşünürlerinin önemli payı olmuştur.Yaşadığı coğrafyaya bağlı olarak Orta Asya'dan başlayıp İslamiyet'in kabulü neticesinde Selçuklu/Beylikler, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemini kapsayan Türk mutfağı zengin bir kültürel birikime sahiptir. Bu birikimde Beylikler Dönemi'nde yer alan Anadolu Selçuklu Devleti yıkılmadan önce temeli atılan, 1250 yıllarından 1487'ye kadar takriben 237 yıl süren, uzun süre iktidar mücadelesi veren ve Osmanlı'yı en çok uğraştıran Karamanoğulları Beylik'inin mutfağı da yer almaktadır.

Şuara tezkirelerinde adı anılmayan Aynî bir Karamanoğulları şairidir. Ömrünün sonuna kadar Karaman'da kalan Aynî'nin hayatı beyliğin son güçlü beyi Sultan Kasım ve Osmanlı tahtına oturma mücadelesi veren Sultan Cem'in hayatları arasında geçmiştir. Bu sebeple Karamanoğulları Beyliği'nin sonunu ve Cem'in hayatını Aynî'nin şiirlerinden takip edebiliriz, desek yanlış olmaz.

Karamanlı bir başka şair de Abdî-i Zarîf namıyla tanınan Sabûhî'dir. Tezkirelerde doğum ve ölüm tarihleri hakkında bilgi bulunmayan şairin medrese tahsili gördüğü, Kanûnî Sultan Süleyman'ın hocası Hayreddin Hoca'dan mülâzım olduğu, Kütahya ve Amasya'da müderrislik, çeşitli Arap beldelerinde kadılık yaptığı bilgileri yer almaktadır. Mûsiki ile de uğraşan Sabûhî'nin sesinin güzel olduğu ve tambur çaldığı da aktarılan bilgiler arasındadır. Karaman'dan İstanbul'a geldiği bilgileri biyografik eserlerde yer almaktadır. Mahlasıyla

[1] Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi.

ilişkili olarak işrete dair pek çok kelime ve kavramdan istifade eden şairin zarafet sözcüğüne de hayli önem vermesinden mahlas ve lakabının hakkını verdiği söylenebilir.

Hemdemi olan Seydî Ali Çelebi'nin Kanûnî Sultan Süleyman'ın saltanatının ortalarında vefat ettiği bilgisinden yola çıkılarak ömrünü bekar ve sohbet meclislerinde geçiren şairin 1545-1550 yılları arasında vefat ettiği kabul edilmektedir.

Bu iki Karamanlı şairden Aynî İslamiyet'ten sonraki Türk mutfağının Beylikler/Selçuklu mutfağını temsil etmesi sebebiyle seçilmiştir. İstanbul'dan uzakta Karaman beylerinin yanında yaşamış ve Sultan Cem'le birlikte olmuş olan Aynî'nin Eski Anadolu Türkçesinin beylikler dönemine ait önemli izler taşıyan Divan'ında 31 Türkçe kaside, 512 gazel, 6 mülemma, 5 murabba, 2 mülemma murabba, 2 terkîb-i bend, 2 tercî-i bend, 27 muamma yer almaktadır. Mevlevî muhibbi olan ve Mevlânâ'ya olan hayranlık duygularını dile getiren Aynî'nin tek eseri olan hacimli divanındaki şiirlerinde mutfak gereçlerinden tas, kabak, kâse, tencere, mangal, tandır; yemek ve malzemelerden kıyma, biryan, kebap, kalye; tatlılardan helva, güllaç, pâlûde, gülbeşeker; içeceklerden gül-âb, hoş-âb, şerbet gibi gıdalar bulunmaktadır.

Türk mutfağının klasik mutfak olarak tanınan mutfağı ise Osmanlı dönemi mutfağıdır. Ancak büyük imparatorlukların büyük mutfaklar kurduğu düşünüldüğünde buna Osmanlı'nın geniş ve verimli coğrafyası ve becerikli Türk kadınları eklendiğinde bu durum yani klasikleşme durumunun yadırganmayacağı açıktır. İstanbul'un alınışıyla başlayan Osmanlı dönemi, saray, konak, aşçılarla ihtisaslaşma yoluyla gelişerek Klasik Türk Mutfağı'nı yani İstanbul Mutfağını ortaya koymuştur. Saraylarda, konaklarda en iyiyi yapma ve ortaya koyma gayreti mutfak gelişiminde önemli rol oynamıştır. İmparatorluğun her bir yerinden en kaliteli yiyecek maddelerinin taşınması, kötü mal satışlarının önlenmesi mutfakta başarıyı sağlamıştır. Sefirlerin, seyyahların ve yabancı konukların övdükleri hatta memleketlerine götürdükleri aşçılar ve tatlar sayesinde Türk mutfağına ait pek çok lezzet Batı medeniyetine geçmiştir.

Osmanlı Devleti'nin siyaset, dil, kültür ve sanat alanlarında en yüksek seviyeye ulaştığı saltanatı 42 yıl süren Kanûnî Sultan Süleyman döneminde yaşayan Karamanlı Sabûhî'nin de bilinen tek eseri Divan'ıdır. Divanında 12 kaside, 118 gazel, 2 nazım, 1 tahmis, 1 muhammes, 7 murabba, 5 kıt'a, 5 mesnevi, 1 rubai, 11 matla, 11 müfred, 11 murabba olmak üzere 185 şiir bulunmaktadır.

Konuşma sadeliğine varan doğal söyleyişe sahip bu zarif şairin şiirlerinde mutfak kültürüne ait gereçlerden kâse, maşrapa, şiş; yemeklerden kebap/söğülme; çorbalardan ovmaç, tutmaç; tatlılardan güllaç, helva; içeceklerden şerbet, gül-âb, hoş-âb yanında turşu, nukl/meze, şehd/bal gibi gıdalar yer almaktadır. Nûş-ı cân/âfiyet olsun, ḫ̆ân/sofra gibi mutfakla ilgili unsurlar da dikkati çekmektedir.

Çalışmamızda biri XV. yüzyılda yaşayan ve Karaman'dan hiç ayrılmayan diğeri XVI. yüzyılda yaşayan ve Karaman'dan İstanbul'a gidip orada bulunan iki şairin şiirlerinde mutfak kültürü araştırılacak, bu şairlerin şiirlerinde mutfağa dair unsurların divan şiiri estetiği dahilinde ne şekilde ele alındıkları, zikrettikleri yemeklerin Karaman mutfağında olup olmadığı ortaya koyulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Divan Şiiri, Mutfak Kültürü, Karamanlı Aynî, Karamanlı Sabûhî.

CUISINE CULTURE IN THE DIVANS OF AYNÎ AND SABÛHÎ OF KARAMAN

Matbah, which derives from the Arabic word *tabh*, means kitchen, which is a compartment or section arranged or equipped with utensils suitable for cooking in homes, restaurants, hotels, barracks, and workplaces; dishes specific to a nation, a country, or a cultural environment; and the place and process where a product is prepared and developed. This concept is essentially a mirror that covers the entire food culture and reflects the cultural characteristics of societies.

Turkish cuisine, which has a distinguished reputation among the world cuisines, has created a unique and marvelous cuisine with its tools, types of food, cooking methods, table settings, and foods prepared according to the seasons within thousands of years of development. The main point of the richness of this cuisine is that it consists of synthesis. Turks migrating from Central Asia to the West were influenced by the cuisines of the countries they settled in during their arrival in Anatolia and enriched their cuisines with the culinary features developed by the civilizations established before them in Anatolia and the Balkans. But, of course, this interaction was not one-way; it also influenced the cuisines with which they came into contact.

Depending on the geography of the country, Turkish cuisine has a rich cultural accumulation, starting from Central Asia and covering the Seljuk / Principalities, Ottoman, and Republican periods as a result of the acceptance of Islam. In this context, the cuisine of the Karamanoğulları Principality, which was founded before the Anatolian Seljuk State collapsed, lasted approximately 237 years from 1250 to 1487, struggled for power for a long time, and gave the Ottoman Empire the most trouble, also included.

In our study, the elements of cuisine culture in the poems of two poets, one of whom lived in the XVth century and never left Karaman and the other who lived in the XVIth century and traveled from Karaman to Istanbul and stayed there, are investigated, and it is revealed how the elements of cuisine in the poems of these poets are reviewed within the aesthetics of divan poetry and whether the dishes they mention are in Karaman cuisine.

Keywords: Divan Poetry, Cuisine Culture, Aynî of Karaman, Sabûhî of Karaman.

KARAMAN'IN TOPLUMSAL ÖRÜNTÜSÜ VE TOPLUMSAL CİNSİYET

Aliye ÇINAR KÖYSÜREN[1]

Claude Levi Strauss Antropolog bir toplumu en kestirme ve iktisatlı anlamanın yolunun, o toplumdaki kadın kategorisini anlamaktan geçeceğini söylemişti. Biz bu kıstası Karaman için oldukça elverişli bir yapısal segment olarak alabiliriz. Çünkü kadın anne olarak eş olarak, iş sektörlerinde çalışan olarak hayatın tam da merkezindedir. Arapça kökenli *ümm,* anne emektir ve toplum da yine aynı dilde ümmet olarak düşünüldüğünde, etimolojik olarak anne toplumun merkezinde veya dilsel bakımdan temelindedir. İngilizcede de memleket, *motherland*'dır. Yine anadil kelimesini de dikkate alırsak, annenin yani kadının belirleyiciliği ortaya çıkmaktadır.
Karaman ölçeğinde bu kıstas özerinden toplumsal örüntüyü ve sosyolojik problemleri kadın üzerinde çözümlemeyi deneyeceğiz. Çünkü kadın hem çekirdekte kapalı toplum özellikleri taşıyan hem geç sanayileşme olgusunda işgücü bakımından neredeyse aktör durumundadır. Elbette başka bileşenler için de kadın önemli bir ayraçtır. İster fabrikalardaki işçi açığı ve beraberindeki demografik değişim ve sosyolojik sorunlar olsun, ister kırsalda geç üniversiteleşme ve kız öğrencilerin kent envanterine şu veya bu şekilde dâhil olması olsun, bu dilimdeki sorunları yine kadın üzerinden çözümleyebiliriz.

Yine şehrin zenginleşme potansiyeli ile birlikte, dışa açılma stratejileri ve kentin çekirdek yapısının kapalı kültür olması da bir başka sorunu yine kadın üzerinden anlamaya imkân vermektedir. Özellikle boşanmalar, örtük birlikte yaşamalar veya imam nikahı ile legal olmayan evlilikler ve beraberindeki sorunların kodları kadında şifreli görünmektedir.

Kentin jeopolotik konumu nedeniyle açık kültür faktörü olan deniz bölgesine geçişin kolay olmasını da kadın üzerinden önemli toplumsal fay hatlarının geçişine imkan sağlamaktadır. Bu kentin nispeten ucuz ve göz önünde olmaması da kayıp kadın ticaretinden aldatma koridoruna varıncaya kadar önemli bir alanın kodlarının çözülmesine imkan verebilir. Çoğu zaman polis baskınlarında Azerbaycan'dan Ruslara varıncaya kadar yabancı kadınların kentte belirli evlerde yakalanması tesadüf değildir. O kadar ki özünde kapalı bir kültür olan şehrin merkezindeki gazinolardan tutalım da günlük kiralık daireler de sözünü ettiğimiz sorunlarla ilintilidir. Esasında bu bastırılmış veya saklı tutulan bir başka konuyu da ima edebilir. Kentin siyasi olarak da adeta muhafazakâr ve karşıt görüşlerle neredeyse yarıya bölünmüş gibi olması da bir başka alanı haber vermektedir. Belki de bütün bu faktörler kentin demografik yapısının çeşitliliğini de açıklamaya yardımcı olabilecektir.

Öte yandan Karaman'da azımsanamayacak sayıda Avrupa'da yaşayan aileleri düşünürsek, esasında bu sınıf bize kontrol grubu veya sağlama yapma imkânı da verir. Başka bir ortamda kadınların ilginç bir şekilde kapalı kültür özelliklerini koruduklarını gözlemleriz. Yeni nesil ve farklı uyarılarla yetişen gençlik elbette başka bir veri grubudur. Dahası ithal gelin veya damat sorunsalında da yine kadın başat belirleyici faktördür.

Karaman'da bir başka önemli konu ise eğitim durumunun düşük, oysa para veya yastık altı bikrimin fazla olduğu tespitini de kadın üzerinden inceleyebiliriz. Kadınların çoğu kısa yoldan ticari yaşama atılma telaşına düşmektedir. Belki de işgücü olarak kadın emeğinin ucuzluğu, yönetilebilmesi ya da kendi orta ölçekli işletmelerinde ücretsiz çalışan olması da görünmeyen ancak ileride açığa çıkacak sorunları da haber vermektedir.

[1] Prof. Dr., KMU Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü.

Son olarak olumsuz veya yaşamın sona erdirilmesi bakımından da kadın yine önemli bir veri alanı olarak durmaktadır. A. Camu kadınların neden öldüğünü bilirseniz toplumu daha kolay anlarsınız demişti. Karaman da kadın cinayetleri şiddet ve mor çatılı evlere talep de toplumu arka plandan çözmenin bir başka yoludur. Çünkü kadın bir yandan cinsel boyutun öznesi diğer taraftan da yaşamın devingenliğinin ve üretimin aktörüdür. Kısacası kadın hayatın devamlılığında hem biyolojik hem de kültür aktaran ortam olarak merkezi bir öneme sahip olduğundan, kadın cinayetleri de toplumsal örüntüyü anlamak için önemli bir kıstas olabilmektedir. Boşanma ve nafaka konusundan tutalım da, aldatma, birlikte yaşama ve miras kavgalarına kadar pek çok sorunun çözümlenmesinde kadın önemli kategoriyi temsil etmektedir. Dahası parçalanmış aile ve sorunları gibi birbirine zincirleme bağlı pek çok sorun yine kadının durumu üzerinden çözümlenebilir.

Anahtar Kelimeler: Karaman, Toplumsal Yaşam, Toplumsal Örüntü, Kadın, Toplumsal Cinsiyet.

KARAMAN'S SOCIAL PATTERN AND GENDER

Claude Levi Strauss, an anthropologist, once said that the shortest and most economical way to understand a society is to understand the category of women in that society. We can take this criterion as a very favorable structural segment for Karaman. Because women are at the very center of life as mothers, wives and employees in business sectors. In Arabic, umm, mother is labor, and when society is considered as ummah in the same language, etymologically, the mother is at the center of society or linguistically at its foundation. In English, the homeland is motherland. Again, if we consider the word mother tongue, the determinism of the mother, that is, the woman, emerges.

We will try to analyze the social pattern and sociological problems on the scale of Karaman based on this criterion. Because women are almost an actor in terms of labor force in the phenomenon of late industrialization, which has both closed society characteristics in the core. Of course, women are also an important factor for other components. Whether it is the shortage of workers in factories and the accompanying demographic change and sociological problems, or the late universityization in rural areas and the inclusion of female students in the urban inventory in one way or another, we can again analyze the problems in this segment through women.

Again, with the city's potential for enrichment, the strategies of opening up to the outside world and the fact that the core structure of the city is a closed culture allow us to understand another problem through women. In particular, the codes of divorces, covert cohabitation or illegal marriages through imam marriage and the accompanying problems seem to be encrypted in women.

The city's geopolitical location and easy access to the sea region, which is an open culture factor, also allows for the passage of important social fault lines through women. The fact that this city is relatively cheap and unpopular may also allow the decoding of an important area ranging from the trafficking of missing women to the corridor of deception. It is no coincidence that foreign women, from Azerbaijanis to Russians, are often caught in police raids in certain houses in the city. So much so that even the casinos in the center of the city, which is essentially a closed culture, and the daily rental apartments are related to the problems mentioned above. In fact, this may also imply another issue that is suppressed or

hidden. The fact that the city is almost politically divided in half between conservative and oppositional views also foreshadows another area. Perhaps all these factors can help explain the diversity of the city's demographic structure.

On the other hand, if we consider that there are a considerable number of families living in Europe in Karaman, this class actually gives us the opportunity to make a control group or a control. In another environment, we observe that women interestingly preserve their closed culture characteristics. The new generation and the youth growing up with different stimuli is of course another data group. Moreover, women are again the main determining factor in the problem of imported brides or grooms.

Another important issue in Karaman is the low level of education, whereas we can examine the determination that there is a high level of money or money under the pillow through women. Most women are in a hurry to enter commercial life in a short time. Perhaps the cheapness of women's labor as a labor force, the fact that it can be managed or that they are unpaid employees in their own medium-sized enterprises also foreshadows the problems that are not visible but will be revealed in the future.

Finally, in terms of negative or life-termination, women again stand as an important data field. A. Camu said that if you know why women die, you can understand society more easily. The murders of women in Karaman, violence and the demand for houses with purple roofs is another way of solving society from the background. Because woman is on the one hand the subject of the sexual dimension and on the other hand the actor of the dynamism of life and production. In short, since women have a central role in the continuity of life both biologically and as a medium that transmits culture, femicides can be an important criterion for understanding the social pattern. From divorce and alimony to infidelity, cohabitation and inheritance disputes, women represent an important category in solving many problems. Moreover, many interconnected problems such as the broken family and its problems can be analyzed through the status of women.

Keywords: Karaman, Social Life, Social Pattern, Woman, Gender.

KALKINMA PLANLARI ÜZERİNDEN TARIM POLİTİKALARININ İNCELENMESİ

Gökhan BİLİCİ[1]
Mehmet Sayit HARMANKAYA[2]

Cumhuriyet döneminden günümüze kadar Türkiye'de tarıma dayalı politikalar birçok değişime uğramıştır. Bu değişim, araştırmanın ana teması olan kalkınma planlarına da açık bir biçimde yansımıştır. Söz konusu bu çalışma iki kısımdan oluşmaktadır. Çalışmanın ilk kısmında literatür taraması gerçekleştirilmiş; ikinci kısmında ise kalkınma planları üzerinden tarımsal politikaların analizi yapılmıştır. İlk bölümde tarım politikası kavramı ve amaçlarına, Türkiye'de tarım politikasının tarihsel gelişimine, ulusal ve uluslararası literatürde tarım politikasına yönelik çalışmalara yer verilmiştir. Tarım politikaları, yalnızca üretim artışı sağlamayı değil, aynı zamanda kırsal kalkınmayı, gelir dağılımında adaleti, çevresel sürdürülebilirliği ve gıda güvenliğini amaçlayan çok boyutlu bir yapıya sahiptir (Anderson, 2009). Türkiye'de de bu çok yönlü yapı, zamanla ekonomik ve siyasal gelişmelere paralel olarak farklılaşmıştır.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında tarım, kalkınmanın temel motoru olarak görülmüş ve devletin etkin müdahalesiyle desteklenmiştir. 1923 İzmir İktisat Kongresi'nde tarımın önemi vurgulanmış ve 1930'lu yıllarda devletçilik politikası çerçevesinde tarımsal kredi ve destek mekanizmaları kurulmuştur (Keyder, 1983). II. Dünya Savaşı sonrası dönemde ise Marshall Yardımı ile mekanizasyon hız kazanmış ve tarımsal üretimde büyük artışlar sağlanmıştır. Ancak 1950'li yıllardan itibaren destekleme politikalarının kamu bütçesine getirdiği yükler ve yapısal verimsizlikler tartışma konusu olmuştur.

1980'li yıllarda neoliberal politikaların etkisiyle tarım sektöründe köklü değişimler yaşanmıştır. 24 Ocak 1980 Ekonomik İstikrar Tedbirleri çerçevesinde devletin ekonomideki etkin rolü sınırlandırılmış, tarımsal destekler azaltılmış ve dış ticaret serbestleştirilmiştir (Pamuk, 2014, s. 264). Bu dönemde taban fiyat uygulamaları daraltılmış, desteklenen ürün sayısı azaltılmış ve gübre, enerji gibi girdilere sağlanan sübvansiyonlar kaldırılmıştır. Böylece piyasa mekanizmalarına daha fazla alan tanınmış, tarım sektörü uluslararası rekabete açılmıştır (World Bank, 1993). Ancak bu dönüşüm, kırsal bölgelerde gelir eşitsizliğini artırmış ve birçok küçük çiftçiyi üretimden çekilmek zorunda bırakmıştır (Yeldan, 2001).

Bu bağlamda tarım politikalarındaki değişimler kalkınma planlarına da yansımıştır. 2001-2005 dönemini kapsayan Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda, tarımsal politikalar "Sosyal ve Ekonomik Sektörlerle İlgili Gelişme Hedef ve Politikaları" bölümünde "Tarımsal Gelişme" başlığı altında ele alınmıştır. Bu dönemde üretim bağımlı desteklerden doğrudan gelir desteği uygulamasına geçilmiş ve tarımsal desteklemelerin bütçe üzerindeki yükünün azaltılması hedeflenmiştir (DPT, 2000). Ancak uygulamada doğrudan gelir destekleri, küçük üreticilerin ihtiyaçlarına tam anlamıyla cevap verememiş, kırsal yoksulluk oranlarında anlamlı bir düşüş sağlanamamıştır (Karakaya & Çakmak, 2005).

2007-2013 dönemini kapsayan Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda ise tarımsal yapının etkinleştirilmesi ve üretimde verimliliğin artırılması amaçlanmıştır. Bu planda, küçük aile işletmelerinin ölçek ekonomilerinden yararlanabilmesi için kooperatifleşme teşvik edilmiş ve tarımsal pazarlama altyapısının güçlendirilmesi hedeflenmiştir (DPT, 2006). Ayrıca, AB ortak

[1] Öğr. Gör., Selçuk Üniversitesi, gokhanbilici@selcuk.edu.tr, Orcid ID: 0000-0001-8446-1928
[2]Yüksek Lisans Öğr., Selçuk Üniversitesi, mehmet_harmankaya@icloud.com, Orcid ID: 0009-0009-1359-7866

tarım politikası uyumu çerçevesinde çevre dostu üretim yöntemleri ve kırsal kalkınma projeleri desteklenmiştir (OECD, 2008).

2014-2018 dönemini kapsayan Onuncu Kalkınma Planı'nda ise tarım sektörü, "Yenilikçi Üretim, İstikrarlı Yüksek Büyüme" hedefleri doğrultusunda değerlendirilmiştir. Tarımda Ar-Ge yatırımları, teknolojik dönüşüm ve katma değerli üretim ön plana çıkarılmıştır (Kalkınma Bakanlığı, 2013). İyi Tarım Uygulamaları, Organik Tarım destekleri ile çevreye duyarlı ve sürdürülebilir üretim metotlarının yaygınlaştırılması için çeşitli teşvikler sağlanmıştır. Ancak yine de toplam faktör verimliliği artışı beklentilerin gerisinde kalmış ve Türkiye, tarımsal verimlilik açısından OECD ortalamasının altında bir seyir izlemiştir (TÜİK, 2018).

2019-2023 dönemini kapsayan On Birinci Kalkınma Planı'nda ise tarım, "Rekabetçi Üretimde Verimlilik" ana teması altında ele alınmıştır. Bu dönemde tarımsal üretimde verimliliğin artırılması, gıda güvenliğinin sağlanması, tarımda dijitalleşme süreçlerinin hızlandırılması ve su kaynaklarının etkin kullanımı önceliklendirilmiştir (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019). Ayrıca iklim değişikliğine uyum politikaları çerçevesinde kuraklığa dayanıklı tohum ıslahı ve modern sulama tekniklerinin yaygınlaştırılması hedeflenmiştir (IPCC, 2021).
2024-2028 yıllarını kapsayan On İkinci Kalkınma Planı'nda ise "Yeşil ve Dijital Dönüşümle Rekabetçi Üretim" başlığı altında tarım sektörünün yeni teknolojilerle buluşturulması öngörülmektedir. Akıllı tarım teknolojileri, hassas tarım uygulamaları, karbon emisyonlarının azaltılması ve döngüsel ekonomi prensipleri doğrultusunda tarımsal üretimin yeniden yapılandırılması amaçlanmaktadır (Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023). Bu plan kapsamında, tarım sektörünün küresel değer zincirlerine entegrasyonu artırılmak istenmekte ve Türkiye'nin tarımsal ihracatta daha rekabetçi bir konuma gelmesi hedeflenmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan günümüze kadar geçen süreçte görev yapan bütün hükümetler, gıda ihtiyacını kendi üretimiyle karşılayan bir ülke olmayı amaçlamış, bu hedef doğrultusunda iktisadi araçları kullanmaya çaba göstermiştir. 1980'li yıllarla birlikte neoliberal politikaların etkisiyle tarım sektörü dış rekabete açılmış, devlet müdahaleleri azalmış ve piyasa mekanizmalarına daha fazla alan tanınmıştır. Ancak bu süreç beraberinde birçok sorunu da getirmiştir. 1970-2000 yılları arasında tarım sektörü dış ticarette fazla verirken, 2000'li yıllardan itibaren ithalatçı bir ülke konumuna gelinmiştir (Eşiyok, 2017; Kaya ve Kalaycı, 2021).

Özellikle bu dönemde Türkiye'nin tahıl, yağlı tohumlar ve hayvansal ürünlerde artan ithalatı dikkat çekmiştir. TÜİK verilerine göre, 2022 yılında Türkiye'nin tarım ürünleri ithalatı 17 milyar doları aşmıştır (TÜİK, 2022). Bu durum, yerli üretimin sürdürülebilirliğini sorgulatmakta ve tarımsal arz güvenliğini zayıflatmaktadır. Türkiye'de siyasi istikrarsızlıkların yaşandığı 1970'li yıllarda alınan geçici önlemler, yapısal sorunların çözümüne katkı sağlamamış; aksine 1980'li yıllarda daha köklü krizlerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu krizler sonucunda 24 Ocak 1980 kararları uygulanarak radikal yapısal reformlar gerçekleştirilmiştir (Pamuk, 2014).

24 Ocak Kararlarının uygulanması ile devletin ekonomideki rolü küçültülmüş, tarım sektöründeki desteklemeler kısıtlanmış ve fiyat mekanizmalarının serbestleşmesi sağlanmıştır. Aynı zamanda yabancı sermaye yatırımlarının önü açılmış ve ihracat teşvik edilmiştir (Eğilmez, 2018). Ancak bu dönemde kırsal kesimde gelir adaletsizliği artmış, küçük üreticiler piyasa şartlarına karşı daha savunmasız hale gelmiştir (Yeldan, 2001).

2003-2012 yılları arasında iktidarda bulunan hükümet ise, tarım sektöründe yapısal dönüşümü teşvik etmiş, ancak büyük ölçekli işletmelerin desteklenmesi politikaları küçük çiftçilerin sektörden çekilmesine sebep olmuştur (OECD, 2011). Bu durum, tarımda kurumsallaşmayı artırsa da tarım istihdamının hızla azalmasına neden olmuştur.

Sonuç olarak, Türkiye'nin tarım politikaları, kalkınma planları ekseninde zamanla değişmiş ve dönüşmüştür. Ancak uygulanan politikaların her zaman beklenen sonuçları vermediği, özellikle üretimde verimlilik artışı ve tarımsal istikrar açısından önemli sorunların devam ettiği görülmektedir. Gelecek dönemde Türkiye'nin, iklim değişikliği, dijitalleşme ve sürdürülebilir üretim gibi küresel trendleri dikkate alarak tarım politikalarını yeniden şekillendirmesi bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Politika, Tarımsal Politikalar, Kalkınma Planları.

EXAMINATION OF AGRICULTURAL POLICIES THROUGH DEVELOPMENT PLANS

From the Republican period to the present day, policies based on agriculture have undergone changes. This change is also reflected in development plans, which is the main theme of this study. This study consists of two parts. In the first part of the study, a literature review was conducted. In the second part, an analysis of agricultural policies through development plans is carried out. In the first part of the study, the concept and objectives of agricultural policy, the historical process of agricultural policy in Turkey, and studies on agricultural policy in national and international literature are included. In the second part of the study, agricultural policies in the development plans after 2000 are analyzed. In the Long-Term Strategy and Eighth Five-Year Development Plan covering the 2001-2005 period, agricultural policies were included as "General Agricultural Policies" under the sub-heading "Agricultural Development" under the heading "Development Goals and Policies Related to Social and Economic Sectors" in the eighth chapter of this plan. In the Ninth Development Plan covering the 2007-2013 period, agricultural policies were included under the heading of International Developments and Main Trends and Enabling Agricultural Structure. In the Tenth Development Plan covering the 2014-2018 period, agricultural policies were included under the sub-heading "Innovative Production, Stable High Growth" under the heading "Objectives and Policies of the Plan" in the second part of this plan. In the Eleventh Development Plan covering the period 2019-2023, agricultural policies are included in the second part of this plan under the sub-heading "Priority Development Areas" under the title "Efficiency in Competitive Production". When we look at the Twelfth Development Plan covering the period we are currently in (2024-2028), agricultural policies are included in the "Priority Development Areas" under the sub-heading of "Competitive Production with Green and Digital Transformation" under the title of "Strategy of Long-Term Development and the Basic Objectives and Principles, Objectives and Policies of the Twelfth Development Plan" in the second part of this plan. The aim of this study is to examine and analyze agricultural policies in development plans.

Keywords: Policy, Agricultural Policies, Development Plans.

KARAMAN İLİNDEKİ YABANCILARIN YARATMIŞ OLDUĞU KAYIT DIŞI İSTİHDAMIN ETKİSİ

Ozan KUZU

Dünya genelinde insanlar çeşitli nedenlerden dolayı göç etmek zorunda kalmışlardır. Bu göçlerin nedenlerinin başında doğal afet, savaşlar, açlık, kıtlık ve yoksulluk gelmektedir. Göç edenlerin gitmiş oldukları yerlerde hukuki, siyasal, sosyal ve kültürel, temel ihtiyaçlarını karşılama, barınma, güvenlik, sağlık, eğitim ve istihdam gibi problemlerle karşı karşıya kalmaktadırlar.

Ülkemizde geçiş bölgesinde bulunması nedeniyle göç konusunda ciddi göçler alan ülkeler arasındadır. Türkiye, Cumhuriyetin ilk yıllarında yakın çevreden gelenlere ev sahipliği yaparken 1960'lı yıllardan itibaren Batı Avrupa, Afrika, Orta Doğu ve Doğu Asya ülkelerine işgücü göçü veren ülke durumundadır. Türkiye coğrafi konumu nedeniyle göç alan ve göç veren ülkelerin arasında köprü görevi üstlenmektedir. Son dönemlerde Irak ve Suriye ülkelerindeki iç savaşlardan sonra Türkiye'ye yoğun göç gelmiştir.

Ülkemize göç etmiş olan göçmenlerin yukarıda saymış olduğumuz problemleri düşündüğümüzde en önemli problemleri çalışma problemidir. Kamplarda kalan sığınmacıların haricinde diğerleri başta Güneydoğu olmak üzere ülkemizin hemen hemen bütün illerine dağılmış şekildedirler. Bu sığınmacıların hayatlarını devam ettirmeleri için çeşitli işlere girip çalışmak zorunda kalmışlardır. Genel olarak emek yoğun işler olan inşaat, tarım, kâğıt toplayıcılığı gibi işlerde kayıt dışı şekilde çalışmaktadırlar.

Kayıt dışı istihdam, işgücünün gerekli başvuruları yapmadan kayıtsız bir şekilde çalışmasıdır. Kayıt dışı istihdamın ülkemize vergi gelirlerini azaltma, vergi adaletini ortadan kaldırma, kaynak dağılımını olumsuz etkileme, haksız rekabete neden olma, ekonomik verilerin doğru değerlendirmesini engellemek, çocuk emeğinin sömürülmesine neden olmak, sosyal güvenlik sistemini bozmak gibi olumsuz etkileri vardır. Kayıt dışı şeklinde çalışan yabancı uyruklu vatandaşlar genellikle emek yoğun olan hamal, tarım işçisi ve kâğıt toplayıcı gibi işlerde çalıştıkları için herhangi bir vergi girişleri olmadığı için kamu harcamalarının en büyük finansmanı olan vergilerin toplanamamasına neden olmaktadır. Vergilerin toplanamamasından dolayı devletin yerine getirmesi gereken hizmetleri yerine getiremeyecektir bu şekilde toplumsal huzursuzluğa sebep olacaktır.

Vergide adalet sağlanabilmesi için kişiler gelirlerine göre vergilerini vermeleri gerekmektedir. Ancak kayıt dışı şekilde çalışanların vergi kaydı veya sigorta girişi olmadığı için vergilerini düzgün ödeyenlerle ödemeyenler arasında vergi adaletsizliği meydana gelmektedir. Kayıt altına alınmadan üretim yapan firmaların devlete aktarması gereken fonları devletin kasasına girmediği için kamu hizmetlerinde aksaklıklar meydana gelecektir. Ayrıca kamu harcamalarının yerine getirebilmesi için devlet almış olduğu vergi ve sigorta primlerinde artışa gidecektir. Böyle bir durumda kayıtlı şekilde faaliyet gösteren firmaların karlılık oranları düşecektir. Kayıt dışı istihdamın diğer olumsuz tarafı da haksız rekabete neden olmaktır. Kayıt dışı mal ve hizmet üreten firmalar kayıtlı bir şekilde üretim yapan firmaların katlanmış olduğu sigorta ve vergi yüküne katlanmamaktadırlar. Böyle durumda kayıt dışı çalışan firmalar kayıtlı çalışan firmalara göre avantaj elde etmektedirler. Bu durum haksız rekabete sebep olmaktadır. Kayıt dışı istihdamın diğer olumsuz etkisi ise ekonomik verilerin doğru değerlendirilememesidir. Kayıt dışı istihdam ekonomik verilerin sağlıksız ve eksik olması sebebiyle makro ve mikro analizlerin yanlış değerlendirilmesine neden olmaktadır.

Ekonomik yönden alınacak tedbirlerin amacına ulaşmayacağından dolayı kaynakların etkin ve verimli kullanılmamasına neden olacaktır. Kayıt dışı istihdamın diğer olumsuzlarından bir tanesi de çocukların emeğinin sömürülmesidir. Çocuk işçiler işveren açısından düşünüldüğünde düşük ücret ve sigortasız çalıştırıldıklarından dolayı ucuz iş gücü demektir. Aileler tarafından çocuk işçilerde ekonomik sıkıntıların azalmasında ve aile bütçesine katkı sağlayan birey olarak görülmektedir. Sigortasız çalıştırılan bu çocuklar prim ödemesi yapmadığından dolayı sosyal güvenlik sisteminde toplanan gelirlerin azalmasına ardından sosyal güvenlik sisteminin bozulmasına ve sosyal güvenlik kurumlarının açık vermesine neden olacaktır.

Kayıt dışı şeklinde çalışan yabancıların ekonomiye olumsuz etkilerine değinmiş olduk birazda kayıt dışı çalışanların ekonomimize sağlamış olduğu olumlu etkilerden bahsedelim. Öncelikle yabancı sığınmacılar kayıt dışı çalıştıklarında emek maliyetlerini düşürecek, firmaların yatırım maliyetleri düşecek sonuç olarak yatırımlar artacak ve üretim artacak. Böylelikle yeni yatırımlar istihdam alanları yaratacaktır. Kayıt dışı istihdamın diğer olumlu etkisi ise gelir etkisidir. Kayıt dışı şekilde de olsa yeni bir iş bulan ve gelir seviyesi artan çalışanlar piyasa da talep yaratacaklar, tüketim ve yatırım mallarına olan talebi artırarak milli gelir seviyesini yükselteceklerdir.

Kayıt dışı istihdamın olumlu etkilerinden bir tanesi de kaynakların etkin dağılımına neden olmasıdır. Özel sektör devlete göre kaynaklarını daha verimli kullanmaktadır. Devletin kamu giderlerini karşılamak amacıyla kayıtlı şirketlerden toplamış olduğu fonları kamu hizmetlerinde kullanmayıp atıl şekilde bırakması bu fonların verimsiz kullanılması demektir. Kayıt dışı durumunda özel sektörden bu fonları toplayamayacak bu fonlar kayıt dışı sektörde kalacaktır. Bu durumda fonların devletten daha verimli kullanıldığı düşünülen bu fonlar özel sektörde üretime dönüşecektir. Kayıt dışı istihdam ile mali yükümlülüklerini yerine getirmeyen firmalar bu fonları kendi bütçelerinde tutacak ve sonuç olarak kayıtlı sektöre oranla rekabet avantajı sağlayacaktır.

Türkiye genelinde yabancıların yaratmış olduğu kayıt dışı istihdamın olumlu ve olumsuz yönlerini ele almış bulunmaktayız. Geçici koruma altındaki Suriye uyruklu vatandaşların Karaman ilinde yaratmış olduğu kayıt dışı istihdamı incelediğimizde Karaman iline 2013-2023 yılları arasında gelen Suriyeli vatandaşların verilerine ulaşılmasına rağmen ilimizde Suriyeli vatandaşların oluşturmuş oldukları kayıt dışı istihdam miktarına ulaşılamamıştır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının resmi internet sitesinden ve TÜİK'ten yapmış olduğumuz istatiksel araştırmalarda Suriyeli vatandaşları ayrı olarak ele almayıp Karaman iline göç etmiş yabancıları toplu değerlendirdiğinden bizde yazımızda göç etmiş yabancıların kayıt dışı istihdama etkilerini inceleyeceğiz.

Tablo:1 Karaman İlinin Kayıt dışı Tablosu

YIL	Yabancı Göç Sayısı	Çalışma İzni Verilen Yabancı Sayısı	Kayıt Dışı Çalışan Yabancıların Sayısı
2016	1082	21	1061
2017	798	25	773
2018	783	30	753
2019	346	51	295
2020	354	43	311
2021	627	66	561
2022	322	68	254
2023	393	62	331

Topl.	**4705**	**366**	**4339**

(www.csgb.gov.tr)

Tabloda görüldüğü üzere 2016-2023 yılları arasında Karaman ilinin yıllar itibariyle almış olduğu yabancı göç sayıları ve yıllar itibariyle yabancılara verilen çalışma izin sayıları verilmiştir (www.csgb.gov.tr). 2016 yılında Karaman iline kayıtlı 1082 yabancı uyruklu vatandaş göç etmiştir. Bu göç edenlerin yarısının çalışma çağında olarak kabul edersek yaklaşık 541çalışan durumundadır. Bu çalışma çağındaki vatandaşlardan sadece 21 kişiye çalışma izni verilmiş geriye kalan 520 kişi kayıt dışı istihdam olarak görünmektedir. Toplam olarak ele aldığımızda ise 2016-2023 yılları arasında Karaman iline 4705 yabancı uyruklu vatandaş göç etmiştir. Bu 4705 kişi içerisinden yarısının çalışma çağında olduğunu ele alırsak toplamda 2350 kişi çalışma çağındadır. 2350 kişi içerisinden sadece 366 kişi çalışma izni almış şekilde çalışmaktadır geriye kalan 2000 civarı kişi kayıt dışı istihdam durumundadır. Herhangi bir vergi ve sigorta kayıtları bulunmamaktadır.

Sonuç olarak Karaman iline baktığımızda son yıllarda göç eden yabancıların büyük çoğunluğunun kayıt dışı şeklinde çalışmaktadır. Bu kayıt dışı çalışanların ekonomimizi olumsuz yönde etkilediği görülmektedir. Bu olumsuzların başında Suriye ve Afganistan uyruklu vatandaşların göç etmeye başlandığında ekonomik ve sosyal politikalarla desteklenmediği gelmektedir. Sivil toplum kuruluşları sığınmacılara ilaç, yiyecek, barınma, danışmanlık ve hukuki destek, eğitim ve iş imkânları sağlama çalışmalarının yanında onların yaşam kalitesi iyileştirme, toplumla uyum sağlama, sorunlarla baş edebilme ve kendi başına ayakta durma becerilerini destekleyen çalışmalarını geliştirerek sürdürmelidir. Yabancılar için boş olan kullanılmayan hazine arazilerinin olduğu yerleri kırsal üretim için gerekli olan gereçlerin temini ile hem üreterek kendi ayakları üzerinde durabilir hem de Karaman ilinin atıl tarımsal kapasitesinin üretime katkı sağlayabilirler. Böylelikle yabancı sığınmacıların kayıt dışı çalışmaları azalacak hem ülkemiz hem de Karaman ilimizde olumsuz etkiler azalacaktır.

Anahtar Kelimeler: Suriyeli Sığınmacılar, Geçici Koruma, Kayıt Dışı İstihdam.

THE EFFECT OF FOREIGNERS ON UNREGISTERED EMPLOYMENT IN KARAMAN PROVINCE

Throughout history, human beings have been constantly on the move to escape poverty and war. Especially with the humanitarian crises of the 1980s, the issue of migration began to change and today there has been an increase in migrations and mass migrations due to political reasons. Mass migration is the irregular movement of large numbers of people out of their country of residence at a given time. The main reason for this mass migration is that the wars are violent and long.

As a result of the war that started in Syria in March 2011, millions of Syrians were forced to leave their country to protect their lives. According to official figures, 3,087,966 Syrian citizens who left their country due to the effects of the war took refuge in Turkey. Turkey did not remain indifferent to this human tragedy and while Western countries followed a policy of keeping their borders closed, Turkey followed an open-door policy. Thus, Turkey became the country that hosts the largest number of refugees in the world.
As of 17.10.2024, the provinces with the highest number of Syrian citizens under temporary protection according to the Directorate of Migration Management are; Istanbul, Gaziantep, Şanlıurfa, Hatay, Adana, Mersin, Bursa, Konya, İzmir, Ankara. There are 825 registered

Syrian citizens in Karaman province in 2024. The ratio of the number of registered Syrians to the total number of people living in the province is 0.31%. The economic effects of Syrians and other foreign citizens living in Karaman province will be discussed in our article.

Keywords: Syrian Refugees, Temporary Protection, Unregistered Employment.

KARAMAN'IN ELMA ÜRETİMİNDE TÜRKİYE'DEKİ YERİ VE EKONOMİK KATKILARI

Mustafa ÖZDOĞAN[1]
İclal ÜNÜVAR[2]

İnsanlık tarihi boyunca milletlerin öncelikli sorunu nüfusun beslenme ihtiyaçlarının giderilmesi olmuştur. Bu sebeple İnsanlığın devamı için beslenmenin zorunlu olduğu gıda maddelerini üreten tarım sektörünün stratejik bir konumda olduğu şüphesiz tartışılmazdır. İnsanların yaşamları boyunca sağlıklı birer birey olabilmeleri hayatlarını idame ettirebilmeleri için ihtiyaçları olan besin maddelerine erişilebilirliğin sürdürülebilir olması tarımsal üretimle mümkündür. Tarım sektörü insanlığın devamı için hayati önem arz eden, ekonomik bir faaliyettir. Tarım dünya genelinde insanların ihtiyacı olan temel gıda gereksinimlerini karşılamanın yanında ekonomik kalkınmanın önemli kalemlerinden biridir. Tarım sektörünün istihdama olan katkısı, kırsal kalkınmaya olan desteği, ihracat yoluyla ülkeye döviz girdisi sağlaması, sanayiye hammadde temini gibi birçok ekonomik katkıları bulunmaktadır.

Türkiye'nin de içinde bulunduğu gelişmekte olan ülkeler açısından tarım, milli gelire olan katkısı, istihdama olan faydaları, kırsal kalkınmaya olan faydaları, gıda güvenliği ve ihracata olan katkıları nedeniyle önemli bir sektördür. Türkiye, sahip olduğu iklim çeşitliliği ve tarımsal potansiyeliyle dünya elma üretiminde önemli bir yere sahiptir. Dünya elma üretiminde Çin tek başına toplam üretimin yarısını karşılamaktadır. Türkiye, üretim miktarı açısından Çin ve AB'nin ardından Dünyanın üçüncü elma üreticisi konumundadır. Fakat üretim miktarına kıyasla ihracat oranı düşük kalmaktadır. Bu da ürünlerin büyük bir kısmının iç piyasada tüketildiği anlamına gelmektedir. Elma üretiminde teknolojiyi etkin kullanarak verimin artırılması, talep doğrultusunda uygun çeşitlerin yetiştirilmesi, depolama ve taşıma koşullarının iyileştirilmesi, markalaşma, ambalaj sistemindeki gelişme, pazarın çeşitlendirilmesi gibi faktörler ihracatın geliştirilmesinde önemli rol oynamaktadır. Türkiye'nin elma ihracatında en büyük pazar payı Hindistan'dır. Hindistan'ın bu yüksek oranı, ülkenin Türkiye'den elma ithalatına olan talebini ve Türkiye'nin Hindistan pazarında güçlü bir rekabet avantajına sahip olduğunu gösteriyor. Hindistan, büyük nüfusu ve buna bağlı olarak gelişen gıda talebi nedeniyle elma gibi tarım ürünlerinde ithalata bağımlı hale gelmiştir. Buda Türkiye için Hindistan pazarının stratejik bir öneme sahip olduğunu ortaya koyuyor. Ayrıca pazar çeşitliliği açısından Avrupa Birliği gibi ülkeler, kaliteyi ve sürdürülebilirliği ön planda tutarak bu talepleri karşılayabilen ülkelerden ithalat yapmaya özen göstermektedir. Türkiye, bu standartlara uyum sağlayacak güç ve yapıda olup Avrupa pazarındaki payını artırması sürdürülebilir kalkınma açısından olumlu bir gelişme olacaktır.

Türkiye'nin yıllık yaş meyve üretiminde %19'luk payla elma, bu üretim içinde en önemli kalemlerden biridir ve 2023 yılı itibarıyla Türkiye'de elma üretimi 4,6 milyon tona ulaşmıştır. Ayrıca, Türkiye elma üretimiyle 2023 yılında ihracat gelirlerinde %4,92 oranında bir artış sağlamıştır. Toplam üretimin %15'i, iklim ve toprak yapısının elverişliliği sayesinde Türkiye'nin önde gelen tarım merkezlerinden olan Karaman'da gerçekleştirilmektedir. Üretilen elmaların bir kısmı hemen tüketici ile buluşurken bir kısmı da depolanmak suretiyle değişik zamanlarda piyasaya sunulmaktadır. Karaman'ın Türkiye elma üretimindeki stratejik konumu, yerel ekonomiye sağladığı katkının yan ısıra Türkiye'nin elma ihracatındaki rolünü

[1] Yüksek Lisans Öğrencisi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, 70100, Karaman, Türkiye, kara.m.ozdogan@hotmail.com.tr, (0009-0007-0495-7845).
[2] Doç. Dr. İclal ÜNÜVAR. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, 70100, Karaman, Türkiye, icogurcu@kmu.edu.tr, (0000-0002-5541-7925)

de güçlendirmektedir. Karaman'ın ekonomisinde tarımsal faaliyetlerin payı oldukça büyük olup, bu faaliyetler içerisinde elma üretiminden elde edilen ekonomik katkılar önemli bir düzeydedir. Tarımsal üretim içerisinde önemli bir role sahip olan elma üretimi yöre içinde etkili bir gelir kaynağı olmuştur. Ülkemizin elma üretiminde yüksek bir paya sahip olan Karaman, bu ürünle sadece yurt içi piyasaya hitap etmekle kalmayıp aynı zamanda ihracat yoluyla da ülke ekonomisine önemli katkıda bulunmaktadır.

Elma üretiminin yüksek olduğu Karaman, yalnızca üretim aşamasında değil, aynı zamanda işleme, paketleme ve lojistik gibi hasat sonrası süreçlerde de istihdam sağlamaktadır. Bu bağlamda elma üretimi, Karaman'ın kırsal kesiminde istihdam ve gelir kaynaklarını çeşitlendirmekte, böylece tarımsal kalkınmaya önemli bir katkı sunmaktadır. Türkiye'nin elma ihracat gelirleri incelendiğinde, başta Hindistan ve Orta Doğu ülkeleri olmak üzere geniş bir pazar ağına hitap ettiği görülmektedir. 2023 yılında Türkiye'nin elma ihracatından elde ettiği gelir, bir önceki yıla göre %4,92 oranında artarak 174,76 milyon dolara ulaşmıştır.

Türkiye'de elma üretimi konusunda Karaman, Isparta'dan sonra gelen ikinci büyük ilidir. Karaman'ın elma üretimindeki rolü, ülkenin dünya elma pazarındaki yerini güçlendirmekte ve Türkiye'nin üçüncü en büyük elma üreticisi konumunu sağlamlaştırmaktadır. Bu bağlamda Karaman hem yerel ekonomiyi destekleyen hem de Türkiye'nin elma ihracatındaki payını artıran bir üretim merkezi olarak dikkat çekmektedir. İhracat gelirleri yalnızca yerel çiftçilerin değil, aynı zamanda Türkiye'nin de döviz gelirlerine katkıda bulunmaktadır.

Elma üretimi aynı zamanda Karaman için önemli bir istihdam kaynağıdır. Bölgedeki tarım işçiliğinin büyük bir kısmı elma bahçelerinde gerçekleşmektedir. Hasat dönemi boyunca birçok mevsimlik işçi istihdam edilerek yerel ekonomiye can verilmektedir.

Bu çalışmada Karaman'ın elma üretimindeki rolünü, Türkiye ekonomisine sağladığı katkıyı ve ihracat potansiyelini ve üretim alanındaki stratejik konumunu ortaya koymaya çalışılacaktır. TÜİK, Tarım ve Orman Bakanlığı, yerel yönetim ve akademik yayınlardan elde edilen istatistiksel veriler analiz edilmeye çalışılacaktır. Türkiye AB ülkelerine kıyasla daha az üretime sahip olsa da üretim miktarı her yıl artış veya stabil kalma eğiliminde olup dünya piyasasında söz sahibi olma yolunda ilerlemektedir. Artan üretim miktarı, Türkiye'nin hem iç piyasa talebini karşılayıp hem de ihracat potansiyelini artırmaktadır. Karaman'daki elma sektörü, bölgedeki istihdamı destekleyerek kırsal kalkınmaya doğrudan katkıda bulunmakta, hasat sonrası süreçlerde de iş gücü talebini çeşitlendirmektedir. Bu çerçevede, Karaman'ın elma üretimindeki güçlü konumunu koruması ve bölgesel ekonomiye sağladığı katkıyı artırması, Türkiye'nin tarımda sürdürülebilir kalkınma hedeflerine de önemli bir destek sunacaktır. Sonuç olarak, Karaman'ın elma üretimi hem yerel kalkınma hem de ulusal ekonominin büyüyüp gelişebilmesi için önemli bir faaliyettir. Karaman'daki elma üretimi, tarım ekonomisinde bölgesel uzmanlaşmanın başarılı bir örneği olarak değerlendirilebilir. Bu tarımsal üretimler, sanayi faaliyetleri ile birleşerek sürdürülebilirliği ve katma değeri yüksek ürünlere yönelimin artırılması, Karaman'ın ve Türkiye'nin ekonomik kalkınma potansiyelini daha da ileriye taşıyacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ekonomik Katkı, Elma Üretimi, İhracat, Karaman, Türkiye.

KARAMAN'S PLACE IN APPLE PRODUCTION IN TURKEY AND ITS ECONOMIC CONTRIBUTIONS

Throughout human history, the primary concern of nations has been addressing the nutritional

needs of their populations. Therefore, the strategic position of the agricultural sector, which produces essential food items necessary for human survival, is indisputable. Ensuring sustainable access to the nutrients required for individuals to maintain a healthy life is only possible through agricultural production. Agriculture is an economic activity of vital importance for the continuation of humanity. In addition to meeting the basic food needs of people worldwide, it is also one of the significant drivers of economic development. The agricultural sector contributes economically through employment, support for rural development, foreign exchange earnings from exports, and the supply of raw materials to industries.

For developing countries like Turkey, agriculture is a critical sector due to its contributions to national income, employment, rural development, food security, and exports. Turkey holds a significant position in global apple production thanks to its diverse climate and agricultural potential. Globally, China accounts for half of the total apple production. Following China and the European Union, Turkey ranks as the third-largest apple producer worldwide. However, despite its high production volume, Turkey's export rate remains relatively low, indicating that a large portion of the apples produced are consumed domestically. Factors such as the effective use of technology to enhance yield, cultivating varieties aligned with market demand, improving storage and transportation conditions, branding, advancements in packaging systems, and market diversification play crucial roles in boosting apple exports.

India is Turkey's largest export market for apples, highlighting the country's strong competitive advantage in this market. India's substantial share reflects its high demand for apple imports from Turkey, driven by its large population and growing food needs. This makes the Indian market strategically important for Turkey. Furthermore, from a market diversification perspective, the European Union prioritizes quality and sustainability when importing agricultural products. Turkey has the capacity and infrastructure to meet these standards, and increasing its share in the European market would be a positive development for sustainable growth.
Apples account for 19% of Turkey's annual fresh fruit production, making them one of the most significant items in this category. As of 2023, apple production in Turkey reached 4.6 million tons. Additionally, in 2023, Turkey's apple exports generated a 4.92% increase in revenue. Approximately 15% of the total production comes from Karaman, one of Turkey's leading agricultural regions, thanks to its favorable climate and soil conditions. While some of the apples produced are immediately distributed to consumers, others are stored and marketed at different times. Karaman's strategic position in Turkey's apple production not only contributes significantly to the local economy but also strengthens Turkey's role in apple exports.

Agricultural activities, particularly apple production, hold a substantial share in Karaman's economy, generating significant economic benefits for the region. Apple production has become an essential income source within local agricultural activities. Karaman, a key contributor to Turkey's apple production, supports not only the domestic market but also the national economy through exports.

High apple production levels in Karaman provide employment not only during the cultivation process but also in post-harvest stages such as processing, packaging, and logistics. In this context, apple production diversifies employment and income sources in Karaman's rural areas, making a substantial contribution to agricultural development. When examining Turkey's apple export revenues, it is evident that the country serves a broad market network,

including India and the Middle East. In 2023, Turkey's apple export revenue increased by 4.92% compared to the previous year, reaching $174.76 million.
Karaman is Turkey’s second-largest apple-producing province after Isparta. Its role in apple production strengthens the country’s position in the global apple market and solidifies Turkey's status as the third-largest apple producer in the world. In this context, Karaman stands out as a production hub that supports the local economy and boosts Turkey’s share in apple exports. Export revenues not only benefit local farmers but also contribute to Turkey’s foreign exchange earnings.

Apple production is also a critical source of employment for Karaman. A significant portion of agricultural labor in the region is engaged in apple orchards. During the harvest season, the employment of numerous seasonal workers revitalizes the local economy.
This study aims to highlight Karaman’s role in apple production, its contributions to Turkey’s economy, its export potential, and its strategic position in the agricultural sector. Statistical data from sources such as TURKSTAT, the Ministry of Agriculture and Forestry, local authorities, and academic publications will be analyzed. Although Turkey has lower production levels compared to the European Union, its production volume tends to increase or remain stable each year, positioning the country as a key player in the global market. Increasing production enables Turkey to meet domestic demand while enhancing export potential.

The apple sector in Karaman supports local employment, directly contributes to rural development, and diversifies labor demand in post-harvest processes. In this framework, preserving Karaman’s strong position in apple production and enhancing its contribution to the regional economy will also support Turkey’s sustainable development goals in agriculture. In conclusion, apple production in Karaman is a vital activity for both local development and the growth of the national economy. It represents a successful example of regional specialization in agricultural economics. Integrating agricultural production with industrial activities to enhance sustainability and focus on high-value-added products will further advance the economic development potential of both Karaman and Turkey.

Keywords: Apple Production, Economic Contribution, Export, Karaman, Turkey.

KADIN İSTİHDAMININ ARKA PLANI: BİR GÜÇLENME DENEYİMİ OLARAK KARAMAN İLİNDE MAYALI EKMEK ÜRETEN KADINLAR

Büşra ERGENÇ

Kadın emeği; ev içi bir emek beklentisi içinde bulunan sosyal algının aksine bundan çok daha fazlasını içerir. Rutin çocuk bakımı ve ev işlerinin yanında kadınların kendini gösterdiği yüzlerce meslek dalının mevcudiyetini bilmekteyiz.

"Kadın emeği, tarihsel olarak maddi ve mal hizmetlerinin üretilmesinin, insan türünün çoğalması sürecinde biyolojik yeniden üretimin, toplumsal ilişkilerimizin ve toplumun kendisinin yeniden üretimi için temel yaratıcı bir güçtür. Ancak kadınlar toplumsal yaşamda emeklerini yoğun bir şekilde kullanmalarına rağmen emeklerinin karşılığında hak ettikleri değeri alamıyorlar. Bir yandan kadınlar harcadıkları emekleriyle yaşamın üretilmesinde temel bir güç olurken diğer yandan ise emek kullanma biçimleri onların ikincil olmalarına, ezilmelerine ve tahakküm altına alınmalarına neden oluyor". (Güneş, 2015, s.8)

Bu aşamada kadın emeğinin sömürülmesi araştırmada asıl meseleyi oluşturmaktadır. Emek sömürüsü genel olarak baskı altındalığı, sarf edilen işgücü ve emek karşılığında hak edilenden daha azıyla ücretlendirilme ve emeğin suistimal edilmesi anlamlarını taşımaktadır. Günümüzde modern kölelik olarak nitelendirilebilecek olan emeğin sömürüsü geçmişten bugüne etkisini azaltsa da devam etmektedir.

Emek sömürüsünün yanı sıra direkt olarak karşılıksız bir emeğin varlığından da söz etmek mümkündür. Bu bağlamda karşılıksız emek, (2015, KEIG Platformu, s,1) 'de bahsedildiği üzere bir değeri ve karşılığı olmayan faaliyetler olarak tanımlanabilmektedir. Karşılıksız kadın emeğinin kapsamında yalnız yemek yapma, çamaşır, bulaşık yıkama, alışveriş, ütü, çocuk ve yaşlı bakımı bulunmamaktadır. Bunların yanında hane halkının kişisel gelişimini, eğitimini, iletişim becerilerini ve toplumsal yaşamda var olmayı sağlayan değerin üretimi ve yeniden üretimini kapsamaktadır. "Ev Hanımlığı" olarak adlandırılan yoğun emek gerektiren bu işgücü alanı karşılıksız kadın emeğinin apaçık karşılığıdır. Kadınlar tüm bu emeğin karşılığında bir ücretlendirmeden, değer ve statüyle bağdaştırılmaktan yoksundurlar. Bu dezavantajlar dahili ve haricinde güçlenme stratejileri geliştiren kadınlar mevcuttur. Yaygın kanaate ek olarak denilebilir ki güçlenme kavramı fiziki ve maddi olmanın yanı sıra maneviyatta içermektedir. Öyle ki, bastırılmış kadınların yoğun olduğu coğrafyalarda kadınların sosyal tabuları göz ardı ederek temel haklarına yönelik attıkları her adım, her girişim bir güçlenme stratejisidir. Araştırmanın sürdürüleceği Karaman ilinin Türkiye sınırları içerisinde İç Anadolu Bölgesi dahilinde bulunan ve sosyal baskıya yabancı olmayan yapısı aşikâr. Buna göre araştırma konusu edinilen mayalı ekmek üreticisi kadınların bu üretim sürecinde yer almaları birer güçlenme stratejisi olarak değerlendirilebilmektedir.

Bilindiği üzere kadınların çalışma hayatında konumlanma hikâyesi toplumsal cinsiyet rolleri çizgisinde oldukça yavaş ilerlemektedir. Kırsal kesimde gelişme gösteren eğitim ve istihdam olanakları sayesinde kadınlar ekonomik kazanç elde edemedikleri görünmez aile işçiliğinin yanında emeğin ekonomik kazanca dönüştüğü üretim ağlarında kendilerini göstermeye başlamışlardır. İçinde bulunduğumuz kalkınma döneminde cinsiyet eşitliği kavramsallaştırmaları popülerlik kazanmış olsa da genel tabloda kadınların halen eşitsiz koşullarda sömürülen emekleri söz konusudur. Avrupa ülkelerine kıyasla Türkiye genelinde kadınların çalışma yaşamına katılımı daha düşük oranlarda seyretmektedir. Dolayısıyla, cinsiyetlere acımasız roller yüklenerek çalışma alanlarının kısıtlandığı sosyal yapı içinde

kadınların perde arkasından perde önüne geçişlerini incelemek anlamlı olacaktır. Araştırmanın konusunu temel olarak kadınların işgücüne katılımları, katılım alanları, katılım sıklıkları, çalışmaya katılım nedenleri ve işgücüne katılan kadınların ekonomik ve sosyolojik durumları oluşturmaktadır. Burada konunun baş aktörleri olan kadınlar ve onların ataerkillik içerisinde yapıp ettikleri, geçmişten bugüne artan rolleri her zaman dikkat çeken, çekmesi mutlak gerekli olan konular arasındadır. Bu sebeple içinde bulunduğumuz coğrafyada kadınların misyonu, üzerlerinde biriken kaygı, sorumluluk ve çalışma yaşamları arasındaki bağlantılar çalışmanın ana hatları, temel taşları olmuştur. Araştırmada kadın çalışma hayatının Karaman'da mayalı ekmek üreten kadınlar özelinde ortaya konmasıyla birlikte elde edilen bilgiler ve sonuçlarla konuya yeni bir boyut, farklı bir bakış kazandırmak, kadın emeğine ve çalışma yaşamına dikkat çekmek amaçlanmıştır. Burada farklı coğrafyalardan farklı gruplarla yapılan her bir çalışma söz konusu amaç için önem arz edeceğinden bu çalışma mayalı ekmek üretimini baz alarak literatüre katkı sunmayı hedeflemiştir.

Kadının geleneksel konumu düşünüldüğünde çalışma hayatında kendilerine yer bulma olasılıklarının az olduğu bir sır olmamakla birlikte, değişen ve dönüşen toplumsal sistemler ve buna mukabil ihtiyaçlar kadının geleneksel rollerinde de değişimi tetiklemiştir. Çalışma hayatında daha az yer bulan kadın, artık daha sık ve yoğun biçimde yer edinmiştir. Artık sadece evde çocuk yetiştiren, başka bir ifade ile geleneksel rolünü sadece ev alanı içerisinde pekiştiren kadın, çalışma hayatının merkezi konumuna yerleşmeye başlamıştır. Bu nedenle bu çalışma da gelenek ile modernite arasında sıkışan, gelenek ile modern dönem arasında roller bağlamında bir uzlaşma mekaniği kuran, Karaman ilinde mayalı ekmek üreten kadınların gelenek ve modern dönem arasında yaşadığı durumlar araştırmanın ana problemini oluşturmaktadır. Konuyla ilgili geliştirilen iki alt problemden ilki, Karamanda mayalı ekmek üreten kadınların çalışma yaşamlarına ilişkin anlam dünyaları nasıldır? Karamanda mayalı ekmek üreten kadınların geleneksel ve modern dönem arasında bir uzlaşı sitemini kurma deneyimlerine ilişkin anlam dünyaları nasıldır?

Bu araştırma nitel araştırma yöntemi kullanılarak alan araştırması olarak yürütülmüş fenomenolojik desen ile desenlenmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak görüşme tekniğinden faydalanılmış, görüşme soruları on katılımcı ya yöneltilip hedeflenen veriler toplanmıştır.

Araştırmanın sonucunda ise toplam dokuz tema elde edilmiştir. Bu temalar arasında mayalı ekmek üretimiyle çalışma hayatına katılım, mayalı ekmek üretiminde eş rolü, meslek mercek altında, anne, eş ve çalışan kadın olmak, kadının çalışma hayatına iç bakışı, kadının çalışma hayatına çevrenin tepkisi, ailenin çalışan nüfusu, bütçesel planlamalar, güçlenmenin güçlükleri: mesleksel zorluklar bulunmaktadır. Bulguların analizi aşağıdaki şekildedir: Karaman'da mayalı ekmek üreten kadınlar çalışma hayatının olumlu bazı işlevlerinin olduğunu belirtmektedir. Bunlar arasında en çok dile getirilen maddi özgürlük kavramı karşımıza çıkmış tır. Kadınların maddi özgürlükle bağdaştırdıkları güçlenme hissini yaratan durum ise eşe duyulan ihtiyacın azaltılması konusu olmuştur. Bu sayede kadınlar kendi ihtiyaçları için başkasından talepte bulunmadıkları gibi aile bütçesine destek olmaktadır. Ayrıca çocukların eğitim ve yaşam kalitesinde yaşanan bir artış söz konusu olmuştur. Bu durumun avantajından memnun olan kadınlar çalışma hayatının eksileri olarak rol fazlalığına dikkat çektiği saptanmıştır. Araştırmaya göre kadınlar mesai sonrasında eş, çocuk ve ev çevresinde yeni bir mesaiye başlamakta ve kadınlar bu durumda avantaj-dezavantaj dengesi kurmaya çalışmaktadır. Ayrıca, Karamanda kadın istihdamına katılan kadınların geleneksel ve modern dönem karmaşası yaşadığı saptanan bir diğer veri olmuştur. Bu çerçevede esasen bir dönem ya da bir toplum tamamen geleneksel ya da tamamen modern kabul edilemez.

Dolayısıyla toplum da kendi içerisinde bu karmaşayı yaşamaktadır. Araştırma bulgularına göre Karaman'da kadın istihdamı konusuna halk tepkisi oldukça çeşitlilik göstermektedir. Katılımcılar olumluluk göstergesi olarak tebrik edildiklerinden söz ederken olumsuzluk göstergesi olarak ise kadının ev içinde çalışma gerekliliğini hatırlatan söylemleri örnek göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Kadın Emeği, Emek Sömürüsü, Karşılıksız Emek, Güçlenme.

THE BACKGROUND OF WOMEN'S EMPLOYMENT: WOMEN PRODUCING YEAST BREAD IN KARAMAN PROVINCE AS AN EMPOWERMENT EXPERIENCE

Although women's working life is an issue that attracts attention in today's society, the position of women has been an important factor in small cities where change is slow. The position of women in working life in Karaman province constituted the subject of the research. The research mainly focuses on women's participation in the labour force, areas of participation, frequency of participation, reasons for participation, and the economic and sociological status of women participating in the labour force. In the research, it is aimed to bring a new dimension and a different perspective to the subject with the information and results obtained by revealing the women's working life in the specific case of women producing yeast bread in Karaman, and to draw attention to women's labour and working life.

The method of the research in question was determined as qualitative research method and the design was determined as phenomenological design. The interview technique was an important tool in the process of collecting research data. During the interviews with ten participants, it was important to reach healthy data by taking ethical principles into consideration. In addition to the information obtained one-to-one from the participants, the structure of the environment was also observed and included in the study, information about the study group was described to shed light on the next stages, and in this way, the subject was expanded by various factors.

Keywords: Women's Labour, Labour Exploitation, Unpaid Labour, Empowerment.

OSMANLI'NIN SON DÖNEMİNDE KARAMAN HAPİSHANESİ

Nazik Betül GÜNEY

Hürriyeti kısıtlayıcı cezalar tarihsel süreçte birçok devlet tarafından uygulansa da bugünkü manada hapis cezası ve hapishane kavramı 17. yüzyıldan itibaren görülmektedir. Tarihsel süreçte ceza infaz yöntemlerinde birtakım değişiklikler yaşansa da hapishane kavramının geçmişi eski medeniyetlere kadar uzanır. Göçebe topluluklar zamanında suçların hepsi kamuya karşı işlenmiş sayıldığından cezalandırma, idam veya mağdurun zararını giderme şeklinde olmaktaydı. Eski Yunan, Roma, Mısır ve Babil gibi devletlerde ise uzun süreli hapis cezası verilmez ancak suçlu, yargılanması bitinceye kadar bir yerde tutulurdu. Bu devletlerde cezalandırma ise daha çok itibarsızlaştırma, açık alanda teşhir etme, sürgün, bir yerde çalıştırmak, bir uzvu kesmek, sakal kesmek, yüz karalama, dağlama ve para cezası şeklinde olurdu. Bu cezalar zamanla halkın önünde icra edilen birer gösteri halini aldı. Bu uygulanmanın amacı topluma bir "ibret" olması ve caydırıcılığın artmasını sağlamaktı. Özellikle "azap çektirme" yoluyla otoritenin / iktidarın varlığını tehdit edecek durumlar ortadan kaldırılması amaçlanırdı. Roma Devleti'nde sadece askerlerin disiplin cezalarının uygulanması için garnizon hapishaneleri bulunmaktaydı. Hıristiyanlığın yayılmasıyla birlikte hapishanelerin sayısı da arttı. Kilise'nin toplum kurallarına aykırı davranan kişilerin "tecrit ve tövbe" yoluyla doğru yolu bulacağına dair inancı, manastırlarda bir kişinin tutulduğu hücrelerin ortaya çıkmasına neden olmuştu.

Bu yerlerin hiçbiri modern anlamda hapishane olarak değerlendirilmemelidir. "Mahbes" olarak nitelendirilen bu yerler bir ev, mescit, manastır ya da zindan olabilirdi. Burada önemli olan şey, tutuklunun kaçmasına engel olacak ölçüde müstahkem olmasıydı. Diğer taraftan kişinin hareketini kısıtlayan zincir, pranga, bukağı ya da tomruk da birer mahbes olarak nitelendirilirdi. Modern anlamda hapishaneler-kişinin ıslahını sağlayıp topluma kazandırmayı amaçlayan cezalandırma yöntemi- ise 19. yüzyıl başlarında ortaya çıkmıştı. Bu süreçte yani modern hapishanelerin ortaya çıkması sürecinde, suçun cezalandırılmasının amacındaki değişim etkili olmuştur. 16. yüzyıldan itibaren bedene ve yaşama yönelik cezalar yerini özgürlüğün kısıtlanmasına bırakmıştır. Bu doğrultuda ilk kez 1555'te Londra'da Bridgewel Şatosu'nun hapishane ve ıslahevi olarak kullanılmaya başlar. Londra'yı diğer Avrupa şehirleri takip etti. Amsterdam'da 1595'te erkekler için 1597'de kadınlar için bir hapishane kuruldu. Sonrasında Copenhagen, Bremen, Lyon, Madrid ve Srockholm'de birer hapishane teşkil edildi. Amerika'da ise ilk hapishane 1773'te kuruldu, eyalet hapishaneleri ise 1830'lardan itibaren görülmeye başlandı. 1865 yılına kadar Avrupa'da hapishanelerin düzenlenmesi ve günümüzdeki şeklini alması devam etti. Osmanlı Devleti'nde ise 1871'de Hapishane-i Umûmî'nin kurulmasıyla birlikte modern anlamda hapishaneler ortaya çıkmaya başlar. Ancak Hapishane-i Umûmî'nin kuruluşuna kadar Osmanlı ceza hukukunda birçok kanun çıkarılarak düzenlemeler yapılmıştır.

Tanzimat'la birlikte Osmanlı Devleti'nde hukuksal alanda bazı düzenlemeler yapılmıştı. 1840, 1851 ve 1858 kanunnameleri ile suçların tanımı yapılmış ve verilecek cezalar belirlenmeye çalışılmıştı. 1856 Islahat Fermanı'yla birlikte hapishane reformu da ciddiyetle ele alınır ve hapishaneler için aynı yıl mali bütçesinden 2 buçuk milyon kuruş ödenek ayrılır. 1859 Muhâkemât Nizamnamesi'yle Zabtiye Müsteşarı ile Devan-ı Zaptiye Reisi hapishane şartlarını düzenlemek, mahkumları sefaletten korumak, mahkumların hastalık ve benzeri sıkıntılarını gidermek ve bu konuda gerekli olan düzenlemeleri Bâbıali'ye bildirmekle görevlendirildi. 1871'de Hapishane-i Umûmî'nin açılmasıyla hukukî alanda yapılan düzenlemelerin uygulanma sahası bulundu. 1880'de çıkarılan Hapishane Nizamnamesi'yle

her kaza, liva ve vilayet merkezinde bir hapishane açılmasına karar verildi. Bu nizamnameye dayanarak Karaman hapishanesinin de yenilenmesine başlandı.

Karaman Hapishanesi hükümet konağının alt katındaki 3 odadan ibaretti. 1889'da buraya yeni bir hapishane yapılmasına dair dilekçe verilse de yapılan keşifnamenin kanun ve kurallara uygun olamaması sebebiyle bu istek ertelenmiş, Hendesehane'nin raporlarını dikkate alarak yeni bir keşifname yapılması istenmiştir. Ancak devletin içinde bulunduğu malî sıkıntılar nedeniyle sadece tamirat ve tadilat yapılmıştır.

14 Aralık 1913 yılı itibariyle Karaman'da hükümet konağının alt katında 3 odadan ibaret bir hapishane bulunmaktaydı. Her oda 15 kişilikti. Bu tarih itibariyle hapishanede 76 erkek mahkum vardı. Ayrıca yine hükümet konağının alt katındaki bir oda kadın hapishanesi olarak kullanılıyordu ve burada da 3 kadın mahkum bulunuyordu. Toplam mahkum sayısı 79'du. Hapishanenin inşa tarzı ve mevcut durumu ihtiyacı karşılamaktan uzaktı. Avlusu bulunmayan hapishanenin koğuşların dar olması ve kapasitesinden fazla mahkum bulundurması sebebiyle güvenlik ve sağlık açısından tehlikeliydi. Ayrıca hapishaneye ait hastane ya da revir gibi bir yer de yoktu. Bu sebeple yeni bir hapishane inşa edilmesi şarttı. Ne var ki bu sırada Balkan savaşlarıyla meşgul olan devlet hapishaneler için ödenek ayıramayacağını söylemişti. 1914 yılı mart-haziran döneminde toplam 513 tutuklu ve mahkum bulunmaktaydı. Sayının fazlalığı sebebiyle hapishaneye eklemeler yapılarak bu duruma çareler arandı. Ancak yapılan eklemeler de bu sayıyı barındırmaya yetmedi. Bu sebeple hapishane olarak kiralanabilecek yerler araştırıldı ve Germabe Sarayı Hanı'nın üst katından 3 oda hapishane olarak kiralandı. Kiralanan bu odalar da hasta mahkumların tecrit edilmesinde kullanıldı. Bu tarihlerde kadın mahkumların sayısı da 15'i geçmekteydi. Dar ve rutubetli olan kadın hapishanesi için de 100 kuruşa bir oda kiralanmak istense de gardiyan eksikliği sebebiyle bundan vazgeçildi. Hapishanenin yoğun olması sebebiyle 1915 yılında 130 mahkum kapasiteli bir hapishane yapılması gündeme gelir. Bunun için 638.676 kuruşa ihtiyaç vardı. Bu sırada merkezden vilayetlere gelen emirde I. Dünya Savaşı sebebiyle sadece acil ihtiyaçlara cevap verileceği söylendiğinden hapishanenin yanındaki ahır kiralanarak koğuş yapılmıştır. Ancak buranın hem sağlık koşullarına uygun olmaması hem de gardiyan eksikliği sebebiyle güvenliğinin sağlanması oldukça zordu. İyi bir idare için 4 erkek gardiyana ve 2 de nisa gardiyanına ihtiyaç vardı. Ancak gardiyan talebi karşılık bulmadı. 1919'da mahkum sayısının artması neticesinde Üzüm Hanı hapishane olarak kiralandı. Buradaki gardiyanlar yeterli olmayınca iki erkek ve bir kadın gardiyan tayin edildi. Karaman hapishanesinde gardiyan eksikliği asayişin sağlanmasını zorlaştırmaktaydı. Mahkumların sağlık koşulları sebebiyle sık sık isyan etmesi, mahkumlar arsındaki kavgalar ve hapishaneden firarlar önlenemiyordu. Bu sebeple sık sık merkezden gardiyan talep edilmekteydi. 1920'de Karaman hapishanesinde toplam 6 görevli bulunuyordu. Bunlar hapishane müdürü, katip, baş gardiyan, iki erkek gardiyan ve bir de nisa gardiyanıydı.

Hapishanedeki suçlu profilleri yıldan yıla değişiklik gösteriyordu. 1916 yılına kadar mahkumların tamamı cünha ve kabahatten hapiste bulunmaktadır. 1916 yılına gelindiğinde Karaman hapishanesinde cinayet suçundan hüküm giyenlere rastlanılır ve mahkumların neredeyse tamamı cinayet suçuyla yargılanır. Erkek mahkumlar gibi kadın mahkumlarda da bu yıl içinde cinayet suçunda artış görülür. 1918 yılı suçlu profili açısından farklılık gösterir. bu yıl mahkum sayısı 40 düşer ancak bu 40 mahkumdan 20'si on sekiz yaşından küçük çocuklardır.

1880 Nizamnamesine göre yeni bir hapishane yapılması öngörülse de Karaman'a yeni bir bina yapılmaz, var olan hapishaneye yapılan tamirat ve eklemelerle ihtiyaç giderilmeye

çalışılmıştı. Hapishanenin diğer sorunları ise sağlık koşullarının iyi olmamasıydı. Özellikle hasta mahkumların diğer mahkumlarla birlikte olmaları salgın hastalıkları beraberinde getirmekteydi. Bu durumun önüne geçilmesi için mahkumların hijyenlerine dikkat etmeleri ve koğuşların badana yapılması isteniyordu.

Anahtar Kelimeler: Hapishane, Karaman, Osmanlı Devleti, Mahkum.

KARAMAN PRISON IN THE LATE OTTOMAN EMPIRE

After the proclamation of the Tanzimat Edict, Ottoman statesmen accelerated the reform process. Especially with the reforms made in the legal field, it was aimed to make the institutions in the Ottoman Empire more functional. In this context, the efforts were accelerated to reform the Ottoman prisons. With the penal codes of 1840, 1851, and 1858, regulations were made on issues such as the definition of crime, the nature of punishments, the physical conditions of prisons, and the status of prisoners and detainees. Thus, the transition from dungeons called mahbes to modern prisons began. The process that started with the conversion of the Mehterhane into a prison in 1831 continued with the opening of the Hapishane-i Umumî in 1871. Thereafter, regulations were made for rural prisons as well. With the Prison Regulations issued in 1880, it was envisaged that a prison would be opened in every kaza, sanjak, and vilayet center. Although the desired changes could not be fully realized due to the financial crisis suffered by the state, efforts were made to rehabilitate the prisons with the repairs made to transform the existing ones. Within these efforts, Karaman prison was also modernized. Due to its inadequate physical conditions at the ground floor of the government mansion, the prison was tried to be expanded with additions made from time to time. However, the increasing number of detainees and prisoners made it necessary to build a new one. As the central administration supplied no funds for a new prison, the local government rented various inns and houses to meet the need. The situation was the same for women prisoners. As the women's prison, which consisted of only one room, was allocated to male prisoners, some houses were rented and used as prisons for women. The rehabilitation of Karaman prison, which was also unfavorable in terms of health conditions, is the subject of this study.

Keywords: Prison, Karaman, Ottoman Empire, Prisoner.

KARAMAN'DA EŞKIYALIĞIN KARAKTERİSTİK BİR TÜRÜ: ZEYBEK KIYAFETLİ EŞKIYALAR VE DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ (1856)

Emre KOÇ[1]

Karaman'a dair arşiv vesikası gözden geçirilince farklı şekillerle ortaya çıkmakla beraber eşkıyalığın veya anarşinin yüzyıllar boyunca devamlılığı göze çarpmaktadır. Şehre birçok defa yıkım getiren Osmanlı-Karamanoğlu çarpışmalarından sonra XVI. yüzyılın ikinci yarısından XX. yüzyıla kadar aşiret, celali, suhte, mütegallibe, ayan veya firarilerden kaynaklı pek çok farklı eşkıyalık türüne maruz kalmıştı. Örneğin XVIII. yüzyıl sonunda Karaman ve halkı hâlâ "kapılı, kapısız ve divânegân" adı verilen eşkıyaların baskıları ile yüzleşmek durumundaydı. 1820'ler gibi geç bir tarih aralığına dair kayıtlar bize Karaman'ın hâlen önceki yüzyıllara benzer şekilde ihtilal ve fesat içinde bulunup şehrin birkaç sene boyunca namuslu halkıyla birlikte eşkıyalar tarafından muhasara altına alındığını bildirmektedir.

XIX. yüzyıl ortalarına gelindiğinde ise uzak bir kültürün, Zeybek veya Efe nevinden eşkıyalığın Karaman köylerinde zuhur ettiği görülmüştür. 1856'da Konya valisine iletilen haberlerde Karaman'ın birkaç köyünü etkileyecek konumda olan bir bölgede faaliyet gösteren bazı "zeybek elbiseli" eşkıyadan bahsedilmiş olması son derece ilgi çekmektedir. Buna göre Karaman ve civarında ticaretle uğraşan ve yine bu şehirde ikamet eden Kayserili İsharoğlu Hacir adındaki tacirin başının bu eşkıyalar ile belaya girmiştir. Kendisi bu sıralarda bölgede bulunan ve Karaman kazasına sekiz saat mesafede olan Bostanözü, Aladağ ve Bucakkışla köyleri arasında tamamı zeybek elbisesi giymiş olan dokuz kişilik bir eşkıya grubu tarafından saldırıya uğramıştır. Eşkıyalar İsharoğlu Hacir'in on beş bin kuruşluk kumaşını, bir kısım elbisesini ve diğer bir takım malını gasp etmişlerdir.
Zeybeklik yürüyüşlerinden haberleşmelerine veya teçhizatlarına kadar herşeyin belli kaidelere bağlı olduğu bir eşkıyalık oluşumuydu. Hareketi gerçekleştiren gruba "zeybek", onların reisine de "efe" denirdi. Özellikle Batı Anadolu'da İzmir, Aydın ve Manisa bölgelerinde görülen bu tür eşkıyalığın veya en azından bu tür eşkıyalara mahsus kıyafetin Karaman gibi görece uzak bir coğrafyada görülmüş olması akıllarda birtakım soruların oluşmasına sebebiyet vermektedir. Zeybek kıyafetleri Zeybeklik türü başkaldırının veya eşkıyalığın yaşam tarzı ve hukuku içerisinde öneme sahipti. Bu kıyafetler zeybeklik geleneğinde kişilerin mertebelerine göre değişiklik gösterebiliyordu. Örneğin Efe, görüntü itibariyle diğerlerine göre en şaşalı ve bol aksesuarlı olan elbiseyi giyerdi. İsharoğlu Hacir'i gasp eden eşkıyanın bu tür elbiseleri tercih etmiş olmaları onların gerçekten firari zeybekler olmalarından basit bir özenti sonucu bu elbiselerle kuşanmış olmalarına kadar birçok sebepten kaynaklamış olabilirdi.

Konumuz açısından bakılınca üzerinde durulması gereken ilk husus bu elbiselerin pratik yönüdür. Dağa çıkmış olan zeybek eşkıyası onları yavaşlatabilecek giysi veya aksesuardan kaçınmıştır. Dolayısıyla bu kıyafetlerin onlara doğada daha rahat bir hareket kıstı sağlaması gerekiyordu. Gerçekten de birçok farkı fonksiyona sahip olan bu elbiseler onları daha çevik ve kamufle hâle getirmeye yarayan ve özel olarak dikilen elbiselerdi. Ani bir baskın karşısında veya kaçmak zorunda oldukları bir durumda, üzerindeki kıyafetler onlara kolaylık sağlayacak şekilde dikilmiş, silahlarını ve yaşam malzemelerini de bu elbiselerdeki bölmelerde taşımışlardır. Bundan dolayı Karaman'da zeybek elbisesi giyerek şekavet eden şahıslar bu elbisenin pratik özelliğinden faydalanmak istemiş olabilirlerdi. Nitekim bahsi geçen köylerin Toros dağlarının kuytu taraflarında yer alması ve coğrafi olarak sarp yapıya

[1] Dr. Öğr. Üyesi. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, e-posta: emrekoc@kmu.edu.tr, Orcid: https://orcid.org/0000-0002-6562-2391

sahip olarak eşkıyalığa müsait olması elbiselerin doğada daha rahat hareket etmek için giyilmiş olması ihtimalini kuvvetlendirmektedir.

Bu elbisenin tercih edilmesinde diğer bir husus zeybekliğin ve bu giysilerin gerek halk gerek devlet nezdinde bir başkaldırının nişanesi olmasıydı. Devlet onları eli silahlı, haydutluk yapan gruplar olarak değerlendirilirdi. Öyle ki 1838 yılında Aydın valisi, zeybek kıyafetlerinin "ahlaka ve dine mugayir" olduğunu söylediğinde bunu makul gören II. Mahmut bu tür kıyafetlerin giyilmesini yasaklamıştı. Bundan amaç bu kıyafetlerin giyilmemesi durumda eşkıyalığa engel olunabileceği düşüncesiydi. Halk kültüründe ise zeybek bazen saygı duyulan bazen korkulan ve bazen de kahraman olarak türkülere kadar giren bir figürdü. Onlar daha çok, boyun eğmeyi reddeden ve bunu yaparken de diğerlerinin arasından sivrilen köylüler olarak bölgede kahraman olarak görüldüklerinden bahsi geçen Karaman eşkıyalarının da kendilerini bu özellikleri ile ayırt etmek istemiş olmaları ihtimal dahilindedir. Onlar ayan, eşraf ve devlet görevlilerinin zulüm, soygun ve adaletsizliklerinden yakınan diğer zeybekler örneğinde olduğu bu isyanları bu elbiselerle ilan etmek isteyebilirlerdi. Başka bir şekilde ifade dilecek olursa kendilerini zeybek olarak tasnif ederek başkaldırı veya isyanlarını belli kaidelere bağlayarak duyurmak ve de halk nezdinde itibar sahibi olmak istemiş olmalıydılar.

Peki İsharoğlu Hacir'i gasp eden eşkıyalar gerçek zeybek efsanelerinin dolaştığı Aydın veya İzmir gibi bölgelerden gelen kaçaklar mıydı? Bu sorunun cevabına ulaşılabilmektedir. Karaman'ın bu dağlık köylerinde şekavet eden bu zeybek kıyafetlilerden altı eşkıyanın İçil bölgesinden ve Aladağ'dan oldukları diğer üçünün ise Karaman'a bağlı Bostanözü sakinlerinden Halil Kethüda, Bucakkışlalı Ömer Kethüda ve Ahmed Çavuş adındaki şahıslar olduğunu tacirin yanındaki katırcılar ve arkadaşları belirtmişlerdir. Acaba İsharoğlu Hacir şikâyet etmeseydi bu bölgede zuhur eden eşkıyalıktan haberdar olacak mıydık? Arşiv vesikalarından anlaşıldığı kadarıyla bahsi geçen şekavet hareketi birden fazla köyü ve geniş bir alanı etkilemişti. Dolayısıyla bu eşkıya grubunun özellikle adı geçen köy halkından doğabilecek birden fazla şikâyete konu olması beklenirdi. Fakat diğer bazı örneklerde görüldüğü üzere çete liderlerinin topladığı ganimetleri bölgedeki halk ile paylaşması, kendilerine yataklık yapan bölgelerin yerleşimsel bazı sorunlarıyla ilgilenmeleri ve bazen kendi halkları lehine adalet sağlayan bir güç olarak öne çıkmaları halk ile eşkıya arasındaki ilişkiyi sürekli hâle getirebiliryordu. Bu eşkıyalara halkın bakışının korku, hayranlık veya akrabalık bağları arasında değişen duygularla karşılıklı bir korumacılık güdüsü de meydana getirmiş olabileceğini de düşünebiliriz. Kısacası bu elbiseleri giyen Karaman'daki zeybek eşkıyaları aynı zamanda halk üzerinde karşılıklı korumacılığa dayanan, korku ve saygı duyguları içeren bir etki yaratmış olabilirlerdi. Akla gelen son bir ihtimal ise bu elbiseleri kılık değiştirmek için kullandıkları, dolayısıyla bölge halkından olmadıkları yönünde bir intiba bırakmak istemeleri ve sonra tekrardan halka karıştıklarıdır.

Dolayısıyla bu bölgeden olmayan İsharoğlu Hacir ve yardımcılarının Ermenek kazasına vardıklarında durumu Konya valisine ve hatta merkezi yönetime kadar bildirmeye teşebbüs etmeleri doğaldı. Nitekim Ermenek yönetimi hemen toplanmış, hükümet derhal haberdar edilmiş ve olup bitenler mecliste anlatılarak ispat edilmiştir. Bu ispattan sonra olaylar bir mazbata ile İstanbul'a iletilerek eşkıyaların yakalanması ve gasp edilen malların geri alınması için gerekenlerin yapılması istenmiştir. Merkezde ise yaşanan bu eşkıyalık vakası "lâyıksız ve çirkin şey olarak" olarak ifade bulmuş, bu hareketlere girişen zeybek eşkıyasının derhâl yakalanması ve gerekli cezalara çarptırılması lüzumunun kuvvetle beyan edildiği bildirilmiştir.

A CHARACTERISTIC TYPE OF BANDITISM IN KARAMAN: BANDITS IN ZEYBEK CLOTHES AND THEIR THOUGHTS (1856)

The city of Karaman had to face many different types of banditry throughout history. In the mid-19th century, a bandit group wearing “zeybek clothing” emerged in some villages of the city. This group robbed the Karaman merchant İsharoğlu Hacir and his entourage. The group’s area of influence was the area between the villages of Bostanözü, Aladağ and Bucakkışla. The bandits had robbed İsharoğlu Hacir of fifteen thousand “kuruş” worth of fabric, some of his clothes and other belongings. The real question is whether this group was a real zeybek bandit group or why they felt the need to wear these clothes. At this point, many different scenarios come to mind: The group may have worn these clothes for practical purposes, which provided easier movement in nature, Again, they may have wanted to create fear mixed with respect in people, to declare their rebellion more officially or, on the contrary, to hide themselves in this way. The people must have protected them as protectors or by considering them as their villagers or relatives. Indeed, while it was expected that this banditry movement, which affected more than three villages, would be the subject of more complaints, the silence of the local people strengthened this possibility. As a result, the activities of this group would be reported to the center. In the center, this banditry incident was described as “unworthy and ugly” and it was stated strongly that those who engage in such actions should be caught immediately and given the necessary punishments.

Keywords: Karaman, Zeybek, Banditry.

XVIII. YÜZYIL OSMANLI-HABSBURG SEFARETNAMELERİNDE SOSYAL HAYAT

Nazlıcan BASAN

Osmanlı Devleti, kuruluşundan itibaren yabancı devletlerin elçi göndermelerine izin vermiştir. Ancak Osmanlı Devleti gerekli gördüğü durumlarda fevkalade statüde çeşitli ülkelere elçiler göndermiştir. XVIII. Yüzyıla kadar Osmanlı, benimsediği diplomatik kaideler gereği padişah cülusunu bildirmek, yeni kralın hükümdarlığını tebrik etmek ve savaş sonrası yapılan antlaşmaların tasdiki ve padişah mektuplarının dışında 1793 yılına kadar elçileri vazifelendirmemiştir. Ad hoc diplomasisinin ardından geçici surette elçi göndermeye başlayan devlet, daimi eçiliklerin açılmasıyla çeşitli ülkelere elçilerini göndermiştir. Osmanlı Devleti'nin diğer devletlerle olan ilişkilerinde diplomasi ve elçilik müessesesi son derece önemli bir yere sahiptir. Nitekim bu devletlerden Avusturya devleti ile olan ilişkilerinde elçiler kaleme aldıkları sefaretnamelerde ilgili devletin siyasi yapısının yanı sıra özellikle sosyal yaşamı konu edinen gözlemlerini raporlarına aktarmışlardır.

Yaşam, yolculuğa açılan bir penceredir. Nitekim insanın hayatında yeni bakış açılarına ve deneyimlerine açılmaktadır. Bu pencere bazen umut, bazen zorluklar bazen de yeni başlangıçlar sunar. Önemli olan bu pencereye bakarken gördüğümüz her şeyden ilham almak, her deneyimden ders çıkararak kendimizi keşfetmeye devam etmektir. Tıpkı yaşam yolculuklarında diplomatik adımlar atan elçilerin, gitmiş oldukları ülkeye dair attıkları her adımda hikayelerinin parçasında anlam kazanmalarının yanı sıra hem diplomat hem de bir gözlemci olarak yaptıkları değerlendirmeler önemli bir tarihi vesika olarak kabul edilmektedir. XVIII. Yüzyılda Avusturya'ya giden elçiler resmi protokollerinin yanı sıra çevresinde olup bitenleri gözlemleyerek gelişmeleri yakından takip etmişlerdir. Elçilerin bu yolculukları farklı bölgelerde ve toplumlara dair bilgi toplama, iletme ve devletin çıkarlarına uygun bir şekilde yönlendirme işini yerine getirmektedirler. Dünyayı farklı açılardan gören elçiler raporlarında yolculuk serüvenlerini ve izlenimlerini detaylandırarak kaleme almışlardır. Bununla birlikte, XVIII. Yüzyılda Osmanlı Devleti'nin en fazla elçi gönderdiği Avusturya'da, kaleme alınan sefaretnamelerde elçiler ilgili devletin siyasi yapısının yanı sıra özellikle sosyal yaşamı konu edinen gözlemlerini raporlarına aktarmışlardır. Nitekim Viyana'ya giden elçiler sosyal hayatla birlikte toplumsal alışkanlıkları, balolar, tiyatrolar ve mimari yapıyla ilgili detaylara sefaretnamelerinde yer vermişlerdir. Bu sefaretnameler, Osmanlı Devleti'nin askeri, sosyal, iktisadi yapısında ıslahat girişimlerine katkı sunmasıyla birlikte rehber niteliğinde olmuştur. Dolayısıyla gidilen ülkenin sosyal ve siyasal yapısı hakkında bilgiler edinmemizi sağlayan sefaretnameleri kaleme alan elçilerin, Avusturya'ya karşı bakış açılarını da anlamamızda bu raporlar kaynak değeri taşımaktadır. Bu nedenledir ki sefaretnameler sosyal hayat açısından çok değerlidir. Sosyal gözlemler elçinin kendi ülkesinin kültürü ve gitmiş olduğu ülkenin kültür karşılaştırmasına da izin vermektedir. Böylece sefaretnameler elçilerin gözünden Avusturya perspektifini yansıtmaktadır. Bu çalışmada elçilerin Avusturya'daki gözlemlemiş oldukları sosyal yapı, sanat ve kültür izlenimleri üzerinde durulmaktadır. Çalışmanın merkezinde yer alan XVIII. yüzyılda Avusturya'ya giden Osmanlı elçilerinden Seyfullah Ağa, İbrahim Paşa, Tavukçubaşı Mustafa Efendi, Hatti Mustafa Efendi, Ahmed Resmi Efendi ve Ebubekir Ratib Efendi tarafından kaleme alınan sefaretnameler üzerinden Avusturya'nın sosyal hayatının incelenmesi amaçlanmaktadır. XVIII. Yüzyılda Osmanlı-Habsburg Sefaretnamelerinde Sosyal Hayat konusu kapsamında çalışmanın amacı Osmanlı Devleti'nin XVIII. Yüzyılda Avusturya'ya göndermiş olduğu elçilerin sefaretnamelerinde sosyal hayat konusunu tüm yönleriyle ele almaktır. Nitekim yapılan çalışmalarda elçinin karşılanması, yolculuğu ve teşrifat süreci hakkında literatüre bakıldığında yazılmış çok sayıda

çalışmalar mevcuttur. Mevcut çalışmada ilgili konulardan farklı olarak XVIII. Yüzyılda Osmanlı Habsburg Sefaretnamelerinde elçilerin rolü ve Habsburg Devletindeki sosyal hayat gözlemlerinin tespitini yapmaktır. Çalışmada öne sürülen temel argüman iki devlet arasındaki diplomatik ilişkilerin elçilerin nasıl karşılandığını, elçi kabullerindeki farklılıklar ve elçilerin Habsburg Devletine dair analizlerinin yanı sıra ilgili devletin sosyal hayatını nasıl gözlemledikleri hususu cevaplandırılmıştır. Nitekim elçilerin raporlarından Viyana'nın kent düzeni ve mimari yapısı, halkın giyimi, gündelik yaşam, kadınların toplumdaki rolü, eğitim, bilim, törenler ve eğlenceler ile birlikte toplumsal hiyerarşi dikkatle gözlemlenmiştir. Elçiler bu konulardaki farklılıkları hem hayranlık hem de eleştiriyle sefaretnamelerine aktarmışlardır. Bu bulgular, Osmanlı Devleti'nin Batı toplumuna dair algısını ve modernleşmedeki sürecine etkisini anlamak için önemli bir kaynak oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, Avusturya, Elçi, Sefaretname.

XVIII. SOCIAL LIFE IN THE 19TH CENTURY OTTOMAN-HABSBURG EMBASSADORS

Diplomacy and embassy institutions have an extremely important place in the relations of the Ottoman Empire with other states. As a matter of fact, the role of the ambassadors in the relations between these states and the Austrian state was not only peace negotiations and approval of treaties, but also congratulations on the enthronement. However, in the XVIII. In Austria, where the Ottoman Empire sent the most ambassadors in the 19th century, in the embassy reports written, the ambassadors conveyed their observations, especially on social life, as well as the political structure of the relevant state, in their reports. As a matter of fact, the ambassadors who went to Vienna included details about social life, social habits, balls, theaters and architectural structure in their embassy reports. These embassy books served as guides as they contributed to reform initiatives in the military, social and economic structure of the Ottoman Empire. Therefore, these reports have a source value in understanding the perspectives of the ambassadors who wrote the embassy reports, which allow us to obtain information about the social and political structure of the country visited, towards Austria. XVIII. The aim of the study within the scope of Social Life in the Ottoman-Habsburg Embassies in the 19th Century is the 18th century of the Ottoman Empire. The issue of social life is discussed in the embassy reports of the ambassadors sent to Austria in the 19th century.

Keywords: Ottoman, Austria, Ambassador, Embassy Book.

KARAMAN OVASI'NIN ESKİÇAĞ TARİHİ VE KENTLERİ

Mehmet KURT[1]

Karaman, Anadolu'nun merkezinde Gülek ve Sertavul geçitleri başta olmak üzere Toros geçitlerini kontrol eden ve önemli yolların geçtiği stratejik bir konumda yer almaktadır. Ayrıca Karaman Ovası bugün olduğu gibi en eski dönemlerden itibaren tarım ve hayvancılık açısından son derece elverişli şartlara sahip olmuştur.

Bütün bu artılarından dolayı Karaman Ovası, prehistorik dönemlerden itibaren yerleşim görmüştür. Nitekim Sülaymanhacı Köyü yakınlarındaki Pınarbaşı Höyük'te yapılan kazılar, Epipaleolitik dönem bulguları vermiştir. Karaman Kalesi Höyüğü, MÖ 2500 yıllarına tarihlenen İlk Tunç Çağı keramik bulguları vermiştir. Ovanın daha sonra da kesintisiz olarak yerleşildiği Karadağ çevresi başta olmak üzere tarih öncesi çağların çok değişik evrelerine ait höyüklerin varlığından anlaşılmaktadır. Karaman Ovası köylerinin neredeyse her birinde en az bir höyük bulunmaktadır.

Karaman çevresinin tarihi dönemlerde de önemini devam ettirdiği çok sayıda kalıntı ve eserin varlığından anlaşılmaktadır. Bölge, hem ulaşımının kolaylığı hem de ovanın dağlık sahalara göre görece daha güvenli olmasından kaynaklı olarak bir çok seyyah ve araştırmacının dikkatini çekmiştir. Bu bağlamda özellikle 19. Yüzyılda John Macdonald Kinneir, William Martin Lekae, Léon de Laborde, William John Hamilton, Charles Texier, Edwin John Davis gibi seyyahlar bölgedeki kalıntılara dair gözlemlerini aktarmışlardır. Daha sonraları söz konusu seyyahların eserlerinde yer verdikleri gözlemlerden dolayı ilgi daha da artmış, tarihi coğrafyacılar, epigraflar ve sanat tarihçileri çok değerli eserler vermişlerdir. Bunlar arasında en önemlilerinden birisi W. M. Ramsay ve G. Bell'in birlikte 1909 yılında yayımladıkları *The Thousand and One Churches* olup bu esere verdikleri isimden dolayı Madenşehir kalıntı sahası Binbir Kilise olarak adlandırılmıştır. İkinci eser ise Semavi Eyice tarafından kaleme alınmış olup Binbir Kilise ve Karadağ kalıntılarını daha çok sanat tarihi açısından incelendiği *Karadağ (Binbirkilise) ve Karaman Çevresinde Arkeolojik İncelemeler* başlıklı çalışmadır. Özellikle batılı seyyah ve araştırmacıların gözlem ve araştırmalarını Karaman çevresine yoğunlaştırmalarındaki temel bir nedeni de Aziz Paulus tarafından ziyaret edilmiş ve bu nedenle İncil'de adı geçen Derbe'nin bu çevrede aranması olmuştur.

Çok sayıda Hitit çivi yazılı metinde geçen ve önemli bir kült merkezi olduğu anlaşılan Landa/Lanta Karaman ile eşitlenmiştir. Zirvesinde yer alan sunak ve hiyeroglif yazıtlardan Hititler döneminde Karadağ'ın kutsal bir dağ olduğu anlaşılmıştır. Antik dönemde Boratinon Oros adıyla geçen dağın Mahalaç Tepesi olarak adlandırılan zirvesindeki Hıristiyanlık Dönemi eserlerinden söz konusu özelliğini asırlar boyunca devam ettirdiği anlaşılmaktadır. Ayrıca Kardağ'daki kale yapılarından güvenlik, çevresindeki çok sayıda işlik ve tahıl üretimi ve işlenmesine dair kalıntılardan önemli bir tarımsal potansiyele sahip olduğu da anlaşılmaktadır.

Karadağ ve Kızıldağ hiyeroglif yazıtlar ve Kızıldağ'daki Hartapu rölyefi Hititlerden sonra burada yerel bir krallığın hüküm sürdüğünü düşündürmektedir. Büyük ihtimalle Demir Çağı'nda Dağlık Kilikya'nın yerel siyasi teşkilatlanmalarından birisi olan Pirindu Krallığı Güney Lykaonia'yı da kapsamış olmalıdır. MÖ 4. Yüzyılda Laranda da basılmış gümüş oboller bölgenin Pers Dönemi'nde de önemini devam ettirdiğine işaret etmektedir. Öte yandan

[1] Prof. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi.

Ksenophon'un anlattıklarından Pers prensi Genç Kyros'un Lydia'dan başlattığı seferi sırasında bölgeden geçtiği anlaşılmaktadır.
Antik kaynaklarda bölgenin adına ilk olarak MÖ 4. Yüzyılda Sicilyalı Diodoros'un eserinde rastlanmaktadır. Buradan anlaşıldığına göre Büyük İskender'in Kilikia satraplığına atamış olduğu Balakros, muhtemelen bölge kentleri Isaura Nova ve Laranda'ya düzenlemiş olduğu sefer sırasında öldürülmüştür. Bunun üzerine Perdikkas ve Philippos, Laranda ve Isaura'yı ele geçirmişlerdir.

Pompeius Magnus'un yaptığı düzenlemeler çerçevesinde Derbe ve Laranda'nın içerisinde yer aldığı sahalar, Derbe tiranı Antipatros'a verilmiştir. Nitekim Strabon, Isaurike'nin yakınında Derbe'nin bulunduğu ve burasının Kapadokia'ya en yakın ülke olduğu bilgisini vermektedir. Ayrıca Strabon'a göre Derbe Tiran Antipatros Derbetes'in krali ikametgahı olup, kral Laranda'ya da sahipti. MÖ 31 yılında Galatia kralı Amyntas, Derbe'li Antipatros'u öldürmüş ve Derbe ile Laranda'yı ele geçirmiştir. Bölge, Amyntas'ın MÖ 25 yılında Homonadlar ile savaşırken öldürülmesi üzerine Augustus tarafından meydana getirilen Provincia Galatia'ya (Galatia Eyaleti) dahil edilmiştir.

Bölge, MS 17 yılında Kappadokia kralı Arkhelaos'un yönetimine geçmiş daha sonra ise İmparator Tiberius tarafından II. Arkhaleos'a verilmiştir. MS 38 yılında İmparator Caligula tarafından bölgenin yönetimi Kommagene kralı IV. Antiokhos'a bırakılmıştır. Güney Lykaonia'nın Karaman Ovası'nın içerisinde yer aldığı bu kesimi MS 2. Yüzyılda *tres eparkhia* (üçlü eyalet) içerisinde yer almıştır.

Bölge, MS 260 yılında Sasani kralı I. Şapur tarafından istila edilmiştir. İmparator Diocletianus zamanında Isauria Eyaleti'nde dahil edilmiş, MS MS 4. Yüzyılın ikinci yarısında yeni oluşturulan Lykaonia Eyaleti'ne bağlanmıştır. MS 4. Yüzyılın ikinci yarısında Isauria'da meydana gelen geniş çaplı isyanlar ile haydutluk faaliyetlerinden Karaman ve çevresi de etkilenmiştir. Öyle ki Ammianus Marcellinus'un aktardığı bilgilere göre MS 353-354 olayları sırasında haydutlar, Güney Lykaonia'nın en önemli kenti durumundaki Laranda'ya kadar çekilmişler, araç-gereç ve besin ihtiyaçlarını buradan karşılamışlardır.

Antik Dönem'de Güney Lykaonia Bölgesi içerisinde yer alan Karaman Ovası'nın en önemli kenti, günümüzden 4500 yıl önce yerleşime sahne olduğu bilinen Karaman'dır. Hititler Dönemi'nde Landa/Lanta olarak geçen kent, Antik Dönem'de Laranda olarak adlandırılmıştır. Laranda, bütün Eskiçağ tarihi boyunca hem siyasi hem de dini açıdan önemli bir merkez olmuştur. Ayrıca Antik Dönemde önemli yol güzergahları üzerinde yer almış olan Ilistra (Yollarbaşı), Barata (Madenşehir), Derbe (Kerti Höyük), Sidemaria (Anbar) bölgedeki diğer kentleri oluşturmaktadır. Söz konusu kentlerin aralarında koinon Lykaonon (Lykaonia Birliği) adında bir birlik oluşturmuş oldukları bastırmış oldukları sikkelerden bilinmektedir. Ancak bölgenin ovalık yapısından da kaynaklı olarak söz konusu kentlerin birbirleriyle olan sınırları tespit edilememektedir.

Anahtar Kelimeler: Eskiçağ, Karaman Ovası, Güney Lykaonia, Laranda, Karadağ.

ANCIENT HISTORY AND CITIES OF KARAMAN PLAIN

Karaman and its surroundings have been extremely suitable for settlement with its geopolitical location on the road network connecting the regions of the Ancient Period and its fertile plain. As a matter of fact, the fact that it has been continuously inhabited since the Epipaleolithic Period is the most concrete evidence of this situation.

The city of Landa/Lanta, mentioned as an important cult center in Hittite cuneiform texts, is equated with Karaman. In ancient sources, the name of the region is first mentioned in the work of Sicilian Diodoros in the 4th century BC. Within the framework of the arrangements made by Pompeius Magnus, the areas including Derbe and Laranda were given to Antipatros, the tyrant of Derbe. As a matter of fact, Strabo informs that Derbe was located near Isaurike and that this was the closest country to Cappadocia. In 31 BC, Amyntas, king of Galatia, killed Antipatros of Derbe and captured Derbe and Laranda.
The region was under the rule of the Kingdom of Cappadocia from 17 AD to 38 AD within the framework of Rome's policy of rule through dependent kingdoms. In 38 AD, it was left to Antiochus IV, king of Commagene, by Emperor Caligula.

Birtha (Barata) and Laranda were among the cities overrun by the Sassanid king Shapur I in 260 AD. In the 3rd-4th centuries AD, it was included in the newly created provinces of Isauria and Lykaonia respectively. The region was affected by widespread rebellions and banditry in Isauria in the second half of the 4th century AD.

The most important city of the Karaman Plain, which is located in the Southern Lycaonia Region in the Ancient Period, is Laranda, which is equal to Karaman. Ilistra (Yollarbaşı), Barata (Madenşehir), Derbe (Kerti Höyük), Sidemaria (Anbar) are other cities in the region.

Keywords: Ancient Age, Karaman Plain, South Lycaonia, Laranda.

YAPAY ZEKA KAYGISI: MUHASEBE MESLEĞİNİN SONU MU GELİYOR?

Hakan ACER[1]

Toplum 5.0 veya Endüstri 5.0 çağında, Endüstri 4.0 devriminin en önemli bileşenlerinden biri olan yapay zeka (YZ) teknolojileri pek çok alanda yaygınlaşmış ve kullanımı hızla artmıştır. Günümüzde insanlık, Endüstri 4.0 ve bu teknolojilerin toplumsal refahı nasıl artırabileceği üzerine yoğunlaşmışken, yapay zeka kavramının kökenleri 1950'lerde Alan M. Turing'in "Makineler düşünebilir mi?" sorusu ile atılmış, 1955 yılında ise McCarthy ve ekibi tarafından literatüre kazandırılmıştır.

Bugün, YZ teknolojilerinin ilerlemesi bazı mesleklerin sonunu getirme eğilimindedir. Araştırmalar; çevirmenlik, grafik tasarım, müşteri temsilciliği, sekreterlik, muhasebe ve bankacılık gibi mesleklerin yakın zamanda ortadan kalkabileceğini öne sürmektedir. Bu durum, geleceğin meslekleri arasında görülmeyen bu alanlardaki çalışanlarda mesleklerini kaybetme veya farklı mesleklere uyum sağlama konusunda kaygılar yaratmaktadır.

YZ, en basit tanımıyla, makinelerin insan benzeri görevleri yerine getirme yeteneğini ifade etmektedir. Bu çalışma, geleceğin meslekleri arasında sayılmayan muhasebe mesleğini yürüten muhasebecilerin, YZ teknolojilerine dair kaygı seviyelerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Aynı zamanda, muhasebecilerin teknolojik gelişmeler karşısında mesleki yeterliliklerini sürdürmek için kişisel gelişim adına, adımlar atıp atmadıkları ve gerekirse farklı mesleklere uyum sağlama konusundaki görüşleri de incelenecektir. Bu amaç doğrultusunda, Karaman ve Mersin bölgesindeki serbest muhasebeci mali müşavirlere, Wang ve Wang tarafından geliştirilen ve Terzi tarafından Türkçeye uyarlanan, geçerliliği ve güvenilirliği kanıtlanmış YZ Kaygı Ölçeği uygulanacaktır. Elde edilen veriler SPSS programında analiz edilerek değerlendirilecektir. Etik onay alındıktan sonra başlatılacak çalışmanın, 2025 yılı içinde tamamlanması hedeflenmektedir.

YZ kaygısı ölçeği, dört ana boyuttan oluşmaktadır: öğrenme, iş değiştirme, sosyoteknik körlük ve yapay zeka yapılandırması. Kaygının etkileri hem olumlu hem de olumsuz olabilmektedir. Araştırmalara göre, bazı durumlarda kaygı, bireylerin öğrenmeye daha istekli hale gelmelerini sağlamaktadır ve bu durum öğrenme süreçlerini desteklemektedir. Yüksek YZ kaygısına sahip bireylerin, kariyerlerini değiştirmeye ve yeni beceriler kazanmaya daha istekli oldukları görülmektedir. Ancak, bu tür değişikliklerin her zaman beklenen olumlu sonuçları doğurmayabileceği de belirtilmektedir. YZ teknolojileri, yalnızca yazılım değil, doğru kullanıldığında bir sistem haline gelmektedir. YZ kaygısı, çoğunlukla teknolojinin kendisine odaklanıp, insanları ve onların davranışlarını göz ardı etmekten kaynaklanmaktadır. Sosyoteknik körlük ise, YZ'nin ancak insanlarla ve toplumsal kurumlarla birlikte çalışabileceğini kabul edemeyen kişilerde görülmektedir. Özetle, YZ kaygısı ölçeği, bireylerin YZ teknolojilerine karşı duydukları korku ve rahatsızlıkları ölçerek, bu teknolojilerin nasıl yapılandırılacağı konusunda önemli bilgiler sağlamaktadır.

Yapay zeka (YZ) kaygısına yönelik literatür incelendiğinde, bu kaygının farklı meslek gruplarında çeşitli şekillerde kendini gösterdiği görülmektedir. YZ teknolojilerinin hızlı gelişmesiyle birlikte YZ kaygısı da artmıştır. Ancak bu konuda yapılan bilimsel çalışmalar oldukça sınırlıdır. Başka bir ifade ile Web of Science Core Collection veritabanında sınırlı

[1]Yüksek Lisans Öğrencisi/SMMM, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, SBE, İşletme Bölümü, smmmhakanacer@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4713-7974

sayıda çalışma bulunması, yapay zeka kaygısının hâlâ yeni ve gelişmekte olan bir araştırma alanı olduğuna işaret etmektedir. Örneğin, Demir-Kaymak ve arkadaşları (2024) sağlık sektöründe ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin tıbbi yapay zekâya dair kaygılarını incelemiş, katılımcıların orta düzeyde kaygı duyduklarını, ancak YZ teknolojilerine yönelik hazırlığın kaygı seviyesini yükselttiğini saptamışlardır. Öğretmenler üzerinde yapılan bir diğer çalışmada, Hopcan ve arkadaşları (2024), öğretmenlerin YZ hakkında bilgi edinme konusunda kaygı duymadıklarını; ancak yapay zekanın istihdam ve sosyal yaşama etkileri konusunda endişelendiklerini belirtmişlerdir. Benzer şekilde, Chen ve Zhao (2024) e-ticaret sektöründe YZ'nin hızla yayılmasıyla, çalışanların YZ'ye karşı öğrenme ve iş değiştirme kaygısı gibi tepkiler geliştirdiklerini ortaya koymuşlardır. Fizyoterapistler üzerinde yapılan bir diğer araştırmada Özel ve Özdemir (2024), bu grubun YZ'ye yönelik kaygılarının düşük, hazır bulunuşluklarının ise yüksek olduğunu ve YZ tabanlı uygulamaları kullanmaya istekli olduklarını gözlemlemişlerdir. Son olarak, Ergin ve arkadaşları (2023) ameliyathane hemşirelerine yönelik çalışmasında, YZ ve robotik hemşirelerin bilgi seviyesini ve kaygı düzeyini artırdığını göstermiştir. Bu bağlamda, sağlık, eğitim ve e-ticaret sektörlerinde yapay zekanın yarattığı kaygı, mesleki güvenlik, sosyal etkiler ve teknolojiye uyum gibi çeşitli boyutlarıyla ele alınmaktadır.

Endüstri 4.0 ve alt bileşenlerinin 2011 yılında Almanya Hannover Fuarı'nda tanıtılmasının ardından, muhasebe alanında dijitalleşme ve yapay zeka teknolojileri açısından önemli gelişmeler yaşanmıştır. İlk olarak, 2011'de e-Defter, 2015'te Elektronik Vergi Dairesi Başkanlığı (e-VDP), 2018'de ise ikinci sınıf tacirler için Defter Beyan Sistemi (DBS) hayata geçirilmiştir. 2020'de e-Fatura, e-Arşiv Fatura, e-Serbest Meslek Makbuzu (e-SMM), ve e-İrsaliye gibi uygulamalar devreye alınmış, böylece kağıt ortamındaki belgeler yerini dijital çözümlere bırakmıştır. 2023'te Dijital Vergi Dairesi kurulmuş ve Gelir İdaresi Başkanlığı'nın sunduğu tüm hizmetler tek bir platformda toplanarak kullanıcıların bu hizmetlere kolay, hızlı ve güvenli bir şekilde erişimi sağlanmıştır.

Yapay zeka ve dijitalleşme alanındaki gelişmelere paralel olarak, muhasebe mesleği de dönüşüm sürecine girmiştir. Özellikle defter tutma ve beyanname işlemlerinin yakın gelecekte sona ermesi ve mesleğin mali mühendislik veya denetim alanına doğru evrilmesi yönündeki öngörüler giderek güç kazanmaktadır. Bu çerçevede, TÜRMOB'a kayıtlı 132 bin ruhsatlı muhasebecinin yapay zeka kaygısını ve teknolojik gelişmelere yönelik hazırlık düzeyini ölçmeyi hedefleyen bir çalışma yapılması planlanmaktadır.

Sonuç olarak bu çalışma, YZ kaygısının muhasebeciler üzerindeki etkilerini incelemeyi ve mevcut literatüre önemli katkılar sağlamayı hedeflemektedir. Özellikle muhasebe mesleği üzerine odaklanarak, YZ'nin mesleklerde yarattığı kaygıyı anlamada önemli bir boşluğu dolduracağı düşünülmektedir. Literatürde sağlık, eğitim ve e-ticaret sektörlerinde yapılan araştırmalar, YZ kaygısının farklı sektörlerde farklı şekillerde görüldüğünü ortaya koymuş olsa da, muhasebe sektörüne dair bir incelemeye rastlanılamamıştır. Bu bağlamda, çalışmanın muhasebe mesleği ve YZ kaygısı üzerine ulaşacağı sonuçların, gelecekte mesleğin gelişim stratejilerinin belirlenmesinde rehberlik edeceği düşünülmektedir. Ayrıca, YZ'nin muhasebe alanındaki etkilerini tartışacak olan bu çalışma, dijitalleşme ve YZ teknolojilerinin meslekleri nasıl dönüştüreceğini daha iyi anlamamıza yardımcı olacak ve meslek mensuplarının bu değişimlere nasıl adapte olabileceklerini gösterecektir.

Anahtar Kelimeler: Yapay Zeka, Yapay Zeka Kaygısı, Endişe, Muhasebe, Muhasebeciler.

AI ANXIETY: IS THE ACCOUNTING PROFESSION COMING TO AN END?

In the era of Society 5.0 and Industry 5.0, artificial intelligence (AI) technologies, a major component of Industry 4.0, have become increasingly widespread. While society focuses on how these technologies can improve social welfare, AI's origins date back to Alan Turing's 1950s question, "Can machines think?" and its formal introduction by McCarthy in 1955. AI's rapid growth is leading to the potential extinction of professions like translation, graphic design, customer service, secretarial work, accounting, and banking. This development creates concerns about job security and the need for adaptation in these sectors.

This study aims to assess the level of AI anxiety among accountants, a profession not typically linked with the future of work. Additionally, it will investigate whether accountants are taking steps to maintain professional competence in the face of technological advancements and their readiness to transition to other roles. The study will involve certified public accountants in Karaman and Mersin, using the AI Anxiety Scale developed by Wang and Wang and adapted into Turkish by Terzi. The data will be analyzed through SPSS software. The research is expected to conclude by 2025.

A review of the literature on AI anxiety shows varying concerns across different professions. Studies have found AI-related anxiety in healthcare, education, and e-commerce sectors, with worries about job security and professional safety. Concurrent with AI's rise, the accounting profession is transforming, with predictions suggesting that tasks like bookkeeping and tax filings may phase out, and the profession may evolve toward financial engineering or auditing in the near future.

Keywords: Artificial Intelligence (AI), AI Anxiety, Anxiety, Accounting, Accountants.

BİLİŞİM SEKTÖRÜ FİRMALARININ FİNANSAL PERFORMANSLARININ İNCELENMESİ

Saniye AYAZ KAYAN[1]

Bir işletmenin, yatırımın veya projenin finansal açıdan ne kadar başarılı olduğunu ölçen bir kavram olan finansal performans genellikle kâr, gelir, gider, nakit akışı ve maliyetler gibi finansal göstergelere dayanarak değerlendirilir. İşletmelerin geçmiş dönemlerdeki ve mevcut durumdaki mali durumunu anlamak ve gelecekteki başarılarını tahmin etmek için finansal performans analizleri yapılır. Dünya genelinde bilişim şirketlerinin gelişimi, 20. yüzyılın ortalarından günümüze kadar hızlanarak devam eden bir dönüşüm sürecine sahiptir. Bu süreçte, bilgisayar ve yazılım teknolojilerinin gelişimiyle birlikte internetin yaygınlaşması, mobil cihazların yükselişi ve yapay zekanın büyümesi gibi önemli aşamalar yaşanmıştır. Bilişim şirketlerinin gelişim sürecinde 5 ana evre mevcuttur. Bunlar; ana bilgisayarların gelişimi, kişisel bilgisayarlar ve yazılımın yükselişi, internet devrimi ve dot-com patlaması, mobil teknolojiler, sosyal medya ve bulut bilişim, büyük veri, yapay zeka ve Iot ve son olarak dijital dönüşüm, metaverse ve yapay zekanın yaygınlaşmasıdır.

Bilişim şirketlerinin karlılıkları, genel olarak yüksek bir seviyede olup, özellikle bulut bilişim, yapay zeka, dijital reklamcılık ve yazılım hizmetleri gibi alanlar güçlü büyüme ve karlılık yaratmaktadır. Ancak, ekonomik belirsizlikler, artan rekabet ve düzenleyici engeller gibi faktörler, karlılığı zaman zaman olumsuz etkileyebilir. Bu nedenle sektördeki karlılıklar genellikle şirketin stratejilerine, teknolojiye yaptığı yatırımlar ile küresel ekonomik koşullara bağlı olarak değişiklik gösterebilmektedir. Bu şirketlerin karlılık oranlarının etkileyen faktörler; dijitalleşme ve bulut teknolojileri, rekabet ve fiyat baskıları, döviz kurları ve ithal maliyetler ve ar-ge yatırımlarıdır.

Borsa İstanbul'daki teknoloji ve bilişim şirketlerinin genel performansını takip etmek için BIST Teknoloji Endeksi (BIST XTEK) izlenebilir. Bu endeks, bilişim sektöründeki şirketlerin ortalama performansını yansıtır. Endeksteki şirketlerin genel karlılık oranı, sektördeki büyüme beklentilerine, dijital dönüşüm projelerine ve dış pazar taleplerine bağlı olarak zamanla değişebilir.

Bu çalışmada, Türkiye'nin en önemli finansal piyasası olan Borsa İstanbul'da işlem gören bilişim sektörü şirketlerinin finansal performansları incelenmiştir. Çalışmanın amacı, bu sektörde faaliyet gösteren 21 şirketin 2021-2023 yıllarına ait finansal performanslarını karşılaştırmalı tablolar tekniğiyle analiz etmek ve sektörel dinamikleri anlamaktır. Çalışmada öncelikle literatür taraması gerçekleştirilmiş, sonrasında ise veri seti ve yöntem bilgisi sunulmuştur. Şirketlerin finansal performanslarının yatırım açısından önemi bu konu ile ilgili birçok araştırmayı da beraber getirmiştir. Bu konu ile ilgili daha önce Omondi ve Muturi (2013) Kenya'daki Nairobi, Ndrurua (2023), Umar (2008), Awwad ve Salem (2019), Ergül (2014), Ömürbek ve Kınay (2013), Bayrakdaroğlu (2010), Kılıç (2020), Cebeci ve Özbilgin (2015), tarafından çalışmalar yapılmıştır. Çalışmada kullanılan Borsa İstanbul'a kayıtlı 21 bilişim şirketinin 2021-2023 yıllarına ait veriler, https://borfin.com/adresinde yayınlanan mali raporlarından elde edilmiştir. Finansal performans ölçütü olarak net kâr marjı, aktif kârlılık ve özsermaye kârlılığı oranları kullanılmıştır. Karşılaştırmalı tablo analizi yöntemi uygulanarak bu oranlardaki değişiklikler hem tutarsal hem de yüzdesel olarak değerlendirilmiştir.

[1] Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi

Karşılaştırmalı analiz, belirli tarihlerde hazırlanmış mali tablolardaki kalemlerdeki değişikliklerin incelenmesi ve değerlendirilmesidir. Bu analizde, kalemler arasındaki ilişkiler değil, zaman içinde meydana gelen artış ve azalışlar gözlemlenir. Karşılaştırmalı tablo analizi yaparken, en az iki döneme ait verilerin bulunması, karşılaştırma yapabilmenin temel şartıdır.

Ardyz, Arena, Edata, Vbtyz, Fonet, Indes gibi şirketlerde 2023 yılında karlılıklar büyük oranda artmış, bazı şirketler ise özellikle Atatp, Smart, Kfeın, Manas gibi şirketlerde büyük kayıplar yaşamıştır. Bu artışlar yatırımcılar için olumlu bir gösterge olurken, azalan karlılık oranları ise yatırım açısından riskli olabileceğini göstermektedir. Çalışmada en iyi performans gösteren şirketler; Edata ve Vbtyz 2023'te tüm karlılık oranlarında artış göstermiştir. Edata'nın tüm karlılık oranlarında artış görülmüştür. Vbtyz hem net kâr marjında hem de aktif ve özsermaye kârlılığında yüksek oranlarda artış sağlamıştır. Arena şirketi 2023 yılında net kar marjı ve özsermaye karlılığı önemli bir artış göstermiştir. Bu şirketler bulut bilişim ve yazılım hizmetlerine yatırım yapmaları nedeniyle yüksek kâr marjlarıyla çalışır ve sürdürülebilir gelir kaynakları oluşturmaktadır. Aynı zamanda pandemi sonrası e-ticaret ve dijital çözümler alanında genişlemeye gitmişlerdir. Zayıf performans gösteren şirketler; Smart, Atatp, ve Manas gibi şirketler, 2023'te ciddi zararlar açıklamışlar karlılık oranları düşmüştür. Örneğin, Smart'ın aktif kârlılığı %157, net kâr marjı ise %163 oranında düşüş göstermiştir. Kfeın ve Ingrm, aktif karlılık ve özsermaye karlılığı açısından büyük kayıplar yaşarken, karlılıkları negatif seviyelerde kalmıştır. Genel olarak değerlendirilecek olursa Fonet, Httbt, ve Indes gibi şirketler, 2023'te karlılıklarında artış göstermiş, ancak bu artışlar sınırlı kalmıştır. Despc ve Dgate gibi şirketler, karlılık oranlarında büyük kayıplar yaşamışlardır. Teknolojik gelişmelere uyum sağlamakta gecikme, maliyet baskısı altında çalışma, başarısız Ar-Ge yatırımları ve dış finansmana bağlılık bu şirketlerin kar marjlarında düşüşe neden olmuştur. Genel olarak bazı şirketler dijitalleşme ve teknoloji yatırımlarından faydalanarak kârlılıklarını artırırken, diğerleri ekonomik belirsizlikler veya yönetim sorunları nedeniyle finansal sıkıntılar yaşamaktadır. Yapılan bu çalışma yöneticiler için stratejik kararlar almak ve sorunları çözmek için rehberlik edebilir. Bankalar ve kredi kurumları için işletmelere kredi verme kararlarını etkileyebilir. Çalışanlar için ise şirketin uzun vadeli sağlığı ve iş güvencesi açısından önemlidir. Çalışma, yatırımcılar, yöneticiler ve diğer paydaşlar için önemli görüşler sunmaktadır. Dijitalleşme ve teknoloji yatırımlarına odaklanmanın, bilişim sektöründe sürdürülebilir büyüme ve yüksek kârlılık sağladığı vurgulanmıştır. Bu bulgular, yatırım kararlarını desteklemek ve sektördeki potansiyel fırsatları değerlendirmek için önemli bir rehber niteliğindedir.

Anahtar Kelimeler: Finansal Performans, Borsa İstanbul, Bilişim Sektörü.

ANALYSIS OF FINANCIAL PERFORMANCE OF IT SECTOR COMPANIES: THE CASE OF STOCK EXCHANGE ISTANBUL COMPANIES

Financial performance, a concept that measures how financially successful a business, investment or project is, is usually evaluated based on financial indicators such as profit, income, expenses, cash flow and costs. Financial performance analyses are conducted to understand the past and current financial position of businesses and to predict their future success. The profitability of IT companies is generally high, with areas such as cloud computing, artificial intelligence, digital advertising and software services generating strong growth and profitability. However, factors such as economic uncertainties, increased competition and regulatory hurdles can sometimes negatively affect profitability. This study examines the financial performance of IT sector companies listed on Borsa Istanbul, Turkey's most important financial market. The aim of the study is to analyze the financial performances

of 21 companies operating in this sector for the years 2021-2023 using the comparative tables technique and to understand the sectoral dynamics. In the study, firstly, a literature review was made and then continued with the data set and methodology. The findings are interpreted and the study is completed with the conclusion section. Companies such asArdyz, Arena, Edata, Vbtyz, Fonet, Indes had a significant increase in profitability in 2023, while some companies experienced large losses, especially Atatp, Smart, Kfein, Manas. While these increases are a positive indicator for investors, decreasing profitability rates indicate that investment may be risky.

Profitable companies operate with high profit margins and create sustainable sources of income as they invest in cloud computing and software services. They have also expanded in e-commerce and digital solutions after the pandemic. Companies with low profitability have experienced a delay in adapting to technological developments, operating under cost pressures, unsuccessful R&D investments and dependence on external financing, which has led to a decline in their profit margins. In general, some companies have benefited from investments in digitalization and technology to increase their profitability, while others are experiencing financial difficulties due to economic uncertainties or management problems.

Keyword: Financial Performance, Borsa Istanbul, It Sector.

KRİPTO PARA PİYASALARI VE HİSSE SENEDİ PİYASALARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ: GELİŞMİŞ VE GELİŞMEKTE OLAN PİYASALARDAN ÖRNEKLER

Müge SAĞLAM BEZGİN[1]

Getiri ve volatilite aktarımı ile ölçülen piyasalar arası bağlantılılık, küresel finans hakkında yeni bilgiler sunmakla birlikte portföy ve riskten korunma kararları üzerinde de strateji üretilmesine olanak sağlamaktadır. Bu konu, geleneksel finansal varlıklar ve kripto para birimleri arasında artan piyasa entegrasyonunun ortaya çıkmasıyla daha önemli hale gelmiştir. Kripto varlık piyasası ve hisse senedi piyasası arasındaki ilişki, finansal piyasalardaki dinamikleri anlamak açısından da önemli bir konudur. Kripto paralar çoğu zaman piyasa aktörleri tarafından hisse senedi piyasalarındaki dalgalanmalara karşı bir koruma aracı olarak düşünülmektedir. Ancak bu durum piyasa koşullarına ve yatırımcı duyarlılığına bağlıdır ve zamanla değişmektedir. Başka bir ifadeyle bu ilişki karmaşıktır ve literatürdeki çalışmalar Bitcoin'in özellikle belirsizliğin veya piyasa stresinin arttığı dönemlerde sürekli olarak güvenli bir liman olarak hareket etmeyebileceğini göstermektedir. Bu durum kripto paraları portföy çeşitlendirme stratejilerinin bir parçası olarak değerlendiren yatırımcılar için çok önemlidir. Kripto varlıklar piyasa aktörlerince çoğu zaman hisse senetlerine alternatif yatırım araçları olarak kabul edilse de zaman zaman kripto varlıklar ve hisse senedi piyasalarının aynı yönde hareket ettikleri de görülmüştür. Bu nedenle, portföy yönetimi açısından bu piyasalar arasındaki dinamik ilişkilerin yönünü tespit etmek önem arz etmektedir. Bu bağlamda bu çalışmada kripto varlıklar ile hisse senedi piyasaları arasındaki ilişkinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada; kripto para piyasasının temsilinde kripto varlıklar içerisinde ilk ve en yüksek işlem hacmine sahip olması nedeniyle gösterge kripto para olarak kabul edilen Bitcoin verilerinden ve hisse senetlerinin temsilinde MCSI sınıflamasına göre gelişmekte olan piyasa olarak Borsa İstanbul ve gelişmiş piyasa olarak SP500 endeks verilerinden yararlanılmıştır. Bitcoin piyasasının haftanın her günü ve 24 saat açık olması nedeniyle verileri aynı düzeyde ifade edebilmek adına Bitcoin verileri ağırlıklı ortalama yöntemiyle hisse senedi piyasalarıyla uyumlaştırılmıştır. Çalışmanın veri seti aralığı Ocak 2023-Eylül 2024 dönemidir. Bu dönem aralığında işlem günü kapanış fiyatlarından elde edilen logaritmik getiri serileri incelemede kullanılmıştır. Uyumlaştırma sonrası logaritmik getiri verilerinin durağanlık düzeyleri incelenmiştir. Durağanlık tespitinde finansal zaman serileri analizinde yapısal kırılmaları göz önüne alarak durağanlık sınaması yapan Lee-Strazicich LM birim kök testinden faydalanılmıştır. Durağanlık sınamaları sonrası getiri serilerinin düzey değerlerinin durağan olduğu görüldüğünden sonraki aşamaya getiri serilerinin düzey değerleriyle devam edilmiştir. Zaman serileri arasındaki dinamik ilişkilerin tespitinde dalgacık tutarlılık analizinden yararlanılmıştır. İki etkileşimli faktör arasındaki öncü göstergeyi tespit etmek veya iki değişken arasındaki nedenselliği ve birlikte hareketi tahmin etmek için yaygın olarak tercih edilen bu yöntem özellikle zaman serisi verilerinde farklı frekans bölgelerindeki benzerlik veya benzemezlik derecesini belirler. Dalgacık tutarlılık analizi, çeşitli değişkenler arasındaki birlikte hareket bağlantılarını ortaya çıkarabilir. Genel olarak dalgacık tekniği, araştırmacıların farklı sinyaller arasındaki korelasyon ve faz ilişkilerini değerlendirmelerine olanak tanıyarak bu değişkenlerin zaman içinde nasıl etkileşime girdiği ve birbirlerini nasıl etkilediğine dair içgörüler sağlar. Finansal zaman serisi verileri arasındaki dinamik ilişkinin incelenmesinde dalgacık tutarlılığı periyodları 4-8-16-32-64 ve 128 dönem (işlem günü) olarak belirlenmiştir. Dalgacık tutarlılık analizi sonucunda Bitcoin ve SP500 arasında dinamik

[1] Doç. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, İ.İ.B.F. İşletme Bölümü, mugesaglam@kmu.edu.tr

bir korelasyon ilişkisi olduğu istatistiksel olarak kabul edilmiştir. Bu ilişkinin 4-8 dönem arasında güçlü olduğu anlaşılmıştır. Bitcoin ve SP500 arasındaki dinamik ilişki yönü karşılıklı olup pozitif yönlüdür. Başka bir deyişle Bitcoin fiyatındaki herhangi bir değişiklik SP500'te farklı yönlü bir değişikliği neden olmamaktadır. Aynı şekilde SP500 endeksindeki herhangi bir değişiklikte Bitcoin fiyat yönünde 4-8 dönemlik bir aralıkta aynı yönde değişiklik gerçekleşmektedir. Buradan hareketle Bitcoin SP500 yatırımcısı için alternatif bir yatırım aracı olma özelliğini yitirmekte, Modern Portföy Teorisi, portföy çeşitlendirme stratejisi bağlamında portföyün standart sapmasını azaltmamaktadır. Nitekim Modern Portföy Teorisi yatırımcının portföyünün riskinin azaltılmasında portföye negatif yönlü finansal varlıkların eklenmesi gerektiğini savunmaktadır. Dolayısıyla Modern Portföy Teorisi'ne göre Bitcoin ve SP500 ile oluşturulmuş bir portföyün riskinin düşük olması beklenemez. Çalışmanın bir diğer değişkeni Borsa İstanbul 100 gösterge endeksidir. Bitcoin ve BİST100 getiri serileri arasındaki dinamik ilişkinin incelendiği dalgacık tutarlılık analizi sonucunda Bitcoin ve BIST100 arasında güçlü bir korelasyon ilişkisi olduğu istatistiksel olarak kabul edilmiştir. Bu ilişkinin özellikle belirli zaman aralıklarında ve frekanslarda dikkat çekici boyutta olduğu anlaşılmıştır. Bitcoin ve Borsa İstanbul100 endeks getirisi arasındaki karşılıklı ilişkinin 32-128 aralığında koherans bölgelerine daha yoğun olduğu dolayısıyla iki seri arasındaki ilişkinin daha uzun vadeli hareketlerde görülebileceği anlaşılmıştır. Bu sonuçlardan hareketler uzun vadeli yatırım yapmayı düşünen bir yatırımcının 32-64 ve 128 dönemlik yüksek periyotlardaki (güçlü korelasyonları dikkate aldığında bu iki varlığın uzun vadede benzer hareketler sergileyebileceğinden hareketle çeşitlendirme amacıyla portföyde farklı varlık sınıfları tercih etmesi gerektiği gözlemlenmiştir. Çalışma sonucunda kripto varlıkların geleneksel piyasalara olan entegrasyonunun artmasıyla yatırımcılar için hem fırsatlar hem de riskler doğurmakta olduğu kabulüyle Bitcoin'in hem SP500 hem de BIST100 ile farklı periyotlarda pozitif korelasyon göstermesi bulgusu, kripto varlıkların bağımsız hareket eden bir yatırım aracı olma özelliğinin azaldığı kabul edilmiştir. Çalışma bulgularından hareketle politika önerisi olarak; Bitcoin ve hisse senedi piyasalarının birlikte hareket ettiği dönemlerde, çeşitlendirme sağlamak amacıyla alternatif varlık sınıflarına yönelmek gerektiği söylenebilir. Ayrıca Bitcoin ve SP500 veya BIST100 arasındaki pozitif korelasyon, bu varlıkların birlikte taşınmasının riskten korunma stratejileri için uygun olmadığını göstermektedir. Bu çalışma finansal piyasalar arasındaki dinamiklerin daha iyi anlaşılmasına katkı sağlamakta ve yatırım stratejilerinin optimizasyonuna rehberlik etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kripto Para, Borsa, Dinamik Korelasyon, Dalgacık Tutarlılık Analizi.

EXAMINING THE RELATIONSHIP BETWEEN CRYPTOCURRENCY MARKETS AND EQUITY MARKETS: EXAMPLES FROM DEVELOPED AND EMERGING MARKETS

This study aims to provide new insights for portfolio management and hedging strategies by examining the dynamic relationship between the cryptocurrency market and equity markets. Bitcoin is used to represent the cryptocurrency market, while the SP500 (developed market) and Borsa Istanbul BIST100 (emerging market) indices are used to represent the equity markets. Logarithmic return series obtained from daily closing prices for the period January 2023- September 2024 are analyzed. The stationarity of the time series is assessed using the Lee-Strazicich LM unit root test, which accounts for structural breaks, and the series are stationary at their level values. Wavelet coherence analysis was used to determine the dynamic relationship between the markets, and the data were analyzed at different frequency and time scales.The analysis shows that there is a strong and positive correlation between

Bitcoin and the SP500 in the short term. This relationship suggests that Bitcoin has lost its status as an alternative investment instrument for SP500 investors and does not offer portfolio diversification benefits in the context of Modern Portfolio Theory. On the other hand, the relationship between Bitcoin and the BIST100 is concentrated in longer-term periods. In the long run, both assets exhibit similar movements, suggesting that different asset classes should be preferred in portfolio diversification strategies.

Keywords: Cryptocurrency, Stock Market, Dynamic Correlation, Wavelet Coherence Analysis.

TEKNOLOJİ SEKTÖRÜNDE KİLİT DENETİM KONULARI: BORSA İSTANBUL TEKNOLOJİ ENDEKSİ (XUTEK) ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Serhat ŞAMİL[1]

Bağımsız denetim raporlarında bilgi seviyesini artırmaya yönelik reformlar, son yıllarda önem kazanmıştır. Bu kapsamda Uluslararası Denetim Standardı (ISA) 701, "Kilit Denetim Konuları" (KDK) kavramını denetim raporlarına dahil ederek, denetim süreçlerinde öne çıkan önemli konulara odaklanmayı teşvik etmektedir. Bu yaklaşım, finansal raporlamanın güvenilirliğini ve şeffaflığını artırmayı amaçlamaktadır.

Teknoloji sektörü, dinamik yapısı ve kendine özgü muhasebe uygulamalarıyla, KDK'ların belirlenmesi açısından öne çıkan bir alan olarak değerlendirilebilir. Bu çalışma, Borsa İstanbul Teknoloji Endeksi'nde (XUTEK) yer alan şirketlerin bağımsız denetim raporlarında belirtilen KDK'ları inceleyerek, sektöre özgü finansal raporlama dinamiklerini ve bu dinamiklerin denetim süreçlerine yansımalarını anlamayı hedeflemektedir. Araştırma, sektörel özelliklerin ve genel ekonomik koşulların denetim üzerindeki etkilerine ışık tutmayı amaçlamaktadır.

Kilit Denetim Konuları (KDK)

Kilit Denetim Konuları (KDK), denetim sırasında öne çıkan ve yüksek risk taşıyan kritik konuları ifade eder. Uluslararası Denetim Standardı (ISA) 701, bu önemli konuların denetim raporlarında açıklanmasını gerektirerek raporların bilgilendirici değerini artırmayı hedefler. KDK uygulamaları, finansal raporlama süreçlerinde şeffaflık sağlamaya ve yatırımcı güvenini artırmaya yönelik önemli bir adım olarak görülmektedir (Gold vd., 2012; IAASB, 2015; Rahaman vd., 2022).

Denetim raporlarındaki KDK açıklamaları, kullanıcıların daha fazla bilgiye ulaşmasına ve raporların firma-özel bir yaklaşımla hazırlanmasına imkân tanımaktadır. Ayrıca, KDK'ların açıklanması, özellikle gelişmekte olan pazarlarda sermaye piyasası katılımcıları için değerli bilgiler sunmaktadır. Çalışmalar, bu açıklamaların yatırım kararlarını etkileyebildiğini ve denetim süreçlerine olan güveni artırdığını göstermektedir (Sirois vd., 2018).

Sonuç olarak, KDK'lar, denetim süreçlerinde kritik konuların belirlenmesinde ve finansal raporlamanın daha anlaşılır hale getirilmesinde önemli bir araç olarak değerlendirilmektedir.

Metodoloji

Bu araştırmada, Borsa İstanbul Teknoloji Endeksi'nde (XUTEK) yer alan şirketlerin 2023 yılına ait bağımsız denetim raporlarındaki Kilit Denetim Konuları (KDK) analiz edilmiştir. XUTEK'teki şirketlerin kamuya açık denetim raporlarından elde edilen veriler, Uluslararası Denetim Standardı (ISA) 701 kapsamında incelenmiş, KDK'lar içeriklerine göre sınıflandırılmış ve sıklıkları analiz edilmiştir. Bu analiz aracılığıyla teknoloji sektörüne özgü finansal raporlamanın dinamikleri ve genel ekonomik koşulların etkisi değerlendirilmiştir.

Bulgular

Tablo 1, XUTEK'teki şirketlerin bağımsız denetim hizmetlerini üstlenen firmaların dağılımını göstermektedir. Veriler, teknoloji sektöründe "Büyük Dörtlü" olarak bilinen PwC, EY, Deloitte

[1] Dr. Öğr. Üyesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Fakültesi, Bölümü, e-mail: sesamil@kmu.edu.tr, Orcid ID: https://orcid.org/my-orcid?orcid=0000-0002-5503-9565

ve KPMG’nin 12 şirketin denetimini üstlenerek sektörde güçlü bir varlığa sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca, Kavram Bağımsız Denetim ve Danışmanlık A.Ş. gibi orta ölçekli yerel ve uluslararası firmaların da sektörde etkili olduğu ve Kavram A.Ş.’nin 6 şirketle en fazla denetim yapan firma olduğu görülmektedir. Bu durum, sektörde farklı denetim yaklaşımlarının kullanıldığını ve uzmanlık arayışının önemli olduğunu göstermektedir.

Tablo 1: XUTEK Şirketlerini Denetleyen Bağımsız Denetim Firmaları ve Şirket Dağılımları

Denetim Firması	Denetlediği Şirket Sayısı
Kavram Bağımsız Denetim ve Danışmanlık A.Ş. (Crowe Global üyesi)	6
Güreli Yeminli Mali Müşavirlik ve Bağımsız Denetim Hizmetleri A.Ş. (Baker Tilly International üyesi)	3
Ram Bağımsız Denetim ve Danışmanlık A.Ş. (ShineWing International üyesi)	3
PricewaterhouseCoopers Türkiye	5
Ernst & Young Türkiye	3
Deloitte Türkiye	2
Denge Ankara Bağımsız Denetim Yeminli Mali Müşavirlik A.Ş. (Mazars üyesi)	2
BDO Türkiye	2
KPMG Türkiye	2
HSY Danışmanlık ve Bağımsız Denetim A.Ş. (Crowe Global üyesi)	2
MGI Bağımsız Denetim A.Ş. (MGI Worldwide üyesi)	1
Vezin Bağımsız Denetim A.Ş. (HLB International üyesi)	1
Karar Bağımsız Denetim ve Danışmanlık A.Ş. (Abacus Worldwide üyesi)	1
Yeditepe Bağımsız Denetim ve Yeminli Mali Müşavirlik A.Ş.	1
Grant Thornton Türkiye	1
Finansal Eksen Bağımsız Denetim ve Danışmanlık A.Ş. (CGI Global Alliance AG üyesi)	1

Tablo 2'ye göre, 2023 yılında Türkiye'deki tüm sektörlerde uygulanan TMS 29 (Yüksek Enflasyonlu Ekonomilerde Finansal Raporlama), teknoloji sektöründe en sık raporlanan Kilit Denetim Konusu (KDK) olmuştur. Bu durum, ülke genelindeki enflasyon muhasebesi düzenlemelerinden kaynaklanmakla birlikte, sektörün karmaşık finansal yapıları da bu konunun öne çıkmasında etkili olmuştur.

Sektöre özgü KDK'lar arasında hasılat muhasebesi önemli bir yer tutmaktadır. Teknoloji şirketlerinin abonelik tabanlı gelirler, yazılım lisansları ve donanım satışları gibi farklılaşan gelir modellerine sahip olması, IFRS 15 uyumunun denetimlerde kritik bir odak noktası olmasını sağlamıştır. Bu durum, sektörün yenilikçi iş modellerinden kaynaklanan muhasebe zorluklarını yansıtmaktadır.

Tablo 2: XUTEK'deki Firmaların Kilit Denetim Konuları

Kilit Denetim Konusu	Frekans
TMS 29 “Yüksek Enflasyonlu Ekonomilerde Finansal Raporlama” Uygulaması	35
Hasılatın Muhasebeleştirilmesi / Kaydedilmesi	31
Geliştirme Maliyetlerinin Aktifleştirilmesi	15
Ticari Alacaklar	8
Şerefiye Değer Düşüklüğü Testi	5
Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı	3
Finansal Borçlar	2
İlişkili Taraf İşlemleri	2
Finansal Yatırımların Gerçeğe Uygun Değeri	1
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	1
Nakit ve Nakit Benzerleri	1
İşletme Birleşmesinin Muhasebeleştirilmesi ve Şerefiye Değer Düşüklüğü	1
Ciro Primi, Satış İndirimleri, Stok ve Fiyat Koruması ve Pazarlama Fonları	1

Bir diğer dikkat çeken KDK ise geliştirme maliyetlerinin aktifleştirilmesidir. Ar-Ge faaliyetlerinin yoğun olduğu teknoloji sektöründe, bu maliyetlerin doğru bir şekilde muhasebeleştirilmesi ve IAS 38'e uygunluğu, bağımsız denetim süreçlerinde önemli bir denetim alanı oluşturmuştur. Bu konu, finansal raporlarda şeffaflık ve güvenilirliğin sağlanması açısından kritik öneme sahiptir.
Ticari alacakların geri kazanılabilirliği ve şerefiye değer düşüklüğü testleri, teknoloji sektöründe dikkat çeken diğer KDK'lar arasında yer almaktadır. Ticari alacakların değerlendirilmesi, şirketlerin finansal risklerini yönetmek açısından önem taşırken, şerefiye değer düşüklüğü testleri, sektörün birleşme ve satın alma faaliyetlerindeki yoğunluğunu yansıtmaktadır.

Genel olarak, teknoloji sektöründeki denetim raporlarında yer alan KDK'lar, sektörün yenilikçi ve dinamik yapısının finansal raporlamaya yansıyan zorluklarını ortaya koymaktadır. Bu durum, denetim süreçlerinin sektör özelliklerine göre özelleştirilmesi gerektiğini açıkça göstermektedir.

Sonuç

Bu çalışma, Borsa İstanbul Teknoloji Endeksi’ndeki (XUTEK) şirketlerin bağımsız denetim raporlarındaki Kilit Denetim Konuları’nı (KDK) analiz ederek, makroekonomik koşulların ve sektöre özgü dinamiklerin denetim süreçlerine etkisini incelemiştir. 2023 yılında TMS 29’un yaygın raporlanması, genel ekonomik koşulların etkisini ortaya koyarken, hasılat muhasebesi, geliştirme maliyetleri ve ticari alacaklar gibi sektöre özgü KDK’lar, teknoloji şirketlerinin yenilikçi yapısını ve finansal zorluklarını yansıtmaktadır. Şerefiye değer düşüklüğü ve ticari alacaklar gibi konular, denetim süreçlerinin sektörün ihtiyaçlarına göre uyarlanmasının önemini vurgulamaktadır. Araştırma, KDK’ların finansal raporlama ve denetim süreçlerindeki kritik rolüne dair değerli içgörüler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kilit Denetim Konuları, Teknoloji Şirketleri, Borsa İstanbul Teknoloji Endeksi (XUTEK)**.**

KEY AUDIT MATTERS IN THE TECHNOLOGY SECTOR: A STUDY ON THE BORSA ISTANBUL TECHNOLOGY INDEX (XUTEK)

This study examines key audit matters (KAMs) disclosed in the independent audit reports of companies listed under the Borsa Istanbul Technology Index (XUTEK). It aims to highlight the financial reporting dynamics unique to the technology sector and their impact on audit processes. The findings indicate that the most frequently reported KAM in 2023 was the application of IAS 29 for hyperinflationary economies, reflecting broader economic challenges rather than sector-specific issues.

Sector-specific KAMs, such as revenue recognition, development cost capitalization, and trade receivables' recoverability, underline the complexities of the sector's innovative business models and financial structures. Revenue recognition, governed by IFRS 15, emerges as a critical area due to diverse revenue models like subscriptions and software licensing. The treatment of development costs and trade receivables further reflects the sector's operational and financial risks.

The study underscores the importance of tailored audit approaches to address these unique challenges, emphasizing KAMs' role in enhancing financial reporting transparency and reliability.

Keywords: Key Audit Matters, Technology Companies, Borsa Istanbul Technology Index (XUTEK).

KAYNAKÇA

Gold, A., Gronewold, U., & Pott, C. (2012). The ISA 700 Auditor's Report and the Audit Expectation Gap – Do Explanations Matter? *International Journal of Auditing*, *16*(3), 286-307. https://doi.org/10.1111/j.1099-1123.2012.00452.x

IAASB. (2015). *International Standard on Auditing (ISA) 701 (NEW), Communicating Key Audit Matters in the Independent Auditor's Report | IAASB*. https://www.iaasb.org/publications/international-standard-auditing-isa-701-new-communicating-key-audit-matters-independent-auditor-s-3

Rahaman, M. M., Hossain, M. M., & Bhuiyan, M. B. U. (2022). Disclosure of key audit matters (KAMs) in financial reporting: Evidence from an emerging economy. *Journal of Accounting in Emerging Economies, 13*(3), 666-702. https://doi.org/10.1108/JAEE-11-2021-0355

Sirois, L.-P., Bédard, J., & Bera, P. (2018). The Informational Value of Key Audit Matters in the Auditor's Report: Evidence from an Eye-Tracking Study. *Accounting Horizons*, *32*(2), 141-162. https://doi.org/10.2308/acch-52047

ÇOK KUŞAKLI İŞYERLERİ VE İNSAN KAYNAKLARI UYGULAMALARI

Ayşenur ÖKTEM ÖZGÜR[1]

Nüfusun değişen yaş yapısı ile işgücü çok kuşaklı bir hal almış ve yoğunluğu azalmasına rağmen sessiz kuşak (1925-1945) ve bebek patlaması (1946-1964) kuşağıyla birlikte ağırlıklı olarak X (1965-1980), Y (1981-1996) ve Z (1997-2012) kuşaklarının bir arada çalıştığı işyerleri oluşmaya başlamıştır (Adıgüzel, 2014: 165). Dolayısıyla günümüz işyerlerinde her yaşta daha fazla çalışan bir araya gelmektedir ve her kuşağın kendi özgü özellikleri bağlamında, yaşam evreleri ve eğitim, iş, teknoloji, aile yaşamı, sağlık, zorlularla başa çıkma ve önemli kararlar alma konusunda farklı deneyimleri ve bakış açıları bulunmaktadır (OECD, 2020: 13). Günümüzde birçok örgütün karşılaştığı önemli bir zorluk, çok kuşaklı işgücünü yönetmektir (Pitout ve Hoque, 2022: 202). Çok kuşaklı işyeri kavramı, farklı yaş gruplarından (veya nesillerden) gelen çalışanların bir arada çalıştığı iş ortamlarını ifade etmektedir (Srinivasan, 2012: 48; Iqbal, 2024: 15). Her kuşak, farklı değerler, çalışma alışkanlıkları, motivasyonlar, teknolojiye olan yaklaşımlar ve beklentilerle işgücü piyasasında yer almaktadır ve bu durum, insan kaynakları (İK) uygulamaları için önemli bir değişim süreci oluşturmaktadır (Twenge vd., 2010: 1117; Brown-Crowder, 2017: 56). Buradan hareketle çalışmada, çok kuşaklı bir işgücünün işyerlerine etkileri incelenmekte ve işyerinde kuşaklar arası işbirliğini, yeniliği ve verimliliği teşvik etmede İK'nın rolü tartışılmaktadır.

İşyerlerinde bir arada çalışan farklı kuşaklar hem fırsatlar hem de zorluklar yaratmaktadır. Yeni kuşaklar işgücüne katıldıkça, yaş çeşitliliği örgütler ve İK yöneticileri için giderek daha önemli hale gelmektedir. İşgücü arasındaki bu farklılaşma işgücünde çeşitliliği ortaya çıkarmaktadır. Çok kuşaklı işgücü iyi yönetildiği takdirde örgütlere önemli fırsatlar sağlamaktadır (Srinivasan, 2012: 48; Pitout ve Hoque, 2022: 204). Özellikle, farklı yaş gruplarının, farklı deneyimler ve düşünce biçimlerine sahip olması ve bu özelliklerin de yenilikçilik ve sorun çözme süreçlerinde çeşitlilik sağlayabilmesi önemli bir fayda niteliğindedir (Pitt-Catsouphes ve Matz-Costa, 2008: 215). Mentorluk fırsatları da önemli bir fayda unsurudur. Buna göre, yaşça daha ileri olan çalışanlar, deneyimlerini daha genç çalışanlarla paylaşabilir ve rehberlik yapabilir. Aynı şekilde, genç kuşaklar da dijital beceriler ve yeni teknolojiler konusunda bilgi sağlayarak, tersine mentorluk sağlayabilirler. Ayrıca, her kuşak farklı yetenekler ve becerilere sahip olduğu için örgütlerin daha geniş bir yetenek yelpazesine sahip olmasına katkıda bulunabilirler (Browne, 2021: 246).

Yine de böylesine karmaşık bir çeşitliliği yönetmek, farklı iş ahlakına, hırslara, görüşlere, zihniyetlere ve çalışma biçimlerine sahip çalışanların olduğu işyerlerini koordine etmek yöneticiler için zorluk teşkil etmektedir (Theodorakopoulos ve Budhwar, 2015: 181). Her kuşağın kendine özgü özellikleri ve çalışma değerleri bulunmaktadır. Örneğin, Z kuşağı dijital iletişimi tercih ederken, Baby Boomer ya da X kuşağındaki çalışanlar daha geleneksel yöntemleri kullanabilirler (Downs, 2019: 3; De Jesus, 2020: 33; Gao, 2023: 434, 435). Diğer taraftan, farklı kuşaklar, çalışma saatleri, iş-yaşam dengesi ve işyerindeki sosyal etkileşim konusunda farklı görüşlere sahip olabilirler. Genç kuşak daha esnek çalışma saatlerini tercih ederken, daha yaşlı çalışanlar geleneksel çalışma düzenlerine sadık kalabilirler (Fuchs vd., 2024: 57). Bir diğer önemli zorluk da değişime direnç kısmında ortaya çıkabilmektedir. Yaşça daha ileri çalışanlar, yeni teknolojilere veya iş süreçlerine daha temkinli yaklaşabilirken, daha genç çalışanlar yeniliklere ve değişimlere daha açık olabilirler (Meyer, 2008: 3). Son olarak, işyerindeki hiyerarşik düzen ve liderlik yapısı da yaş farklarından etkilenebilir. Bu nedenle,

[1] Dr. Öğr. Üyesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, aoktem@kmu.edu.tr, Orcid No: 0000-0002-9011-9704

özellikle daha deneyimli çalışanların liderlik rollerinde olmasının beklendiği durumlarda sorunlar ortaya çıkabilir (Kunze, 2011: 264). Söz konusu farklılıkların ele alınmaması işyerinde çatışmaya, iletişimsizliğe ve çalışan verimliliğinin düşmesine yol açabilecek potansiyele sahiptir. Nitekim, kuşak farklılıkları işyerine genellikle kuşak çatışması olarak yansımaktadır. Amerikan Yetenek Geliştirme Birliği tarafından 1.350 çalışan ve yöneticiyle yapılan ankete göre, katılımcıların %90'a yakını kuşaklar arasındaki çatışmanın kendi kurumlarında zaman kaybına ve üretkenlik kaybına yol açtığını vurgulamaktadır (Asghar, 2014). Bu nedenle, İK yöneticilerinin, her kuşağın ihtiyaçlarını anlaması ve buna uygun politikalar geliştirmesi, örgütlerin başarısı için kritik öneme sahiptir.

Çeşitli kuşaklar arasındaki farkları doğru bir şekilde yönetmek hem çalışan memnuniyetini artırmalarını hem de verimliliği en üst düzeye çıkarmalarını sağlayacaktır. Belotti vd., (2022)'nin araştırma bulguları yaş çeşitliliği yönetiminin çalışan tutumlarında olumlu etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Buna göre, araştırmada çalışanların İK uygulamalarının, prosedürlerinin ve yöneticilerin eylemlerinin her yaştan çalışanlara destek ve adil muamele iletme derecesine ilişkin algıları ölçülmüştür. Kullanılan ölçek, yaş çeşitliliği iklimi ölçeğidir ve "*işyerimiz farklı yaş gruplarından çalışanların uyum sağlamasını ve kabul edilmesini kolaylaştırmaktadır", "çalıştığım yerde çalışanlar, bireyin yaşına bakılmaksızın geliştirilir ve ilerletilir", "işyerindeki yöneticiler, eylemleriyle, farklı yaşlardaki bir işgücünü işe almak ve elde tutmak istediklerini göstermektedir"* ve son olarak "*yöneticimin farklı geçmişlere sahip (yaş açısından) çalışanları yönetme konusunda iyi bir iş çıkardığını düşünüyorum"*. ifadelerinden oluşmaktadır (Boehm vd., 2014: 703). Araştırma sonucunda, yaş çeşitliliği ikliminin işten ayrılma niyetini olumsuz yönde, işe yönelik iyilik halini ise olumlu yönde etkilediği ortaya konulmuştur (Belotti vd., 2022: 7).
Kuşaklar arası uyum ve etkileşim, dinamik bir çalışma ortamı yaratmak için önemli bir fırsat olarak görülmelidir. Bu noktada özellikle, "*tüm yaş gruplarından çalışanları sürece dahil etmek ve* farklı ihtiyaç ve tercihleri karşılamak için çalışma ortamını tasarlarken iletişim stratejilerini veya yaklaşımlarını uyarlamak önemli hale gelmektedir. Amaç, tüm yaş gruplarının becerilerine, bilgilerine ve yeteneklerine saygı duyan ve bunları kullanan bir kültürü teşvik etmek olmalıdır. Böyle bir kültür ayrıca çalışanları yaşla ilgili çatışmaları etkili bir şekilde yönetmeye ve değerli bilgileri aktarmak için mentorluk ve tersine mentorluk yapmaya teşvik edebilir (Truxillo vd., 2015: 365).

Anahtar Kelimeler: Kuşaklar, Çok Kuşaklı İşyerleri, İnsan Kaynakları Uygulamaları.

MULTIGENERATIONAL WORKPLACES AND HUMAN RESOURCES PRACTICES

The changing age structure of the population has resulted in a multi-generational workforce. Despite a decrease in their numbers, workplaces are now composed of a combination of the Silent Generation (1925-1945) and the Baby Boomers (1946-1964), alongside the predominantly represented Generation X (1965-1980), Generation Y (1981-1996), and Generation Z (1997-2012). Therefore, more and more employees of all ages are coming together in today's workplaces, and each generation has different experiences and perspectives on life stages and education, work, technology, family life, health, coping with challenges and making important decisions in the context of their unique characteristics. A significant challenge facing many organisations today is managing a multigenerational workforce. The concept of multigenerational workplace refers to work environments where employees from different generations work together. Therefore, this study examines the effects of a multi-generational workforce on workplaces and discusses the role of HR in promoting intergenerational cooperation, innovation and productivity in the workplace.

Keywords: Generations, Multi-Generational Workplaces, Human Resources Practices.

KAYNAKÇA

Adıgüzel, O., Batur, H. Z., & Ekşili, N. (2014). Kuşakların Değişen Yüzü Vey Kuşağı İle Ortaya Çıkan Yeni Çalışma Tarzı: Mobil Yakalılar. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (19), 165-182.

Asghar, R. (2014). Study: The War Of Generations Results In Lost Productivity, Forbes, https://www.forbes.com/sites/robasghar/2014/02/05/study-the-war-of-generations-results-in-lost-productivity/ (12.11.2024).

Bellotti, L., Zaniboni, S., Balducci, C., Menghini, L., Cadiz, D. M. ve Toderi, S. (2022). "Age Diversity Climate Affecting Individual-Level Work-Related Outcomes." International Journal of Environmental Research and Public Health, 19(5): 3041.

Boehm, S. A., Kunze, F. ve Bruch, H. (2014). "Spotlight on Age-Diversity Climate: The Impact of Age-Inclusive HR practices on Firm-Level Outcomes." Personnel Psychology, 67(3): 667-704.

Brown-Crowder, R. R. (2017). *Work motivation theory: Identifying multi-generational values in the workplace* (Doctoral dissertation, Walden University).

Browne, I. (2021). Exploring Reverse Mentoring;" Win-Win" Relationships in The Multi-Generational Workplace. *International Journal of Evidence Based Coaching & Mentoring*, *15*, 246-259.

De Jesus, D. (2020). *Understanding the personal values and communication preferences of generation z: An exploratory case study*. Ashford University.

Downs, H. (2019). Bridging the gap: How the generations communicate. *Concordia Journal of Communication Research*, *6*(1), 6.

Fuchs, O., Lorenz, E. ve Fuchs, L. (2024). Generational Differences In Attitudes Towards Work And Career: A Systematic Literature Review On The Preferences Of Generations X, Y And Z, International Journal of Innovative Research and Advanced Studies (IJIRAS), 11(7), 54-71.

Gao, M. H. (2023). From the Traditionalists to GenZ: conceptualizing intergenerational communication and media preferences in the USA. *Online Media and Global Communication*, *2*(3), 422-445.

Iqbal, A. (2024). Understanding intergenerational collaboration: exploring challenges and collaboration strategies in the multigenerational workforce. Journal of Economics, Business and Organization Research, 6(1), 15-43.

Kunze, F., Boehm, S. A., & Bruch, H. (2011). Age diversity, age discrimination climate and performance consequences—a cross organizational study. *Journal of organizational behavior*, *32*(2), 264-290.

Meyer, J. (2008). Older Workers and the Adoption of New Technologies, ZEW - Centre for European Economic Research Discussion Paper No. 07-050

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2020). Promoting an Age-Inclusive Workforce: Living, Learning and Earning Longer, OECD Publishing, Paris.

Pitout, S., & Hoque, M. (2022). Exploring Challenges Faced by Managers Dealing with Multi-Generational Workforce. *The Eurasia Proceedings of Educational and Social Sciences*, *25*, 202-212.15

Pitt-Catsouphes, M., & Matz-Costa, C. (2008). The multi-generational workforce: Workplace flexibility and engagement. *Community, work and Family*, *11*(2), 215-229.

Srinivasan, V. (2012). Multi generations in the workforce: Building collaboration. *IIMB Management Review*, *24*(1), 48-66.

Theodorakopoulos, N., & Budhwar, P. (2015). Guest Editors' Introduction: Diversity and Inclusion in Different Work Settings: Emerging Patterns, Challenges, and Research Agenda. *Human Resource Management*, 54(2), 177–197.
Truxillo, D. M., Cadiz, D. M. ve Hammer, L. B. (2015). "Supporting the Aging Workforce: A Review and Recommendations For Workplace Intervention Research". Annu. Rev. Organ. Psychol. Organ. Behav., 2(1): 351-381.
Twenge, J. M., Campbell, S. M., Hoffman, B. J., & Lance, C. E. (2010). Generational Differences in Work Values: Leisure and Extrinsic Values Increasing, Social and Intrinsic Values Decreasing. *Journal of management*, *36*(5), 1117-1142.

YAPAY ZEKÂ BAĞLAMINDA KARAMAN VE NEW YORK'UN TURİSTİK GÖRSELLERİNDEKİ KÜLTÜREL FARKLAR VE İKİ ŞEHRİN TARİHSEL, MİMARİ VE SOSYAL YAPILARININ YAPAY ZEKÂ TARAFINDAN YORUMLANMASI

Erdem BAŞAR[1]

Günümüzde insanların hemen hemen her yerde kullandığı bir medya aracı olan yapay zekâ gün geçtikçe farklı gelişmeleri ile daha da ilgi çekici bir hal almaya başladı. Etnik kökene sahip olmadan ortaya koyduğu kültürel ve sosyal çalışmalar, eserler ve yapıtları ile şüphesiz tüm insanlığın algısını üzerine çekmiştir. Hiçbir hayat ve yaşam tecrübesi, olanağı olmadan sanal bir ortamda gelişim göstermesi ve sınırlarının olmaması da dikkatlerden kaçmamalıdır. Yapay zekâya sorulan soruları doğru cevaplaması ve de sanal ortamda kayıt altında olan bütün araştırmalara erişerek o içerikler hakkında bilgi sahibi olması, anında o bilgileri derleyip bir sonuca varması, enformasyona ne kadar hızlı bir şekilde ulaştığını göstermektedir. Peki nasıl oluyor da hiç bulunmadığı bir bölge hakkında bir resim ortaya koyabiliyor? İşte bu noktada yaptığımız incelemede yapay zekâya Karaman'ın bir resmini çizmesi komutlarını verdik. Ortaya çıkardığı görselde; Karaman'ın etnik yapısını içeren Minareler ve Kubbeli camilerin görselde yer alması Osmanlı ve Selçuklu dönemlerine ait islim merkezli bir yer olduğunu işaret eder ve Türk-İslam kimliğinin karaman beyliğine kadar uzandığını göstermektedir. Aynı görselde tepede kalenin bulunması hem askeri hem de idari bir merkez olduğunu göstermektedir. Pazar alanının ve at arabalarının bulunması Türkmen-Yörük kimliğini ön plana çıkarsa da halk ile iç içe geçmiş dükkânlar ve yerel halkın kendi ürünlerinin tezgâhlarda bulunması ticaret ile içli dışlı olduğu izlenimini vermektedir. Karamanın çok kültürlü bir geçmişinin olduğunu yapay zekânın yaptığı görselde farklı mimarilerin kullanılması ile Türk, Rum, Ermeni ve diğer etnik kökenli kültürler olduğunu anlayabiliriz. Yapay zekâ Karaman hakkında böyle içerikli ve tarih kokulu bir tema ile bu resmi ortaya koyarken ne tür kaynakları kullandığı da göz önünde bulundurulmalıdır. Yapay zekâya Karaman'dan farklı olarak New York'u resim etme komutunu verdik. Yapay zekâ bize çok fazla rengin olduğu, canlı ve enerjik bir şehir çizdi. Resimde bulunan modern gökdelenler, cam yapılar ve teknolojik yapılar, Empire State Building ve Times Square gibi simgeler modern yapının bir göstergesi olarak görülmektedir. New York kültürlerin harmanlandığı dünyanın neredeyse her yerinden insanın bulunduğu tarihsel, çağdaş ve modern yapıların bir arada bulunduğu bir şehir gibi imgelenmiştir. New York'ta doğal alanlar oldukça azdır. Central Park gibi yeşil alanlar şehrin merkezinde yer almakta ve etrafı modern binalarla donatılmıştır. Bu resimdeki anlatılan da modern şehirlerin doğayla buluşma noktasını simgeler ve şehir yapısında daha planlı, fakat doğal olmayan bir yeşil alan anlayışı hâkimdir.

Yapay zekâ Karaman'a yaptığı resimde; insanların pazar yerlerinde alışveriş içerisinde olduğu gösterilirken New York'ta lüks alışveriş merkezlerinin olması iki farklı şehirin anlatımında Karaman'a tarihsel yaklaşımını New York'a ise modern bir bakış açısıyla resmettiğini görmekteyiz. İki şehrin mekânlarının havasına baktığımızda; Karaman daha geleneksel, tarihsel bir sessizliğe bürünmüş gibi gösterilmektedir. New York ise; parlak ışıklarla donatılmış, renklerin doygun kullanılması ile resme bir canlılık atmosferi katmıştır. Bu canlılıktan kastımız; orada ki günlük yaşantının çok hızlı ve enerjik bir şekilde insanların hareketsel yapılarını bizlere göstermekte olduğu bir yapıdır.
Günümüzde gelişimi hala devam eden yapay zekâ modülleri, farklı alanlarda kullanımı genişlemiş ve insanlığın bir yardımcısı durumuna gelmiştir. Günlük yaşantılarda kullanılan ev

[1]Yüksek Lisans Öğrencisi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Yeni Medya ABD, erdembasar037@gmail.com

süpürgeleri, akıllı telefonlar, elektrikli yapay zekâ destekli araçlarda bu daha fazla ön plandadır. Sadece bununla da kalmayıp ülkelerin savunma sanayi alanlarında da yapay zekâya büyük roller düşmektedir. Ülkelerin kullandıkları İHA ve otonom füzeler; yapay zekâ desteği ile hareket alanlarını belirlemekte ve gelişmiş kodlamalarıyla verilen görevleri noksansız bir şekilde yaptığı gözlemlenmektedir.

Yapay zekâ; bir insan gibi kültürlü ve yaşam tecrübesi olmadan, insanların sanal ortamlara aktardığı bilgileri kendi içerisinde sentezleyip, yapılan tüm eserler, yazılar ve bunun gibi birçok yapıtları kendi arasında karşılaştırarak bir ortak sonucu ortaya koymaktadır. Genelleme yaparak tüm araştırmaların sentezlerini yapabilir, kaynak sınırı olmadan çok fazla kaynakça elde edebilir ve bilgi ağlarını genişletebilir. Bu araştırmanın ve incelemelerin en büyük amaçları da; yapay zekânın bu kaynaklara erişiminin ne kadar basit olduğunu ve istediği kaynağa veya istenilen türde birden fazla kaynağa ulaşarak, sorunların çözümlerine sentezler yoluyla nasıl ulaştığını gösterir. Yapay zekâ; aldığı bu bilgileri aslında yazılan makalelerden, tarihsel metinlerden ve paylaşılan bütün içeriklerden yola çıkarak cevap vermektedir. Aslında kendi ürettiği cümlelerin arkasında; hazırda bulunan eserlerden yola çıkarak özetler, görüşler ve düşünceleri kendine adapte etmiş gibi kalıplaşmış cümleler içinde kullanarak ya da biçimsel bir boyut kazandırarak ortaya bir eser koymaktadır.

Yapay zekâya verdiğimiz komutlar doğrultusunda verdiğimiz kodlardan yola çıkarak bizlere verdiği iki farklı resmin incelemesini yaptığımızda, kişisel, turistik ve tarihsel açıdan incelediğimizde, Karaman tarihini ve mirasını ön planda tutarak bir inceleme yapıyoruz. Bunu yaparken de genellikle Karaman'ın tarihsel boyutunu ve etnik kökenini araştırmalıyız. Yapay zekâ kendi yaptığı bu görseli yorumlarken, sanal ortamda kayıt olmuş eserlerden ve görsel kavramlardan yola çıkarak incelemeler yapmıştır. Aynı şekilde New York şehrini incelediğimizde; etnik kökenine daha az bakılarak da güncel konular üzerinden bir resim yaptığını ve bu şehrin tarihsel yapılarından çok güncel ve modern yapılarına önem verdiğini görmekteyiz. Yapay zekâ bunları yorumlarken kendi bulduğu bilgilerin ortak sonucu veya çoğunlukla paylaşım yapılmış konuların üzerine böyle bir eser yaptığını, bu şehirde etnik kökenden çok modern yapıların ve düşüncelerin olduğu düşüncelerini bizlere iletmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yapay Zekâ, Karaman, New York, Karşılaştırma.

CULTURAL DIFFERENCES IN TOURIST IMAGES OF KARAMAN AND NEW YORK IN THE CONTEXT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND INTERPRETATION OF HISTORICAL, ARCHITECTURAL AND SOCIAL STRUCTURES OF THE TWO CITIES BY ARTIFICIAL INTELLIGENCE

This research investigates the cultural, historical, architectural, and social structures of two cities located on different continents, Karaman and New York, through AI-generated visuals. The study explores why AI emphasizes historical and architectural aspects when portraying Karaman, whereas it focuses on socio-economic dimensions in its depiction of New York. The primary goal is to determine whether AI possesses cultural awareness or merely synthesizes visuals based on information available in the digital space. Additionally, the sources AI utilizes during this process are examined. The study seeks to understand why AI highlights Karaman's history so prominently while using vibrant colors to emphasize the economic, architectural, and cultural vibrancy of New York, and what this vibrancy signifies. For this research, AI was tasked with creating an artwork that compares Karaman and New York in terms of History and Architecture, Cultural Atmosphere, Social Life, Tourist Attractions, Natural Beauty, Economic Levels, Visitor Profiles, and the Ambiance of Places. This

comparison was juxtaposed with a human-conducted analysis to holistically examine the perspectives of AI and humans regarding Karaman and New York.

Keywords: Artificial Intelligence, Karaman, New York, History, Social Structures, Architecture, Economy, Art, Culture.

YAPAY ZEKA İLE GELECEĞİN TURİZMİ: KARAMAN'IN POTANSİYELİNİ KEŞFETMEK

Yasin GÜMÜŞAY

Yapay Zeka günümüzde insan hayatını oldukça kolaylaştırmıştır. Sağlık,turizm,finans, tarım ve ulaşım gibi birçok alanda kendini göstermektedir, yapay zekanın ne olduğuna bakacak olursak; makina öğrenmesi, doğal dil işleme, algılama, karar verme ve problem çözme gibi özellikleri kullanarak insanlara çözüm yolu ve cevaplar sunan ve insan beynini taklit eden bir araçtır. Yapay Zeka destekli Turizm alanında Japonya, ABD, İngiltere ve Fransa gibi ülkeler önde gelmektedir. Bu ülkeler Turizmde yapay zeka kullanımı olarak önemli uygulamalar geliştirmiştir. bunlar başlıca şunlardır; Sanal Tur Rehberleri, Tanıtım Robotları, Chat Botları ve sanal gerçeklik gibi Turistlerin gezmelerini kolaylaştıracak hatta gitmeye karar vermeden o bölge hakkında bilgi alabilecekleri uygulamalar geliştirmişlerdir. Ülkelerin özel olarak neler yaptığına bakacak olursak; Japonya, Robotlar ve Yapay zeka destekli oteller ile gelen müşterinin odaya girişini yapıyor, bagajını taşıyor ve check-in işlemlerini tamamen robotlar ile yapıp müşteri deneyimini en üst düzeye taşımaktadır. Buna bir örnek verecek olursak Japonya'da bulunan Henn-na Hotel tamamen robotlar tarafından yönetiliyor, bu robotlar müşterilerin bütün ihtiyaçlarını karşılıyorlar. Japonyadan bir başka örnek verecek olursak robotlar bazı turistik yerlere entegre edilmiş ve gelen turistlere kendi dilinde tanıtımlar yapmaktadırlar. Yapay Zeka konusunda Japonya güzel adımlar atmıştır ve atmaya devam etmektedir. Amerika Birleşik Devletleri ise insanların geçmişte yaptığı gezilere, ilgi alanına ve bütçesine göre seyahat planlaması yapan uygulamalar geliştirmişlerdir, Chatbotlar ve Sanal Asistanlar sayesinde Turistlerin sorununu hızlı bir şekilde çözmektedirler. Amerikada konaklama hizmetlerinde yapay zeka büyük öneme sahiptir. Amerikadaki Wynn Casino Hotel Alexa tabanlı echo cihazları sayesinde odalardaki ışık ve ısı ayarını kontrol etmeye yarıyor. İngiltere ise Sanal Rehber uygulamaları çıkararak Turistlere Ülkenin tarihi ve gezilecek yerleri hakkında detaylı bilgi anlatımı sağlamaktadır. İngiltere'de konaklama alanında yapay zekayı etkili kullanan ülkeler arasına girmiştir. İngiltere'de bulunan Edwardian Hotels'i buna örnek verebiliriz. Edvardian Hotel, yapay zeka tabanlı asistan Edwardianı kullanıyor. Edward misafirlere yemek siparişi ve check-in işlerinde katkı sağlıyor ve müşterilerinin sorunlarını çözüyor. Fransa'da yapay zekayı turizmde iyi kullanan ülkeler arasındadır, hatta Louvre Müzesi gibi müzelerde Sanal gerçeklik ve Artırılmış gerçeklik gibi Yapay Zeka destekli uygulamalar kullanarak Turistlerin sanatsal deneyimini çok yüksek seviyeye çıkarmışlardır. Japonya, Amerika, İngiltere ve Fransa gibi ülkeler yapay zekaya büyük önem vermiş ve Yapay Zekayı Turizme entegre etmişlerdir, bu sayede Turistlere daha verimli ve etkili hizmetler vermektedirler. Bu ülkeler, yapay zekanın gücünden yararlanarak kültürel mirası korumaya yönelik çalışmalar yapmışlardır. Sonuç olarak bu teknolojiler bu ülkelerde büyük dönüşümlere neden olmuştur, ülkeler eskiye kıyasla daha fazla turist çekip kendi ülkelerini daha iyi tanıtmışlardır. Türkiye gibi tarihi ve kültürel zenginliklerle dolu bir ülkeye yapay zekayı entegre edersek, gelen turistlerin unutulmaz deneyimler yaşamasını ve ülke ile bir bütün olmalarını sağlayabiliriz. Tarihi yerler açısından Türkiye için büyük öneme sahip Karaman içinde bu tür yapay zeka uygulamaları yapılabilir. Karaman tarih açısından çok önemlidir, bunun başlıca nedeni coğrafi konumu diyebiliriz. Karaman şehrine yapay zekayı entegre etmeye yönelik fikirlerden önce, Karamanın Yapay zeka destekli pazarlanması gerekiyor. Karamanın Turistik ve Tarihi yerleri yurtdışındaki insanlara göstererek bir merak uyandırmalı ve o insanların tatil planları arasından Türkiyeyi seçmesine olanak sağlanmalıdır. Bu doğrultuda Karamana yönelik Turist potansiyeli arttırılabilir. Karaman il sınırları içinde yer alan İncesu Mağarası, Ermenek Vadisi, Tol Medrese, Karaman Kalesi, Çeşmeli Kilise ve Tartan Konağı gibi Karaman'ın önemli noktalarına yapay zeka entegre edilebilir. Karaman

için yapılabilecek yapay zeka örneklerine bakacak olursak; İnsanların daha önceki ziyaret ettiği ülkeleri ve yerleri analiz ederek o kişilerin Karamanda sevebileceği yerler önerilebilir. Mesela dini yerleri merak eden insanlara Tol Medreseyi, Doğaya ilgi duyanlara ise Karaman Vadisi ve İncesu Mağarası gibi insanların sevebileceği kişiselleştirilmiş seyahat planı sunulabilir. Bir akıllı rehber uygulaması çıkararak Karaman'a gelen turistlerin gezdikleri yer hakkında bilgi alması sağlanabilir, bu sayede dil sorununu da büyük oranda ortadan kalkmış olur. Hatta görsel tanıma yapay zekasını kullanarak, turistlerin çektiği fotoğrafla nerede olduğunu ve çektiği yerin önemini anlatan bir sistem geliştirilebilir. 7/24 Hizmet veren chatbot yapılırsa gelen turistlerin 7/24 otel rezervasyonları, restoran bulma, taksi çağırma ve oluşabilecek herhangi bir soruna karşı çözüm bulma arayışına yardımcı olunabilir. Bu turistlerin bulunduğu yerde güvende ve rahat hissetmelerini sağlayarak daha huzurlu bir gezi yapmasını sağlayacaktır. Biliyorsunuz ki başka ülkelere giden turistlerin en büyük sorunlarından birisi ulaşımdır, bazı kötü niyetli insanların ulaşım için insanlardan fazla ücret alması Turistler açısından güveni sarsmıştır. Biz gelen turistlerin turistik yerleri ve şehir içini daha rahat gezmeleri için elektrikli scooter ve bisiklet gibi akıllı ulaşım çözümlerini, yapay zekaya entegre ederek insanların ulaşımını kolaylaştırıp, Karamandan memnun ayrılmalarına yardımcı olabiliriz. Yapay Zeka bu gibi binlerce alanda bize yardımcı olabilir. Yapay zeka günümüz dünyasında hızlıca ilerlemektedir, Bu akıma güçlü şirketler hatta Ülkeler katılım sağlamıştır. Katılım sağlamayan ülkeler ve şirketler şimdiden geri kalmaya başlamışlardır. O yüzden yapay zekayı Türkiyeye ne kadar hızlı entegre edersek gelişim için büyük bir katkı sağlamış olacağız ve devamlı gelişen dünyaya ayak uydurup hatta en önde bile yer alabiliriz. Sadece yapmamız gereken gelişen teknolojilere ayak uydurarak Türkiye içinde iyi projeler yapmak olacaktır. Sonuç olarak Yapay zekayı Turizm alanında Karamana entegre edersek, Daha fazla Turist çekebiliriz. Gelen Turistlerin bütün işleri yapay zeka ile destekleneceği için Turistler daha konforlu bir gezi yapacaklardır. Bu sayede kısa sürede Yapay zeka ile Karaman, Turistlerin gözdesi haline gelebilir ve Karaman'ın tarihi ve kültürü daha fazla kişi tarafından tanınabilir. Yeterki biz bu teknolojiden geri kalmayalım.

Anahtar Kelimeler: Yapay Zeka, Yapay Zeka ile Turizm, Geleceğin Turizmi, Yapay Zeka ile Karaman Turizmi.

FUTURE TOURISM WITH ARTIFICIAL INTELLIGENCE: DISCOVERING THE POTENTIAL OF KARAMAN

Artificial Intelligence has made human life much easier today. It shows itself in many areas such as health, tourism, finance, agriculture and transportation, if we look at what artificial intelligence is; It is a tool that imitates the human brain by using features such as machine learning, natural language processing, perception, decision making and problem solving to provide solutions and answers to people. Countries such as Japan, USA, England and France are leading in the field of Artificial Intelligence-supported Tourism. If we integrate artificial intelligence into a country like Turkey, which is full of historical and cultural riches, we can ensure that incoming tourists have unforgettable experiences. Such artificial intelligence applications can be made in Karaman, which has great importance for Turkey in terms of history and culture. We can analyze the countries and places that people have visited before and suggest places that those people may like in Karaman. With the 24/7 chatbot, we can help tourists find hotel reservations, find restaurants, call a taxi and find solutions to any problems that may arise 24/7. We can facilitate people's transportation by integrating smart transportation solutions such as electric scooters and bicycles into artificial intelligence so that incoming tourists can travel around touristic places and the city more comfortably. As a result,

if we integrate artificial intelligence with Karaman, Karaman's History can be recognized by more people. As long as we do not fall behind this technology.

Keywords: Artificial Intelligence, Tourism with AI, Tourism of the Future, Karaman Tourism with AI.

HAYAT MECMUASI VE GÜNÜMÜZ ÜRÜN TANITIM REKLAMLARININ GÖSTERGEBİLİMSEL YÖNTEMLE KARŞILAŞTIRILMASI

Mehmet İLTER[1]

Reklamlar, yalnızca ürün ve hizmet tanıtımının bir aracı olmanın ötesinde, toplumsal değerleri, kültürel kodları ve dönemin sosyo-ekonomik gerçekliklerini yansıtan güçlü iletişim araçlarıdır. Her dönemin reklamları, toplumsal yapının, tüketim alışkanlıklarının ve teknolojik ilerlemelerin izlerini taşır. Türkiye'de 1960'lı yılların ikonik yayınlarından Hayat Mecmuası, o dönemin modernleşme, tüketim kültürü ve aile yaşamına dair öngörülerini yansıtan reklamlarla doluyken, günümüz reklamları ise bireysel tercihler, çevre bilinci, sağlık ve teknolojik yenilikler etrafında şekillenmektedir.

Bu çalışma, Hayat Mecmuası'nda yer alan finans, gıda, teknoloji, kozmetik ve temizlik gibi farklı sektörleri temsil eden ürün reklamları ile 2024 yılına ait aynı sektörlerde yer alan dijital ve televizyon reklamlarını göstergebilimsel bir perspektifle karşılaştırmayı amaçlamaktadır. Reklamlarda kullanılan görsel ve metinsel unsurlar incelenerek, tüketicilere sunulan mesajların değişen toplumsal değerlerle nasıl harmanlandığı ve iletişim stratejilerinin nasıl evrildiği ortaya konulmuştur.

Bu araştırmada göstergebilimsel yöntemle altmış yıllık bir zaman diliminde (1963-2024) dönemin ürün tanıtım reklamlarını analiz ederek, reklamların kültürel ve teknolojik bağlamdaki değişimlerini ortaya koymaktadır. Reklamların görsel ve metinsel unsurları üzerinden yapılan bu karşılaştırmanın, tüketim alışkanlıklarının ve iletişim biçimlerinin evrimini anlamaya yardımcı olacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Göstergebilimsel analiz yöntemi, reklamların hem metinsel hem de görsel unsurlarını yorumlamayı mümkün kılar. Bu çalışmada, dönemsel bağlamdaki semboller, kullanılan görsellerin anlamları, reklamların ana fikirleri ve hedef kitlenin algılarına yönelik stratejiler detaylı şekilde ele alınmıştır. Ayrıca, reklamların toplumsal normlara nasıl hizmet ettiği, hangi değerleri temsil ettiği ve bu değerlerin nasıl dönüştüğü incelenmiştir.

Araştırma kapsamında 1963 yılında yayımlanan Hayat Mecmuası Reklamları ve 2024 yılında dijital ve televizyon reklamlarında yer alan finans, gıda, teknoloji, kozmetik ve temizlik olmak üzere beş farklı sektörü temsil eden ürün reklamları incelenmiştir. Bu reklamlar şunlardır:

Hayat Mecmuası'nda Yayımlanan Ürün Tanıtım Reklamları:

- Arçelik Buzdolabı ve Çamaşır Makinesi Reklamı (Teknoloji)
- Tursil Deterjan Reklamı (Temizlik)
- Sana Margarin Reklamı (Gıda)
- Lux Sabunu Reklamı (Kozmetik)
- İş Bankası Reklamı (Finans)

Günümüz Ürün Tanıtım Reklamları:

- Arçelik Fresh & Freeze Teknolojisi (Teknoloji)
- OMO Hızlı Temizlik Reklamı (Temizlik)
- Becel Omega-3 İçerikli Yağ Reklamı (Gıda)
- Duru Hydro Pure Sabunu Reklamı (Kozmetik)

[1] Mehmet İLTER, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeni Medya Anabilim Dalı öğrencisi, E-Posta: iltermehmet35@gmail.com ORCID ID: 0009-0006-8819-1623.

- İş Bankası Gençlik Reklamı (Finans)

Araştırmaya konu olan bu reklamlar göstergebilimsel unsurlar, mesajlar, ana fikir ve ikna stratejileri açısından incelenmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde Hayat Mecmuası ve günümüz reklamları sektörel olarak incelenmiştir. Buna göre sırasıyla teknoloji, temizlik, gıda, kozmetik ve finans sektörü ürün tanıtımları değerlendirilmiştir.

Teknoloji Ürünü Reklamları

- **Hayat Mecmuası (Arçelik Buzdolabı ve Çamaşır Makinesi Reklamı):**

Göstergebilimsel Unsurlar: Modern kıyafetler giymiş mutlu bir kadın, teknolojik ürünlerin ev hayatına sağladığı kolaylığı temsil eder. Buzdolabının doluluğu, hijyen ve konforu vurgular.
Mesajlar: "Yuvanızın Sağlık ve Konforu için" ifadesi, modern ev hayatının gerekliliklerini yansıtır.
Ana Fikir: Arçelik ürünleri, modern ev yaşamının temel bir parçasıdır.
İkna Stratejisi: Sağlık ve konfor vaadiyle hedef kitleye hitap edilmiştir.

- **Günümüz (Arçelik "Fresh & Freeze" Teknolojisi):**

Göstergebilimsel Unsurlar: Gıda israfını önleyen teknoloji, taze gıdalarla dolu buzdolabı görselleriyle vurgulanmıştır.
Mesajlar: "10 güne kadar taze tutar" ifadesiyle, ürünün işlevselliği ve güvenilirliği öne çıkarılmıştır.
Ana Fikir: Arçelik, teknolojik yeniliklerle ev hayatını kolaylaştırır.
İkna Stratejisi: Sağlıklı beslenme ve sürdürülebilirlik kaygılarına hitap edilmiştir.

Temizlik Ürünü Reklamları

- **Hayat Mecmuası (Tursil Deterjan Reklamı):**

Göstergebilimsel Unsurlar: Zarif ve mutlu bir kadın figürü, temizlikte kalite ve hijyen mesajlarını taşır.
*Mesajlar: "*Kalite bakımından bir kat daha mükemmelleşti" sloganı, üstün temizlik iddiasını destekler.
Ana Fikir: Tursil, ev temizliği için ideal bir üründür.
İkna Stratejisi: Hijyen ve ev düzeni arzusuna hitap eder.

- **Günümüz (OMO Hızlı Temizlik Reklamı):**

Göstergebilimsel Unsurlar: Usain Bolt'un hız simgesi olarak kullanılması, ürünün pratikliğini öne çıkarır.
Mesajlar: "15 dakikada hızlı temizlik" gibi ifadeler, zamandan tasarruf sağlayan çözümleri vurgular.
Ana Fikir: OMO, hız ve etkinlik sunar.
İkna Stratejisi: Zaman yönetimine yönelik kaygılara hitap edilmiştir.

Gıda Ürünü Reklamları

- **Hayat Mecmuası (Sana Margarin Reklamı):**

Göstergebilimsel Unsurlar: Bisiklet süren genç bir erkek, hareket ve enerji dolu bir yaşamı simgeler.
Mesajlar: "Açık havanın verdiği iştahla…" gibi ifadeler, ürünün enerji ve sağlık kaynağı olduğunu ima eder.
Ana Fikir: Sana, gençlerin enerji ihtiyacını karşılar.
İkna Stratejisi: Sağlıklı yaşam ve enerji kaynağı temaları işlenmiştir.

- **Günümüz (Becel Omega-3 İçerikli Yağ Reklamı):**

Göstergebilimsel Unsurlar: Mutlu bir aile ortamı, sağlıklı beslenme ve kalp sağlığı vurgulanmıştır.
Mesajlar: "Kalbe iyi gelenleri doya doya yaşamanız için" sloganı, fiziksel ve duygusal faydaları birleştirir.
Ana Fikir: Becel, sağlık ve mutluluk kaynağıdır.
İkna Stratejisi: Sağlık bilinci ve aile bağları üzerinden tüketiciye ulaşılmıştır.

Kozmetik Ürünü Reklamları

- **Hayat Mecmuası (Lux Sabunu Reklamı):**

Göstergebilimsel Unsurlar: Ünlü bir figür (Eleanor Parker), zarafet ve cilt bakımındaki kaliteyi temsil eder.
Mesajlar: "Cildinize kadife yumuşaklığı verin" ifadesi, ürünün cilt üzerindeki etkisini vurgular.
Ana Fikir: Lux, sağlıklı ve pürüzsüz bir cilt sunar.
İkna Stratejisi: Ünlü figürün cazibesiyle tüketiciye güven aşılanmıştır.

- **Günümüz (Duru Hydro Pure Sabunu Reklamı):**

Göstergebilimsel Unsurlar: Alina Boz'un doğal güzelliği, ürünün saflığını ve doğallığını temsil eder.
Mesajlar: "10 kat nemlendirici içerik" ifadesiyle cilt bakımına dair güven verilmiştir.
Ana Fikir: Duru, cildiniz için doğal ve etkili bir bakım sunar.
İkna Stratejisi: Doğallık ve sağlık temasına odaklanılmıştır.

Finans Sektörü Reklamları

- **Hayat Mecmuası (İş Bankası Reklamı):**

Göstergebilimsel Unsurlar: Bebek figürü, geleceği ve güvenliği temsil eder.
Mesajlar: "Tasarruf istikbalin teminatıdır" ifadesi, geleceğe yatırım yapmanın önemini vurgular.
Ana Fikir: İş Bankası, geleceği güvence altına alan bir kurumdur.
İkna Stratejisi: Finansal güvenlik ve aile refahı üzerinden hedef kitleye ulaşılmıştır.

- **Günümüz (İş Bankası Gençlik Reklamı):**

Göstergebilimsel Unsurlar: Gençlerin bireysel özgürlük ve aidiyet duygularına vurgu yapılmıştır.
Mesajlar: "Bu banka benim" gibi ifadeler, gençlerin ekonomik bağımsızlık arayışına yanıt verir.
Ana Fikir: İş Bankası, gençlerin değerlerini destekleyen bir kurumdur.
İkna Stratejisi: Gençlerin bireysel kimlik ve bağımsızlık arzusuna hitap edilmiştir.

SONUÇ

Araştırmaya konu olan Hayat Mecmuası reklamları incelendiğinde 1960'ların Türkiye'si, toplumsal modernleşme ve ekonomik kalkınma çabalarının hızlandığı bir dönem olarak görülmektedir. Reklamlar, bu süreci yansıtan semboller ve anlatılarla donatılmıştır. Hayat Mecmuası reklamları, aile değerlerini, ev içi düzeni ve hijyeni vurgulayan geleneksel temalarla birlikte, modernleşme ve teknolojik yeniliklere duyulan özlemi de işlemektedir.
Günümüz reklamları incelendiğinde ise modern bireyin sağlık, çevre bilinci, teknoloji ve bireysel özgürlük gibi kaygılarına yanıt veren stratejilere yönelik tasarlandığı görülmektedir. Dijital platformların yaygın kullanımı, reklamların hedef kitleye daha kişisel ve dinamik bir şekilde ulaşmasını sağlamaktadır. Bu dönemde reklamlar, bireysel tüketici ihtiyaçlarını vurgularken, aynı zamanda markaların sosyal sorumluluk ve sürdürülebilirlik konusundaki pozisyonlarını da yansıtmaktadır.

Her iki döneme ait reklamlar karşılaştırıldığında sağlık, hijyen ve aile mutluluğuna ilişkin temel mesajlar dikkat çekmektedir. Ürünlerin tüketiciye sunduğu kolaylık ve konfor vurgusu da değişmemiştir. Buna karşın toplumsal değerler, görsel ve metinsel anlatım ve teknolojik gelişmelerdeki değişim ön plana çıkmaktadır. Toplumsal Değerler açısından incelendiğinde 1960'larda aile ve geleneksel roller öne çıkarken, günümüzde bireysellik, teknoloji ve sürdürülebilirlik vurgulanmaktadır. Görsel ve Metinsel Anlatım bakımında Hayat Mecmuası'nda sade ve açıklayıcı metinler kullanılırken, günümüz reklamlarında çok katmanlı ve duygusal mesajlar ağırlıktadır. Teknolojik açıdan ise modern reklamlar, ürünlerin teknolojik özelliklerini ve sürdürülebilir çözümlerini vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Göstergebilim, ürün tanıtım reklamı, Hayat Mecmuası.

A COMPARATIVE ANALYSIS OF HAYAT MECMUASI AND CONTEMPORARY PRODUCT ADVERTISEMENTS USING THE SEMIOTIC METHOD

This study aims to compare five product advertisements from the finance, food, technology, cosmetics, and cleaning sectors featured in Hayat Mecmuası in 1963 with corresponding digital and television advertisements from 2024. Using semiotic analysis, it examines the visual and textual elements of these advertisements to explore the evolution of societal values, consumer habits, and communication strategies.

The advertisements from the 1960s reflect Turkey's modernization and economic development process, emphasizing family values and hygiene themes. Products like Arçelik refrigerators and washing machines are presented as facilitators of modern home life, while Tursil detergent advertisements focus on quality cleaning, and Sana margarine highlights energy and health. In cosmetics, Lux soap emphasizes elegance and quality, while İş Bankası advertisements convey messages of financial security and future investment.

In contrast, the 2024 advertisements prioritize individual preferences, health, sustainability, and technology. For instance, Arçelik's "Fresh & Freeze" technology offers solutions to prevent food waste, and OMO's quick cleaning advertisement appeals to time-saving concerns. Becel promotes healthy eating and family happiness, Duru soap focuses on naturalness and skincare, and İş Bankası's youth campaign highlights themes of personal freedom and economic independence.

While health, hygiene, and comfort remain core themes across both periods, significant changes are observed in visual and textual storytelling, societal values, and technological emphasis. This study sheds light on the cultural and technological transformations in advertising over six decades and contributes to understanding the evolution of consumer communication practices.

Keywords: Semiotics, Advertising, Hayat Mecmuası.

DİASPORA TOPLULUKLARININ GÖÇ POLİTİKALARINA ETKİSİ: KARAMANLI GURBETÇİLERE YÖNELİK BİR ANALİZ

Ebru TEZGEL[1]
Hakan CANDAN[2]

Diaspora toplulukları, günümüzde ulusal ve uluslararası düzeyde çok boyutlu etkiler yaratan önemli aktörler arasında yer almaktadır. Bu topluluklar, köken vatanlarına hem ekonomik hem de sosyal sermaye açısından çeşitli katkılarda bulunmaktadır. Aynı zamanda, bulundukları ülkelerde lobi faaliyetleri yürütmekte ve anavatanlarına entelektüel destek sağlamaktadırlar. Diasporalara seçme ve seçilme hakkı tanınması durumunda, köken vatandaki seçim sonuçlarını etkileyebilecek potansiyele sahip oldukları da göz ardı edilmemelidir. Bu nedenle, ülkeler günümüzde kendi diasporalarını güçlendirme yönünde politikalar geliştirmekte ve bu doğrultuda haklı gerekçeler sunmaktadır. Diaspora topluluklarının etkisi yalnızca köken vatanda değil, aynı zamanda yaşadıkları ülkelerin siyasetinde de önemli bir yere sahiptir. Bu topluluklar, seçim sonuçları ve politik süreçler üzerinde belirgin bir etki oluşturabilmektedir.

Küreselleşme süreciyle birlikte diasporalar, ev sahibi ülkeler ile köken vatanları arasında kritik bir bağ kurmaktadır. Bu bağ, iki ülke arasındaki etkileşimi artırmakta ve sosyal tabuların yıkılmasına katkı sağlamaktadır. Ancak diasporaların coğrafi olarak yayılması ve çeşitlenmesi, bu kavramın tanımlanmasını zamanla zorlaştırmıştır. Göçmen grupların büyük bir kısmı kendilerini diaspora olarak tanımlamakta ve bu durum, diaspora kavramının genişlemesine neden olmaktadır. Ancak diaspora kavramının aşırı genişlemesi, bazı durumlarda kavramsal anlam kaybı riskini de beraberinde getirebilmektedir.

Türkiye'de diaspora kavramı genellikle Yahudi ve Ermeni toplulukları ile ilişkilendirilmekte, bu da kavramın olumsuz bir anlam taşımasına neden olmaktadır. Tarihsel olarak, diaspora kavramı özellikle Yahudi, Ermeni ve Rum topluluklarına atıfla kullanılmıştır. Kökeni Yunanca dia- (üzerine, dağıtmak) ve sperien (tohum ekmek, yaymak) sözcüklerine dayanan diaspora, bireylerin köken vatanlarından uzaklaşarak başka ülkelere dağılmasını ifade etmektedir. Kavram, bir merkez olarak köken vatanı, dağılımın gerçekleştiği yer olarak ise ev sahibi ülkeyi tanımlamaktadır. Türk Dil Kurumu (TDK) diaspora kavramını, "herhangi bir ulusun veya inanç mensuplarının ana yurtları dışında azınlık olarak yaşadıkları yer" ve "herhangi bir ulusun yurdundan ayrılmış kolu, kopuntu" şeklinde tanımlamaktadır (Türk Dil Kurumu, 2022). Bu tanım, diaspora topluluklarının köken vatanlarından ayrılma nedenleri ve yaşadıkları yerlerdeki durumlarını özetlemektedir.

Türkiye bağlamında, 1960'lı yıllarda başlayan işçi göçleri diaspora oluşumunun temelini oluşturmuştur. Karaman ili de bu dönemde yoğun bir işçi göçü deneyimi yaşamıştır. Avrupa'ya, özellikle Almanya, Hollanda, Belçika ve Fransa gibi ülkelere yönelen bu göçler, Karaman'ın ekonomik olarak geri kalmış bölgelerinden yüksek oranlarda gerçekleşmiştir. Göç süreci, genellikle aile reislerinin bireysel olarak yurt dışına gitmesiyle başlamış, zamanla ailelerin bir araya gelmesiyle köylerdeki nüfusun önemli ölçüde azalmasına yol açmıştır.

[1] Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans ÖğrencisiKonya/Türkiye, ebru.tun@hotmail.com
[2] Prof. Dr., Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Karaman/Türkiye, hakancandan@kmu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9496-9784

Günümüzde Avrupa'da yaşamlarını sürdüren Karamanlı gurbetçiler, toplu bir şekilde varlıklarını korumaktadır. Almanya başta olmak üzere Avusturya, İsviçre ve Danimarka gibi ülkelerde yoğunlaşan bu topluluklar, yaz aylarında memleketlerine dönerek Karaman'ın ekonomik, sosyal ve demografik yapısını yeniden şekillendirmektedir. Avrupa dışında, Libya, Suudi Arabistan ve Avustralya gibi ülkelerde de Karamanlı diaspora toplulukları bulunmaktadır. Bu diaspora toplulukları, yalnızca bireysel anlamda değil, aynı zamanda köken vatanlarının sürdürülebilir kalkınmasında ve kültürel bağların korunmasında önemli bir rol oynamaktadır.

1. DİASPORA VE GÖÇ: KAVRAMSAL ARKA PLAN

Diaspora çalışmalarıyla tanınan William Safran (1991), kavramın tanımı ve kapsamını belirlemek için altı temel özellik sıralamıştır:

- Grup üyelerinin birden fazla ülkeye dağılmış olması,
- Geçmişe ve anavatana dair bir kolektif hafıza ve mitler bütünü oluşturmaları,
- İkamet ettikleri ülkelere yeterince uyum sağlayamamaları,
- Zamanı geldiğinde anavatana dönme hayali içinde yaşamaları,
- Anavatanlarının gelişmesi ve çıkarlarını gözetmek için çaba sarf etmeleri,
- Grup bilinci ve dayanışması içinde hareket etmeleri.

Bu özelliklerden bazıları akademik çevrelerde kabul görmüş, bazıları ise tartışmalara yol açmıştır. Özellikle Robin Cohen gibi akademisyenler, Safran'ın yaklaşımını eleştirmiş ve diaspora kavramının dinamik bir şekilde gelişmesi gerektiğini vurgulamıştır (Cohen, 2008: 6). Safran'ın ilk tanımı özellikle Yahudi diasporasını temel almıştır. Ancak zamanla, her diaspora topluluğu için köken vatana dönüş hayalinin geçerli olmadığı, esas meselenin anavatan için faaliyetlerde bulunma ve aktif bir şekilde katkı sağlama arzusu olduğu öne sürülmüştür. Bu eleştiriler doğrultusunda Safran, tanımını yeniden gözden geçirmiştir (Safran, 2005: 37).

1.1.Diaspora Topluluklarının Özellikleri

Safran'ın tanımına dayalı olarak, diaspora topluluklarının şu özelliklere sahip olduğu söylenebilir:

- Ortak bir anavatan ve tarihi mirasa bağlılık,
- Anavatandan gelen kültürel ve/veya dini değerleri koruma ve bunları yaşadıkları ülkelerde azınlık grubu olarak sürdürme,
- Ev sahibi ülkelerle ilişkilerde uyum zorlukları ve ev sahiplerinin kendilerini kabul etmeyeceği inancı,
- Anavatanlarını ideal vatan olarak görme ve bir gün geri dönme hayali taşıma,
- Anavatanlarının bağımsız, güvenli ve kalkınmış olmasını arzu etme,
- Aidiyetlerini örgütsel yapılarla ifade etme ve ev sahibi ülkelerin şartlarına uyum sağlama.

Bu özellikler, Safran'ın ikinci diasporası olarak ifade edilen güncellenmiş tanımını oluşturur. Benzer şekilde, Robin Cohen de diaspora gruplarını sınıflandırarak çeşitli kategoriler geliştirmiştir. Cohen'in tanımında yer alan unsurlar arasında anavatandan travmatik veya emperyalist sebeplerle ayrılma, anavatan ile bağların korunması, soydaşlık bilinci, diğer diaspora topluluklarıyla dayanışma ve hoşgörülü bir yaşam umudu gibi özellikler bulunmaktadır (Cohen, 2008: 17). Bu bağlamda, Safran ve Cohen'in diaspora tanımları birbirini tamamlayan bir perspektif sunmaktadır.

1.2.Diasporanın Kavramsal Gelişimi ve Kültürel Dinamikleri

Diasporayı daha yalın bir şekilde tanımlamak gerekirse, anavatanlarına duygusal bağlılık taşıyan ve aidiyet duygusunu sürdüren göçmen gruplar diaspora olarak adlandırılabilir.

Diaspora, zaman içinde kendini yenileyen ve geliştirilen bir olgu niteliğindedir. İnsanların anavatanlarını "ev" olarak algılaması ve uzaklaştıklarında özlem duyması bu olgunun duygusal boyutunu güçlendirmektedir. Diaspora, ev özlemiyle şekillenen toplulukların tarihsel bir bilinç oluşturduğu bir fenomendir (Çakabey, 2023: 6).
Tarihte diaspora denildiğinde genellikle Yahudiler, Ermeniler ve Afrikalılar akla gelmektedir. Roman toplulukları da Yahudi diasporasına benzer bir şekilde dağınık yaşamış, ancak örgütsel anlamda aynı güce ulaşamamıştır. Diaspora topluluklarının devletleşme başarısı gösteren nadir örneklerinden biri Yahudilerdir. Göçlerle birlikte kültürel melezleşmenin artması, diaspora kavramını daha da genişletmiştir.
Diaspora ile azınlık grupları arasındaki fark, diasporaların sonradan yerleşen göçmenlerden oluşması, azınlık gruplarının ise tarihsel olarak yaşadıkları bölgede köklü bir geçmişe sahip olmalarıdır. Diaspora, göç ettikleri bölgelere kendi kültür ve kimliklerini taşır, bu da karşılıklı bir etkileşim süreci yaratır. Bu etkileşim öncelikle dil, gelenek-görenekler, müzik ve mutfak kültürü gibi unsurlarla gerçekleşir. Böylece diaspora toplulukları hem kendi kimliklerini korumakta hem de ev sahibi ülkelere katkı sağlamaktadır.

1.3.Diaspora ve Göç Dinamiği

Göç olgusu diasporanın temelini oluşturur. Ülkeler arası veya ülke içi yer değiştirme süreçleri, farklı toplulukların ortaya çıkmasına yol açar. Göçmenler, mülteciler ve diaspora toplulukları, bu hareketliliğin farklı sonuçlarını ifade eden kavramlardır. Göçlerin binlerce yıl önce başlayan bu yolculuğu, günümüzde ve gelecekte de süregelmesi beklenen bir olgu olarak varlığını sürdürmektedir (Yaldız, 2013: 312).

2. BİR DİASPORA OLARAK KARAMANLI GURBETÇİLERİN GÖÇ POLİTİKALARINA ETKİSİ

2.1.Göç Olgusunun Türkiye'deki Sosyal Değişimlere Etkisi

Türkiye'de, sosyal değişimlerin önemli bir parçası olan göç, hem iç hem de dış yönelimleriyle dikkat çekmektedir. İç göçler kırsal alanlardan kent merkezlerine gerçekleşirken, dış göçler özellikle Almanya başta olmak üzere Avrupa ülkelerine yoğunlaşmıştır. Almanya'ya yönelik göçler, 1958 yılında başlamış ve 1960'lı yıllarda hız kazanmıştır. Almanya'yı diğer ülkelerden ayıran en önemli özellik, Türkiye'den işçi talebinde bulunan ilk ülke olmasıdır.
Yurt dışına göçün temel nedenleri iki ana faktöre dayanmaktadır:

- Türkiye'de artan nüfusun iş gücü arzını artırması,
- Avrupa ülkelerinin sanayileşme sürecinde iş gücüne olan talebin yükselmesi.

Bu göçler 1974 yılına kadar sürmüş, ancak yabancı iş gücüne olan ihtiyacın azalmasıyla durmuştur. Yurt dışına nitelikli iş gücünün gitmesi, Türkiye açısından olumsuz bir durumu da beraberinde getirmiştir. Bu süreçte yurt dışında yetişen Türk çocukları, kültürel değerlerden uzaklaşmış, bu durum kültürel yozlaşma ve milli değerlere yabancılaşma gibi sorunlara yol açmıştır.
Bununla birlikte, dış göçün olumlu etkileri de göz ardı edilmemelidir. Özellikle Türk işçilerinin yurt dışında biriktirdiği dövizlerin Türkiye ekonomisine yaptığı katkılar önemli bir gelir kaynağı oluşturmuştur. Ancak, beyin göçü olarak ifade edilen sürecin, ülkeden nitelikli doktor, mühendis ve sanatçıların kaybına neden olduğu ve Türkiye açısından ciddi bir eksiklik yarattığı da görülmektedir.

2.2.Karaman'da Göç ve Gurbetçilik

Karaman'da gerçekleşen dış göç hareketleri, bölgenin ekonomik, sosyal ve kültürel yapısında kalıcı etkiler yaratmıştır. Göç süreci, özellikle bölgedeki büyük ekonomik sıkıntılara karşılık devlet tarafından sağlanan iş gücü göçü olanakları ile başlamıştır (Adaman & Kaya, 2012). Karamanlı esnaflar ve işçiler, Avrupa ülkelerine göç ederek, yerel ekonomiden dış pazarlara

doğru bir iş gücü akışı oluşturmuşlardır. Bu durum, göç eden bireylerin dil ve kültür farklılıklarına adapte olmaya çalışırken önemli psikolojik ve sosyal zorluklarla karşılaşmalarına yol açmıştır (Açıkalın, 2024).
Göç eden bireyler, özellikle Almanya gibi sanayileşmiş ülkelerde iş bulma ve daha iyi bir yaşam standardı elde etme fırsatına sahip olmuşlardır. Ancak bu süreç, kimlik krizleri, kültürel uyum zorlukları ve yalnızlık gibi bireysel psikolojik etkiler yaratmıştır (Cohen, 2018). Bunun yanı sıra, göç eden topluluklar diaspora olarak tanımlanabilir ve diaspora kimliği, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde güçlü bir aidiyet duygusu yaratmaktadır (Ragazzi, 2017).

Karamanlı gurbetçilerin Avrupa'ya göçü, bölgenin demografik ve ekonomik yapısında önemli değişiklikler yaratmıştır. Ekonomik açıdan bakıldığında, diaspora toplulukları tarafından gönderilen döviz, Karaman'ın ekonomik yapısına önemli bir katkı sağlamış, özellikle gayrimenkul ve ticaret sektörlerinde hareketlilik yaratmıştır (De Bel-Air, 2016). Bununla birlikte, göç süreci yerel iş gücü piyasasında boşluklara neden olmuş ve kırsal bölgelerde ekonomik üretimi düşürmüştür (Yilmaz, 2019).
Sosyal açıdan ise, diaspora topluluklarının kültürel bağlarını sürdürme çabaları dikkat çekmektedir. Diaspora, bir yandan kendi kültürel mirasını korumaya çalışırken, diğer yandan ev sahibi ülke ile uyum sağlama çabalarını sürdürmektedir. Ancak, bu süreçte bireylerin karşılaştığı kimlik çatışmaları ve sosyal dışlanma gibi sorunlar, göç deneyiminin zorluklarını artırmaktadır (Riedler, 2010).

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Karamanlı gurbetçilerin Avrupa'ya göçü, ekonomik, sosyal ve kültürel boyutlarıyla sadece bireyler üzerinde değil, Karaman'ın yerel yapısı üzerinde de derin ve kalıcı etkiler bırakmıştır. Göç, bireylerin ekonomik istikrar sağlama ve daha iyi bir yaşam standardı arayışının yanı sıra, kültürel kimliklerini koruma çabalarını da içeren çok katmanlı bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte, bu süreçte karşılaşılan kültürel uyum zorlukları, dil bariyerleri ve kimlik çatışmaları gibi sorunlar, göçmen bireyler ve topluluklar için önemli zorluklar yaratmaktadır.

Ekonomik açıdan bakıldığında, gurbetçilerin bölge ekonomisine sağladığı döviz akışı ve yatırımlar, Karaman'ın ekonomik kalkınmasına katkı sağlamış olsa da, bu kazanımların sürdürülebilirliği için kapsamlı ve bütüncül bir yaklaşım gereklidir. Gurbetçilerin yaz aylarında Karaman'a dönüşleriyle canlanan ticaret ve gayrimenkul piyasası, Karaman ekonomisinin geçici bir canlılık yaşamasına neden olmaktadır. Ancak, bu ekonomik hareketliliğin sosyal uyum sorunlarını gölgede bırakmaması gerektiği açıktır.

Sosyal ve kültürel bağlamda ise, diaspora toplulukları arasında güçlü sosyal ağların ve dayanışmanın korunması, hem göçmenlerin kendi kimliklerini yaşatmalarına hem de Karaman ile bağlarını sürdürmelerine olanak tanımaktadır. Bununla birlikte, yerel halk ile gurbetçiler arasındaki önyargıların ve sosyal mesafelerin giderilmesi, sürdürülebilir bir toplumsal uyum için kritik öneme sahiptir.

Bu bağlamda, Karaman'da diaspora ile yerel halk arasındaki ilişkilere yönelik daha kapsayıcı politikalar ve stratejiler geliştirilmesi gerekmektedir. Gurbetçilerin sosyal entegrasyonunu desteklemek için yerel yönetimlerin aktif rol oynaması, kültürel etkinlikler düzenlenmesi ve karşılıklı anlayışı güçlendirecek programların uygulanması önerilmektedir. Bu tür girişimler, gurbetçilerin Karaman'a olan bağlılıklarını artıracak ve aynı zamanda bölgenin ekonomik ve sosyal yapısını daha sürdürülebilir hale getirecektir.

Sonuç olarak, Karaman'dan Avrupa'ya olan göç hareketleri, bireysel ve toplumsal dönüşümler açısından çok boyutlu bir fenomen olarak değerlendirilmektedir. Diaspora ile Karaman arasındaki bağların güçlendirilmesi, sadece bireyler için bir aidiyet hissi yaratmakla kalmayacak, aynı zamanda Karaman'ın ekonomik ve sosyal kalkınmasına yönelik sürdürülebilir bir modelin oluşturulmasına katkı sağlayacaktır. Bu doğrultuda, diaspora politikalarının uzun vadeli bir vizyonla ele alınması, hem göçmen topluluklar hem de Karaman için daha olumlu sonuçlar doğuracaktır.

Anahtar Kelimeler: Diaspora, Göç, Gurbetçilik, Karaman.

THE IMPACT OF DIASPORA COMMUNITIES ON MIGRATION POLICIES: AN ANALYSIS OF KARAMAN EXPATRIATES

Diasporas have historically emerged as a result of forced migrations, initially carrying religious missions, as seen in the example of Jewish communities. Over time, significant transformations have occurred in the structure of diasporas, leading to their diversification. This evolution has been greatly influenced by wars and the mass migrations that followed World War II. In addition to forced migrations, individuals also migrate voluntarily for reasons such as employment opportunities, better living standards, and access to quality education. These multifaceted migration motives have endowed diasporas with diverse characteristics and functions.
In this study, the concepts of diaspora and migration are examined within a conceptual framework, followed by an analysis of the impact of Karaman expatriates, as a diaspora community, on migration policies. This literature-based analysis aims to contribute to the existing body of knowledge.

The findings of this study reveal that expatriation is a migration process that leaves profound impacts not only on individuals but also on societal structures. While this process provides social and economic benefits, it also poses significant cultural and psychological challenges for individuals seeking new opportunities and adjustments. Overcoming these challenges, particularly during a period of adaptation, is far from easy.

An examination of expatriates' life stories makes it possible to understand how being uprooted from their origins leaves deep emotional and psychological scars. The psychological and emotional dimensions of migration are critical issues that require the attention of societies. In this context, it has been concluded that establishing strong ties between Karaman and its expatriates is essential, and that policies supporting the social integration of expatriates need to be developed.

Keywords: Diaspora, Migration, Expatriation, Karaman.

KAYNAKÇA

Adaman, F., & Kaya, A. (2012). Social impact of emigration and rural-urban migration in Central and Eastern Europe. https://eu.bilgi.edu.tr/media/uploads/2014/05/21/FCR_TR_ExSumm_EN.pdf E. T.: 19.11.2024

Açıkalın, Ş. N. (2024). The institutionalization of Turkish Diaspora. https://www.cespi.it/sites/default/files/osservatori/allegati/approf._27_diaspora_-_acikalin.pdf E. T.: 19.11.2024

Cohen, R. (2018). Global diasporas: An introduction. Routledge. https://www.routledge.com/Global-Diasporas-An-Introduction/Cohen/p/book/9781032188454?srsltid=AfmBOoo7nItS74MdgdB-wvo-71FjKrANX0-kiIFvE6mznoNEOWCZQs8C E. T.: 19.11.2024

Çakabey, K. (2023). Göçmen Toplulukları Olarak Diasporalar: Kuramsal Yaklaşım *Sosyoloji Notları*, *7*(2), 1-16. E. T.: 19.11.2024

De Bel-Air, F. (2016). Migration profile: Turkey. https://cadmus.eui.eu/handle/1814/45145 E. T.: 19.11.2024

Göksu, A. E. (2019). *Hasret,* Az Yayıncılık, İstanbul, 3.Baskı. E. T.: 19.11.2024

Kolbaşı-Muyan, G. (2024). How Has Turkey Re-fashioned Its Diaspora Engagement Policy during the COVID-19 Pandemic? https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9781003269021-22/turkey-re-fashioned-diaspora-engagement-policy-covid-19-pandemic-gizem-kolba%C5%9F%C4%B1-muyan E. T.: 19.11.2024

Ragazzi, F. (2017). Governing diasporas in international relations: The transnational politics of Croatia and former Yugoslavia. Routledge. https://www.routledge.com/Governing-Diasporas-in-International-Relations-The-Transnational-Politics-of-Croatia-and-Former-Yugoslavia/Ragazzi/p/book/9780367206550?srsltid=AfmBOoo4NL9lwE3BzZ16pPw_VQwoFFklrwhvUr-soLNLic829lst-kev E. T.: 19.11.2024

Riedler, F. (2010). Armenian labour migration to Istanbul and the migration crisis of the 1890s. https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9780203846520-15/armenian-labour-migration-istanbul-migration-crisis-1890s-florian-riedler E. T.: 19.11.2024

Safran, W. (1991). Diasporas in modern societies: Myths of homeland and return. *Diaspora: A journal of transnational studies*, *1*(1), 83-99. E. T.: 19.11.2024

Safran, W. (2005). The Jewish diaspora in a comparative and theoretical perspective. *Israel studies*, *10*(1), 36-60. E. T.: 19.11.2024

Yaldız, F. (2013). Diaspora Kavrami: Tarihçe, Gelişme Ve Tartişmalar. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*, (18), 289-318. E. T.: 19.11.2024

Yilmaz, I. (2019). Potential impact of the AKP's unofficial political Islamic law on the radicalisation of Turkish Muslim youth in the west. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-02719-3_9 E. T.: 19.11.2024

Online Kaynaklar

Türk Dil Kurumu Online Sözlük, www.sozluk.gov.tr E. T.: 19.11.2024

KÖYDEN KENTE GÖÇ OLGUSU BAĞLAMINDA KARAMAN KENT KÜLTÜRÜ

Mustafa ÖZDEMİR[1]

Türkiye'de köyden kente göç olgusu özellikle 1950'lerden sonra ciddi anlamda gündeme gelmiş; başta büyük şehirler olmak üzere birçok şehrin sosyo-ekonomik ve demografik yapısı bu göç dalgaları doğrultusunda yeniden şekillenmiştir. Karaman da bu açıdan göç olgusunu bütün boyutlarıyla yaşamış bir şehir olarak öne çıkmaktadır. Şehir olarak köylerinden göç almış aynı zamanda yurtdışına ve büyükşehirlere de göç vermiştir. Bildirimizin konusunu köylerden Karaman il merkezine yapılmış olan göçlerin kent kültüründeki yeri ve etkisi oluşturmaktadır. Bildirimizin amacı ise köylerden Karaman il merkezine yapılmış olan göçler marifetiyle oluşan yeni toplumsallıkları yakından inceleyerek anlamaya çalışmaktır. Bu sayede göçlerle birlikte yeni bir hal almış olan Karaman toplumsallığının kent kültürüne yönelik olumlu ve olumsuz etkileri üzerinde de durulacaktır. Şehirlerin toplumsallaşma dinamiklerini her yönüyle etkileme potansiyeline sahip olan göç olgusu, sosyal değişim konusuna yoğunlaşmış olan birçok sosyolog ve düşünürün de önemle üzerinde durduğu bir mesele olmuştur. Bu açıdan tespit ve görüşlerimize katkı sağlaması bakımından İbn Haldun'un, Emile Durkheim'in ve Ferdinand Tönnies'in kendi dönemleri ve toplumsallıkları için yapmış oldukları tespitlerden de azami ölçüde yararlanılmıştır. Karaman kent kültürünün oluşumuna etki edebilecek belli başlı sosyo-ekonomik, kültürel ve demografik etkenlerin üzerinde durulacağı çalışmanın, sadece Karaman kent kültürünü değil kırsaldan kentsele, gelenekselden moderne ya da tarım toplumundan sanayi toplumuna şeklinde tanımlanabilecek geçiş toplumu süreçlerini tecrübe eden bütün şehirleri de anlamaya bir katkı sunacağı düşünülmektedir.

Kent kültürü o şehirde yaşayan vatandaşların o şehre ait bütün yazılı ve yazılı olmayan normlarını, gelenek görenek ve kültürünü içselleştirerek bir kent kimliği ve sosyal benlik oluşturması sayesinde gerçekleşir. Kent kültürüne entegre olmak için o şehirde yaşayan bireylerin karşılıklı olarak fedakarlıklarda bulunması ve şehri bir arada yaşanabilir kılacak bütün yönlerine katkılar yapması beklenir. Bu spordan sanata, trafikten ticarete, tarımdan sanayiye kadar birçok alanda inanç ve değerin içinde karışıp senkronize olduğu bir toplumsallığı gerekli kılmaktadır.

Karaman'da göç olgusunun gelişim seyrine baktığımızda 1950'li yıllarda köylerden kente -başta Karaman ve Konya olmak üzere- iş imkanları doğrultusunda yapılan göçler ile aynı yıllarda yurtdışına yapılan göçler de bir yoğunluk görülmektedir. Tebliğimizde daha özelde Karaman'ın köylerinden Karaman il merkezine yapılan göçlerle birlikte oluşan yeni kent sosyolojisinin ortaya çıkardığı toplumsallıklar ve bu toplumsallıklarla birlikte yeni bir durum alan kent kültürünü ele almaya çalışacağız. Son zamanlarda bütün şehirlerde meydana gelen çeşitli olaylarla ilgili olarak öne çıkan iller arasında Karaman'ın da geçiyor olmasına birçok farklı açıdan bakmak gerekmektedir. Bu durum, şehirlerin bir tür kırsaldan kentsele geçiş toplumu özelliği taşımasından kaynaklı olduğu düşüncesini de akıllara getirmektedir. Yani belirli sanayi, iş ve ekonomi hareketlenmelerinin göçü köylerden şehirlere yoğunlaştırmış olmasının getirdiği yeni sosyolojik durumlara, şehrin bütün bileşenlerinin entegre olmaya ya da alışmaya çalıştığı bir tür geçiş halinden bahsedilebilir.
Çeşitli tanımları yapılan kent kültürü kavramsallaştırması, sosyal, siyasal ve endüstriyel değişimlerin yoğunluklu olarak yaşandığı dönemlerde, şehrin karşılaştığı yeni toplumsallıkları anlamak ve çözüm önerileri getirmek isteyen birçok sosyoloğun üzerinde durduğu bir mesele

[1] Doç. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü, Din Sosyolojisi Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi.

olmuştur. E. Durkheim, ondokuzuncu yüzyılda sanayi devrimi ile birlikte ortaya çıkan göç hareketliliklerinin bireyler üzerindeki yalnızlık ve soyutlanmışlık duygusunun ortaya çıkardığı "anomik" durumlara dikkat çekmesi ve şehirleri bu türlü kaos, huzursuzluk ve tatminsizliklerden çıkaracak toplumsal işbölümü gibi bir takım organik yapı ve dayanışmalar üzerine sosyolojik teoriler geliştirmesi de önem arz etmektedir. F. Tönnies de "gemeinschaft (topluluk)- gesellschaft (toplum)" şeklindeki kavramsallaştırması üzerinden göçlerle birlikte değişen kentin sosyolojisini ve değişen yönlerini anlamaya çalışmış; kentteki sosyal yapı içinde gemeinschafta/topluluğa dair dayanışma, yardımlaşma gibi birçok geleneksel değer ve insani unsurun, yeni kent/cemiyet dokusuna aktarılıp aktarılamamasıyla ilgili hususlara da işaret etmiştir. Benzer şekildeki tespitleri bu iki sosyologdan yaklaşık dört asır önce yaşamış olan İbn Haldun'un (1332-1406) bedevi toplumdan hadari topluma geçişle ilgili tespitlerinde buluyoruz. Yaşanan göçler ve sosyo-ekonomik değişmelerle birlikte toplulukların birliktelik ruhu olarak tanımlanan "asabiyetlerinin" azaldığını, bu azalmanınsa şehir toplumu da diyebileceğimiz hadari toplumsal yapı içinde sonu "fıtrattan uzaklaşma, ahlaki çözülme, lüks ve israfla" biten bir bozuluşa götüreceğini haber vermesi de çok büyük bir önem arz etmektedir.

Küresel kapitalizmin tüketim çılgınlıklarının sosyal medya ile birlikte yeni bir hal alması da kent kültürünün oluşmasına bir engel teşkil ederken; var olan kent kültür ve bilincinin de içini boşalttığı ve yozlaştırdığı gözlemlenmektedir. Bütün bu yeni iletişim durumlarını da kent kültür ve bilincine olumlu katkı yapacak içeriklerle yeni ve etkili farkındalıklar oluşturacak çalışmalar üzerinde durulmalıdır. Bu özet veriler ışığında başta köylerden kente yapılan göçlerin sebep olduğu muhtemel durumlar ve yaşanan diğer toplumsal sorunlar doğrultusunda kent kültürü ve bilincinin oluşmasını engelleyen sorunlara ve çözüm önerilerine odaklanmak gerekiyor. Güncel olarak kent kültürüne uyum sağlayacak ve yeni bir ivme kazandırarak bu şehirde yetişecek olan bütün kuşaklara olumlu rol modelliklerle kent kültürünün en güzel şeklini aktarabilecek toplumsallıklara olan ihtiyacımız her geçen gün artmaktadır. Bizlerin de Karaman'da yaşayan bireyler olarak kentin kültür ve toplumsallığına dair birçok değer ve davranışı yine bizzat yaşayarak ve uygulayarak kent kültürünü inşa edecek olan döngüde yer aldığımızı belirtmeliyiz.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Değişme, Göç, Kent Kültürü, Karaman.

KARAMAN URBAN CULTURE IN THE CONTEXT OF MIGRATION FROM VILLAGE TO CITY

The phenomenon of migration from rural to urban areas in Turkey has become a serious issue especially after the 1950s; the socio-economic and demographic structures of many cities, especially big cities, have been reshaped in line with these waves of migration. In this respect, Karaman stands out as a city that has experienced the phenomenon of migration in all its dimensions. As a city, it has received migration from its villages and also migrated abroad and to metropolitan cities. The subject of the report is the place and importance of migration from villages to Karaman city center in urban culture, which can be called a kind of internal migration. The purpose of the report is to closely examine and try to understand the new socialities that emerged as a result of migration from the villages to the city center of Karaman. In this way, the positive and negative effects of Karaman sociality, which has taken a new form with the migrations, on the urban culture will also be emphasized. The phenomenon of migration, which has the potential to affect the socialization dynamics of cities in every aspect, has been an issue that has been emphasized by many sociologists and thinkers who have focused on social change. In this respect, the findings of Ibn Khaldun,

Emile Durkheim and Ferdinand Tönnies regarding their own periods and societies have been used to the maximum extent in order to contribute to our findings and opinions. The study, which will focus on the main socio-economic, cultural and demographic factors that may affect the formation of Karaman urban culture, will contribute to understanding not only the Karaman urban culture but also all cities that are experiencing the transition processes from agricultural society to industrial society.

Keywords: Social Change, Migration, Urban Culture, Karaman.

GENEL VE YEREL SEÇİMLER IŞIĞINDA KARAMAN'DAKİ SİYASİ TABLO

Özgür BAYRAKTAR[1]

1989 yılında Konya'dan ayrılarak il olmasından bu yana Karaman'da pek çok yerel ve genel seçim ayrıca üç adet referandum düzenlenmiştir. Bu çalışmada söz konusu seçimler ve referandumlar ele alınarak Karaman ilindeki siyasi tablo analiz edilmeye çalışılacaktır.
Karaman, 21 Haziran 1989 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanan 3578 sayılı Kanun ile il olması dolayısıyla yerel seçimler kategorisinde Mart 1989'da gerçekleştirilen yerel seçimler kapsam dışında bırakılarak 1994, 1999, 2004, 2009, 2014, 2019 ve 2024 yerel seçimleri incelenecektir. Bu bağlamda öncelikle bu seçimlere gidilirken ülkenin içinde bulunduğu genel atmosfer özetlenecek, ardından Karaman'daki iddialı partilerin ve adayların durumu aktarılacak ve son olarak seçim sonuçları analiz edilecektir.

Çalışma kapsamında ele alınan ilk seçim olan 1994 Yerel Seçimleri hem Türkiye açısından hem de Karaman açısından sürprizler barındıran sonuçlara sahip olmuştur. Türkiye genelinde Refah Partisi oyunu iki katına çıkarıp İstanbul ve Ankara başta olmak üzere pek çok belediyeyi kazanırken Karaman merkezinde de Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) birinci parti olmuştur. Karaman'ın 1989 yılında ayrıldığı Konya'da Refah Partisi yüksek bir oy oranı ile belediyeyi alırken Karaman'da CHP'li bir adayın seçimi kazanması pek çok kişiyi şaşırtmıştır. 1999 Yerel Seçimlerine Abdullah Öcalan'ın yakalanmasından dolayı milliyetçi bir rüzgâr ile girilmiş; bu durum Milliyetçi Hareket Partisi'nin (MHP) hem ülke genelinde hem de Karaman'da oylarını artırmasını sağlamış, bu seçimde MHP, Karaman Merkez İlçe Belediyesi'ni kazanmıştır. 2004 yılındaki yerel seçimlere ise önceki seçimlerden çok daha farklı bir atmosferde girilmiştir; hükümet değişmiş, eski partilerin çoğu oy kaybına uğramış, 2002 yılında iktidara gelen Adalet ve Kalkınma Partisi hem Türkiye'de hem Karaman'da yüksek oy oranı ile birinci parti olmuştur. 2009 yılındaki yerel seçimlerde iktidar partisinin Türkiye genelindeki oyları bir nebze düşmüş olsa da Karaman'da oylarını artırmayı ve belediyeyi elinde tutmayı başarmıştır. 17 Aralık 2013 tarihinden sonra başlayan devlet içindeki paralel yapılanma tartışmalarının yoğunlaştığı bir ortamda gerçekleşen Mart 2014 Yerel Seçimlerinde Adalet ve Kalkınma Partisi hem ülke genelinde hem de Karaman özelinde oylarını artırmış ve bir kez daha yerel seçimlerin kazananı olmuştur. 2019 yılında gerçekleşen yerel seçimler büyük değişimleri beraberinde getirmiştir. İstanbul ve Ankara başta olmak üzere pek çok belediyede değişiklik olmuş, Karaman'da da belediye Adalet ve Kalkınma Partisi'nden MHP'ye geçmiştir. 2024 Yerel Seçimleri'ne ise genel başkan değişikliği yapan CHP damgasını vurmuştur; oylarını ülke genelinde %9 artırarak %38'e çıkaran ve birinci parti olan CHP, Karaman'da ise beklediği orana ulaşamamış ve %18'de kalmıştır. Karaman'da önceki seçime göre oylarını artırarak %49 oranına ulaşan MHP'li Belediye Başkanı Savaş Kalaycı bir kez daha seçimi kazanmış, görevine devam etmeye hak kazanmıştır.

Genel seçimler kategorisinde ise Karaman'ın il olmasının ardından gerçekleşen ilk seçim olan 1991 Genel Seçimleri araştırma kapsamına dâhil edilecektir. Ardından 1995 yılında düzenlenen genel seçimler incelenecek sonrasında 1999 Genel Seçimleri ele alınacaktır. 18 Nisan 1999 tarihinde düzenlenen milletvekili seçimleri yerel seçimlerle birlikte gerçekleştiği için bu tarihteki yerel ve genel seçimler ortak bir şekilde analiz edilecektir. Daha sonra Türkiye'nin en sıra dışı seçimlerinden birisi olan, CHP hariç eski partilerin hepsinin baraj altında kaldığı 1 yıl önce kurulan Adalet ve Kalkınma Partisi'nin tek başına iktidar olduğu 3 Kasım 2002 Genel Seçimleri Türkiye genelinde ve Karaman özelinde incelenecektir.

[1] Arş. Gör. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü ozgurbayraktar@kmu.edu.tr

Ardından 367 Krizi, e-muhtıra, Cumhuriyet Mitingleri gibi yoğun tartışmalar altında girilen 2007 Seçimleri değerlendirilecektir.

2010'lu yıllara gelindiğinde Türkiye siyasetinde önemli gelişmeler ve değişiklikler olmuş, ana muhalefet partisinin lideri değişmiş, Deniz Baykal CHP Genel Başkanlığından ayrılmış, yerine Kemal Kılıçdaroğlu geçmiştir. Mayıs 2010 tarihinde genel başkan olan Kılıçdaroğlu'nun ilk seçim sınavı 2011 Haziran'ındaki genel seçimler olmuştur. Çalışma kapsamında 2011 seçimi dönemindeki gelişmeler, CHP'deki değişim ve Karaman'daki seçime yönelik yansımalar da ele alınacaktır. 2010'lu yıllardaki büyük değişimlerden bir diğeri de cumhurbaşkanının doğrudan halkın oyuyla seçilmeye başlanmasıdır. Ülke genelindeki ve Karaman özelindeki siyasi tabloyu açıklayan önemli bir gösterge olması nedeniyle 2014 yılında ilk kez gerçekleştirilen Cumhurbaşkanlığı Seçimi de araştırmaya dâhil edilmiştir. 2014'teki Cumhurbaşkanlığı Seçiminin ardından 2015 yılı kısa aralıklarla iki adet genel seçime sahne olmuştur. Haziran 2015'te yapılan seçimlerde hiçbir partinin tek başına iktidar olamaması ve koalisyon hükümetinin bir türlü kurulamaması üzerine Kasım ayında yeni bir seçim yapılmıştır. Çalışma kapsamında iki seçim arasındaki oy farkları, partiler arasındaki oy geçişleri hem Türkiye, hem Karaman özelinde yorumlanacaktır. 2010'lu yıllardaki en önemli gelişmelerden birisi de 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleştirilen askeri darbe girişimi olmuştur. Darbe girişiminin ardından MHP, Adalet ve Kalkınma Partisi ile birlikte Cumhur İttifakı'nı, MHP'den ayrılan bir grup siyasetçinin kurduğu İyi Parti de CHP ile Millet İttifakı'nı kurmuştur. 2017'de yapılan değişiklik sonrası Cumhurbaşkanlığı ve milletvekili seçimlerinin aynı günde yapılması kararlaştırılmıştır. Bu bağlamda 2018 yılında Cumhur İttifakı ve Millet İttifakı'nın ilk kez yarıştığı genel seçimler düzenlenmiştir. Araştırmada 2018 Haziran Seçimleri Türkiye ve Karaman bağlamında incelenecektir. 2023 yılındaki seçimlerde hem Cumhur İttifakı'na hem de Millet İttifakı'na yeni partiler eklenmiştir. Millet İttifakı içindeki tartışmalar, enflasyon, ekonomik gidişat, Şubat 2023 Depremleri gibi gelişmeler eşliğinde girilen bu seçimler de çalışma kapsamına dâhil edilmiştir.

Genel seçimlerin, yerel seçimlerin ve 2007, 2010 ve 2017 tarihli referandumların hem Türkiye genelinde hem de Karaman özelinde inceleneceği bu çalışmada sonuçlar üzerinden Karaman'daki siyasi tablo analiz edilmeye çalışılacaktır. Ayrıca veriler ışığında Karaman'daki genel siyasi tabloda bir durağanlık ya da değişim trendi olup olmadığı tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Karaman, Genel Seçimler, Siyasi Partiler, Yerel Seçimler.

POLITICAL SITUATION IN KARAMAN IN THE LIGHT OF GENERAL AND LOCAL ELECTIONS

Since 1989 when it was separated from Konya and became a province, many local and general elections and three referendums have been organized in Karaman. In this study, these elections and referendums will be discussed and the political picture in Karaman will be analyzed.

Since Karaman became a province with the Law No. 3578 published in the Official Gazette on June 21, 1989, the local elections of 1994, 1999, 2004, 2009, 2014, 2019 and 2024 will be analyzed, excluding the local elections held in March 1989. In this context, firstly, the general atmosphere of the country during these elections will be summarized, then the situation of the parties and candidates in Karaman will be presented and finally the election results will be analyzed.

In the category of general elections, the 1991 General Elections, the first election held after Karaman became a province, will be included in the scope of the research. Afterwards, the general elections held in 1995 will be analyzed and then the 1999 General Elections will be discussed. Since the parliamentary elections held on April 18, 1999 took place together with the local elections, the local and general elections on this date will be analyzed jointly. Then, the general elections held in 2002, 2007, 2011, 2015, 2018 and 2023 will be evaluated at the scale of Turkey and Karaman.

In this study, general elections, local elections and referendums in 2007, 2010 and 2017 will be examined both in Turkey and in Karaman and the political situation in Karaman will be analyzed through the results. In addition, in the light of the data, it will be discussed whether there is stability or a change trend in the general political situation in Karaman.

Keywords: Karaman, General Elections, Political Parties, Local Elections.

SÜREKLİLİK-KOPUŞ İLİŞKİSİ ÇERÇEVESİNDE 1950'Lİ YILLARDA KARAMAN'DA KURULAN KOOPERATİFLER

Selime YILDIRIM[1]

Karaman, tarih boyunca kadim bir yerleşim yeri olmuştur. Karaman'ın stratejik önemi, sadece coğrafi özelliklerine bağlı değildir. Tarihsel özellikleri de Karaman'ın önemli bir hal almasına neden olmuştur. Bu noktada, Karaman'ın bir merkez haline gelmesi olağandır.
Büyük bir beylikten zaman içinde eyalet; Cumhuriyet döneminde de ilçeye dönüşen Karaman, 1989 yılından itibaren bir il olarak kademelenmiştir. 1923 yılından itibaren ise uzun yıllar Konya'nın ilçesi olarak varlığını sürdürmüştür. Karaman'ın bir ilçe olması, yayılım ve etkilerine engel olmamıştır.

Cumhuriyet'in kuruluşundan itibaren yaşanan kırılmalar, her alanda dönüşümü de beraberinde getirmiştir. Bunlardan biri de 1946 seçimleri ile çok partili hayata geçilmesidir. Çok partili yaşama geçiş, sadece siyasal sistemde değil; toplumsal yaşama değen her alanda etkilerini göstermiştir.

Cumhuriyet'in ilk yılları, büyük bir yapılanma içinde geçmiştir. Özellikle 1929 Krizi ve sonrası dönemde, çeşitli etkilerle girişilen "devletçilik" pek çok tartışmayı beraberinde getirse de etkisi büyük olmuştur. Dönemin tek partili iktidar anlayışı ile beslenen bu politikalar, ekonomik alanda da devletin büyük bir işveren olarak görülmesinin nedenidir.
1930'lu yıllardan itibaren benimsenen devletçi politikalar, ekonominin yapılandırılmasında özellikle yerli sermayenin oluşumunu sağlamıştır. Bu dönemde, kamu iktisadi teşebbüsleri dönemin politikalarının güçlendirilmesine hizmet etmiştir. Planlama faaliyetlerinin başlangıcı da 1930'lu yıllarda gerçekleşmiştir.

1940'lı yıllar, 2. Dünya Savaşı'nın etkisi ile dünya ve Türkiye siyasetini de etkilemiştir. Bu noktada, 1946 seçimleri çok partili yaşama geçiş bir eşiktir. 1950'li yıllar, devletçiliğin zayıfladığı yıllardır. Bu eğilimi, Demokrat Parti'nin ekonomi politikaları da desteklemektedir. Yine bu yıllarda, "uluslararasılaşma" ve ABD etkisi ile toplumsal dönüşümün sağlanması hedeflenmiştir.

1950'li yıllar, kırdan kente göçün belirgin şekilde arttığı yıllardır. Türkiye, hızla kentleşmeye başlamıştır. Bu faaliyetler, sadece fiziksel ve mekânsal değil; toplumsal gelişmeleri de barındırmaktadır.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında itibaren, kooperatif benzeri yapıların varlığı sürmektedir. Bu örgütlenme biçimlerinin tarihi, Türkiye'de Osmanlı Devleti'ne kadar dayanmaktadır. 1930'lu yıllardan itibaren ise devlet destekli kooperatiflerin örgütlendiği görülmektedir. Öncelikli olarak gıda ve temel ihtiyaçlar konusunda yoğunlaşmışlardır. Özellikle memurlara dönük konut kooperatifçiliğinin de bu yıllarda ihtiyaca yönelik olarak ortaya çıktığı söylenebilir. Bu noktada, devletin belirleyiciliği bulunmaktadır.

Dünyada da kooperatiflerin tarihi, 19. yüzyıl ve sonrası döneme dayanmaktadır. Diğer deyişle, kooperatif modern bir kavram ve yapıdır. Kooperatiflerin devletle olan ilişkileri ise dönemsel farklılıklar göstermektedir. Önceleri belirli alanlarla sınırlı iken zaman içinde kooperatiflerin

[1]Dr. Öğr. Üyesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Yönetim Bilimleri A.B.D. selimeyildirim@kmu.edu.tr

hem sayısı hem de çeşitliliği artmıştır. Tüketim, yapı, eğitim, konut kooperatifleri verilecek örneklerden birkaçıdır.

Kooperatifler, özellikle 1950'li yıllar ve sonrası dönemde ise hükümet politikalarına göre ön plana çıkmış ya da gerilemiştir. Kooperatiflerin, Osmanlı Devleti'nden itibaren devlet tarafından ekonominin gelişmesinde bir araç olduğu kabul edilmektedir (Boratav, 2010: 36). Cumhuriyet'in kurucu kadroları tarafından da bu anlayış benimsenmeye devam etmiştir.

Kooperatifçilik, devletçilik döneminde neredeyse bir ideoloji haline dönmüştür. Sonrasında ise 1960'lı yıllarla sadece anayasa değil, kalkınma planları gibi kaynaklarla desteklenmiştir. 1960'li yıllarda, sosyal devlet anlayışının gelişmesi bu alanda yeniden adım atılmasını sağlamıştır.

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri incelendiğinde ise 1950'li yıllarda Karaman'da kurulan kooperatifler dikkat çekmektedir. 1950'li yıllarda kurulan kooperatifler, Bahçelievler Yapı Kooperatifi ve Karaman Güzel Evler Yapı Kooperatifi'dir. Bu kooperatifler, "yapı" kooperatifi sınıfındadır. 1949 yılında kurulan Karaman Halk İstihlak Kooperatifi de bu kategoride değerlendirilebilir. Bu kooperatif ise tüketim ihtiyacını karşılamaya yöneliktir. Diğer yandan da bu dönemde Karaman'da kurulan Kale Tuğla ve Kiremit Fabrikası Türk Anonim Şirketi ve Karaman İplik ve Pamuklu Mensucat Türk Anonim Şirketi, değerlendirme yapılırken ele alınacaktır.

Karaman'da 1950'li yıllarda yoğunlaştığı görülen kooperatiflerin ortaya çıkış nedenleri, dönemin ekonomik ve politik koşulları başta olmak üzere etkide bulunan diğer etmenler ile değerlendirilecektir. Söz konusu değerlendirme, Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri'nden elde edilen belgelerin yanı sıra mevzuat ve ikincil kaynaklar ile beslenecektir. Çalışma, 1950'li yıllarda Karaman'da kurulan kooperatifler ile bu kooperatiflerin özellik ve katkılarını tartışacaktır. Bu tartışma, devlet ile ilişkileri noktasında bir süreklilik kopuş ilişkisi olup olmadığı bağlamında gerçekleştirilecektir. Kooperatiflerin, yönetsel gelişmeler ve kamu yönetimi örgütlenmesi içindeki yeri de ele alınacak bir diğer konudur. Bu çalışmada, Karaman özelinde olmak üzere Türkiye'de kurulan kooperatifler ve devlet ilişkisinin dönemin politikaları ile yakın ilgisi olduğu iddiası savunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Karaman, Kooperatif, Devlet, 1950'li Yıllar, Kamu Yönetimi.

COOPERATIVES ESTABLISHED IN KARAMAN IN 1950S IN TERMS OF CONTINUITY AND BREAK THEORIES

The settlement of Karaman has been in existence for a considerable length of time, spanning multiple historical periods. Karaman, which was transformed into a district during the Republican period, has been designated a province since 1989. The ruptures experienced since the establishment of the Republic have brought about significant transformations in a multitude of fields. One such transformation is the transition to a multi-party political system, which commenced with the 1946 elections. The transition to a multi-party system has had ramifications that extend beyond the political sphere, affecting all aspects of social life.

The initial years of the Republic were characterised by significant restructuring. The existence of cooperative-like structures can be traced back to the early years of the Republic. The history of these organisational forms in Turkey can be traced back to the Ottoman Empire.

However, since the 1930s, state-sponsored cooperatives have been established. At this point, the state has a decisive role.

The 1950s witnessed a decline in the influence of the state. This trend was also supported by the economic policies of the “Demokrat Parti”. Similarly, during this period, the processes of internationalisation and the influence of the United States were employed with the objective of facilitating social transformation. The 1950s saw a notable increase in the migration of individuals from rural to urban areas. Such activities entail not only physical and spatial developments but also social transformations.

An examination of the Presidential State Archives reveals the existence of several cooperatives established in Karaman during the 1950s. The cooperatives established in the 1950s were the “Bahçelievler Yapı Kooperatifi” and the “Karaman Güzel Evler Yapı Kooperatifi”. These are 'building' cooperatives. Additionally, the Karaman Halk İstihlak Kooperatifi, established in 1949, can be considered within this category. This cooperative was established with the objective of meeting consumption needs.

The emergence of cooperatives in Karaman during the 1950s will be evaluated in light of the economic and political conditions of the period, as well as other factors that had an impact. This assessment will be informed by documents obtained from the State Archives of the Presidency of the Republic, as well as legislation and secondary sources. The study will examine the cooperatives established in Karaman during the 1950s, analysing their defining characteristics and contributions. This discussion will be carried out in the context of whether there was a continuity and break in their relationship with the state. In addition, the administrative developments and the place of cooperatives in the organisation of public administration will be discussed. This study argues that the relationship between cooperatives and the state in Turkey, with a special focus on Karaman, was closely related to the policies of the period.

Keywords: Karaman, Cooperative, 1950s, State, Public Administration.

KAYNAKÇA

Boratav, K., (2010), **Türkiye İktisat Tarihi: 1908-2007,** 14. Baskı, Ankara, İmge Kitabevi Yayınları.

VÂKI'ÂT-I ÜFTÂDE'YE GÖRE NEFİS VE NEFİS TEZKİYESİ

Sümeyye KISACIKOĞLU[1]

Vâkı'ât-ı Üftâde, Azîz Mahmûd Hüdâyî Hazretleri'nin mürşidi Hazreti Üftâde ile üç yıl süren seyr u sülûk dönemi boyunca bizzat aralarında geçen sohbetlerin kaleme alınmış halini oluşturmaktadır. *Vâkı'ât*'ta verilen günlük notlar; Mehmed Muhyiddîn Üftâde Hazretleri'nin halvette iken müşahede edip aktardığı olaylar ve deneyimler, Azîz Mahmûd Hüdâyî Hazretleri'nin rüyalarına getirilen yorumlar ve müridinin manevi eğitimi açısından birer araç ve yöntem niteliğinde olan sözleri içerisinde barındırmaktadır. Bu çalışmada, eserde nefse dâir ifadelerin nasıl aktarıldığını tespit etmek ve Üftâde Hazretleri'nin nefs kavramı hakkındaki düşüncelerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır.

Nefs, hem gündelik yaşamımızda hem de tasavvufta sık kullanılan kavramlardan biridir. Kökeni Arapça olan bu kelime ruh, can, kişilik gibi anlamlara gelmektedir. Kur'an'da hem "ruh" anlamında (el-En'âm 6/93) hem de "zat ve öz varlık" anlamında (Âl-i İmrân 3/28, 30) kullanılmıştır. Tasavvufta nefs, felsefe ve kelâm ilminden farklı bir boyutta incelenmiştir. Sûfîler, nefsin mahiyeti, birliği, cisim ve cevher, kadîm ve hâdis oluşu gibi konulardan ziyade onun zaafları, hileleri, kötülükleri ve hastalıkları üzerinde durmuşlardır. Bu olumsuzlukları tedavi etmenin yolları ve nefis terbiyesi konularına yoğunlaşmışlardır. Esma tariki olarak bilinen tarikatlarda, nefsin yedi mertebesi ve sıfatı (emmâre, levvâme, mülhime, mutmainne, râzıye, marziyye, zekiyye/kâmile) olduğu kabul edilir ve bu mertebelere "atvâr-ı seb'a" adı verilir. Bu tarikatlarda nefs terbiyesi, bu yedi mertebenin her birinde Allah'ın yedi isminden birinin (lâ ilâhe illallah, Allah, hû, hak, hay, kayyûm, kahhâr) zikredilerek aşılmasıyla gerçekleştirilir. (İslâm Ansiklopedisi, C. 32, s. 526-529) Tasavvuf düşüncesi etrafında nefsin ıslahı ve terbiyesi, manevi yolculuğun temel amaçlarındandır. Nitekim nefsin tekâmül seviyeye ulaşamaması seyr ü sülûk için bir engel oluşturmaktadır.

Kuran-ı Kerim'de de sıkça rastlanılan nefs terimi, 16. yüzyılın önemli mutasavvıflardan olan Azîz Mahmûd Hüdâyî Hazretleri'nin *Vâkı'ât* adlı eserinde Üftâde Hazretleri'nin dilinden aktarılmıştır. Tasavvufî düşüncede nefsin mertebeleri, kişinin manevi yolculuğunda kat ettiği aşamaları ifade eder. *Vâkı'ât* eserinde Azîz Mahmûd Hüdâyî, nefsin mertebelerini tek tek saymamakla birlikte hocasının sohbetlerinden hareketle nefsin en alt mertebesi olan nefsi emmâreye isim vermeden değinmiştir. Sohbetlerin büyük bir kısmını ise nefsin nasıl terbiye edileceği kısmı oluşturmaktadır. Hüdayî'nin Üftâde'den naklettiğine göre nefsi terbiyede ilk adım Allah'tan bağışlanma dilemek ve ahlaklı olmayı reddetmeyi ebediyen gönülden silmektir.

Nefsini tezkiye etmeye niyet eden bir kişinin bu eğitime nereden başlayacağı yine nefsi ile alakalıdır. Yani aynı şikâyetle hastaneye gelen hastaların teşhisi aynı olmasına rağmen hastalık derecesinin farklı olacağı gibi, kişinin nefsini terbiye etmesi gereken yerler ve mertebeler de farklılık gösterecektir. Üftâde'ye göre, olaylarda nefsin kusurlarını bilmek ve gizli yönlerini keşfetmek yerlerin ve göklerin keşfinden daha üstündür. Nitekim nefsin tezkiye edilmesi, mümkün olan bütün keşiflerden daha hayırlıdır. Üftâde Hazretleri'nin deyimiyle; garip olaylara duyulan ilgi, hakiki hedefe (Allah'a) ulaşmaya mâni olur. Bu bağlamda insanın nefsini tanıması, bu süreçteki zayıflıklarını ve nefsini arındırmanın güçlüklerini fark etmesi, Allah'ı ve O'nun büyüklüğünü daha derinlemesine idrak etmesini sağlar. Bu farkında olma durumu, ilâhî hakikate ulaşmanın anahtarı olarak da düşünülebilir. Nitekim Üftâde Hazretleri

[1] Yüksek Lisans Öğrencisi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı ABD. E-posta: kisacikoglusumeyye@gmail.com, ORCID: 0009-0003-0750-229X.

de bu konuda mürşitlerine farkındalık niteliğinde tavsiyelerde bulunmuştur. Kişinin manevi yolculuk esnasında pek çok müşkül durumlarla karşılaşacağı bilinir. Bu durumların en başında kişinin doğuştan gelen yeme içme davranışının, tasavvuf yolculuğu sürecinde zor ve mühim meselelerin başında geldiği ifade edilir. Burada dolaylı olarak kişinin burada galip gelebilmesi için açlığa sabretmesi gerektiği öğütlenmiştir. Yine nefsin terakkisini engelleyen diğer bir düşman ise kibirdir ki burada ahlâk-ı zemîme olarak yani bütün olumsuz davranışların müsebbibi olarak bahsedilmiştir.

Üftâde Hazretlerine göre, tabiat iyileşirse ve nefis kötü vasıflardan arınırsa işte o zaman Allah'ın yarattığı her şeye mazhar olur yani onun Rabliğini idrak eder. Bu bağlamda kişi, başkalarına yol gösterici (rehber) olarak gönderilir yahut manevi yolculuğa devam eder. Eserde bahsedildiği üzere rehberlik peygamberlerin yoludur. Tasavvuf öğretisine göre nefsi ıslah etmek mümkündür. Bu durum kişinin içsel arzularını ve benliğini terbiye ederek ruhsal olarak olgunlaşması ve manevi bir seviyeye ulaşması anlamına gelir. Bu süreç, genellikle sabır, zikir, ibadet, nefs muhasebesi ve manevi rehberlik gibi yöntemlerle gerçekleştirilir. Nefsin ıslahı, kişinin kötü alışkanlıklarından ve nefsani arzularından arınarak, ahlaki ve manevi değerlerle donatılmasının yanı sıra uzun bir yolculuktur ve kişinin sürekli çaba göstermesini gerektirir. Bu eserde nefsi ıslah etmekle tam bir sevgi oluşmakta, yani Allah'a duyulan muhabbet ortaya çıkmaktadır. Öyle ki tasavvuf yolcusu için tabiat, nefs, ruh ve sır mertebelerinin hepsini yok edip onda yalnızca Allah'ın varlığı kalmalıdır. Çünkü nefsi eğitmek samimiyettir, nefsi ilahi huzurda yok etmektir. Tüm mümkün varlıklar, hatta kendi nefsinin bile yok olmasıdır.

Üftâde Hazretleri, manevi yolculuk esnasında kişinin nefsini terbiye etme yoluna gitmemesi sonucunda kötü bir sonla karşılaşmasının kaçınılmaz olduğunu açıkça ifade etmiştir. Ona göre bu kötü sonun en hafifi, kişinin dünyevi sıkıntılara ve kirlere bulaşmasıdır. Yaygın olarak nefsin isteklerini dizginlemek (az yemek, az uyumak, az konuşmak) Hakk'a ulaştıran bir yol olarak tarif edilmiştir. Üftâde Hazretlerinin gündelik yaşamda nefsi tezkiye etme ile ilgili pratik tavsiyelerinin sürdürülebilir olması için müritlerine ölçünün esas alınması gerektiği ile ilgili ifadeleri dikkat çekmektedir. Zira İslam dinide ifrat (aşırılık) ve tefrit (aşırı derecede kaçınma) tavsiye edilen bir durum değildir.

Bu çalışmanın sonucunda Üftâde Hazretleri'nin nefisle ilgili özellikle, nefsi tezkiye etme sürecinde nefsi tanımanın önemi üzerinde durduğu neticesine varılmıştır. Aynı zamanda kişinin nefsinin kötü hallerini keşfetmesinin dünyadaki keşiflerin hepsinin üstünde olduğu ve nefsi kötülüklerden arındırma yollarıyla ilgili konuların üzerinde durduğu saptanmıştır. Nefs kavramıyla ilgili saptadığımız bir başka husus ise insanın kendini keşif süreciyle nefsini tanıma aşamasının paralellik gösterdiğidir. Ayrıca eserde Üftâde Hazretleri'nin nefsin mertebeleri üzerinde durmaması da oldukça dikkat çekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Mehmed Muhyiddîn Üftâde, Aziz Mahmud Hüdâyî, *Vâkı'ât-ı Üftâde*, Nefs.

THE SOUL AND ITS PURIFICATION ACCORDING TO THE VÂKI'ÂT-I UFTÂDE

The subject of the study is the suggestions regarding the soul and its discipline in the work called *Vâkı'ât-ı Üftâde*. This work consists of the conversations Hüdâyî had with his teacher Üftâde during his journey. It contains verses, hadiths and various teachings about the spiritual world. The soul, which is included in the teachings and is one of the most common concepts in Sufism literature, constitutes the center of the study. From past to present, what the soul is

has always been discussed. Sufis' Understanding of Sufism; is to understand the soul. As a person transcends the levels of the soul and rises, he will reach the level of spiritual evolution. While it is emphasized that the process is laborious, it is stated that the human being has the potential for purification. Our study consists of two parts. The work was evaluated and information was given about the lives of Üftâde and Hüdâyî. Then, concepts such as self-discipline were emphasized. In the continuation of the study, Üftâde's thoughts about the soul were tried to be revealed. As a result, it was concluded that Üftâde emphasized the importance of knowing the self. It has been determined that the discovery of the evil states of the human soul is above the discoveries in the world and that it persistently focuses on issues related to ways to purify the soul from evil. It is noteworthy that Üftâde does not mention the seven levels of the soul in her work.

Keywords: Mehmed Muhyiddîn Üftâde, Aziz Mahmud Hüdâyî, Vâkı'ât-ı Üftâde, Self.

KARAMAN HALK İNANIŞLARI VE UYGULAMALARINDA ÇOCUK ALGISINA DİNLER TARİHİ AÇISINDAN BİR BAKIŞ

Salih ÇİNPOLAT[1]

Din, tarih boyunca her toplumda vazgeçilmez bir olgu olmuştur. Toplumlarda resmi bir din veya inanç sistemi yer alırken, halk arasında yaygın olan ve gelenekselleşmiş inanış ve uygulamalar da bulunmaktadır. Çoğunlukla insanlar dinlerini yazılı kutsal metinlerden ziyade sözlü kültür aracılığıyla öğrenirler. Bu sözlü kültür içerisinde, bağlı olunan dinin temel kaynaklarında bahsedilmeyen birçok unsur mevcuttur. Bu nedenle halk inanışları ve uygulamaları, bir toplumun anlam dünyasını anlamak ve analiz etmek için büyük önem taşır. Yüzlerce yıllık geçmişe sahip bu inanç ve uygulamalar, toplumlar yeni bir dini benimsese bile tamamen yok olmayıp, önceki inanışlar, gelenekler ve alışkanlıklar olarak yaşamaya devam eder.

Türklerin eski inançları "Geleneksel Türk Dini", "Gök Tanrı Dini" veya "Şamanizm" gibi farklı isimlerle anılmaktadır. Ancak bu adlandırmalar, Türklerin kadim inanç ve uygulamalarını tam olarak ifade etmez. Çünkü Türklerin inançlarında hem natürist, animist, totemist ve şamanist unsurlar, hem de tek tanrılı bir bakış açısı bulunur. Türkler, doğada hem iyi hem de kötü ruhların var olduğuna inanmışlardır. İnsanların karşılaştığı hastalık, kuraklık veya afet gibi olumsuz durumların kötü ruhların etkisiyle oluştuğu düşünülmüştür. Buna ek olarak, doğada Tanrı'nın yardımcıları olarak çocukları ve aileyi koruyan iyi ruhlar ile bazı su, dağ, ağaç, kaya, orman ve ateş gibi nesnelerin koruyucu ruhlarına da inanılmıştır. Şamanlar, bu iyi ve kötü ruhlarla iletişime geçebilen ve hastalık ile felaket gibi sıkıntıları bertaraf edebilen kişilerdir. Bu bakımdan şamanlar, bir tür iyileştirici ve şifacı rolü üstlenirler.

Tarih boyunca Türk toplulukları arasında Budizm, Maniheizm, Yahudilik ve Hıristiyanlık gibi dinleri benimseyen boylar olsa da, 8. yüzyıldan itibaren çoğunluğu İslam'ı seçmiştir. Buna rağmen, İslam'ı seçen Türkler arasında bazı eski inanç ve pratikler halk arasında hala etkisini sürdürmektedir. Örneğin, şamanların uygulamaları zamanla şekil ve isim değiştirerek Anadolu'daki halk inanışlarında görülmeye devam etmektedir. Türk halk inanışları; doğum, evlilik ve ölüm gibi insan yaşamındaki geçiş dönemleriyle ilgili inanış ve uygulamaların yanı sıra, halk hekimliği, nazar, ruh, kutsal mekanlar, türbeler, yatırlar, kutsal zamanlar, büyü ve kutsal nesneler gibi birçok farklı alanı kapsamaktadır.

Karaman'daki tüm halk inanışları ve uygulamaları bu çalışmanın kapsamını aştığından, burada çocukla ilgili inanış ve uygulamalar üzerinde durulacaktır. Kadının çocuk sahibi olabilmesi için yapılan adetler, hamilelik süreci, çocuğun doğumundan sonra lohusalık dönemi, Albastı inancı, kırk çıkarma, "köstek kesme" ve "aydaş olma" ile ilgili inanış ve uygulamalar çocukla ilgili halk geleneklerinden birkaçını oluşturur. Karaman'ın halk inanışlarına göre, uzun süre çocuğu olmayan kadınlara yönelik bazı uygulamalar şunlardır: Su, zift, katran veya kiremiti ısıtıp buharına oturmak; çocuğu olan bir kadının ya da akrabanın evin çatısından döktüğü suyun altında yıkanmak; Mehmet ismine sahip çocukların bulunduğu yedi evden toplanan para ile bir eşarp alıp, bu eşarbın hacca giden biri tarafından götürülüp getirildikten sonra beline bağlanması; Meryem Suresi okunan şekerleri yemek ve Zeynel Abidin Türbesi, Ali Beke Türbesi, Demir Gömlek Türbesi (Emnün-Din Bey Türbesi) ile Kızlar Türbesi gibi yerlere ziyaretlerde bulunmak.

[1]Doç. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dinler Tarihi ABD Öğretim Üyesi

Hamilelik sürecinde annenin gerçekleştirdiği pek çok davranışın karnındaki bebeği etkileyebileceğine dair yaygın bir inanç vardır. Bu bağlamda, anne adayının canının çektiği yiyecekler temin edilmezse, bebeğin yüzünde bu yiyeceğin izinin oluşacağı düşüncesi mevcuttur. Hamileyken saç kestirmemek, göz makyajı yapmamak, dudak boyamamak, eline kına yakmamak ve lekeli ellerle vücuda dokunmamak gerektiğine, çünkü bu eylemlerin doğacak çocuk üzerinde aynı etkiyi bırakacağına inanılır. Ayrıca mezarlıklardan uzak durulmalı ve kapı eşiklerinden dikkatli geçilmelidir.

Doğumdan sonra, özellikle ilk kırk gün boyunca, anneden ve çocuktan Albastı adı verilen kötü ruhları uzak tutmak gerektiğine inanılır. Albastı'dan korunmak için anne ve bebeğin yalnız kalmaması sağlanmalı, beşik başına bıçak, süpürge, kırmızı bir tülbent veya kurdele, Kur'an-ı Kerim ya da babanın ceketi asılmalıdır. Lohusa kadınlar kirli yerlere basmamalı ve gelin attan inmeden evden çıkmamalıdır. Mezarlıktan gelen biri doğrudan lohusanın evine gitmemelidir. İki lohusa kadının mümkünse karşılaşmaması önerilir; karşılaştıklarında ise iğneleri veya kırmızı bir eşyalarını değiştirmelidirler. Lohusa ziyaretine un ve yumurta götürülmesi adettendir. Çocuk yirmi günlük olduğunda, bir eleğe yirmi çakıl taşı konularak üzerlerinden su dökülür ve çocuk yıkanır. Bu törene "yarı kırk çıkarma" denir. Çocuk kırk günlük olduğunda ise kırk çakıl taşı ile yıkanır ve "kırk uçurma" töreni gerçekleştirilir. Bebek diş çıkarmaya başladığında yapılan "diş bulguru/hediği" uygulamasının dişlerin düzgün ve sağlam olmasını sağladığına inanılır.

Karaman'da, aynı ay içinde ya da kırk günlük süreçte doğan çocuklardan, yaşıtları ile aynı hızda gelişemeyen ve daha zayıf veya hasta olanlara "aydaş" denir. Bunun birkaç nedeni olabilir. Örneğin, bir kadın çocuğunu sütten kesmeden tekrar hamile kalırsa ve çocuk bu süreçte emmeyi sürdürürse, doğacak çocuk aydaş olur. Ayrıca, henüz kırkı çıkmamış bir evde başka kırkı çıkmamış bir çocuk getirilirse, evdeki çocuk aydaş olur. Lohusa bir kadının başka bir lohusanın yanına gelmesi de evdeki çocuğun aydaş olmasına neden olabilir. Aynı ayda doğan çocuklardan birinin anne-babası, çocuklarını kucaklarına alarak diğer çocuğun evinin etrafında dolaşırsa o evdeki çocuğun aydaş olacağına inanılırAydaş olan çocuğu bu durumdan kurtarmak için "aydaş aşı pişirmek", ağacın kökünden geçirmek, aydaş ocağının suyu ile yıkamak ve yatırlara götürmek gibi çeşitli yöntemler kullanılmaktadır.

Yeni yürümeye başlayan çocuk sık sık düşüyorsa, çocuğun ayaklarına bir ip bağlayıp bu ipi kesme işlemine "köstek kesme" denir. Köstek kesme, çocuğun hızlı ve düzgün yürümesi veya büyüdüğünde çevik biri olması için yapılır ve bu işlemin, bu özellikleri taşıyan biri ya da ocaklı bir kadın tarafından gerçekleştirilmesi gerekir.

Bu araştırma, Karaman'da çocuklukla ilgili halk inanışları ve uygulamalarını ele alarak bunların ateş, demir, su, yatır-türbe, Albastı, kötü ruhlar/demonlar, ağaç kökü, aydaş aşı, üç/dört yol ağzı ve ip gibi kavramlar üzerinden Dinler Tarihi açısından değerlendirilmesini hedeflemektedir. Bu sayede, Türklerin eski inanç ve uygulamalarının Karaman halk inanışları üzerindeki etkilerine dikkat çekilecek ve bu uygulamalardaki nesnelerin simgesel anlamları vurgulanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Karaman, Halk İnanışları, Dinler Tarihi, Çocuk, Aydaş Olma.

A LOOK FROM THE PERSPECTIVE OF RELIGIOUS HISTORY AT THE PERCEPTION OF CHILDREN IN KARAMAN FOLK BELIEFS AND PRACTICES

Religion has been an integral part of every society throughout history. While there is an official religion or belief system in societies, there are also beliefs and practices that are widespread and traditional among the people. For this reason, folk beliefs and practices are of great importance in understanding and analysing a society's world of meaning.

Turkish folk beliefs cover many different areas such as folk medicine, the evil eye, ghosts, holy places, shrines, entombed saints, sacred times, magic and sacred objects, as well as beliefs and practices related to transitional periods in human life such as birth, marriage and death. As all folk beliefs and practices in Karaman are beyond the scope of this study, beliefs and practices related to children are highlighted here. Customs for women to have children, pregnancy process, puerperium period after the birth of the child, Albastı belief, forty days, cutting the shackle and (köstek kesme), being one month old (aydas olma) beliefs and practices are some of the folk traditions related to children.

This research aims to evaluate the folk beliefs and practices related to childhood in Karaman in terms of the history of religions through concepts such as fire, iron, water, shrine-turbe, albastı, evil spirits/demons, tree root, three/four way intersection and rope. In this way, attention is drawn to the impact of ancient Turkish beliefs and practices on Karaman folk beliefs, and the symbolic meanings of objects in these practices are emphasised.

Keywords: Karaman, Folk Beliefs, History of Religions, Child, Being an Aydas.

DİNİN VE KÜLTÜRÜN AKTARILMASINDA DİLİN ÖNEMİ (İBRAHİM SURESİ 4. AYET BAĞLAMINDA BİR İNCELEME)

Duran Ali YILDIRIM[1]

Dil, insanlar arası iletişimde en önemli ve en etkili araçtır. Anlamak, anlatmak ve anlaşmak bir iletişimin en önemli boyutunu oluşturmaktadır. Anlamın ve anlaşmanın gerçekleşemediği iletişim sonuçsuz kalır ve faydasız olur. Bu açıdan konuşanlar arasında anlaşmanın olabilmesi için aynı dilin kullanılması gerekmektedir.

İlk insana öğretilen eşyanın ismidir veya insana eşyayı isimlendirme kabiliyetinin verilmesidir. Kur'an vahyi açısından bakıldığında insana önce bilmediğinin ve kalemle yazmanın öğretildiği belirtilmektedir. İnsan, okuyarak ve yazarak öğrenen ve dil vasıtasıyle konuşarak anlaşan tek varlıktır. Birbirleriyle tanışmaları için insanların kabile ve soylara ayrıldığı bildirilmektedir. Yaratılışla birlikte tanışmanın gündeme getirilmesi,(el-Hucurât 49/13) insanlar arası tanışmanın önemine işaret eder. "Göklerin ve yerin yaratılması ile, dillerinizin ve renklerinizin farklı farklı olması da Allah'ın ayetlerindendir." (er-Rûm 30/22) denilmesi, dil farklılığının yadırganacak bir şey değil saygı duyulacak bir şey olduğunu gösterir.

Dilin en önemi, mesajın karşı tarafa sağlıklı ve anlaşılır bir şekilde ulaştırılmasında en temel vasıta olmasıdır. Bununla birlikte milletlerin ve bireylerin dinlerini ve kültürlerini hem nesillerine hem de başkalarına anlatmada dilin ne kadar önemli olduğu bilinmektedir.
İletişim birden çok ve farklı varlıklar arasında gerçekleşmektedir. Yaratıcı varlık ile yaratılan varlıklar arasında da bir iletişim söz konusudur. Bu bağlamda Allah'ın insanlarla iletişimi bir vahiy ve elçi vasıtasıyle gerçekleşmektedir. (eş-Şûrâ 42/51) O'nun vahiy indirmesi ve elçiler göndermesinden maksat, kullarına mesajlarını ulaştırmak ve onları hayatları ve inançları hakkında bilgilendirmektir. (Gümrükçüoğlu, 2011) İlk insanla birlikte hem vahyin hem de o vahyi iletecek elçinin varlığı bir gerçektir. (Tâha 20/121) Vahyin dili toplumdan topluma değişmektedir. Zira halkın konuştuğu ve anladığı dilin kullanılması ile onların Allah'ın mesajlarını en doğru şekilde anlayabilmeleri amaçlanmıştır. Allah'ın toplumlara elçiler göndermede iki hususa önem verdiğ anlaşılmaktadır. Bunlardan birisi elçilerin gönderildiği toplumun içinden seçilmesi,(el-Bakara 2/151; etTevbe 9/128) diğeri de o toplumun diliyle gönderilmesidir.(İbrâhim 14/4) Peygamberlerin kavimlerine mensubiyetini ifade eden "Kardeşleri Hûd, kardeşleri Sâlih" ifadeleri müfessirlerce kan bağı bağlamında yorumlanmıştır. (Öztürk, 2021, 135) Bununla, elçilerin toplumlarıyla anlaşılır bir iletişim kurabilmelerini sağlamaktır.

Allah'ın elçilerinden Hz. Musa ile kardeşi Hz. Harun aynı zamanda bir topluma Peygamber olarak gönderilmişlerdir. Kur'an'ın bu konuyla ilgili gerekçesine baktığımızda şunu görmekteyiz. Hz. Musâ a.s. konuşma konusunda sorun yaşayan ve kavmiyle sözlü iletişim konusunda bir yardımcıya ihtiyaç duyan bir elçidir. O, Allah'tan kendisine yardımcı olmak üzere konuşması daha iyi olan kardeşi Harun'u yanına istemiş bu isteği yerine getirilmiş ve o da elçi olarak görevlendirilmiştir. (Tâhâ 20/29-36; el-Furkān 25/35; Meryem 19/53).

Allah'ın kendi dinini insanların anlayabileceği bir vahiy diliyle ve elçilerle öğretmek istemesi insanlara bir mesaj da vermektedir. O da şudur: "Dinin ve kültürün öeğretilmesinde ve aktarılmasında dil en önemli unsurdur." Öyle ise dil, toplumlar için çok kıymetli ve değerli bir

[1] Doç. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Temel İslam Bilimleri Bölümü.

kültür aktarma vasıtasıdır. Bu açıdan dilin bozulması veya yozlaştırılması aynı zamanda milletler için en önemli iki değer olan dinin ve kültürün bozulup yozlaşmasına da sebep olacağından dilin korunması son derece önemlidir.

İnsanların farklı dillere sahip olmaları tıpkı farklı renklerde yaratılmaları gibi Allah'ın ayetlerinden O'nun birliğinin ve kudretinin dedlillerinden sayılmıştır. Öyle ise dillern çokluğu ve farklılığının belirli bir amacı ve sebebi vardır. İnsanların birbirleriyle tanışmaları ve kaynaşmaları için farklı milletlere kültürlere ve coğrafyalara ait olarak yaratılmaları sonucunda olmuştur.

Dil, toplumları yukarıdan aşağıya, aşağıdan yukarıya; yani bireyden topluma, toplumdan bireye doğru çok yönlü olarak inşa ederken içinde taşıdığı somut ve soyut kültür unsurlarını kullanır. Bir çeşit kültürlenme süreci olarak da değerlendirilebilecek bu inşa sırasında kullanılan dil, içerisinde doğduğu millete göre söyleyiş ve şekil farklılıkları gösterebilir. Tüm insanlar için ortak bir vasıta olmakla birlikte bu yönüyle özgün hususiyetler içeren dil, toplumdan topluma değişen düşünce, duygu ve davranış farklılıklarını da olduğu gibi korumaya imkân sağlar.(Bacaklı-Kapağan-Kundakçı, 2016, 3260)Dil hemen her dönemde hem özgün hem de ortak kültürle sıkı bir ilişki içerisinde olmuştur. İnsanlığın ortak idealleri, geçmiş yaşam tecrübesi ile birlikte milletlere has gelenekleri görenekleri ve coğrafyası gibi kültür unsurları da dilinde yaşar. Bu nedenle genel anlamda insanlık ve özel anlamda milletler dili koruma konusunda oldukça hassas olmalıdır. Bilhassa milletler varlıklarına dair tüm kültür kodlarını bünyesinde bulunduran dilin sözlü ve yazılı formlarını doğru analiz ederek kendilerinde de bir farkındalık oluşturabilirler. Bu farkındalık sayesinde hususi değerlerini yerel örneklerden milli kabullere oradan da evrensel normlara dönüştürebilirler. Aksi takdirde tarih boyunca dar bir çerçevede yaşanan bir unsur olarak varlığını devam ettirirken günümüzde iletişim ve ulaşım açısından çok hızlı gelişen ve değişen dünyada geleceğe taşınabilmesi oldukça zor olur. Bu yüzden kültürün varlığını devam ettirmesi ve geçmişten bugüne aktarılmasının en önemli hususiyetlerinden birisi dil ve dil malzemesi olmuştur. Geleceğe taşınmasındaki en önemli unsurların başında da yine dilin yer alacağı muhakkaktır. (Kapağan, 2021, 50)

Dilin insan hayatının her alanında özellikle de hayatın tam merkezinde olmasından dolayıdır ki, insana ilk vahiyle dil yani konuşma, okuma anlama ve anlatma kabiliyetleri verilmiş ya da öğretilmiştir. İnsanlık dil sayesinde hem kendi tecrübe ve birikiminihem de inanç ve kültür değerlerini nesilden nesile öğretmeyi ve aktarmayı başarabilmiştir. Dolayısıyla bütün değerlerin anlatılması, aktarılması ve yaşatılması yerelde halka mâl olmuş olan dilin korunması sayesindedir.

Anahtar Kelimeler: Kur'an, İbrahim Suresi, Dil, Din, Kültür.

THE IMPORTANCE OF LANGUAGE IN THE TRANSMISSION OF RELIGION AND CULTURE (A STUDY IN THE CONTEXT OF SURAH ABRAHIM, VERSE 4)

Language is the most important and effective tool in interpersonal communication. Understanding, explaining and agreeing constitute the most important dimension of communication. Communication in which meaning and agreement cannot be realized will be fruitless and useless. In this respect, the same language must be used in order for there to be agreement between the speakers.
It is the name of the object that was taught to the first man, or it is the giving of the ability to name the object. From the point of view of the revelation of the Qur'an, it is stated that man

first did not know and was taught to write with a pen. Man is the only being who learns by reading and writing and communicates by speaking through language. It is reported that people were divided into tribes and lineages so that they could meet each other. Bringing up the issue of meeting with creation points to the importance of meeting between people.

The most important thing about language is that it is the most basic tool in delivering the message to the other party in a healthy and understandable way. However, the religions and cultures of nations and individuals are both generation.

Keywords: Quran, Surah Ibrahim, Language, Religion, Culture

JACK LONDON'IN UÇURUM İNSANLARI KİTABININ İÇERİK ANALİZİ

Emine ÇAKIR[1]

Özellikle 18. ve 19. Yüzyılda üzerinde güneş batmayan ülke olarak bildiğimiz İngiltere'nin tüm halkı ile topyekûn zenginliğe ulaştığı yanılgısına hepimiz düşebiliriz. Ancak Jack London'ın Uçurum İnsanları (1903) adını verdiği kitabı da dahil daha pek çok kaynakta da görebileceğimiz gibi aslında o dillere destan zenginlik halkın bir kısmına hiç uğramamış haldedir. Bu zenginliğin özellikle uğramadığı kitlelerden biri ise İngiliz proletaryasıdır. Engels'in 1842-1844 yılları arasında kaldığı Manchester'da yazdığı, İngiltere'de Emekçi Sınıfların Durumu adlı kitapta da London'ın kitabında anlatmaya çalıştığı şeylerle hemen hemen aynıdır. Tarihte İngiltere'nin en parlak dönemi olarak kabul edilen Viktorya Döneminin aslında İngiliz halkının bir kısmı için hiç de parlak olmadığını gözler önüne sermektedir bu yazılar. Halkın bir kısmı gittikçe daha çok zenginleşirken diğer tarafta kalanların durumu hiç iç açıcı değildir. Engels'ten yıllar sonra Jack London da İngiltere'nin bu en parlak yıllarından olan 1902 yılında gözlem için bu ülkeye gelmiştir. Dışarıdan mükemmel görünen bu ülke, Jack London'ın bir araştırmacı sosyolog gibi sahada bizzat gözlemler yapması sonucunda yine bizzat kendi gözlemleri sonucu yazdığı Uçurum İnsanları kitabında hiç de sanıldığı gibi bir İngiltere olmadığını göstermiştir.

Araştırma nitel araştırma yöntemiyle tasarlanmış olup tepkisiz araştırma deseniyle çalışılmıştır. Araştırma tekniği ise içerik analizi tekniğidir. Araştırmanın problem cümleleri yoksulluğun, barınmanın, işsizliğin, suçun, yaşlılığın, hastalığın ve ölümün Uçurum İnsanları adlı bu kitapta bize hangi dinamiklerle sunulduğunu anlamaya çalışmaktır. Bu çalışmada da belirlenen temalar üzerinden kitabın içerik analizi yapılmaya çalışılmıştır. Yoksulluk, sınıf, barınma, hastalık, yaşlılık gibi temalar oluşturulmuş ve bulgular bölümünde kitaptaki ilgili bölümler referans verilerek bu temaların ne derece vurgulandığı anlaşılmaya çalışılmıştır. Jack London'ın gözlemlerinden oluşan bu kitabın türü roman olarak geçse de aslında bir araştırmacı sosyolog gibi sahada bizzat yaşayıp gözlem yapan London 1902 yılının Londra'sını oldukça çarpıcı gözlemlerle bize aktarmıştır.

Uçurum İnsanları adlı kitapta yaygın olan en geniş tema yoksulluktur. Ancak kitabın belirttiği üzere de barınma oradaki insanlar tarafından açlıktan bile daha çok öne çıkmaktadır. Doğu yakasının kirli havası, pis sokakları ve yoksul insanları kapatıldıkları gettolar orada yaşayan insanların hem ruhunu hem de bedenlerini zehirlemektedir. Kitapta sık sık tekrarlanan açlık, işsizlik ve evsizlik insanları da oradan oraya sürüklenen çöp yığınları gibi göstermektedir. Ağır işler yapma karşılığında bir gün boyunca az miktarda yemek ve yatacak yer veren düşkünlerevi olarak geçen kuruluşlar bu insanları hastanelerin bir sürü mikrop barındıran çöplerini almak gibi ya da taş kırdırmak gibi hem en sağlıksız hem de en ağır işleri yaptırıyorlardı. Çünkü o insanların uğrayacakları zarar bu işleri normalde parayla yaptırabilecekleri insanların görecekleri zarardan daha değersizdir. Çivi dedikleri bu geçiciler koğuşunda kalan insanların canlarının hiçbir değeri yoktur. Çünkü zaten olabilecekleri en kötü yerde ve uçurumun en dibindelerdir. Akılları sadece uyuyacak bir yer ve sert ve acı olsa da bir parça ekmektedir.

London'ın 1902 yılında gözlemlediği bu durumları her tarihte ve her toplumda farklı biçimlerde olsa da görmek mümkündür. Ancak yazarın kitapta da belirttiği gibi insanlar makineleşmenin getirdiği onlar açısından kaos olan o yoksulluk fırtınasını çok şiddetli bir biçimde yaşamışlardır. Engels London'dan yarım asır önce daha sanayileşmenin

[1] Yüksek Lisans Öğrencisi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, cikiriminee@gmail.com, Karaman / Türkiye

başlarındayken işçi sınıfının bu ezilmişliğini bizzat deneyimleyip ne yapılması gerektiği ile ilgili birtakım makaleler yazmıştı. Ancak geçen elli küsür yılda değişen tek şey o işçi sınıfının daha da yoksullaşıp ezilmesi olmuştur. Üst sınıfla aralarındaki uçurum daha da açıldıkça bu sınıfın yaşadıkları şartlar daha da zorlaşmış adeta ölüme terk edilmişlerdir. Garip olan bu sınıfın asla yok olmaması hatta sayısının daha da artmasıdır. Bu duruma kitapta üstün körü değinilse de yemek ve barınak ihtiyaçlarını karşılayamayan insanların yoksul sınıfta görülen o çok çocuklu düzene devam etmeleri trajikomiktir. Kitapta aile kurmak ve çocuk sahibi olmak istemeyen birkaç kişinin genç erkekler olduğu ve ara sıra gemilerde çalışmak için bile olsa doğu yakasının o kasvetinden uzaklaşma şansı olan insanlar tarafından dillendirildiği ve uygulandığı görülür.

Bulgular bölümünde verilen yazarın sunduğu doğu yakası ve batı yakasındaki insanların ortalama ömürleri de aslında bize çok şey anlatır. Daha anne karnında yetersiz beslenmeye başlayan doğu yakası insanlarının ağızlarında gümüş kaşıkla doğan batı yakası insanlarına kıyasla erken ölmesi tesadüf değildir. Karnının tam olarak doyduğu bir gün bile olmamıştır. Temiz bir odada olmasa bile kendine ait rahat bir yatakta bile uyandığı olmamıştır çoğunun. Babaları sürekli işte ya da meyhanede anneleri sürekli hamile bir şekilde hayatından şikayetçi halde tek göz odanın içinde yaşamaya çalışırlar. Çocuklar daha çocuk olamadan ağır işlerde çalışmaya ve zaten düzgün olmayan sağlıklarını bozmaya başlarlar. Hayattan bir şey bekleyemeyecekleri ve hayal kuramayacaklarını o doğu yakasının pis havasını içlerine çekerken ya da evlerinin hemen önünde yaşlı ve genç fark etmeksizin düşkünlerevinde bir parça ekmek yiyebilmek için sıra bekleyen insanları gördüklerinde kaybederler ya da çok derinlerine gömerler. Başka bir deyişle, yaşayamadan ölürler.

Yazarın çoğu yerde artık bakmanın bile dayanılmaz olduğunu söylediği anlar yoksulluğun en acı verici olduğu anlardandır. Yerde balgam bulaşığı olan erik çekirdeğini dişleriyle kırıp yiyen yaşlı adam, bir binanın kapı aralığında anneliğin tüm kutsallığını ayaklar altına alırcasına bebeğini emziren bir kadın ve bir gün düşkünlerevinde kaldıktan sonra karşılığında hastanede çalışırken yemek için verilen içinde bulaşıcı hastalığı olan insanlarında artıklarının olduğu yemeği elleriyle eşeleyen çaresiz insanlar ve bunun gibi daha birçok anı biriktirmiştir London orada. Kitaba verilebilecek en uygun başlığı vermiş olan yazar bunlar gibi birçok insanlığa hakaret içeren gözlemler aktarmıştır.

Anahtar Kelimeler: Uçurum İnsanları, Jack London, İçerik Analizi, Yoksulluk, Sınıf, Suç, Yaşlılık.

CONTENT ANALYSIS OF JACK LONDON'S BOOK THE PEOPLE OF THE ABYSS

In this study, Jack London’s book *People of the Abyss* was analyzed via content analysis technique. The research was designed with a qualitative research method and a non-reactive research design was used. The problem statements of the research are to try to understand with what dynamics poverty, housing, unemployment, crime, old age, illness and death are presented to us in this book called People of the Abyss. In this study, an attempt was made to analyze the content of the book based on the themes determined. Themes such as poverty, class, housing, illness, and old age were created, and in the findings section, references were made to the relevant sections in the book to understand how much these themes were emphasized. Although the genre of this book, which consists of Jack London's observations, is considered a novel, London, who actually lived and observed in the field like a research sociologist, conveyed to us the London of 1902 with very striking observations. For example, the average lifespan of people on the East and West coasts given by the author in the findings section actually tells us a lot. It is no coincidence that people on the East coast, who started to be malnourished in the womb, died earlier than people on the West coast, who were born with a silver spoon in their mouths.

Keywords: Jack London, People of the Abyss Content Analysis, Poverty, Class, Crime, Old Age.

TURGUT UYAR'IN "TERZILER GELDILER" ŞİİRİ ÜZERINDEN TÜRK TOPLUMUNUN DÖNÜŞÜMÜ

Sevim GİRGİÇ

Şairler ve yazarlar, yaşadıkları dönemi ya da tarihi bir zaman dilimini ele alarak eserlerinde yansıtmaktadırlar. Türk edebiyatında İkinci Yeni'nin Edip Cansever ve Cemal Süreya ile beraber üç öncü şairden biridir. Şiirlerini hece ölçüsüyle yazmış, insanın gündelik hayatına dair ve memleket meselelerini konu edinmesi bakımından şiirlerinin toplumsal nitelik taşıdığı söylenebilmektedir.

Şairler ve yazarlar yalnızca bireyin ya da toplumun gündelik meseleleri üzerine değil toplumsal ve tarihi dönüşüme de ayna tutmaktadırlar. Dönem toplumsallığı, halkın hisleri ve düşünceleri, yaşanılan şaşırtıcı durumlar şiir üzerinden okunabilmektedir. Şairin İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Türkiye'deki hızlı gelişen, dönüşen ve değişen olayların tanıklığıyla şairin geçmiş ve şimdiki zaman algısını yansıtmaktadır. Şair, şiir üzerinden dönüşüm ve değişim geçiren toplumda modernizmi ve onun masalsı vaatlerinin gerçek olacağını düşünürken mutsuz bir sonuçla karşı karşıya gelmektedir (Bakır, 2022).

Bu çerçevede Turgut Uyar'ın "Tütünler Islak" adlı kitabının "Terziler Geldiler" şiiri, hermeneutik bakış açısına sahip, semboller ve imgelerle süslenmiştir. Turgut Uyar'ın "Terziler Geldiler" şiirinde terziler, kumaşlar, atlar gibi sembolik birçok kavrama yer verilmiştir.Türk toplumunda kutsallık ve canlılık gibi iyi ve güzel olanı temsil eden at kavramı, geçmiş zamanları, geriye dönme isteği ve arzusunu yansıtmaktadır (Bakır, 2022). Terzi kavramı, tarihsel bir kavramdır. Şiirde terziler birçok aşamadan geçmektedir. Bu aşamalar toplumun ilerlemesini, gelişimini ve dönüşümünü göstermektedir (2015:218).

" Terziler geldiler.
Durgunluktu o dökük saçık giyindikleri
Yarım kalmışlardı. Tamamlanmadılar.
Toplu odalarını sevdiler.
Ölümü hüzünle geçmişlerdi, ateşe tapardılar.
Kent eşiklerindeydi, ağlayışını duydular
Kestiler, biçtiler, dikmediler ve gitmediler,
iğnelerine iplik geçirip beklediler"
Terziler sembolü, Cumhuriyet'in kurulumunda ve sistemin oturtulmasında rol sahibi olanları temsil etmekteydi. Terziler, toplumda derin kesikler açmışlar ancak o kesikleri dikmemişlerdi. Halkın toplum içindeki bu değişim ve dönüşüme karşı benimseme, kabullenme ve zaman içerisinde bu dönüşümün sağlıklı şekilde gerçekleşmesinden ziyade toplumun yukarıdan inme dayatmalarına karşı halkın isyanları o dönemde kendini belli etmiş ve pek çok kesimden ve gruptan toplum içinde derin yaralara sebebiyet vermiştir. Terziler, bu derin yaraları dikmemişler ya da onarmamışlardı.

" Yorgun ve solgundular,
kumaşları buldular, kenti doldurdular
O çelenk onbin yıllıktı, taşıyıp getirdiler
Ölülerini gömmüşlerdi,
kalabalıktılar, tozlarını silkmediler
Bütün caddeler boşaldı, herkes yol verdi"

Osmanlı'nın son dönemlerinin artık bitişinin ve Cumhuriyet döneminin ilk yıllarına işaret eden bu mısralar, bir devletin yıkılışıyla oluşan, hüznün, boşluğun ve kabullenmenin izleriyle anlamlandırılmaktadır.

"Ey artık ölmüş olan at! - dediler -
Ne güzeldi senin çılgınlığın, ne ulaşılırdı!
Sen açardın,
Otuzüçbin at türünün tek kaynağıydın sen!
Tüylerin karaparlaktı. Koşumların,
- kokulu yağlarla ovulup parlatılan -
nasıl yakışırdı sağrılarına ve göke.
Göke bir ululuk katardı sonsuz biçimin, at!
Toynaklarını liflerle ovardık
Senin karaya boyanırdı koşuşun
Uyandırırdı bütün karaları ve denizleri.
Çılgın kişnemeni duyardık
sonsuzun yanıbaşından
Ne güzel gözlerin vardı Kara at!"

Yıllardan beri süregelen sistemin konforu ve emniyeti içinde olan halk, Cumhuriyet dönemine geçişte geçmişe karşı Osmanlı'ya ve Osmanlı'da bıraktıklarına karşı bir hüzünle ve geçmişin övgüsüyle kalmışlardı.

Toplumsal anlamdaki bu kırılma noktası ve sert geçişleri Ahmet Hamdi Tanpınar'ın, "Saatleri Ayarlama Enstitüsü" kitabında bir evin içinde hem Osmanlı'dan kalan hem de Cumhuriyet dönemine ait eşyaların bir arada bulunuşu kıymetlidir. Cumhuriyet dönemine geçen ama Osmanlı'yı yaşatmaya devam eden insanları temsil etmekte toplumsal geçişi ve dönüşümü açıklamaktadır.

"K*umaşlar bulundu ve uyuyan kediler okşandı"*
"Mutfaklarını kilitlediler,
büyük atsı giysiler kestiler"

Osmanlı Devleti'nin halihazırda bulunan sistematiği, yönetimi ve idaresi elbette ki tamamen ortadan kaldırılmamıştır. Cumhuriyet dönemine geçildiğinde bir kurumu ve mevkiyi karşılayacak ya da onun temsili olacak oluşumların getirildiği görülmektedir. Bunun bir örneği olarak halifeliğin kaldırılması, medreselerin tekke ve zaviyelerin kapatılması, kadının makamının ortadan kaldırılmasına karşılık, bunların bir temsili niteliğinde Diyanet İşleri Başkanlığı kurulmuştur.

"her şeyi düzeltmeye kalkışmanın yok ettiği..."

Bir devletin son bulmasıyla yerine bir başka devletin inşası ve tabii bunun tarihin akışında bir ihtiyaç olarak, gereklilik olarak görülmesi oldukça doğaldır. Buradaki asıl problem, bu geçişin ve dönüşümün sert bir şekilde baskı ve bastırılma ile yaşanması, toplumun din, değer ve geleneğinin gözetilmeyerek Batı düşüncesinin Batı toplumlarındaki iyileştirmelerinin bütün bunların göz ardı edilerek Türk toplumuna uyarlanmaya çalışması bir sorun teşkil etmiştir. Her toplumun hastalığı ve dahi her toplumun ilacı da farklıdır. Son bulmak üzere olan ve dahi teoride son bulan bir devleti iyileştirmeye çalışmak, düzeltmeye çalışmanın yok edilişini gözler önüne sermektedir.

Sonuç itibariyle Turgut Uyar'ın "Terziler Geldiler" şiiri Türk toplumun tarihinin bir parçası olan Osmanlı'nın son dönemleri ve Cumhuriyet'in ilk yıllarına dair yaşananla ve bu çerçevede bir toplumun dönüşüm ve değişimi değerlendirilmektedir. Uyar'ın "Terziler Geldiler" şiiri, bir Cumhuriyet eleştirisi içermekte, modernleşmeyi irdelemekte ve kır, kent gibi farklı konulara değinmeye açık , kapalı bir anlatımı bulunmaktadır. Şiir, hermeneutik bir

bakışla ele alınmaktadır. Çok boyutlu çalışmaların yapılabileceği bir zemini içerisinde barındırmaktadır. Bu çalışmada konu üzere "Osmanlı'nın son dönemlerinden Cumhuriyet'e", "Turgut Uyar'ın Terziler Geldiler Şiiri Üzerine Türk Toplumundaki Toplumsal Dönüşüm" ve "Şiirdeki İmge ve Semboller Üzerine" başlıklarıyla ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Terziler, Osmanlı, Cumhuriyet, Toplumsal Dönüşüm.

TRANSFORMATION OF TURKISH SOCIETY THROUGH TURGUT UYAR'S POEM "THE TAILORS HAVE COME"

Poets and writers often reflect on the period in which they live or a specific historical time frame through their works. In Turkish literature, Turgut Uyar is one of the leading poets of the Second New Movement, alongside Edip Cansever and Cemal Süreya. He wrote his poems in syllabic meter, and his works are often noted for addressing everyday human life and national issues, making them socially relevant.

Poets and writers not only focus on the daily concerns of individuals or society but also mirror the societal and historical transformations. In this context, Turgut Uyar's poem "Terziler Geldiler" from his collection Tütünler Islak is enriched with symbols and images from a hermeneutic perspective. In this poem, Uyar incorporates several symbolic concepts such as tailors, fabrics, and horses. The concept of the horse, which represents the good and the beautiful in Turkish society, symbolizes the past and reflects the desire and longing for a return to earlier times (Bakır, 2022). The tailor, as a historical figure, goes through multiple stages in the poem. These stages symbolize the progress, development, and transformation of society (2015:218).

Uyar, who prioritizes the development of the individual and focuses on their problems, believes that if the individual's issues are addressed, societal problems can also be resolved. In Tütünler Islak, Uyar draws attention to the alienation and isolation within society. In this regard, he uses his poetry and works to explore societal deadlocks and issues through the lens of the individual (Uyar, 2013).

This study examines Turgut Uyar's "Terziler Geldiler" within the framework of societal transformations and changes during one of the critical turning points in Turkish history: the late Ottoman period and the early years of the Republic.

Keywords: Tailors, Ottoman, Republic, Social Transformation.

KAYNAKÇA

Bakır, Tuğrul, 2022, Tarihten Kurtulmak: Turgut Uyar'ın "Terziler Geldiler" Şiirinde Tarih ve Kentleşme, Kültür Araştırmaları Dergisi, 13, s.134-162.
Kahraman, Hasan Bülent, 2015, Türk Şiiri Modernizm Şiir, İstanbul, Kapı Yayınları
Uyar, Turgut, 2012, Göğe Bakma Durağı, Yapı Kredi Yayınları, s.3

NECDET SEVİNÇ'İN DURUŞMALAR ESERİNDE HALK BİLİMİ UNSURLARININ ANLATIBİLİMSEL ÇÖZÜMLEMESİ

Muhammet ERGÜN[1]
Selçuk PEKER[2]

Halk bilimi, toplumların yüzyıllar içinde oluşturdukları kültürel birikimi inceleyen bir bilim dalıdır. Toplumların sözlü geleneklerinden ritüellerine, el sanatlarından müzik ve danslarına kadar geniş bir alanı kapsar. Halk bilimi unsurları, toplumların kimliklerinin korunmasında ve kuşaklar arası kültürel aktarımın sağlanmasında önemli rol oynar. Bu unsurlar, kültürel belleğin taşıyıcısı olarak bireylerin ortak aidiyet duygusu geliştirmelerine katkıda bulunur.

Sözlü gelenekler, halk biliminin en önemli unsurlarından biridir ve halk edebiyatını, masalları, destanları, efsaneleri, manileri, ninnileri ve ağıtları içerir. Bu unsurlar, toplumların kültürel hafızasında yer alarak tarihsel olayların, kahramanlıkların ve ahlaki değerlerin gelecek nesillere aktarılmasını sağlar. Örneğin, Dede Korkut Hikayeleri ve Manas Destanı, Türk kültüründe halk edebiyatının önemli örneklerindendir. Sözlü gelenekler, toplumun ahlaki değerlerini ve toplumsal rollerini şekillendirirken, aynı zamanda bireylerin tarihsel ve kültürel bağlarını güçlendirir. Gelenek ve görenekler, toplumun ortak kimliğini oluşturan ve bireylerin sosyal yaşamını düzenleyen uygulamaları kapsar. Düğünler, cenaze törenleri, bayramlar gibi ritüeller toplumun birlik ve dayanışma ruhunu güçlendirir. Bu törenler, toplumsal normların korunmasına yardımcı olur ve bireylerin sosyal rollerini tanımlayarak, toplumun düzenini sağlar. Türkiye'de düğünlerde gelin alma, kına gecesi ve asker uğurlama gibi törenler, geleneklerin günlük yaşamda nasıl devam ettiğine örnek olarak gösterilebilir.

Halk müziği ve dansları, toplumların duygu ve düşüncelerini ifade ettikleri önemli bir halk bilimi unsurudur. Her yörenin kendine özgü bir müzik ve dans biçimi vardır. Örneğin, Türkiye'de Karadeniz horonu, Ege zeybeği, Doğu Anadolu halayı gibi danslar, bölgesel kimliklerin bir parçası olarak toplumun kültürel çeşitliliğini yansıtır. Halk müziği ve dansları, bireylerin kendilerini ifade etme biçimi olduğu kadar, toplumsal olayların ve duyguların dışavurumunda da önemli rol oynar. Halk mutfağı, toplumların tarih boyunca geliştirdikleri beslenme alışkanlıklarını ve yerel ürünlerle oluşturdukları tarifleri içerir. Halk mutfağı, toplumun ekolojik, ekonomik ve kültürel yapısını yansıtarak, kültürel kimliğin oluşumunda büyük bir rol oynar. Örneğin, Türk mutfağında yer alan dolma, börek, baklava gibi yemekler, yerel malzemelerle hazırlanan ve kültürel değerlerin bir parçası olan yiyeceklerdir. Yemek kültürü, bireylerin ortak bir paydada buluşmasına yardımcı olarak, toplumsal bağların güçlenmesine katkıda bulunur.

El sanatları, halk bilimi unsurları arasında önemli bir yere sahiptir. Dokuma, halı ve kilim yapımı, çömlekçilik, bakırcılık gibi el sanatları, toplumların estetik zevklerini ve yaratıcılıklarını yansıtır. El sanatları, kültürel aktarımın ve yerel ekonomik faaliyetlerin temel taşlarından biridir. Bu sanatlar, aynı zamanda, bireylerin el becerilerini geliştirerek, yaratıcılık ve estetik anlayış kazanmalarına katkıda bulunur. El sanatları, geleneksel yöntemlerle yapılan ürünler sayesinde, geçmişle bugünü birleştirir ve kültürel sürekliliği sağlar. Toplumların dini inançları, ritüelleri ve törenleri de halk bilimi unsurlarının ayrılmaz bir parçasıdır. Doğum, evlenme, ölüm gibi hayatın önemli dönüm noktalarında gerçekleştirilen ritüeller, toplumsal

[1] Necmettin Erbakan Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Konya/Türkiye. E-posta: muhammetergun42@gmail.com Orcid: https://orcid.org/0009-0001-9738-2302
[2] Prof. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ereğli Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Konya/Türkiye. E-posta: speker@erbakan.edu.tr Orcid: https://orcid.org/0000-0003-4841-3640

dayanışmanın en güçlü şekilde hissedildiği alanlardandır. İnanç sistemleri, toplumun değer yargılarını, ahlaki kurallarını ve sosyal normlarını şekillendirerek, bireylerin topluma uyum sağlamasında önemli rol oynar. Örneğin, Hıdrellez gibi bahar bayramları, doğa ile toplum arasındaki bağı kuvvetlendiren ritüellerdir. Geleneksel giyim, toplumların kültürel ve estetik anlayışını yansıtan halk bilimi unsurlarından biridir. Farklı bölgelerdeki geleneksel kıyafetler, bireylerin sosyal statüsünü, mesleğini ve toplumsal rollerini ifade eder. Anadolu'da yörüklerin giydiği şalvar, Karadeniz'deki keçe başlık veya Doğu Anadolu'nun kürk mantoları gibi kıyafetler, yöresel farklılıkları ve kültürel çeşitliliği temsil eder. Geleneksel giyim, toplumların kimliklerini ve değerlerini gelecek nesillere aktarmada önemli bir işlev görür.

Bu anlamda Necdet Sevinç'in "Duruşmalar" eserinde halk bilimi unsurlarını incelemek için eserin ana hatlarına ve yazarın anlatımında kullandığı kültürel unsurlara odaklanabiliriz. Eserde halk kültürüne ait ögeler, karakterlerin diyalogları, olayların geçtiği mekânlar ve toplumsal değerlerin vurgulanması gibi çeşitli anlatı teknikleriyle işlenmiştir. Eser, Türk tarihinin belirgin figürleri ve olayları üzerinden halkın milli ve kültürel değerlerine işaret eder.

- **Sözlü Kültür ve Efsaneler:** Eserde, tarihsel kahramanların ve olayların anlatılması, sözlü geleneklerin halk anlatılarında işlenme biçimine benzemektedir. Tarihi karakterler, milletin hafızasında yer etmiş kahramanlık destanları ve hikayeleriyle halkın belleğinde yaşatılır. Bu, sözlü gelenekte sıklıkla görülen bir özellik olup, halk bilimi açısından önemlidir.
- **Milli ve Kültürel Kahramanlıklar:** Necdet Sevinç, eserde Türk tarihindeki kahramanları ele alarak halkın milli değerlerini yüceltir. Duruşmalar boyunca halkın kahramanlık değerleri, Viyana Kuşatması gibi tarihsel olayların betimlenmesiyle öne çıkar ve bu olaylar Türk kültüründe halkın kahramanlık anlayışını temsil eder.
- **Geleneksel Törenler ve Ritüeller:** Eserdeki mahkeme sahnesi, adalet ve hesaplaşma gibi kavramlar çerçevesinde bir tür ritüel atmosferi yaratır. Bu bağlamda, mahkemede gerçekleşen yargılama, Türk toplumunda yaygın olan adalet ve erdem anlayışına atıfta bulunarak halkın değer yargılarını sahneye taşır.
- **Dil ve Anlatım Tarzı:** Necdet Sevinç, eserinde halk dilini ve ifadelerini kullanarak halk bilimine ait unsurları dil yoluyla canlı tutar. Karakterlerin konuşma tarzı, onların sosyal ve kültürel kökenleri hakkında bilgi verirken halkın günlük yaşamda kullandığı dilin bir yansımasıdır.
- **Tarihi ve Mekânsal Özellikler:** Eserde kullanılan mekanlar ve tarihi bağlamlar, Türk milletinin sosyal hafızasında yer etmiş olayları ve sembolik mekanları içerir. Özellikle Viyana Kuşatması gibi olayların canlandırılması, halk bilimi açısından toplumsal belleğin nasıl korunduğuna dair bir örnek teşkil eder.
- **İnançlar ve Değerler:** Eserdeki karakterler, halkın değer verdiği dini ve milli inançları temsil eder. Örneğin, Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'nın kişiliğinde, halkın vatanseverlik ve dini değerlere bağlılık gibi özellikleri yüceltilir.

Bu unsurlar, Necdet Sevinç'in "Duruşmalar" eserinde halk bilimi açısından kültürel bir miras niteliği taşır. Toplumsal hafızanın, milli ve dini değerlerin sanat yoluyla aktarılmasını sağlayarak halk bilimi açısından önemli bir kaynak oluşturur.

Unsurların Çözümlemesi

Necdet Sevinç'in "Duruşmalar" eserindeki halk bilimi unsurlarının anlatıbilimsel çözümlemesi, eserdeki anlatı teknikleri, zaman kurgusu, karakterlerin temsil ettikleri değerler ve dilsel kullanımlara odaklanarak yapılabilir. Anlatıbilim, metnin yapı ve işlevini anlamak için kullanılan bir yöntem olduğu için burada halk bilimi unsurlarının nasıl aktarıldığı, bu unsurların anlatı yapısı içinde nasıl bir işlev gördüğü ve eserin genel yapısına nasıl katkıda bulunduğu ele alınacaktır.

1. Zaman ve Anakronizm

Eserdeki halk bilimi unsurlarının anlatıbilimsel çözümlemesinde ilk olarak zaman kavramına değinmek önemlidir. "Duruşmalar" eserinde, anlatı zamanıyla olay zamanı arasında anakronik bir yapı gözlenir. Örneğin, Merzifonlu Kara Mustafa Paşa, Viyana Kuşatması'ndaki olaylardan bahsederken geçmişteki bu olayları mahkeme sahnesinde tekrar dile getirir. Bu, **geriye dönüş (flashback)** ve **ileri sıçrama (flashforward)** teknikleriyle eserin kronolojik yapısını kırar ve anakronik bir anlatı kurgusu oluşturur. Tarihi olayların günümüzle bağlantılı bir şekilde anlatılması, halkın hafızasında yer eden bu kahramanlık hikayelerinin güncel bir bakış açısıyla yeniden ele alınmasını sağlar.

2. Kahramanlık Motifleri ve Tipoloji

Eserdeki kahramanların tipolojik yapısı halk bilimi unsurlarını anlatıbilimsel bir çerçevede değerlendirmek için önemlidir. Merzifonlu Kara Mustafa Paşa, Bilge Han gibi karakterler halkın gözünde kahramanlık ve fedakârlık gibi değerleri simgeler. Anlatıbilimsel olarak bakıldığında, bu karakterler **idealize edilmiş tipler** olarak yapılandırılmıştır. Bu tipoloji, E.M. Forster'in düz (flat) karakter kavramına yakınlık gösterir, çünkü karakterler anlatı boyunca sabit özellikler gösterir ve milli değerleri simgeleyen temsiller olarak görev yaparlar. Bu da onların halk tarafından benimsenmiş, değişmeyen, ideal kahramanlar olarak kalmasını sağlar.

3. Dil ve Söylem Analizi

Eserin anlatıbilimsel çözümlemesinde, dilin ve söylemin nasıl kullanıldığına dikkat etmek önemlidir. "Duruşmalar" eserinde halk diline özgü ifadeler ve deyimlere sıkça yer verilir. Bu söylem, halkın kültürel belleğinde bulunan unsurların canlı tutulmasına katkı sağlar. **Söylem analizi** çerçevesinde bakıldığında, bu dil kullanımı, anlatı dünyasında halk kültürüne ait unsurların etkileyici ve doğal bir şekilde var olmasını sağlar. Kahramanların konuşmalarında halk dilini kullanmaları, eserdeki kültürel kimliği güçlendirir ve okuyucuya halkın bakış açısını aktarmak için etkili bir araç oluşturur.

4. Mekânın Temsil Ettiği Değerler

Eserin başlıca mekânı olan mahkeme salonu, anlatıbilimsel bir çerçevede değerlendirildiğinde halkın adalet, doğruluk ve hesap sorma gibi değerlerini temsil eden bir alan olarak işlev görür. Bu mekân, halkın toplumsal değerlerinin ve adalet duygusunun somut bir yansımasıdır. Anlatıbilimsel olarak, mekânın yalnızca fiziksel bir alan olmaktan ziyade bir anlatı işlevi yüklenmesi, metinde değerlerin ve inançların güçlenmesini sağlar. Mahkeme sahneleri, geçmişin ve halkın kahramanlık değerlerinin tartışıldığı bir alan olarak, anlatının yapı taşlarından biridir ve halk bilimi unsurlarının metin içinde mekânsal olarak yer almasını sağlar.

5. Zaman Teorisi ve Karakterlerin Geriye Dönüşleri

Anlatıbilimsel olarak zaman teorisinin ele alınmasında, eserin karakterleri olan tarihsel figürler, sık sık geçmişe dönerek olayları anlatır ve bu, anlatının kronolojisini karmaşık hale getirir. Örneğin, Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'nın geriye dönüşlerle yaşadıklarını anlatması, olay örgüsünde **anakronik yapının** bir parçası olarak halkın tarihsel olaylarla olan bağı güçlendirir. Bu, eserdeki halk bilimi unsurlarının geçmişle geleceği birleştirmesini ve kültürel aktarımı kolaylaştırır.

6. Sıklık (Frequency) ve Tekrar Eden Temalar

Anlatıbilimde sıklık kategorisi, olayların anlatı boyunca tekrar edilme sıklığına göre ele alınır. "Duruşmalar" eserinde, halkın kahramanlık değerlerini temsil eden Viyana Kuşatması ve Osmanlı İmparatorluğu'nun çatışmaları gibi olaylar, farklı karakterler tarafından tekrar tekrar dile getirilir. Bu tekrarlar, anlatının derinliğini artırır ve halk bilimi unsurlarının anlatı içinde daha belirgin hale gelmesini sağlar. Tarihi olayların tekrar edilmesi, halkın değerlerini ve

toplumun kahramanlık algısını güçlendirerek, okuyucunun anlatıyı içselleştirmesine katkıda bulunur.

7. Toplumsal Kimlik ve Kolektif Bellek

Anlatıbilimsel olarak kolektif bellek kavramı, halk bilimi unsurlarının eserdeki rolünü açıklamak için önemlidir. "Duruşmalar"da karakterlerin kişisel kimlikleri toplumsal kimliklerine sıkı sıkıya bağlıdır. Kahramanların yargılanma sürecinde tarihsel geçmişleri üzerinden yapılan sorgulamalar, halkın ortak değerlerini ve toplumsal belleğini oluşturur. Bu yönüyle anlatı, bireysel kimliklerin yerine toplumsal hafızayı ve halkın ortak değerlerini merkeze alır. Bu durum, anlatıbilimsel açıdan bakıldığında, halk bilimi unsurlarının kolektif belleği nasıl oluşturduğuna dair önemli bir yapı sunar.

8. Karakterlerin İçsel Monologları ve Anlatıcının Rolü

Eserdeki karakterler, bazen içsel monologlarla geçmişe dair duygu ve düşüncelerini paylaşırlar. Bu monologlar, halk bilimi unsurlarının bireylerin iç dünyasında nasıl şekillendiğini gösterir. Anlatıbilimsel olarak, içsel monologlar karakterlerin tarihsel olaylara bakış açılarını ve halkın ortak değerlerine nasıl bağlı olduklarını ortaya koyar. Anlatıcının bu monologları destekleyici rolü, halk bilimi unsurlarını daha etkileyici bir şekilde anlatıya dahil eder ve anlatının gücünü artırır.

Necdet Sevinç'in "Duruşmalar" eserinde halk bilimi unsurları, anlatıbilimsel olarak zaman, mekân, söylem, kahraman tipolojisi ve içsel monologlarla örülmüştür. Eserde kullanılan anakronik yapı, kahramanların idealleştirilmiş tasviri ve tekrarlanan tarihsel olaylar, halkın kültürel hafızasının ve milli değerlerinin yeniden canlandırılmasına olanak tanır. Bu anlatı teknikleri, halk bilimi unsurlarını yalnızca metinde var olan unsurlar olarak değil, anlatının iç dinamikleriyle bütünleşmiş değerler olarak okuyucuya sunar. Bu bütünleşme, halk biliminin anlatıda daha kalıcı bir etki bırakmasını sağlar ve halk kültürünün zamansızlığını ortaya koyar.

Anahtar Kelimeler: Necdet Sevinç, Duruşmalar, Halk bilim, Anlatıbilim.

NARRATIVE ANALYSIS OF FOLKLORICAL ELEMENTS IN NECDET SEVİNÇ'S BOOK TRIALS

In order to examine the elements of folklore in Necdet Sevinç's 'Duruşmalar', we can focus on the main outlines of the work and the cultural elements used by the author in his narrative. The elements of folk culture in the work are processed through various narrative techniques such as the dialogues of the characters, the places where the events take place and the emphasis on social values. The work points to the national and cultural values of the people through the prominent figures and events of Turkish history.

In Necdet Sevinç's 'Duruşmalar', folklore elements are narratively woven with time, space, discourse, hero typology and inner monologues. The anachronistic structure, idealised portrayal of heroes and repeated historical events enable the revival of the cultural memory and national values of the people. These narrative techniques present the elements of folklore to the reader not only as elements existing in the text, but also as values integrated with the internal dynamics of the narrative. This integration enables folklore to have a more lasting effect on the narrative and reveals the timelessness of folk culture.

Keywords: Necdet Sevinc, Trials, Folklore, Narratology.

KARAMAN YÖRESİNE ÖZGÜ GELENEKSEL ÇOCUK OYUNLARININ KÜLTÜREL VE SOSYOLOJİK BOYUTLARI: YEREL KİMLİĞİN GELECEK NESİLLERE AKTARIMI

Şeyma AKTAŞ[1]

Geçmişten günümüze çocuk oyunları toplumsal açıdan önemli bir yere sahiptir. Tarihi seyir içinde çocuklar kendi dönemini yansıtacak oyunlar oynamış ve bu oyunlar birçok kültürel faktörü de bünyesinde barındırmıştır. Her ilde geleneksel miras olarak kabul edebileceğimiz pek çok oyun mevcuttur. Bu çalışmada ise Karaman iline özgü geleneksel çocuk oyunlarının yeri ve önemi araştırılmıştır. Köklü bir tarihi ve kültürel mirası bulunan Karaman ilinin birçok medeniyete ev sahipliği yapmasıyla birlikte bu değerlerin günümüze aktarılmasını ve korunmasını da sağlamıştır. Hitit uygarlıklarından başlayan Bizans ve Osmanlıya kadar uzanan, arkeolojik ve kültürel birikimlerle dolu olan bir il olmasının yanı sıra, tarihi şahsiyetleriyle de bilinen bir ildir. Yunus Emre'nin, gelin tanış olalım sözünden yola çıkarak kendi içinde ve çevresinde bir kültürel tanışıklık hikayesi oluşturan karamanın, zengin bir gelenekse altyapısı vardır. Bu gelenek ve ilimler güzide şahsiyetler tarafından günümüze kadar ulaşmış lakin modern hayatın getirdiği teknolojik gelişmeler sebebiyle hafızalardan silinme noktasına gelmiştir. Bu geleneksel mirasının içinde önemli bir yere sahip olan çocuk oyunları da, halkının gelecek nesillere verdiği önemi gösterir. Bu oyunlar sayesinde halkın gelenekleri kuşaktan kuşağa aktarılmıtır. Karaman yöresine ait bazı çocuk oyunları örneğin ''mendil kapmaca'' ve aşşık oyunu'' gibi oyunlar içerisinde kültürel birçok öge bulundurur mesela dil geleneği, tekerlemeler, türküler bu oyunların içerisinde bulunduğu için sözlü kültürün yaşatılmasına yardımcı olmaktadır. Bu oyunlar doğal bir çevrede oynandığı için çocukların doğa ile bütünleşmesi ve zinde bir zihin oluşturmaları açısından bölgenin doğaya verdiği önemi ve tarım bölgesi olmasını yansıtmaktadır. Aynı zamanda bu oyunlar sayesinde çocukların iletişim becerileri gelişmekte ve toplumsal rollerini anlamada aracılık etmektedir. Mahallede oynanması nedeniyle mahalle kültürünü, toplumsal birlik ve dayanışmayı güçlendirmektedir. Bu sayede yöre halkında birbirine güven unsuru önemli bir noktaya ulaşmıştır. Ancak giderek artan teknolojik gelişmeler bizi değerlerimizden alıkoyarak çocukların evlerine hapsolmasını ve teknoloji temelli sanal oyunların hızla yayılması birçok kültürel altyapımızı temelden sarsmıştır. Bu durumda sanal oyunlar çocuklarda bir merak uyandırmış ve geleneksel oyunlar geri plana atıldığı için bu oyunların beraberinde getirdiği birçok kültürel değerlerde geri plana atılmıştır. Mahalle kültüründe çocukların edindiği sosyal beceriler ve arkadaşlık ilişkileri, sevgi, saygı, dayanışma, vefa, empati gibi birçok özellik yerini bencillik, saygısızlık, acımasızlık gibi özelliklere bırakmıştır.Bunun sonucunda daha başka olumsuz birçok faktör de ortaya çıkmıştır.

Sosyallik kavramı çocuklar arasında gerilemiş ve hatta ebeveynlere de sirayet etmiştir. Çocuklar sayesinde veliler arasında kurulan sosyallik de azalmış yavaş yavaş bireysellik yolunda bir adım atılmıştır. Hem çocuklar hem de veliler arasında sönmeye başlayan sosyallik kavramı yerini aile içindeki iletişime bırakmış fakat artan teknolojik aletlerin varlığı, aile içinde kurulan iletişimin bile önüne set çekmiştir. Çocuklar modern çağla birlikte artık ne mahallede ne de aile içinde kendini ifade edemez hale gelmiş, enerji yoğunluğunu ise zararlı sanal oyunlarla vakit geçirerek atma yolunu seçmiştir. Seçilen bu yolun daha eğlenceli sunulması ve kolay erişebilir olması çocukların ilgisini çekmiştir. Fakat bedensel aktivite sunmaması çocukların zihinsel anlamda yorulmalarına ve stres seviyelerini artırmasına yol açmıştır. Stres seviyelerinde artışın azaltılması için bedenin bunu atmasına ihtiyacı vardır

[1]Yüksek Lisans Öğrencisi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi, YeniMedya ABD, seymaaktass70@gmail.com

geleneksel oyunlarda toprakla iç içe olmanın olumlu getirileri artık olmadığı için çocuklar streslerini yönetemez ve öfke kontrol sorunları ortaya çıkar. Çocuklar bu duruma yabancı oldukları için öfke anında ne yapacaklarına dair zihinsel bir şema oluşturamaz ve saldırganlık dürtüsü baş gösterir. Saldırganlıkla birlikte iletişim kurduğunu ve enerji attığını sanan bünyeleri, saldırganlığı bir araç olarak kullanmaya başlar fakat bir süre sonra beden ve zihin arasında bir hesaplaşma ortaya çıkar bu hesaplaşma arasında mağdur durumda kalan çocuk içsel anlamda kendini suçlar ve özsaygısında bir gerileme yaşar. Bu gerilemeden birçok etmen de kendine pay çıkarır ve çocuğun yaşamsal değerleri geriler örneğin okulda derslerine odaklanma sorunu yaşar ve arkadaşlık ilişkileri zayıflar, potansiyel becerilerini sergileyemez hale gelir. Bunun sonucunda bunalıma bile girebilir ve zararlı yollara başvurabilir.

Çocuklardan başlayan bir döngü toplumsal bir serüven haline gelir ve önünü alamayacağımız etkilere yol açar. Bu serüven kendini toplumsal olaylarla gösterir, şiddetin artması, bencillik ve zararlı tüketimin artması, argonun artması bu olaylardan sadece bir kısmını oluşturur. Modern çağın getirdiği bu nitelikler geleneksel çağda yaşananları özlettirmektedir. Geleneksel çocuk oyunlarının ne kadar önemli olduğunu ve pozitif anlamda birçok etkisinin bulunduğunu göz ardı edemeyiz. Bununla birlikte gelenekleri yaşatma noktasında kolektif bir şekilde hareket ederek, gelecek nesillerin bu oyunlardan mahrum kalmamalarını ve yaşam stillerini etkilemelerinde rol oynamamız gerekmektedir.
Sözlü ve yazılı kaynakların etkin kullanımı sayesinde, büyüklerimizin anlatılarını aktarmak için tarihi bir köprü oluşturmalı ve geleneklerimizi geleceğe taşımalıyız. Toplumumuzun kültürel mirasları gibi bizlere kalan bu toplumsal ve kültürel oyunlarında saklanması, gelecek nesillerdeki çocukların ve toplumların özgün bir biçimde oyun kavramını sanallıktan daha çok klasikleşmiş oyunlara teşvik etmesi hem gelecek nesillerin gelişimini hem de geçmişteki toplumlarımızın kültürel miraslarını saklamada ve korumada ön ayak oluruz. Geleneksel oyunlarımız kültürümüzün ve toplumsal kimliğimizin bir bendi olarak görülmeli ve değerinin asla kaybetmemesi için sürekli olarak genç nesillere aktarılmalı ve uygulamalı olarak şimdi ki ve gelecek nesillerde ki çocuklarımıza bu oyunlar öğretilmelidir.

Bazı geleneksel oyunlarımızda bulunan öfke kavramlarının değiştirilip günümüze uygun bir formata çevrilip zara verici kısımlarını atarak daha eğitici ve öğretici bir oyun olarak ortaya çıkarta biliriz. Bu geliştirilen eğitici ve öğretici oyunları okullarda, evlerde, etmenler ve ailelerin bilinçlendirilmesi sayesinde çocuklara öğretilebilir ve gelecek nesillere de aktarımının kolaylaştırılması sağlanabilir. Eğitim kurumlarında bu tür eğitsel, geleneksel ve kültürel miras olan oyunların çocuklara gösterilmesi, hem kültürel mirasımızı yaşatmak hem de geçmişimizi çocuklarımıza kültürel tarihimiz hakkında bilgileri eğlenceli bir taraftan anlatmak için bir yol sunmaktadır. Geleneksel oyunlarımız bu toplumun bir kültürel mirası, eseri ve hatta bir yapıtı olarak görülmeli ve korunmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Karaman, Kültürel Miras, Yöresel yapı, Sosyoloji, çocuk oyunları

CULTURAL AND SOCIOLOGICAL DIMENSIONS OF TRADITIONAL CHILDREN'S GAMES SPECIFIC TO KARAMAN REGION: TRANSFER OF LOCAL IDENTITY TO FUTURE GENERATIONS

This study examines the cultural and sociological impact of traditional children’s games unique to Karaman province and their interaction with the present generation. Karaman, a city that has left significant marks in history with its culture and heritage, serves as a case study to explore how traditional games influence local identities and how future generations continue

to draw upon these influences. It has been observed that traditional games struggle to find a place in the modern world, and some games have transformed through cultural interactions, reaching a different dimension.With the advent of modern structures and the rapid development of technology, many traditional games have been forgotten, revealing how newer generations have been integrated into a technological environment under modern frameworks. At the same time, traditional games reflect local culture and traditions, whereas modern games are tied to global gaming culture. This highlights the shift in societal identity from the past to the present.Karaman, a city that has hosted various identities and ethnic roots throughout its history, stands as an example of cultural interaction and the transformation of social identity. As a result of these changes, both cultural and local communities have been affected, and the evolving children's games over time have played a significant role in passing on this heritage to future generations. However, with the rise of modern structures and developments, the fading of these games, which remain as remnants of traditional societies, underscores how cultural and social identities have been reconstructed under modern identities.It has also been observed that some of these traditional games from Karaman are still played in different regions and communities under altered names and forms, primarily in areas untouched by modern influences. To preserve these games, which are at risk of transformation and oblivion in both cultural and social contexts, efforts should be made to protect them and transmit them to future generations in an educational and meaningful manner.

Keywords: Karaman, Cultural Heritage, Local Structure, Sociology.

GURBETÇİ DÜŞMANLIĞININ KARAMAN İLİNDEN GÖRÜNÜMÜ: KARAMAN'DA YAŞAYAN GENÇ BİREYLER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA[1]

Mehmet ÇAKIR[2]
Kamile ÖZEREN[3]
Rabia BAL[4]

Belirli bir bölgede yaşayan insanlar ekonomik, siyasal, kültürel ve diğer nedenlerden dolayı bulundukları bölgelerden zorunlu veya gönüllü olarak ayrılmak durumunda kaldıkları dönemler olabilmektedir. Yerleşim yerlerinden ayrılma ve yeni bir yerleşim yerine geçici veya kalıcı bir şekilde taşınma durumuna göç adı verilmektedir.

Batı Avrupa ülkeleri, 1950'li yıllardan sonra yeniden kalkınabilmek amacıyla sanayi madencilik inşaat gibi çeşitli alanlarda çalışma başlatmışlardır. Fakat bu çalışmalar esnasında işçi açığı sorunun ortaya çıktığı gözlemlenmiştir. Avrupa ülkeleri çözüm olarak bazı ülkelerle ikili anlaşmalar ile göç dalgalarını düzenli tutarak 'ithal işçi' alımı gerçekleştirmişlerdir. Türkiye ile Almanya arasındaki işgücü anlaşması bilindiği üzere, 30 Ekim 1961 tarihini taşımaktadır. Yapılan işgücü anlaşmaları neticesinde genelde Türk göçmenlerin özelde ise Karamanlı göçmenlerin Avrupa'ya yasal yollarla göç etmelerinin önü açılmıştır. Yasal süreçler sonrasında ise artık Avrupa'da bir Türk toplumunun oluşumu başlamış ve günümüze kadar devam etmiştir. Toplumsal, ekonomik ve siyasal alanda meydana gelen olumsuz gelişmeler göç için tetikleyici birer unsur haline dönüşmüştür. Ekonomik açıdan ele aldığımızda, Karaman ilinde yaşanan 1964 yılındaki yangın önemli bir örnek teşkil etmektedir. Toplumsal hafızada '1964 Büyük Karaman Yangını' olarak yer edinmiş olan yangının, Bir terzi dükkanında ütü kaynaklı olarak çıkmış olduğu düşünülmektedir. Yangın sonucunda birçok esnaf işyerinden olmuş ve 200'e yakın işyerinin yanması sonucu birçok vatandaş ekonomik anlamda zor bir döneme girmişlerdir. Diğer bir ifade ile Karaman İli'nin göç hikayesi aslında meydana gelen bu büyük yangın ile başlamıştır. 1 Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi 2 Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Öğrencisi 3 Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Öğrencisi Bu anlamda özellikle Karaman ili için gurbetçilerin ilk kuşak, ikinci kuşak ve üçüncü kuşak göçmenler yaşanan göç hareketliliğin sosyo tarihsel olarak anlaşılması bakımından önemlidir. Göçmenler başta adaptasyon sorunu olmakla birlikte birçok duygusal ve ekonomik açıdan sorunlarla karşı karşıya kalmışlardır. Farklı kültürlerin bir arada yaşaması başta hoşgörülü bir ortam oluşturmuş gibi görünse de sonradan göçmenlerin ötekileştirmeye maruz kaldığı gözlemlenmiştir. Ötekileştirme her dönemde farklı derecelerde yaşanmıştır. Günümüzde ise emekçi gurbetçilerin ötekileştirme ve diğer sorunları kısmen azalmış gibi görünse de yeni ırkçı söylemler, davranış ve politikalar ile karşılaştıklarını söylememiz mümkündür.

Bu araştırmanın en temel amacı yaz döneminde kendi ülkelerine tatil için gelen Karamanlı gurbetçilerin fırsatlar bağlamında inşa ettikleri avantajlı durum ve konforlu alana bağlı olarak ortaya çıkan olumsuz tutum ve düşmanca tavırların yerleşik kültürde ve Karaman ilinde yaşayan gençler için nasıl bir eylemler bütününü barındırdığı ve ihtiva ettiği anlamın ortaya konulmasını; 2.Genç bireylerin anlam dünyasında gurbetçi düşmanlığını tetikleyen ana sebep, olgu ve durumların neler olduğu; 3.Orta ve yaş almış bireylere oranla genç bireylerde görülen bu olumsuz ve nispeten inşa edilen düşmanlığın nedenleri ve bu olumsuz durumu tetikleyen

[1] TÜBİTAK 2209 Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri kapsamında destek alan bu çalışma gurbetçi düşmanlığının Karaman ilindeki yansımalarını Karamanlı gençler üzerinden incelemektedir.
[2] Doç. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi.
[3] Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Öğrencisi
[4] Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Öğrencisi

toplumsal dinamiklerin neler olduğu gibi konular araştırmanın temel amaçlarını oluşturmaktadır. Araştırma 14 Karamanlı genç ve 13 gurbetçi ile nitel araştırma yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri oluşturma tekniği olarak 18-25 yaş arası gençlerin, gurbetçi gerçeğine bakış açılarını gün yüzüne çıkaran ve deneyimlerine ilişkin daha zengin veriler sunan bir veri toplama tekniği olarak derinlemesine görüşmeler kullanılmıştır. Gurbetçi Düşmanlığının Karaman ilindeki görünümü, genç bireyler üzerinde yapılan araştırma sonucunda gençlerin gurbetçi düşmanlığıyla ilgili anlam dünyaları ve gurbetçilere yansımalarının ne düzeyde olduğuna dair; ekonomik farklar ve haksız rekabet algısı, kültürel ve davranışsal farklılıklar, para makinesi algısı, sosyal ayrımcılık ve yabancı algısı, kimlik ve aidiyet sorunları, politik ve sosyal müdahale endişeleri gibi temalar karşımıza çıkmaktadır. Karaman'dan yurt dışına göç eden ve sonrasında farklı ülkelere yerleşen Karamanlı gurbetçiler, çeşitli sebeplerle memleketlerine geri döndüklerinde entegrasyon sorunlarıyla karşı karşıya kalmaktadır. Bu sorunlar, yerel halkla zaman zaman çatışmalara yol açmakta ve toplumsal huzursuzluklara sebep olmaktadır. Ekonomik Farklar ve Haksız Rekabet Algısı İlk olarak, gurbetçilerin oy kullanma hakları, döviz kurundaki artışla birlikte onlara yerel ekonomiye göre daha avantajlı bir durum sağlamaktadır. Bu durum, Karaman'da alışveriş yaparken gurbetçilerin daha rahat hareket etmelerini ve yerel halkla ekonomik açıdan fark yaratmalarını sağlamıştır. Fakat bu durum, yerel halkın huzursuzluğuna ve huzursuz bir toplumsal yapıya neden olmuştur.

Kültürel ve Davranışsal Farklılıklar Gurbetçilerin entegrasyon sorunları da bu çatışmanın bir başka boyutunu oluşturmaktadır. Birçok yerel halk, gurbetçilerin geri döndüklerinde trafikte ve kamusal alanlarda farklı bir davranış biçimi sergilediklerini söylemektedir. Özellikle trafik kurallarına uymamaları, halk arasında tepkilere neden olmakta ve bu durum da gerginlik yaratmaktadır. Para Makinesi Algısı Ayrıca, gurbetçilerin memlekete döndüklerinde bazen birer ‘para makinesi’ olarak görüldükleri düşüncesi de gurbetçi katılımcılar arasında sıkça dile getirilen bir görüştür. Yani, yerel halk, gurbetçilerin maddi katkılarını göz önünde bulundurarak onları sadece finansal bir kaynak olarak görmekte, bu da zaman zaman duygusal mesafe ve sosyal ayrımcılığa yol açmaktadır. Yani, kendi ülkelerinden çok, yabancı bir yerdeymiş gibi bir algı geliştirmekte ve bu durum, memlekete dönmelerindeki toplumsal bağları zayıflatmaktadır. Sosyal Ayrımcılık ve Yabancı Algısı Gurbetçilerle ilgili yerel halkın bakış açısındaki bir diğer fark, turistlere karşı daha az sosyal ayrımcılık gösterilmektedir. Turistler, genellikle dışarıdan gelen ve kısa süreli misafirler olarak görülürken, gurbetçiler ise uzun süreli yerleşim yapan ve yerel halkla sürekli etkileşimde bulunan bireylerdir. Bu nedenle gurbetçiler, yerel halk tarafından daha fazla önyargı ve ayrımcılığa uğrayabilmektedirler. Kimlik ve Aidiyet Sorunları Bir başka dikkat çekici konu ise, gurbetçilerin memlekete döndüklerinde daha üstün bir statüye sahip olduklarını düşünmeleridir. Çünkü, ülkelerine geldiklerinde, burada alışveriş yapıp maddi katkılarda bulundukları için kendilerini daha üstün hissedebilmektedirler. Bu durum, yerel halkın gözünde bir göçmen elitizmi algısı yaratmakta ve yerel halkla gurbetçiler arasında daha da derinleşen bir uçurum oluşturmaktadır. Politik ve Sosyal Müdahale Endişeleri Gurbetçilerin Türkiye’deki sorunlara müdahil olmamaları gerektiği yönünde yaygın bir görüş olduğu görülmüştür. Gurbetçiler genellikle sadece maddi katkılarda bulunmakla sınırlı kalmalı, yerel sorunlara ve toplumsal hayata müdahale etmemelidir. Bunun en büyük sebeplerinden biri ise, gurbetçilerin yaşamadıkları yerlerle ilgili oy kullanmalarının doğru olmadığı düşüncesidir. Bu görüş, gurbetçilere karşı bir düşmanlık ve hoşnutsuzluk yaratmaktadır. Sonuç olarak, genç nesil, gurbetçilerin memleketlerindeki sosyal ve politik meselelerdeki rolüne daha az değer vermekte ve sadece ekonomik katkıları ile sınırlı bir katkı sağladıklarını düşünmektedir. Gurbetçilerin yerel yönetimler veya toplumsal meselelerdeki müdahalesi, gençlerin gözünde meşru bir hak olarak kabul edilmemektedir. Karaman'daki gurbetçiler ile yerel halk arasındaki ilişkiler, ekonomik faktörlerden sosyal ve

kültürel uyumsuzluklara kadar birçok sebeple karmaşık hale gelmiştir. Hem gurbetçiler hem de yerel halk, birbirlerinin farklılıklarını zaman zaman olumsuz bir biçimde algılamakta ve bu da toplumsal huzursuzluklara yol açmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Gençlik, Gurbetçi Düşmanlığı .

THE VIEW OF EXPATRIATE HOSTILITY FROM KARAMAN PROVINCE: A RESEARCH ON YOUNG INDIVIDUALS LIVING IN KARAMAN

Individuals who have migrated from Karaman province to European countries such as the Netherlands, Austria, Belgium, France and Germany encounter different experiences in expatriation. Although studies on the problems encountered in the countries of destination or migration are intensive in the literature, it is observed that the problems encountered by expatriates in their homeland have been the subject of limited academic discussions. Although the strategies of expatriates, who are treated as foreigners in Germany and as Al(a)mancı in Turkey, to exist and live between two cultures are important, the subject has been partially kept away from discussion. In contrast to the problems encountered in the countries of immigration, this study aims to investigate the issue of expatriate hostility, which is constructed for any reason in the homeland, from the perspective of young individuals. In other words, the aim is to reveal the reflections of negative attitudes, discourses and actions, especially the reflections of young individuals in the meaning world of the negative attitudes, discourses and actions that amount to hostility that they face in their home countries even after their difficult migration stories. A careful review of the literature reveals that studies have focused on issues such as biological and cultural racism and Islamophobia. While the negativities faced by expatriates in the countries they live in have been intensively addressed, studies on the hostility and negativities they face from their compatriots who share their own codes have remained limited. At this point, what makes the research important is that it tries to reveal this difference. It is hoped that the effort to reveal this existing type of violence with the feelings, thoughts and experiences of those who both experience and perpetuate it will shed light on new studies. In this research, in which phenomenology design, one of the qualitative research methods, will be used, data were collected by interview technique. At the end of the research, the reasons for which hostility towards expatriates is constructed and what kind of consequences it has will be revealed through the life experiences of young individuals living in Karaman province.

Keywords: Migration, Youth, Hostility towards Expatriates.

PANDEMİ DÖNEMİNDE GENÇLERDE OLUŞAN ÖLÜM ALGISI VE DİNDARLIK

Elif Semanur IRMAK

Salgın, canlılar arasında kısa sürede ve hızlı bir şekilde yayılan hastalıklardır. Dilaver Nişancı salgınla ilgili bir makalesinde 'Salgınlarda vaka sayıları çeşitli etkenlere bağlı olarak değişmekte olup enfeksiyona yol açan etkenin tipi, bulaştırma gücü, bu etkenin enfeksiyon oluşturduğu toplumun özellikleri bu bağlamda sayılabilir. Hastalıklar toplum içerisinde standart olarak kabul edilen oranlar dâhilinde ise "endemik", bu standardın üzerinde ise "hiper endemik", salgının birden fazla ülke veya kıtaları içerecek şekilde yaygınlaşması ise "pandemi" olarak adlandırılmaktadır' (Nişancı, 2020). Dünya Sağlık Örgütü içinde bir salgının pandemi oluşturabilmesi için nüfusun daha önce karşılaşmadığı bir hastalığın ortaya çıkması, İnsandan insana kolay ve sürekli bir şekilde bulaşması özelliklerinin olması gerektiğini söylemiştir (BBC NEWS 24 Mart 2020). Salgın, birçok riski de beraberinde getirmektedir.

Risk, bir durumdan zarar görme tehlikesi ve bu tehlikenin olasılığıdır. 'Geleneksel veya feodal toplumda bireyin eylemlerini belirlemede daha çok inanç ve kader düşüncesi ön plandaydı. Bir anlamda birey hayatı boyunca yaşadığı toplumda karşılaştığı salgın hastalıklar, ölüm, açlık, zenginlik, savaş, büyü gibi olayları doğa üstü olaylar olarak veya tanrısal nedenlere bağlamışlardır. Dolaysıyla korku ve kaygı kaynağı olmuştur' (Soydemir, 2011). Riski salgın üzerinden de inceleyecek olursak, dünya çapında yaşanan en son virüs Covid-19'dur. Covid-19 küresel risk haline gelmiştir. Dünyanın her yerinde belirli tedbirler alınmış, tabi bu tedbirler belirli riskleri de beraberinde getirmiştir. Mesela sokağa çıkma yasakları, insanların bir arada bulunup virüsü daha çok yaymamaları için alınan bir tedbirdir. Ama bu tedbir aynı zamanda birçok işletmecinin kepenk kapatmasına neden olmuştur. Veya yapılan aşılar, virüsün etkisini kırmak adına yapılır ama çeşitli riskleri, yan etkileri vardır. Salgın hastalıklar, tarih boyunca toplumları her açıdan oldukça etkilemiş ve salgının yaşandığı dönemlerdeki toplumlarda oldukça derin yaralar bırakmıştır. Veba, çiçek, HIV, sıtma, antonınus, grip, cocolıztlı, tifüs, kolera geçmişten bugüne en etkili salgınlardır. Bu salgınlar yüksek sayılarda toplu ölümlere de yol açmıştır (Kaya, akt: Aşkın, Bozkurt, Zeybek, 2019).

Bu tür salgın hastalıklarda, toplumlarda riskli alanlar mevcuttur. Özellikle kapalı ve kalabalık alanlar risk alanlarıdır. Buna bağlı olarak mecbur kalmadıkça risk almamak ve bu tarz alanlarda bulunmamak gerekir. 2019'da hayatımıza giren Covid-19 salgını içinde Sağlık Bakanlığı sürekli sloganlar yaymıştır 'hayat eve sığar, evde kal, sosyal mesafe' gibi. Bakanlıklar bu dönemde, özellikle eğitim alanında risk alıp 1 buçuk sene okulları kapatıp online eğitimi başlatmışlardır. Buna benzer alınan riskler salgının kontrolünde oldukça önemli ve zor risklerdir. Bu dönemde Sağlık Bakanlığı'nın günlük olarak yayınladığı Covid-19 tablosu da insanlarda ölüm korkusunu arttırmıştır. Her gün görünen ölüm sayıları ve salgının genç, yaşlı demeden can aldığını görmek insanlarda endişe uyandırmıştır. Bu durumdan korkan insanlar alınan tedbirlere daha çok riayet etmiştir. Korku duygusu da burada önemli bir faktördür. Bunun yanında pandeminin ilk ortaya çıktığı dönemlerde Çin'in Wuhan kentinde insanların sokaklarda ani bir şeklide ölmesi, sosyal medyada ve televizyon ortamında hastanelerin durumlarını tüm dünyaya yansıtmaları toplumda ölüm korkusunu yaygınlaştırmıştır. Konuyu dini açıdan ele aldığımızda ise, Almanya'da sokaklarda sesli okunan ezanlar, Türkiye'de her ezandan sonra yüksek sesle okunan dualar, diğer dini toplumların kendi inançlarına özgü Covid-19'dan kurtulmak adına yapmış oldukları ibadetler dile getirilebilir. Toplumun genç kesimi ele alındığında hem sosyal kısıtlılık hem de hastalık dolaysıyla dine isyan ya da dine bağlanma gibi durumlar ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda

araştırmanın konusu Pandemi döneminde gençlerde oluşan ölüm algısı ve dindarlık olarak belirlenmiştir.

Pandemi sürecinde ölümlerin topluma çok net aktarılması, gençlerdeki ölüm algısında ve dindarlıkta önemli değişimlere neden olmuştur. Salgın nedeni ile ölüm oranının genç yaşlara düşmesi gençlerde ölüm korkusunu tetiklemiştir. Buna bağlı olarak gençlerin bir kısmı dine yoğunlaşırken, bir kısmı isyan edip dininden uzaklaşmıştır, bir kısmı da kendi inancını korumuştur. Buradan hareketle çalışmada, Covid-19 salgınına bağlı olarak genç bireylerin ölüm korkusu ve dindarlığa ilişkin, yükledikleri anlamların araştırılması amaçlanmıştır.

Araştırmanın konusuna göre dini inanış ve ölüm algısındaki değişiklikler bu araştırmada önem arz etmektedir. Ölüm algısı ileriki yaşlarda zaten oluşmuş olacağı için çalışmanın genç bireyler üzerinde yapılması önemlidir. Ölüm algısının ve dindarlığın nasıl değişkenlik göstereceği bu kesimde daha açıklayıcı sonuç verecektir. Gençler arasında dini inanışta göre farklılık göstermektedir, buna bağlı olarak Müslüman bir gencin, Hıristiyan bir gencin ya da Budist bir gencin ölüme ve dine bakış açısı farkı olacaktır bu durumda çalışmada tarafsız yaklaşılması önem arz etmektedir. Bu çalışmada, salgın durumunda genç bireylerin ölüm algısı ve dindarlık üzerindeki davranışlarının analizinin yapılması ve genç bireylerde yaşanan bu durumların temelinde yatan nedenlerin ortaya çıkarılması bakımından önem taşımaktadır. Bu kapsamda çalışmanın problemi, pandemiyle beraber azalan sosyal hayat, hastalığa bağlı belirtiler oluştukça artan korkular ve ölüm korkusuyla gençlerin dindarlaşma yönünde yapmış olduğu eylemlerle birlikte, bu korkunun azalmasıyla eski düşüncelerine dönmesi sonucunda çevrenin kişiye bakış açısı da değişiklik gösterebilir ve buda kişiyi olumsuz yönden etkileyebilir şeklinde belirlenmiştir. Çalışmaya ilişkin 2 ana soru belirlenmiştir. İlki, Covid-19 geçirmiş ve geçirmemiş genç bireylerin ölüm ve dindarlığa ilişkin anlam dünyaları nasıldır? İkincisi, Genç bireylerin hastalık esnasında ne gibi dini ritüeller uygulamışlardır? Genç bireylerin ölüm korkusunu yenmek için ne gibi pratikler geliştirmişlerdir?

Covid-19 salgınına bağlı olarak genç bireylerin ölüm korkusu ve dindarlığa ilişkin, yükledikleri anlamların araştırılması amaçlanan bu çalışmada, nitel araştırma yöntemi tercih edilmiş olup durum çalışması yapılarak görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmada 11 kişiyle yüz yüze görüşme tekniği uygulanarak 12 tane soru yöneltilmiştir. Katılımcıların hepsi Karamanoğlu Mehmet Bey üniversitesi öğrencisi olup bu hastalığı doktor raporuyla geçirmiş, geçirdiğini hisseden ve geçirmemiş olarak ayrılmışlardır.

Araştırma sonucunda katılımcıların vermiş olduğu cevaplardan yola çıkarak birtakım sonuçlara ulaşılmıştır. Bu sonuçlardan yola çıkarak da Ölüm kaygısı, İnanç durumu, Salgından etkilenme durumu ve Hastalığa yakalanma şeklinde ana temalar ve bu temaların alt temaları olmak üzere toplamda 18 tane tema elde edilmiştir. İlk olarak ölüm kaygısına ilişkin elde edilen temalar şu şekildedir; aile faktörü, medya mitleri, yaş faktörü, ani ölüm, obsesif kaygı bozukluğu, cenaze gelenekleri. İnanç durumuna ilişkin tema, ibadet eksikliği. Salgından etkilenme durumuna ilişkin temalar; adapte olma, online eğitim, sosyal kısıtlılık, maddi durum. Hastalığa yakalanma korkusuna ilişkin temalar; aile faktörü, adapte olma, medya mitleri şeklindedir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Pandemi, Ölüm algısı, Dindarlık.

.

DEATH PERCEPTION AND RELIGIOSITY AMONG YOUNG PEOPLE DURING THE PANDEMIC

This research is a qualitative research and interview technique was used as a case study. 11 people from Karamanoğlu Mehmetbey University were interviewed. The subject of the research was determined as death perception and religiosity in young people during the pandemic period. In this context, it is aimed to investigate the meanings that young individuals attribute to fear of death and religiosity due to the Covid-19 outbreak. In addition, changes in religious belief and perception of death are important in this research. Religious beliefs also differ among young people, so it is important to approach the study impartially. In addition, the problem and 2 main questions were determined in the study. Problem; With the pandemic, the social life that decreased with the pandemic, the fears that increased as the symptoms related to the disease occurred, and the actions taken by young people in the direction of becoming religious with the fear of death, as a result of returning to their old thoughts with the decrease of this fear, the perspective of the environment on the person may also change and this may affect the person negatively. 2 main questions; How are the meaning worlds of young individuals who have and have not had Covid-19 regarding death and religiosity? What religious rituals do young people practice during illness? What kind of practices do young individuals use to overcome the fear of death?

Keywords: Covid-19, Pandemic, Death Perception, Religiosity.

POZİTİF PSİKOLOJİ BAĞLAMINDA ŞÜKÜR TUTUMUNUN ZORLUKLARLA BAŞA ÇIKMADAKİ ROLÜ

Mehmet Vehbi POLAT[1]

Hayatın anlam amacına dönük varoluşsal sorulara cevap bulma, yaşamda karşılaşılan zorluklarla baş etme ve psikolojik sağlık açısından şükür tutumu kritik öneme sahiptir. Ahlak temelli olması sebebiyle erdem ve değerleri yansıtmasının yanı sıra şükür kavramı, minnettarlık bağlamında da herhangi bir iyiliğe karşılık bireyin göstermiş olduğu karşılık olup psikolojik, duygusal ve davranışsal olarak çok boyutludur. Evrensel değerler arasında yer alan şükür kavramı pozitif psikolojinin yakın dönemde güçlenmesinin etkisiyle literatürde daha sık yer almaya başlamış, felsefi ve etik açıdan bu ve benzeri değerlerin önemi ön plana çıkmıştır. Duygu durumunu dengelemesi, bireyi kaygı ve depresif yönelimlerden arındırması, yaşanan olumsuz tecrübeleri anlamlandırarak olumlu bakış açısı kazandırması açısından şükür, bireyin daha sağlıklı bir yaşam sürmesine ve üretken olmasına katkı sağlar. Bununla beraber değer ve erdemlerin toplum refahını sağlamadaki rolü dikkate alındığında bu tutumun etki alanı daha da belirginleşecektir.

Bu bildiride bireyin hayatta karşılaştığı zorlukları anlamlandırma ve bu zorluklarla başa çıkmalarını desteklemede şükür tutumunun sağladığı katkılar, bu tutumunun etki alanları ve ilgili temel unsurlar ayrıntılı olarak ele alınacaktır. Bu unsurlar; bireyin sahip olduğu kıymetlerin farkına varmasını sağlamak, olumsuz düşüncelerle başa çıkma ve olumlu düşünce alışkanlıkları elde etmede şükür perspektifinin kazanılması, şükür ile mukayeseli şükür arasındaki fark, değer ve erdem olarak şükür, olumlu düşünme mutluluk arasındaki ilişkide şükür tutumunun rolü, değer ve erdemlerin yeni öğretim programına temel olması ve nitelikli öğretmen yetiştirmeye sunacağı katkı sebebiyle şükür tutumuna dönük güncel yaklaşımları içerecektir.

Çalışmanın amacı, bütüncül bakışla bireyin manevi yönüne dikkat çekip şükür tutumunun bireyin manevi gereksinimlerindeki rolünü ortaya koymaya dönük kapsamlı yaklaşımlar geliştirmek, bu tutumun başa çıkma sürecindeki önemini ve olumlu etkilerini ortaya koymaktır. Bu süreçte bireyin şükür odaklı manevi yönelimlerini destekleyecek yaklaşımların ortaya konması ve uygulanmasına yönelik metodolojik ve pratik öneriler sunulması amaçlanmaktadır. Ayrıca, bu amaca dönük etkili uygulama modelleri ve manevi destek mekanizmaları üzerinde durulacaktır.

Bu araştırma, mevcut literatürü derleyen bir inceleme çalışması olarak yapılmıştır. Birincil kaynaklar özgün araştırmalar, ikincil kaynaklar ise bu araştırmaları özetleyen çalışmalar olarak değerlendirilmiştir. İlk olarak şükür tutumunun bireyin anlam arayışındaki katkısı vurgulanmıştır. Bireyin yaşadığı değersizlik hissi onun karşılaştığı varoluşsal alana dönük sorulara cevap bulmasını zorlaştırır. Bütüncül bakışın desteklediği şükür gibi erdemler, bireyin kendisini değerli hissetmesine, yaşadığı olumsuzları anlamlandırmasına ve sürece dönük olumlu başa çıkma stratejileri geliştirmesine yardımcı olabilir, ayrıca bireyin sosyal bağlarını güçlendirebilir ve sosyal uyumlarını ve yaşam kalitesini arttırabilir.

Çalışmada pozitif psikoloji bağlamında olumlu düşünmeyi destekleyici niteliğiyle şükür tutumunun stres ve sorunlarla baş etmedeki aktif rolü, bilinçli bir farkındalık olması açısından

[1]Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Din Psikolojisi Ana Bilim Dalı, mvpolat@kmu.edu.tr, Karaman/ Türkiye.

anlam arayışındaki önemi vurgulanmaktadır. Şükür, bireye yaşadığı olaylarla baş edebilecek güçte olduğunu bilmesini sağlayacak farkındalıklar kazandırır. Manevi yönelimin beslediği şükür ve benzeri tutumlar maneviyat odaklıdır. Manevi yönelim bireyin Yaradan'la güven ilişkisine dayalı bir bağ kurmasının önünü açar. Bu bağ karşılıklı olup güvenilen yüce varlık yanında kendine de güvenen bireyin varlığına vurgu yapar. Bu bilinçle birey olumsuz düşüncelerden sıyrılır, vesveselerden kurtulur, zihnini olumluluklara açar, anı yaşar ve umudunu canlı tutar. Süreç içerisinde birey, şükrün iyileştirici ve geliştirici yönünü fark eder.

Pozitif psikolojinin çekim alanına girmesiyle şükür erdeminin depresyon, tükenmişlik gibi olumsuz duygu durumlarıyla başa çıkmaya katkı sağladığı, psikolojik dayanıklılığı arttırdığı bilinmektedir. Mutluluğu artırma ve depresyonu azaltmaya yönelik olarak geliştirilen "şükran ziyaretleri" nin literatürde kabul gördüğü, dezavantajlı gruplar başta olmak üzere tema odaklı oturumlarda şükür başlığının yer aldığı görülmektedir.

Bunun yanında şükür tutumunun iyileştirici gücünün dışında kalan mukayeseli şükür kavramına vurgu yapmak gerekir. Bu kavram adından da anlaşılacağı üzere diğer insanların yaşadığı acı tecrübelere ve karşılaşılan olumsuz yaşantılara bakarak, kişinin kendisini teselli etmesinden kaynaklı şükran duygusunu ifade eder. Her ne kadar bu kavramda şükür ifadesi geçse de bu yaklaşım anlık tatmini içerdiğinden kaliteli bir tutum olarak görülmez. Şükran duygusunu kıyas odaklı yaşayan bireyler biraz teselli bulsa da benzer durumla bizzat karşılaştığında mutsuz olmaktadır.

Diğer taraftan değer yönelimli bir kavram olarak şükür, diğer insanlara dönük olacağı gibi yaratıcıya, canlılara, tabiata hatta bütün evrene karşı da duyulabilmektedir. Dolayısıyla İnanç sisteminin bir dinamiği olarak karşımıza çıkan bu kavram, İslam dininin özünde yer almakla beraber inanan insan için aslı bir erdemdir. İslam'da insanın, Allah'ın kendisi için göndermiş olduğu nimetlerin farkında olması, bu nimetlerden faydalanmasının yanında vermedikleri için de Allah'a karşı isyan duygusu beslememesi olarak açıklanan şükür kavramı, geleneğimizde bu yönüyle canlı bir değerdir. "Kahrın da hoş lütfun da hoş" gibi deyişler şükür gibi erdemlerin toplum ve gelenek tarafından ne derece içselleştirildiğini gösterir niteliktedir.

Bireylerin şükür tutumuna dönük farkındalığını artıracak manevi bakım yaklaşımları geliştirmek, dezavantajlı gruplar ve ailelerine, mesleki tükenmişliğin yoğun yaşandığı meslek gruplarına, cezaevi, ıslah evleri, huzur evleri, hasta ve yakınlarına dönük benzer nitelikte tema odaklı grup toplantıları oluşturmak şükür gibi erdemlerin saha çalışmalarında sunacağı katkıyı beraberinde getirecektir.

Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan ve yeni öğretim programına temel olan Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin, öğretim programlarını değer-erdem odaklı oluşturduğu düşünüldüğünde şükür gibi erdemlerin güncel değeri daha da belirginleşecektir. Bunun yanında Türkiye'deki öğretmenlerin mesleki gelişimini desteklemek amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Milli Eğitim Akademisi adı altında yeni bir eğitim kurumu ihdas edilmiştir. Milli Eğitim Akademisi'nin eğitim programlarında değer ve erdemlere yer vermesinin nitelikli öğretmen yetiştirmeye katkı sunacağı öngörülmektedir.

Dolayısıyla bu çalışma, değer ve erdemler yönüyle toplumsal, pozitif psikoloji bağlamında bireysel nitelikteki şükür tutumu ve onun zorluklarla baş etmedeki etkin rolüne dönük bütünsel bir yaklaşım geliştirmenin önemini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Din Psikolojisi, Pozitif Psikoloji, Maneviyat, Şükür, Başa Çıkma.

THE ROLE OF GRATITUDE IN THE COPING PROCESS IN THE CONTEXT OF POSITIVE PSYCHOLOGY

The attitude of gratitude is of critical importance in finding answers to existential questions about the meaning and purpose of life, coping with the difficulties encountered in life, and psychological health. In addition to reflecting virtues and values due to its moral basis, the concept of gratitude is also the response shown by an individual in response to any good deed in the context of gratitude, and is multidimensional in terms of psychology, emotion, and behavior. The concept of gratitude, which is among universal values, has begun to appear more frequently in the literature with the effect of the recent strengthening of positive psychology, and the importance of these and similar values has come to the forefront in terms of philosophy and ethics. Gratitude contributes to the individual living a healthier life and being productive in terms of balancing the emotional state, purifying the individual from anxiety and depressive tendencies, and giving meaning to negative experiences and gaining a positive perspective. The aim of the study is to draw attention to the spiritual aspect of the individual with a holistic view, to develop comprehensive approaches to reveal the role of the attitude of gratitude in the spiritual needs of the individual, and to reveal the importance and positive effects of this attitude in the coping process.

Therefore, this study reveals the importance of developing a holistic approach towards the individual attitude of gratitude and its effective role in coping with difficulties in the context of social and positive psychology in terms of values and virtues.

Keywords: Psychology of Religion, Positive Psychology, Spirituality, Gratitude, Coping.

TÜRK TARİHİNDE LİYAKAT ALGISININ MERKEZ-YEREL İLİŞKİSİ KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Ali YILDIRIM[1]
Hasan Fehmi BIYIK[2]

Liyakat kavramı yaptığı işin hakkını vermek, verilen görevi görev tanımında belirtilen özelliklere göre yerine getirmek, işlerin ehil olana verilmesi gibi anlamlara karşılık olarak kullanılan bir terimdir. Bununla beraber liyakat kavramına karşılık gelebilecek birçok terim bulunmaktadır. Aynı zamanda liyakat anlayışı tarihin çeşitli dönemlerinde sürekli tartışılagelen bir konu olmuştur. Özellikle Türk-İ[3]slam tarihinde her zaman ön planda tutulan liyakat anlayışı, başarılı devletlerin kamu yönetiminde de çok önemli bir yer almaktadır. Devletlerin ayakta durabilmesi, sistemli bir şekilde kurum ve kuruluşlarının çalışması için tavizsiz bir liyakat ilkesi benimsemesi gerekmektedir. Bu yüzden liyakat kavramını, ilkelerini ve liyakat dışı uygulamaları derinlemesine bilmek gerekmektedir. Özellikle kamu yönetiminde liyakatin temel prensip olması gerektiği toplumların ve devletlerin ortak görüşleridir. Bununla birlikte devlet yapılanmalarının oluşmaya başlamasıyla ortaya çıkan teşkilatların yöneticileri göreve getirilirken bazı kıstaslar aranmıştır. Örneğin, toplayıcılıkla hayatını sürdüren yapılanmalarda en iyi toplayıcılık yapan, yaptıran veya bunları yönetebilecek kişiler o oluşumun lideri olmuştur. Savaşçı bir topluluğun lideri iyi savaşabilen, akıllı bilgili ve cesur bir lider olmuştur. Ancak Türk-İslam tarihi incelendiğinde dönemin her aşamasında liyakatin bir sorun olarak ele alındığı, işlerin ehli olana verilmesi gerektiği ve liyakatin önemsenmediğinde yönetimlerin son bulacağı sürekli dile getirilen bir konu olmuştur. Diğer taraftan liyakatin adalet ve eşitlik kavramları ile ilişkili olduğunu ortaya koyan eserlerin kaleme alındığı da görülmektedir. Bu bağlamda liyakat anlayışı çerçevesinde başarılı bir yönetimin sergilenebilmesi, söz konusu yapıların adalet ve eşitlik değerlerine sahip olmaları ile de bağlantılı olduğu söylenebilir. Çünkü adil bir yönetici, görevini en iyi şekilde yerine getirmek ve sorumlulukları adalet ve eşitliği merkeze alarak dağıtmak durumundadır. Bununla beraber yöneticilerde sağlanan liyakatin aynı zamanda diğer görevlilerde de sağlanması gerekmektedir. Liyakatin sistematik bir şekilde sağlandığı yönetimlerde başarı, güven ve etkililik gibi sonuçlara ulaşılması ve yönetimi takip edenlerin memnuniyet düzeylerinin yüksek olması beklenmektedir.

Türk yönetim tarihi incelendiğinde yerel yönetimlerin yönetim teşkilat yapısındaki yerinin oldukça yeni olduğu görülmektedir. Bir takım yerel kamusal hizmetler ise ya merkezi organlarca ya da çeşitli hayır kuruluşları ile yerine getirilmekteydi. Söz konusu yöntem ile ya merkezin uzantısı şeklinde görülen yapıların yöneticileri merkez tarafından atandığı için merkezin sahip olduğu liyakat anlayışı merkezin uzantısında da devam etmekte ya da hayır kuruluşları kendi işleyişlerinde liyakati elinde bulundurabileceklere hizmet sunma imkanı vermekteydiler. Ancak çeşitli dönemlerde gerçekleşen merkezin göreve geliş şeklindeki değişimler ve ortaya çıkan yerel yönetimler anlayışı bazı durumlarda ideolojik saplantılar neticesinde liyakat anlayışından kaymalara ve kötü yönetim tarzlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Aynı zamanda merkez-yerel ekseninde düşünüldüğünde yerelde daha yakından muhatap olabileceği yönetim kadrosunun liyakat sahibi olup olmadığını denetlemekte zorlanan vatandaşın merkezi yönetimde liyakat anlayışının yerleşip yerleşmediğini tespit edebilmesi kolay olamamaktadır. Bir toplumun gelişmesi, bir devletin güçlenmesi, bir kurumun daha aktif ve verimli çalışabilmesi için her şeyden önce yaptığı işin

[1] Doç.Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, aliyildirim@kmu.edu.tr
[2] Yüksek Lisans Öğrencisi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, hasanfehmibyk@gmail.com

hakkını verecek liyakat sahibi bireylerden oluşan bir yönetim kadrosuna ihtiyaç bulunmaktadır. En üst kademeden en alt kademeye kadar görev verilen herkes kendisine atfedilen görevi en iyi şekilde yapmalı, eksik yönlerini gidermek için gerekli çalışmalara yönelmeli ve onun için uygun ortamın hazırlanması gerekmektedir. Görev dağılımında görev verilebilecek bireyler hiçbir ayrımcılığa maruz kalmadan özenle seçilmeli, görev içinde yükselmeler görevde gösterilen başarı ve ilerlemeye göre adilane yapılmalıdır. Kamu kurum ve kuruluşları başta olmak üzere bütün toplumun liyakate özen göstermesi için her şeyden önce kusursuz işleyen denetim mekanizmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Söz konusu denetim mekanizmasında kamuoyunun yeri oldukça önemlidir. Dolayısıyla bireylere sunulan tercih hakkı doğru kullanılarak, kendisini daha iyi yöneteceğine inandığı, ülkesini ve bulunduğu şehri kalkındıracak ve daha yaşanabilir bir şehir anlayışı ile hareket edecek, yönetim kadrosunu liyakat sahibi kimselerden oluşturacak, kayırmacılığı önleyecek, adilane davranışlar sergileyerek liyakati önceleyen kişileri tercih etmesi başarılı bir yönetim anlayışının sergilenebilmesinde oldukça önemli görülmektedir. Bununla beraber yönetime talip olan bireyin ise liyakatin gerekliliği ve buna sahip olup olmadığını ve yönetimde kendisinden bekleneni karşılama kapasitesinin yeterli olup olmadığını da gözden geçirmesi üzerinde durulması gereken diğer önemli konulardan biri olarak değerlendirilmektedir. Söz konusu durumların oluşmadığı ve liyakatin yerleşemediği toplumlarda göreve getirilme ve göreve talip olma isteği diğer yönetsel sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda çalışmada tarihsel süreç irdelenerek merkez-yerel ilişkisi kapsamında liyakat anlayışının değişimine, ortaya çıkardığı sorunlara ve bu sorunlara çözüm önerilerine yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Liyakat, Merkez-Yerel İlişkisi, Yönetsel Kültür.

EVALUATION OF THE PERCEPTION OF MERIT IN TURKISH HISTORY WITHIN THE CONTEXT OF THE CENTER-LOCAL RELATIONSHIP

The concept of merit is a term used to describe the meanings of doing the job properly, fulfilling the given task according to the characteristics specified in the job description, and giving the job to the competent person. However, there are many terms that can correspond to the concept of merit. At the same time, the concept of merit has been a subject of constant debate throughout history. In order for states to stand tall and for their institutions and organizations to work systematically, they must adopt an uncompromising principle of merit. Therefore, it is necessary to know the concept of merit, its principles and non-merit practices in depth. In this context, it can be said that the ability to demonstrate successful management within the framework of the understanding of merit is also related to the structures in question having the values of justice and equality. Because a fair manager has to fulfill his duty in the best way and distribute responsibilities by focusing on justice and equality. However, the merit provided in managers must also be provided in other officials. In managements where merit is provided systematically, it is expected that results such as success, trust and effectiveness will be achieved and the satisfaction levels of those who follow the management will be high. First of all in order for a society to develop, a state to become stronger, and an institution to work more actively and efficiently, , there is a need for a management team consisting of qualified individuals who will do justice to the job they do. In this context, the study examines the historical process and includes the change in the understanding of merit within the scope of the center-local relationship, the problems it has caused and the solution suggestions for these problems.

Keywords: Merit, Of The Center-Local Relationship, Administrative Culture.

KEMAL VAROL'UN ROMANLARINDA AİDİYETSİZLİK TEMASI

Vildan BAYHANAY[1]

Kemal Varol'un romanları, aidiyetsizlik ve mekânsal tutunamama temalarını bireysel ve toplumsal düzeyde çok katmanlı bir şekilde ele alarak Türk edebiyatında özgün bir yere sahiptir. Yazarın eserleri, bireylerin mekânsal aidiyet arayışları ve bu arayışların zorlukları etrafında şekillenmektedir. Varol, çeşitli röportajlarında kendisini hiçbir yere ya da memlekete tam anlamıyla ait hissedemediğini dile getirmektedir. Bu aidiyetsizlik duygusunu ise kurgusal mekânlarla doldurmayı seçmiş ve romanlarında hayali mekânlar yaratmıştır. Bu bağlamda en dikkat çekici örneklerden biri, Varol'un eserlerinde sıkça yer alan hayali mekân Arkanya'dır. Arkanya, bir "tahkim edilmiş başkent" olarak bireyin doğduğu yerle kurduğu bağı temsil etmekte iken, aynı zamanda bu bağın zayıflığını ya da tamamen kopmuş olabileceğini de vurgulamaktadır. Yazarın gözünde Arkanya, aidiyet kaybına bir tepki olduğu kadar, bireyin kimlik arayışındaki boşluğu doldurmaya yönelik bir arayış olarak görülmektedir.

Aidiyetsizlik teması, Varol'un eserlerinde karakterler üzerinden güçlü bir şekilde işlenir. Karakterler genellikle bir mekânda sabit kalmayı reddeder, sürekli hareket hâlinde olmayı ya da bir kaçış arayışını tercih etmektedirler. Bu kaçışın temelinde mekânla kurulan bağın zayıflığı, aidiyetin bir türlü sağlanamaması yatmaktadır. Örneğin, *Jar* adlı romanında Arkanya kasabasında yaşamak istemeyen ve sürekli kaçma arzusuyla hareket eden karakterler, bireysel düzlemdeki aidiyetsizlik temasını açıkça yansıtmaktadır. Bu karakterler, sadece mekânsal bir yabancılaşma yaşamaz, aynı zamanda kendi kimliklerine ve çevrelerindeki insanlara karşı da bir yabancılaşma hissi içindedir. Bu durum, aidiyetin birey için yalnızca bir yerle değil, aynı zamanda insan ilişkileri ve toplumsal bağlarla da ilgili olduğunu göstermektedir.

Benzer bir tema *Haw* adlı romanında işlenmiştir. Bu eserde köpeklerin barınaktan kaçışını merkeze alan hikâye, mekâna sığamama ve bir yere ait hissedememe duygusunu başka bir boyutta ele almaktadır. Köpeklerin kaçışı, fiziksel bir eylemden öte, özgürlük arayışını ve bireyin mekânsal bağlardan kurtulma çabasını sembolize etmektedir. Bu kaçış hikâyesi, Varol'un aidiyet temasını çok yönlü bir şekilde ele aldığını ve insanın mekânla kurduğu ilişkiyi evrensel bir düzlemde sorguladığını göstermektedir.

Varol'un diğer romanlarında da aidiyetsizlik teması derinlemesine işlenmiştir. *Ucunda Ölüm Var* adlı romanında, Ağıtçı Kadın karakteri şehirden şehre dolaşarak ölüler için ağıt yakar. Bu dolaşma hâli, aidiyetin mümkün olmadığı bir dünyada hareket hâlinde olmanın bir zorunluluk hâline gelişini dramatize etmektedir. Ağıtçı Kadın'ın bir rüya sonucu Arguvan'dan ayrılması, aidiyetsizlik duygusunun mekânsal ve bireysel boyutlarını kesiştiren güçlü bir anlatı unsuru olarak öne çıkarır. Bu kadın karakter, yalnızca bir mekâna değil, aynı zamanda hayatın bütününe aidiyet duyamamanın sancısını taşımaktadır. Onun hikâyesi, aidiyetsizlik ve mekânsal tutunamamanın bireyin hayatındaki derin etkilerini gözler önüne sermektedir.

Âşıklar Bayramı adlı romanda ise baba-oğul ilişkisi üzerinden aidiyet teması sorgulanır. Sabit bir mekâna yerleşemeyen bu karakterler, sürekli olarak yolculuk hâlindedirler. Yolculuk, aidiyet arayışının bir metaforu olarak işlenir ve aidiyetin dinamik, sürekli değişen bir süreç olduğunu vurgulamaktadır. Roman, bireylerin sadece bir yere değil, aynı zamanda ilişkilere

[1] Vildan BAYHANAY Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'ndan yüksek lisans derecesi ile mezun olmuştur. Eposta: vildansahin63@gmail.com

ve geçmişe duydukları aidiyet özlemini işlemektedir. Yolculuk teması, hem bir bağ kurma çabasını hem de bu bağın yeniden sorgulanmasını temsil etmektedir.
Varol'un *Kara Sis* romanında ise müebbet hapse mahkûm Barana'nın hapishaneden kaçışı, bireyin kendini bir yere ait hissetme konusundaki içsel çatışmalarını ve özgürlük arayışını simgelemektedir. Hapishane, mekân olarak fiziksel bir sınırın ötesinde bireyin ruhsal ve zihinsel sınırlarını da temsil etmektedir. Barana'nın kaçışı, aidiyetin hem fiziksel hem de metaforik anlamda bir sınır aşma eylemi olduğunu gösterir. Bu kaçış, bireyin kendi kimliğini ve aidiyet duygusunu sorgulamasına bir kapı aralamaktadır.

Aidiyetsizlik teması, Varol'un romanlarında iletişimsizlik ve toplumsal yabancılaşma unsurlarıyla desteklenir. Özellikle *Jar* romanında karakterler arasındaki sessizlik ve iletişimsizlik, bireyler arasındaki duygusal ve sosyal bağların zayıflığını ortaya koymaktadır. Sessizlik, aidiyetsizliğin bir tezahürü olarak Varol'un eserlerinde sıkça karşımıza çıkmaktadır. Karakterlerin öfke, hayal kırıklığı ve yalnızlık gibi duyguları genellikle iç monologlarla aktarılmaktadır. Bu teknik, onların içe dönüklüğünü ve dış dünyayla olan bağlarının kopukluğunu daha da derinleştirdiği görülmektedir. Varol'un karakterleri genellikle hayatından memnun olmayan, yaşamı sorgulayan ve varoluşsal bir bunalım içinde olan bireylerden oluşur. Bu durum, yazarın mutluluğu bir idealden çok erişilemeyen bir ütopya olarak ele aldığını göstermektedir.

Kemal Varol'un eserlerinde mekânsal aidiyet, bireysel bir sorun olmanın ötesine geçerek toplumsal bir bağlam kazanmış olduğu görülmektedir. Türkiye'nin modernleşme sürecinde yaşanan göç, yer değiştirme ve toplumsal bağların zayıflaması gibi olgular, Varol'un romanlarındaki aidiyet sorunsalını besleyen önemli unsurlar arasında yer almaktadır. Karakterlerin sürekli hareket hâlinde olması, sabit bir mekânda aidiyetin imkânsızlığını ve bireylerin mekânla kurdukları bağların zayıflığını yansıtmaktadır. Bu durum, yalnızca bireyin kimlik arayışını değil, aynı zamanda toplumsal değişimlerin birey üzerindeki etkilerini de ortaya koymaktadır.

Kemal Varol'un anlatı dünyasında aidiyetsizlik, yalnızca bir eksiklik ya da kayıp hissi değildir; aynı zamanda bir yaratım sürecidir. Yazar, aidiyetsizlikten doğan boşluğu hayali mekânlarla ve derinlemesine işlenmiş karakterlerle doldurur. Mekân, Varol'un eserlerinde yalnızca fiziksel bir unsur değil, bireyin kimlik arayışını şekillendiren ve toplumsal eleştiriye zemin oluşturan bir metafor olarak yer aldığı görülmektedir. Özellikle Arkanya, bireysel ve toplumsal düzeyde aidiyetin imkânsızlığını sorgulayan çok katmanlı bir kurgu olarak dikkat çekmektedir.

Sonuç olarak, Kemal Varol'un romanları, aidiyet ve mekân arasındaki gerilim hattında şekillenen, bireysel ve toplumsal düzeyde çok katmanlı bir edebiyat anlayışını temsil etmektedir. Varol'un eserlerinde aidiyetsizlik teması, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde insanın içsel çatışmalarını ve topluma yabancılaşmasını yansıtan güçlü metaforlar olarak kurgulanır. Bu durum, yazarın eserlerinde hem estetik hem de tematik açıdan yenilikçi bir edebiyat anlayışını ortaya koyar. Böylece Varol, mekân ve aidiyet konularında felsefi bir sorgulama geliştirerek Türk edebiyatında kendisine özgün bir yer edinmiştir.

Anahtar Kelimeler: Aidiyetsizlik Hissi, Yerinden Edilmişlik, Göç.

THE UNBELONGING THEME UPON THE NOVELS OF KEMAL VAROL

Kemal Varol, in a notable interview, expressed his sense of rootlessness and inability to belong to a specific place, which led him to create imaginary settings like Arkanya. This fictional capital reflects his childhood memories and a yearning for a unique sense of belonging. His works often explore themes of alienation and emotional depth through intricate character dialogues and unexpected plot developments.

In *Jar*, Varol presents characters affected by social issues, leading to isolation and miscommunication. The narrative revolves around Arkanya, a town where characters yearn to escape. The theme of alienation surfaces as Rahatsız Kamil's disappearance disrupts the town, leaving even Arkanya itself a transient place for its inhabitants.
In *Haw*, Varol anthropomorphizes dogs, depicting their struggles with displacement, mirroring human rootlessness. Similarly, *Ucunda Ölüm Var* follows a lamenting woman traveling across Anatolia, mourning the dead and grappling with her inability to belong anywhere.

In *Aşıklar Bayramı*, a father-son journey symbolizes emotional reconciliation, while *Kara Sis* focuses on Barana, who escapes prison, rejecting confinement as a form of belonging. Across his novels, Varol masterfully intertwines personal and collective alienation with themes of transience, yearning, and the search for identity.

Keywords: The sense of (un)belonging, Displacement, Migrancy.

KEMAL VAROL'UN ROMANLARINDA YER ALAN GEÇİŞ DÖNEMİ UNSURLARININ KULLANIMI

Vildan BAYHANAY[1]

Geçiş dönemleri, insan yaşamında bireyin sosyal statüsünde meydana gelen değişimlerin sembolize edildiği ve bu değişimlerin toplumsal normlar çerçevesinde anlam kazandığı evreler olmaktadır. Doğum, evlenme ve ölüm gibi temel geçiş dönemleri, bireyin toplumsal ve kültürel bağlamda bir aşamadan diğerine geçişini temsil etmektedir. Bu dönemler, toplumsal düzenin korunması ve bireyin yeni statüsüne uygun biçimde kabul edilmesini sağlamak amacıyla ritüeller, inanışlar ve geleneksel uygulamalarla desteklenmektedir. Türk edebiyatında bu geçiş dönemlerine dair çeşitli temsiller, bireylerin bu dönüşümleri nasıl deneyimlediğini ve toplumun bu süreçlere verdiği anlamları göstermesi açısından zengin bir kaynak sunmuştur.

Doğum, geçiş dönemlerinin ilki olarak bireyin topluma katılımını simgeler ve genellikle olumlu bir olay olarak algılanmaktadır. Yeni bir bireyin dünyaya gelişi, sadece aile için değil, aynı zamanda sosyal çevre için de bir dayanışma ve kutlama vesilesidir. Doğum ritüelleri, genellikle dini ve kültürel inanışlarla harmanlanmıştır. Örneğin, çocuğun kulağına ezan okunması ve isim verilmesi gibi uygulamalar, çocuğun topluma manevi bir temel üzerinde dahil edilmesini sağlamaktadır. Eserlerde bu geçiş dönemine dair temsiller dikkat çekici biçimde yer alır. *Jar* romanında, doğuma eşlik eden dini ve kültürel uygulamalara vurgu yapılırken, *Ucunda Ölüm Var* romanında ebelik pratiği üzerinden doğum süreci ele alınmıştır. Bu roman, geleneksel bilgi birikiminin doğum sürecindeki önemini vurgular. *Kara Sis* ve *Âşıklar Bayramı* romanlarında ise doğum temasına sınırlı bir yer verilmiş, olayların toplumsal bağlamı ön plana çıkarılmıştır. Bu eserler, doğumun biyolojik bir olayın ötesinde, toplumsal bir anlam taşıdığına işaret etmiştir.

Evlenme, bireyin sosyal statüsünde meydana gelen dönüşümleri somutlaştıran ve toplumsal ilişkilerin yeniden yapılandığı ikinci önemli geçiş dönemidir. Bu dönem, yalnızca bireyler arasında değil, aynı zamanda aileler arası ilişkilerin de düzenlenmesini sağlamaktadır. Evlilik, ritüeller ve geleneklerle şekillenen bir olgu olarak toplumsal yapının sürekliliğini temin etmektedir. Kına gecesi, düğün töreni, gelinlik ve düğün konvoyu gibi uygulamalar, evlenme sürecine eşlik eden önemli unsurlar arasındadır. Türk edebiyatında bu süreçlerin temsili, toplumsal düzen ve kültürel değerler bağlamında dikkat çekici bir yere sahiptir. *Jar* romanında, düğün ve evlenme ritüelleri detaylı bir şekilde işlenmiş, özellikle kına gecesi ve düğün sırasında uygulanan geleneklere yer verilmiştir. *Haw* romanında ise gelin arabası, gelinlik ve düğün gibi unsurlar, evlilik ritüellerinin sembolik boyutlarına vurgu yapmıştır. *Ucunda Ölüm Var* romanında evlenme, kırsal kesimdeki geleneksel pratikler üzerinden ele alınmıştır. Romanda, evlilik duyurusuna ilişkin "okuntu dağıtma" ve düğün sırasında gerçekleştirilen yemek ikramları gibi uygulamalar detaylandırılmıştır. *Babamın Bağlaması* romanında ise gelinin ata bindirilmesi, kırmızı yazma takması ve çömlek kırma gibi gelenekler, evlenmenin halk kültüründeki zenginliğini ortaya koyar. Bu eserler, evlenmenin yalnızca bireysel bir olay olmadığını, aynı zamanda toplumsal dayanışmanın bir göstergesi olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

[1] Vildan BAYHANAY Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'ndan yüksek lisans derecesi ile mezun olmuştur. Eposta: vildansahin63@gmail.com

Ölüm, bireyin fiziksel varlığının sona ermesini ifade eden son geçiş dönemidir ve toplumda bu sürece eşlik eden ritüeller, ölüme atfedilen manevi anlamı gözler önüne sermektedir. Ölümle ilgili uygulamalar genellikle üç temel amaç etrafında şekillenir: ölünün ruhunun öteki dünyada huzura kavuşmasını sağlamak, ölünün geri dönüşünü engellemek ve geride kalanların yas sürecini düzenlemek. Bu ritüeller, bir yandan bireyin son yolculuğunu tamamlamasını sağlarken, diğer yandan geride kalanların duygusal yüklerini hafifletmeyi amaçlar. Varol'un *Jar* adlı romanında ölüm meleği, kefenleme ve cenaze namazı gibi ritüeller, bireyin ölüm sonrası sürecine dair detayları aktarmaktadır. *Haw* romanında ise kefen, tabut ve cenaze arabası gibi unsurlar, toplumsal uygulamaların ölümle nasıl şekillendiğini yansıtır. *Ucunda Ölüm Var* romanında ise ağıt yakma geleneği ön planda olmaktadır. Romandaki karakterin ağıtçılık mesleği, bireyin ölümü sonrası toplumsal kolektif yas sürecini temsil eder. *Âşıklar Bayramı* romanında mezarlık, cenaze nakil aracı ve tabut gibi unsurlarla ölümün ritüel boyutu ele alınmıştır. *Babamın Bağlaması* romanında ise cenaze namazı, tabut ve defin işlemleri gibi uygulamalara detaylı şekilde yer verilmiştir. Bu eserlerde, ölümün sadece biyolojik bir son değil, aynı zamanda kültürel bir devamlılık süreci olduğu görülmektedir.

Geçiş dönemleri, toplumsal yapıların sürekliliği açısından ve bireyin sosyal statüsündeki değişikliklerin hem bireysel hem de toplumsal düzeyde anlam kazanmasını sağlamaktadır. Doğum, evlenme ve ölüm, toplumsal ritüeller ve uygulamalar aracılığıyla bireyin yaşantısında derin izler bırakır. Türk edebiyatında bu dönemlere dair temsiller, kültürel değerlerin ve inanç sistemlerinin birey ve toplum üzerindeki etkilerini anlamak için zengin bir kaynak sunmuştur. Romanlarda yer alan örnekler, bu süreçlerin bireysel deneyimleri olduğu kadar, toplumsal belleğin de bir parçası olduğunu ortaya koymuştur. Bu bağlamda geçiş dönemleri, toplumsal kimlik ve kültürel süreklilik açısından belirleyici bir role sahiptir. Birey, bu dönemler aracılığıyla yalnızca kişisel bir dönüşüm değil, aynı zamanda toplumsal bir yeniden yapılanma süreci yaşar. Bu süreçler, kültürün kuşaklar arası aktarımını sağlamada ve toplumsal dayanışmayı güçlendirmede önemli bir işlev görmektedir.

Anahtar Kelimeler*:* Geçiş Dönemi, Doğum, Evlenme, Ölüm.

THE USE OF TRANSITIONAL PERIOD ELEMENTS IN KEMAL VAROL'S NOVELS

Transitional periods birth, marriage, and death are universal milestones that signify critical shifts in human life. These moments are accompanied by rituals, beliefs, and traditions deeply rooted in cultural and religious frameworks, serving to integrate individuals into new social roles while maintaining societal order. Turkish literature offers rich depictions of these transitions, reflecting their cultural, spiritual, and communal significance.

Birth is celebrated as a joyous event marking the continuity of life and community. Rituals such as naming and prayer recitations underscore the importance of spirituality and cultural identity. Novels like *Jar* and *Ucunda Ölüm Var* portray these practices, emphasizing their role in uniting families and affirming cultural heritage.

Marriage, a pivotal social and economic institution, symbolizes unity and kinship. Its associated customs weddings, dowries, and festive rituals are explored in works such as *Haw*, *Jar*, and *Babamın Bağlaması*. These novels highlight the intersection of personal relationships and collective cultural practices, illustrating marriage as a cornerstone of social cohesion.

Death, the ultimate transition, is imbued with rituals aimed at honoring the deceased and easing the bereaved. Novels like *Jar* and *Ucunda Ölüm Var* depict burial rites, mourning ceremonies, and prayers, revealing death's spiritual and communal dimensions.
Turkish literature captures these transitional periods as both personal milestones and collective experiences, showcasing their enduring role in cultural continuity and social harmony.

Keywords*:* Transitional Period, Birth, Marriage, Death.

TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİN SAĞLANMASINDA BELEDİYELERİN ROLÜ: KARAMAN BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

Ayşe Dudu ÇUKUR[1]

Yerel yönetimlerin en önemli fonksiyonlarından biri halkın ihtiyaçlarına göre kamusal hizmetlerin düzenlenmesini sağlamaktır (Özel, 2003, s.204-205). Bu nedenle, önemli bir yerel yönetim birimi olan belediyeler, her iki hakkın da yerine getirilmesinde büyük bir etkiye sahiptir (Karasu,2008, s.41-44). Kent yöneticileri kentlilerin haklarını ihlal eden durumları yok etmekle yükümlüdür ve bu doğrultuda engelleyici, iyileştirici ve eğitici nitelikli tedbirler alarak sosyalleştirme fonksiyonunu üstlenmelidir (Tekeli, 2001, s.182). Kent hakkı kapsamına giren haklar, halkın etkin ve eşit bir şekilde kenti kullanım ve kente katılım konusunu ortaya çıkarır. Bu yönüyle kentler, yurttaşlar tarafından kendi çıkarları doğrultusunda şekillendirilebilen bir karakter taşır (Wisnes, 2021).

Kentteki haklardan faydalanamayan ve kent yaşamıyla bütünleşemeyen bireylerde kimlik sorunları ortaya çıkmaktadır (Geray, 1998, s. 330-331). Bu tarz sorunların ortaya çıkmaması için ise kadınların ve erkeklerin kentteki haklarından tam olarak faydalanmaları gerekmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 10. maddede belirtilen kadınların ve erkeklerin eşit haklara sahip olduğu ilkesi, devlete de bu konuyla ilgili bir sorumluluk yüklemektedir. Bu konuda yapılacak olan tüm faaliyetler, kadınlar ile erkeklerin kent yaşamına eşit katılım sağlaması noktasında önem arz etmektedir. Cinsiyet temelli hiçbir ayrımcılığın olmadığı, kaynaklara ve fırsatlara eşit bir şekilde erişim hakkını ifade eden bir kavram olarak toplumsal cinsiyet eşitliği (World Health Organization [WHO], 1998, s.10) kent hayatında önemli bir konumdadır. Toplumun dayattığı cinsiyet rolleri sebebiyle kent yaşamında kadın-erkek ayrımı açıkça görülmektedir. Erkeklerin kent hakkına ulaşması daha kolayken kadınlar bu haklara ulaşmakta birtakım zorluklar yaşamaktadır. Kadınlara toplumun yüklediği roller yüzünden kadın daha çok ev içinde düşünülmekte ve bu düşünce kadınların çalışma, temsil etme gibi haklarını kullanamamasına neden olmaktadır. Halka en yakın yönetim birimi olan belediyelerin üzerine düşen önemli görevlerden biri kentte toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için politikalar geliştirmek ve bu politikaları düzenli bir şekilde uygulamaktır. Buradan hareketle, çalışmada toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında belediyelerin öneminden bahsedilmekte ve Karaman Belediyesi özelinde incelenmektedir. Bu amaçla, Karaman Belediyesi'nin stratejik planları ve faaliyet raporları toplumsal cinsiyet eşitliği açısından değerlendirilmiştir. Karaman Belediyesi'nin toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak, kadınlara imkanlar sunmak için faaliyetler düzenleyebileceği birim "Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü"dür.

Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü kentte kadının daha aktif bir konuma gelebilmesi için çalışmalar yürütmektedir. Karaman Belediyesi Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü kadınların bilinçlendirilmesi, güçlendirilmesi, kentte eşit haklara ve fırsatlara sahip olması ve güçlü bir aile yapısının oluşturulması için çalışmalar yapmaktadır (www.karaman.bel.tr). Karaman Belediyesi'nin 2023 yılı faaliyet raporu incelendiğinde, Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü'nün gerçekleştirdiği faaliyetler görülmektedir. Kadınlar için spor faaliyetleri, el beceri eğitimleri, el sanatları kursları düzenlenmiştir. Bunların yanı sıra aile içi sorunlar, stres, duygusal sorunlar, madde bağımlılığı, istismar ve benzeri pek çok konuda destek alınması için sosyal çalışmacılar tarafından danışmanlık hizmeti verilmiştir (Karaman Belediyesi,2023: 83). Açılan bu kurslara ve eğitimlere bakarak kadınlar için yapılan faaliyetlerin toplumun bireylere

[1] Yüksek Lisans Öğrencisi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Tezli Yüksek Lisans Programı, ayseduducukur@gmail.com

yüklemiş olduğu cinsiyet rollerine bağlı kalınarak yapıldığı görülmektedir. Bu kurslar ve eğitimler kadınların özel alan dışına çıkmasına imkan sağlıyor olsa da toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için yeterli olmamaktadır. Kentte kadınlar erkekler arasında fırsat eşitliğini sağlayabilmek için Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü'nün kadın istihdamı, kadınların eğitimi, kadınların ve çocukların güvenliği, çocukların bakımı gibi konularda politikalar geliştirip uygulaması gerekmektedir. Nitekim, 11. Kalkınma Planı doğrultusunda oluşturulan Karaman Belediyesi 2020-2024 Stratejik Planı'nda da açıkça "güçlü toplumun inşası kadınların güçlenmesiyle mümkün olacaktır. Bu bağlamda, kız çocuklarının ve kadınların eğitim ve öğrenime erişimi ile sosyal ve ekonomik hayata katılımının artırılması, kaynaklara erişimin kolaylaştırılması, kadının toplum içindeki statüsünün geliştirilmesi için farkındalığın artırılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır." ifadesine yer verilmiş ve özellikle kadınların sosyal ve ekonomik katılımlarının önemine vurgu yapılmıştır (Mali Hizmetler Müdürlüğü, 2020: 45). Bu doğrultuda, Karaman Belediyesi bünyesinde ilgili çalışmalar yapılsa da bu çalışmalar yetersiz kalmaktadır.

Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için ülke genelinde yapılan faaliyetlere bakıldığında çoğunlukla kadınlar için mesleki kurslar açıldığı ve çalışan annelerin çocukları için gündüz bakım evleri ve çocuk kulüpleri açıldığı görülmektedir. Bu faaliyetlerden anlaşılacağı üzere kadın istihdamı için çalışmalar yapılmakta ve kadınların kentte çalışma hakkına kolay bir şekilde erişebilmesi için çaba harcanmaktadır. Karaman Belediyesi'nin kadın istihdamı konusunda destekleyici ve iyileştirici politika hedefleri stratejik planlarında olmasına rağmen, henüz hayata geçirilme noktasında eksiklikler bulunmaktadır. 2023 yılı İŞKUR verilerine bakıldığında Karaman'da 14.281 kadının sigortalı olarak çalıştığı görülmektedir (İŞKUR, 2024: 5). İş yaşamına dahil olan bu kadınların sahip olduğu haklar sadece devlet tarafından kendilerine verilen doğum izni, süt izni, doğum parası, gece çalışma yasağı gibi haklardır. Çalışan bir kadının anne olduktan sonra daha rahat çalışabilmesi için yerel yönetimlerin uygulayabileceği pek çok politika bulunmaktadır. Bu politikalar içinde en önemli olanlardan biri, çalışan annelerin çocukları için açılacak olan kreşlerdir. Karaman Belediyesi'nin engelli bireyler için açmış olduğu "Ana Kucağı" binası çalışan annelerin çocukları için açılabilecek olan kreşe bir örnek teşkil etmektedir. Engelli bireyler için yapılan Ana Kucağı projesinde birçok eğitim verilmekte ve çeşitli faaliyetler yapılmaktadır (www.karaman.bel.tr). Ana Kucağı projesinden de kazanılan deneyimlerle çalışan annelerin çocukları için bir kreş projesi başlatılması hem ebeveynleri çalışan çocuklar için hem de çalışan ebeveynler için çok büyük bir avantaj olacaktır. Bu kreşler sayesinde ebeveynlerin ev içi sorumlulukları bir nebze de olsa azalmış olacak, çocuklar da aldıkları eğitimler sayesinde öğrenerek sosyalleşeceklerdir. Sonuç olarak Karaman'da toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması noktasında uzun vadede çabaya ihtiyaç duyulduğu açıktır. Eşitliğin sağlanabilmesi için bu konuda ciddi politikalar oluşturulmalı ve düzenli denetlemelerle uygulamaya konulmalıdır. Karaman'da çalışan kadın sayısının fazla olması da çalışan anneler için yapılacak olan faaliyetlerin bir an önce gerçekleşmesi gerektiğini göstermektedir. Karaman Belediyesi tarafından toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik projelere daha çok bütçe ayrılması ve önem verilmesi eşitliğin sağlanma hızını artıracak ve daha eşitlikçi bir kent olması konusunda katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Belediye, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Yerel Yönetimler.

THE ROLE OF MUNICIPALITIES IN ENSURING GENDER EQUALITY: THE CASE OF KARAMAN MUNICIPALITY

In this study, the importance of municipalities in ensuring gender equality is mentioned and analyzed in the specific case of Karaman Municipality. For this purpose, strategic plans and

activity reports of Karaman Municipality were evaluated in terms of gender equality. Gender equality (World Health Organization [WHO], 1998, p.10), as a concept that expresses the right to equal access to resources and opportunities without any discrimination based on gender, has an important position in urban life. The unit where Karaman Municipality can organize activities to ensure gender equality and provide opportunities for women is the "Directorate of Women and Family Services". Karaman Municipality Directorate of Women and Family Services works to raise awareness of women, empower them, ensure that they have equal rights and opportunities in the city and create a strong family structure. In this study, the activities of the Directorate of Women and Family Services are examined in the Karaman Municipality 2023 Annual Report and it is seen that the activities carried out are insufficient to ensure gender equality and provide opportunities for women. As a result, it is clear that long-term efforts are needed to ensure gender equality in Karaman. In order to achieve equality, serious policies should be formulated and put into practice with regular audits.

Keywords: Municipality, Gender Equality, Local Governments.

KAYNAKÇA

Geray, C. (1998). Kentsel yaşam kalitesi ve belediyeler. Türk İdare Dergisi, 70(421), 323-345.

Karaman Belediyesi, Birimler: https://www.karaman.bel.tr/Menu/20/Birimler.aspx. Karaman Belediyesi 2023 Faaliyet Raporu: https://www.karaman.bel.tr/Dokumanlar/28/Faaliyet-Raporlari.aspx.

Karaman Belediyesi, Faaliyet Bülteni: https://www.karaman.bel.tr/Menu/54/Bulten.aspx.

Karaman Belediyesi, Mali Hizmetler Müdürlüğü, 2020-2024 Stratejik Plan: https://www.karaman.bel.tr/Dokumanlar/29/Stratejik-Plan.aspx.

Karaman Belediyesi Resmi Web Sitesi: https://www.karaman.bel.tr/Anasayfa.aspx.

Karasu, M. A. (2008). Kentli haklarının gelişimi ve hukuki boyutları. TBB Dergisi, 78, 37-52.

Özel, M. (2003). Yerel yönetimleri geliştirme açısından devlet, yerel yönetim ve küreselleşme kavramları üzerine. Türk İdare Dergisi, 191-215.

Tekeli, İ. (2001). Modernite aşılırken kent planlaması. Ankara: İmge Kitabevi. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. (1982).

1982 Anayasası. https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf Türkiye İş Kurumu, İş Gücü Piyasası Araştırması Karaman İli 2023 Yılı Sonuç Raporu: https://media.iskur.gov.tr/88121/karaman.pdf Wisnes, J. Z. (2021). Sustainable urban rights. Eco Cities, 2(2).

World Health Organization. (1998). Gender and health: Technical paper. https://apps.who.int/iris/handle/10665/63998.

ASKERİ MAHKEMELERİN KALDIRILMASININ YARGI DÜZENİNE ETKİLERİ

Melike AKPINAR[1]
Gülseren ERGÜN[2]

Askeri mahkemeler, silahlı kuvvetlerin disiplinini sağlamak ve askeri personelin özel durumlarını ele almak için kurulmuş yargı organlarıdır. Özellikle asker kişilerle ilgili yargılamaları gerçekleştirmek amacıyla kurulmuş yargı organlarıdır. Türkiye'de askeri mahkemeler, silahlı kuvvetlerin disiplinini sağlamak için uzun yıllar boyunca faaliyet göstermiştir. Ancak 2017 Anayasa değişikliği ile askeri mahkemeler kaldırılmıştır. Bu değişikliğin altında yatan birçok faktör bulunmaktadır.

Askeri mahkemelerin kaldırılmasının temel nedenlerinden biri, hukukun üstünlüğü ilkesinin pekiştirilmek istenmesidir. Askeri mahkemeler, sivil yargıdan bağımsız çalışarak, asker kişiler hakkında yargılamalarda bulunmaktaydı. Ancak bu durum, sivil ve askeri yargı arasında bir güç dengesizliğini ortaya çıkarmıştır. Hukukun üstünlüğü ilkesine göre, herkesin kanun önünde eşit olması gerektiği düşünüldüğünde, askeri mahkemelerin varlığı bu ilkeyle bağdaşmamaktadır. Bu durum uluslararası platformlarda da eleştiriye maruz kalmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Türkiye'nin askeri mahkemeler yoluyla gerçekleştirdiği yargılamaların bağımsızlık ve tarafsızlık açısından sorunlu olduğunu vurgulamıştır. AİHM'e göre, askeri mahkemelerde askeri hâkimlerin hiyerarşik yapıya bağlı olmaları, yargı bağımsızlığını tehlikeye sokmaktadır. Bir diğer önemli faktör, Türkiye'nin darbelerle olan geçmişidir. Askeri darbeler sırasında kurulan ve güç kazanan bu mahkemeler, askeri rejimlerin siyasi etkilerini sürdürebileceği bir araç olarak görülmüştür. Dolayısıyla, askeri mahkemelerin kaldırılması, darbe dönemlerinin mirasından arınma sürecinin bir parçası olarak değerlendirilmiştir.

Demokratikleşme süreci, askeri mahkemelerin kaldırılmasının arkasındaki bir başka önemli etkendir. Demokratik bir toplumda, sivil yargının tüm vatandaşlar için geçerli olması gerektiği düşüncesi yaygındır. Askeri mahkemelerin varlığı, bu demokratik ilkeye aykırı olarak algılanmaktadır. Bu nedenle, askeri mahkemelerin kaldırılması, demokratikleşme yolunda atılmış önemli bir adım olarak görülmüştür. Sivil otoritenin asker üzerindeki denetimini güçlendirme amacı taşımaktadır. Demokratik ülkelerde, ordunun sivil denetim altında olması, askeri kuvvetlerin siyasete müdahale etme olasılığını azaltan önemli bir mekanizmadır. Askeri mahkemelerin varlığı, bu denetimi zayıflatıyor ve askeri personelin hesap verebilirliğini azaltmaktadır. Dolayısıyla, bu mahkemelerin kaldırılması, sivil denetimin güçlendirilmesi ve asker-sivil ilişkilerinin normalleştirilmesi açısından kritik bir adım olarak değerlendirilmiştir.

Kamuoyunda adalet algısını güçlendirmek açısından da önemli bir adımdır. Toplumun geniş kesimleri, askeri mahkemelerin tarafsızlığı konusunda ciddi şüpheler taşımakta ve özellikle askeri personel dışındaki sivillerin bu mahkemelerde yargılanması, toplumda hukuki güvensizlik yaratmıştır. Bu mahkemelerin kaldırılması, adalet sistemine olan toplumsal güvenin artırılmasına katkıda bulunmuştur. Hukukun üstünlüğü ilkesinin pekiştirilmesi açısından önemli bir adım olarak değerlendirilmektedir. Bu mahkemelerin varlığı, asker kişiler ile siviller arasında bir yargı ayrımı yaratıyor ve bu durum eşitlik ilkesine aykırı olarak algılanmaktaydı. Mahkemelerin kaldırılmasıyla birlikte tüm yurttaşların sivil yargı düzenine

[1] Öğr.Gör. Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Toptan ve perakende Satış Bölümü, Orcid ID: 0000-0003-0453-6008, Karaman, Türkiye, melikeakpinar@kmu.edu.tr
[2] Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı Doktora Programı, Orcid ID: 0000-0003-0860-8961, Isparta, Türkiye, gulserenergun81@gmail.com

tabi olması, hukukun üstünlüğü ilkesine uygun olarak yargı sisteminin eşitlikçi bir yapıya kavuşmasını sağlamıştır. Böylece, yargının bütünlüğü ve tekliği ilkesi güçlenmiştir. Ayrıca askeri personelin yargılanmasında bağımsızlık ve tarafsızlık konusunda bu mahkemeler eleştirilmekteydi. Askeri hâkimlerin, askeri hiyerarşi ve disiplin kurallarına tabi olması, yargı süreçlerinin tam anlamıyla bağımsız yürütülmediği eleştirilerini doğurmuştur. Bu mahkemelerin kaldırılması, yargı bağımsızlığını güçlendirmiş ve askeri personelin de sivil mahkemelerde adil yargılanma hakkından faydalanmasını sağlamıştır. Bu durum, özellikle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) Türkiye'ye yönelik eleştirilerini azaltmaya yönelik bir adım olarak görülmüştür. Ayrıca ordunun sivil denetim altına alınmasını kolaylaştırmıştır. Demokratik ülkelerde, ordu üzerinde sivil otoritenin güçlendirilmesi, sivil-asker ilişkilerinin düzenlenmesinde kritik bir unsurdur. Bu değişiklik, askeri kuvvetlerin sivil otoritenin kontrolüne daha açık hale gelmesine ve ordunun siyaset üzerindeki etkisinin azalmasına katkıda bulunmuştur.

Askeri mahkemelerin kaldırılmasının yargı düzenine sağladığı olumlu etkiler yanında olumsuz etkilerin de doğmasına sebep olmuştur. Askeri mahkemelerin kaldırılmasıyla birlikte, askeri suçlar ve disiplin meselelerinin sivil mahkemelere devredilmesi, bu mahkemelerin uzmanlık konusunda yetersiz kalması riskini doğurmuştur. Askeri hukuk, kendine özgü kurallar ve uygulamalara sahiptir. Bu nedenle, sivil yargıçların askeri mevzuat ve disiplinle ilgili konularda uzmanlaşmamış olmaları, yargı süreçlerinde gecikmelere ve hatalara yol açabilmektedir. Ancak bu durum Uzman Kamu personeli yetiştirilmek ile çözüme ulaştırılabilecektir. Ayrıca askeri personelin tüm yargılamaları sivil mahkemelere devredilmiştir. Zaten iş yükü fazla olan sivil mahkemelerin daha da fazla iş yüklenmesine neden olmuştur. Özellikle büyük askeri operasyonlar ve disiplin meseleleri, yargı sürecinin hızını yavaşlatabilmekte ve mahkemelerdeki dosya sayısının artmasına yol açabilmektedir. Bu yük artışı, adaletin gecikmesi ve etkinliğinin azalması sonucunu doğurabilir.

Sonuç olarak Askeri Mahkemelerin kaldırılması Türkiye'nin demokratikleşme sürecinde ve hukukun üstünlüğü ilkesinin pekiştirilmesinde önemli bir adım olarak görülmelidir. Hem uluslararası hukuk normlarına uyum sağlama hem de toplumsal adalet algısının güçlendirilmesi adına bu değişiklik, sivil-asker ilişkilerini olumlu yönde etkilemiştir. Askeri mahkemelerin kaldırılması, demokratik bir hukuk devletinin tüm bireyler için eşit yargılamayı sağlayabileceği bir ortamın oluşturulmasına katkı sunmuştur. Türkiye'nin yargı düzeninde köklü bir değişiklik yaratmıştır. Bu değişiklik, hukukun üstünlüğünün pekiştirilmesi ve yargı bağımsızlığının güçlendirilmesi gibi olumlu etkiler yaratırken, askeri disiplinin zayıflaması ve sivil mahkemelerin iş yükünün artması gibi olumsuz sonuçlara da yol açmıştır. Uzmanlık eksikliği ve adaletin hızında yaşanan olası aksaklıklar, bu sürecin dikkatle yönetilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Askeri mahkemelerin kaldırılmasının yargı düzenine olumlu ve olumsuz etkileri dikkate alındığında, bu değişikliğin yargı sistemini güçlendirmek adına uzun vadeli düzenlemelerle desteklenmesi gerektiği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Askeri Yargı, Yargı Bağımsızlığı, İnsan Hakları.

THE EFFECTS OF THE ABOLITION OF MILITARY COURTS ON THE JUDICIAL ORDER

Military courts were established in accordance with the abrogated Article 145 of the Constitution of the Republic of Turkey and became operational with the repealed ‘Law on the Establishment and Trial Procedure of Military Courts’ dated 25 October 1963 and numbered 353.The separation of military judiciary and judicial judiciary, which was adopted as a result

of the 1960 coup d'état and started with the 1961 Constitution, was maintained in the 1982 Constitution.

The aim of this study is to examine the effects of the abolition of military courts on the judicial system with the constitutional amendment made in 2017 in Turkey. The end of the military judiciary has significantly contributed to the strengthening of the rule of law and has paved the way for a decrease in human rights violations. This process, combined with the strengthening of civilian courts, has increased the freedom of individuals to seek their rights and improved the overall efficiency of the judicial system. However, the closure of the military courts has raised concerns among some opposition groups that the civilian judiciary could come under the influence of political power. While the strengthening of the civilian administration and the reduction of military tutelage have the potential to increase political stability, the fact that this is perceived by some political groups as the suppression of the opposition has led to public debate.

In conclusion, the abolition of military courts in Turkey has led to fundamental changes in the judicial system and is considered an important development in terms of the rule of law and human rights. However, the political and social implications of these processes are complex and require careful monitoring of the independence and impartiality of the judiciary. In this context, a continuous monitoring and evaluation process is essential for the development of the judicial system and the healthy progress of the democratisation process in the future.

Keywords: Military Judiciary, Judicial Independence, Human Rights.

ÖNLEYİCİ GÜVENLİK TEDBİRLERİ KAPSAMINDA CAYDIRICILIK İLKESİNİN SUÇ FAKTÖRLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Yaşar Orçun KÜÇÜKYILMAZ[1]

Güvenlik politikaları esas olarak bireyleri ve toplumları suç ve suç faktörlerinden koruyarak kamu düzeninin kesintisiz bir şekilde sürdürülmesine olanak tanımaktadır. Güvenlik politikaları içerisinde kapsayıcı bir alana sahip olan önleyici güvenlik tedbirleri, herhangi bir suçu ya da suç faktörünü ortaya çıkmadan engelleme amacı gütmektedir. Hukuk sistemleri bireylerin suç işlemesini engellemek amacıyla caydırıcı cezalar ve önleyici tedbirler uygulamaktadır. Önleyici güvenlik tedbirleri içerisinde kullanılan uygulama alanlarından biri caydırıcılık ilkesidir. Caydırıcılık, herhangi bir bireyin rasyonel kararlar ekseninde davrandığı varsayımından hareket eder. Suç fiili, ortaya çıkışı bakımından psikolojik, sosyal ve psikolojik olarak çok faktörlü değişkenler doğrultusunda oluşabilmektedir ve caydırıcılık, suç fiili henüz meydana gelmeden suçu engellemeyi amaçlamaktadır Önleyici güvenlik tedbirleri caydırıcılık ilkesinin somutlaştığı uygulamalar bütünüdür. Caydırıcılık ilkesi suç oranları azaltmada 1900'lü yıllardan bu yana somut verilerle desteklenir nitelikle başarı elde etmiştir. Ceza, caydırıcılık ilkesinin başat öznesidir. Ülkelerin ceza kanunlarında söz konusu suç fiillerine yönelik cezalar, suç fiili ortaya çıkmadan suçu önleme amacı gütmektedir. Caydırıcılık ilkesi genel caydırıcılık ve özel caydırıcılık olmak üzere iki farklı alanı kapsamaktadır. Genel caydırıcılık özellikle suç işleme eğilimine sahip bireylerin o suçun cezası sebebiyle suçtan kaçınmasını öngörmektedir. Genel caydırıcılık toplum genelinde bir cezalandırma korkusu ile suç oranlarını düşürmeyi amaçlar. Özel caydırıcılık ise suç işleyen bireylerin tekrardan suç işlememesi adına çeşitli girişimleri bünyesinde barındırır. Bu caydırıcılık türünde birey daha öncesinde bir suç fiilini işlemiştir ve aldığı ceza bu fiili tekrar gerçekleştirmesini engelleme amaçlıdır. Caydırıcılık ilkesinin etkinliği ağırlık, hızlılık ve kesinlik faktörleri ile ilişkiseldir. Ağırlık, suç ve ceza fiilleri arasındaki orantılı eylemsel durumdur. Ağırlık faktörü doğrultusunda ceza suça göre belirlenmeli ve bu ceza kişiyi ilgili suçu işlemekten alıkoymalıdır. Yine ağırlık faktörü gereğince ceza, suç fiili karşılığında kişinin elde ettiği yarardan daha fazla olmalıdır. Kesinlik, suç fiilini icra eden bir kişinin ceza alacağına yönelik görüşünün kesin olmasını ifade etmektedir. Hızlılık ise suç fiilinde bulunan kişinin cezasının mümkün olduğunca hızlı bir şekilde uygulanması ile karakterizedir. Cezalar ne ölçüde işlenen suça yakınsa o derece faydalıdır. Caydırıcılık ilkesi her toplumda ve her devlette farklı düzeyde uygulanabilir niteliktedir. Her ne kadar 1900'lü yılların başından itibaren caydırıcılığa yönelik salt ceza mekanizmaları öngörülürken, özellikle 1990'lı yılların sonundan itibaren suçun kaynağına inerek suç fiilinin altında yatan sosyal ve ekonomik faktörler incelenmeye başlanmıştır. Bu doğrultuda suçu insanların fiziksel özelliklerine göre inceleyen kuramlardan suçu bir sosyo-psikolojik olgu olarak gören kuramlara kadar farklı görüşte birçok görüş ortaya atılmıştır. Caydırıcılık ilkesini salt cezalandırma faktörü olarak gören birçok görüş günümüzde sorgulanmaya başlanmış ve geçerliliğini yitirmiştir.

Caydırıcılık ilkesinin geçerliliği adil ve güvenilir bir hukuk sistemiyle mümkündür. Günümüzde caydırıcılık ilkesi ceza sistemlerinde her ne kadar aktif bir biçimde kullanılsa da her suç fiili caydırıcılık perspektifi ekseninde aynı şekilde engellenemez. Planlı gerçekleştirilen suçlar caydırıcılık ekseninde bir nebze azaltılsa da ani duygu değişimlerine ve öfkeye dayalı suçlar caydırıcılık ilkesi perspektifinde değerlendirilemeyebilir. Özgürlükten yoksun kılma her ne kadar caydırıcılık ilkesinde temel cezai niteliklerden biri olsa da tekrar eden suç faktörlerinde caydırıcılık ilkesinin niteliklerinin yeterince etkin olmadığı görülmektedir. Günümüzde bireyleri suç işlemekten alıkoyan önleyici güvenlik tedbirleri çok

[1] Arş. Gör., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, orcunkucukyilmaz@kmu.edu.tr.

yönlü birtakım faktörleri de bünyesinde barındırmaktadır. Suç fiilini engelleme odaklı ortaya çıkan ve suçu henüz işlenmeden ortadan kaldırmaya yönelik bir faaliyetler bütünü olan önleyici güvenlik tedbirleri içerisinde suçun sosyo-psikolojik, kültürel ve ekonomik faktörleri kapsamında çeşitli çalışmalar başlamıştır.

Suç fiilini engellemenin altında yatan temel faktör bireyleri suça yönelten sebeplerin tespitinde somutlaşmaktadır. Bu doğrultuda ekonomik kaygılar ve sorunlar sebebiyle işlenen suçlar için politika değişimleri, sosyo-psikolojik ve aile kaynaklı suç faktörleri için ise eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları yoluna gidilmiştir. Caydırıcılık ilkesi suç ile mücadelede her ne kadar önemli bir adım olsa da dengeli bir politika bütünü ile desteklenmediği sürece kalıcı çözüm sunmaktan uzaktır. Bu doğrultuda suçun kök nedenlerine yönelik yapısal reformlar caydırıcılık tedbirleri üzerinde somutlaşmalıdır. Günümüzde, suçu engellemeye yönelik faaliyetler cezai müeyyidelerin artışı ile sınırlandırılmaktan uzaktır. Suç faktörleri arasındaki denge dağılımı bireylerin suça yönlenmesi üzerinde etkilidir. Basit suçlar olarak nitelendirilebilecek suçların hapis ile cezalandırılması, özellikle belli yaşın altındaki kişiler için daha sakıncalı durumlar ortaya çıkarabilmektedir. Hapis cezası verilen kişilerin basit suçlar ve ağır suçlar ayrımında tabi tutulmadan aynı ortamda bulunması basit suçları işleyen kişilerin daha ağır suçlara yönelmesine sebep olabilmektedir. Caydırıcılığın temelinde olan önleme faaliyetleri işlevsel bir ceza alanı sunmaktadır. Nitekim suçu henüz ortaya çıkmadan engellemek çağdaş bir hukuk sisteminin gereğidir. Bu doğrultuda devletler suç fiillerini engellemeye yönelik proaktif yaklaşımları aktif yaklaşımlara tercih etmektedirler. Bu proaktif yaklaşımlar salt caydırıcılığa indirgenemeyeceği gibi topyekûn bir mücadeleyi gerektirmektedir. İlgili çalışma önleyici güvenlik tedbirleri doğrultusunda caydırıcılık ilkesinin suç faktörleri üzerindeki etkisini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Suç, Caydırıcılık, Önleyici Güvenlik Tedbirleri.

THE EFFECT OF THE PRINCIPLE OF DETERRENCE ON CRIME FACTORS WITHIN THE SCOPE OF PREVENTIVE SECURITY MEASURES

Security policies essentially protect individuals and societies from crime and crime factors, allowing for the uninterrupted maintenance of public order. Preventive security measures, which have a comprehensive area within security policies, aim to prevent any crime or crime factor before it occurs. Legal systems apply deterrent punishments and preventive measures in order to prevent individuals from committing crimes. One of the application areas used within preventive security measures is the deterrence principle. Deterrence is based on the assumption that any individual acts on the basis of rational decisions. A criminal act can occur in accordance with multi-factorial variables in terms of its occurrence, such as psychological, social and psychological, and deterrence aims to prevent crime before the criminal act has even occurred. Preventive security measures are the set of applications that embody the deterrence principle. The deterrence principle has achieved success in reducing crime rates since the 1900s, supported by concrete data.

The validity of the deterrence principle is possible with a fair and reliable legal system. Although the deterrence principle is actively used in penal systems today, not every crime can be prevented in the same way from the perspective of deterrence. Although planned crimes are somewhat reduced from the perspective of deterrence, crimes based on sudden emotional changes and anger may not be evaluated from the perspective of the deterrence principle. Although deprivation of liberty is one of the basic criminal characteristics in the deterrence principle, it is seen that the characteristics of the deterrence principle are not sufficiently

effective in repeated crime factors. Today, preventive security measures that prevent individuals from committing crimes also include a number of multifaceted factors. Various studies have been initiated within the scope of socio-psychological, cultural and economic factors of crime within preventive security measures, which are a set of activities that emerge with the focus of preventing the act of crime and aim to eliminate the crime before it is committed.

Keywords: Crime, Deterrence, Preventive Security Measures.

KARAMANOĞLU BEYLİĞİ MİMARİ YAPILARINDA SÜSLEME PROGRAMI VE ANADOLU SELÇUKLU ETKİLERİ

Mustafa DİĞLER[1]

Karamanoğlu Beyliği, 13. yüzyılın ortalarından itibaren Anadolu'da güçlenmiş ve Türk kültürünün şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır. Bu beyliğin mimarisi, Anadolu Selçuklu Devleti'nin kültürel ve sanatsal mirası ile derin bir ilişki içerisindedir. Bu çalışma, Karamanoğlu Beyliği'nin mimari yapılarındaki süsleme programlarını incelemekte ve bu süslemelerin Anadolu Selçuklu etkileri ile olan bağlantılarını ortaya koymaktadır. Karamanoğlu Beyliği, 1250 yılından itibaren Karaman merkezli olarak yükselmeye başlamıştır. Dönem, Türk dilinin ve kültürel unsurların gelişimi açısından büyük bir önem taşır. Bu beyliğin, Anadolu'nun Orta ve Güneydoğu bölgelerine hâkim olması, mimari açıdan zengin bir mirasın ortaya çıkmasına vesile olmuştur. Karamanoğlu Beyleri, Selçuklu devletinin estetik değerlerini benimseyerek, bu mirası geliştirip kendi kimliklerini inşa etmişlerdir. Karamanoğlu Beyliği dönemine ait mimari eserlerde, Anadolu Selçuklu mimarisinin belirgin etkileri görülmektedir. Selçuklu mimarisine özgü büyük ölçekli yapılar, taş işçiliği, kemerler, kubbeler ve minare formları, Karamanoğlu yapılarında sıklıkla karşımıza çıkar. Bu bağlamda, Selçuklu mimarisinin temel estetik anlayışı, Karamanoğlu döneminde de benimsenerek yapının tasarımında ve süslemesinde hissedilmektedir. Selçuklu etkisi, mimari yapıların formuna olduğu kadar, estetiğine de önemli katkılarda bulunmuştur. Karamanoğlu mimarisine hâkim olan süsleme programları, taş işçiliği, kaligrafi, mozaik ve çini gibi çeşitli malzemelerle oluşturulmuştur. Bu süslemeler, sadece estetik bir değer taşımakla kalmayıp, aynı zamanda sosyal ve kültürel kimliği yansıtmaktadır. Özellikle geometrik ve bitkisel motifler, Selçuklu geleneğinin unsurları olarak Karamanoğlu yapılarında belirgin şekilde yer almaktadır. Bu unsurlar, hem iç hem de dış mekânlarda zenginlik ve görsellik sağlamakta, izleyiciye dönemin estetik anlayışını aktarmaktadır. Karamanoğlu Beyliği'nin mimari yapıları, Anadolu Selçuklu mimarisinin etkileri ile şekillenmiş ve bulunulan dönemin kültürel yapısını yansıtmıştır. Karamanoğlu Beyliği, Selçuklu mirasını kendi üslubu ve olanakları ile harmanlayarak zengin ve katmanlı bir mimari estetik oluşturmuştur. Bu çalışma, Karamanoğlu döneminin mimari kimliğini anlamaya ve dönemin kültürel ve sanatsal yapısını aydınlatmaya önemli bir katkı sunmaktadır. Gelecek araştırmaların, bu yapılar üzerinde daha derinlemesine incelemeler yaparak, Karamanoğlu Beyliği'nin sosyo-kültürel yapısını daha iyi aydınlatacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Karamanoğlu Beyliği, Anadolu Selçuklu, Mimari, Süsleme Programı, Kaligrafi, Taş İşçiliği.

THE ORNAMENTAL PROGRAMME OF THE KARAMANOGLU BEYLIK, THE ARCHITECTURAL BUILDINGS AND THE ANADOLU SELJUK INFLUENCES

The Karamanoğlu Principality gained power in Anatolia from the mid-13th century and played an important role in shaping Turkish culture. The architecture of this principality has a deep relationship with the cultural and artistic heritage of the Anatolian Seljuk Empire. This study examines the ornamentation programmes in the architectural structures of the Karamanoğlu Principality and reveals the connections of these ornaments with Anatolian

[1]Prof. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Karaman/Türkiye. Orcıd Id: https://orcid.org/0000-0002-0784-4463

Seljuk influences. Karamanoğlu Principality started to rise from 1250 onwards, centred in Karaman. The period is of great importance in terms of the development of Turkish language and cultural elements. The fact that this principality dominated the central and southeastern regions of Anatolia led to the emergence of a rich architectural heritage. Karamanoğlu Beys, by adopting the aesthetic values of the Seljuk state, developed this heritage and built their own identity. The architectural artefacts of the Karamanoğlu Principality period show the distinct effects of Anatolian Seljuk architecture. Large-scale structures, stonework, arches, domes and minaret forms specific to Seljuk architecture are frequently encountered in Karamanoğlu buildings. In this context, the basic aesthetic understanding of Seljuk architecture is also adopted in the Karamanoğlu period and is felt in the design and ornamentation of the building. The Seljuk influence made significant contributions to the aesthetics as well as the form of architectural structures. The ornamentation programmes dominating Karamanoğlu architecture were created with various materials such as stonework, calligraphy, mosaic and tile. These ornaments not only have an aesthetic value, but also reflect the social and cultural identity. In particular, geometric and floral motifs are prominently featured in Karamanoğlu buildings as elements of the Seljuk tradition. These elements provide richness and visuality in both interior and exterior spaces and convey the aesthetic understanding of the period to the audience. The architectural structures of the Karamanoğlu Principality were shaped by the effects of Anatolian Seljuk architecture and reflected the cultural structure of the period. Karamanoğlu Principality created a rich and layered architectural aesthetic by blending the Seljuk heritage with its own style and possibilities. This study makes an important contribution to understanding the architectural identity of the Karamanoğlu period and illuminating the cultural and artistic structure of the period. It is thought that future researches will better illuminate the socio-cultural structure of the Karamanoğlu Principality by making more in-depth analyses on these buildings.

Keywords: Karamanoğlu Principality, Anatolian Seljuk, Architecture, Ornament Programme, Calligraphy, Stone Work.

KARAMAN NUH PAŞA CAMİİ AHŞAP ÜSTÜ KALEMİŞİ TEZYİNATI

Naciye DETSELİ[1]

Bir beyliğe ismini veren ve Eskiçağlarda Larende adıyla bilinen Karaman şehri Hititlerden Perslere, Selçukludan Osmanlıya kadar pek çok yönetimin hâkimiyeti altına girmiştir. 1256'dan sonra Karamanoğulları idaresi altına giren şehir beyliğin merkezi olarak giderek gelişmiş ve önemli bir bilim, sanat ve kültür merkezi haline gelmiştir. Önceden mevcut olan kalesi bu dönemde onarılmış ve şehir pek çok mimari eserle donatılmıştır. Osmanlı, Memlük ve Karamanoğulları arasında şehrin yönetimini ele geçirmek için savaşlar olmuştur. Fatih Sultan Mehmet zamanında 875/ 1471 yılında Vezir İshak Paşa komutasındaki ordunun galibiyeti ile şehir Osmanlı hâkimiyetine girmiştir. Şehir Beylikler Döneminde başkent olmasının da etkisiyle daha ön plandayken Osmanlı zamanında Beylik Devri'ndeki popülaritesinin azalmış olduğu söylenebilir. Karamanoğulları Beyliği Döneminden kalan zengin mimari bakiye bugün halen şehrin ziyaret potansiyelini artırmaktadır. Karamanoğlu Dönemindeki kadar olmasa da Osmanlılar da şehirde bazı eserler inşa ettirmiştir. Osmanlı Döneminde yapılan eserlerin en önemlileri Yeni Minareli Cami (928/1522), Pir Ahmet Efendi (Boyalı Kadı) Camii (954/ 1547)ve Nuh Paşa Camii'dir(1004/1596). Ayrıca Beylikler Devrinde 1370 yılında inşa edilen Mader-i Mevlana (Ak Tekke) Camii Osmanlı dönemindeki tamiratlar esnasında Osmanlı yapısı görünümü almıştır.

Çalışma kapsamında Osmanlılar Döneminde Karaman'da yapılmış yapıların ahşap üstü kalemişi tezyinatı araştırılmıştır. Yukarıda adı geçen dört cami içinde Nuh Paşa Camii mahfillerinin oldukça güzel ahşap üstü nakışlarla bezendiği görülmüştür. Sıva üstü kalemişleri malzemenin yıpranmaya müsaitliğinden dolayı orijinal durumlarını koruyamamış bu sebeple konunun kapsamı dışında bırakılmıştır. Ahşap üstü kalem işlerinin günümüze sağlam ulaşabilmiş örnekleri dönemin kalemişi ve tezyini üslubunu anlamamıza olanak sağlayan belgelerdir. 16. yüzyılda camilerdeki müezzin, hünkar ve kadınlar mahfillerin özellikle payitaht İstanbul'da ahşap üstü kalem işleri ile bezenmesi oldukça çok karşılaşılan bir durumken ilerleyen yüzyıllarda bu gelenek yavaş yavaş terk edilmeye başlanmıştır. 16. Yüzyılın sonlarına doğru yapılan Nuh Paşa Camii mahfilindeki nakışlar bu geleneğin Anadolu'daki temsilcilerinden olması bakımından mühimdir. Zira işçilik olarak oldukça emek isteyen bu bezemeler eserin kıymetini de artırmaktadır.

Nuh Paşa Camii kare planlı, tek kubbeli ve üç gözlü son cemaat yeri ile küçük hacimli bir eser sayılabilir. Ayrıca kuzey doğu köşesinde tek şerefeli bir minaresi vardır. Yapıda kendi dönemine ait tezyini öğelerin bulunduğu kısımlar giriş kapısı ve mihrap üzerinde yazıların bulunduğu alanlar ve hanımlar mahfilinin alt tavanı gibi görünmektedir. Yapının kendi döneminde sıva üstü nakışlarının da bu kalitede yapılaması muhtemel olmasına karşın bugün elde durumu belgeleyen bir veri yoktur. Günümüzde yapının duvarlarında sıva olmayıp, doğrudan kesme taşlar görünmektedir. Diğer kısımlar tezyini açıdan oldukça sade tasarlanmışken hanımlar mahfiline bu nakışların yapılmasında baninin özel bir isteği olup olmadığı konusu düşündürücüdür.

Giriş kapısının hemen üstüne oldukça uzun bir alanı kapsayan beş kemerli mahfil kısmından sonra cami harimine girilmektedir. Dolayısıyla bu nakışlar doğrudan girişte ziyaretçiyi karşılamaktadır. Muasır örneklerde de çokça görülen geometrik formlarla alanı paftalama

[1] Öğr. Gör. Dr. Selçuk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Geleneksel Türk Sanatları Bölümü.

geleneğinin burada da sürdürüldüğü görülmektedir. 12 kollu yıldız kombinasyonları öteleme simetrisi ve yansıtma simetrisi sistemiyle oluşturulmuştur. Yıldızların kesişme noktalarında sekizgen biçimler ortaya çıkarken, yıldızların her bir kolu da altıgen biçimler şeklindedir. Geometrik plan alana çıtakari tekniği ile yerleştirilmiş ve uzun dikdörtgen bir alan küçük parçalara ayrılıp simetrik tasarımlarla yüzeyin tezyin edilmesi kolaylaştırılmıştır. Bu uzunca dikdörtgen alanı tüm kenarlarından çevreleyen pervaz mahfili büyük bir pano görünümüne kavuşturarak sınırlamıştır. Paftaların içleri dönemin en çok kullanılan motiflerinden hatayi, rumi, bulut ve yarı üsluplaştırılmış çiçek grubu motifler ile bezenmiştir. Bazı paftalardaki tasarımlarda rumi ve hatayi grubu motifler bir arada kullanılmıştır. Dikdörtgen alanın kenarında dolaşan pervazda ise hatayi grubu motiflerden müteşekkil çift iplik planlı bir desen yer almaktadır.

Paftalamada kullanılan yıldız formları ve motif grupları aynı dönemin işlerinden İstanbul Atik Valide Camii ve Kadırga Sokullu Mehmet Paşa Camii mahfillerindeki sistemlerle oldukça benzerdir. Ancak elbette payitahtta sultanlar ve hanım sultanların emriyle sarayın himayesinde yapılmış işlerin daha yüksek kalitede olduğunu belirtmek gerekmektedir.

Yine Osmanlı Döneminde Karaman'da yapılmış camilere baktığımızda bu denli tezyinatlı ve kendi döneminin işlerini barındıran bir diğer eser görünmemektedir. Ancak Karaman için oldukça önemli bir yapı olan Ak Tekke Camii'nin tezyini öğeler barındırması ihtimalinin yüksek olmasından hareketle bugün yağlı boya ile boyanarak kapatılmış mahfiller dikkatle incelenmiş ve boyaların altında bazı kısımlarda hatayi motiflerin göründüğü tespit edilmiştir. Ancak maalesef nakışların yapıldığı döneme dair tahmin yürütmemize, desen planlarını yorumlamamıza ve Nuh Tekke Camii nakışlarıyla benzerlikleri mukayese etmemize imkân sağlayacak kadar net görüntüler yoktur. Motifler sadece boyanın yoğun olmadığı kısımlarda seçilebilmektedir. Pir Ahmet Efendi Camii'nde de ahşap mahfiller bulunmaktadır. Ancak süslemeleri kendi döneminin üslubunu yansıtmaz. Nakışların sonraki dönemlerde yapıldığı bezeme üslubundan anlaşılmaktadır. Yine de çalışmamız içersinde bahsi geçen bu örneklere ve fotoğraflarına yer verilerek Karaman'da Osmanlı Döneminde yapılmış camilerin kalemişleri aynı başlık altında toplanmaya çalışılmıştır.

Çalışmada Karaman Nuh Paşa Camii öncelikle genel yapısı, planı ve tarihçesiyle ele alınacaktır. Daha sonra hanımlar mahfili fotoğraflar ve çizimlerle tanıtılmaya çalışılacak ve aynı zamanda dönemin diğer işleri ile mukayese edilerek tezyini bağlamda kendi dönemiyle üslup birliği içinde olup olmadığı tartışılacaktır. Mahfildeki bazı kısımlar oldukça yıpranmış, desen planları ve motif kimlikleri de bozulmaya başlamış olduğundan eserin en azından günümüzdeki durumunun fotoğraflar ve çizimler aracılığıyla belgelenerek kayıt altına alınmasının kültürel mirasımızın gelecek nesillere aktarımında önemli bir rolü olduğu düşünülmektedir. Ayrıca yapılacak çalışma sayesinde tezyini sanatlar literatürünün genişlemesi ve araştırmanın bu alanda çalışmalar yapacak bizden sonraki araştırmacılar için kaynaklık teşkil etmesi umulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Karaman, Nuh Paşa Camii, Geleneksel Sanatlar, Tezyinat, Kalemişi.

KARAMAN NUH PASA MOSQUE WOODEN CARVED ORNAMENT

The city of Karaman, which gave its name to a principality and was known as Larende in ancient times, has been under the rule of many administrations from the Hittites to the Persians, from the Seljuks to the Ottomans. The city, which experienced its brightest period during the Karamanid Period and was decorated with architectural works, was also in a

critical situation for the Ottomans, so long efforts were made for its conquest. It came under Ottoman rule in 875/1471 and during the Ottoman Period, works such as the Yeni Minareli Mosque (928/1522), Pir Ahmet Efendi (Boyalı Kadı) Mosque (954/1547) and Nuh Pasha Mosque (1004/1596) were built. Within the scope of our study, the wooden carvings of the Nuh Pasha Mosque, which are expected to contribute to the research on the decoration of its own period, were examined. In the work, there are only wooden carvings samples under the ceiling of the ladies' gallery at the entrance. Although the tradition of decorating the ceilings of the gallery with wooden embroidery was widespread, especially in Istanbul in the 16th century, such examples are rare in Anatolia. The decoration of the ladies' gallery of the Nuh Pasha Mosque, which draws attention with its very dense decoration, used geometric systems that divided the area into panels, facilitating the decoration of this long rectangular area. The interior of the geometric panels, where 12-pointed star shapes emerged, was decorated with hatayi, rumi, cloud and semi-stylized flowers, which were popular motifs of the period. It is noteworthy that mostly ½ or ¼ symmetrical designs were used in the panels. The edges of the rectangular area are surrounded by a double-thread edge molding consisting of hatayi motifs. In this study, the decoration of the ladies' gallery of the Karaman Nuh Pasha Mosque will be introduced through photographs and drawings, and its similarity to the works of its period will be discussed. It is hoped that the documentation and publication of the work, which is one of the cultural and artistic values of the city of Karaman, will contribute to the transfer of cultural heritage to the future and to the field of Turkish decorative arts.

Keywords: Karaman, Nuh Pasha Mosque, Traditional Arts, Decorative Art, Pencil Work.

KARAMAN MÜZESİNDE BULUNAN KUR'AN-I KERİMLERDEN ÖRNEKLER

Hümeyra ÖZDEMİR[1]

Eskiçağlardan bu yana İç Anadolu'nun önemli bir merkezi olan Karaman, stratejik konumu itibari ile de dikkat çeken kadim şehirlerinden biridir. Hitit, Pers daha sonra Selçuklu ve Osmanlı gibi önemli devletlerin yönetimi altına giren Karaman'ın tarihi ve kültürel zenginliği bildirimizin konusu olmuştur. Adını Karamanoğlu Beyliğinden (1256) alan Karaman yerleşik hayata geçilen M.Ö. 8000 li yıllardan beri pek çok inanca yataklık etmiştir. Kale, cami ve yeraltı şehirleri gibi mimari açıdan zengin olan Karaman bu birikimi yıllar içinde sağlamış, giderek gelişerek önemli bir bilim, sanat ve kültür merkezi haline gelmiştir.

Evliya Çelebi Karaman'dan bahsederken mimari yapılarının zenginliğini vurgulamıştır. Karaman Kalesi'nden başlayarak Aktekke, Nuh Paşa, Dikbasan, Karabaş Veli, Kirişçi Baba Camilerini ve yanısıra hamam, medrese, çeşme ve imaretlerden de söz etmiştir. Neredeyse iki buçuk asır varlığını sürdüren beyliklerin en kudretlisi olan Karamanoğlu Türkmen Beyliği'nin bu denli önemli yapıları miras bırakmasına şaşırılmamalıdır.

1872-1874 tarihli Konya Salnamelerinde Karaman tarihi hakkında bilgiler verdikten sonra Evliya Çelebi'nin de iddiasını destekler nitelikte belde de Yunus Emre, Tabduk Emre, Mader-i ve Birader-i Hz. Mevlânâ gibi evliyaullahın medfun olduğundan bahseder.

Maddi ve manevi her çeşit bereketi, zenginliği barındıran Karaman şehri Hatuniye Medresesi'nin arkasında kalan ve pek çok tarihi eserin sergilendiği müze bir tarih yolculuğu gibidir. Müze Karaman ve çevresinin zengin arkeolojik ve etnoğrafik eserlerin yerinde korunması ve sergilenmesi amacıyla inşa edilmiştir. 1962 de depo müze olarak kurulup pek çok yer değiştirip şimdiki binasına 1980 yılında geçmiştir. İki katlı olan bina da geleneksel Karaman evi, teşhir salonu, depolar ve sergi salonları mevcuttur. Kalkolitik devirden Geç Bizans Çağına Selçuklu, Anadolu Beyliklerinden Osmanlı Dönemine ait pek çok eser bulunmaktadır. Müze de taş, ahşap, pişmiş topraktan araç gereçler, kandiller ve cam şişeler gibi önemli koleksiyonlar bulunmaktadır ve Türk İslam sanatları açısından önemli bir yere sahip olan kitap sanatlarının güzel birer numunesi olan dört adet yazmaya da ev sahipliği yapar. İstanbul, Konya, Bursa, Amasya gibi önemli merkezlerde görmeye alışık olduğumuz el yazmalarının Karaman Müzesi'nde bulunması çok değerlidir. 280, 288, 736, 737 envanter numaralı dört adet el yazması Kur'an-ı Kerim çalışmamızın konusu olacaktır. 280 envanter numaralı Kur'an-ı Kerim bu dört Kur'an-ı Kerim arasından en tezyinatlı olanıdır. Cildi onarımdan geçmiş olup sertap kısmında kitabeli zencerek bölümlerinin içerisinde yazı bulunmakta üst ve alt kapağında kitabeli zencerek dolaşmaktadır. Alt kapak, üst kapak ve mıklep kısımları şemseli ve bulut motifi uygulanmıştır. Zahriye sayfası olmayıp bizi serlevha sayları karşılamaktadır. Dengeli bir şekilde paftalara ayrılmış altın ve lapis ile renklendirilmiştir. Surelerin yan kısımlarına koltuk tezhibi yapılmış yazılar beyn'es-sutur ile çevrelenmiştir. 288 envanter numaralı Kur'an-ı Kerim tamire muhtaç olup sayfalarının çoğu yeri bantla tutturulmuştur. Serlevha tezhibinde yarım kalmış hissi veren paftaların bazıları zemindeki kağıt rengi ile kalmıştır. 736 envanter numaralı Kur'an-ı Kerim serlevha tezhibinde altın cömertçe kullanılmış desende paftalamaya gidilmemiştir. 737 envanter numaralı Kur'an-ı Kerim serlevha tezhibi ilkin daire bir paftalamadan sonra dikdörtgen formda çerçevelenmiştir. Sayfaya geçiş tığlarla yumuşatılmıştır. Envanter numaraları verilen Kur'an-ı Kerimlerin 280 ve 737 numaralı olan ikisinin ketebe kaydı olduğu için ayrıca özel ve

[1] Arş. Gör., Selçuk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi.

önemlidir. Ketebe kaydında adı geçen sanatçıların dönem tespiti için önemlidir. Gelecek nesillere kültürümüzün aktarılması ve belge niteliği taşıması cihetinden önemlidir. Araştırma tezhip sanatı açısından tezyini çalışmalar alanına ve literatüre katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelime: Müze, Kur'an-ı Kerim, El yazma, Tezhip.

EXAMPLES FROM THE QUR'AN IN THE KARAMAN MUSEUM

Karaman, which has been an important center of Central Anatolia since ancient times, is an ancient center that deserves attention due to its location. The historical and cultural richness of Karaman, which came under the sovereignty of important states such as the Hittites, Iran and later the Seljuks and Ottomans, has been the subject of our report. Karaman, which takes its name from the Karamanoğlu Principality (1256), has been home to many beliefs since its foundation in 8000 BC. Karaman, which is rich in architecture such as castles, mosques and production cities, has developed and developed over the years and has become an important science, art and culture center.

It is very valuable that the manuscripts that we are used to seeing in important centers such as Istanbul, Konya, Bursa, Amasya are in Karaman Museum. Four manuscript Qur'ans with inventory numbers 280, 288, 736, 737 will be the subject of our study. The Qur'an with inventory number 280 is the most decorated one among these four Qur'ans. The binding has been repaired and there is writing inside the inscribed zencerek sections on the hard cover and inscribed zencerek on the upper and lower cover. The lower cover, the upper cover and the miklep are decorated with umbrellas and cloud motifs. There is no zahriye page and we are welcomed by the serleva numbers. It is divided into balanced sheets and colored with gold and lapis. Seat illumination is applied on the sides of the suras and the writings are surrounded by beyn'es-sutur. Inventory number 288, the Holy Qur'an is in need of repair and most of the pages are held together with tape. Some of the sheets in the serleva illumination, which give the impression of being unfinished, are left with the color of the paper on the ground. Inventory No. 736, gold has been used generously in the illumination of the Qur'an's frontispiece, and the pattern has not been pagination. Inventory No. 737, the illumination of the Holy Qur'an's title page is first framed in a circle and then in a rectangular form. The transition to the page is softened with crochets. Two of the Qur'ans, numbered 280 and 737, are also special and important because they have a ketebe record. It is important for the period determination of the artists mentioned in the ketebe record.

It is important in terms of transferring our culture to future generations and being a document. The research aims to contribute to the field of decorative studies and literature in terms of illumination art.

Keyword: Museum, Holy Quran, Manuscript, Illumination.

MİMARİ KÜLTÜR MİRASININ HENDESİ TEZYİNAT AÇISINDAN YORUMLANMASI: İBRAHİM BEY İMARETİ ÖRNEĞİ

Tuba SUBAŞI ADIBELLİ[1]

Kültürel miras sadece aynı toplumdaki insanların ortak geçmişlerini anlatan, tarihi birikimlerini ortaya koyan bir alan değildir. Aynı zamanda soyut ve somut olmak üzere ifade aracı olarak bulunduğu toplumun gelecek kuşakları ve tüm topluluklar adına anlam ifade eden ve korunması gereken bir zenginliktir. Bu minvalde gelecekteki şekillenmelere yön veren değerler bütünü olduğu söylenebilir. Mimari, kültür mirasının sahip olduğu değerlerin farkına varılarak yapının tarih, sanat ve kentleşme bağlamında kullanılması, kültürel mirasın yaşam sürecini artıran bir yaklaşımdır. Taşınamaz kültürel miras değerlerinden mimari kültürel miras, bulunduğu toplumun köklerinin zenginliğini somut bir şekilde ortaya koyarken aynı zamanda farklı sanat alanlarının tümünü bünyesinde toplayan mekanlardır. Kendi işlevlerinin yanı sıra bir nevi sergi alanı olarak sanat alanlarına hizmet eder. Bu alanların tanıtılması, korunması ve sürdürülebilmesi için mimari alan üzerinden sanat okumalarının titizlikle yapılması gerekmektedir. Türk İslâm sanatı tezyinat ilkelerinde, üslûplaştırma prensibiyle çizilmiş ve günümüze kadar bu yolda ilerleyerek gelen yazı ve hendese ön plana çıkmaktadır. Bu yolla figürlü motiflere az rast gelindiği bilinmektedir. Genellikle nebatî bezemelerden meydana gelen tezyinat anlayışı süreç içerisinde geliştirilmiştir. Geometrik tezyinat, ölçü ve simetrinin esas alındığı soyut düzenlemelerdir. İslam sanatkarı birliği anlatmanın en yalın yolunu hendesi ile bulmuş ve anlam arayışını bu yolla ifade etmiştir.

Karaman'ın, tarih boyunca Hititler, Roma, Bizans gibi medeniyetlere ev sahipliği yapmasının yanında en çok bilinen ve dikkat çeken kültür mirası Karamanoğulları Beyliği'ne aittir. Eski adı Lârende olan Karaman'ın İmaret mahallesinde yer alan yapı topluluğu İbrâhim Bey Zâviyesi ve İbrâhim Bey Medresesi olarak da anılmaktadır. Karaman il merkezinde yer alan, Karamanoğulları Beyliği dönemine ait 835 (Haziran 1432) tarihli vakfiyesi ve 836 (Eylül 1432) tarihli kitâbesinde "imaret" olarak adlandırılan yapının Karamanoğlu Beyi II. İbrâhim Bey tarafından yaptırıldığı anlaşılmaktadır. Yapının mimarı bilinmemekle birlikte ahşap ustası İlyas oğlu Hacı Ömer'dir. Beylikler ve erken Osmanlı mimarisinde gözlemlenen fütüvvet geleneğine bağlanan imaret çok fonksiyonlu yapılar ve kapalı avlulu medreselere örnektir. Bu özel medresenin içinde, kapı alınlıklarında yedişer satır halinde taşa işlenmiş iki vakfiye özeti yer almaktadır. Vakfiyede imaretin Karaman'ın doğusunda yoğun duvar mevkiinde yapıldığı, bir tarafında cemaatle namaz kılmak için bir mescit, diğer tarafında zenginlere, fakirlere, bütün yolcu ve misafirlere yemek pişirilip yedirmek için bir mutfak, Kur'ân-ı Kerîm okutulması ve hâfız yetiştirilmesi için de bir dârülkurrâ (dârülhuffâz) inşa edildiği kaynaklarda belirtilmektedir.

Yapının dikkat çekici süsleme unsurlarının başında taç kapısı gelmektedir, mekân organizasyonu, portal ve iç mekân kapı sövelerindeki dekoratif öğeleri ile dikkat çeken yapının geometrik yazı ve bitkisel süslemeleri ön plana çıkmaktadır. Kesme taşla inşa edilen imarette taç kapı tamamen mermer olup burada geometrik yazı ve bitkisel süslemeye yer verilmiştir. Geometrik bezeme kapı kemerinin konsollarında, alınlığı ve kapıyı çevreleyen iki şeritte, üstteki kabarada, köşelikleri kuşatan şeritte ve taç kapıyı sınırlayan dış şeritte görülmektedir. Bitkisel süsleme kapı kemerinin kilit taşında alınlığın köşelerinde, yukarıdaki kabaranın üstünde ve köşeliklerde yer alır. Alınlığın üzerinde ise sülüs yazı bulunmaktadır. Yapının sivri kemerli pencerelerinin alınlıklarında mevcut ajurlu mermer şebekeler dikkat

[1] Türk İslam Tarihi ve Sanatları/Konya/mail:tubasubelli@hotmail.com/tel:05057721601

çekici olup cephelere hareketli bir görünüm kazandırmıştır. Yapı içinde giriş eyvanının avluya açılan sivri kemerinde, hasır örgülü bordürler arasında altıgenlerden oluşan bir zincirek içinde çiçek motifleri yer almaktadır. Ana eyvanın güney duvarının yeşil ve koyu mavi renkte altıgen çinilerle kaplı olduğu günümüze gelebilen birkaç parçadan anlaşılan ve şu an İstanbul'daki Çinili Köşk'te bulunan mukarnas kavsaralı mihrabı süsleme tekniği ve üslubu açısından İslam sananatı açısından çok önemlidir. Yapının batı duvarının güney köşesine bitişik iki katlı kümbeti ve İmaretin karşısında yer alan sivri kemerli bir nişten oluşan çeşme bu yapı topluluğunun dikkat çeken unsurlarıdır. Tüm bu yapı elamanlarının süsleme repertuvarı bir bütünlük içindedir.

Günümüzde cami olarak kullanılan yapının Selçuklu geleneğini sürdüren ahşap kapısı ve figürlü bezemelere sahip ahşap pencere kanadıyla Orta çağ Türk mimarisi örnekleri arasında özel bir yere sahiptir. Yapının ahşap kapı ve pencere kanatları bugün (TİEM) İstanbul Türk ve İslâm Eserleri Müzesi'ndedir. Bu pencere kanadı yalnızca işçiliği açısından değil, süslemeleriyle de Anadolu Selçuklu geleneğini büyük ölçüde sürdüren ve Beylikler döneminde Selçuklular zamanındaki yaygınlığını kaybeden insan ve hayvan tasvirlerine sahip olması açısından ayrı bir önem taşımaktadır. 1,10 × 2,90 m. ölçülerindeki kapı kanatları ceviz ağacından yapılmıştır. Sağ kanat üzerindeki dikdörtgen panoda yer alan kabartma sülüs kitâbede, "Karamanlı neccâr İlyas oğlu Hacı Ömer'in işidir" yazılıdır. Sol kanattaki benzer yazının "neccâr" kısmı okunamamaktadır. 248 envanter numarası ile kayıtlı 0,92 × 1,73 m. ölçülerindeki pencerenin sol kanadı da ceviz ağacından yapılmıştır.

Ahşap kapı ve pencere kanatlarındaki desen altılı simetri düzeninde çizilmiştir. 90° açı altı eşit parçaya bölünmüştür. Altılı sistemde desen tüm şekillerin açıları, altılı simetri sistemine uygundur. Bu açılar 15 derecelik açının katlarıdır, 15°, 30°, 45°, 60°, 75°, 90°, 105°, gibi altılı sistemde tüm altı köşeli yıldızlar, on köşeli yıldızlar, ve altı, on kenarlı çokgenler düzgün çokgenlerden oluşmuşlardır. Simetri, ilişki (bağıntı, münasebet), orantı (tenasüp), dinamik dikdörtgenler ve matematik serileri İslam sanatında geometrik desenlerin ana prensiplerini oluşturmaktadır. Bu prensipler üzerinden sistem incelenmiştir.

Kültürel mirasın sürdürülmesi ve İslam sanatları açısından büyük öneme sahip olan bir yapının hendesi tezyinatının incelenmesi alanımız açısından çok kıymetlidir. Araştırmamız ile bu yapının ahşap kapı ve pencere kanatlarının çizimler ile desteklenmiş analizi yapılacak, yapının süsleme elemanları detaylandırılacaktır. Disiplinler arası çalışmaları ve İslam sanatlarının alt kollarını desteklemesi açısından bu tarz analitik araştırmaların önemli olduğu kanaatindeyiz. Bu minvalde çalışmanın, kültür-sanat bağlamında yeni çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelime: İbrahim Bey İmareti, Kültürel Miras, Hendesi Tezyinat.

INTERPRETATION OF ARCHITECTURAL CULTURAL HERITAGE IN TERMS OF DIE-DOWN DECORATION: THE EXAMPLE OF IBRAHIM BEY'S IMARET

The most concrete example of the cultural bond with past generations in the area we live in is architectural structures. Realizing the values of architectural cultural heritage and using the structure in the context of history, art and urbanization is an approach that increases the life process of cultural heritage.

Karaman, in addition to hosting civilizations such as the Hittites, Romans and Byzantines throughout history, has the most well-known and striking cultural heritage belonging to the Karamanid Principality. It is understood that the structure called “imaret” in the foundation charter dated 835 (June 1432) and inscription dated 836 (September 1432) from the Karamanid Principality period, located in the city center of Karaman, was built by the Karamanid Principality II. İbrahim Bey. Although the architect of the structure is unknown, the woodworker is İlyas’ son Hacı Ömer. The imaret, which is connected to the futuwwa tradition observed in the principalities and early Ottoman architecture, is an example of multi-functional structures and closed courtyard madrasahs.The structure, which is used today as a mosque, has a special place among examples of medieval Turkish architecture with its wooden door and wooden window sash with figured decorations that continue the Seljuk tradition. The wooden door and window sash of the structure are today in the Istanbul Turkish and Islamic Arts Museum. This window sash is of particular importance not only in terms of its workmanship, but also in terms of its decorations, which largely continue the Anatolian Seljuk tradition and have depictions of humans and animals that lost their prevalence in the Seljuk period during the Beylik period.
It is valuable to examine the ditch and ornamentation of a structure that has great importance in terms of the continuation of cultural heritage and Islamic arts. Our research will provide detailed analysis of the wooden door and window sashes of this structure supported by drawings. In this context, it is thought that the study will contribute to new studies in the context of culture and art.

Keywords: Ibrahim Bey’s Imaret, Cultural Heritage, Hendesi Ornamentation.

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ SOSYAL DAYANIŞMADAKİ ROLÜ – KARAMAN İÇİN KISA BİR DEĞERLENDİRME

Oğuzhan ILGIN

Sivil Toplum Kuruluşları (STK), toplumsal olarak gerçekleştirilecek bir hedef çerçevesinde gönüllü olarak bir araya gelerek oluşturulmuş, kamudan bağımsız, kâr amacı gütmeyen organizasyonlardır. Dernekler, vakıflar gibi çeşitli organizasyonel yapılarda faaliyet gösterebilirler. Sosyal yardım projeleri ve çevre tasarrufu da dahil olmak üzere geniş bir alanda faaliyet gösterirler. Hem yerel kalkınmayı destekleyen hem de sosyal dayanışmayı arttıran sivil toplum kuruluşları ülkemiz için önemli bir değer taşımaktadır. STK'lar, bireylerin ortak sorunlarına çözüm üretme, toplumsal bilinç oluşturma ve dezavantajlı gruplara destek sağlama gibi konularda aktif rol oynamaktadır. Toplumun çeşitli kesimlerinden gelen bireylerin dayanışmasıyla güçlenen bu kuruluşlar, demokratik değerlerin pekişmesine ve bireylerin kamusal hayatta aktif bir şekilde yer almasına olanak tanır. Modern toplumlarda sivil toplum kuruluşları, sosyal dayanışmanın organize bir biçimde gerçekleştirilmesinde anahtar aktörlerdir. STK'lar, gönüllülerin katılımının esasına dayanarak toplumun ihtiyaçlarını tespit eder ve çözüm önerileri geliştirir.1980 sonrası Türkiyesin' de sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimlerin demokratikleşmesinde kritik bir rol oynamıştır. Bu dönemde, STK'lar, halkın taleplerinin yönetime iletilmesinde önemli araçlar olarak öne çıkmış ve demokratik katılımı artırmaya yönelik çalışmalara öncülük etmiştir (Oktay ve Pekküçükşen, 2009: 1). Türkiye'deki STK'ların %56'dan fazlası 1980 sonrası dönemde kurulmuş olup, bu durum, sivil toplumun devlet denetimi dışında gelişmesini sağlamıştır (Ak, 2003: 62). 1980 sonrası Türkiye'de STK'lar, demokratik bir yönetim yapısının oluşumunda kritik bir rol oynamış ve yerel demokrasinin güçlenmesine önemli katkılarda bulunmuştur (Eryılmaz, 2002: 7).

Sosyo-kültürel refahın güçlü olduğu Karaman da, STK'lar yerel topluma ilişkin ekonomik, kültürel ve sosyal kalkınma hususlarında katkı sağlamaktadır. Bunu sağlamak amacıyla, Karaman'daki STK'ların sosyal dayanışmayı teşvik etmedeki rollerini ve başarı örneklerini değerlendirmeleridir. STK'ların temel faaliyet alanlarında Sosyal yardım, çevre - imar, eğitim – kültür, sağlık, gençlik - spor, kadın - aile destek programları ve afet - acil durum yönetimleri gibi faaliyet alanları bulunmaktadır. Bu çalışmanın amacı, Karaman ili nezlinde STK'ları baza alarak işleyişleri incelenecektir. Karaman ilindeki STK'ları yerinden incelediğimizde, bu kuruluşların sosyal yardım ve afet acil durum yönetimi gibi alanlarda önemli roller üstlendiklerini görüyoruz. Kızılay'ın Karaman'daki faaliyetleri incelendiğinde. Karaman'daki kurumun temel misyonu, kriz durumlarında ve olağan zamanlarda ihtiyaç sahibi bireylere hızlı, etkili ve sürdürülebilir çözümler sunmaktır. Bu kapsamda, afet ve olağanüstü hâllerde ilk müdahale ekipleriyle sahada yer almakta aynı görevi Yeşilay'ında üstelendiğini görülmektedir. Kızılay özellikle beslenme hizmetleri konusunda kritik bir rol üstlenmektedir. Karaman şubesinin, mobil aşevleri aracılığıyla sıcak yemek hizmeti sunması, bu bağlamda dikkat çekicidir. Söz konusu hizmet, yalnızca afet dönemleriyle sınırlı kalmamakta; yıl boyunca ihtiyaç sahibi bireyler ve aileler için düzenli olarak devam etmektedir. Beslenme desteğinin yanı sıra Kızılay, giyim yardımı alanında da önemli bir hizmet sunmaktadır. Bu yardımlar, toplumun temel ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik sürdürülebilir bir çözüm sunarken, gerekli durumlarda nakit yardımlarıyla da desteklenmektedir. Kızılay'ın Karaman şubesi, yalnızca yerel düzeyde değil, Kahramanmaraş depremindeki yardımlar gibi ulusal ve Filistin'e gönderdiği 21 yardım tırı ile uluslararası müdahale sürecinde de önemli katkılar sağlamaktadır. Bu da STK'ların sosyal dayanışmadaki rolünün altını çizmektedir.

Karaman’da etkin olan Karaman Doğa Faaliyetleri ve Gençlik Derneği (KARDOF), çevre bilinci ve doğa koruma temalı faaliyetleriyle önemli bir sivil toplum kuruluşu olarak dikkat çekmektedir. 361 Doğa yürüyüşü, çevre temizliği, 44 kültür faaliyeti ve kamp organizasyonları gibi etkinliklerle doğal kaynakların korunmasına katkıda bulunurken, topluma çevre bilincini kazandırmayı amaçlamaktadır. Ayrıca, gençlerin sosyal ve kültürel gelişimlerini destekleyen KARDOF, gönüllülük esasına dayalı yapısıyla toplumsal dayanışmayı artırmaktadır(https://www.kardof.com)

Kadın ve Demokrasi Derneği (KADEM), kadınların toplumsal hayatta güçlenmesi ve eşit fırsatlara sahip olması için çalışan önemli bir sivil toplum kuruluşudur. Karaman Temsilciliği, "Gönüllülerimiz Bir" gibi projelerle gönüllülük faaliyetlerini teşvik ederken, "İnovasyonda Kadın" programıyla kadın girişimcileri desteklemekte ve yerel kalkınmaya katkı sağlamaktadır. Kadın hakları, şiddetle mücadele ve ekonomik bağımsızlık gibi konulardaki çalışmalarıyla KADEM, toplumsal adaletin gelişimine önemli bir katkı sunmaktadır(https://kadem.org.tr/karaman).

MÜSİAD Karaman, 2015 yılında kurulmuş, üyelerinin kişisel ve kurumsal gelişimlerine katkı sağlamak amacıyla birçok etkinlik düzenlemektedir. Dernek, üyeleri arasındaki dayanışmayı artırmak için eğitim programları, seminerler ve işbirliği projeleri gerçekleştirirken, şehrin kültürel ve sosyal yaşamına katkıda bulunmak için de çeşitli sosyal sorumluluk projelerine imza atmaktadır. Ek olarak, üyelerine iş fırsatları yaratmak amacıyla ticaret fuarları ve girişimcilik programları düzenleyerek, yerel ekonominin güçlenmesine katkıda bulunmaktadır(https://www.musiadkaraman.com).

Karaman Eğitim, Kültür ve Sağlık Vakfı (KAREV) ve Karaman Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı (SYDV), toplumun sosyal ve ekonomik açıdan güçlendirilmesine yönelik önemli çalışmalar yürütmektedir. KAREV, özellikle eğitim desteği sağlamak amacıyla burs başvuruları kabul etmekte ve gençlerin eğitim hayatlarını desteklemektedir. Ayrıca, sağlık ve kültürel alanda da çeşitli projeler gerçekleştirerek, toplumun refah seviyesini artırmayı hedeflemektedir. Vakfın sunduğu burslar, üniversite öğrencilerine yönelik olup, her yıl başvurular alınmaktadır SYDV ise, özellikle sosyal yardımlar konusunda geniş bir yelpazede hizmet sunmaktadır. Dar gelirli ailelere maddi yardımda bulunmak, gıda ve giysi desteği sağlamak ve temel ihtiyaçların karşılanmasına yönelik projeler geliştirmek gibi hizmetlerle, toplumun en ihtiyaç duyduğu kesimlerine ulaşmayı amaçlamaktadır. Ayrıca, yaşlılara ve engellilere yönelik özel hizmetler de sunulmaktadır. SYDV, Karaman il sınırları içinde bu yardımlarını düzenli olarak gerçekleştirmektedir.

Karaman'da faaliyet gösteren STK'lar arasında bazı zorluklar gözlemlenmiştir. Kızılay'da gönüllü kadın sayısı yüksek olmasına rağmen, yaz aylarında gönüllü erkek bulmakta sıkıntı yaşanmaktadır. Bu sorunu aşabilmek için, özellikle erkek gönüllüler için yaz aylarında ek teşvikler ve programlar oluşturulabilir. Diğer yandan, Yeşilay'da üye sayısı yüksek olsa da, aktif üyelik oranı düşüktür. Bu durumu iyileştirmek için, üyelik sürecinde daha fazla etkileşim sağlanabilir, aktiflik teşvik edilerek gönüllüler arasındaki bağlılık artırılabilir. Ayrıca, KARDOF ve MÜSİAD gibi dernekler de gönüllü sayısının artırılması noktasında benzer sıkıntılar yaşamaktadır. Bu sorunun çözülmesi için STK'lar, gençlerin katılımını teşvik edici projeler geliştirip gönüllü motivasyonunu artıracak etkinlikler düzenlemelidir. Tüm bu STK'lar, gönüllü sayısının artmasıyla birlikte daha etkili hizmetler sunabilir ve toplumsal dayanışmayı güçlendirebilirler.

Sonuç olarak, Karaman'da gerçekleştirilen bu çalışmalar, STK'ların yalnızca kriz anlarında değil, aynı zamanda sosyal yardım ve dayanışma projeleriyle toplumsal refahı artırmayı hedefleyen bütüncül bir yaklaşım benimsediğini göstermektedir. KAREV, burs desteği ve eğitim fırsatları sunarak gençlerin geleceğini şekillendirirken, Karaman SYDV, yerel ihtiyaç sahiplerine yönelik gıda, giysi ve nakit yardımlarıyla sosyal dayanışmayı güçlendirmektedir. MÜSİAD Karaman ise girişimciliği destekleyerek, ekonomik kalkınma ve işbirliklerini teşvik eden projelerle şehrin ekonomik yapısını güçlendirmektedir. Ayrıca, KARDOF, Karaman Doğa Faaliyetleri ve Gençlik Derneği olarak gençlerin doğayla iç içe olabileceği etkinlikler düzenleyerek çevre bilincini artırmakta ve yerel kalkınmaya katkıda bulunmaktadır. Bu STK'lar, toplumların refahını artırmaya yönelik projelerle yerel kalkınma ve toplumsal dayanışmayı güçlendiren önemli aktörlerdir.

Anahtar Kelimeler: Sivil Toplum Kuruluşları (STK), Sosyal Dayanışma, Gönüllülük.

THE ROLE OF CIVIL SOCIETY ORGANISATIONS IN SOCIAL SOLIDARITY - A BRIEF EVALUATION FOR KARAMAN

This study focuses on the role of Non-governmental organizations (NGOs) in promoting social solidarity in Karaman, Turkey. It highlights the various contributions of local organizations like the Red Crescent (Kızılay), Green Crescent (Yeşilay), KARDOF (Karaman Nature Activities and Youth Association), KADEM (Women and Democracy Association), MÜSİAD Karaman, and others. These CSOs play a significant role in addressing local needs, such as crisis response, social welfare, community development, youth engagement, and environmental awareness. The study emphasizes how these organizations, through their volunteer-based activities, strengthen local solidarity and social cohesion. It illustrates their diverse activities, from disaster management to providing educational scholarships and promoting entrepreneurship. Additionally, the paper discusses challenges faced by these organizations, such as difficulties in engaging male volunteers during the summer or maintaining active membership levels in larger groups like Yeşilay. By evaluating the practices and impacts of these organizations, the study contributes to the understanding of how CSOs can be pivotal in fostering community welfare and sustainable local development, offering both practical examples and critical insights into how these organizations can improve their outreach and effectiveness.

Keywords: Non-governmental organization (NGO), Social Solidarity, Volunteering.

KAYNAKÇA

Ak, N. (2003). Avrupa Birliği sürecinde sivil toplumun yeri ve önemi (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Eryilmaz, B. (2002). Belediyelerde demokrasi geleneği ve değişim ihtiyacı. Çağdaş Yerel Yönetimler, 11(3), 6-21.

Kadın ve Demokrasi Derneği (2024). Karaman Temsilciliği Çalışmaları. Erişim adresi: https://www.kadem.org.tr/karaman

Karaman Doğa Faaliyetleri Derneği (2024). Etkinlikler ve faaliyetler hakkında bilgi. Erişim adresi: https://www.kardof.com

MÜSİAD Karaman. (2024). Erişim adresi: https://www.musiadkaraman.com

Oktay, E., & Pekküçükşen, Ş. (2009). Yerel Yönetimlerin Demokratikleşmesinin Bir Aracı Olarak Sivil Toplum Kuruluşları -Türkiye İçin Kısa Bir Değerlendirme-. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 2009(1), 172-186.

FEN BİLİMLERİ ÖĞRETMENLERİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMAYA YÖNELİK TUTUMLARI

Rüstem KORKMAZ[1]
Özlem SADİ[2]

Sürdürülebilir kalkınma, çevresel duyarlılığı, ekonomik gereklilikleri ve toplumsal sorumlulukları bir arada ele alan bütüncül bir yaklaşımı temsil etmektedir. 21. yüzyılın önemli sorunları arasında yer alan artan nüfus, doğal kaynakların tükenmesi ve çevresel krizler, sürdürülebilir kalkınmayı bir idealden öte zorunlu bir hedef haline getirmiştir. Bu bağlamda, eğitim sistemleri bireylerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik farkındalık ve beceriler geliştirmesi için kritik bir araç olarak görülmektedir.

Birleşmiş Milletler'in 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi, bireylerin çevresel, ekonomik ve sosyal sorunlara duyarlılık kazanmalarını ve çözüm odaklı yaklaşımlar geliştirmelerini amaçlamaktadır (United Nations, 2023). Türkiye, bu küresel hedeflere uyum sağlamak amacıyla eğitim alanında reformlar gerçekleştirmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2024 Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı, sürdürülebilir kalkınmayı ekolojik, ekonomik ve toplumsal boyutlarda ele alan disiplinler arası bir üniteyi müfredata entegre ederek önemli bir adım atmıştır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2024).
Ancak, sürdürülebilir kalkınma kavramının başarıyla uygulanabilmesi için öğretmenlerin bu konudaki bilgi ve tutumları kritik bir öneme sahiptir. Fen Bilimleri öğretmenleri, özellikle ekolojik farkındalık ve çevresel sürdürülebilirlik konularında öğrencilere rehberlik etmede kilit bir rol üstlenmektedir. Bu nedenle, öğretmenlerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik tutumlarını anlamak, bu kavramın eğitimdeki etkisini artırmak için temel bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırma, nicel araştırma yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, karşılaştırmalı bir tarama modeli benimsenmiştir. Bu model, mevcut durumun betimlenmesini ve farklı değişkenler arasındaki ilişkilerin analiz edilmesini sağlamıştır.

Katılımcılar

Araştırmanın çalışma grubunu, Türkiye genelinde farklı bölgelerde görev yapan 197 Fen Bilimleri öğretmeni oluşturmuştur. Katılımcılar mesleki kıdem ve cinsiyet gibi demografik değişkenlere göre gruplandırılmıştır

Cinsiyet Dağılımı:
Erkek öğretmenler: 71 kişi
Kadın öğretmenler: 126 kişi

Mesleki Kıdem Grupları: 1-5 yıl: 45 kişi
6-10 yıl: 48 kişi
11-15 yıl: 55 kişi
15+ yıl: 49 kişi

[1] Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Anabilim Dalı Fen Bilgisi Eğitimi Yüksek Lisans Öğrencisi,
[2] Prof. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Eğitim Fakültesi Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü

Veri Toplama Aracı Araştırmada kullanılan ölçek, Demirel ve Sungur (2018) tarafından geliştirilen ve Türkçe'ye uyarlanmış olan 20 maddelik Likert tipi bir ölçektir. Bu ölçek, sürdürülebilir kalkınmayı dört boyutta değerlendiren bir yapıya sahiptir: Ekolojik Boyut Ekonomik Boyut Toplumsal Boyut Eğitsel Boyut Katılımcılar, "Kesinlikle Katılmıyorum" ile "Kesinlikle Katılıyorum" arasında 5'li derecelendirme kullanarak yanıt vermiştir.

Veri Toplama Süreci

Veri toplama süreci, çevrimiçi platformlar aracılığıyla gerçekleştirilmiş ve katılımcıların gönüllülük esasına dayalı katılımları sağlanmıştır. Veriler, etik kurallar doğrultusunda anonimleştirilmiş ve yalnızca araştırma amaçları doğrultusunda kullanılmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analiz sürecinde şu yöntemler izlenmiştir:

Normallik Testleri: Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri kullanılmıştır. Bu testlerin sonuçları, verilerin normal dağılım göstermediğini ortaya koymuştur (Tabachnick & Fidell, 2013).

Parametrik Olmayan Testler: Cinsiyet değişkeni: Bağımsız iki grup arasındaki farkları incelemek için Mann-Whitney U testi kullanılmıştır.

Mesleki kıdem değişkeni: Dört grup arasındaki farklılıkları değerlendirmek için KruskalWallis testi uygulanmıştır.

Anlamlı fark gözlenen değişkenler için ikili grup karşılaştırmaları yapılmış ve Bonferroni düzeltmesi uygulanmıştır.

Anlamlılık Düzeyi: Tüm analizlerde anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir. **Etik İlkeler**

Bu araştırma, bilimsel etik kurallara uygun olarak yürütülmüştür: Katılımcılar gönüllülük esasına göre araştırmaya katılmıştır. Araştırma sürecinde toplanan veriler anonim olarak işlenmiştir. Veriler yalnızca bu çalışma kapsamında değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Ekolojik Boyut

Ekolojik boyut, öğretmenlerin en yüksek tutum sergilediği alan olmuştur ($\bar{x} = 4.37$). Normallik Testi Sonuçları: Ekolojik boyut verilerinin normal dağılım göstermediği belirlenmiştir (Shapiro-Wilk $p < 0.05$).

Kruskal-Wallis Testi: Mesleki kıdemin anlamlı bir fark yarattığı gözlemlenmiştir ($p = 0.0134$). Ekonomik Boyut Ekonomik boyuttaki tutum puanı: $\bar{x} = 4.46$.

Toplumsal Boyut Kadın öğretmenler toplumsal boyutlarda erkeklere göre daha yüksek tutum sergilemiştir ($F = 9.48$, $p = 0.0024$).

TARTIŞMA

Bu araştırma, Fen Bilimleri öğretmenlerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik tutumlarının genel olarak olumlu olduğunu ortaya koymuştur. Özellikle ekolojik boyuttaki yüksek tutum puanları, çevresel farkındalıklarının güçlü olduğunu ve sürdürülebilir kalkınmanın çevresel boyutlarına daha fazla önem verildiğini göstermektedir. Bu durum, artan çevresel tehditlerin öğretmenler üzerindeki farkındalık yaratma etkisiyle ilişkilendirilebilir. Cinsiyet farklılıkları, özellikle sosyal ve eğitsel boyutlarda kadın öğretmenlerin erkeklere göre daha yüksek tutum sergilediğini göstermektedir. Bu bulgu, kadın öğretmenlerin toplumsal eşitlik ve sosyal sorumluluk konularında daha duyarlı olduklarını yansıtmaktadır. Toplumsal roller ve beklentilerle açıklanabilir bu farkındalık, kadın öğretmenlerin sosyal dayanışma projelerinde daha aktif roller üstlenmeleri gerektiğini ortaya koymaktadır.

Mesleki kıdem, ekolojik farkındalık üzerinde belirgin bir etki yaratmıştır. Daha kıdemli öğretmenlerin çevresel sürdürülebilirlik konularında daha bilinçli olmaları, deneyimle edinilen bilgi birikiminin bir yansımasıdır. Bu durum, mesleki gelişim süreçlerinin kıdemden bağımsız olarak daha geniş bir kitleye hitap edecek şekilde tasarlanması gerektiğini göstermektedir.

SONUÇ

Bu çalışmanın sonuçları, Fen Bilimleri öğretmenlerinin sürdürülebilir kalkınma konusundaki tutumlarının genel olarak olumlu olduğunu, ancak ekonomik ve sosyal boyutlarda desteklenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Çalışma bulguları doğrultusunda şu öneriler sunulabilir: Eğitim Programlarının Zenginleştirilmesi: Ekonomik ve sosyal sürdürülebilirlik konularına daha fazla yer veren disiplinler arası öğretmen eğitim programları hazırlanmalıdır. Mesleki Gelişim Seminerleri: Öğretmenlerin bilgi düzeylerini artırmak ve farkındalıklarını geliştirmek amacıyla sürekli eğitim programları düzenlenmelidir. Kadın Öğretmenlerin Desteklenmesi: Kadın öğretmenlerin sosyal ve eğitsel sürdürülebilirlik projelerinde liderlik yapmaları teşvik edilmelidir. Deneyim Paylaşım Platformları: Daha kıdemli öğretmenlerin deneyimlerini diğer öğretmenlerle paylaşabilecekleri etkinlikler ve platformlar oluşturulmalıdır. Müfredat Geliştirme: Sürdürülebilir kalkınma temalarının her düzeyde müfredata entegre edilmesi sağlanmalıdır. Sonuç olarak, Fen Bilimleri öğretmenlerinin sürdürülebilir kalkınma eğitimindeki rolleri, sürdürülebilir bir gelecek inşa etmek için kritik bir öneme sahiptir. Bu hedeflere ulaşmak için öğretmen eğitimine yapılacak yatırımlar, yalnızca bireylerin değil, toplumların geleceğini de olumlu yönde şekillendirecektir.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilir Kalkınma, Tutum Analizi, Ekolojik Boyut, Ekonomik Boyut, Sosyal Boyut, Eğitsel Boyut.

SCIENCE TEACHERS' ATTITUDES TOWARDS SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Sustainable development has emerged as one of the most pressing global challenges of the 21st century, encompassing environmental, economic, social, and educational dimensions. This study examines the attitudes of science teachers toward sustainable development, focusing on their attitude and perceptions across these four dimensions. A total of 197 science teachers from various regions of Turkiye participated in this research. Data were collected using a validated 20-item Likert-scale questionnaire (Demirel & Sungur, 2018) and analyzed through non-parametric statistical tests to explore demographic variations. The findings revealed that teachers generally demonstrated positive attitudes toward sustainable development. The ecological dimension received the highest scores ($\bar{x}$ = 4.37), indicating strong environmental attitude, while economic ($\bar{x}$ = 4.46), social ($\bar{x}$ = 4.42), and educational ($\bar{x}$ = 4.42) dimensions also exhibited favorable attitudes. Gender differences were significant in the social ($F = 9.48$, $p = 0.0024$) and educational ($F = 6.04$, $p = 0.015$) dimensions, with female teachers showing stronger attitudes. Additionally, professional experience significantly influenced ecological attitude ($F = 3.66$, $p = 0.0134$), with more experienced teachers demonstrating higher sensitivity. This study underscores the critical role of science teachers in promoting sustainable development through education. Practical recommendations include incorporating interdisciplinary approaches into teacher training programs, providing professional development seminars, and fostering collaborative platforms for knowledge sharing. The results contribute to the ongoing discourse on sustainable development education, highlighting the importance of equipping educators to prepare future generations for a sustainable future.

Keywords: Sustainable development, science education, teacher attitudes, ecological attitude, professional development.

REACT STRATEJİSİNİN 6. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN AKADEMİK BAŞARI, SORGULAYICI ÖĞRENME VE FEN YÖNELİMLERİNE ETKİSİ

Rümeysa LAZ[1]
Ahmet Selim ÇOŞKUN[2]
Cihat ABDİOĞLU[3]

Bu çalışmanın temel amacı, fen bilimleri dersinde uygulanan REACT stratejisinin öğrencilerin fen bilimleri dersi akademik başarılarına, fene yönelik sorgulayıcı öğrenme becerileri algılarına ve fen öğrenimi yönelimlerine etkisini araştırmaktır. Çalışmada ön test-son test kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini, Diyarbakır ilinin Çermik ilçesinde bulunan bir devlet okulunda öğrenim gören 18'i deney grubu, 17'si kontrol grubu olmak üzere toplam 35 altıncı sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Sınıflar rastgele deney ve kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Çalışmanın verileri; Ses ve Özellikleri Başarı Testi (SÖBT), Fene Yönelik Sorgulayıcı Öğrenme Becerileri Algısı Ölçeği (FYSÖBAÖ), Fen Öğrenimine Yönelim (FÖY) ölçeği ile toplanmıştır. Deney grubunda konunun öğretimi sırasında REACT stratejisine dayalı geliştirilen ders planları kullanılırken, kontrol grubunda MEB tarafından öğrencilere verilen 6. Sınıf fen bilimleri dersi ders kitabında yer alan etkinliklerin dışında herhangi bir etkinlik veya uygulama yapılmamıştır. FYSÖBAÖ, SÖBT ve FÖY ölçeği her iki gruba ön test ve son test olarak uygulanmıştır. Kullanılan veri araçlarından elde edilen veriler; bağımsız ve bağımlı t testleri ile analiz edilmiştir. Ayrıca araştırmanın uygulama öncesi fene yönelik sorgulayıcı öğrenme algıları ve fen öğrenimine yönelim başlangıç seviyelerinin deney ve kontrol grupları arasında farklılık gösterdiği görülmüştür. Uygulama sonrasında bu durum, ANCOVA analizi ile kontrol edilmiştir. Çalışmanın bulguları, deney ve kontrol grupları arasında FÖY ve FYSÖBA ölçeklerinde deney grubunun lehine anlamlı farklılıklar olduğunu göstermiştir. SÖBT sonuçları ise deney grubu ile kontrol grubu arasında istatistiksel olarak anlamlı olmayan, ancak deney grubu lehine hafif bir eğilim bulunduğunu göstermiştir. Elde edilen sonuçlara bağlı olarak öğretmenlere ve bu alanda çalışacak araştırmacılara önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Fen Öğrenimi Yönelimi, REACT Öğretim Stratejisi, Ses ve Özellikleri, Fene Yönelik Sorgulayıcı Öğrenme Becerileri, Bağlam Temelli Öğrenme.

THE EFFECT OF REACT STRATEGY ON ACADEMIC SUCCESS, INQUIRY LEARNING AND SCIENCE ORIENTATION OF 6TH GRADE STUDENTS

The main purpose of this study is to investigate the effects of the REACT strategy applied in science class on students' academic success in science class, their perceptions of inquiry learning skills towards science, and their orientations towards science learning. A quasi-experimental design with a pre-test-post-test control group was used in the study. The sample of the study consists of a total of 35 sixth grade students, 18 of whom are in the experimental group and 17 of whom are in the control group, studying in a public school in the Çermik district of Diyarbakır province. The classes were randomly determined as experimental and control groups. The data of the study were collected with the Sound and Features Achievement Test (SÖBT), Science Orientation Scale for Inquiry Learning Skills

[1] Bilim Uzmanı, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-0318-949X, rumeysa-oguz70@hotmail.com
[2]Yüksek Lisans Öğrencisi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü ORCID ID: https://orcid.org/0000-0000-0000-0000 a.selimcoskun2@gmail.com
[3] Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Eğitim FakültesiORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-7874-2392 cihat.abdioglu@gmail.com

(FYSÖBAÖ), and Science Learning Orientation (FÖY) scale. While lesson plans developed based on the REACT strategy were used during the teaching of the subject in the experimental group, no activities or applications were carried out in the control group other than the activities in the 6th grade science course textbook given to the students by the Ministry of National Education. The FYSÖBAÖ, SÖBT and FÖY scales were applied to both groups as pre-test and post-test. The data obtained from the data tools used were analyzed with independent and dependent t-tests. In addition, it was observed that the inquiry learning perceptions and the initial levels of orientation towards science learning differed between the experimental and control groups before the application of the study. This situation was checked with ANCOVA analysis after the application. The findings of the study showed that there were significant differences in favor of the experimental group in the FÖY and FYSÖBA scales between the experimental and control groups. The SÖBT results showed that there was a slight tendency in favor of the experimental group, although not statistically significant, between the experimental and control groups. Depending on the results obtained, suggestions were made to teachers and researchers who will work in this field.

Keywords: Science Learning Orientation, REACT Teaching Strategy, Sound and Its Features, Science-Oriented Inquiry Learning Skills, Context-Based Learning.

KARAMAN'IN SİNEMATİK TEMSİLİ: FİLMLERDE COĞRAFYANIN ETKİSİ VE ALGISI

Süleyman DUYAR[1]

Karaman, ilk olarak 1987 yılında TRT 1 ekranlarında yayımlanan, yönetmenliğini ve senaristliğini Memduh Ün'ün üstlendiği "Gönül Dostları" adlı gençlik ve dram türündeki Türk televizyon dizisinin ilk bölümünde ulusal çapta bir yapımda arka plan olarak yer almıştır. Dizinin başında, Karaman'ın tarihi ve kültürel değerlerine dair genel bilgiler ve şehrin görüntüleri 3 dakikalık bir planla izleyiciye sunulmuştur. Dizinin başrol oyuncusu Fatma Girik'in canlandırdığı Yıldız karakteri, Karaman Lisesi'nde edebiyat öğretmeni olarak görev yaparken İstanbul'a tayin edilir ve hikâye öğrencilerinin öğretmenlerine veda ettiği dokunaklı bir sahne ile başlar. Bir öğrenci öğretmenine şiir okuyarak, diğeri saz çalarak veda eder. Bu sahne, dizinin anlatısı içinde Karaman'la ilgili akılda kalan görsel bir imaj olarak sunulmuştur. Bu sahneler, aynı zamanda Karaman'ın sinemada ve televizyonda nasıl temsil edildiğine dair bir fikir vermektedir.

Bu çalışmanın temel problemi, Karaman'ın sinematik temsiline dair yıllar içinde kayda değer bir değişiklik olmamasıdır. 1987'den bu yana Karaman, ulusal çapta projelerde sinematik bir mekân olarak kullanılmış olmasına rağmen, şehir sürekli olarak edilgen bir coğrafya olarak resmedilmiştir. Yani Karaman, filmlerde veya dizilerde hikâyeyi belirleyen, yönlendiren bir unsurdan çok, hikâyenin arka planında kalan bir dekor işlevi görmüştür. Karaman'ın bu edilgen temsili, yıllar içinde çekilen çeşitli sinema filmlerinde de devam etmiştir. Karaman'da çekimi gerçekleştirilen sinema filmleri; Mutluluk" (2007), "Mar" (2011), "Tepenin Ardı" (2012), ve "Kiraz Mevsimi" (2015) yapımlarında bu algının devam ettiğini görmekteyiz. Bu çalışma, Karaman'da çekilen filmlerdeki coğrafi temsillerin, şehrin sinemada nasıl kullanıldığını ve bu kullanımın zaman içinde nasıl aynı kaldığını incelemeyi amaçlamaktadır.
Araştırma soruları şu şekilde şekillenmiştir:

1. Karaman, filmlerde nasıl bir coğrafi temsil ile sunulmaktadır?
2. Bu temsiller, filmlerin genel anlatısı ve karakterlerin gelişimi üzerindeki etkisi nedir?
3. Karaman, filmlerde aktif bir mekân mı yoksa pasif bir arka plan mı olarak kullanılmaktadır?

Bu sorular üzerinden Karaman'ın sinemadaki temsili incelenerek, şehrin hikâyeye ve karakterlere nasıl katkıda bulunduğu veya edilgen bir şekilde nasıl sunulduğu ortaya çıkarılacaktır.
Sinemada mekânın temsili üzerine yapılan çalışmalar, şehirlerin veya kırsal bölgelerin sadece bir arka plan olarak değil, filmin bütün yapısını etkileyen bir karakter gibi işlev görebileceğini ortaya koymaktadır. David Clarke'ın *The Cinematic City* adlı kitabında, şehirlerin sinematik temsiliyle ilgili önemli görüşler sunulmuştur. Clarke, bir şehrin ya da mekânın sinemada temsilinin, izleyicilerin o yer hakkındaki algısını büyük ölçüde şekillendirdiğini vurgular. Coğrafya, karakterlerin duygusal yolculuklarına ve filmin temasına katkı sağlayan önemli bir bileşendir. Clarke'ın teorisi, bu bağlamda bir şehrin sinematik temsilini incelerken temel bir çerçeve sunmaktadır.

[1] Dr. Öğretim Üyesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Yeni Medya Bölümü.

Karaman coğrafi temsilinin daha önce çalışılmadığı görülmektedir, bu da araştırmanın önemini artırmaktadır. Anadolu'nun çeşitli bölgeleri, özellikle doğu ve güneydoğu, sinemada sıklıkla işlenmiştir, ancak Karaman gibi Anadolu şehirlerinin bu temsilde nasıl yer aldığı konusunda daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır. Bu bağlamda, çalışma, Karaman'ın coğrafi yapısının sinemadaki rolünü inceleyerek bu alandaki bilgi boşluğunu doldurmayı hedeflemektedir.

Çalışma, Karaman'da çekilen dört sinema filmi *Mutluluk (2007), Mar (2011), Tepenin Ardı (2012),* ve *Kiraz Mevsimi (2015)* üzerinden nitel bir analiz yapmayı amaçlar. Çalışmada, filmlerdeki coğrafi temsillerin detaylı bir analizi yapılacak, mekânın film anlatısındaki işlevi incelenecektir. Araştırma, içerik analizi yöntemi kullanılarak gerçekleştirilecektir. Bu yöntem, filmlerdeki mekân kullanımlarını incelemek için idealdir, çünkü filmin yapısı içinde mekânın karakterler ve olay örgüsü üzerindeki etkisini değerlendirmeyi mümkün kılar. Filmler, özellikle Karaman coğrafyasının nasıl temsil edildiği, bu temsillerin hikâyenin ilerleyişine nasıl katkıda bulunduğu ve mekânın sinematik bir karakter gibi nasıl işlendiği üzerine bir analiz gerçekleştirilecektir. Filmlerdeki mekânın analizi sırasında özellikle Karaman'ın doğal ve kültürel peyzajı, filmlerde nasıl görsel olarak sunuluyor sorusuna, görsel temsiller incelenerek, coğrafya, filmin ana temaları ile nasıl ilişkilendiriliyor? Sorusuna tematik bağlantılar kullanılarak ve Karaman'ın mekânı, karakterlerin ruh halleri ve hikâyenin gelişimiyle nasıl bağlantılıdır? Sorusuna ise karakter ve hikâye ilişkisi üzerinden bakmayı hedeflemektedir.

Araştırmanın sonuçları, Karaman'ın sinemada temsil edilmesine dair önemli bulgular ortaya koyacaktır. Karaman coğrafyası, bu filmlerde hem sembolik hem de gerçek bir unsur olarak işlev görmektedir. Filmler genel olarak Karaman'ın izole yapısını ve kırsal yaşamın zorluklarını yansıtırken, aynı zamanda doğa ile insan arasındaki ilişkiye de vurgu yapmaktadır. Karaman'da çekilen bu dört filmde coğrafya, sadece bir arka plan unsuru olarak değil, filmin temasını ve karakter gelişimini şekillendiren önemli bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Karaman, özellikle izolasyon, yalnızlık ve toplumsal gerilimler gibi temaları destekleyen bir mekân olarak kullanılmıştır. Ancak, bu temsilin ötesine geçerek, Karaman'ın daha dinamik, yerel kültür ve toplumsal yapılarla zenginleştirilmiş bir şekilde sunulması mümkündür. Sinemacılar, Karaman gibi şehirleri sadece klişeleşmiş bir taşra veya izole bir yer olarak değil, zengin tarihi, kültürel ve doğal dokusuyla birlikte ele alarak, daha derinlemesine ve gerçekçi temsiller oluşturabilirler. Böylece, bu şehirler hem yerel hem de küresel izleyicilere daha farklı ve çok yönlü bir şekilde tanıtılabilir. Coğrafyanın sinemada dinamik bir şekilde kullanımı, mekânı sadece bir arka plan değil, hikâyenin vazgeçilmez bir parçası haline getirme potansiyeline sahiptir.

Karaman'ın sinemada ve genel anlamda kültürel temsili, çoğunlukla taşra, izole, yalnız ve durağan olarak karşımıza çıkmaktadır. Anadolu'nun birçok yeri gibi Karaman da özellikle filmlerde, içsel çatışmaların, toplumsal gerilimlerin ve bireysel arayışların anlatıldığı bir mekân olarak kullanılmıştır. Ancak bu coğrafyanın, sadece bir arka plan olmaktan çıkıp kendi dinamik yapısıyla, etkin olarak temsil edilmesi hem sinema açısından hem de Karaman'ın kültürel ve tarihsel kimliğinin doğru anlaşılması açısından önemlidir.

Karaman'ın genellikle doğuda bir yerin uzantısı ya da yalnız bir coğrafyanın parçası olarak betimlenmesi, onun gerçek potansiyelini tam anlamıyla yansıtmamaktadır. Karaman, yalnızca bir taşra kasabası ya da bir bozkır bölgesi olmanın ötesinde, zengin tarihi, kültürel mirası ve doğal güzellikleri ile daha derin bir potansiyele sahiptir. Karaman, Hititlerden Osmanlı'ya kadar birçok medeniyete ev sahipliği yapmış, ticaret yolları üzerinde bulunan kadim ve eski

bir şehirdir, bu birikim, onu Anadolu'nun önemli kültürel merkezlerinden biri haline getirmektedir.

Sinema filmlerinde Karaman coğrafyasının kendine ait bir karakter içinde ele alınması, filmlerin mekân-anlam ilişkisini güçlendirebileceği gibi bu bağlamda, Karaman'ın yerel dinamikleri, toplumsal yapısı, kültürel geçmişi ve doğal çevresi ile sinema filmlerinde daha bütünsel ve çok katmanlı bir altyapı sunabilir. Karaman gibi Anadolu şehirleri sinema filmlerinde sadece izolasyonun veya yalnızlığın sembolü olarak kullanılmamalı; aynı zamanda yaşamın döngüselliğini, yerel halkın doğa ile kurduğu ilişki ve mekânın sunduğu olanaklar bakımından da ele alınmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Karaman, Sinemasal Temsil, Sinemada Coğrafya, Türk Sineması, Kırsal Mekan, Kültürel Miras, İzolasyon, Film Analizi.

CINEMATIC REPRESENTATION OF KARAMAN: IMPACT AND PERCEPTION OF GEOGRAPHY IN MOVIES

This study examines the cinematic representation of Karaman in Turkish cinema and television, focusing on how the city has been portrayed as a passive geographical backdrop rather than an active narrative element. Since its first appearance in the 1987 TV series *Gönül Dostları*, Karaman has consistently been depicted as a static and isolated rural setting in national productions. This research analyzes four films shot in Karaman—*Mutluluk* (2007), *Mar* (2011), *Tepenin Ardı* (2012), and *Kiraz Mevsimi* (2015)—to explore how the city's geography is represented and its impact on the narrative and character development. The study employs qualitative content analysis to investigate the role of Karaman's natural and cultural landscape in these films, emphasizing its symbolic and thematic contributions. The findings reveal that Karaman is often used to reflect themes of isolation, loneliness, and social tensions, but its rich historical, cultural, and natural potential remains underexplored. The study argues for a more dynamic and multifaceted representation of Karaman in cinema, moving beyond clichéd rural depictions to highlight its unique identity and heritage.

Keywords: Karaman, Cinematic Representation, Geography İn Cinema, Turkish Cinema, Rural Setting, Cultural Heritage, İsolation, Film Analysis.